JOANNIS BAPTISTÆ VAN HELMONT,

Toparchæ in Merode, Royenborch, Oorſchot, Pellines, &c.

OPUSCULA MEDICA IN-AUDITA.

I. DE LITHIASI.
II. DE FEBRIBUS.
III. DE HUMORIBUS GALENI.
IV. DE PESTE.

EDITIO OMNIUM ACCURATISSIMA.

ADORNATA PARITER
INDICE RERUM AC VERBORUM
COPIOSISSIMO.

FRANCOFURTI,
Sumptibus HIERONIMI CHRISTIANI PAULLI,
Typis MATTHIÆ ANDREÆ.
Anno MDCCVII.

In Nobilis & Præclariſſ. D.

J. B. HELMONTII OPERA

Contra Galeniſtas,

CARMEN

Nob. & Ampliſſ. Domini

JANI WALHORNII D.

Majeſtatis ſuæ Conſiliarii.

CLaude Scholas, Galene, tuas: ſatis occiſorum eſt,
Ohe jam ſatis eſt: plena ſepulchra ſonant!
Namque cruor clyſterque tibi ſunt pharmaca: ſæpe
Das nihil: In Critico ſpes tibi ſola die.
Interea in tactu venæ, linguæque peruſtæ,
Lotus & urinâ, ſtercoribuſque ſtupes.
Non Ægrum juvat hoc: illi medicina paranda.
Nil opus eſt morbi teſtibus: at Medico.
Attamen exſpectas pretium poſt funera magnum:
Sic canis ægrotum ſpectat, amatque pecus.
Unus Apollineâ potis eſt HELMONTIUS arte,
Quos alter morti liquerat, eripere!

ILLUSTRI VIRO,
DOMINO
CASPARO ULDARICO,
Sacr. Rom. Imp. Baroni de Hoensbroeck,
Teutonici Ord. Commendatori in Gemert;
Bonarum Artium Fautori,
Amico atque Patrono ſuo ſingulari.

Meminiſti, quod Illuſtris Dominus, D. Wernus Spies de Bulleſheim, Teuton. Ordinis, Baillivæ Confluentiæ Commendator Provincialis, ac domûs Pitzenburgi Mechliniæ Commendator, Dominus in Elſen, & Herrn-Mulheim, &c. pridem Avunculus tuus, amicorum meorum faventiſſimus, triduo ante mortem, mihi lecticam ſuam mitteret, quia atroci Tertianâ decumberet; cumque adveniſſem, me adhuc capite ſalutaret, & amplexum utrâque ulnâ minaretur: eundem voluerim ſtatim ſuccurrere, eò quod pulſus intermittens feſtinari juberet: ſed ſuos diſtuliſſe pollicitam opem, in pomeridiem, ut Medentes adeſſent. Qui dum expoſuiſſent ſuam operam, quodque 13. jam diebus, ſecuiſſent venam bis, totieſque purgâſſent, aluiſſent autem juſculis, ac ſero lactis: confectionibus demum Alkermes, & Hyacinthorum corroborâſſent: ideoque eadem orbitâ procedendum, niſi quod demum crura, atque brachia, Cantharidibus ulceranda eſſent. Me autem reſpondiſſe: Cernitis viri amici, quantum ſpei iſthac remedia dederint, auxerint, reliquerint. Quare ſi pergatis eâdem viâ; dies craſtina horrores, & agonem mortis, pro Tragœdiæ Epilogo dabit. Quæſo, dentur mihi ſaltem horæ 5. & adhuc hodie apparebit, an Vir ille Illuſtris, me ſui amiciſſimum, fruſtra accerſiri, heſternâ die juſſerit. Conſenſere facilè, præter unum Fonſecam, forte quia Luſitanus eſſet, qui remedia chymica ſprevit, quatenus ignea, oleumque igni affunderent. Adeoque unius voto, eques ille necem ſubiit. Nam etſi aſtarent ſacerdotes amici, etiam nobiles domeſtici: plus tamen ſperabant ex ſolitis & plurium votis, quàm nondum cognitis medelis. A bonis itaque deſiderari cœpit: quia aberas, dum hæc contingerent. Etenim ut juſta parit indignatio verſum: Ita ab ignaris concitatus, decrevi, libell. inauditæ doctrinæ de Febrib. edere. Et opportunè Card. Ferdinandus, Regis noſtri frater, à ſuis Archiatris Luſitanis, immodicâ cruoris exhauſtione, atque immodeſta refrigeratione, extinguitur. Id autem ſic futurum, Carmelitæ confeſſario ſuo, prædixeram Scriptis. Deinceps autem à nece

id controverſo jure diſputatum. *Certamen vicit Fortunatus Vopiſcus, Batavus appri-
me doctus, ac Profeſſor Lovanii. Ego autem carmen libro meo præfixi, quo conſtaret,
nentam malitia: quàm brutalis Medentum illorum, atque impunis ſtupiditas. Ad-
didi eapropter,* neminem unquam à febri, ſtylo immunem factum, ut neque gra-
vius aliàs ægrotantem, evaderet niſi quem robur naturæ tempeſtivius è manibus il-
lorum eriperet. *Eò quod in Scholis, hactenus tam febres eſſentialiter, quàm earundem
remedia neſcirentur. Edidi ergo librum, qui iſtud ſolidaret: at tot undique mendis
conſperſum, quod erubuerim pro me illum agnoſcere. Ac utut talis: tamen ob rei
novitatem, mox ab ortu, deſiderari cœpit: quia defecerat. Oſtendo namque febrim
ignorari, neſciri remedia: itemque quaternarium humorum, eſſe aniles nugas, qui-
bus creduli mortales cœmiteria ſaginant adhuc hodie. Itaque eſto Problema: Nimi-
rum* ipſe vel in eo erravi penitus: vel non quidem ego; at Humoriſtæ errârunt. To-
taque Schola Humoriſtica peſſum ivit: quia modò jacet cardo, cui innituntur me-
dendi poſtes. *Res iſta cum tangat vitam, Rempubl. ac pleraſque familias: rogo Chri-
ſtianum orbem, ut ex charitate invigilet deciſioni tam inopini, magnique momenti
Problematis. Addo pariter librum, quo demonſtravi cauſas, remedia, itemque mo-
dum fiendi calculi, ignorari conſtanter hucuſque. Peſtem quoque, Apoplexiam, Pa-
ralyſin, Lepram, Lethargum, Spaſmum, idque genus morborum, à Scholis æquè
adhuc neſciri. Conſcripſi autem hæc Paradoxa, in arrham polliciti majoris Tomi, quo
Initia phyſica, atque nova medendi axiomata, pandam pro bono publico. Scilicet ut
diſcant, ac reſipiſcant Scholæ. Diſcant quidem, non à me; (qui omnem alioqui glo-
riolam ſprevi ſemper) ſed à Datore omnis boni. Conatus autem ſum, acceptum ta-
lentum in proximi utilitatem ſic manifeſtare, ut poſthac quilibet ſanæ mentis, velit,
nolit, fateri debeat, ipſaſmet tenebras, è Scholis Gentilium, Veritatem proſcripſiſſe ha-
ctenus. Cumque meos labores toti mundo loqui optem: idcirco eoſdem Tibi dicare de-
crevi, in pignus amicitiæ: quod Muſarum Patronus, & Pyrotechniæ fautor eſſes. Non
enim libros meos Principibus Viris unquam dicavi, ut geſta illorum, atque avorum ima-
gines, ac ſtemmata referrem. Nolim equidem videri, aſſentando corrumpere voluiſſe il-
lorum integritatem. Scio quoque, tibi non minus, quàm mihi diſplicere quidquid adula-
torum eſt. Denique nec offero Scripta mea, ut tuâ ſub authoritate muniantur. Abſit
& iſta ſtupiditas, quæ neſciat, ipſos Reges eſſe impares ad ejuſmodi tutamen, nec quic-
quam ſubſiſtere, quòd à DEO patrocinium non eſt nactum. Do ergo, Vir Illuſtris, di-
coque tibi, hoſce labores meos, nudo titulo, ut me amare pergas Tui amantiſſimum;*

Qui DEUM regat,
ut te in valetudine protegat!
Tu interim fruere, gaude & vale, ut optat tuus

Bruxellæ, 6. Kal. Octobr. 1643.

J. BAPTISTA van HELMONT.

DOCTRINA INAUDITA,
De cauſis, modo fiendi, contentis, radice, & reſolutione

LITHIASIS.

ITEMQUE

De ſenſu, ſenſatione, dolore, inſenſibilitate, ſtupore, motu, immobilitate.

PROUT

De morbis hujus claſſis, Caduco, Apoplexia, Paralyſi, Spaſmo, Comate, &c.

Nova & paradoxa hactenus omnia.

Tractatus tam Phyſico, & Medico, quàm Spagyro utilis. miſeris autem utiliſſimus.

AUTORE

JOHAN. BAPTISTA van HELMONT, BRUXELLENSE.

Ex libris Hieronymi Piazza
M. Prof. Calasanz.
1794.

PHILIATRO LECTORI
Pacem, Gaudium, Scientiam
Optat Philoſophus per Ignem,
JOANNES BAPTISTA VAN HELMONT, BRUXELLENSIS.
Toparcha in Merode, Royenborch, Oorſchot, Pellines, &c.

NUper emiſi doctrinam novam de Febribus. In qua oſtendi febrim, in eſſentia, radice, proprietatibus, atque remedio, eſſe Scholis incognitam. Res iſta Medentes diverſimode affecit, ac potiſſimum anxit diſcere recuſantes. Qui namque ſibi ſat ſapere perſuadent, dixerunt: *Ergone Academiæ hanc impune ſuſtinebunt calumniam? totque virorum præclara ingenia, & nos ipſi, fuimus ſtipites? Solusne Helmont ad menſam Solis accumbit, ut ex epulis iſtis, Adeptum medendi ſibi arrogare auſit?* Intentionem at meam quamvis pauperrime comitetur mea ignorantia, hujuſque confeſsio non deleat ignorantiæ labem: veniam tamen meretur integritas, atque ſinceritas intentionis meæ. Siquidem, in medendo, cujuſque veritas ab opere, quod poſt ſe relinquit, æſtimanda venit. Nec enim calumniæ cenſeri debent, ſi errores antecedentium detegantur, ſuppreſsis eorum nominibus. Tractatur per me res humana, publica, ſolius charitatis ergo. Si dixero itaque, quod adhuc primus eorum, qui ab Ethnicis medendi fundamenta petunt, deſideretur, qui nedum febrium; ſed & quorumcunque morborum radicem, agnoverit, ac juſta remedia; idque demonſtravero: culpa careo, nec injurius videbor. Sin minus, ignorantiæ meæ miſerti, quæſo, me inſtruant: prout ego reor, me ſola generis humani commiſeratione motum, ne quiſquam poſthac ſuam fidat vitam infidis auxiliatoribus, qui neminem à morbo, ex certa ſcientia immunem facere hactenus; ſed, quotquot evaſerunt, convaluiſſe, ſolius DEI munificentia, ac naturæ ſuæ bonitate. Hoc eſt namque illud paradoxum, quod me demonſtraturum polliceor, & ſtaturum promiſsis. Dixeram autem, præfato de febribus libro, me, calculo etiam ſuum Tractatum

ctatum debere: quia Lithiaſis, monſtro ſimilis, ideoque ſingulari ſtabulo ſegreganda. Etenim reliqui morbi nuſquam, niſi penes nos, naſcuntur: ſolus autem caculus, etiam in matula concreſcit. Lapideſcit quidem, tanquam productum naturæ univerſalis, ſed in quantum modificatæ, creſcit: utque fiat calculus, non autem petra: requirit materiam ab homine diſpoſitam. Hoc ergo limite, videbunt Academiæ, ſe ne extimis quidem oris, Lithiaſis cauſas attigiſſe: quique ſe inſcitiæ febrium culpatos dolent, agnoſcent, ſe calamitatis ſuæ plures habere ſotios. Nunquam enim volui omnibus ante me injurioſus eſſe: ſufficitque, me proteſtatum carere animo injuriandi. Abſit enim, quod neſciam, rem ignotam, in uſus proximi demonſtratam, carere calumnia: dum præſertim Medentis inſcitia ſe habet per modum criminis, pellemque pro pelle quandoque daturus ſit homo. Non ſecus atque Prætor, aliquem criminis accuſans, excuſatur à calumnia. Dolui ſemper magnopere, in ſola medendi religione, tam ſurdis, pigris, atque frivolis principiis ſubſcriptum: in cæteris vero profeſſionibus, tam ingenioſe elaboratum. Enimvero quid ſubtilitatis non eſt machinatum, circa quinque voces Porphyrii, quas prædicabilia nominant? quaſque verſutias non moverunt, circa res vanas? garritus, inquam, ſermocinalis induſtriæ teſtes? Raymundus tamen, his non contentus, alias novem voces invenit univerſaliſſimas: ac dein hiſce alias 28. minus univerſales: atque demum tandem 72. alias univerſales ſubdidit, quibus res quælibet decies ſepties millies, quadringenties, quadragies ſex vicibus deſcribi, prædicari, atque diſtingui poſſit. Inutilis ille garritus, ſcientiarum immenſæ ſiliquæ, ſine nucleo. Certe humana ubique ingenia, abſque calcaribus, ultro in ſubtilitates prona, ſi inanes illarum fines. In rebus autem, vitam & ſanitatem ſpectantibus, continuo ſtertuerunt veterno. Jus quoque ita ſubtilitatibus incumbit, circa placitorum explicationes, ut acumina, quibus humanum ingenium tam mirifica admiratione rapitur, ſeſeque propria intuetur oblectatione, ut ſingulari prærogativa, vocentur Juris ſubtilitates. Sermocinalibus hæ quidem minus vanæ: utpote, quod ad acquirendum defendendumque Jus ſunt comparatæ. In Theologicis verò, quid non anguſtum, per quæſtionum acribologias, ſperant cathedræ? Utinam his cunctis careat humana neceſſitas. Meum atque tuum, cuique abſque fuco cedat! fides etiam (ut in Mahumetiſmo) ſtaret citra diſceptationem. Cedat quæque ſubtilitas, cujus in die noviſſimo non habebitur ratio: Rediret ſic enim Apoſtolica ſinceritas; *Sic accepi, ſicque tradidi vobis.* Saltem mitius judicium ſubituri, qui in vita, ab ejuſmodi ſubtilitatibus fuerunt alieniſſimi. Aſt in re medica, (proh dolor!) ubi indagatio eſt maximè neceſſaria, utilis, & ob charitatem commendata, omnia propemodum manſere intacta: quia utrobique ſupina ignavia, ad ſubſcribendum ignorantum avitis ſtoliditatibus, prona; damnoſior quoque inter eos,

qui

qui per plateas vagantur, deque domo in domum tranſcurrunt, ut ſanitatem venalem proſtibulent, & ignotum ſibi morbum fugent. Non ennim ſemel obiter apud Academias dubitatum eſt hactenus, ſuper theorematum fide, à Gentilibus traditorum: quæ aliàs vel ſola facilitate futilitatem velant, primoque intuitu, ſui ſuſpicionem excitare deberent: quoniam in rebus humanis nil durius pudore, ſtupiditate, nil mendacio atque fraude plenius, crudelitate item atque credulitate nil admirabilius, per tot jam ſuſceptum ſecula, quàm profeſſio, quæ indies per mortes hominum, ſub concentrica ſubſcriptione, ad vota Gentilium, experimenta facit. Fatentur enim id mecum nationes, abſque Medico viventes, quantam vitam ducant. Fatentur id, inquam, & emunctiores Medici. Etenim non ita pridem interrogatus à me vir pius, ac modeſtus, Medicus autem celeberrimus, Doctor Johannes van der Wegen, cur (ſiquidem Lovanii habitaret, haberetque in aula amicos, atque dynaſtas quos curaret, eſſetque Cathedræ aptiſſimus) lectionem aliquam non appeteret? reſpondit ingenuè, non eſſe licitum, aliud doctrinæ genus adoleſcentiæ prælibare, præter Galenum; adeoque (inquit) ſcienter damnarem animam meam, ſciens meliora, atque docens pejora. Ergo, quod ego me ſcire detego, ſciunt, at non audent, alii. Bone JESU, quouſque durabit: Medentum torpor? tantaque truculentia contra opus manuum tuarum? Permitte, permitte, ô infinita Bonitas, ut agnoſcat genus mortalium, quod dæmonium Moloch nullis invideat ſubtilitatibus, quam quæ circa charitatem ventilantur, quæque vitam tuæ imaginis ſpectant, & conſervant. Initio enim dolui, tam immenſam credulitatem principiorum, tantamque mortalium ignaviam, circa res tanti momenti: hujuſque rei crevit indies miſeratio mecum. Hinc tandem lucem tantillam nactus, cum ingenti dolore cognovi, Scholarum errores, per me, eluceſcere debere. Enimvero in limine id viſum fuit mihi, indomitæ arrogantiæ plenum, quod omnium minimus, omnibus ante me, Philoſophicæ Veritatis ignorantiam inurerem: mihi autem ſoli Adeptum medendi tribuerem. Rogavi ideo ſæpe Dominum, ut à me iſtud talentum ſuum repeteret, penituſque auferre dignaretur, atque alteri digniori tribueret. Sciebam namque, quod, qui bene latuerat, bene vixiſſet, ſaltem moraliter, & hoc ulceroſo ſeculo præſertim. Reſtiti itaque, ac dilatavi dudum hanc principiorum medendi ignorantiam ſuo mundo proponere, donec jam ſenex, ultima cogente neceſſitate, mortiſque in agone conſtitutus, pollicitus ſum Domino, me ſuum talentum candide propalaturum: ne fruſtra ſcilicet in mundum veniſſe, atque inutilis hinc diſceſſiſſe, quandoque in ſtricto DEI judicio cenſear. Etenim per viſionem ſomnialem intellexi, quod plus formidarem oblocutiones, quàm DEI indignationem. Callidam eſſe naturam, quamdiu prætexeret ſuperbiam, in pure obſequendo DEO, ob fallaces reſpectus humanos. Arrogantiam item meam non cernerem, ſitam potius in timore, minus generoſe effecturum

me, quod requirebatur contra viros judicioſos, à tot ſeculis in me inſurrecturos, quam in pure parendo Veritatis Datori glorioſiſſimo. Imo, nec commiſerarer proximi, talentumque humi tegerem, retroſpiciens ad incerta, de me, mundi arbitria. Fores Medicinæ à tot ſeculis ſeratos, clauſtraque, atque obices, rubigine obductos, ſcirem quidem, at pandere dubitarem, quaſi Janitoris munus præſumerem merè meum, nec aliunde datum. Reſolvi itaque mecum agere, quæ charitas agenda ſuaſit, non arrogantia: ſciens, quod non injurius, qui bonum publicum intuetur, quanquam verecundum iis, qui temere Gentilium nugis ſubſcripſere, in damnum generis humani. Tandem itaque inter pudorem, & rei magnitudinis terrorem, medius conſtiti, multotieſque calamum repoſui. Iterumque ſeriò rogavi Dominum, dignaretur alium me digniorem deligere. Quapropter meritò indignatus Dominus, hunc malum atque inutilem ſervum permiſit cribrari à Satana. Nam Ordo, cujus zenith eſt domus Poteſtatum, & Nadir, cæteri Ordines, me cœpit gratis perſequi, indignis technis. Cognovi ſtatim, quod manus Domini tetigiſſet me. Ideoque in plena perſecutionum tempeſtate, volumen conſcripſi: cujus titulus, *Ortus Medicinæ: Id eſt, initia Phyſica inaudita.* In quo detexi errores Scholarum, medendo ſolitos. Nova, inquam morborum principia, ut & hactenus inaudita theoremata dedi, ac demonſtravi: ut relictis Gentilium vanitatibus, Academiæ deinceps aſſueſcant Veritati. Inde enim inveni in anima ſabbatiſmum, qualem nunquam in meis proſperitatibus: adeo ut ſuſpicionis plenus dolerem, quod tantæ procellæ quietem animæ, aut corporis ſomnum, nequicquam turbarent. In quo non ſat laudare poſſum, DEUS, Protector mi, largitatis tuæ abundatiam, quæ non permiſit animam meam vel tantillum excipere, ſub tantis undique anguſtiis, è plena pacis fruitione: formidans hoc unicum, ne inutilis ſervus ſepeliret cum tantillo talento. Quiſquis ergo zelum meum interpretaris ſuperbam jactantiam, per me licet, modo te ipſum non læſeris. Gaudebo namque reportare omnem confuſionem pro bono proximi, & poſterorum, fruarque optatu meo: ſive interim auſus mihi in temeritatem ceſſerit, ſive non. Irrorabit namque DEUS ſator, quæ voluit creſcitura. Enimvero libro *de febribus*, narravi pœnitentiæ meæ exordia, qualiterque à Galeno, & Avicenna deſciverim, ob deprehenſas nimirum, columnarum medendi falſitates. Unde deinceps crevit in me adhuc Juvene ſingularis fiducia, qua me lubens omnium injurioſis cenſuris, propter proximum expoſui, ſenſimque dierum currente numero, Dominus candorem zeli mei aſpexit, & me, jam virum, permiſit videre, ærumnarum & ruinæ plenum eſſe, quicquid in Scholis Medicis docetur, & fore poſteris ludibrium. Bone JESU! quantum tunc expavi clementiæ tuæ magnitudinem, quæ parvulis revelat, viris alioqui religioſiſſimis & ingenioſiſſimis negata à tot ſeculis. Porrò, quantumvis

inde

inde certior factus, quod accepti Veritatis talenti manifeſtatio mihi incumberet: attamen eſt natura inveniendis excuſationibus facilis, fallitque ſe, & ſuas triſtitias, per rationis pediſequæ adminicula. Mox ideo [vah! pudet me meæ inconſtantiæ] ſuſceptum onus meis iterum excuſſi humeris, & dixi; Quis ſum ego, Domine? deficiunt enim mihi ſolidiora, quæ in locum deprimendorum ſurrogarem. Quæ enim ante credebam mihi imperata, ſuſpicabar iterum, aſtu Satanæ ſuggeſta: eo quod deficiebant arcana remedia, diplomata nimirum, ſive ſigna meæ miſſionis. Quapropter in juventute dudum mihi perſuaſeram, ipſam medendi artem nil eſſe præter meram impoſturam, ab otioſulis excogitatam Græcis, in perniciem Romanorum domitorum primitus exſtructam, deinceps in hominum calamitates confirmatam; cui humana credulitas, ob conceptam ſpem, facilè ſubſcripſiſſet, ſicque ſibi authoritatem peperiſſet iſta religio Medica: quia plerumque nimis facile credimus, quæ nimis avide optamus. Sciebam quidem ex tum, Medicinam Academiarum eſſe rem nihili. Quorſum præbebant mihi ſuffragia, cum morbi incurabiles, tum inſuper experimentorum vanitas: ac tandem, ſuppetiæ affluebant undecunque: quia Medentes paſſim ludibrio expoſitos viderem. Tum huic meo errori adſtipulabatur ipſa Philoſophia, adoleſcentiæ prælecta. Nimirum quod Logica, Phyſica, & Metaphyſica Scholarum, non ſint illa Philoſophia, propter quam Pythagoras paucos duntaxat, melioris ſucci diſcipulos, inſtruendos aſſumſit olim ſibi, plurium annorum ſilentio, ſecretoque Sacramento, devinctos, ſe neminem unquam quicquam illorum, quæ ibi audierant, declaraturos. Suſpicabar enim, potius ibidem Pyrotechniæ tradita præludia, quam ſcientiæ illius, quam Galenus hellenico multiloquio pandit. Siquidem & dudum ante Pythagoram, quiſque conſueverat per Hieroglyphica, in templis fideliter adnotare, quæcunque ſuis profuerant. Id namque tanta neceſſitas, tamque inteſtina calamitas, convicerant, ut abſque invidia ſic poſteris traderentur. Cum igitur ars medendi, apud me, in vilipendium rueret, incidi in Textum ſacrum, ſæpius lectum, nunquam tamen intellectum. Videlicet, quod Altiſſimus creaſſet Medicum, eumque honorari mandaſſet, propter ſui neceſſitatem. In quo ſtatim deprehendi: 1. Quod ille, qui omnia creavit, ſe tamen ſingulariter glorietur Medici Creatorem. 2. Quod propter ſui gloriam, bonitatis emanationem, ad infirmorum neceſſitates, ſubventionem & auxilia, adeoque per Medicum, Altiſſimus placari velit, reſtituendo ablatam ſanitatem. 3. Quod is, cui debetur omnis honos & gloria, præceperit, ſolos parentes, & à ſe creatos Medicos, honorari: quaſi Medicus aliquid patrizantis haberet. 4. Dein, in mea virilitate, non parum, diu noctuque anxius inquiſivi, quiſnam ille felix eſſet, quem Altiſſimus ab æterno deſtinavit, elegit, & creavit in Medicum, atque hinc quoque honorari præcepit?

An forte eſſet is ille, qui, perlectis Inſtitutionibus, & aliquot claſſicis Authoribus, emenſuſque in Academia ſolidum triennium, tandem per diſputationes, & examina, à Profeſſoribus, candidatus emitteretur, tam ſeculari, quam Eccleſiaſtico jure admiſſus? Num verò ille, qui eodem jam Medici titulo, conſenuiſſet ſub luce aliena, plenus interim annorum, experimentorum & nummorum? Tum ſtatim reſpexi, quòd *infirmus egeret Medico, quem Altiſſimus creavit, plenis instructo numeris*: quodque ſanus non indigeret Medico adſtante, qui culinæ præeſſet, numeraret buccellas, & diætæ regulas præſcriberet. (Plura de honore Medicis debito, poſthac invenies ſub hiſtoria Duelech.) Conſideravi ex altera parte: *Quod unguentarius conficeret pigmenta ſuavitatis: nec conſummarentur opera ejus: nec eſſet medicamentum exterminii in terris.* Quod ſonat, verum Medicum omnes morbos æqua falce demetere, nec eſſe morbos penes ipſum incurabiles. Inſigne ſane diſcrimen inter Medicum, quem creavit Altiſſimus, & illum, quem crearunt Academiæ, per doctrinam Gentilium. Actutum mihi ſe obtulit immenſus incurabilium catalogus: quaſi pro his nil eſſet ſolicitus Altiſſimus; aut tales ægri non eſſent morbidi. Utpote, pro quorum neceſſitate nec Medicum, nec Medicinam, in Academiis creaſſet. Siquidem iſti, nedum hujuſmodi infirmos conjiciunt in deſperationem; verum etiam, quotquot ſponte non ſilent morbi, deſperatis adnumerant: Imo quartanam, quæque in annos, radices ſtabiles ſervant, ſpontaneoque plerumque naturæ tædio terminantur, reputant incurabiles. Ac niſi morbi reliqui ultimo ad metam decurrant, omnes profectò ex æquo adderentur incurabilibus. Plerique namque, dentis dolorem auferre neſciunt, niſi per evulſionem ejus. Sic fortaſſis, idem in veteri Cephalalgia, capitis ablationem, pro ſanitate, imperarent, ſi ſoſpes vita perſtaret. Poſt inſignes ergo aliquot annorum labores, me piguit, quod nihil aliud ſcirem, aut didiciſſem quam quod nihili. Nam tametſi crederem, Medicum à DEo creatum, pro-ut & medicamina ſimplicia: totus tamen hæſi in cognitione illius Medici, rerumque ſibi ſubſervientium. Optabam enim multoties, Ah utinam talis Medici tandem aliquando fiam diſcipulus. Interim cognovi clare, Artem medendi, tum Græcis, quam Arabibus excultam, quamque Judæi mentiuntur ſibi à ſuis Rabbinis, ſub Kabala, per manus traditam, longiſſimè diſtare ab ea, quam ſacer textus depingit. Tandem itaque in animum induxi. Medendi ſcientiam à medio, intentione, & fine, habere initium bonum: *Eſſe nimirum donum bonum, deſcendens à Patre luminum:* quodque hoc ideo nunquam deſcendiſſet, pridem in Ethnicos, & Judæos, utcunque noſtra credulitate inflatos: utpote quos Dominus non creavit Medicos, nec in noſtri neceſſitatem; ut neque honorandos, ſed ſerio vitandos, præcepit. Non eſt enim Medicus à DEO creatus, defectuoſus, lucro deditus, hoſtiſque Chriſtianorum: ſed charitatis plenus. Hanc namque illius doni boni

raritа-

taritatem primum notavi ex Dioſcoride. Qui à diebus Platonis, (quibus vixit) hiſtorias herbarum quidem deſcripſit; In hunc attamen diem, vix illi aliquid eſt additum, detractum autem plurimum. Adeoque bis mille & tercentum annis, vix aliquid luminis, in rem Herbariam, ſuperne illuxit, licet maxime obviam, atque neceſſariam. Quapropter in alios cognitionum abſtruſiorum ordines, ſobrie ſatis, ſupernum iſtud lumen delapſum conjeci. Minimè tamen in Gentiles, Atheos, perfidoſque Judæos, extra Veritatem, & Charitatem ſecluſos, ac ob id à DEO derelictos. Et rerum nativitates, ut ſunt relegatæ in temporum plenitudinem, nobis tectam; Ita veritatis medendi donum non deſcendere, niſi ſtatuta apud DEUM maturitate. Nec enim lumen gratuitum lucebit ad lubitum noſtrum. Nam qui omnia fecit ut voluit, facit eadem quando volet, perficitque in quibus voluerit. Conſenui enim, jam à quadraginta, & amplius, annis, in Medentum turba; tandemque ſenex cognovi, Theoremata Scholarum per me ſubverti debere, ut quæque, ventura mox ætate, cadant in rudera, quatenus veritatis calce deſtituta non cohærent. Fuit apud me Adepti illius doni tanta certitudo, ac veneranda authoritas, ut ſentirem, datorem unà ſui doni quoque fore interpretem; utque hactenus quodlibetcunque excluderem dubium. Eſtque ejuſmodi cognitio longè certior, quam quæ per demonſtrationem formatur. Quia non eſt verbis facultas, hanc certitudinem aliis facere communem. Scio quoque, non omnes, qui medendi initia mea ſunt lecturi, æqualem inde fructum reportaturos: quippe DEUS ſui doni diſpenſator uſque manſurus eſt. Dixi hæc, ut etiam ſciatis, quod mea indignitas donum tenebris offundet, ut capiat naturæ curſum qui poteſt. Speravi enim, cum jam numerum & atrocitatem morborum auxerit, in parvulos, & abjectos hujus mundi, donum medendi inſpiraturum. Et, cum anteacto ſeculo Paracelſum, ſcientia analytica corporum, ac remediorum fulgore, divitem præmiſerit præcurſorem, fore, ut vellet jam ſcientiam Adepti (qua alter ille caruit) ſuperaddere. Porrò, ſi abſque ſcelere, lubet placiti illius divini decreti rationem inquirere, ob quam Adeptum medendi, donum minus ad Chriſtianos deſcenderit: reor. Scholas reſiſtere, quatenus principiis Gentilium pertinaciter inſiſtunt. Tum item, quia Medicina tota in lucrum exercetur, mox à ſui initio: quæ ſola artium, ex compaſſione miſericorditer expendenda eſt; Non autem, quaſi ex ærumnis miſerorum, hilariter pompoſeque vivendum vel diteſcendum ſit. Quare lucrum hominibus præripuit diſpoſitionem neceſſariam, falſitaſque doctrinæ paganicæ, Adeptum medendi donum avertit. Cujus venatio mihi ideo viſa eſt conſiſtere in compaſſione erga ægros, dediſcendo falſa theoremata, & induendo profundam ſpiritus humilitatem. Quæ, ut tum non eſt inflata per literam, nec depreſſa per inordinationem: ita in humili intuitiva cognitione ſui nihili, mens ſe evacuat omni ſcientia, per rationis inductio-

nes introducta. Tum deinceps, tum, inquam, Altiſſimus vix ſinit vacuam mentem, quin fœcundo ſui luminis radio eandem repleat. Offendi jam forte nonnullos, eò quod Adeptum medendi deſurſum deſcendere dicam: qui Medicinam addiſci volunt, per modum aliarum artium. Intellectus [ajunt] eſt poteſtas naturalis; quælibet autem poteſtas naturalis, nata eſt operari effectum proprium: proprius autem effectus ipſius Intellectus, eſt Intellectio. Ergo homo naturaliter intelligit omnia intelligibilia, tanquam proprium Intellectus objectum. Porro, facultas medendi eſt intelligibilis, ac proinde non deſcendit deſurſum. Reſpondeo: Anima, ejuſque intellectus, non ſunt opera immediata naturæ, quippe quæ oriuntur à fonte ſupernaturali. Adeoque, quoad ſui initium, licet Intellectus ſit facultas naturalis animæ, non eſt tamen omnino inter facultates naturales computandus. De fide eſt, *Quod DEus creavit Medicum*, adeoque ars medendi dicat aliquid ſupra communem regulam creatorum, ſic ut ejus adeptio non contingat per modum aliarum artium. Nabuchodonoſor enim ablationem & reſtitutionem Intellectus teſtabitur. Item, *Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus.* Quod fruſtra dictum eſſet, ſi Intellectus æqualiter à Natura daretur. Porrò datus Intellectus [de quo hic prædicant] actum ſuum naturalem, ſive intellectualem, non exercet, niſi quatenus notiones aliquas diſcurrendo trahit ab obſervationibus, quas à ſenſuum perceptione accepit, cum cauſas à priori penitus ignoret. Ad ſcientiam autem medicam requiritur quædam luminis claritas, quæ ſuperat illam cognitionem per ſenſus, imò & per conſequentias cauſarum ad effectus, juxta putationes [plerumque fallaces] à ratione, ſibi inductas. Nam de fide eſt, quod intellectus, unà cum totalitate naturæ humanæ, atque ita deinceps, utcunque clarus, non percipit propoſitiones primo veras, ſenſum ſuperantes, niſi cum affluxu luminis ſuperni. Puta, locum lib. i ſæpius lego attentè; &, licet verba intelligam, ſemel tantum ſenſum illius inſperato haurio, cum admiratione præteritarum lectionum. Ejuſmodi autem cognitionem voco gratiæ. Sic nempe Intellectus, utcunque clarus, non ſemper aſſentitur verò: quia naturaliter nec hoc percipit. [Hic namque factiones in ſcientiis, & religione.] Sic in dona medendi, eſt aliquid nobilius, & ſuperius, quam quod è cognitione præexiſtente ſenſuum formatur in imaginante: Quod eſt verum, ſolidum, bonum, ſuperans authoritatem conſequentiarum: imo quod nec propriè doceri, vel demonſtrari poteſt. Nolim tamen intelligi, quod Adeptum medendi ſit ſcientia infuſa, qualis olim illuxit Bezeliel, & Ooliab: multoque minus, qualis die Pentecoſtes, in Apoſtolos, largo imbre pluit, ut variis confeſtim loquerentur idiomatibus: nec eſt item proinde Adeptum medendi de planè Sublunaribus. Nam Sapientia æterna creavit ſingulariter Medicum ſuum, præ cæteris creatis: adeoque aliquid anguſtius requiri pro ipſo videtur, quam

pro

pro aliis profeſſionibus; quas ideo nec mandavit honorari. Alioquin omnis quidem intellectio noſtra, in natura, ſurgit tantum per modum diſcurſus, obſervationis ſuppoſiti, & conſecutionis, indaginationiſque; idque totum à poſteriori. Quocirca ejuſmodi omnis cognitio ſtipatur incertitudine? Ergo inter ordinarium intelligendi modum, & ſcientias infuſas primorum graduum, ſunt amplitudines quædam, ſingulari quæque gradu diſtinctæ in Intellectu, ſupernaturaliter oriundo. Quod ſic probo. Omne donum bonum deſcendit à Patre luminum. Adeptum medendi eſt donum bonum: Ergo deſcendit à Patre luminum. Major eſt fidei. Minor verò conſtat, quatenus Medicus, ut talis, eſt creatus à Patre luminum. Replicant per quandam ſimilitudinem, & nil ad ſyllogiſmum, hoc modo. Difficilior eſt cognitio DEI, quàm Medicinæ. Sed Gentiles naturaliter invenerunt, per Intellectus operationes, Deitatis exſiſtentiam. Ergo longè facilius adepti ſunt naturalem ſcientiam medendi. Reſpondeo, totum concedendo, ſi non adduxerint quatuor terminos. Itaque, prout per naturam nemo poteſt haurire lumen fidei: ſed tantum umbratilem aliquam cognitionem: ita & in dono medendi concedo, naturaliter, per obſervationes juvantis ac nocentis acquiri cognitionem aliquam medendi: at ſanè, eſt iſta cognitio tam umbratilis, & cæca, ut planè repugnet textui; qui fruſtra diceret, Deum creaſſe Medicum ut talem, eumque honorandum, niſi aliquod lumen in hoc creato Medico eluceſceret, ſupra vulgarem, ordinariam, atque naturalem poteſtatem animæ intellectualem. Tandem, quod nec Athei, nec Gentiles, ut neque Judæi; donum iſtud medendi unquam receperint, non aliunde, nec longius deducendum eſt, quam quod de facto morbus, remedia, horumque omnis appropriatio, adhuc hodie ſint mortalibus ignota. Eſt namque argumentum inelectabile: Hactenus Adeptum medendi fuit ignoratum: Ergo non dedit DEUS illud paganiſmo anteactis ſeculis, ut neque Scholis, cæcos ductores ſequentibus. Cujus correlativum eſt, quod, quicunque aſſentitur Scholarum paganicarum doctrinis, ſecluſus ſit à principiis veris medendi. Aſſumtum enim demonſtrabo, DEO favente, amplo volumine. Manſiſſe nimirum ignorata principia cognitionis cauſarum ac radicum, in morbis, remediis & appropriationibus. Conſequentia per ſe clara eſt: niſi oſtenderint, aliunde, quam à DEO; derivari omne donum bonum. Nam pro ſtabilimento doni medendi ſat eſſe deberet, quod, licet Adeptum medendi tam prope naturam Intellectus ſit, ut propter objectorum naturalium propinquitatem, & neceſſitates, conſuetum ſit, tribui naturalibus ſcientiis, per ſimplicem Intellectum apprehenſis; attamen, quatenus ſaltem includit dona prudentiæ, conſilii, &c. quæ ſunt chariſmata Spiritus Sancti, debet profectò donum medendi ferri, & exſpectari, ab initio tali, quod plane fertur ſupra naturæ orbitam. Etenim non raro quis mediis demerſus ſomniis, extemplo

cogni-

cognitionem concipit, quam nunquam vigil erat aſſecutus. *Nox nocti enim indicat ſcientiam.* Sæpe ſic quis legit locum, multoties lectum, abſque fructu, unde demum vitam emendatiorem inſtituit. Nonne enim iſta deſcendunt à Patre luminum? Sunt ergo ejuſmodi ſcientiæ, infuſæ quidem, licet non de ordine excellentiori. Sunt, inquam, talenta, ſuper quæ Intellectus bene formatus poſtmodum ſtruit doctrinas utiles. *Docti enim* (ut tales) *fulgebunt* (præ indoctis) *in regno cœlorum*, ſi doctrinæ ergo, animæ ſe habilitaverint ad majora chariſmata. Placuit nempe ſibi Omnipotens in diverſitate manſionum, chororum, claritatis, & Intellectus Angelorum, hominumque hos comitantium. In favorem ſaltem Adepti medendi facit, quod inter ſeptem ſpiritus, proximos throno DEI, unius nomen eſt, *Medicina DEI.* Eſt enim ſupra Principatus, thronos, Poteſtates, & Dominationes. Attamen Cœlites non ægrotant, nec Medicina indigent. Nec eſt ejuſmodi *Medicina DEI*, metaphorice ſumenda, quæ callebat proprietates, etiam in felle piſcis. Hoc loco autem ſuſcepi Lithiaſis ortum, quem promiſi, quatenus calculus metamorphoſin continet, quæ nullatenus ab humoribus ortum ducere poteſt, ſed à mero lotii excremento. Ideoque hic Tractatus facile carere potuit Tractatu, *de figmento complexionum & humorum.*

TRACTATUS DE LITHIASI.

PETRIFICATIO.

CAPUT I.

1. *Ante Paracelſum jam nutabant Schola Medica.*
2. *Veterum opinio de cauſis petrificationis.*
3. *Sanior doctrina Paracelſi.*
4. *Fluxus ſeminum ad petram.*
5. *Diſpoſitio mineralium à condito mundo.*
6. *Qua linea Trivalis?*
7. *Quid mons ſiliceus?*
8. *Vnde petrarum diverſitas?*
9. *Pulvis adamantis ſemper flavus.*
10. *Saxa & lapides ut differunt.*
11. *Semen petra in quo excedit ſemen vegetabile?*
12. *Petrificatio Humana, & cur denti petra adnaſcatur?*
13. *Notabilia aliquot.*
14. *Inſecta quadam cur non petreſcant; perfectiora autem animalia, quandoque prorſus?*
15. *Formam non introduci ex potentia materia.*
16. *Quomodo homo petrificatur?*
17. *Petra nil commune cum calculo.*
18. *Duelech Paracelſi.*
19. *Encomium Dauci, &c.*

EMUNCTIORES Medici exacti pridem ſeculi ſtupuere ſilentes, tam infauſtam ac inobſequentem ſuis Theſibus, doctrinam Scholarum, de Elementis, Temperamentis, & Humoribus. Neque enim ſibi ſatisfacere potuere, quaternario humorum, pro omnibus morbis. Quamobrem Paracelſo longè fuit facillimum [qui præpollenti medicaminum teſtimonio, totam Germaniam, in ſui admirationem traxerat] jam nutantibus perſuadere figmentum ſui tartari, è cibis, ac potibus proditoriè intrantem tartarum, morborum quorumcunque veram eſſe cauſam. Quæ ſua putatio fidem fecit, ſicque modo radicem ſtabilem fixit, ut non ſit fere quiſquam, qui ad tartarum Paracelſi non confugiat. Debebam quidem Tartaro Tractatum ſingularem, qui ad hiſtoriam calculi accinctus eram, niſi inter initia phyſica de illo abunde ſcripſiſſem. Ideòque volumen iſtud truncatum deſeruiſſem, ſi inde Tractatum de Tartaro huc tranſtuliſſem. Siquidem conſtituta ibidem primæva naturæ integritate, intra materiam, Archeum, & vitam, ſive formam, cum ſeminalibus initiis, inauditis hactenus, fermentis quoque, tranſmutationum quarumcunque authoribus, noviter detectis, rejectis verò elementis, qualitatibus, complexionibus, horumque pugna, lucta, contrarietatibus, & victoria. Humorum item, & Catarrho-

rum figmentis, extra naturam, & Medicam conſiderationem relegatis: Flatibus demum, Tartaris, & tribus primis Chymicorum principiis, extra morborum palæſtram præſcriptis: ſenſim dein à theoricis, ad pathologica deflectens, naturæ defectus, & alteritates explicui, atque medullitus veram morborum cauſam, antehac inauditam, mundo manifeſtavi. Igitur Calculo, ut monſtro domi nato, hunc librum, velut exlegem, nuncupavi, deſertoque nunc tartari errore, à Paracelſo mutuato, ad ignotam Scholis petrificationem jam venio.

2. Enim vero Veteres, ſua Ariſtoteli nomina dantes, juxta principia hujus adhuc arbitrantur, lapides, atque mineralia univerſa, abſque diſcrimine, fieri ex terra potiſſimum, mediante calore, & frigore, opificibus externis, cum additamento tamen trium aliorum elementorum. Attamen pondus ſaxi cum aquæ pondus excederet: conjecêre inde, terram fore omnium mineralium materiam propriam. Et quanquam hæſitarent in pondere auri, ſcirentque tamen, ex pondere peti demonſtrationem Mathematicam, quovis Syllogiſmo fortiorem: nec interim crederent, aurum eſſe terram, neglectis ſui dimenſionibus, multoties ſeipſam penetrantem. Multoque jam magis ſuis diffidebant theſibus: cum aurum non ex ſola terra, cæteris tribus ponderoſiore; verùm ex levioribus aliis, juſta, ſive æqua lance, atque proportione miſtis, componi ſtatuerent. Idcirco conſilii inopes, indaginem ponderis ſuſpenderunt ad clavum, ac poſthabitis litibus, velut ſopore preſſi, contenti fuerunt dixiſſe, metalla, velut frigore glaciata (eo quod ignis tortura fluerent denuo) exſiccatoque aquæ ſuperfluo, aëre verò & igne propemodum excluſis, manſiſſe quaſi arefacta. Hoc ſic tulit arida Ariſtotelis Philoſophia. Theſin autem ſuam probarunt, ut dixi. Nam metalla contrario [ut putant] calore diffluunt. Quaſi verò glaciatum opus non niſi follium miniſterio liqueſceret! vel terra eſſet liquabilis per ignem, rurſusque pro lubitu terræ faciem repeteret, quoties frigus ſentiret. Itane ſui tam immemores Scholæ, quod non ita pridem, aquæ elementum ex ſe intenſe frigere dixêre, & remiſſe madere? adeoque metalla non ex terra, ſed ex aqua glaciari debere? Terram vero ex ſe, intenſe ſiccam eſſe, atque remiſſe frigidam? adeoque glaciari neſciam? Adeo ut hinc ſequatur: Si metalla, potiſſima ſui parte, ſint terra: nunquam fluere, aut deglaciari poterunt: cum tantum poterunt, ad ſummum, eſſe remiſſe frigida. Nec per intenſum calorem terra poterit unquam converti in aquam, aut aqueam ſubſtantiam, dum liqueſceret in metallo. Siquidem dant terræ intenſam ſiccitatem, quæ ab igne non poteſt non fortificari; non autem deſtrui. Similiter nec poſſit remiſſum frigus præpollentis terræ, hanc, dum vi ignis in aquam eſſet liquata, convertere denuo in terram. Quia credunt remiſſas elementorum qualitates, non tantum activitatis habere, quod alterius elementi frangant intenſas qualitates. Etenim eodem ſtupiditatis pede, quo cœperunt, pergunt dicere, ſaxa, atque lapides, eſſe terram, calore induratam, ac velut arefactam. Quod per terram figuli probant, quæ calore ſolo lapideſcit, ut volunt. Etenim, quia lapis non liqueſcit per ignem, prout alioqui metalla: ideò à negativo naturam conjicientes, ſe nodum omnem diſſolviſſe ſunt ratæ. Atque hæc craſſa Minerva unicuique ſuſpecta eſſe debuiſſet jamdudum, ſi unum veternum non dormirent omnes. Quid enim de ſulfure dicent, quod igne fluit? An qua, vel terra glaciata ſulfuri dedit initium, quia liqueſcit? Quidve de vitri condenſatione, quod calore iterum liquatur eodem, quo fit? Quid denique de ſale, quod uno caloris gradu coagulatur, & areſcit, atque altero liquatur, liquaturque rurſus ab humidis; Pudet ſanè, in Ariſtotelicis nugis, qualitatumque elementariarum fabellis, diutius immorari, dum de rerum cauſis atque origine indagandum.

3. Quapropter avos primus docuit Paracelſus, omnia mineralia [quæ credidit ex quatuor elementorum congreſſu fieri, atque alibi, ex tribus ſuis tantum initiis, materialiter] ex aqua potiſſimum, adeoque eſſe fructus elementi aquæ, non ſecus atque vegetabilia eſſe fructus terræ.

4. Aſt ad me uſque neſcitum fuit, cuncta corpora, quæ miſta creduntur, materialiter duntaxat ex ſola aqua eſſe nullo excepto. Corpus autem illorum cogi, cujuſdam proprii atque ſpe-

ſpecifici ſeminis neceſſitate, ad fines ſoli Creatori cognitos à priore. Quam propoſitionem ex pleno probavi, in initiis Phyſicis. Neglectum quoque fuit hactenus, quomodo hæc rerum ſemina ſub lucem veniant, ſe corporum involucris tegant, eademque diſponant, ac qualiter ipſa ſemina, corporum importunitatibus tandem neceſſario auſcultent. Quapropter nec erit ingratum, ex doctrina, à me aibi fuſiùs tradita, ſeminum progreſſum, fluxumque ad formam, ſuique maturitates in mineralibus. h. l. ſuccinctè repetere. Enimv. ſi petra non ſit petra, neceſſe eſt, petrificationem entis alicujus novi generationem includere; omnis autem generatio præſupponit aliquale ſemen, quod materiam, ad ens in potentia, diſponat. Cum nihil, quod non eſt vitale, ſeipſum ad perfectionem promovere queat. Eſſetque ideo ſtulta ac fortuita perfectio, quæ à corpore, abſque ductore interno, & ſtatuto ſibi fine, procederet. Itaque ſi corpus diſtinguatur diſpoſitivè, ab efficiente interno, profluatque in productione ad fines ſibi in natura propoſitos: ergo & ſeminis etymon ipſi jure competit: quia ex initio prorſus incorporali procedit. Hoc autem initium ab imagine, ſive juxta ideam, à generantis conceptu, ſive cogitatione fabricatam (quæ proinde vis imaginativa vocatur) in vitalibus profluere, facilè mihi concedetur. Sed quod inanimata, in ſuis primis entibus, inſita habeant dona ſeminalia, quæ per modum recipientis, etiam analogicè, quadantenus imaginationi reſpondeant, docent antipathia, & inanimatarum ſympathia. Oportet namque non ſenſitiva [puta Magnetem] ſentire quodammodo poli ſitum, ſi ad eum ſua ſponte ſe dirigat, non autem à polo trahatur [prout libro de Peſte, manifeſtis argumentis doceo] ſentire item ferrum, ſi polo neglecto, per electionem, ad ferrum ſe inclinet. Quæ ne tædioſè à me hic repetantur, ſufficit obiter ſic ſuppoſuiſſe.

5. Porrò ſeminis iſthæc idea, & entelechia entis novi, ſeminalis nempe cauſa efficiens, etiam in non ſenſitivis, ſuo fungitur munere, non ſecus atque ſi vita & ſenſu polleret. Quæ idea auram ſui Archei veſtit, ejusque medio deinceps diſpoſitiones corporis & organa perficit, complетque tandem, quæ in adumbratione ſeminalis ſuæ imaginis ſunt deſignata ad fines ſoli Deo cognitos. Atque hactenus etiam omnis creatura originaliter à Deo dependet. Hic namque animalibus, ac plantis, ſeminalem fabricandæ eiusmodi ideæ, ideſt, multiplicandæ, ſuſcitandæque ſobolis fœcunditatem, gratis indidit, vi vocis (*creſcite & multiplicamini*) in ſeculum duratura. Quæ ſub Eccleſiæ correctione, ſic à Sacris mutuo. *Terra initio erat inanis, & vacua.* Duplici nimirum inanitate erat obſepta. Quod tamen de elemento aquæ non item dicitur. Terra namque in ſui condo, nondum habebat mineralia, ſi vacua. Erat nempe terra, merum putumque ſabulum, nondum numeroſa varietate, atque mineralium claſſibus deſtinctum. Sed *Spiritus Domini ferebatur ſuper abyſſum aquarum.* Non quidem quod iſta latio eſſet inane otium myſterio carẽs, aut voluptuoſum natandi ſolamen: Sed continebat myſterium benedictionis, per quod aqua repleret terræ vacuitatem fructibus, una inanitate; ex altera verò parte, per vegetabilia, & animantia, terræ vacuitati ſatisfaceret, inanitatemque ſaturaret. Ergo ante natam lucem, in fluctitatione divini Spiritus, metalla atque mineralia univerſa ſimul incepêre. Quod mihi inprimis perſuadent occulta metallorum lumina, aſtrorum æmula, & prægreſſa teſtimonia, quæ noctu in fodiniferis montibus ſplendere ſolent. Saltem Spiritus Domini, qui replevit orbem terrarum, jam creandi avidus, in ſpondo abyſſi aquarum, ſuo verbo ſigillavit fœcundam deſiderii ſui ideam, quæ in inſtanti, univerſam terrarum, lapidum, mineralium, atque metallorum opulentam diverſitatem protulit, quibus terræ vacuitatem multo replevit fœnore, quam ſcilicet non ſat animantia & plantæ, ut neque adæquatæ implere poterant.

6. Stratum autem, ſive ſolea terræ, quæ hæc aquarum ditiſſima proles in vacuitatis impletionem eſt concredita, dicitur à Paracelſo Linea Trivalis, matrix, ſeminibus mineralium gravida, quibus Dominus implantavit rationes, dona, aque ſemina, in ſeculum ſat futura. Ita nempe ſaxorum, atque mineralium ſemen opulentum, eſt aquæ implantatum, ut determinationem ſuam, atque fermentum, in terræ matrice ſuſcipiat. Quid autem ſit terra virgo, extra & præter mineralia. in Phyſicis

cis demonſtravi. Per Moſen autem, ditiſſimum hujus promtuarii theſaurique ſemen, ex profeſſo neglectum videtur: ne Iſraël, fontibus atque montibus divinas ac immortales poteſtates tribuendo, iis immolaret. Cæterum ſabulum, ſive terra, ſibi undequaque continua ſuſcepto ſemine, in colles, rupesque ſurrexit, ſaxorumque ſtrata diviſit. Et enim ut rerum ortus à miraculo incepit: ſic modo ſuis ſecundis cauſis adhæret, ut rerum inviſibiles Archei, horumque abſcondita ſemina teſtentur, ſaltem ſe ab mundo intelligibili regi. Hinc enim aquæ, deſiderio ſeminum imprægnatæ manſere, ſuique placiti Ideas, per aquam diſpoſuit Omnipotens. Attamen hæc aquæ ſeminalia deſideria non fructificant, per ſucceſſivam unius ex altero propagationem, more plantarum; ſed vis ſeminalis, in theſauris aquæ deliteſcens, ſuas de ſe proles ſigillatim ſuſcitat, easque ſucceſſivè perficit. Includitur nempe ſemen, ſive Idea ſeminalis, atque mineralis, aquæ, quam nec egreditur unquam; ſed ſeipſum in iſta materia obſerat, includitque, donec tandem ſub dierum maturitate inde fiat, quod natum eſt ex ea fieri.

7. Icon ergo operativa in aquis, ſenſibilem mox atque fermentaceum odorem, ex monte Siliceo ſuſcipit. Eſt autem mons Siliceus, ſolea, ſtratum, ſive terræ intercapedo, in qua ſaxa, lapides, ac mineralia univerſa, ortum ſuum ex aqua deſumunt. Prout alibi, de origine fontium. Eſtque porrò ille odor, fermentum, unde tandem completum ſemen minerale profluit. Hinc quoque omnis petra. Non eſt autem hoc ſemen in mineralibus, per Metaphoram, aliquod æquivocum, aut analogon, ſub licentioſa ſimilitudinis alluſione. Nam ſuccreſcunt novi ſilices, ac lapides in fontibus & rivis. Quicquid autem fit, & tantiſper dum fit, neque adhuc eſt in perfectione, intenta ab Archeo: ſemen inſe habet, ut naturam, in ſuis conſtitutis univocam, intelligam.

8. Etenim aqua purè pellucida, habens in ſe ſemen atque fermentum lapidis, evadit cunctarum gemmarum cryſtallus. Sin inſuper purus cujusdam Metalli, vel pyritidis color concurrerit, gemma fit, duritiem & proprietates ſui coaguli ſequens. Perinde enim ut ſtannum (quod pictoribus flavum colorem, quem Maſticor vocant, præbet) omne metallum (plumbo demto) friabile facit: ſic & gemmarum duriſſimam tingit.

9. Solus proin Adamas dat pollinem flavum: aliarumque gemmarum eſt albus. Sin autem aqua, non purè diaphana, ſe incorporat colori metallico, fit lapis opacus, Jaſpis, Achates, Silex, Porphyrus, Marmor: & juxta mixti ſeminis exigentiam.

10. Interim ſaxa facilius diſſolvuntur, quàm lapides, iterumque ſponte vel per artem, in aquam redeunt (*qui convertit rupes, in ſtagna aquarum.*) Saxa autem dico, convertibilia in calcem: pereuntque ſubinde ſponte, in agrorum ſumen, & cerealia. In lapidicinis etiam, ſæpe ſponte ſtillat ſal nitroſum, perpetuo ſtagmate. Quod nempe ſaxa redeant in primam ſui materiam. Perinde ut verſa ſerie, petroſo odore fermenti, aqua tota migrat in petram, vel ſaltem pro parte, qua ſibi odor ille coaluit radicitus. Idque tam inter fluendum, quàm ſtagnandum.

11. At nondum largitati Divinæ ſat fuit, rupes ab initio, ſaxa & lapides feciſſe ſemenque propagandæ novæ ſobolis contuliſſe: quo ex aquis lapides, ac petræ deinceps fierent: quin inſuper voluit, ut ſemen petrificum, in multis, excederet ſua vegetabilia, hisque illa potiora ſe teſtarentur: nec enim ſemen, cum aqua ſibi ſubdita, ſolum petreſcit: quin inſuper corpus ſibi contiguum, odore ſeminis petrifici, ſolo attactu, petrificat.

12. Sic namque Friderici Imperatoris chirotheca fuit una ſui parte petrificata, quâ ſcilicet intra fontem aliquantiſper maduerat; alterâ autem medietate, ſigillo munita, corium permanſit. Adeo, ut nedum herbæ, ligna, panes, ferrum, ova, piſces, aves, & quadrupedia, miranda metamorphoſi, ſint petrificata. Verum etiam Ambroſio Pareo teſte, Pariſiis fœtus humanus eſt exciſus, adultæ magnitudinis, in petram verſus. Fractus eſt illi pedis digitus, intusque tendines & oſſium articuli apparuerunt. Itemque confracta gingiva (erat nempe hiante, ac velut ejulante ore) dentem ſubtus oſtendit; in maxillæ theca. Quod mihi teſtatus eſt amicus, qui acuendis inſtrumentis, parando organa Mathe-

theſi dicata, ſolet ſæpe in hujus fœtus dorſo, cotem facere. Sic pariter Hiſtoriæ commemorant in Cryptis prope Pergamum, aliquot cadavera petrificata, illorum ſcilicet, quos belli pavor in abdita compulerat: fuiſſe inquam à ſuperficie, in centrum uſque petrificata.

13. Unde ſurgunt plura notatu digna, 1. Quod petræ ſuo generentur, ac proprio ſemine: quodque dein etiam alio conſtent petrificativo. Id eſt, nedum aquam, velut objectum proprium, & proximum, naturaliter transmutent ejusmodi ſemina; ſed & aliena quoque corpora, quæ præfatum ſemen odore tenus ſaltem hauſerint. 2. Quodque ideo aliena illa corpora debeant ad minimum ſymbolizare in aliquo, ſaltem in materia remota. Cùm nil prorſus commune habeant, præter illam materiam principiantem, quæ in petris eſt mera aqua. Neque enim alias poſſent diverſorum elementorum fructus, toto genere ad minus diſcrepantes, in unum coincidere. 3. Quod autem petræ non componantur ex Tartaro coagulabili, tanquam materia propria, ac vicina; ſed ex proprio ſurgant ſemine, quod natum eſt, etiam ex materia, non diſpoſita ad petram, petrificare quid libet. 4. Quòd ſemen petrificum, unde herbæ, aves, nidus, corium, &c. petreſcunt: potentioris ſit efficaciæ, quam alioqui ſemina vegetabilium, præexigentia diſpoſitam à generante materiam. Ideo non omnis fert omnia tellus. Semen autem petroſum arripit quælibet, etiam procul à ſe aliena. Dein, reliqua ſemina requirunt, ut ſubſtrata ſibi materia reducatur in liquorem ſequacem, & ſeminis ſuſceptivum, quem primam generationis materiam dixere, poſtulantque, ut deſtruatur quoque omnis figura, & decor præcedentis concreti. At ſemen petrificum, reſervata figura humana, abſque intermedia putredine, aut materiæ diſſolutione, totum per totum petrificat, tam oſſa ſcilicet, quàm cutim. 5. Quod ſemen petrificum conſiſtat in ſolo odore ſaxeo, qui eſt incorporale, atque inviſibile fermentum. 6. Quòd materia dentis non ſit merè oſſea; ſed inter os, & petram media ſive neutra. Ideoque & dens, ſuo contactu, tandem petrificat, quicquid ſibi pertinacius adhæſerit, ſive ex panificio, carne, olere, piſce, pomo, aut legumine; puls iſta fuerit. Id eſt, quanquam in ſe, neque ex ſe, ullam habeat diſpoſitionem, ad petrificationem. Hoc ſemen inquam Paracelſum, & ſuos ſequaces, nomine tartari, inſigniter fefellit. Nam lapis dentalis non liquatur in aqua bulliente, inſtar tartari: nec eſt ejus generatio tartaro vini finitima, ſed eſt petrificatio animalis, neutra: ex odore videlicet, & ſemine petriformi, quem puls denti adhærens, per attactum haurit. 7. Huc ſpectat ſpeculatio cornuum. Cornu nempe vaccinum, ut & ſoleæ, ſive calcei, armentorum & gregis, ſunt proprio & ſimplici nomine, de materia cornea. Cornu autem cervinum partim eſt de materia oſſea: partimque de materia lignea: adeoque & propterea ſpinas atque ramos æmulatur, deciditque annue, ob proprietatem frondium, & partis ligneæ, retentam. Ebur etiam, magnam partem oſſis habet, alteramque lapidis, ſeu dentiformem. 8. Quod licet plura in fontibus petreſcant, id tamen non fieri, non ſine inſigni odore petrifico. Ideo enim quotquot res petrificantur, odore loci transmutantur; non autem, quod petra de ſe, inſtar generantis, ſemen edat. 9. Quodque ob id, petræ orginale ſemen, immediatè ſatum ſit à Creatore, conſtitutumque in locis, ad ſufficientiam, in terminum mundi, ſufficiens. 10. Quod ſi pertificatio non indigeat commento Tartari, multo certè minus morborum generationes.

14. 11. Quod quædam inſectæ (inprimis bufo) licet innaſcantur ipſis ſaxis; attamen non petreſcant, prout alioquin alia fere quælibet: eo quod vitalem Archeum, per ſeparationem, receperint à petris ipſis: non ſecus atque ſeparatur pyrites, vel metallum, à venis ſaxeis, qui innaſcuntur, ſervantque illibatam materiam liquabilem. Itaque ſeparatus ille Archeus manet inſuperabilis à ſemine petroſo.

15. 12. Quod falſum ſit axioma, nullius formæ fieri introductionem, niſi è præexſiſtente materiæ diſpoſitione. Siquidem ex ſubjectis, genere etiam diverſis, abſque materiæ colliquatione, fit petra immediatè.

16. Enimvero Magi Pharaonis, dum Cyniphes vidiſſent immediatè expulvere terræ, quos noverant immediatas aquæ ſoboles, exclamatunt:

runt : *Digitus Dei eſt hic.* Quia non poterant hunc effectum imitari. Nam cum terræ in aquam regreſſus ſit difficillimus, cognoverunt eſſe longè anguſtius, Cyniphes factos è pulvere terræ, quam ex virga ſerpentem, & viciſſim: vel ex aqua ranas, & cruorem. Quam difficultatem agnoſcens Satan, non dixit : Dic ut panis iſte petreſcat [nam hoc contingit in natura immediate] *ſed ut lapides iſti panes fiant.* Unde nimirum Chriſti omnipotentiam ariolatus fuiſſet. Etenim ut à fundi fracedine, oborto ſemine petrifico, conchylia, cruſta lapidea loricantur: quorum ſemen non tam ſexuali conjugio, quàm per ipſam fundi fracedinem, propagatur, & conchis ideo foris adnaſcitur poſteritas. Ita ſunt & aliæ inſectæ, quarum Archeus incruſtari non potuit, nec ſuperari à ſemine petroſo. Pari cauſa atque bufo, omnem petrificationem forinſecus moleſtam à ſe arcet. Non ſufficiunt tamen ejuſmodi vermes, medendo calculo. Eo quod horum vita ultima (ſub qua latet reſiſtentia adverſus ſemen petroſum) evanuerit, antequam in medendi uſum aſſumatur. Fracidus quoque odor ſaxeus, ſi in ſuccum vegetabilẽ terræ (quem Leffas Paracelſus vocat) inciderit, oriuntur ſtrata lapidea ſubter terram. Homo quoque, concluſus loco fracido, primùm odore petroſo ſuffocatus, qui odor dein arterias & ſolida pervadens, transmutat cadaver, priuſquam putreat, in petram. Sic namque terra ſuccum vegetabilem odore petroſo penetrat, ſurgitque planta lapidea, quaſi è ſemine vegetabili transplantato ; Ut patet in Corallo, ac Muſco ejus.

17. Sed unde fœtus apud Pareum, hauſiſſet odorem ſeminis petroſi : At non id accidit primùm vi ſeminis petroſi? ſed transplantatio facta eſt vi prægnantis, attentius admirantis ſculptrum ſaxeum. Alioqui conſtituto fœtu, transmutatoque in ſaxum, deinceps inde odor ſaxeus dimanavit. Quo factum eſt, quod matris uterus, ferè totus, una cum fœtu illo, petrificatus fuerit. Etenim ut fumus, carnes ſale madentes, compactaſque, à circumferentiâ ad centrum uſque, penetrat, ac tingit : ſic & odor petroſus, carnes. Ut nempe è cadavere fiat vera petra mineralis, nil quicquam habens commune cum Calculo.

18 Quemque ideo cum Paracelſo poſthac, Duelech nuncupabo, propter ſingularem ab aliis petris naturam, atque proprietates. At fumus, etſi carnes tingat : non tamen traſmutat. Quapropter inde ſat patet, quod non omnis odor ſit ad rei tranſmutationem ; ſed is duntaxat, cui accedit fermentum, unde odor fiat totus ſemine gravidus. Petrificantur ideo naturaliter quidem ſuo ſemine, at monſtroſè planè, ſuppoſita genere aliena, quia à ſemine peregrino loci. Stagnantes aquæ ſic conchylia incruſtant, fundo contigua, ob fracidum fundi odorem. Non item inſectas aquæ innatantes. Idcirco aquæ decurrentes plerumque carent ejuſmodi beſtiolis. Cancri etiam, nonniſi locis ſaxatilibus reperiuntur : eò quod alia loca, petræ fermento deſtituantur. Circa annum 1320. intra Ruſſiam & Tartariam, in altitudine graduum 64. non procul à palude Kitaya, Horda Baſchirdorum, penitus in petras transmutata legitur cum toto armento, curribus, & armamento. Dicunturque etiamnum hodie homines, cameli, equi, greges, atque omne concomitans curruum & armamentorum genus, ſub dio concretum, horrendo ſpectaculo, adhuc inſaxata ſtare. Quod ſi inde abſit miraculum, certè totus ille tractus, non niſi petra eſt continua, rimis pervia, quam ſilente per multos dies vento, depreſſaque ſupernè aura, fortis odor ſaxatilis fracidus (qualis in cuniculis, ſive fodinis aliquod, ſpectatur enecans odor) ſpiraſſe potuit, ſuoſque inambulones una necuiſſe nocte, quæ tandem præ loci frigore, putredinem inhibente, transmutavit, creaturas quas pridem ante necuerat. Non ſecus atque Pergameni illi, in Cryptis, & chirotheca, in fonte.

19. Eſtque ideo potus talium fontium valde inſalubris. Quia Archeum diſponit, in ſaxeam indolem, torminibus infeſtat, vitam abbreviat, enecatque ideo præcordia, antequam bibendo transmutentur in ſaxum. In Monaſterio rubeo, Zoniæ, prope Bruxellam, ac templi ſacrario, ſpirant fontes aliquot, ſaxa qui parieti apponuntur contra adagium. Gutta cavat lapides ſæpe cadendo. Unco namque, & ſecuri, frequenter ſaxa adnata decutiunt. Monachi autem queruntur, ſe Strophos ſive tormina pati, niſi

niſi ſemine Dauci , cereviſiis incocto , utantur quotidie. Quatenus odor ſeminis Dauci, odorem ſaxatilem domat,& comprimit. Diſcant ergo Tyrones, non minus petræ ſemina ſua eſſe, quam rerum aliarum , in vita media, ſub pallio odoris fermentalis ; non antem in materiæ coagulo tartareo.

CAUSÆ DUELECH VETERUM.

CAPUT II.

1. *Scholarum incogitantia.*
2. *Materia Duelech putata, ejuſdemque efficiens.*
3. *Cauſæ illæ Veterum, rejiciuntur.*
4. *Decepit Scholas putatio quæ rata ſunt , eſſectum eſſe ipſam cauſam.*
5. *Simili eſt ubique humanæ naturæ progreſſus.*
6. *Probatur error Scholarum in cauſis Duelech.*
7. *Aliquot incogitantiæ, inclementiæ, & ignaviæ Scholarum.*
8. *Elenchus Scholarum, in efficiente ipſius Duelech.*
9. *Argumenta ſenſu deducta.*
10. *Duelech fieri ex ipſo lotio ; non autem à contentis, contra lotium diſtinctis.*
11. *Conſequentia ad cauſarum ignorantiam.*
12. *Tædium Authoris.*
13. *Mechanica Authoris , rejiciens Scholarum cauſas, aſſignatas Duelech.*
14. *Axioma Scholis oppoſitum.*
15. *Vanitas tartari in calculo.*
16. *Orate, & dabitur.*

EXpugnata jam pridem alibi , ac repurgata Tartarorum Horda, quæ duce Paracelſo, morbos invaſerat , hoc jam loco bellandum cum Galeni placitis , in cauſis Duelech, Enimvero Scholæ, quaternario cauſarum naturalium oblitæ , duarum tantum meminere, pro generatione Duelech. Adeoque mecum ſaltem conveniunt in nomine & numero cauſarum duntaxat ; non autem in re ipſa. Siquidem docent , materiam & efficientem eſſe parentes Calculi. Adeoque urgente propria conſcientia, formam atque finem vel cauſas negant ; vel inſufficienter de Calculo tractant, vel tandem Duelech è ſerie naturalium excludunt. Imò cum cauſam efficientem omnem velint externam, relinquunt Tyronibus concludendum. Quod Duelech tantum à cauſa externa efficienti naturaliter conſtituatur, & dependeat.

2. Materiam Calculi itaque Scholæ vocant quandam mucilaginem,quam vocant viſcidam, ſive mucoſam pituitam. Efficientem verò Calculi volunt eſſe calorem,tam externum lecti,&c. quam ipſius malè affecti viſceris. In quo , ſub limine,ſuum deſerunt patronum : qui efficientem negat internum in Phyſicis. Duelech itaque, à ſolo patrabitur calore.

3. Contra ego per mechanicam oſtendi, nullam mucilaginem,ut talem, unquam eſſe, fuiſſe, ac fore materiam ex qua , calculi. Sin autem ipſa mucago à vera quandoque calculi materia apprehendatur, & ſub eadem claudatur : petreſcit quidem à ſemine Duelech,una cum propria alioqui materia Duelech , at non ratione mucilaginis, vel quatenus tenax, aut viſcida eſt.

4. Decepit enim inprimis Scholas indiſtincta illarum experientiæ obſervantia. Quippe cernebant urinam mucoſam eorum , qui jam in veſica lapidem geſtabant : ſtatimque inde ſuſpendentes ulteriorem indaginem , victoriam clamarunt , ſeque proximam atque continentem calculi cauſam inveniſſe geſtiebant. Miſeræ profectò primùm Scholæ ; at multo miſeriores infirmi. Nam ſi ſemel poſt ſe reſpexiſſent, facile vidiſſent,ritè ex ſecto calculo, ceſſare quoque mox in lotio ejus infirmi, illam mucaginis. & ſolitam antea ſaburram. Hinc namque Scholæ certo ſcire poterant,quod ſi illa mucago,quæ præſente antea calculo excernitur, eſſet aliqualis cauſa,vel materia ejuſdem ; ipſa fieret ſanè, vel ab ipſa veſica, vel à calculo, vel aliunde ad veſicam mitteretur. Si itaque miſſa fuit aliunde, utique exſecto Duelech , adhuc patrari, mitti, atque indies excerni deberet : cum ſectio,& ablatio calculi, ſaltem ſpectent veſicam ; nullatenus autem partem diſſitam,parientem , & mittentem continuas alioqui mucagines. Sin verò à cal-

calculo, vel à veſica demum, ejusmodi mucago proceſſit, non erit ullatenus cauſa; ſed potius effectus calculi, præſupponens præſentem calculum. Oblæditur nempe veſica in ſui digeſtione, à tam crudeli & moleſto hoſpite calculo: qua propter impatiens, partem ſui alimenti indigeſtam continuò plorat, quia perficere, atque promovere eam nequit: novamque ideo accerſit ſucceſſivè. Non eſt ergo iſta mucago materia calculi ex qua; ſed hujus lugubris effectus. Atque ideo malè iſtam mucilaginem in materiam calculi accuſant. Vident namque, nec ſciunt, quid viderint. Pituitam vocant, unum ſeparatumque videlicet, de quatuor primis humoribus, in ſanguificatione ortis: qui eſt alimentum ultimum in digeſtione, & proximum ſolidorum, ſpermaticumque nutrimentum, è cruore totaliter digeſto, in via degeneratum, ob indiſpoſitionem partis alendæ. Nam calculus in ſe nil vitale habet, neque extra ſe habet, quam det, aut ſe ſui ſemine ſuſcitet, mucilaginem. Multoque minus natura ſolicitat, intenditve calculi augmentum, ut de continuo ſui fomento, de procreando cogitet, quo ſuum intendat confirmetque intus hoſtem propriamque perniciem: ſi ab non errante præſertim intelligentia, ejusdem pendeat directio.

5. Etenim Scholæ, ſi ulla unquam tentarentur proximi charitate, aut cura ſciendi, ſaltem ad aliquot ſimilia tranſcurriſſe debuiſſent. Quod nimirum feſtuca in oculo, continuas proritet invito lacrymas. Os ethmoides oppilatum muco, continuum in coryza provocet laticem, mucumque profundat. Angina quoque, ſic in deſinentem & mucidam ſalivam ſpumet: prout & dyſenteria proprium ſtillet, cum ſanguine, inteſtini mucum. Vidiſſent enim facile tum, à veſica ſic per Duelech obſeſſa mucum fieri, & continuò promanare; non autem, quod lacryma ſit cauſa feſtucæ, in oculo, vel profuſus latex aquoſus, os ſpongioſum, in fronte oppilet; vel ſaliva mucoſa Anginam procreet. Perpetuum eſt namque totius commercium, quod læſo membro, aut poteſtate ejus incola, aberrent ejusdem functiones, vitieturque è veſtigio ejus digeſtio, ac alimentum illius, aliàs vividum, plerumque degeneret, ut dum non in ſpermaticam; ſaltem in mucoſam, deflectat indolem. Etenim ſic veſica continuum deturpati ſui alimenti plorat mucum, præſente calculo: ceſſatque, illo abſente. Ergo per datum ejusmodi mucum, probare nimis frivole nituntur, cauſam nimirum calculi materialem eſſe id, quod poſito calculo, per accidens, atque occaſionaliter conficitur effectualiter.

6. Denique ſi ejusmodi mucago, in lotio obnata, eſſet materia ex qua calculi, calorque eſſet ejus efficiens proprium: quodque ambæ hæ cauſæ ſufficientes, eſſent præſentes: profecto cum poſitis cauſis ſufficientibus, inexcuſabiliter ſuccedat effectus de neceſſitate: ergo neceſſario tota ejusmodi mucago, mox in veſica, calculus foret. Non ſecus ac totum univocè lac, ſimul coagulatur à coagulo. Sicque veſica unico ſtatim calculo repleretur. Vel falſum eſſet, quod poſitis cauſis, ad rei conſtitutionem requiſitis, neceſſarium ſit, rem ipſam fieri, vel eſſe. Attamen in terminis propoſitis iſta mucago, continuo præſens [ſaltem ſucceſſivè] ſub calore veſicæ, non tranſit [uti alias requiretur] tota in calculum, juxta ſimilarem, univocam, homogeneamque ſui unitatem, ſed tota excernitur. Ergo duæ cauſæ calculi conſtitutivæ, à Scholis aſſignatæ, nec veræ, nec ſufficientes eſſe poſſunt.

7. Quapropter demiror impensè tantam indagandi ignaviam, nec aliquem tot elapſis ſeculis fuiſſe illius curioſitatis, qui excretum illum, è veſica mucum, ſemel quoquo caloris gradu hactenus exſiccarit. Didiciſſet enim, certoque ſciviſſet, an inde unquam calculus fieret, an verò tophus aliquis friabilis, perinde atque ſi narium mucus areſceret in lamina. Intolerandum itaque, quod Profeſſorum hactenus nemo lotium, ſimul cum mucilagine præfata, debito foverit tepore, ut didiciſſet, calculum non muco; at bene, ex parte lotii, in maculis concreviſſe. Indignor merito, quod in rebus tanti momenti, unde penè infernalis indictio tamen Scholis imminet; charitatis exſtin-

ſtinctio, imò ipſa ſcientiæ denegatio, convincuntur: nunquam tamen antehac conſideraverint, quamdiu vivitur, nil unquam in veſica poſſe exſiccari, aut areſcere: vel unquam actionem caloris, ad calculi indurationem requiri, ut partes aquæ abſumerentur; craſſiores verò, eâdem ſimul opera, tenacius condenſarentur. Nam alioqui, ſi ſupponant caloris efficientis neceſſitatem, ut inſtar calcis, ſui maturitate concreſcat calculus, à calore fotus. Jam ſeipſas confundunt Academiæ, dum infrigore, & matulis, urinam claram, & diaphanam ſuas cruſtas deponere vident. Maturari inquam cernunt calculos, citra calorem, etiam & ſanorum lotium arenas, atque ſquammas matulis affigere. Nec item hoc ipſum ſic fieri, ſi concluſo vaſe, lotium fomentetur toto die craſſiſſime: itaque eſt ignorantiæ, quod tota Medentum perſpicuitate, nondum deprehenſa ſit differentia, inter coagulationem ſilicis, in fonte, vel fluvio, & arefactionem luti, à calore inſtitutam.

8. Diſcite ergo Scholæ, ab inutili, ac minimo me tyrone, lumborum calorem eſſe occaſione; non autem occaſionem calculi, vel adhærentis arenæ: Id eſt, non eſſe calculum à calore, ſed calorem à calculo, pro-ut in digito calor à ſpina infixa oboritur, non autem ſpina ibidem à calore fit. Audiviſtis enim planctus ſtranguriæ non autem caloris, in calculo veſicæ: pro ut alias querelas caloris in Lithiaſi renum.

9. Quare ſi calor eſſet efficiens calculi: longè majores eſſent querimoniæ, in calculo veſicæ. Eo quod hic, propter majorem ſui duritiem, majoris quoque caloris, & arefactionis fœtus eſſet, quam renum. Magiſque, quod ille continuo ferè latice natet: ubi ren tranſlabentem urinam ne quicquam detinet. Violento ſanè calore calculus veſicæ opus haberet. Conqueruntur etenim acrimoniæ, ardoris, & doloris. Sed hæc non ſentiuntur in nido calculi, pro-ut in colis glande. Itaque acrimoniæ, & doloris ſenſum, ac locum diſtinguere norunt pueri; non autem Scholæ. Quin imo etſi videatur urina mordax, & acris, tanquam ignis urere, ut in ſtranguria; excreta tamen, ne quicquam ſolito, juſtoque eſt calidior, acriorve ad guſtum, aut magis ſalſa. Apparens eſt uſtio, & acrimonia lotii: non quidem à vero calore, aut ob acrimoniam aliquam lotii; ſed unice, ob peregrinum aciditatis cujuſpiam tantillæ fermentum ipſi commiſtum. Quod docet ſtranguria, à novellis cereviſiis, & adhuc ex acido fermentantibus contracta. Ideò namque aſſumto Mace, vel croco [acribus nempe & calidis, imò ad locum ipſum pertingentibus, ſi juvare debeant, ſuique ideo odore, præſentiam in lotio teſtantibus] ceſſet plerumq; præfatus ardor.

10. Etenim Philoſophicum eſt, quod calculus increſcat iiſdem cauſis, quibus oritur, & viciſſim. Sed noſtris matulis appoſiti calculi confirmant calculum naturaliter fieri, ſaltem abſque actuali matulæ aut ambientis calore: ſive, non requiri calorem, ad ſui conſtitutionem: fit ergo, & augetur calculus ex urina materialiter; non autem ex mucilagine vitali: nec pro efficiente, requirit calorem: multoque minus ejuſdem exceſſum. Etenim non apparet mucago rejecta, niſi prius præſente in veſica calculo: & ſic cauſa, poſt effectum ſuum, veniſſet tarda. Obſervavi namque, ſi quis per denſum linteum mejeret, neque in hoc reperiret mucilaginem; quod attamen poſt paucas inde horas, urina tranſcolata, vel filtrata, in vitromundo dederat tenue & rubens ſabulum, æqualiter adhærens, nec etiam copioſius circa fundum decidiſſet, quam circumlateratim adhæreret. Idque in frigido ambiente ſic contigerat. Quapropter vel inde quilibet certior eſſe deberet, quod iſtud ſabulum non initio mictionis, cum lotio egreſſum eſſet [quia nondum natum] neque actualiter ineſſet lotio. Nam alioquin in linteo ſtetiſſet detentum, utut tenue inſtar atomorum terræ figulinæ. Vel ſi linteum non ſat denſum, fefelliſſet: ſaltem mox ruiſſet ad fundum ſpecie arenæ, vel ſediminis, neque tanto grano in fiendo, tantaque æquabilitatis diſtantia ſe lateribus vaſis affixiſſet. Quia caruiſſet glutine, quo ſe agglutinare potuiſſet. Denique cum iſtud ſabulum careat glutine, per totam ſui ſuperficiem, excepta parte, qua matulæ adhæret: patet ſatis, quod unico inſtanti, quo ſabulum iſtud fieret, pariter etiam agglutinaretur. Inde enim, quilibet certior eſſe deberet (ſi unquam indagandæ

gandæ veritati inſudaſſet) cum iſtud ſabulum ſeipſum vitro, ſuapte ſponte appoſuerit, etiam longè poſt emictionem fuiſſe generatum, immediato ſcilicet inſtanti, ante ſui affixionem; affixum autem, utut in ſe minimum, poſtea per additiones accreviſſe. Quæ quidem ut fiunt à communi natura, in lotio gliſcente, & non à particulari atomo ſabuli, quod ſeipſum affigeret vaſi. Hinc etiam receſſit æquabiliter, & ſimul ex toto lotio. Ex hac enim tam ordinaria & quotidiana mechanica, ſi ſanitas Scholis cordi eſſet, jam ante aliquot ſecula noſcere debuiſſent (nec quidem argumento à ſimili, longeque petito; ſed prorſus ab urinæ identitate, & calculoſæ arenæ) quod quandoquidem iſtud ſabulum concreviſſet ex materia lotii, eâdem ſcilicet, unde & calculus; & quidem abſente materiæ mucilagine, ac calore loci [ſtat enim ſtanneum urinale, in ambiente frigido] itemque extra ſuſpicionem Lithiaſis, ſive infirmitatem mejentis [nam & ſanorum inculpata urina quælibet hoc ſabulum generat, & urinali apponit] ergo cauſis, ſabulum & calculum in nobis provenire, calculoſis, iiſdem ſcilicet, quibus extra nos, etiam ſanos, urina granuleſcit in vitro.

11. Quo mecum viſo, ſuſpiravi ſerio, & certo cognovi, Scholas erraſſe in cauſarum cognitione, & ceſpitare in hunc usque diem, in ſanatione calculi, quam tamen temere aſſumunt, & præſumunt. Indolui ingens, tot ſeculorum ſtupores, falſaque commenta, magisque infauſtas ægrorum obedientias, ſtrictas clientelas, dolores, mortes, familiarum præcoces deſtructiones, viduarum tandem & pupillorum ſpolia, ſub infidis & ignaris auxiliatoribus, medentûm nomine decipientibus, contigiſſe.

12. Tum enim ſerio cognovi, me nil ſcire, qui ex nil ſcientibus mea didiceram. Faſtiditus itaque cæca præſumtionis pridem meæ ignorantia, libros abjeci, ac ducentos forte aureos in libris, dono tranſtuli in ſtudioſos (utinam combuſſiſſem) omnino mecum reſolutus, profeſſionem tam ignaram deſerere, ſi non doli quoque plenam. Tandem quadam nocte ſomno excitus, cogitavi; quod nullus diſcipulus ſupra ſuum Magiſtrum eſſet; animo tamen revolvebam, plures ex meis condiſcipulis ſuperaſſe ſuos didaſcalos; ſed illius textus veritas mihi oblata. Quod nempe fruſtra vigilaret, & ædificaret, niſi Dominus cooperaretur. Scivi itaque pariter, nos fruſtra docere quemquam, niſi ſimul intus docuerit omnis veritatis Magiſter, quem diſcipulorum nemo unquam ſuperaverit. Inquiſivi ergo dudum, atque ſeriò, quomodo ab hoc magiſtro, calculi cognitionem acquirerem. Siquidem Authores, ne tantillum luminis habere, agnovi perfectiſſimè: ac proinde neque ſcientiam mihi dare poſſe. Me autem mare magnum ignorantiæ, & tenebrarum multiplicium abyſſum fatebar, & quaſi carere omni luce, niſi unica ſcintilla, ut mecum penetrans nihil agnoſcerem, mihi eſſet relicta. Adeoque etſi orarem frequenter, attamen mox ſtatim animo deſpondebam.

13. Tandem meiipſius trutinam faciens, comperi, me fore liberum à calculo. Nunquam enim renum dolorem ſenſeram, vel unicam arenam notaveram; attamen ſubinde iſtud adhærens ſabulum in matula conſpexeram, absque tamen viſcoſitate ulla, aut moleſtia caloris, vel doloris topici. Mirabar namque, effuſo lotio, adhærere per matulam ſabulum, adeoque affixum, tanta æquabilitatis diſtantia, quod denegaret omnem præexſiſtentiam materiæ decidentis. Contigit ſemel, quod cum heroinis, dynaſtarum uxoribus, adeoque & cum Regina ipſa, à tertia poſt meridiem, uſque in tertiam poſt mediam noctem Londini in aula Withal converſarer. Erant enim profeſta bacchanalium in Epiphaniis. Micturiebam autem, dum iſtæ mulieres me ſecum primum ad regiam deducerent; quare honeſtatis cauſa, ad minimum horis 12. lotium detinui. Dein reverſus domum, non potui, etiam inſpectione accuratiſſima, vel atomum arenæ in lotio meo offendere. Nam timebam, ne ſupra modum diutius detenta, coctaque foret jam granuloſa. Quare curioſus, minxi per ſudarium. At urina erat immunis ab omni ſabulo. Ergo poſtridie manè, novam urinam trans linteum minxi: eamque in vitrea matula, totidem horis (12. ſcilicet) detinui. Ac tandem vidi palàm, adhærentem arenam æquabiliter diſperſam, quaquaverſus ſtere-

ſteterat urina: effuſo denique lotio, tetigi digito arenam iſtam. Ac propria edoctus experientia, concluſi mecum. Quod quia urina, à me micturiente, detenta per horas 12 non tamen ſabulum contineret, nec ipſe ejeciſſem: quodque alias, minore diei ſpatio, ſabulum in lotio meo, ambiente menſis Januarii, condenſatum, atque vitreæ conchæ affixum fuerat. Scivi certo certius, quod nequaquam ad iſtud ſabulum requireretur materiæ viſcoſitas: quodque calor membri nullatenus efficeret coagulationem calculi. Inde domum progreſſus, disjeci à me doctrinam Scholarum, ac ſtatim apprehendit me veritas. Confirmatus namque & non amplius pro dubio vacillans, certè confirmatus credidi, quod interna, ſeminalis cauſa calculorum, mortalibus eſſet ignota. Magno itaque animo, ſcribentum omnes libros faſtiditus iterum abjeci, & procul abdicavi. Nec aliunde, quàm à Patre Luminum, Magiſtro veritatis unico, vocationis meæ auxilium exſpectare decrevi. Statimque repudiavi omnes occaſiones accidentales, & tartari ludibria: itemque, quæcunque plus artificia, quàm naturæ curſum referunt.

14. Utpote ſciebam, quòd natura nusquam primariò per calorem, aut frigus operatur, ut talia, transmutationes ſeminales: licet iis, ad excitamenta, vel impedimenta, agentium internorum, non rarò uti cogatur.

15. Cognovi itaque vana de Tartaro, commenta Paracelſi, ad hoc ſaltem à ſe inventa; ut generationem calculi, per fictam lapidum hiſtoriam, ſimilitudine Tartari vini, in univerſam corporum atque morborum naturam, intruſiſſe primus cenſeatur. Nam is etſi Duelech ſanaverit perfectè [ut cavet ejus Epitaphium] non tamen cognitionem theoricam, æquè atque arcani præpollentem uſum, nactus fuit. Nam ſic plurima experimenta oberrant inter idiotas, quorum tamen cauſas neſciunt.

16. Defuerunt ergo auxilia librorum, defuitque vox viventis, quæ me coràm docerent: ſcirem tamen, quod væ homini, qui in homine confidit. Deus bone, conſolator pauperum ſpiritu, nemini propinquior, quàm qui plena libertate, ſe ſuaque reſignat in placidiſſimam tuam voluntatem, cumque neminem benignius illumines, o Pater Luminum, quàm qui agnoſcens humilitatem ſui nihili, confidit ſoli clementiæ tuæ beneplacito. Da profunde Magiſter ſcientiarum, ut potius pauper ſpiritu fiam, quàm multâ ſcientia gravidus. Da mihi gratis, intellectum te purè quærentem, ac voluntatem tibi adhærentem. Illumina meas nihili tenebras, quantum volueris; nec amplius: quàm quod ſinam me dirigi juxta longum, latum, & profundum, ad bravium mihi à te propoſitum, nec in ullo unquam declinem ad me. Quia revera malus ſum. Nec aliud ex me habeo, ſum, poſſum, ſcio, aut valeo. Sit tibi gloria, quæ me docuit agnoſcere meum nihil.

CONTENTUM URINÆ.

CAPUT III.

1. *Commendatur Pyrotechnia.*
2. *Analyſis lotii.*
3. *Author ſpe fruſtratus.*
4. *Altera Mechanica.*
5. *Tertia quæ coagulum calculi, & aliquot alia docuit notabilia.*
6. *Modi aliquot condenſationum.*
7. *In calce ſaxorum, duo diverſa ſalia: neque enim unquam alias petreſceret.*
8. *Error Galeni, de cinere.*
9. *Author cum nil didiciſſet à coagulatis, diverſos demum ſpiritus examinavit.*
10. *Error Paracelſi de Tartaro.*
11. *Examen ſalium.*
12. *Summa virtus vegetabilium.*
13. *Unde oriatur ſal in urina?*
14. *Duelech non petreſcit per modum calcis.*
15. *Synovia quid?*
16. *Examen ſaporum fermentalium.*
17. *Notatur Paracelſus de Mercuriis.*
18. *Abuſus, vetando uſum ſalis.*
19. *Mechanica ſalis urinæ.*
20. *Vanitas uronomantiæ Turnheiſſeri.*
21. *Duo ſalia fixiora in lotio.*

22. *Vtriuſque illius ſalis differentia.*
23. *Differentia ſalis volatilis, à fixo urinæ.*
24. *Fermentum ſtomachi non eſt qualiſcunque aciditas.*
25. *Vrina cremata non dedit Authori Alcali.*
26. *Potus vulnerarius cujusdam ruſtici.*
27. *Alcali non praexſiſtere; ſed fieri cremando.*
28. *Digreſſio ad aliquot claſſes ſimplicium.*
29. *Notabilis ſtupiditatis eſt, calcinatio cornu cervini.*
30. *Sal marinus, an noceat calculoſis.*
31. *Salem non eſſe pro ſe vetitum, ut neque propter ſui ſpiritum.*
32. *Sal eſui aptiſſimus.*
33. *Mechanica mirabilis, in lotii deſtillatione.*
34. *Iudiciaria ex urinis, cur hactenus falſa?*
35. *Quid doceat calculus deſtillatus?*
36. *Nunquam terra, cum ſpiritu urinæ, facit Duelech.*
37. *Conſtituentia Duelech.*
38. *Quomodo arenæ fiant in matula.*
39. *Fabuloſa eſt calculi confirmatio.*
40. *Calculus miræ magnitudinis.*
41. *Ridiculus Paracelſus in calculo fulminis.*
42. *Duelech fit ex meris volatilibus.*
43. *Tres ſpiritus concurrunt in lotio, ad nativitatem Duelech.*
44. *Volatilia, non raro per concurſum, ſtatim ſimul fixantur.*

IN noſtris furnis legimus, non eſſe in natura certius ſciendi genus, ad cognoſcendum per cauſas radicales, ac conſtitutivas rerum; quàm dum ſcitur quid, quantumque in re quaque ſit contentum. Ita quidem ut cognitio, & connexio cauſarum non conſtent clarius, quàm cum res ipſas ita recluſeris, ut coram prodeant, ac velut tecum loquantur. Siquidem entia realia, duntaxat ſtantia in ſuis primordialibus, & ſuccedentibus ſeminum principiis, adeoque in vera entitate ſubſtantiali, dant notitiam, & proferunt cauſam cognoſcendi naturam corporum, mediorum, & extremitatum. Quippe ſunt cauſa generationis, exſiſtentiæ & permutationis ſecundum ipſorum radicem. quoniam [teſte Raymundo] * *utcunque Logicus habeat profundum ingenium, argumentabile aut naturale, de rebus extrinſecis; tamen nunquam per aliquam rationem, quæ venit ad ſenſum, poterit directè cognoſcere, nec judicare, cum quali natura, aut virtute, per fortitudinem intrinſecus, habeat multiplicatio grani, creſcere ſuper terram, niſi pro ſimilitudinario ab obſervatione deſumto. Nec ſciet unquam, quomodo ſemen in terra pullulet, creſcat, & colligat fructus: niſi cum doctrina experimentali prius intraverit in noſtram Philoſophiam naturalem, & non ſophiſticam, ſermocinalem illam, quæ naſcitur Logicis, per diverſas præſumtiones phantaſticas: qui cum prognoſticationibus ſequelarum, contra vim naturæ, faciunt multos pertinaciter errare, in ſophiſticatione mentis. Quia per noſtram mechanicam ſcientiam intellectus eſt rectificatus, vi experientiæ, reſpectu oculi, & vera notitia mentalis. Imò experientiæ noſtræ ſtant ſupra probationes phantaſticas concluſionum, ideoque nec eas tolerant; Sed omnes alias ſcientias oſtendunt vivaciter intrare in intellectum. Vnde deinceps intelligimus per naturam, intus illud, quod eſt, & quale eſt. Quia per talem ſcientiam intellectus ſtat denudatus ſuperfluitatibus & erroribus, qui ipſum ordinario removent à veritate, propter præſumtiones, & præjudicata, credita in concluſionibus. Hinc enim noſtri ſe direxerunt ad intrandum, per quamlibet ſcientiam, in omnem experientiam, per artem, juxta naturæ curſum, in ſuis univocis principiis.* Spagyria enim ſola eſt ſpeculum viri intellectus: monſtratque tangere, & videre veritates earum, in claro lumine. Nec fert argumenta Logicalia; quia nimis remota, & longinqua, de claro lumine. Ideoque habet tabula Smaragdina: *Per hoc genus demonſtrandi, fugiet à te omnis obſcuritas, & acquiretur tibi omnis fortitudinis fortitudo fortis, vincens omnia ſubtilia, & ſolida penetrans. Propterea vocor Hermes Trimegiſtus, habens tres* (id eſt, omnes) *partes Philoſophiæ, atque totius mundi teleſmon.* Hæc ille. Inter orare ergo & pulſare, ſupponitur medium in naturalibus, quærendi per ignem.

2. Ego quidem ſperabam urinæ contenta inveſtigando, opticè noſcere, non alias ſanè, quam per veram lotii analyſin. Itaque primum me-

am

* Teſtamenti c. 26.

meam urinam, vaſe ligneo aſſervatam, donec tandem fermentum ſponte conciperet, ebulliretque non ſecus atque vina: adeò ut auris perciperet ebullitionem. Sub cujus finem, ſtillabatur inde parum aquæ ardentis. De reſiduo autem, collegi ſalem albiſſimum, acuti, & urinacei odoris fætulenti. Neſcio autem, an in tota rerum natura ſit aliquid ſubtilius. Nobile ad Icterum, alioſque morbos remedium.

3. Conatus ſum per hunc ſalem, diſſolvere Duelech in vitro; ſed non reſpondit eventus.

4. Iterum per dies 13. putrefieri urinam propriam de novo, in fimo equi. Ut partes diſſimilares, in ſeparationem vitæ ultimæ tenderent. Diſtillavi tum, cohobando quater juxta præſcriptum Paracelſi: & reperi frequentes cryſtallos flavas, & acuminatas. Quæ quanquam ad veteres excrementorum oppilationes conferrent, nil tamen adverſus Lithiaſin.

5. Tertio, miſcui ſpiritum urinæ, aquæ vitæ deflegmatæ: atque in momento, ambo ſimul in offam albam coagulata ſunt; mirè tamen fugacem, atque ſubtilem. Oculus inprimis ibi me docuit, quod ſpiritus urinæ impar & ingens eſſet coagulum: quippe quod aquam vitæ eſſet coagulando. 2. Quod in coagulando ſeparaſſet partem ſegnem, & aqueam, quæ ſupernataret præfatæ offæ albæ, non ſecus fore, atque in coagulatione Duelech, à reliquo lotii corpore, adeoque in mediis undis ſuam perficeret coagulationem. 3. Quod coagulum, ſive ſpiritus urinæ, indiſſolubiliter ſe nexuiſſet ſpiritui vini. 4. Non eſſe perpetuum (quod tamen loco axiomatis Chymicæ propinant Scholæ) videlicet; quod omne acutum coagulans, eadem opera, ſuum compar diſſolveret. 5. Quod ſpiritus urinæ non ſe coagulaſſet in vitro, juxta pulverem contriti Duelech: ſed duntaxat ſe miſcuiſſet, & concoagulaſſet cum altero, vini nempe ſpiritu. 6. Quod ſi igitur obviaſſet ſpiritui terreſtri, etiam cum eodem conjugium contraxiſſet, ut ex ambobus ſpiritibus feciſſe corpus lapideum. 7. Didici ſaltem, quomodo ſpiritus urinæ coagularet alium ſpiritum intra urinam. 8. Quod ejuſmodi aſſociatio non ſit nuda partium quædam commiſtio, ſed unitatis indiſſolubilis connubium, ſubſtantialis quædam transmutatio, entis novi productio, ab agente & patiente, in corpus neutrum.

6. Hoc experimentum introitum dedit ad indagandum Lithiaſin. Vagus tamen adhuc manſi. Etenim poſt gratiarum actionem me transtuli in meditationem, quot modis res in univerſo condenſarentur. Prima enim ſtatim ſe mihi obtulit glacies. Qua aqua, frigoris formidine, & actione primitiva, ſe incruſtat; non autem à frigore activè congelatur. Prout alibi de Elementis. Cætera verò corpora, quæ miſta creduntur, ut ſe prodant veros aquæ fructus, eodem zelo atque tenore conglaciantur à frigore occaſionaliter. Etenim ſic oſſa, & enſis, facilius franguntur ſub frigoribus, quàm æſtate. 2. Salia, dum illorum myria non ſat exſiccata, relinquntur in frigore, ſeparantur ab aqua, & granulantur, quæque juxta ſpeciem & proprietatem ingenitam. 3. Si ſalia quippiam rodendo ſubegerint, à nativa conditione transeunt in neutrum, & coagulantur. Sic nempe tartarus vini, ſapo, borax, &c. coagulantur. 4. Mucilagines dein, ſeminum connubio inſpiſſatæ, & è corpore ſuo reſolutæ, fiunt glutina, gummi, colla, &c. 5. Sin autem mucilago, pingue commiſtum gerat, coagulatur utraque ratione. Sic aloe, cepola, pix, reſina, ammoniacum, thus, myrrha, maſtix, opopanax, ſarcocolla, aſſa, elemi, &c. 6. Terra ſalem & mucilaginem convertens, ſi areſiat, condenſatur, & indureſcit. 7. Sal minerale terræ innatum, uſtulando lapideſcit in lapides, teſtas, ollas. 8. Quæ ſi fortiori gradu urgeantur, tandem vitreſcunt. 9. Leſſas aqueum terræ, virtute ſeminum induratur in ligna, herbas, &c. 10. Sic aqua, vi ſeminis, petrificatur.

7. 11. Mucilago aſſociata pulveri, tophos facit: cum pulvere autem & calce, jam varia mentitur marmora. 12. Quicquid calx diſſoluta comprehendit, id ſecum coagulat. Quia ſunt in calce duo ſalia, unum lixiviale alcali, & alterum, acidum: quæ duo, dum ſe invicem demoliuntur, ſimul coagulantur. 13. Metalla, marcaſitæ, ſulphura, &c. vi ſeminum ſuas nanciſcuntur, & proprias coagulationes. 14. Innato

nato quoque glutine, ſponte concreſcunt plurima,quæ poſtmodum areſcendo dureſcunt; Ut ſanguis, caſeus, albumen, verniſium, &c.

8. 15. Vitrum eſt lapis fictilis, conſtans ſale alcali. Quod dum ignitum liquatur, corrodendo liquefacit arenam, vel pulverem lapidis non calcinabilis,nec alias fuſibilis: ſimulque in maſſam diaphanam vertuntur. Ergo lapis calcarius, ſive ſaxum, propter ſal acidum, ineptus eſt vitro. Quia calx ejus deſtruit alcali vitrificans,fitque neutrum quoddam opacum. Calx ergo invito Galeno plurimum à cinere diſtat. Quod hic ſcilicet, lixivium à ſe ſeparet; illa verò aciditatem contineat non ſeparabilem à toto. Qua tandem nimio igne concremata, per partem lixivialem ſui vitrificatur, ædificando inepta. Juxta Gebrum. Quod omnia fixa tandem cum vitrificantibus vitrificentur. Caſeus quoque,ut acido moderato coagulatus,cum eminenti acido reſolvitur. Raſura enim caſei, cum arida calce viva, liqueſcit: non autem cum alcali cinerum.

9. Ex omnibus præfatis collegi, quod coagulatio Duelech ſit ſingularis & anomala. Calx etiam in mediis aquis ſenſim petreſcit, quatenus præfata ſua ſalia ſe invicem coagulant. Sed corpus humanum, ut nec petram coagulat, ita nec calcem in veſica tolerat. Enimvero mihi ſemper præ oculis hæſit coagulum admirandum,quo ictu oculi celerius,ſpiritus urinæ condenſaverat in offam ſpiritum vini. Ergo coagulationes omnes cæteras, nil commune cum Duelech habere deprehendi. Quapropter decrevi examinare ſpiritus. Deſtillavi igitur primum urinam equinam. At ſanè ejus ſpiritus carebat illo coagulo. Quare ſingularitatem lotii humani, cum ſumma admiratione notavi.

10. Obſervavi dein, quod ſpiritus ſulfurum, vel ſalium,acidus, cum corpore alcalizato fieret terreus. Sic nempe cum ferro fit ſcoria,ferrugo, ærugo,ceruſſa,&c. Hæcque perperam æſtimat Paracelſus tartaros,ſive rerum ſeparatas impuritates,coagulo proprio,ſibique interno obductas. Cum alioqui non ſint,niſi duorum mutuo agentium conſternationes, viribus ſcilicet utrimque exantlatis.

11. Deinde, dudum examinavi ſalia, per omnem analyſin: ac deprehendi, omnium ſalium ſpiritus eſſe acidos; exceptis alcalizatis, & ſulfurum eſſentialium in vegetabilibus. Quorum nempe acrimoniæ ſalinæ,ſunt pingues atque ſulfureæ,neque in ſalem præſto reductibiles,niſi per principiorum tædioſam inverſionem.

12. Quæ ſalia, tum velut elixirata, referunt ſeminum concretorum veram ſummamque craſin. Spiritus autem lotii humani nec eſt acidus, nec alcalizatus; ſed merè ſalſus, prout & jumentorum. Idque ideo, quod volatile acidum chyli ſtomachici transmutetur vi alterius fermenti, in volatile ſalſum. Prout alibi de digeſtionibus animalium.

13. Obiter hic adnoto, quòd in transmutatis non ſit regreſſus immediatus ad id, unde transmutatum eſt: non magis quàm privatione ad habitum. Eo quod in transmutando pereat vita ultima rei: quia ſimul fere tota diſpoſitio, vitæ mediæ prioris entis aufertur, propter extinctionem prioris ſeminis. Idcirco enim transmutata ſervant propriam novi entis eſſentiam, cum prioris concreti neglectu. Inutile ergo reperi qualecunque remedium, quod veriſimiliter alioqui, à priore concreto, credideram diſſolutivum calculi. Iſtud tamen verum, quod ſpiritus urinæ, fundamentali nativitatis ſuæ puncto, ſit ſalſus: quodque ratione illius ſalis, promtiùs alios coaguler ſpiritus, quàm acidus quilibet,lac. Non tamen ſpiritus urinæ coagulat lac, aut cruorem: eo quod ſpiritus cruoris, imò & vitalis noſter, ſit ſalſus, per modum urinarum. Hinc nempe ſpiritus lotii ſe habet per modum ſpiritus excrementitii,deciſi à cruore,adeoque propter ſymbolum ſibi ſit contubernalis, nec agant in invicem.

14. Dein obſervavi quoque,quod ſpiritus urinæ non coagulet fortius,quæ jam ante ſunt coagulata. Nam bolus,lutum,ſaxumve,per urinæ ſpiritum, degenerant ſenſim in ſal nitroſum, ac potius diſſolvuntur. Cum ergo ſpiritus urinæ non coagulet jam coagulata: qualia ſunt bolus, lutum,&c. neque coagulabilia, ut ſunt lac, & cruor,ſed coagulet ſpiritum vini,aut ſimile,quod ſecum in urina hoſpitatur (nam ut ſupra: poſt fermentationem urinæ, lotium continet, etiam ſpiritum vini, ſive aquam vitæ) non deſtiti ſeriò inquirere, quomodo in nobis, & in lotio noſtro, cal-

calculus coaguletur. 1. Inprimis indubium eſt, Duelech non eſſe ſortis calcineæ, utcunque in contrarium Paracelſus feratur. 2. Quia nobis deeſt gradus caloris calcinans. 3. Dein, quia omne alcali potius petræ deſtructivum, quam coagulativum eſt. 4. Quia calx præſupponit ſaxum, ideoque Duelech eſſet calcinatum, antequam ſaxum foret. 5. Ex partibus componentibus Duelech, mox conſtabit, non eſſe poſſibilem calcem in eo: imò nec ipſum Duelech calcinari, aut edere lixivium.

15. Item 2. nec eſt Duelech de natura cretæ podagricæ: quia concreſcit in medio liquoris urinæ; creta autem iſta coagulatur ex ſynovia. Eſt autem Synovia mucilago vivens, & ſpermatica, quæ in itinere veri alimenti degeneravit, & ex diaphana cryſtallinaque, migravit in opacam, albam, viſcidamque materiam ut de podagricis alibi) ex inſipida inquam, in acidam eſt transplantata, cujus acore nempe, opacitatem acquiſivit. Etenim & tum inepta eſt, ad ſui integralem difflationem: qua nempe liquor nutritius, abſque omni penitus reſiduo, conſumitur: Sed Synovia ſemel acore infecta, partes aqueæ ſuæ difflantur; reſiduum autem ſenſim areſcit, in ultimam tophi ſiccitatem, ac duritiem. At Duelech in ultimam ſui duritiem unico venit inſtanti. Diſtat ergo creta podagrica, à Duelech, tota materià, & efficiente. Ideo enim creta ejuſmodi induratur extra aquam, quia ſcilicet per arefactionem. Neque ob id petræ duritiem æmulatur; ſed tantum tophi. Hæc eò dixi, ut conſtet Duelech, agente, & materia heteroclitis, differre ab aliis quibuslibet coagulatis.

16. Cumque tamen nondum ſcirem modum, aut proceſſum ortus Duelech; ſcirem verò interim, corpora, indurationis determinationem non ſuſcipere, niſi per ſeminum ſuorum actiones, deſtinationes, atque proprietates. Scirem denique, quæcunque agunt corporaliter, eſſe ſegnia, inertia atque ignava prorſus, pro coagulatione Duelech: inquiſivi ideo ſapores & odores fermentales, tanquam plurium ſeminum authores.

17. Salium itaque ſapores, atque illuſtres actiones quidem offendi; at ne quicquam attingentes vim ſalis urinæ. Dein quoque ſalia languidiora aſpexi, quæ ſulphurum proſapiam ſequerentur. Aſt mercurium, quanquam ſolus apud Paracelſum contineret totam rei perfectionem; deſidem tamen atque languidum inveni. Quoties namque à Mercuriis ſales & ſulfura diſtinxi, admiratus ſum illorum ignaviam, horumque verò principiorum duorum dignitates. Quapropter in ſalibus hæſi, pro indagatione nativitatis Duelech. Fateor equidem Mercurium, fluens metallum, in ſui natura, ac proprietatibus, nunquam ſat cognitum. At iſtud Paracelſum ſimilitudine analogi decepit: putans, quia ſibi placuiſſet commentum, quod rerum aqueam materiam donaſſet nomine Mercurii, quod proin proprietates argenti vivi, naturæ ſine pari, nunquam ſat indagatæ convenirent adæquatæ cunctis liquoribus, qui è ſimplicibus erui poſſunt: fatentur namque omnes priorum ſeculorum Philoſophi, nil in univerſo, ne eminus quidem, aſſimilari vivo argento; nondum tamen antehac ſatis explicatum ſit, quod argentum vivum ſit ſimplex actualiter exſiſtens: non autem rerum pars conſtitutiva. Adeoque non eſſe niſi meram tranſumtionem abuſivam nominis.

18. Hactenus adhuc mihi perſuadebam: quod cum ex non Duelech fieret Duelech, id fieri debere per agentis actionem, in materiam diſpoſitam. Ac quamvis hæc atque ſimilia plura ſcirem: deprehendi tamen proinde me nil plus ſcire. Quocirca magis adhuc deteſtatus ſum Philoſophiam ſermocinalem, utpote quæ me ſiſteret ante limen naturæ; & cum ipſamet ductrice mea, claudebar foris: Redii iterum ad me, & ruſtico more conſideravi primum, quòd Duelech non naſceretur, niſi è principiis urinæ: cumque lotium ſalſum eſſe ſcirem, recurri rurſus ad ſalium varietates. Atque obſtupui, quod paſſim tam à Scholis, quam à Medentibus, abſque controverſia, ſalis uſus interdiceretur calculoſis. Neſcitum tamen deprehendi penes illos, illius prohibitionis fundamentum. Præſertim, quod ſalis marini uſus, multus ac frequens, reali experientia nulli calculoſo unquam obfuerit. Quin potius accuratè notavi plures, qui copioſo ſalis uſu, ſibi calculi recentis & ſuccreſcentis recidivam amputarint:

Vide-

Videram namque maris ſcopulos, ut ſaxa, in portu exedi.

19. Interim ſemper cum admiratione in mentem recurrit, quod unico inſtanti ſpiritus urinæ coagulaſſet ſpiritum vini, cum ſecretione partis aquoſæ. Deliberavi itaque primùm, ſalem urinæ, ad extremas ejus venas, anatomizare. Quare in ſolido urinæ meæ corpore, poſt putrefactionem ſub fimo, diſſectionem iſtam incepi: ac ſtatim diſtillando offendi, præter præfatum urinæ ſpiritum, bina adhuc ſalia fixiora, nec plura.

20. Utcunque Turnheiſer varia nugetur pro lubitu, de repertis à ſe tot in lotio ſpeciebus, quot penè ſunt ſimplicium in univerſo. Volens, nedum hominem eſſe microcoſmum; ſed ejus etiam lotium, eadem prærogativa gaudere. Nam ad hoc vas ſtillatorium, pro auſu ſuo, in partes 24. diſtinguit, & foris ſuis annotat lineis, corpusque humanum in totidem ſoleas dividit. Vult tandem vapores, ab urina diſtillando elevatos, debere ferire præcipuè regionem vitri, eaque parte in guttas concreſcere, qua in homine, cujus eſt urina, morbi negotium peragitur. Fingit item tot vaporum diverſitates ſurgere ex urina, quot morbi in univerſum eſſe poſſunt. Ut inde nedum loca affecta; ſed & materiam morbificam ediſcamus opticè: etenim ſic ſuas uroſcopias, nequitiæ ac vanitatis magices ſuſpectas, ut excuſat, per diſtillatoria hydromantica, mundo imponere ſategit: Id eſt. In ludicris ſerius omnino videri voluit; aſt ego nunquam diſtillavi, ut mecum alios dementarem. Valeat igitur inutile Turnheiſeri inventum, nugaciter ſaltem, ſi non & impiè in medicinam introductum.

21. In fæce urinæ itaque, diſtinxi duo ſalia; unum quidem marinum: non ita pridem aſſumtum, & adhuc ſoſpes, atque immutatum [ut alibi, de coctione ſalis petræ oſtendi.] Alterum verò eſt ipſius lotii, in noſtra digeſtione natum, & ex non ſale tranſmutatum.

22. Differt autem à Marino; 1. Si per aliquot dies, nullius ſalis marini uſus fuerit; non tamen ſuum urinæ ſal deficit. 2. Sal maris coagulat ſe in grana, punctalis acuminis; Sal verò urinæ in talos: ac cubos gemmeos concreſcit. 3. Sal maris priſtinum ſemper guſtum refert etiam à latrinis, cum ſale petræ confectum. Urinæ autem ſal ſemper ſapit urinam. 4. Sal marinum adhæret vaſi ligneo in ſui refrigeratione, prout dum ſeparatur à ſale petræ. Sal urinæ verò, concreſcit in liquoris fundo.

23. Porro diſcernit ſe ſal urinæ fixus à volatili; 1. Per ignem & fugam. Unus namque evolat, altero perſtite. 2. Fixus ſeparatur à fæcibus, per extractionem, in liquido; volatilis verò ſequeſtratur per ignem. Etenim quanquam cibi atque potus univerſim aceſcant in ſtomacho æqualiter; attamen non æquè volatiles ſunt ſales inde nati. Quia iſtud ſtomachi fermentum recipitur per modum recipientis, & ſic variat. Prout nec chryſulca, diſſolvens totum ac homogeneum metallum, proinde totum æqualiter fit volatile. Hæcque diverſitas non prorumpit ex eſſentialibus; ſed pro participatione, proprietatum vitæ mediæ rerum.

24. Nec demum iſtud fermentum ſtomachi eſt nuda aciditas; ſed dos vitalis, atque ſpecifica: cujus nempe finis eſt tranſmutare cibum in chylum humanæ digeſtionis. Siquidem plura aſſumuntur fixiora cum cibis, quæ debent tamen parem ſubire cum volatilibus ſuccis conditionem, ſi penitius ad vitæ radicem migrare debeant. In quo puncto præcipue elucet naturæ energia: quæ ex maſſa prorſus ſimilari, oſſa, & fibras carnis, fabricat, &c. Oſſa denique, in canino ſtomacho, ad chylum reducit, ut inde iterum cruor fiat.

25. Sunt ergo præfati duo ſales fixiores. Unus autem ſummè volatilis, in lotio. At nunquam ex urina mihi apparuit alcali, aut lixivio ſimile. Etenim ſin aliquid lixiviale intro aſſumtum fuerit: id ſtatim acidis ſaturatur, ut lixivialem indolem deponat.

26. Vidi nempe ruſticum, qui vulnera ingentia curaret, potu lixivii, è Tilia parati. Illorum tamen lotium nil prorſus lixiviale oſtendebat.

27. Docui proinde alibi, omne alcali fieri per ignis expreſſionem liquefactivam: concretis nec ante infuiſſe, ut neque fixum. Quod ſi verò ſpiritus aliquis volatilis proprietatem alcali

cali referat [prout eſt herbarum quarumcunque vulnerarium] is quidem abſterſivus, ac diureticus eſt; propria tamen vi, ſub altera digeſtionum, naturam ſalis urinæ induit, cohibet corruptiones acidas , quæ ſponte alioqui deinceps vulneratis orirentur.

28. Cum igitur non ſit alcali in lotio , errorem duxi, alcali potare pro ſaxifragio, cum non perveniat ad loca urinæ. Neque enim Ludus Paracelſi parat lixivium ; ſed ſalem ex acido amarum. Quapropter ſuum Ludum, fel terræ vocat. Eſt enim lapis ſiliceus, tenerior tamen, & qui fere totus, per diuturnum bidui ignem avolat. Cum ſale petræ vero, multo celerius. Porrò lapides, gemmæ, arenæ, marmora, ſilices, &c. adjuncto alcali vitrificantur ; ſin autem pulvere alcali coquantur, reſolvuntur in humido quidem : ac reſoluta, facili negotio acidorum ſpirituum, ſeparantur ab alcali, pondere, priſtini pulveris lapidum. At hæc nunquam ad urinam veniunt , ut nec ſaxifragio utilia. Saxa autem, quæ ſulfur phlogiſton habent, calcinantur quidem, verum non vitrificantur facile, eò quod ſal ſulfuris reſiduum, & acidum, conſumat alcali vitrificans. Metalla quoque , propter omnimodam & invictam mercurii ſimplicitatem, atque impoſſibilem penetrationem, vel immutata, ludunt operam ignis, vel tota aufugiunt: Sic tamen, ut quanquam fumo tenus avolent; fumus tamen iſte denuo , in priſtini metalli naturam reduci poteſt. Quapropter nullum unquam metalla dedêre alcali : multoque minus ad urinæ diverſoria pertingunt. Marcaſitæ autem, cum ſulfur habeant cremabile, alcalium vorax ; illorum tamen Mercurii reſiſtunt, quo minus ad lotii hoſpitia veniant. Sanguis quoque, licet ad medendum habeat ſalem mirabilem, tam fugitivum, quam fixum, non tamen proficuum in Lithiaſi animadverti. Cæterum teſtæ limacum, terreſtrium, vel conchyliorum aquatilium, pro parte, qua acidum, & calcarium ſalem gerunt , proſunt quidem calculoſis abſterſione indigentibus ; ſed luctam continent, pro parte ſui lixivii, quatenus ſcilicet ad lotium nunquam perveniunt.

29. Oſſa animalium combuſta, nullum ſibi ſalem fixum retinent ; at tantum inſipidam terram reſiduam. Notabilis ergo ſtupiditatis eſt, ebur, & cornu cervinum calcinari in morborum præſidia, quia mercari jubent pulverem, viribus orbatum: adeoque & crumenæ, & ſpei ægrotorum imponunt, occaſionem bene agendi prætereunt, ac ſeipſos ridiculos faciunt. Pro me autem ſpondent Monetarii. Siquidem teſtæ probatrices, (quas vocant capellas) conſtare debent cinere, orbato omni ſale. Quare optime, è cinere oſſium, longèque excellunt ex ebore & cornu cervino.

30. Enimvero primis annis , traditiones Scholarum totidem erant oracula penes me: At per ignem me edocto , univerſa Scholarum theoremata igne deleta ſunt. Perſuaſerant inter cætera, quod ſal maris calculoſis nocivus eſſet, tam quatenus ſali urinario præberet materiam, quam quod mucoſam pituitam pro Duelech præcipitaret. Examen ſalis per ignem ſecus me docuit. Inprimis ſexagenarium (mihi à diſtillationibus) immunem a renum calculo, ſervavi annos ſedecim (cui alioqui obnoxius erat) largo ſalis marini uſu. Quod deinceps in multis confirmavi. Etenim Scholæ , dum viderent , in acri myria ſalis refrigerata , ſalem quemque ſuo more coagulari, illamque myriam non fieri meracam , niſi per exhalationem partis aquoſæ : ſtatim ſuſpicatæ ſunt, calculum coagulari à ſale, & calore exſiccante : adeoque putarunt , nec ſalia quidem in dicta myria granulari , niſi per ſalis innati calorem : qui proinde ſeſe in effectum explicare non valet, quamdiu plurima eſt aqua illi præſens. Itaque dum proprium mucum deguſtarent ſalſum : & quidem ſapore ſalis marini, non autem ſalſedine lotii : vellentque connectere efficientem in materia : ratæ ſunt, in eodem muco eſſe viſcoſam ac tenacem materiam, junctam ſali, ſalem quoque eſſe per ſe ſalſum : tandem decreto perpetuo ſanxerunt , calculum generari è phlegmate ſalſo, ideoque etiam calente actualiter : & per conſequens, ſalſa calculoſis nocua. Imò & phlegma manens tale , mutatis qualitatibus, propriiſque paſſionibus, migrare in calculum , per calorem , viſcoſamque ſiccitatem, perinde ut glutina , ac colla , ſenſim abeunte parte aquea, ſpiſſam ſui tenacitatem inducunt.

Bone Deus, quam inſulſæ Scholæ, & quam inſulſos nos jubent eſſe ? quaſi ubique mortalium curam gerens, atque ſalibus providens, finxiſſes ſtudio tuo, ut calculoſi fierent. Quanta eſt illarum ignavia, quod nunquam tentarint unicum ſalis pugillum calculoſorum urinali inſpergere, ut explorarent, num ſal marinus arenas futuras coagularet, alioqui matulis adhæſuras: num inquam lotii tanta ſit ſalſedo, ut ne quicquam ſalis amplius in illo liqueſcat. Nam lotium ſi ſit reſolvendo ſalem: jam ſal iſte non poterit eſſe cauſa granulationis. Denique reperiſſent facile, ſalem maris, urinæ injectum, impedire coagulationem: non item eam cauſare. Salem marinum inquam reſolvere paratam materiam coaguli, nec coagulum ſuſcipere. Quicquid autem deſtructionem meditatur illius coaguli, neceſſario quoque coagulationem inde provenientem turbabit. Etenim ut Scholæ noſtra rident coagula in rebus: ita viciſſim rideo illarum inſulſitates, quod calculum, vel ſilicem, in fundo aquoſo, per calorem concreſcere, ſive areſcere exiſtiment. Pro coagulo enim petroſo certant fontes & flumina, quorum fundus calorem, atque ſiccitatum regulas explodit Denique pro coagulo liquorum ſpondet caro noſtra, itemque cruor, lac, & mucus. Etenim ſi ratum ſit, quod pituita ſit materia ex qua calculi, ſaliſque myriam recoctam, abraſiſſe, & ſecum diſſolviſſe, carnium ſalitarum mucoſitates, eaſque demum per ebullitionem inſpiſſatas in ſpumam rejeciſſe. Cognoviſſent utique ſalis uſum nullatenus vitandum, ac vetandum. Sed tanta Scholas, obſedit explorandi ignavia, quod lucello infami contentæ, cuncta neglexerint quibus proximo prodeſſent, ſi non etiam ſibi. Etenim ſi calculus, in urina (etiam coctus) reſolveretur, vel quod urina non eſſe reſolvendo ſali ſibi injecto: potuiſſent nimirum eo viſo, ſalem penitus extra uſum hominum proſcripſiſſe ? At ridet Scholas vulgus, ſaliſque uſus, in deſpectum regularum, increbuit. Adeo ut deſpecta Scholarum authoritate, nedum inſuavis; ſed etiam inſalubris ſit victus, abſque ſale. Sin autem ſalis conditura palato arrideat: non id aliunde favetur, quam quatenus ſal reſolvit excrementa, ſtomachum ſuo mucore gravantia. Etenim ſi ſal catechumenis, in ſymbolum Sapientiæ, primis à nativitate horis, oretenus, indatur; Scholæ autem multo conamine omnem ſalis eſum interdixerint. Quid enim aliud inde ominandum, niſi quod Sapientiam non admittant Scholæ ethnicæ, cujus videlicet ſymbolum excludi cavent ? quod Eccleſia à primo intendat perditionem infantum ? Sal enim è latrinis, per ſalis petræ coctores ſequeſtratur, quale olim una cum cibis aſſumtum fuit. Itaque deberet pariter manere in ipſo Duelech. At ne minimum ſalis marini reperitur à Duelech per artem. Idque Scholæ nullo diſpendio didiciſſent, ſi aliqua diſcendi aviditas, aut proximi charitas, illas ageret. Saltem ſalis petræ coctores curioſiores fuerunt, tot Medentum myriadibus. Reſultat ergo ipſis opprobrium, ut quiſque è vulgo jam ſciat, quàm impolita ſint Scholarum decreta: cum neſciant in Diætetica, quorſum ſalita vetent.

31. Nec ſanè timendum erat, ſi non ſal, ſaltem ſpiritus ejus noceret calculoſis. 1. Quia ſal, per Scholas vetitus; ſeculis, & Scholis adhuc ignorantibus, an ſpiritus ullus in ſale reperibilis, cujuſve eſſet conditionis. 2. Fruſtra eſt potentia in agendo, quæ in actum deducitur nunquam. Satis namque conſtat, quod è ſale maris aſſumto, nunquam in nobis ſit poſſibilis eductio ſui ſpiritus. 3. Eſt namque acidiſſimus, nec ſibi par habet remedium, extinguendis ardoribus urinæ, etiam præſente in veſica calculo, etiam in ſenum ſtranguriis putrefactiones impedit, diſſolvit mucagines, arenas pellit. Ergo ſal eſt utile calculoſis, tam in ſui corpore, quàm ſuo ſpiritu.

32. Enimvero ſal fontale, Divinæ largitatis providentia datum in neceſſitates mortalium. Ut ubi longo tractu, à mari recedit continens, fontes ſalini maris defectum ſuppleant. Scholæ autem, tantum abeſt, quod Deo gratias pro beneficio rependant: accuſant Deum, nedum fruſtra, ſed & in hominum perniciem dediſſe ſalem. Notabile interim, quod multis & copioſis fontibus ſal in mare defluat, non tamen maris ſalſedo intendatur, eo quod vapore tenus, aliquid ſalis ſenſim ab æquore adſcendat: & ut ut in primam aquæ materiam convertatur, in

nubibus ſaltem conſtantiam in ſe aliqualem habet. Unde nec mirum, aquam pluviam per ſe nullis ſeculis corrumpi. Quod autem zona calidiore, ſal etiam à pelago exhalet, patet: nam nemo non olefacit, an in olla carnes decoquantur cum ſale, vel abſque illo. Marinus enim, cum in conſervationem elementi faciat, exhalat difficulter. Idcirco Hiſpanicus propemodum halituoſo ſale caret, validior eſt, magiſque arcet putredinem, & Duelech. Contra Lotharingicus ſale halituoſo abundat, partimque aceſcit in ſtomacho. Differt quoque ſpiritus iſte halituoſus ſalis [qui tanquam flos ſalis ſublimatus eſt] à ſpiritu ſalis ſtillatio: perinde ut oleum olivarum, à Laterino. Spiritus enim olei olivarum, oleoſus, qui prima medietate exit, apud me argenteum filum tandem in lagena diſſolvit. Oleum autem olivarum ferrum à rubigine præſervat. Longeque potentius arma à ferrugine cuſtodit iſtud olei reſiduum, unde præfata medietas eſt ablata. Idcircò notandum, non eſſe puriorem, aut defæcatiorem ſalem, quam qui à myria ſuilla recoctus eſt. Siquidem ſaliendo, ſive operando in objectam ſuillam, amiſit halituoſiorem ſpiritum, per coagulationem. Adeoque ſal reſiduus, penè fixus, ſua terreſtritate liberatus, reperitur clarus, condimentis aptiſſimus. In cadum quoque aceſcentis cereviſiæ injectus, eandem præſervat, quod non item alius. Quapropter in nobis ſupervacaneos ſpiritus acidos (omnis corruptionis authores, ſi extra primæ digeſtionis officinas fuerint) in ſe combibit, & transmutat. Sali Hiſpalenſi ſic rebullitus bonitate par ferè eſt, qui candente olla primùm liquatus fuit. Cum ergo ſal maris non ſit de urinæ compoſitione, ſed prorſus extraneus ſit, ac permaneat: Imo ſal maris, in urina detentus, ſervet impermiſtam ſui, immutatamque naturam, uſque in ultimam rerum deductionem, & ſalis petræ ſeparationem: certum eſt, quod ne quicquam ſibi ſit negotii cum Duelech. Ideoque nec in compoſitione hujus, vel minimum ſalis marini reperitur unquam, cum magis nativitatem Duelech deſtruat, quàm promoveat. Ergo abſque fundamento, ſal maris, per Scholas, calculoſis vetitus. Hæc de ſalibus.

33. Didiceram autem hactenus, Duelech eſſe coagulatum anomalum, à ſale urinario natum, qui ſibi parem in toto univerſo non haberet: eo quod extra hominem, nuſpiam reperiatur urina humana. Idcircò enim non piguit, multoties urinam diſtillare. Decrevi itaque meam urinam, 40. ſolidos dies ventre equino putrefacere, ut prævio putredinis fermento, partes diſſimilares fatiſcerent. Tum diſtillavi circiter medietatem ejus. Verum ab opere avocatus, propter negotia familiæ, ac dein per Pentecoſtes feſta impeditus, ceſſavi per quindenam. Fuerat autem vas recipiens, ingens valde, clarum, cryſtallinum, ac pretioſum: quod jam à proboſcide alembici, toto illo intervallo ſequeſtraveram. Cum ergo ad opus redirem, primum effudi, quod erat diſtillatum, in aliam lagenam: quia videbam vas recipiens [trium alioqui facile congiorum capax] quaqua verſus ſtillatitius urinæ liquor contigerat, fuſca albedine obductum. Indolui vitrum tam pretioſum, in rem adeò ſordidam maculatum. Dein indignabar amplius, dum cernerem nullo cinere contractum nævum deponi. Pœnituit enim me damnoſæ, totieſque repetitæ curioſitatis. Stillatum ergo effudi foràs. Sed ſtatim hunc ignaviæ, atque inſolitæ indignationis ſtimulum, ſuſpectum habui. Virum, antè, laboribus, ac ſumtibus minimè parcentem, jam indignari unius vaſis perditione, mecum mirabar. Vas ergo recipiens perpendo, an nævus eſſet exoticæ tincturæ, aut num corroſa ſuperficie concava aliquid periiſſet. Tandem certò cognovi, verum Duelech fuſcum, ex clariſſimo ſtagmate aqueo, vaſi adpoſitum. Tum enim admirationis plenus, laudavi Dominum, quod mei curam geſſiſſet: etenim quæ meâ cenſebam incuriâ commiſiſſe, divinâ ſic bonitate diſponente, eveniſſe cognovi. Nempe quibus vult, omnia convertit in bonum. Equidem jam pridem conſpexeram in lotio meo, habitere tanti coagulatorem. Nunc demum quoque didiceram: quod clariſſimus liquor ab urina ſeparatus, mage putrefacta, verum contineret Duelech, quem appoſuerat. Unde inprimis mihi evaſit indubium, quod ad compoſitionem Duelech nullatenus concurreret

xeret materia viſcida. Vas iſtud itaque, etſi pretioſum, ſuaque jam labe condemnatum, charum fuit, quia minervale ſolverat. Iterum ergo pro recipiente ſuppoſui, cogitans, quod quandoque per chryſulcam iſtud Duelech abraderem. Perrexi ergo diſtillando, quod mihi à quindena reſiduum manſerat. Ecce tum novo divinæ largitatis favore percuſſus, vidi ſtillas ſingulas diſſolvere adhærens fuſcum Duelech, qua decurrerent, ac vas mox priſtino nitori reſtitutum. Etiam, quod ſecundus hic liquor, tametſi prioris odorem haberet, aquæ vitæ affuſus, hanc item non coagularet amplius. Sicque divino ductus nutu [quem alii eventum fortuitum rentur] inveni partem ejus, quod jamdudum multis ſumtibus anxius quæſiveram. Laudavi itaque Dominum, quod parvulo, atque pauperi, dediſſet intellectum. Nam ſi me non avocari juſſiſſet ab opere, nec feſta me detinuiſſent, quoad Duelech in recipiente concreviſſet, & niſi vas tam clarum atque pretioſum fuiſſet. Quin imo ſi totam uno filo operationem abſolviſſem: fruſtra ſanè operabar, ac tentabam omnia. Reſpexit ergo Dominus in mortalium neceſſitates, nec ſprevit preces abjectorum. Quare dedit mihi cognitionem, diverſarum partium lotii ſani: Id eſt mei. Una quidem erat quodammodo levior, atque citatior, habens occultum Duelech, ſub claro liquore ſtillatitio, abſque fæce, muco, & ſedimine. Verùm in clariſſimo ſtagmate, & ambientis frigore. Altera vero æquè admiranda, quæ ortum in frigore Duelech, in frigore quoque iterum diſſolveret, & in ſe abſorberet. In unico namque ſale volatili lotii, tam oppoſitas facultates admirabar ſerio, conſideravi quidem exinde, quod cujus urina plus haberet de priore ſpiritu, is calculo eſſet obnoxius: ac immunis alter, cujus lotium plus de altero contineret: primuſque ille conceptus mihi arridebat: Sed ſermocinalis illa ſcientia vana fuit, rebuſque inprimis gerendis inutilis. Siquidem lotium non ſubit in nobis prævias illas putredinis teſſeras: ſine quibus tamen entia illa æternum dormirent. Dein, nec ex illa ſpeculatione conſtabat medium, quo plus de poſteriore illo ſpiritu ſemper fieret, quave methodo inhiberetur prioris ſpiritus confectio. Multo minus, quomodo confecto jam Duelech, ſubveniri daretur. Attamen ne abſque fruge cederet ſpeculatio, cogitavi, an poſterior ille ſpiritus, per ſyringam [prius evacuato lotio] injici calculoſæ veſicæ permitteretur. Sterilis itaque mihi occurrit mortalium cognitio, quæ ſola gaudens ſpeculatione, manum à Pyrotechnia ſubmovet. Nam lotium debitè putrefactum, coagulatorem edit ſpiritum, qui aquam vitæ coagulat. Itemque poſt, qui totus diaphanus & volatilis, potentiale Duelech continet, quia parit ac tandem, qui Duelech ſemel natum in ſe ſtaſtim abſorbet, mox tamen dehortante Diabolo, dubius vacillare cœpi, atque conſideravi, vana eſſe, quæ tanti faciebam à me reperta. Præſertim cum in nobis non putreſiat urina ad illum terminum, quo hos dederat ſpiritus. Deteſtatus itaque ſum meas curioſitates. Nam etſi quodammodo remedium ſuggeſſerint, relinquebant tamen priorem ignorantiam, circa cauſas & modum fiendi Duelech. Quapropter cœpi cuncta pridem viſa, quaſi non facta negligere, ſenſique torporem mihi incuti. Unde confirmabar (quæ in præfatione multis expoſui) nullum laborem tædioſiorem, nullumque ſciendi genus, hortante cacodæmone, poſtergari magis, quam illud, unde genus humanum quandoque frugem capiat. Chriſtianum ergo decet, conſtantis eſſe animi, in opere bono. Tandem itaque repetitis ſtillationibus, & exactiore cunctatione, per orationem aſſecutus ſum cauſas, modum fiendi atque diſſolvendi Duelech, Deus bone, tuam admiror magnificentiam, quæ Medicorum ineptiſſimum, ad tantæ rei recluſionem perduxit, tot ſeculis, magniſque ingeniis neglectam. Gratiarum ergo actiones refero nomini tuo abyſſaliter glorioſo, non quia me, præ aliis, ad arcana deduxeris (numquid terra gloriari poteſt, dicetque aliis vaſculis vah? quod in electioris formæ vaſculum, ſub figuli torno deducta ſit?) Sed quia feciſti voluntatem tuam, quæ ſola bona eſt; refero ergo in te omnem gloriam, qui hoc ævo, cognitionem hanc recluſiſti, per abjectiſſimos & parvulos hujus mundi. Id namque pro ſolito tuo eſt, & ad majorem nominis tui gloriam.

34. Cognovi enim obſtitiſſe Veteribus, & Modernioribus unicam ignaviam, aſpernantium diſtillare rem adeo fœtidam, atque ſordidam: ſuavitate odoris lucri deceptorum. Spernit enim eos Sapientia, qui materiam ex qua, diſpoſitiones, contenta, proprietates, progreſſum, & ſignificationes lotii, addiſcere recuſarunt per ignem. Neque etenim ceſpitatum eſt minus in materia, contento atque judiciis urinarum, quam fuit hactenus in petrificatione ejusdem. Quare occulta manſit diagnoſtica, ſimul & prognoſis judicialis urinarum: prout in noſtra uronoſcopia, ex fundamento demonſtravimus: quam opto utinam ferventiora judicia poſthac excolerent. Ego ſiquidem me ad tumulum præparo, ſub ſpe, labores meos ærumnis humanis non ineptos fore.

35. Pergam nunc ſtoliditates meas & experientiarum tædia recenſere. Inprimis namque, ex Duelech diſſecto, ac ſolitariè per ſe diſtillato: Itemque ex raſuris matulæ: Tertio item, ex urina, ad ſpiſſitudinem eclegmatis diſtillata, idem prorſus oleum, eædemque cryſtalli ſtercoris liquidi aſſurgunt. Etenim ex Duelech relinquitur fæx terrea, nigra, friabilis, & combuſta, non amplius petroſa, vixque aliquid ſalis urinæ fixioris reſervans. Utpote ſpiritus volatilis, totus in toto, in Duelech, ac tandem in terram eſt mutatus, cum ſibi adjunctis aliis compoſitionis partibus. Certo utique ſigno, quod ſal fixus urinæ non habeat vim activi coaguli; ſed paſſive coaguletur duntaxat.

36. Porrò terra illa, è diſtillato Duelech relicta, nunquam pridem deſcendit ad veſicam, ſpecie pulveris, aut luti; ſed liquor fuit dum in urina eſſet, qui ibidem dein ſic induruit per ſpiritum lotii. Meditatus enim dudum eram, quod terra, aut pulvis, utut artificioſiſſime connecteretur ſpiritui urinæ; nunquam tamen concreſceret in Duelech, & per conſequens vanum etiam eſſet, pro Duelech, Tartari inventum. Siquidem jam conſpexeram in vitro, Duelech è ſpiritibus [liquoribus nempe ſtillatis & claris] materia, & efficiente iiſdem, quibus in nobis Duelech oritur, fieri.

37. Concluſi ergo ex jam mechanice probatis, Si lotium, cum ſuo ſalis ſpiritu, habeat ſpiritum terræ volatilis: neceſſariò ex illis duobus generabitur Duelech, niſi per ſcoriam (quam libro de febribus voco ſtercus liquidum) ſaturetur ſal urinæ, atque eatenus à coagulando turbetur. Non rarò namque obſervavi, calculoſum aliquem, poſtea ictero afflictum, à calculo immunem fuiſſe, quamdiu Icterus imperaverat. Adeoque nec gratis à me, de febribus, aſſertum fuit, quod præfata ſcoria urinis advena miſceatur tanquam excrementum utile.

38. Granulantur autem arenæ, tam in nobis, quam in matulis ipſo granulationis momento, ſemelque granulata, ultimam quoque ſui nanciſcuntur ſimul duritiem; non autem quod ſenſim, magis magisque indurantur.

39. Fabuloſum eſt ideo, quicquid de calculo confirmato, & nondum confirmato, ad ignorantiæ & ignaviæ confirmatarum excuſationes, comminiſcuntur Scholæ. Tam enim dura eſt recens arena, excreta è nobis, vel à matulis abſterſa, quàm erit poſt decennium inde. Idem quoque de Duelech eſto judicium.

40. Dixi quoque ſuperius; niſi arena, quæ matulæ affigitur, coagularetur in inſtanti; ad fundum præceps cecidiſſet tota, nec lateraliter, tamque proportionaliter diſtincta, affigeretur. Prædicator enim hæreticus, prope Barclayam in Anglia, anno 1629. ſanus atque ſoſpes, contendens à prandio, librum è ſublimi ad ſe trahere, in imo ventre magno perculſus pondere atque dolore, certis inde à quatriduo ſignis, ſcivit ſe calculo gravatum. Inde poſt octiduum, Londini ſub novacula Lithotomi extinctus. Pendebat autem libram Anglicanam, & binas inſuper dragmas. Nec memini me parem unquam vidiſſe calculum. Pendent autem libræ centum Antverpiæ, Londini 104.

41. Paracelſus enim ſubitam hanc calculi apparentiam admirans, ne figmentum ſuo deſit Microcoſmo, calculum fulminis vocat, putatque cadendo concreviſſe. Sed multiplex ejus error eſt. 1. Nam non datur locus pro caſu. Siquidem veſica continet urinam, vel nullam; Si nullam, inſtar lintei madidi complicatur; ſin vero lotio diſtendatur, cum hoc ſit infra, non poteſt Duelech

lech formari extra lotium, aut ſine lotio, ut fiat abſque materia, decidatque in lotium deorſum, ut decidendo fiat. 2. Errat, credens lapidem, in tonitru dejectum, ordinariis atque ſolitis cauſis generari; non autem portentoſis. Alioqui ſi materia tonitrui naturalis, in inſtanti coagularetur naturaliter, deberent ejuſmodi lapides ſingulis tonitruis eſſe aſſueti. Nec eſſet cauſa, cur lapillus trium circiter librarum, ad pedum novem altitudinem, terram terebraret, ſolo nudoque caſu ſui: niſi robuſtiore vi deturbatus, prout de meteoro anomalo alibi. 3. Denique Duelech ſubita tyrannide ſe prodens, non arguit momentaneam ſui generationem. Nil vetat namque, veſicæ adhæſiſſe pede ſuo, abruptoque ſtolo, cecidiſſe in amplitudinem veſicæ. 4. Quicquid in verum Duelech condenſatur unquam, ſive id ſit nucleus centralis, à rene deſcendens, vel demum cortice tenus accreſcens: ſemper ejus quælibet generatio, fit in inſtanti.

42. Enimvero ex meis mechanicis didici, quod totum Duelech, quantumque in ſe eſt, conſtituatur ex meris volatilibus; non tamen ex trium quatuorve unciarum lotio, (quanta eſſet micturientis) generari poſſe Duelech unius libræ.

43. Porro tametſi urinam humanam in ſola ſpecie noſtra ſcirem, ſolumque ſpiritum urinæ humanæ penes hominem eſſe: urinam tamen equinam, nomine armentorum examinavi, curioſus, an forte alter ſimilis coagulator ſpiritus eſſet, qui propter connata impedimenta, non ubique ſortiretur coagulandi imperium, At utut laboravi, non reperi coagulatorem illum ſpiritum, in urina equina. Ut neque ſpiritum fermenti, vel aquæ vitæ. Itaque reperi potentialem aquam vitæ humano lotio intimam, eamque lenam inter ſpiritum coagulatorem, & ſpiritum putrefactum, coaguli præfati ſuſceptorem. Summeque notandum, quod ſpiritus urinæ non coagulat, niſi per connubium aquæ vitæ: quod ſæpius comprobavi, diſtillando. Ergo tria inſunt lotio humano, quæ concurrere eſt neceſſum: tantoque potentius, quo omnis calculoſus, jam non leve principium corruptionis, in ſuo lotio gerit (ut ſuo mox loco) unde videlicet fermentum in urina actuatur, ad præfatam aquam vitæ coagulabilem.

44. Nec enim his obſtat, quod tam ſpiritus vitæ, quàm ipſa aqua vitæ, ſint ſummè fugaces, adeoque vix ad Duelech pertinaciam apta: nam certum eſt, ſpiritum vitrioli fugaciſſimum, à ſibi conſocio volatili, imò ſtatim fixari, per ſalem armeniacum fugacem: adeo ut fuſionem ſuſtineat. Quibus edocti noſtri, mirari mox deſinunt, quæ aliàs ignaros ſtupore afficiunt.

PROCESSUS DUELECH.

CAPUT IV.

1. *Modus fiendi Duelech.*
2. *Ens ſingulare nec ſibi par habens.*
3. *Mechanicum Spadanorum fontium exemplum.*
4. *Ocra in ſpadanis, Paracelſum à comment. Tartari deterruiſſet.*
5. *Anatome in actionibus ſpirituum.*
6. *Ignis aqua, ens homogeneum, ſibi par non habens.*
7. *Differentia præfati diſſolventis, cum aliis omnibus totius univerſi.*
8. *Duæ Maximæ Spagyricæ.*
9. *Oleum auri quoddam punicei coloris.*
10. *Quid dicat generatio Duelech?*
11. *Actio corporum in corpora, qualis?*
12. *Doctrina de actione corporum, & ſpirituum.*
13. *Participationes virium è metallis, abſque materia metallica.*
14. *Spagyri deluſio.*
15. *Deſtinantur morbi in pœnam, & meritum.*
16. *Exercitationes aliquot, incipientes à ſalibus.*
17. *Spiritus ſalis fit terreſtris.*
18. *Quæſtio trivialis.*
19. *Tartari pruinoſi commentum.*
20. *Senilis ſtranguria unde.*
21. *Quatuor notabilia inde deflua.*
22. *Quæſtio ſecunda.*

23. *Tertia.*
24. *Quarta.*
25. *Catarrhi veſicales, ridiculi.*
26. *Quinta.*
27. *Sexta.*
28. *Notantur Aſtrologi.*
29. *Notatur Paracelſus, juxta atque Galenus.*
30. *Propoſita quæſtionis ſolutio.*
31. *Galeni in advertentia.*

SPiritus urinæ apprehendens terram volatilem, procreatam ſemine, ac fermento fracido, & putreſcente, ſuſcitat occultum adhuc in potentia, vini ſpiritum, urinæ incolam: quibus, tanquam duobus ſexubus, concurrentibus, terreus quidam præfatus ſpiritus imbibit prædictum unicum coagulatorem: cujus reciprocationis ergo, oritur in agendo, amborum connexio penitiſſima: quia congrediuntur ſpiritu tenus, per illorum minima.

2. Adeoque coagulator coagulat unico inſtanti ſpiritum vini, potentialiter excitum, in putreſcente fermento, cui cum fracida maſſa ſuam tribuit materiam, ſimul condenſantur in verum Duelech, monſtrum ſane, novum hoc aliquid, coagulatum in media aqua: nec iterum ideò in aquam reſolubile. Ens nempe petroſum, animale, nulli alteri ſimile, quodque ideò Duelech Paracelſus nominat.

3. Idque facilius per exemplum in mentem intrabit, quod Spadani fontes quotidianum nobis exhibent. Habent namque ſpiritum ſulfureum, manifeſtè acidum (unde fontes acidi dicuntur) & venam ferri. Utrumque nempe embryonatum, immaturumque continetur liquatum, in aqua ſimplici. Mox itaque incipiunt ambo vires reciprocas in ſe mutuo conſerere. Atque tandem, cum laſſatis viribus, ſtiterint actionem ſuam, condenſantur in corpus lapideum, lagenis ſe affigens, in forma ocræ: ſicque aqua redit in priſtinum elementum, omni exutum qualitate aliena.

4. Quos ſi fontes acidulares at contemplatus fuiſſet Paracelſus, Tartari vini hiſtoriam, à Baſilio Valentino mutuatam, neglexiſſet; ſciviſſet namque ocræ & vini tartari non parem ortum. Saltem difficilius redargui potuiſſet. Quippe tartarus in aquam reſolvitur; non autem ocra, ut neque calculus. Neque enim unquam negare tentavi è liquoribus corpora ſolida conſtitui: Sed tartareos liquores reſpuo, in cauſas morborum violenter adductos (ut tractatu de Tartaris) ex oppoſito autem, activitates ſpirituum in ſpiritus, reverenter admiratus ſum. Profecto, cum è Spadanis ſuccreſcat ocra, ſive cruſta lapidea lagenis obducatur, per totum concavum, nefas inprimis eſto, propinare Spadanam, ſi credamus tartaros perinde fieri, atque ocram in Spadana. Id eſt, ſi credamus aquæ Spadanæ ineſſe tartarum, mox in bibente coagulabilem: nefas facit, qui Spadanam propinat.

5. Etenim dum ſal acidus vini corroſit fæcem; Sal quidem antea acidus, & nondum coagulatus manet acidus, ac coagulatur, nec ſalis eſſentiam mutat, etſi conſtringatur, qui ante erat fluidus. Viciſſim quoque, etſi fæx acidos ſorbuerit ſpiritus, ac in ſe coagulaverit; manet attamen corpus ſolidum, dum ſpiritus ſalis acidi coagulatur in corpus ſolidum tartari vini. Imo priuſquam ex pleno coaguletur, vaſi ſe affigit. In generatione enim Tartari vini, ſpiritus agit in corpus: eſtque longe alia prorſus actio, dum duo ſpiritus in ſe invicem agunt. Nam in hac (prout in Spadana, in Duelech, &c.) conſtituitur novum ac neutrum ens, qualis eſt ocra, ex ſpiritu ſulfuris, & venæ volatilis. Sed in tartaro vini, tantum acidus ſpiritus, ſive acetoſus liquor vini mutatur in ſalem, manetque fæx, qualis ante. Ideoque conſtitutum inde, iterum eſt reſolubile. Non enim metallum, lapis, vel corpus ſolidum diſcorporatur, mutatur, aut volatillizatur, propter ſpirituum corroſionem. Patet id, Nam argentum, perlæ, coralla, lapides ſpongiæ, cancrorum, limacum, &c. quanquam per Chryſulcam, aliosve liquores acidos, ab oculis noſtris evaneſcant; ſunt tamen lapides, qui ante [prout de febribus] Spiritus nempe, quantum potuit, fecit: incaſſum velut operatus eſt ſuper corpus, dum ſeipſum, corrodendo corpus, coagulavit.

6. Eſt nimirum in tota natura univerſi tantum unicus ignis, Vulcanus ardens; ita quoque non eſt niſi unicus liquor, diſſolvens cuncta ſolida in primam illorum materiam, abſque ſui ullâ immutatione, aut virium diminutione (quod noruit, teſtabunturque Adepti.)

7. In

7. In aliis verò liquorum activitatibus, corpus nunquam poteſt ſe radicaliter commiſcere, liquori ſolventi. Ideoque corroditur quidem, at non ſolvitur intime, uti ad transmutationem formalem alioqui requiritur. Nam omnis ſpiritus acidus rodens, rodendo aliud corpus, coagulatur, & propemodum fixatur, migratque in formam ſalis denſati; ne quicquam tamen corpus, quod arbitrium rodentis ſpiritus toleravit, agit in illum ſpiritum, qui ſeipſum rodendo, & actione propria coagulavit: Quod ſane non ita fit, dum duo ſpiritus activi concurrunt in invicem. Nam tunc eſt duplex actio, qua uterque in utrumque invicem agit. Ideo namque ejuſmodi illorum actio fit cum permiſtione radicali, eſtque conſtitutum ex ambobus inſeparabilis miſtionis proles, & hoc transmutatum, eſt productum neutrum ab utroque. Quod ſi id Paracelſus maturè contemplatus fuiſſet, pro ſuo Tartaro vini, ocram aquæ Spadanæ ſumſiſſet, dixiſſetque aliquid probabilius, quam quod ineſſent liquores omnibus rebus, qui coagularentur per modum Tartari in vino, eſſentque morborum quorumcunque communis mater atque materia. Ocra quidem Spadanæ filia non iterum reſolvitur, quaſi tartarus vini; & tamen differt à Duelech: quantum petrificatio mineralis, à calculo. In hoc enim ſpiritus coagulator, in lotio, exſiſtens, operatur vi proprii ſalis, ac imparis, ſuper ſpiritum fracidum, & putreſcentem terræ, abſque ebullitione, aut Gas ſilveſtris eructatione: adeoque in momento ſuam peragit operationem, & coagulat ſe, cum ſpiritu vini, urinæ proprio, prout ſuperius narravi, in Mechanica ſpiritus urinæ & vini, ſive aquæ ardentis. Verum Spadanæ ſpiritus acidi, ex embryonato ſulfure enati, longo operantur prius tractu, bullas atque ſilveſtre Gas excitant, ac tandem ſe vaſi affigunt. Alioquin enim, ſi iſtud Gas nequeat eructari, aquæ Spadanæ manent ſoſpites, medendo aptæ. Nam ſi Gas egredi prohibeatur, impedit, quo minus ſubſequens ſequatur, ſpirituſque reddantur effœti agendo. At vini fæx, cum ſuam habeat ſibique propriam coagulationem, non opus habet eam aliunde acquirere. Cum vero acidulus vini ſpiritus fæcem roſerit, non eſt quod rodendo det, quod ipſius in ſe non habet.

8. Ergo in Tartari vini generatione, acidulus ille ſalinus ſpiritus coagulabitur quidem propter terram; ſed manebit in ſpecie ſalis ſolubilis, & non in forma petræ. Propter regulam, quod transmutatio eſſentiæ præſupponat transmutationem materiæ. Itaque terreum corpus, ſive diſſolvatur per corroſivum, ſive non, priſtinum ſuum eſſe ſervat. Eo quod iſtud diſſolvens non penetret diſſolutum, in radicali vinculo connexionis. Quod tamen in transmutandis eſſentialibus, eſt perneceſſarium. Diſcant ergo Chymiæ tyrones, quod corpora non reſolvantur per corroſivorum calcinationes. Licet etiam ſæpe repetitas: niſi intercurrat fermentalis impreſſio, per putrefactionem, quæ præcedit quamlibet radicalem ſolutionem. Camphora quidem, in aqua forti, naturam natantis olei aſſumit; ſed abluto per aquam communem corroſivo, ſtatim camphora eſt, ea quæ ante, ſive id ſemel, ſive demum millies fiat.

9. In tyrociniis enim gaudebam, quod aurum ſpecie olei punicei, per retortam ſeptima vice tranſegiſſem. Memor, quod qui novit aurum deſtruere, noverit itidem conſtruere. Sed ablato corroſivo comite, Aurum in ſe rediit, ceſſavitque inane gaudium. Incaſſum eruere laborante eo, quod in ea non eſt. Incaſſum quoque laborant, qui non operantur per media debita.

10. Itaque generatio Duelech non eſt coctæ mucilaginis, vel fictæ pituitæ imaginaria petrificatio, calore loci arefacta, aut areſcendo firmata, vel indurata: (nam ſic, tantum bolus eſſet reſolubilis, non autem Duelech) ſed eſt trium ſimul ſpirituum transmigratio in Duelech, vera eſſentialique transmutatione.

11. Profecto, corpora non agunt in corpora, per naturalem compoſitionis actionem; ſed quicquid corpora in invicem peragunt, id fit ratione ponderis, magnitudinis, duritiei, figurarum & motuum. [illegible]ſerviuntque enim Matheſi, vix Phyſicæ.

12. Sin autem corporei ſales operentur, fit, vel quia ſpiritum volatilem quodammodo continent,

tinent, vel illum in corpore inveniunt. Meminerint ſaltem Tyrones, corpora, quocunque ſemel modo fuerint colliquando permiſta, manere tamen in priſtino ſui eſſe, niſi per ignem vel fermentum transmutentur. Corpora denique, nil operari in ſpiritus ; ſed determinare tantum hosce, patiendo. Quæ proinde corporum operatio non eſt vera reactio; ſed potius merus ſpirituum effectus, ex propria eorundem activitate reſultans. Idcirco enim ſpiritus, exantlatis, exhauſtisque facultatibus, ſponte fatiſcunt in termino ſui motus. Et licet iſta actio ſpirituum fiat cum paſſione, & amiſſione ſuarum virium? non tamen transmutant ideo corpora in ſui naturam. Rodunt enim tantum, atque in pulverem comminuunt, quod & calcinationem, per aquam, interpretantur.

13. Per exemplum. Libram croci Martis necte ſextuplo olei vitrioli; tum diſtilla, quicquid fuerit aqueum. Reperies vitriolum ferri. Aufer inde ferrum : & habes vitriolum ferri. Salem inquam, inſtar vitrioli, cui eſt guſtus ferri. Nil retinens tamen de Marte. Determinationem namque habes à Marte, quoad efficaciam; non autem materiam. Eritque prior vitrioli ſpiritus, ſive oleum è vitriolo veneris, fixatum in ſalem quendam, ſolo odore ferri. Iterum idem ac clarius. Libram currentis Mercurii conjunge quadruplo olei vitrioli, aufer phlegma diſtillando, & in fundo manebit præcipitatus albus, nivis inſtar. Item ſi plus olei juſto affuderis, Mercurius inſenſibiliter cum oleo tranſcendet. Porro, ſi à præfata nive, per lavacrum, abſtuleris acrimoniam, erit in fundo pulvis citrinus, qui revivicatus, æquiponderabit priori Mercurio. Aqua verò, quæ in abluendo ſalem in ſe combibit, dat verum alumen. Sic nempe ſolo attactu, unica libra argenti vivi, absque ulla ſuæ ſubſtantiæ deperditione, poſſet multa librarum millia acidiſſimi olei vitrioli, ſenſim mutare in alumen. Quod idem oleum attactu ferri, pariter mutatur in vitriolatum ſalem Martis medendo nobile.

14. Notetur actio Mercurii absque repaſſione eſſentiali ſubſtantiæ ſuæ. Eſtque contemplatio magni momenti. Siquidem magna Spagyrorum turba, ſpe propria deluditur, putans corpora fixa, in corroſivis ſoluta, hisce dediſſe ſuas proprietates, ſi ſaltem diſſolventia, ſpontaneo activitatis motu, penes ſe coagulaverint. Neſciunt inquam, ſpiritus, agendo defeſſos, degenerare in novum ens. Dum ſcilicet deveniunt ad terminum poteſtatis, in agendo. Deinde ſciendum, quod omnis operatio, tendens ad transmutationem utriusque (agentis ſcilicet & patientis) conſiſtat tantum inter meros ſpiritus. Operatio autem corporis cum ſpiritu, non viventium, incipiat à ſpirituali alicujus fracedinis odore : quia ſemina, ac fermentales diſpoſitiones inde pendent, ſuoque arbitrio imperant liquoribus ad generandum deſtinatis. Quocirca non inepte adnotarunt veteres, mundi viſibilis ortum, & continuationem, ex inviſibili & incorporeo eſſe (qualia ſunt odores, & fermenta) atque in noſtris terminis, Duelech, incredibili coagulatore ſpiritu, inviſibilique initio concreſcit. Neque enim externè allati tartari, interioris filii mucaginis, in ſui nativitatem indiguit, fictisve arefactionis coagulis.

15. Calamitoſius eſt longè, quod ipſum calculi Vulcanum nobiſcum in lotio geramus, cujus importuno imperio auſcultant proprietates volubilis ſpiritus. Etenim Deus, bruta præ nobis dilexiſſe viſus, ſi morbos non in meritum adeoque non in bonum direxiſſet, cujus non eſt condigna pœna temporalis. Cæterum ubi pœnæ præviſus adeſt finis, ex dono munificentiæ, medicaminum poteſtates erexit. In belluis quoque, ſui obnaſcuntur calculi, at non in pœnam, nec in meritum dati, qui nobis in medicamina ſuccreſcunt. Ideoque & longè alia ſurgunt radice.

16. Porrò antequam ad calculi hiſtoriam pergam, aliquot exercitationes præmittam. Primo itaque Salinis in Burgundia, hodie non plures duobus ſunt putei, myriæ, & puteus Gray. Quod ſi verò menſuræ centum utriusque putei ſaparatim coquantur, longè minus ſalis dant : quam ſi eadem quantitate, connexæ coquantur. Incolæ exprimentum admirantur, utramque ideo myriam deinceps confundunt. Enimvero altera illarum plus ſalis halituoſi, ſive volatilis continet, qui ſingulariter coctus igne flammeo, ante ſui coagulationem evolat. Ve-

rumtamen alteri fixiori obvians , imbibitur ſtringiturque in ſalem ſolidum. Exemplum hoc docet, corpora ſalium ſuos combibere ſpiritus,& ſpiritus viciſſim rodere corpora. Myria ſiquidem Burgundica,cryſtallo clarior,halituoſo tamen ſui ſpiritu magnam ſaxi rupei partem in ſe combibit , quæ ideo inter coquendum, dum ſcilicet ſpiritus coagulantur in ſolidiore ſalis corpore, ſidit, ac cum difficultate deſpumatur. Itaque ſalis ille ſpiritus , etſi ſaxum ſolveret, non proin cum terra connubium traxit , ut vel hic lapideſceret , vel illa ſal fieret. Imò vel inde patet , etſi ſal marinus partes halituoſas haberet;non tamen calculo accederet, ut neque ſpiritui urinæ , in augmentum. Utpote qui aliis longè principiis conſtat , (prout alibi de digeſtionibus) ſed ſal maris quantum cum lotio peregrinatur , tantundem concilia diſſolutionis Duelech ſuſcitabit. Quicquid enim diſſolvit ſaxum rupis , & in ſe inviſibiliter occultat : id ſaltem non ſuadebit originem calculi.

17. Hactenus de terra fixa,per ſalis ſpiritum diſſoluta, deque ſpiritu ſalis halituoſo, ac coagulato. Nunc de ſpiritu volatili , in corpus ſolidum fatiſcente. Sublima ſtibium cum æqua parte ſalis armoniaci, modeſto igne, videbis ſalem diverſis coloribus tinctum ſurgere. Separa colorem à ſale, per aquam ; & habebis pulverem , qui cum ſale petræ ferè totus in flammam avolat. Sin verò cum ſale armoniaco relictus , adhuc bisper ſe ſublimetur , & à ſale liberetur,habebis pulverem ſtibii,ſalis expertem: cui ſi tum ſalem petræ miſcueris,non inflammabitur amplius, ſed quantum ſalis petræ miſcueris, in terram commutatur, & ſalis naturam negligit. Nam ſulfuris odor ſalem petræ penetrat. Ita ſalis urinæ odor,ſpiritusque volatilis, terreum ſpiritum in urina , per aliqualem putredinem ſuſcitatum,confeſtim commutat in calculum. Ideoque non ſtatim à mictu, urina granulatur ; ſed poſtquam putredinis initia aſſumſerit.

18. Huc facit quæſtio : Cur pueri & ſenes, ſint ipſis viris calculoſiores ? an quia calidiores ? Quid ſi Scholæ , abſque rubore , frigus puerorum & ſenum hoc loco incuſant , oblitæ pudoris , quod illarum voto, Lithiaſis ſolo calore concreſcat : quid juverit copioſius phlegma invocaſſe , ſi calor , efficiens unicum deſit ? Si inquam phlegma (quod ut tale , petreſcat) in natura deſit ? Nec eandem temperiem , complexionemve in pueris & ſenibus comminiſci poſſunt,abſque dedecore & confuſione dogmatum ſuorum. Ut neque paritatem in urina amborum invenient. Sunt namque urinæ impuberum craſſiores ; ſenum verò,aquoſæ ac dilutæ,calculoſorum quoque aquoſæ.

19. Senes olim vidi , continua ſtranguria in mortem uſque infeſtatos , quibus diuretica remedia [id eſt, mictoria] ex croco, mace,&c. Itemque lenitiva, ex malva, althea, &c. erant caſſa, atque evanida, quosque jam Medici , calculo obſeſſos, pronunciaverant ; ſectio verò à calculo immunes teſtabatur. (Michael des Montaignes EpiſcopumPariſienſem,avunculum, ſectum fruſtra ait) adeoque non ex urina,calculi præſentiam ariolari adhuc didicerunt. Pro hiſce ſtranguriis , Paracelſus ſuum pruinoſum figmentum Tartari commentus eſt , nondum in diſſectis hactenus repertum.

20. Equidem poſtmodum cognovi , quoties fel juſto debilius eſſet [ut in ſenibus] non poſſit acidum ſtomachi chylum in ſalem ſalſum commutare : quocirca ex acidi tantillo relicto , & quotidiano , perſeverare ſenum ſtranguriam, etiam non dato calculo. Sic cereviſiæ novellæ pluribus concitant ſtranguriam, propter reſiduum inhærentemq; recentioris fermenti acorem. Hoc titulo, defectu nempe fermenti fellei , minus tinctæ urinæ ſenum,ac puerorum.

21. Unde ſequuntur hæc notabila. 1. Quod penuria ſcoriæ , ſive ſtercoris liquidi in urinis, facilius concreſcat Lithiaſis. 2. Quod remedium à priori ſit , confortaſſe fermentum fellis. 3. Acriores videantur urinæ in ſtranguria , ac ſtillicidiis,quatenus acidi aliquid continent. 4. Eluceſcit ſcoriæ uſus, ejusque connexio in urina utilis.

22. Dein quæſitum eſt. Quare calculus in renibus frequens , rarior autem veſicæ ? Reſpondi alibi. Quod, quamdiu urina eſt in venis, nondum ſit perfecta. Neque enim adhuc olet urinam, aut proprietates lotii habet : quatenus neque convenit,cruorem excrementi odore imbui.

bui. Eſt itaque lotii determinatio, à Rene; odor verò, eſt fermenti putrefactivi Quia excrementi. Atque ideo terram lotii valatilizat. Cæterum, quamvis fracida urinæ putredo reddat ejus terram olidam, ac putreſcentem; attamen non moratur in homine, quantiſper putreat. Ergo ſpiritu urinæ terra ejus fracida opus habet, ut petreſcat. In Rene enim [ubi urinæ fracedo fermentalis oboritur] terra recens ac volatilis facile ſe aſſociat ſpiritui urinæ, granulaturque, dum præſertim ſcoria, calculi præſervativa, nondum advenerit. Citrineſcit autem, etiam non minus à loco, quam à præfata ſcoria. Ren itaque pœnas luit, quarum primus author. Alibi de utero Duelech docebo, ante renem præcedere diſpoſitionem ad Duelech; quæ quia vitalis eſt, & non mera excrementitia, prout in veſica, etiam ſatius coagulatur in rene, quàm in veſica. Hoc namq;, quia mera cloaca omni prorſus deſtituitur fermento. Sed inteſtina, quatenus ſtomachus fellis (prout de digeſtionibus alibi) ſunt receptaculum vitale, & coquens. Veſica verò, merum ſolius excrementi retinaculum.

23. Quæritur demum. Cur calculus renum, plerumque fulvus, & veſicæ albicans? Ren enim fermentum habet, ad excrementi factionem: opus habet ideo ſcoria liquida, ac tingente. Tum etiam cruorem habet ren, ſibi vicinum, propriumque parenchyma tinctum. Veſica autem, de ſui alimenti proximi glutine, copulat terræ fracidæ, & ſpiritui coagulatori, in corpore urinæ.

24. Conſequenter hinc patet, cur Duelech, in veſica natum, durius. Magna quippe alimenti veſicæ pars abſcedit in mucum, qui una cum petroſis coagulationis initiis, durius tenaciusque Duelech parat. Pro-ut calx cum farina, cæmentum dat longe tenacius. Renes etiam, tandem usque in fibras ſolidas læſi, per ſocium Duelech: deinceps albos, ſatiſque duros calculos, ejiciunt.

25. Docui alibi, alimentum veſicæ, ante plenam ſui digeſtionem, propter calculum aliamve importunitatem, ſeparari à ſolido, & inſtar mucoſæ lachrymæ plorari, urinisque commiſceri. Eſſe inquam excrementum ultimæ digeſtionis, aberrantis, & impeditæ in veſica: occaſionatum nempe quandoque effectum calculi; non autem cauſam per ſe, quanquam ſubinde occaſionaliter atque per accidens aſſumatur. Medentes enim aliquot, tantam micti muci, & tam continuatam admirantes copiam, ſcienteſque, non eſſe purulentam, cum neſcirent è quanto ulcere tanta puris copia ſtillaret, tandem velut per ſufficientem cauſarum enumerationem coacti, catarrhos (ridiculum!) in veſicam intulerunt, miſerandis ſanè ſtupiditatibus. Alii autem, dum vanas, cerebro ſano, non audent implorare accuſationes, deque pure metuunt ulcera renis, tantæ ingluviei fontes, denunciant. Adeò, ut licet abſque prægreſſo apoſtemate, dimidiam in matula partem, cum urina, ille mucus non raro dividat; rentur tamen ex rene indolente, tantundem puris quotidie depluere. Inprimis, Spadæ complures curatos notavi, quos medentum pudibundæ diſceptationes ſuper pure, ulcere, renum tabe, & catarrhis, eo ad moriendum proſcripſerant. Qui, ubi præter Medentum ſpem ſani redierant, adhuc à ſe ſanatos, proficuo è peregrinandi conſilio gloriabantur.

26. Cur autem ſana urina mea, in frigore, ſabulum adpoſuerit matulæ; non autem in calore, intus tantiſper detenta? Dixi, innato balſamo urinam præſervari, ne petreſcat, & putreſcat, æquè facile. Dein, matulam eſſe vas, affixioni aptum; non autem veſicam. Ac tandem, quod terra volatilizetur per putredinem.

27. Dubium etiam, cur gemellorum, eodem lacte nutritorum, alter ſubinde tantum ſit calculoſus? Cui dubio Scholæ, mulieres, idiotæ, & agreſtes, una pariter reſponſione ſe ſatisfeciſſe autumant: ſi indiſpoſitionis malam intemperiem, vel inclinationem nominarint, & humores attulerint.

28. Quam inclinationem Aſtrologi, licet haud diſtinguant conceptu, vel empſychoſi; partu tamen diſcriminant: atque hactenus in varias ſortes conturbant gemellos.

29. At ſaltem, etymon inclinationis ad calculum, vel in limine Paracelſum reddit ſuſpectum, de ſuo tartaro. Imò & Galenum ſuæ hactenus, abſque lumine, deſeruere Scholæ. Qui contentus inæquali intemperie, in ſeminalibus conſtituentibus (licet homogeneis) attamen, modo verſa ſit

ſit in naturam, putat, ſe abunde ſatisfeciſſe quæſito : proſequiturque cum deſperatione, hactenus illam eſſe à nato inſeparabilem. Nomen quidem vulgare. Inclinationis tollit; at remanent priores, ſi non denſiores tenebræ : dum litem reſolvit, & cum deſperatione, ſtudium inquirendi abtruncat.

30. Certum eſt interim, quæſtionis dualitatem non niſi à materiæ ataxia deſumendam. Quæ cum ſub ſpermatis homogeneitate tam ſimplici non inveniatur : neceſſe eſt, in loci, ſive climatis uterini magno oportet, determinari. Sic nempe mulierum latera differunt, ut velut bini homines, lateraliter diſtincti, ſimus ſinguli : adjacentque utero, lateratim alia intus viſcera. A primis namque conſtituentibus deſumuntur quidem hæreditariæ labes, in totum conceptum æquabiliter diſtemperatæ, ſi à parente genitore ſint dilapſæ; ſed quæ in loco ſunt repertæ, locis adjacent, & proximiores invadunt. Mirum! quam facile auſcultent tenerrima noſtri initia, peregrinis impreſſionibus, quamque facile, ſemel ſuſcepta, adoleſcant, atque quam pertinaciter demum perſeverent. Etiam, quæ mox proprio vivendi errore acquiruntur morborum ſeminaria, quam amice iiſdem quibus hæreditaria, poteſtatibus hoſpitentur, & dominentur. Eoque ingrediuntur potentius, atque inſolentius inuruntur, quo illorum conjugium, nobis adhuc junioribus, Archeum defœdat. Quantiſper namque incrementum aſſumimus, morborum hauſta licet odore tenus ſemina, quoque incorporantur radicalibus initiis, ac in unum quid, nobiſcum adoleſcunt petroſæ ſeminum entelechiæ. Quas etiam vel hauſto odore, fermenta ſeminum conſtituere alibi latius. Nam è natura integra, omnis homo ſanus, & unius inclinationis eſſe deberet, niſi propter proprietates vitæ mediæ, alimentorum, perturbationum, atque climatum, ataxiæ in filios Adæ irrepſiſſent. Quæ autem cum ſanguine materno, & lacte nutricum ſubintranr, ut fures domeſtici, theſauros vitæ poſſident, nec facile recedunt, niſi ſnb renovationis auxiliis. Propinquius autem ad nodum veniens, dico, quod in rene ſit fermentum ſtercorarium, lotii putrefactivum, quo devio, ſemelque aberrantis nota impreſſa, lotium pergere, deinceps ſpontaneo fluxu, ac ſenſim in ultimatam tendere ſui putredinem, ſub qua latet poteſtas volatilizandi terram. Cum ergo Reni inſit hæc fermentandi poteſtas, quæſtio, cur gemellorum alter renes habeat in fermento ſtercoreo fortiores, reſoluta eſt, per caput de Robore inæquali partium. Quatenus ſcilicet, ſic alterius ſtomachum averſatur, & robuſtior alter non item. Ren nimirum putrente fermento ditior, in fabricam calculi pronior. Patrans quoque, ſi veſicam urina repletam, ſub generando habeat, ſolet ſobolem calamitati Duelech pronam ſuſcitare. Quippe fracedo detentæ diutius urinæ, fermentaliter inoleſcit vicino ſemini translabenti.

31. Tanto nempe ridiculoſius errat Galenus, volens aliquid lotii naturaliter cuilibet ſemini, ſemperque additum, ob titillationem. Ignorans ſcilicet, ne pilum extraneum initiis generationis permiſceri, abſque totali ejus internecione. Ut autem prælibata inſerviunt intentioni, nota robur inæquale partium, eſſe velut naturæ intimæ neceſſarium. Etenim nec filum, ex auro homogeneo trahes, quod non citius una parte ſui, quam altera, frangatur. Adeoque ſit debilius ſeipſo. Ataxia, diſparitas, & heterogeneitas, ſunt modo de intima rerum eſſentia, licet eſſen iis prorſus peregrina. Hinc nempe gemelli, unico ſingularique ſemine prognati, heterogeneitatem evadere nequeunt, præſertim quæ tam facili contagio inducitur in rerum initiis.

CONTINUATUR HISTORIA DUELECH.

CAPUT V.

1. *Spes calculoſis unde?*
2. *Quis medicus Theodatus?*
3. *Honor medico qualis?*
4. *Quadruplex Medentum inſcitia.*
5. *Hiſtoria philoſophica calculi.*
6. *Error Paraceſi, & Galeniſtarum, de materia antecedente tartari, & calculi.*

7. *Error*

7. *Error Paracelſi.*
8. *Terra in urina, & cruore.*
9. *Quid inveniatur in Duelech diſtillato?*
10. *Simplicitas Medentum.*
11. *Miſeranda Galeni ſimplicitas.*
12. *Argumentum, in primam materiam calculi.*
13. *Diureticorum examen.*
14. *Miſerrima aliquot hiſtoria.*
15. *Reſolutio quaſtionis Diureticorum.*
16. *Vnde periculum in Diureticis, & hujus felix pracautio.*
17. *Cenſus Diureticorum.*
18. *Intemperiem verſam in naturam, corrigibilem.*
19. *An laterum decubitus Lithiaſin promoveat?*
20. *Varia actio ſpiritus urina.*
21. *Vana Scholarum pracautiones.*
22. *Elenchus Scholarum.*
23. *Inadvertentia Scholarum.*
24. *Cur tactus fallat Nephriticum?*

D*Eus non fecit mortem, nec eſt medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra.* Quapropter credidi, nullum defectum, in ſanando obvium, profluxiſſe ex theſauris ejus, qui non mortem, ſed remedia fecit: ut neque ex præſcientiæ errore: ut quem elegiſſet, ac creaſſet in Medicum, multis ubique numeris penurioſum deſtituiſſet. Non eſt ergo Medicus, ut duntaxat palliativum remedium, ac fruſtraneum calculoſis, ceu impoſtor obtrudat.

2. Indiguit namque infirmus Medico, qui teſtaretur bonis operibus, ſe à Deo creatum. At poſtquam Medicina in profeſſionem erecta eſt, lucri prurigine, ſceleratum quodvis genus hominum ſe ad medendum intruſit, cui errori obviando Magiſtratus, jure in hos ſævire deberet. Scholæ itaque ad ſe Medentum electionem traxere, dignoſque cenſuerunt, quotquot Ethnicorum inſcitiis ſubſciberent, ut Cathedræ atque vita humana ipſis concrederentur. Hoc jam in poſſeſſionem, in Europæis, ab aliquot jam ſeculis, per manus transmigravit, refrixit charitas, & introducta ſub ſigillo tutiore ignavia, partamque inſcitiam confirmavit longus uſus, prætendens præſcriptionis jus. Quare Deus dona ſua retraxit, & quæ alias dediſſet, continuit.

3. Equidem D. Paulus vult honorandas viduas, quæ verè viduæ eſſent in bonis operibus, ad imitationem mandati, quod Medicum ſtatuit honorandum, qui vere eſſet Medicus, in bonis operibus, ſicque ſe à Deo creatum, & electum teſtaretur. Quemque ſcilicet ſuæ vocationis digna ſequuntur opera, diplomata, ſigna, & merita ſui honoris. Quem locum mecum ruminans, invenio honorem Medico indici, propter neceſſitatem: quæ neceſſitas præſupponit provenientem fructum. Alias fruſtra. Non quidem, quod vis præcepti influat in neceſſitatem: ut quando ſanus non indiget medico, nec hic tum ſit honorandus. Nam Judex, Prætor, Cauſidicus, Miles, Lictor, Tortor, Figulus, Textor, &c. præſcriberentur honorandi, eodem neceſſitatis jure Veruntamen in mentalibus, totus ſemper verborum contextus, nonniſi tanquam unius rei cõceptus eſt. Teſtabuntur autem id, qui quandoque intellectualiter, abſtractoque modo, aliquid forte deguſtarunt. Idque quodammodo demonſtrari poteſt. Eodem namque conceptu, quo enſem conſidero, concipio inprimis figuram longam, planam, terſam, acutam, materiam quoque duram, metallicam, non flexilem in filo rectitudinis, finem denique, non ad panem ſcindendum, aut ligna, &c. ſed ad vulnerandum. Iſta nempe cuncta, in unico mentali enſis conceptu, ſimul mihi repræſentantur. Sed in abſtractis mentalibus, nedum conditiones concomitantes, verum inſuper quicquid multis horis dici [imò nec exprimi] poteſt, unico, velut unius verbi conceptu, in intellectuali raptu infunditur. Honos autem præſcribitur Medico, creato ex bonitate Altiſſimi, propter neceſſitatem ægrorum, ad ſanandum eos. Quod ſane in mentalibus habet ſignificationem ſimplicem. Neceſſitates autem Militis, Judicis, Tortoris, Textoris, &c. non perpenduntur tanquam electorum ab Altiſſimo; ſed tanquam promotorum ab hominibus, ad fungendum officiis, ex malitia hominum requiſitis.

4. Alibi ergo demonſtravi, quod quadruplex ignorantiæ caligo, ſub habendi cupidine, unà intraverit in profeſſionem Medicam, eamque

ſine honore deſtituerint. Nimirum inſcitia cauſarum, modi fiendi, remedii, & coaptationis. Profectò ut Pyrotechnia corpora reſerat coram oculis: ita januam pandit ad Philoſophiam naturalem. Sub ignorantia,& ignavia Scholarum itaque depreſſa delituit vera Pharmacia, quæque lumen Medico adferre debebat, tota mechanica habita eſt: inque Pharmacopœum, ſuamque uxorem delata. Libertati meæ indulge Lector, quoties de Deo, de vita, de morbis, de Republ. de proximo, de vocatione mea, de vero, de bono, de nocuo, deque rebus adeò ſeriis, tantique momenti, in favorem mortalium, à me diſputatur. Nam nullius hominis gratiæ aucupium mihi propono. Oſtendi hactenus cæcas deſcriptiones è cauſarum & remediorum ignorantia, ſive diſquiſitionum pigritia, & facilitate aſſentiendi falſis principiis: quare & conſequenter auguramur infauſtas calculi curationes, fallaces ſanationes, deſperataque auxilia, ut & miſeras ægrotorum obedientias.

5. Pergam modo. Enimvero, quicquid de novo in natura ſurgit, id ex aliquo, adeoque ex alio fit. Ut nempe mutatis materiis proximis, neceſſe ſit, illarum quidditates mutari. Ideoque hoc aliquid deſivit eſſe, ut novum hoc aliquid inde conſurgat. Idque non fit ſpontanea reſignatione, aut prioris habenæ laſſatione; ſed ſuperinducta neceſſitate novi ſeminis, maturataque impreſſione, ſive actuali diſpoſitione Archei, novi entis in potentia. Atqui cum id, quod nondum eſt, agere adhuc nequeat: oportebat, quod iſtud ens in potentia quodammodo præexiſtat, ut prioris entis ſubſtratam molem ſibi in ens poſterum adaptet. Subſiſtit vero ejuſmodi entis præexſiſtentia, in quodam ſpiritu ſeminali, cui rerum ſua tragœdia agendarum typi, atque umbratiles prænotiones inſunt. Hunc autem ſpiritum archeum nomino; voca tu, ut voles. Sat eſto, ſcire, nil de novo in natura oriri, citra ſemen; Operatur demum omne ſemen, per ancillantes ſibi diſpoſitiones, quas in materia ad intenta vota propagat. Media autem organa, quibus ſemina materias diſponunt, fermenta voco. Nam prout acidus odor teſtæ, hac cogit, odor fermenti, farinam inficit, odorque cadi fracidus, vinum in vappam convertit, &c. Sic in lotio, ſuum eſt ſemen ad Duelech (Calculum enim ab arena, ſola quantitate diſtinguo, unicoque Duelech nomine ſignifico) ſuum quoque fermentum diſpoſitivum, ſubinde nudo in odore ſitum. Siquidem in veteri olidaque matula citius petreſcit lotium, quàm alias in nitida. Non eſt tamen odor ille fermentalis lotio proprius: ſed advena peregrinus, qui quandoque ſic reni quoque inoleſcit: ut Gorgonis inſtar, fabricando Duelech, jugiter atque inceſſanter inſudet; tanquam ad ſui perfectionem laboraret. Ita nempe invitus partium archeus trahitur ad ſcopum alienum, & quo nollet, abducitur per alieni fermenti importunitates.

6. Errat itaque Paracelſus, qui mucilaginem quandam tartaream velut calculi materiam primam, atque deſponſatam, per venas diſperſam, annotat: illamque per laxativa quædam ſubduci hortatur. At hiſce nugis, tam de cauſis Duelech veterum, quàm tractatu de Tartaro ſatisfeci. Sat namque conſtat, quod in lotio humano [etiam ſanorum] ſemper ſit proxima materia inviſibilis, & ſemen ad Duelech; ſive interim erumpat Duelech in actum, quantiſper penes nos urina maturatur, ſive poſtquam extra nos fluxerit. Lotium quidem eſſentialia initia ad Duelech continet; ipſi verò eſt per accidens, quod maturentur, vel non, & quanquam lotium in ſe habeat ſemen atque materiam calculi; non eſt tamen uterus calculi; ſed matrix tantum calculoſi ſeminis; quod ſibi vel foris, vel intus uterum quærit, & invenit. Etenim ut perire debet ens in actu, ſi inde ens, quod eſt in potentia, ac quodammodo ſeminaliter præexſiſtens, conſurgere debeat: Neceſſe eſt eſſentiam atque materiam lotii, ex qua fit Duelech, prius fatiſcere, ſi inde Duelech fiat. In quo tamen exigua intercedit mora. In lotio quidem ineſt apta materia, ineſtque ſemen pro Duelech: indiget ſaltem actuante & excitante fermento, quod ſemen germinare procuret. Eo quod rei transmigratio arguat ſui decidentiam, per ſtatum neutrum, mediante fermento proprio. Lotii igitur fermentum corruptivum eſt excitativum ſeminis. Diutius ideò ſervari incontaminatam urinam, ſub balſamo noſtræ œconomiæ, & ſub calore vapido, per mechanicam oſten-

oſtendi, quam quæ aliàs paucis inde horis, frigido in urinali corruptione auſcultat, ac proin etiam ſabulo matulam conſpurcat. Renes enim quoquo modo polluti, jam fermentum corruptivum urinæ conceperunt. Reni quidem ſuum à natura excrementoſum fermentum ineſt: ſed id nondum ſat eſt, ad propagandum calculum. Eſt itaque in lotio Duelech, ut ens in potentia, quod prorumpit in actum, dum lotii, ſive prioris entis corruptio imminet.

7. Interim verum eſt, quod quædam Provinciæ, ad crebritatem calculi, non ignavam ferant opem Illyricum enim olim populoſum, hodie autem penè deſertum; quia tetro halitu vitam præſcindit. Sunt namque loca Scorbuto, Aſthmati, Caducove velut ſubnoxia. Non quidem, (ut Paracelſus retur) quod ejuſmodi tartarorum ſint fœcunda. Utpote cum eadem vecti nave Europæi, noſtratibusque cibis uſi, affligantur peregrinis morbis, atque topicis. Semina ſiquidem morborum aliquot in ſunt locis, cuduntque aptas ſibi materias, ſi eaſdem non reperiant ſibi obſequentes, aut deſponſatas: faceſſant nugæ, quæ nudam præexſiſtentis materiæ tartaroſæ alluſionem, adeoque mucaginem, pro Duelech ſupponunt, ac requirunt, fictaque artificiorum allegoria fundant. Quaſi non alia calculi, quam quæ ſiccatæ mucilagini reſponderet conſiſtentia, quaſi ex non mucido potu non generetur mucida ſaliva: quaſi omnis petræ generatio, atque induratio conſcriberetur muco, & calore: Etenim ſi cor, oſſibus ut calidius, ita & durius eſſet, fortaſſis fidem mererentur illorum theſes. Sed aſpernatur natura ſimilitudines, longè ab artificiis petitas.

8. Itaque ſtercoreum fermentum renis, nimis exaltatum, deinceps diſponere coagulatorem urinæ ſpiritum, atque terræ volatilis materiam intelligo, ut in ſemen Duelech concreſcant. Etenim non eſt in natura principium transmutativum, extra fermenta innata, vel conquiſita (prout alibi de fermentis) exceptis artificialibus, per ignem conſtitutis. Unde quoque ab iiſdem, inappoſita eſt omnis deducta ſimilitudo, Aliter namque terra figuli crematur in lapidem, abſque ſemine; aliterque omnis contingit petrificatio, ſeminali deducta initio.

Ineſſe autem urinæ terram, probat primum mechanica lotii diſtillatio. Dein è cruore ſtillati cruoris, multa tandem remanet terra, quæ aliàs inter nutriendum tota volatilis exhalat, conſumitur, nec fæcem ullam ſui relinquit. Terra autem volatilis in lotio, ex putrefacto eſt. Succreſcente ergo ſtercorea putredine in lotio, adducta ſcilicet ſcoria, ſive ſtercore liquido, ſubinde ſpiritui coagulatori obedit: quoties nimirum amborum reciproca actio à fermento putredinis concitatur.

9. Ex ſectum Duelech diſtillavi, per ſe, nec quicquem elicui, præter ſpiritum fætidum urinæ, & flavam cryſtallum, ſimulque oleum, qualem ex deſiccata urina trahitur. Quod autem in fundo mihi remanſit, terra erat nigra, ambuſta, friabilis, & inſipida. Lectores ergo decipiunt Tyrocinii chymiatri ſcriptores, quotquot calculi humani diſtillationibus, atque ſuis præparationibus ſtentantur Ludum Paracelſi, ſive ſaxifragorum principem. Etenim mera ſcripturiunt & decumana mendacia. Nec horum impudentiam, temeritatemque ſatis indignor, in re tam facilis experimenti, præſertim, ubi quiſque, ex raſuris matulæ, id commodè noviſſe poteſt. Ne minimum ſanè ex calculo humano elicitur, eorum quæ temere Pædotribæ illi ſcribunt. Certum eſt interim, medio putrefactionis non pauca fieri volatilia, quæ prius, non reſolutis clauſtris, arctius ligabantur: etenim & ſic vegetantia, meraciores aquas ſtillanti dant, ſeipſis nondum putrefactis. Non unico igitur percuſſi telo perimus, cum ſingula, quæ mitia, ſi parumper exorbitent, novas fingant nobis calamitates. Etenim parenchyma renum, viſcerum omnium duriſſimum, nervis atque arteriis deſtitutum, aptiſſimum fuit fermento ſtercoreo lotii: cui ſi acceſſerit vel minitatæ putredinis urinalis fermentum, præterlabenti lotio feſtina imprimitur inclinatio in Lithiaſin. Siquidem odor ſolus nominatæ putredinis in lotio, heterogeneitatem ſuſcitat, prius occultatam. Statim namque urina graveolet, quæ in ſordidam matulam inciderit, longèque citius occultatam in ſe arenam prodit, quam quæ alias nitido vitro excepta ſit. Nam experimento indubio oſtendi, etiam ſanorum urinam in matulis Duelech affigere, granorum, vel ſquammarum forma.

Idque

Idque non ſtatim à mictu, ut ſidant protinus; ſed aliquod horis abinde affiguntur. Dum jam ſcilicet lotium, conceptum à rene fermentum explicans, viam corruptionis ſubit. In Nephriticis quidem urina ſuſcipit fermentum putrefactivum, quod alioqui ſanorum lotio non communicatur, fermento ſtercoreo alioqui ſibi ſatis. Porrò neceſſarium non eſt, actualem putredinem reni ineſſe, ut arenam intus ſuſcitet. Prout nec urina in matulis adhuc fœtet, dum jam ſe ſabulo liberavit; ſed ſufficit minitata, ſive incipiens putredo, ut ſpiritus jure ſuo liberè potiantur, agantque viciſſim in ſe invicem abjectis repagulis. Minitatam autem puto, quæ tantum ſeminaliter Archeo renum ineſt, licet non explicata: nam alioqui, ſi actualis eſſet, vel tantilla putredo in rene, febris lenta illam comitaretur; quantulacunque autem fuerit, facile in lotium radices agit, in quod videlicet jam fermentum urinaceum penetravit, quod in ſe ut ſtercoreum, ita & putrilaginoſum eſt. Facilis eſt nempe putredinis, & excrementi, aſſociatio, in ſymbolo fermentali.

10. Quiſquis ergo ſtuduerit, ne lotium ſibi intus petreſcat: opportunè proſpiciat, ne ſibi intus putreſcat importunè. Sunt enim ideò, quæ grato odore urinam reneſque tingunt, organiſque hactenus blandiuntur. Quatenus namque Diuretica ſunt, ſive mictoria, ad renes aditum ſortiuntur. ſeſeque lotio immiſcent. Etenim quæcunque occulta, vel manifeſta qualitate ſaxifragi nomenclaturam meruere, mundant quidem, ac abſtergunt, & hactenus renes putredine comminatos ſolantur: at ſanè nequicquam arenarum liquant, aut reſolvunt. Quales ſunt aciduli fontes, lapides, atque herbæ diureticæ, quæ eluendo, detergendoque arenas, & tenuiores grumos proſcribunt; non autem liquant, multoque minus inhibent nova calculi exordia. Quia balſamo, gratique odoris condimento deſtituta, ſquallores fermenti putrefactivi, ut ut adhuc ſurdos, attamen non placant. Prout enim plantæ regerminatio non tollitur ramorum abtruncatione, ſed eradicatione: Ita nec ſanatur nephritis, deturbando calculum. Nil quicquam actum præmio dignum, ſi epilepticus à lapſu erigatur, ſi non à recidiva etiam in poſterum. Hunc tamen medendi apicem Scholæ nequicquam tetigerunt: imo potius deſperarunt: quia contractam Lithiaſis labem, non rarò in poſteros, jure hæreditario translatam, ferocire viderent. Etenim cum diſſectum à calculo veſicæ, ſæpe deinceps tota vita immunem vidiſſent: idem ſibi promittentes futurum, in calculo renum, de recidiva, nil quicquam ſoliciti Medentes de craſtino, benè ſperandum ægrotis perſuaſerunt, benè ſperantes ſe ſaltem pecuniam recepturos, proximis recidivæ nundinis. Stolidis nempe principiis innitentes, laxativa mitiora tantum ſubinde utendum, ut antecedentem calculi evertant molem. E ſtomacho nimirum omnem calculi materiam ſe emungere arbitrantur, ſerioque loquendo, ſtentantur per ſua benedicta laxativa, ſanationi palliativæ ſe proſpexiſſe, ſi repetita cacatione æger obſequioſus fuerit, regulaſque victus ſervarit. Sed hiſce nugis abundè ſatisfeci libro de febribus.

11. Nutrimur namque iiſdem, quibus conſtamus. Nec partes ſolidæ nutriuntur, niſi affini liquore, ſpermatico, viſcido. Ridenda ideò magis eſt Galeni ſimplicitas, quæ membranas, nervos, tendines, adeoque partes primæ conſtitutionis, in cibis vetuit, ne mucilago ſive pituita inde ſuccreſceret: immemor ſanè, quod ſola vitali iſta mucilagine, partes ſimilares in nobis immediatè nutriantur.

12. Nec interim attendunt Scholæ, quod renum alter, unoque tantum latere, ſæpe calculos pariat, totuſque ſubinde occaleſcat: ubi alter ſuo interea rite fungitur tota vita munere. Unde ſaltem fatendum: quod urina, non ſui vitio, aut mucilaginis ergo, in ſua baſi petreſcat [quod jam ante ſat eſto conculcatum] quod denique non ex diæta, ciborum potuumque imaginato tartaro; ſed quod renes, proprio defectu, vitioſum ſuſcitent fermentum, ac tandem inſolens hoc monſtrum pariant. Sæpe namque renum unus dudum multo fluxit ſabulo, ac dein totus calculo obturatur. Dolorem quidem obtuſum perſentit illius lateris; ſed nullum deinceps per vitam ſabulum. Tandem id Scholæ per Anatomen advertunt quidem; nondum tamen proinde ceſſant inſontem damnare ſtomachum,

chum, parturientem phlegma petroſum, pro uno, & non pro altero renum. Partæque ideò Lithiaſis crimine vapulet, ſcopis evertatur; triduanas patiatur evacuationes minorativas, & familiares; rudiores verò toleret ſolutivorum animadverſiones, per ſtatas anni viciſſitudines. Imò toleret ſtomachus ſupplicium, quod ſubter humeros, & poplites cauteria, ad pituitæ deſluæ præcautiones, detorſiones, revulſiones, aliaque id genus anilia figmenta imprimantur. Tantoque crudeliores in ſtomachi non patratum crimen ſæviunt tortores, quòd hic ſuum cauterium ſtigmate obduci ſinat; medentes verò, apertum detineant. Quaſi ficta pituita, è capitis plano diruens, in ſtomacho immutata permanens, per inteſtina laberetur, à Mezaraicis iterum ſorberetur abſque nocui diſcrimine; inde vero ad jecur & renes iterum ferretur, niſi aperta infra humerum, vel genu, cute, revellatur à deſtinato itinere, foras Bone JEſu! Sapientia Patris! ſuntne hæ tuæ Scholæ, quæ hujuſmodi deliramenta credulo popello proponunt? ſuoſque meris nugis circumveniunt? Tot lanienis mortales cruciant? Abſit! Abſit credere hanc doctrinam veritatis: id eſt, tuam! Sed hoſtis primæ veritatis, inimicus hominum iſtas nænias protulit, & uſque tuetur.

13. Cæterum aliqui Diuretica præſcribunt, aliiſque interim timentibus arcentur, ne videlicet propulſus è rene calculus in via ſteterit.

14. Sic enim Abbatiſſa, calculo deſcendente oppreſſa, ſub Canicula, ſuadente Medentum corona, remedio diuretico abſtinuit, ne forte calore ſtationis, & diuretici, calculus grandeſceret, & indureſceret. Exſpectavit itaque inſomne quatriduum, immani ejulatu, donec ſua ſponte lapillus in veſicam appuliſſet. Tum exſultatum à Medicis conſilium: & niſi regulam ſervaſſet, ſanè vitam non ſervaſſet. Nobilis quædam, infeſtata calculo, & febri; poſt quater repetitam phlebotomiam, enemata, minorativa, laxantia, veſicatoria, idque genus alia, totos dies decem cum clamoribus ſupervixit, in Medentum ſpectaculum: eo quod non reperirent horam à febri immunem, qua pharmacum contra calculum propinare potuiſſent, nec vires ad novam alioqui carnificinam ſuffecturas: etenim quæ vidi, inter curandum, à Medentibus, titulo caloris perpetrata, vix toto volumine, cum horrore & commiſeratione deſcriberem. Jeſuitam enim Antverpiæ Anno 1606. cui uterque ren calculo obſeſſus, lotium negabat, tandem ſub bidui Medentum certamine, animam efflaſſe memini. Diſceptabatur enim de Aſini Apulei umbra: Num videlicet illi glans ſuppoſitoria, an verò clyſter adhibendus. Diuretica, ſive calculi propulſiva horrentibus omnibus. Interim Mercator quidam Joannes Vermierden, ab octiduo ſtagnantem urinam paſſus, jam morti vicinus, diureticum ſumſit è ſucco millepedum, & ſucco conchiliorum nigrorum, cui granum unum cantharidum incoxerat integro hauſtu bibitum. Hæc miſſa facio.

15. Diureticorum autem litem ſic dirimo. Omnis calculus vel major eſt ſuo uretere, vel minor, vel æqualis. Si minor; opportuna, nec metuenda erunt Diuretica. Si autem juſto major: Diuretica erunt planè evanida, ac fruſtranea. At ſi æqualis ureteri reſponderit; præſtat eundem ociſſimè expelli, ne per moram augeatur.

16. Veruntamen quia tranſeunte calculo, ureter contractus præ dolore, plerumque criſpatur. Diuretica in paroxyſmo danda, cum præcautione. Nimirum propinanda ſunt doloris, & contracturæ inde natæ inhibitiva. Cujus ſolius puncti incuria, vel inſcitia, ſubinde contigit, calculos media ſtetiſſe via, & miſerandis ejulatibus necuiſſe. Idque non tam Diureticorum inſolentia quàm Medentum errore. Nec enim putandum, canalem ureteris eſſe inæqualis ſtricturæ, ut calculus, qui per ureterem primo impulſu deſcendit, tandem anguſtia itineris preſſus hæreat. Sed compreſſiones poſteræ ſunt criſpaturæ morboſæ, ac ſpaſmodes, à dolore, prout de Senſu & Senſatione alibi. Adeoque tam externa fomenta, quàm interna, quæ convulſivos illos motus placant, ſummopere adhortor, & neceſſaria judico.

17. Quidni ergo diſtinguam Diuretica, quorum tam deſtinationes, quàm electiones vix antea cognitæ. 1. Siquidem quædam urinam corroſivo veneno acuunt: ut Cantharides. 2 Alia aciditatem provocant, ac relinquunt in lotio, & ſtranguriam excitant. Quales ſunt cereviſiæ recentes. 3. Sunt quæ urinam reddunt abſterſivam, ut fontes aciduli, vitriolum Martis, lapis cancrorum:

crorum: itemque herbæ paſſim gaudentes etymo Diureticorum. Continentque ſingulæ alcali volatile, vel ſaltem iſtud ſubter digerendum acquirun .E enim hactenus Diuretica, plerumque potui vulnerario conducunt. Eo quod in quovis vulnere mox aciditas, omnis in carne putredinis index, atque ſocia, oboriatur: quam alcalia facile in ſe abſorbent, & abſumunt. Quocirca ruſticus erat, qui vulneratos ſanabat lixivio tiliæ. Sic lapis cancrorum, vino incoctus, vel maceratus, inſigniter ſaporem lixivii præſentat.

18. 4. Sunt & quædam, quæ lotium provocant, ſtimulantque expultricem, quatenus putrilaginem urinæ generant. Cujuſmodi ſunt Raphanus, Aſparagus, &c. Vidi namque Juriſperitum, non ante afflictum Lithiaſi, niſi poſtquam à largiore Aſparagi eſu domum rediiſſet: ac deinceps non tam calculis, quam ſubtiliſſimis arenis, per reditus, aliquot annos, ſingulis forte quindenis, ſub atroci dolore decumberet. Unde didici, quod unius veſperi error malum habitum renibus induxerit, qui vix in poſterum tolleretur. Cognovi hinc etiam naturæ noſtræ pronitatem, quæ tam cito in ſui ruinam auſcultat, ſemelque lapſa, tardè, ac difficulter, etiam medicaminum favore, reſurgit. Denique ejuſmodi habitum, in aliquot jam annos perſeverantem, nihilominus correctum, adeoque inclinationes, quas vocant. Intemperies verſas in naturam, eſſe mobiles, ac ſeparabiles, contra Scholarum deſperationes. 5. Sunt quoque Diuretica, quæ grato odore lotium reneſque reficiunt. Ut macis, nux myriſtica, terebinthina, maſtix, juniperus, &c. quaſi renes odore conſolati, ſui memores officii fierent. 6. Sunt dein etiam, quæ ex alcali lixiviali, ſub digeſtione, migrant in acredinem, vias urinæ abſtergentem, inſtar ſaponis, excretricem ſtimulant, incidunt adnatas ſordes. Cujuſmodi ſunt, quæ teſtis, & lapidibus, cineribuſque appropriatorum colliguntur; quæque ſola ſaxifragorum nomine digna videntur, præcipuè ſi in gradum volatilitatis ſint deducta. 7. Eſt demum Diureticorum genus, quod parva quantitate, lotii copiam è toto corpore profundit, ut millepedes, ſpecies de Beccabunga, item ſuccus conchiliorum marinorum, nigrorum, oblongorum: & quæcunque nitrum volatile continent, quæque renes torpidos ex proprietate excitant. 8. Eſt & genus, quod ſedandis renum doloribus utile, hæſitantes confortat. Quale eſt in croco, rhabarbara, & caſſia inverſis, id eſt, vi ſolutiva prius orbatis. 9. Spiritus ſalis marini; nedum Diureticus eſt, ſimulque ſtranguriam lenit, quibus calculus in veſica volvitur; verum inſuper calculos renum minuit. Si ultimo igne diſtilletur reverberii. Non ſat eſt ergo dicere, diuretica urinam creant: quin inſuper etiam eſt determinandum, an excitatione attracticis, an urinæ liquatione, an exaſperatione, an putredinis citatione, vel alio demum titulo id agant. Nec ſat eſt, ſerum lactis continere aliquid nitroſi: quin etiam aliquid habet prioris cruoris reſiduum, unde cadaveroſum eſt, adeoque Aſparagi tenorem ſervat. Multa ſiquidem, renum conſolatione, urinam cient, gratoque alia odore lotium ſuffundunt, aliaque ſunt per acrimoniam moleſtiora, ut &, quæ fermentum putridum urinale accelerant, quæ tota radice calculoſis nocua: magnoque Medentum ideo errore Aſparagus quibuslibet ferè apozematibus incoquitur.

19. Porrò formidavi quandoque unius lateris decubitum ordinarium: quod ſupinus ren præcluderetur ab inteſtinorum incumbente pondere, inque eo reſtagnans urina fieret arenoſa: ſi quotidie, per plures horas recluderetur ibid. Præcipue, quod ſupinus ren diſtet ſaltem digitis decem, à vena cava: ſitque veſica, medio ſitu inter utrumque renem: perſuadebam itaque mihi, quod ren ſupinus non poſſet ſe exonerare ſurſum, in veſicam. Sed poſtmodum cognovi vanum hunc meum timorem, quodque nil, reſpectu Archei, eſſet inferum. Nec ſatis id fuit, theoricè inquiſiviſſe. Igitur oportune mihi notus, qui à puero nunquam in latus ſiniſtrum decubuerat. Etiam adhuc ſenex, nondum Lithiaſim paſſus. Obſervavi & alterum; qui nunquam, niſi lumbis, & dextro lateri indormierat; ſiniſtro tamen ac prono rene, evaſit calculoſus.

20. Repeto hic: quod clarus ac ſtillatitius urinæ meæ liquor ſecum aſportaverit ſurſum per alembicum ſuam terram, quam ad latera vaſis in verum Duelech conformavit, & affixit: quodque illa induratio ſit facta à ſpiritu urinæ, qui quidlibet, atque diverſimodè plura coagulat.

Nam ſpiritum vini condenſabat in offam volatilem. Sin vero reperit objectum fixum, de natura ſalis, vertitur in ſalem, prout contingit ſpiritui vini, à ſale tartari. Aut dum ſpiritus ſalis fontani, combibitus à cognato ſale, fit ſal. Sin autem ſpiritus urinæ reperiat terram fixam, quam rodat: cum illi deficiat objectum coagulabile, imbibitur à terra, & abhac ſubigitur: & coagulationis alioquin author, ibidem coagulatur paſſive. Sed ubi ſpiritus urinæ invenit volatile non coagulatum, coagulabile tamen (quia terreæ indolis) ſuum exſerens coagulum, conſtringit eandem apothœcam in terram: conſertisque viribus utrimque, fit nova creatura, quæ eſt nativitas Duelech.

21. Cæterum Scholæ, ſuis calorum inſiſtentes principiis, præſcribunt, non incubandum dorſo, lumbos quoque inungendos refrigerantibus, imò lamellam plumbi geſtandam topice. Imperant culcitram lanæ loco lecti plumoſi, ne renes incaleſcant. Quin etiam inter ſtragula & culcitram corium ſubſternunt. Nimirum circa effectus debellationem Scholæ tantum occupantur, reſpiciuntque duntaxat productum, ſive poſterius; nequaquam autem ad cauſam, nequidem occaſionalem. Nugiis invigilando enim, ſucceſſive ſibi invicem ſubſcribunt, ſine nota juvaminis. Adeoque ſerio ſomniant vigiles, ut ægris adulentur. Neque enim naſcuntur calculi, quia lumbi calent ſed calent lumbi, quia naſcuntur calculi.

22. Lanam ergo præ plumis deligunt, ob harum (inquiunt) calorem. Neſciæ, quod plumæ minus calefaciant, quàm lana: ob minus accuratam aeris excluſionem. Quod judicet ſenſus tactus.

23. Denique dato, quòd pluma magis calefaceret ſuperincumbens corpus, plumisque involutum, quàm lana; attamen id totum ceſſat, ſi linteum intercedat inter plumas, vel lanam. Siquidem calor, qui è plumis vel è lana emergit, non eſt ipſe horum ſimplicium calor; ſed incumbentis calor reflexus, receptusque in plumis, vel lana. Inde namque depoſitus in medio (linteamine) redit, non quidem ſeipſo priore robuſtior, ſed ferè adæquatè contemperatus, eodem momento caloris, quo pollet ipſum corpus. Determinat autem oculariter hanc litem, ipſum organum vitreum, ad menſuram temperiei ambientis aeris conſtructum. De quo in principiis noſtris elementalibus.

24. Nec arguit in adverſum, quod calculoſus nephriticus ſe ſentiat calidiorem lecto plumeo, quàm laneâ culcitrâ. Nam id non contingit, ob majorem plumarum calorem; at benè, quia patiens demergitur profundius lecto plumeo; culcitra verum lanea tantum ſuperjacet, afflatque à lateribus aer refrigerans. Adeone Scholæ nunquam aliquid ex fundamento, cauſa, atque radice diſtinguent? Semperque ex dogmate gentilitio caloris, & frigoris, cum ruſticis ſapient? Oro vos, propter amorem Dei, quo quisq; exacto ſecum ſeculo proſpectum optet ſibi, abjicite pertinaciam, præſumtionem, & ignaviam; ac nolite aſpernari meliorem Doctrinam.

UTERUS DUELECH.

CAPUT VI.

1. *Cur ſit inquirendus uterus Calculi?*
2. *Veſica etiam alterius ſortis calculum generat, quamren.*
3. *Prognoſes.*
4. *Calor in urinis non coagulat quicquam.*
5. *Altera uteri neceſſitas.*
6. *Situs hujus uteri.*
7. *Mechanica.*
8. *Obſervationes inde habita.*
9. *Conjicitur hujus uteri extenſio.*
10. *Ratio mirabilium in Nephriticis.*
11. *Vnde recidiva in Nephritide?*
12. *Nephritis auſcultat Meteoris.*
13. *Modus in fiendo.*
14. *Lotium cur turbidum;*
15. *Dolor Nephriticus à contractura.*
16. *Falluntur in cauſa, qui ſtricturam ureteris, pro doloris atrocitate adferunt.*
17. *Inſcitia uteri ſanationem negligere fecit.*
18. *Fabuloſa Scholarum perſuaſio.*
19. *Recidivarum altera neceſſitas.*
20. *Dubii cujusdam elucidatio.*
21. *Hiſtoria amentis.*

22. *Separatio lotii à cruore.*
23. *Inordinata peregrini calculi generatio.*

SEmine, materia, ac proceſſu fiendi calculi, jam patefactis: cognitaque urina in ſui contentis, quatenus eſt vas ſeminarium, deferens ſemen calculi: nondum ſatis tamen dictum. Siquidem ſoſpite unico rene, ſæpe alter duntaxat calculoſus eſt. Non ſufficit ergo accuſaſſe urinæ commune initium, eoque potentius imaginandum hoc, quod omne genitum præſupponat quendam uterum, unde nimirum ſubinde non ignavam indolem ſortitur ipſum productum. Neceſſe eſt enim loca eſſe, quibus res fiant, antequam naſcantur, idque tam prioritate locorum, quam motuum. In hepate quippe eſt jam urina materialiter, imò & in mezenterio, antequam ſit in renibus. Neque renes per ſeparationem ſequeſtrarent lotium à cruore, niſi jamdum urina & cruor realiter diſtincta eſſent. Si vero urina ſit, priuſquam ad renem, vel ad emulgentes venas deveniat, neceſſe eſt & calculum quodammodo ante renum hoſpitia præparari. Etenim ſi ſtercus, vel ab initio duodeni inteſtini, præparari incipiat; quidni idem lotio continget? Quapropter viſum fuit mihi, urinam nec etiam poſſe uteri calculoſi rationem complere, multoque minus renes ipſos, tanquam per ſyringas, feſtinus tantum eſt lotii tranſitus. Quare primus debui uterum monſtroſæ hujus prolis attendere: præſertim, quod hunc cognitionis apicem Scholæ hucusque tranſilierint, vulgi judicio contentæ, nec ultra rus ſapientes, quod renes atque veſicam tantum intuetur. At certè fodina, ſive uterus, magnam utrobique gignendæ rei diverſitatem cauſat, ſi generationis fertilitates ac ſterilitates plerumque contineat. Solo namque ſi natura ſubeſt: certè utero natura non poteſt non ineſſe, ſi præcipuè renum unus petreſcat, altero incolumi. Idque potiſſimum contemplandum ex eadem & in eadem materia, uniusque ſeminis urina.

2. Ex utero itaque, nec aliunde accerſitæ infirmitatis cauſa petenda. Nam & veſica, & eadem numero urina, alterius ſortis Duelech procreat, quam quod in rene fit, vel ſaltem nuſpiam fiebat ante. Enimvero, non ſoleo ſubſcribere nudis antecedentium voluptatibus, ut neque arbitriis, quia ipſam Medendi poteſtatem languere, ſub illorum torpore, certior factus. Uterum ergo Duelech explorare debui.

3. Inprimis exploravi Nephriticos, plerumque ante futuros ſibi dolores, præſagire ſibi inſtans malum ſolitos, ex urina aquoſa, non tincta. Præſente autem dein dolore, eandem urinam affatim multam; atque turbidam, inſtar cereviſiæ flavæ, nondum defæcatæ. Cumque dein ſubtilior urina, arenæ permiſta, profluit, dolorem ſibi manifeſte remiſſum, aut penè nullum, teſtatos. Imo, tametſi per dies aliquot, continua maneret urina, ambobus renibus ſubinde major.

4. Spectavi tum quoque, bolum continuum, & copioſum, cum urinis quotidie ejici, ſpecie inpalpabilis pollinis. Quendam etiam qui ſolo calore liqueſceret (tantum abeſt, quod calor, coaguli eſſet author) ſæpe tamen bolus iſte, ab lotio ſeparatus, denuo in aqua calida non fundebatur poſtea; ſed ad fundum tandem per quietem ſidebat, qui ante, in ſale urinæ, ſolvebatur.

5. Etenim ſemper credidi, generationes ſeminales fieri è diſpoſitione materiæ, hujusque perfectionem paulatim introduci, opera Archei. Sciebam ideo, generationem Duelech, cæterorum naturalium leges ſequi: adeoque etiam eſſe inſtantaneam: atque per conſequens, illius diſpoſitionem præparativam, ſive præparationem diſpoſitivam, ſenſim quidem introduci. Concluſi ergo mecum, totam hanc monſtri nativitatem, ejusque præparationem, non abſolvi tam feſtinato per renes tranſitu: præſertim ſicubi bolus ille tertiam quandoque matulæ partem oppleat: imò arena unico mictu ejecta, ſubinde medietatem renis adæquet: ne interim exilitatis ſinuum renis reminiſcar.

6. Itaque merito ſuſpicatus ſum, arenarum, boli, & calculorum uterum, non eſſe ſolos renes; ſed hos per vaſa anteriora, quibus lotium diſponitur, ſua præparare producta, plenamque quidditatem Duelech ibidem nanciſci. Fundamenta nimirum cuduntur eorum quæ mox futura apparent.

7. Atqui ut omnem à me abdicarem ſcrupulum, neve crederem, momentaneo per renes tranſitu, urinam, velut ictu oculi celerius in bo-

lum, arenam, grandioresve calculos faceſſere, ac tum deinde per ureteres præcipitari: Collegi urinam ejus, qui unico duntaxat dolebat rene, ſabulum ſimul atque bolum excreverat, dein urinam per linteum a ſabulo colavi; attamen deprehendi, quod ex eadem arena deinceps nil minus ſabuli, & ſquammarum adhæſiſſet matulæ, quam, ſi ſine bolo & arena prodiiſſet. Ex oppoſito quoque comperi, urinam quæ ſemel matulæ ſuam appoſuerat arenam, nullam triginta inde horis, amplius in nova matula arenam; at duntaxat ſedimen abluibile depoſuiſſe.

8. Certus itaque factus ſum totum iſtud ſabulum, cum lotio calculoſi ejectum, nec fuiſſe illius atque ejusdem lotii, cujus jam fundum petiverat. Conſequenter quoque arenam, ſucceſſivis ac continuis poſt vicibus mictam, non fuiſſe productum illius ſolius lotii, neque collectionis mora illius lotii factam, aut patratam.

9. Imò cum alioqui ren, ſeipſo quadruplo major, ſubinde non eſſet hoſpitando ſabulo, per iſtum paroxyſmum defluo. Igitur didici, aquoſam & non tinctam urinam, futurarum arenarum, & paroxyſmi prænunciam, futurique doloris præſagam: vel ex tunc diſpoſitionum fundamenta depoſuiſſe, in aliqua cavitate, majore ſinubus unius forte renis. Quapropter capaciorem arenarum boli, ac lapilli uterum conjeci quàm eſſent ambo renum ſinus. Centralis nempe unus, ureteri conterminus, & alter anfractuoſus, per corpus renis circumflexus.

10. Demirabar enim valde, quod primis diebus non flaveret urina, abundans tamen flueret: nec ſcoria, lotii tinctura, tum pro ſolito uſu, attraheretur: quaſi tota illius tinctura, in fabricam lotii, abſumeretur: vel quaſi arenæ ex mera tinctura ſcoriæ fierent: adeoque ſtercoris liquidi miſturam cum urina, eſſe morboſam præter naturam, licet ordinariam. Quæ ſane meditatio primis me paſſibus afflixit. Saltem inde clarius cognovi, quod cauſa materialis Duelech, à Scholis aſſignata, ſit prorſus inanis, & ſtupida: Cum albicans, & pituitoſa mucago, ſi qua eſſet à renum calore cocta in calculum, jam arena renum non eſſet citrinior calculo veſicæ, ſed æque pariter pallerent ambo calculi. Utpote coctio arefactioque mucaginis, nequeunt ejusdem pallidum calorem citrinare? vel in veſica, ſub longiore mora, tota ruſa eſſet. Niſi forte Scholæ demonſtraverint, mucilaginem renum eſſe flavam, & veſicæ, albam. Alias ſanè, anilia figmenta docent de mucilaginoſa calculi materia. Porro urina clara, copioſa, aquoſa, nec tincta ante paroxyſmum: turbida cum dolore, & arenoſa poſt dolores, viſa mihi eſt, eo quod dum arena eſt in fieri, id contingat in vena cava, ipſisque emulgentibus: non quidem adhuc in forma arenæ, vel calculi; ſed boli, tenuioris luti, atque ſediminis inſtar. Adeoque in iſta culina non rite conficitur tum lotium. Quare aquoſa eſt, & Archeus illarum partium eſt primariò malè affectus. Coctionem verò, ſive digeſtionem lotii, intelligo promotionem ejus ad urinalem perfectionem. Nondum enim ibidem eſt arena: ſed minutiſſimus boli atomus. Quia ibidem eſt corruptivum fermentum, præter naturam, & loci requiſitum ſtabilitum. Quo autem longius inde recedit, renem verſus, vel ad ultimam lotii cloacam, ſuo quoque fermento urinario magis magisque gravatur: Duelech, in momenta propemodum ſingula, argumentum capit, ac ſenſim in majora grana firmatur.

11. Argumentabar enim: Si vena cruorem, etiam poſt mortem, à coagulo, contra corruptionem præſervet: non fore indecens, in ureteris ſive venis urinariis, aliquam exiſtere pariter præſervationem, à coagulo calculoſo: niſi hæc, vitioſo fermento, vicini renis, præpollenter peſſumdetur. Quod ubi ſemel ſerio contigit, ſicut venæ, à nativa ſui bonitate paululum receſſerint, evenit his, quod quibusque vaſis impuris, olidoque fermento vicino infeſtatis, quibus aliquid ſemper, de reſiduo impuri contagio, pertinaciter adhæret. Iſta quippe recidivarum in Nephriticis, continuata eſt ſucceſſio: quod non de pleno, omnis adhærens amurca abſtergatur: ſitque idem malæ indolis character vicinus, qui priores concinnavit calamitates. Per modum, quo gallina matura ova, minusque matura, aliaque inſtar granorum, in lumbis gerit, ſucceſſivè in menſes aliquot, ſubſecuturi partus pignora.

12. Hæc nimirum fuit neceſſitas, qua Nephritici meteori importunitatibus plerumque parent, futuras etiam tempeſtates præſagiunt, horumque dolores è lumbis in dorſum aſcendunt.

13. Quoniam dum illis venis, ſive uteris, jam illarum ſordium pluſculum eſt affixum, triſtantur, contrahunturque, ſaltem illo latere, quo infeſtantur: vel utrimque per lumbos pariformiter. Sub qua venarum contractura rugataque criſpatione, dolor punctilis lancinans, & quaſi divulſivus emergit. Deciduntque in iſta criſpatione groſſiores atomi, in emulgentibus collecti, ad renes: remanente interim in pignus bolo, tanquam proximi acceſſus ſeminatio, usque in ſui maturam adoleſcentiam.

14. In qua demum dolente venarum contractura, latex eminus è venis in ſubſidium, ad renes celeriter accurrit, trahiturve, atque confluit obediens. Unde lotium turbidum. Quis autem latex ille, qui cum non ſit urina, huic tamen miſcetur, ſuo tractatu à me copioſè ſat dictum. Poſtquam autem arenæ & calculorum ſegmina ejiciuntur, ceſſat dolor: quia ceſſat venarum contractura.

15. Nephriticus ergo immanis dolor ille, à contractura; non autem à boli, vel ſabuli tranſitu.

16. Sæpe namque magnus calculus, poſtmodum minus dolet, qui minutulus primum ſummè dolorificus. Non quidem quod ureter ſeipſo amplior factus (prout alioquin opinantur Scholæ) ſed inſueto malo contractura major fuerit. Alias namque, ſi ureter tantam ſuſtineret ampliationem, ſibi contradicunt, dum diuretica vaſorum ſtricturam vetant. Dein porrò conſideravi, quod ſub initium, clara, aquoſa, & affatim, urina excernatur. Etenim cum urina tingatur per ſcoriam, ſive ſtercus liquidum; iſta autem ſcoria non eliciatur, niſi prope finem Ilei, ac juxta fomitem fermenti ſtercorarii; fit inde, quod illa ſcoria non tam eminus alliciatur, ſub confuſionem inſtantis paroxyſmi: eo quod illius culinæ œconomia ſit confusè turbida, & interpolata. Quippe ſtomachus cum toto abdomine turbatur, præſentitque in omine, atque metu, inſtantem procellam, non minus, quam eandem compatitur, toleratque præſentem. Præſentire enim videtur arenam, nondum viſam; at ſanè adeſt tum in utero ſuo, dumque præſentitur, ex tunc adeſt contracturæ illius exordium. Volens itaque Archeus hoſtem eluere, & excuſare inſtantem paroxyſmum, acceſſit undecunque omnem laticem, & ad eluendum renes demittit. Contrahuntur ergo venæ in calculoſis renibus, conſentiuntque inteſtina, atque dolorem colicum ideò mentiuntur, ob conſenſum. Qua de cauſa Nephriticus dolor, à colico nondum per Scholas ſatis diſtinguitur. Nec mirum, ad ſpaſmum venarum, ipſa inteſtina quoque convelli: cum contracturæ artuum ſequantur, propter conſenſus conſanguinitatem, tam dolores immanes colicos, quam Nephriticos. Procul ergo à vero deviant Scholæ, quod Scoria trahatur, aut mittatur ad calculi fabricam: quin potius ſupervenit ejus tinctura, per acidens, dum ſpiritus coagulator ſuam exſerit potentiam, in terram volatilem. Quia cæteris paribus, calculus tinctus ſemper eſt pallidis friabilior. Idque clarè arguit, quod lotii tinctura, ſi poſſet, confectionem Duelech præpediret totaliter. Adeoque Icterici, licet calculo ſubjecti alias, vix calculoſi ſub Ictero viſuntur. Idcirco enim ſub generatione Lithiaſis flavet urina primo arenarum conceptu, palletque ſub initium acceſſus. Quia tum adhuc latex eſt, nondum mera urina. Certo itaque ſcivi, ſi in ſolo renis ſinu omnis arena fieret, quæ excernitur, dolor major eſſet, dum excernitur, quam dum nondum arena apparet. Quod tamen contradicit experientiæ. Porro quod patrato ſabulo urina plus ſolito turbetur, ſpiſſiorque evadat, cum alioqui plus pulverulenti continere, turbida confuſio perſuadeat (in craſſiore nempe conſiſtentia plus pulveris, quam prius in clara, & aquoſa) Id plane convincit, uterum Lithiaſis jam eſſe oppletum, nec poſſe craſſiorem illam ſaburram hoſpitare.

17. Ergo incognita uteri varietas nedum neglexit Nephritidis ſanationem, ſed & cauſarum, & ſanandi alteritates introduxit. Sc. aliud eſt, fluctuantem à rene arenam, ſuccedente lotii ſtilla, deturbari; atque longe aliud, non quidem eluente unda; ſed partium conſpirata contractura, ac criſpatione, adhærentem excutere arenam.

18. Althea enim Malva, Amygdalino, ſimilibusque dolores demulcere, vias humectare, dilatare, & oblinire perſuadent: adeòque in hoc, ut & in omnibus ubique, vel Scholæ duntaxat ſunt intentæ ad poſterius vel ridiculum proponunt. Dum vi deterſiva totum arenarum bolique uterum everrere debebant, laxandis viis, humectan-

ctandiſque membranis in ſe ſemper madidiſſimis, totæ incumbunt.

19. Siquidem expulſo ſabulo, non proin ſoſpes eſt uterus illius: quin ſaltem in futuram calculi pœnam, remaneat venarum conſpurcatus bolo paries. Quorſum nulla Scholarum hactenus fuit reflexio.

20. Demirabar namque ſubinde, quod dudum antea Nephriticus, poſtquam calculum in veſicam demiſit, rarius novos in rene lapillos ſuſcitet, quamdiu alter veſicam infeſtat; Nephriticus tamen, ſi ſimul etiam podagricus, podagram tamen ſociam, cum Nephritidis ſive calculi acceſſu admittat. Etenim inde didici, quod ſicut dolor in vulnere ſuſcitat aquam glarealem: ita & ipſam mutet urinam, quæ petrificationem in priſtino lumborum utero impediat. Quare etiam lotium turbidum, citraque arenas, viſitur in calculoſis. Dolor enim claſſica eſt, quæ laticem undecunque advocat occaſionaliter, urinam peregrino hoſpite admiſto accendit, imò & turbat. In tanta autem officiorum confuſione, de ipſa confuſione cogitatur nihil. Etenim dolor mihi fervoris imaginem ſæpe ob oculos poſuit. Aqua namque, poſt fervoris ebullitionem, turbida plerumque, ac confuſa eſt. Sic enim quia bolus fit, ex terra urinæ volatili, nondum ſale condita ſufficienter, ob defectum fermenti urinarii, in rene ſtabulati: Ideo quoque bolus iſte igne liqueſcit, neque in arenas duriores majoreſque cogitur, quamdiu vim fermenti renum non experitur. Tingitur autem ſaturatè bolus non quidem à ſerius ſuperveniente ſcoria, arenas tingente (quippe bolus ille rubet, ſupra flavedinem ſcoriæ) ſed à cruore diluto, qui invenis (boli utero) transſumitur erroneè ad uſus, turbulentiæ fines. Atque hactenus in Uronomantia, bolus de hepate & cruore teſtatur; nil autem horum arena.

21. Conſtat ergo urinam, per ſe, ſalſam, etſi ſale homo non veſcatur: ejuſque cauſam, de Digeſtionibus, offendes. Curatus quidam, in urbe noſtra, totos dies 17. amens, abſque omni potu & cibo tranſegit ante mortem. Nunquam autem illi prorſus quotidiana defuit urina, parcior quanquam, & ſenſim rubicundior exiret.

22. Unde conjicio, in rene vim eſſe commutativam cruoris in lotium [quamque alibi in tractatu de hydrope ſtudio proſequor] non ſecus atque vulnus, ex cruore celerem copioſamque parat Synoniam, ſive glarealem aquam. Itaq; urina ad poſtremam ſui determinationem, poſtulat, mutuatque vim, à fermento, quam renes in uterum lotii inſpirant. Non aliàs, quam hepar in venas portæ, nexuſque Meſenterii, vim ſanguificandi. Quapropter ibidem ſtatim totus ſtomachi chylus, cruorem ſuo colore mentitur. Vim autem renum in venas, planè deſpoticam, alibi de hydrope proſequor. At quamvis fermentum renis inſerviens miniſterio totius integralis, ſit viſceris cujuſdam tanquam digeſtio; non eſt tamen in numerum digeſtionum relata, eo quod coctionem recrementi, non autem alimenti concernat. Etenim cum omnis tranſmutatio, quæ per digeſtiones procedit, ſua habeat media, ſive fermenta propria, ad novam generationem opportuna; ita ren ſuum incipit inprimere fermentum in cremorem, mox dum ad portas jecoris ſiſtitur. Cujus fermenti vigore, lotium ſe à cruore ſequeſtrat, nativis proprietatibus. Et quanquam cruor ille nondum ſit coagulabilis; attamen ſe ibidem ſeparant liquidum a liquido. Myſterium ſanguificationis eſt quidem homogeneum, ſimplex, ac prorſus univocum, ſolaque adeo ſanguificatione conſcriptum; oportuit tamen, ſtatim in venæ portæ limine ſeparabilem difformitatem cremori innaſci. Aliàs namque cruor, dum vitalem conditionem in hepate acquiſivit, indecenter ſpiraculo fermenti renum pollueretur. Quod autem urina naturaliter ſit ſalſa, & unde ipſi iſta ſalſedo, alibi de digeſtionibus invenies. Hic autem adnotaſſe ſat eſto, quod quantum ſalis acidi naſcitur in chylo, ſub prima digeſtione, tantundem in altera tranſmutatione ſubſtantiali migret in ſalem ſalſum.

23. Deſignavi jam uterum incipientis urinæ, & calculi. Declaravi quoque mirificam proprietatem ſpiritus urinæ, in coagulando ac petrificando. Inde etiam jam ſat conſtat, ſi contingat ſpiritum lotii retrogrado motu fluere per jecur, in venam portæ, atque inde expelli, ut peregrinum inſolitum, per meſenterium; in inteſtina: quod ibidem facile coagulaverit etiam inſolitos

calculos

calculos quosque Paracelſus congelata, non autem coagulata vocat, eo quod non ad duritiem Duelech urinarum aſcendant, quæ à mucilagine matre materia ſolidantur. Quod ſi verò urinæ ſpiritus per venam cavam ſurſum, vel deorſum feratur; alienat, vi ſibi propria, ſimiliarium alimentum ſpermaticum, ac mucilaginoſum, in duriorem compaginem: unde demum Scirrhi, quartanæ febres, nec non variæ oppilationes oriuntur: quas fruſtra ſanè per Julapia, aut Apozemata averruncare ſtudent. Denique nutritur fel cruore ſibi vicino, in quem ſi ſpiritus urinæ è ſuo deviarit utero, confeſtim quoque lapides in felle obnaſcuntur. Peregrinum nempe ac hoſtile evadit, quicquid in alienam meſſem ſubintrat. Adeoque extraordinarii effectus cauſis conſimilibus oriuntur. Neque enim inappoſitè docui ſeroſum iſtud, quod cruori permiſtum defertur, perque ſudorem, vel alias inſenſiliter diſperditur: non eſſe urinam, ut neque ejuſdem proprietates habere, nec eſſe ſerum, lactis æmulum, multoque minus eſſe fel, aut bilem flavam; ſed partem Laticis, de quo ſuo tractatu.

DUELECH RESOLUTUM.

CAPUT VII.

1. *Accuſatur incogitantia Scholarum.*
2. *Cenſus nebulonum, in quos Magiſtratus animadvertere deberet.*
3. *Excuſat ſe Author.*
4. *Omnis morbus ſua in ſpecie eſt curabilis.*
5. *Quantum ſperandum ſit ab officinis?*
6. *Quidve ibidem reperiatur pro Lithiaſi?*
7. *Duplex indicatio.*
8. *Surdaſtra Scholarum intentio.*
9. *Vanitas hujuſmodi intenteonis.*
10. *Cur Althea, malva, ſuccus citri, &c. juvent.*
11. *Frivola objectio contra Diuretica.*
12. *Adynata Scholarum.*
13. *Rationes Scholarum pro impoſſibili remedio.*
14. *Rationes Spagyrorum.*
15. *Teſtimonium Cardani.*
16. *Diploma Principis Salisburgenſis.*
17. *Deluſio Scholarum, ex ridicula remediorum inquiſitione.*
18. *Ridicula ſubterfugia.*
19. *Calculum non confirmari.*
20. *Lapides animales, & vegetabiles quo pacto nobis ſint utiles?*
21. *Modus præparandi.*
22. *Unde Ludo nomen ejuſque præparatio.*
23. *Ludus ubi reperibilis?*
24. *Stolidum ſtentamen.*
25. *Error Paracelſi.*
26. *Scholarum temeritas.*
27. *Paracelſus non minus infulſe, quam Humoriſta de materia calculi, garrit.*
28. *Exomologeſis rerum exanimatarum: & balſami ſalis.*
29. *Modus adhibendi remedii.*
30. *Veſica tauri embryonis.*
31. *Obſervationes circa lapidem cancrorum.*
32. *Error Paracelſi.*
33. *Mira antipathia.*
34. *Novus catheter.*

Uterum Lithiaſis dixi: nunc autem de remediis cogitandum ſeriò. Enimvero ridet vulgus Scholas, in opprobrium actas, quod nequicquam hactenus de veris cauſis, vel ſanatione ſit indagatum. Originem Medicinæ quidem alibi recitavi, eamque adhuc adoleſcentem, in hodiernum usque diem, effœta velut vis animi, egit in circulum, abſque progreſſu ullo: quia peregrinis, Græcis, Barbaris, Ethnicisq; inventis ſtare maluerunt, & aliena excoluiſſe, honori duxerunt. Dum interim novi oriuntur morbi quondam etiam exoleti, reſurgunt larvati: ideoque illegitimi apparent, nec amplius reſpondentes deſcriptionibus primorum. Statur nimirum abſque progreſſu, dum noſtra valetudo indiget maximopere medendi accretionis. Quatenus pigrum; atque ingeneroſum obſtat Medentum genus, quod ex alieno commentario tantum ſapere voluit, artemque ſupra

pra quàm noverint increſcere negant. Ideoque & quicquid ignorant, in catalogum incurabilium, deſperatione quadam adigunt. Quaſi avorum inventa noſtræ viam præcluſiſſent induſtriæ, Sapientiæ theſauros occluſiſſent, ſterilisque ſit omnis moderna vis animi, & exhauſta divinæ Sapientiæ potentia, nihil eſſet amplius, quod inſuper nobis veritatem demonſtret. Profectò ſocordiæ poculum, veterno ſeculum dementavit vel ab ipſo initio: ideo nempe quiſque aſſentiri, quam indagare mavult.

2. Tanta nempe eſt lucri dulcedo, quod ſuas quiſque Medicaminum ſocietates, ſive confuſiones, & miſcellaneas (receptas magiſtrales vocant) cum amore admiretur: quæque ſecretiora olim, Medicos laboris amantes, reddidere illuſtres, præ torpore medentum, in Pharmacopœorum manus, anus dimanarunt hodie. Unde Tonſor quiſque, Balneator, Monialis, Tortor vel ex ambubajarum fornicibus fugata Lena, medicinam jactitat: quorum cenſum hic deſcribam. Primi namque occurrunt, qui mederi volunt, non quidem ad hoc inſtructi; ſed natura promti, quidlibet audentes, quæ aliis profuiſſe audiverunt, ſine cauſarum cognitione, atque diſcrimine, ægris propinant: eoſque ſic in diſcrimen præcipitant. Inde namque omnia penè Scholarum experimenta profluxerunt. Quod & Galenus, Quintii Præceptoris ſui exemplo, confirmavit. Etenim per mortes hominum, experimenta facientes, ſuos graduatos, Scholæ vocant ſtatim expertiſſimos. Alii vulgares, vulgaribus tantum mederi malunt, hiſque ſua dant conſilia, nonnulli quoque, favore ſolo atque rogari. Plerique etiam ob honoris ambitionem, utque tanquam ſapientes æſtimentur, hoc vitii genus innatum habent. Ejuſmodi enim deceptores, divites videri volunt, & gratis ideò cuncta præſtant ad necem vel fortuitam ſanitatem miniſteria. Hujuſmodi inprimis ſunt, qui Romæ Theriacam Cardinalibus & Magnatibus obtrudunt, è meliorib. ſimplicib. confectam, quam Deus in natura creaverit. Sic enim populo in Urbe impoſuimus, & ſancti pharmacopœi viſi ſumus. Succedunt his, qui munera quidem, ſed nequaquam nummos expetunt, ne nobilium conditionem, itemque promiſſam paupertatem exuiſſe ſciantur. Suntque idcirco, qui pro ſe nihil, at ſolum pro paupere communitate ſe promereri ajunt. Similes his apoſtatæ, qui fatentur quidem ſe non eſſe medicos; ſed ſua ſecreta ſe habere à Regina, vel Imperatore. Medias namque hi ſolent interponere perſonas, quæ pretium medicaminis extollunt. Sequuntur dein hos, qui veſtes, atque marſupium, ut cribrum foraminatas gerunt nec interim ſuum impoſtorem exercere tardi. Aliquando ſe ditiſſimos fuiſſe, nunc verò depauperatos (in dolio vini) per artem chymicam, per bella, & religionis conſtantiam. Sunt &, qui quandoque militum caterva viguerunt; at in bello (pro pecuniarum conflictu) cunctas opes impenderunt, cicatrices oſtentant, forte condigno præmio receptas. Nonnulli quoque uxores ac liberos, focos & aras, dulciaque patriæ liquerunt arva, religionis ob cultum. Multi quoque, ultrò pauperes, quòd nemo eis quicquam dare velit. Nec deſunt, qui religiones fingunt, veſtem mutant, ſoccis ligneis ambulant, Eremitam latente hypocriſi mentiuntur, quibus Deus virtutes ſimplicium inſpiravit. Sunt etiam, qui Aſtronomiam & Chiromantiam ubique intromiſcent. Alii demum campivagi qui in monte Veneris artem ſuſceperunt: hinc bruta non minus, quam homines, à morbis curare noverunt. Item qui ſimul futura prædicere, atque theſauros effodere ſciunt. Suntque qui libris deſtituti, chartæ inſcribunt non innoxia verba Salomonis, quibus morbi non ſecus atque dæmones fugantur, antè & pòſt cruces ducant, ne diabolus ſcribentem potentia verba auferat. Sunt qui varia callent idiomata, apud Belgas, Chaldæam, Arabicam, vel Dalmaticam ſe loqui fingunt, multiſque onuſti artibus, tandem Matheſin, vel hiſtorias jactitant, plerique horum nil minus, quàm lapidem Chryſopejum conſtruere norunt, minas circumgerunt perpetuo fermento propagabiles. Sunt etiam Saraceni, ſuntque Judæi baptizati (plerumque non baptizatis nequiores) qui ex Kabala didicere, Mercurium variis modis mortificare, itemque venena diverſimodè præparare, quæ ad omnes morbos, & plures alios valere tradunt. Linguam Ebræam, ſcientiarum omnium fundamenta, & grandia rerumpubl. ſecreta, continere, & ſe futurorum prænotione

gravidos jactitant. Sæpe ſuos citant Rabbinos unde tam præterita, quam futura legere poſſunt. Alii quoque artem medicam, in ſua tantum progenie hæreditari aſſerunt: etſi fatui, vel nequam ſint omnes. Sin autem apud viros ſuſcipiantur, ſaltem apud mulieres, Coſmeticen jactitant. Eodem enim corio cum Græcis, & Judæis ſunt obducti; licet viciſſim unus alterum derideat. Etenim natura promti, ex ſeipſis mentiri addiſcunt. Eſt & genus fugitivum, è famulitio Chymicorum, quod dum ſelectiora jactitat, non niſi venena Seplaſiis venundat. Mentiendi namque libertatem omnem uſurpant apud ignaros, accedente per aſſiduum uſum mendacio. Idiotæ enim ſunt, è chymicis furnis fugitivi apoſtatæ. Scholæ autem majori ſecuritate, atque omnium liberrima authoritate, imponunt mortalibus: nam cum demonſtrem veritatis decreto inevitabili, quod hactenus morborum eſſentias, cauſas, atque remedia prorſus ignorent, magnoque volumine, atque rationibus à priori id ſtabiliam; Interim ſuos promovent ſcholares, hunc, quia Latinus, patremque habet chirurgum, vel Pharmacopolam; aliumve, quia artium magiſter factus, lectiones aliquot Profeſſorum audivit; alium denique, quod Euclidem pro parte jactitet, vel ab Ariſtotele diſputare didicerit. At miſereor genus humanum, tot internis calamitatibus obnoxium; tantiſque externis exploratoribus expoſitum: qui cum ſub infauſtis Scholarum regulis trucidarunt è primatibus quemquam, jus aſſumunt appellandi ad morbi incurabilitatem, ſuoſque ubique habent patronos, & complices. Adeoque ſoli graſſantur impunè in vitas principum, prout libro de febribus oſtendi. Tanto autem miſerabilius ſe fidunt illis mortales, quod promotione ac jurejurando ignorantiam apud vulgus tegant. Quippe jurant, ſe fideliter ſanaturos infirmitates, quas oſtendi, ipſos neſcire penitus. Imò ne unum medicamen monſtravit illorum Princeps Galenus, ab empyricis non mutuatum, utcunque complexionum, graduumque ludicra theoria, tam ſecundùm genera, quàm loca triumphet. Quintius namque, Galeni Præceptor, totuſque empyricus, ubique à diſcipulo imploratur. Principes atque Magiſtratus hanc impunem necandi licentiam avertere à ſubditis deberent, & ex conſcientia tenentur. Non putem autem neglectum incuria; ſed poſtpoſitum, præ remedii inſcitia hactenus. Ego verò remedium cenſeo. Si ſtatuant, omnem Medicum teneri, ter ad minimum, inviſere debere quemlibet ægrum à quo fuerit requiſitus: ſub pœna exilii, & privationis officii ſui. Nam alias, numerus Medentum ſatis increvit. Deinde, quod ſolutio nulla ſit debita Medico, ſi non ſanaverit ægrum. Hoc duplici videlicet ſtatuto, Medentes vigilantiores fierent, atque ægrotis rectius negotium cederet, ſervaret Princeps ſubditos. Sed ſtatuta, ſervanda ſerio. Nam Legi Corneliæ de ſicariis æquiparantur.

3. Nunc unde digreſſus, redeo. Sunt etiam, qui dum librum meum de febribus legiſſe fingunt, objiciunt, me duntaxat remedia chymica, & inſueta oſtentare arcana, ut ad me, unumquemlibet ægrotum convocarem, ſpretis antiquorum tutiſſimis doctrinis. Abſit! Quia nec inviſo ægros, nec medeor ſpe lucri. Quod omnes totius patriæ viri boni teſtantur. Neminem ſanè voco, ad mea medicamina proſtituenda, aut venundanda. Libenter vivo latens, à ſolis pauperibus ſollicitatus. Hoc unicum palàm atque liberè profiteor; difficilium nempe morborum victorias poſtulare alios medicos, quàm Humoriſtas, & alia longè remedia, quam quæ venditat Seplaſia. Quoniam deſideratiſſime perfectiſſimorum corporum dotales optantur poteſtates, ut venena, à balſamis, in nobis ſeparentur. Imò ubi venena non ſunt aperta, ſuperentur Archei confuſiones, abigantur impuritates clanculum, invertantur remediorum dimenſiones, ut prodeant proprietates, quarum opera opus habet Archeus. Quin imo introvertantur impreſſiones remediorum, quarum tyrannidem natura noſtra abſque clade ferre nequit.

4. In hoc enim peccato, inque hac penuria plura jam ſecula infeliciter tranſacta abierunt, quod ignoratis cauſis morbificis, neſcitis mediorum potentiis, deſpectiſque altioribus præparationibus, quicunque morbus ſub initiis ethnicis non migrabat, deſperatis dicatus ſteterit. Profectò, nullus in ſpecie morbus, eſt incurabilis. *Deus namque, ut non fecit mortem ita nec lætatur in perditione vivorum. Sanabiles fecit na-*

tiones

tiones orbis terrarum, nec eſt medicamentum exterminii, nec inferorum regnorum in terra.

5. Quapropter ignavum genus hominum, in ſubſcribendo ignaris promtum, ex animo, coram Deo ubique præſide, hortor, mecum contempletur, officinarum remediis morbos aliquot alimentarios quandoque per accidens ſanari, qui nempe ſpontaneas conſumtiones, & faciles admittuntur reſolutiones. At in gravioribus, in quibus ſunt fixæ, aut radices chronicæ, illorum uſum plus obfuiſſe, quam profuiſſe.

6. Hippocrates quidem, ſine invidia, altiorum remediorum inquiſitiones poſteris reliquit: quia felicioribus ſeculis vixere primores. Scholæ verò, ad majores mortalium neceſſitates, ſedentis & jacentis naturæ, non reſpexerunt; ſed Galeno, atque ſuo Quintio contentæ, non ſenſere mortalium defectus, cum lucrum ſe reportare, quocunque eventu conſpexiſſent. Etenim ne ſemel excogitarunt. Nephriticos impedire recurſus, multoque minus calculum reſolvere, quod deceptis authoribus, falſiſque cauſis ſua dediſſent nomina. Idcirco enim de vera lapidum cauſa, deque vera ſanatione, atque remediis ideo auditum eſt hactenus nihil.

7. Deſiderabatur ſiquidem ejuſmodi remedium, quod impediret venturam ſuccreſcentis Duelech ſobolem, per ipſiuſmet lotii præparationem. Tum etiam, quod reſtauraret uteri ſaxipari decidentiam Gorgonicam, fermenti petrifici poteſtatem: ac tandem quoque reſolveret, quicquid coagulator ſpiritus patraſſet. De quibus ſingulis auditum eſt hactenus nihil. Duntaxat propellendo calculo, laxandiſque meatibus urinariis intentæ fuere Scholæ. Itaque in ſanatione Lithiaſis, duplex obvia ſolicitudo eſt. Una nimirum, quæ inclinationem tollit, ac metum recidivæ. Altera verò, quæ generatum demoliatur Duelech.

8. De neutra ſomniatum fuiſſe in Scholis, oſtendam: At ſaltem propulſionem arenarum, & lapillorum, machinatas fuiſſe; non autem pacationem tam atrocis doloris, à radice cogitaſſe. Laudant quidem, atque in apicem attollunt Malvas, Altheam, Amygdalinum, & quæcunque mollificando humectantia nominant: dein varia fomenta, humectantia, quàm abſterſiva, itemque refrigerantia connectunt, nec dolores intendantur, vel lapides excreſcant. Imò & Scorpionum oleum commendant, quaſi inunctum lapillos confringeret forinſecus: quaſi inquam axungiam, carnoſam membranam, ac peritonæum laxarent. ad quorum dilatationem ſc. mox ureter neceſſariò mollificaretur, extenderetúrque in latum. Vulgus equidem has ſibi opitulationes, ſuadente primum anu, invenit, & extulit. Has dein admiratæ initio, ac dein mox amplexæ ſunt Scholæ. Ne ſc. (cum ſecus nil habeant) inutiles fierent ſpernendo. At non doloris ſolius ergò, hæc ſuſcepta; ſed juvaminis cauſam leviter indagantes, de ſolo itinere lapilli ſolicitæ, ultimo decrevere arreſto: non niſi per humectantia, ureteres eſſe ampliandos, nec aliam medendi fore ſpem. Ampliationem vero, non quidem in longum ureteris; ſed duntaxat, qua ſperarent, in latum ſc. quaſi natura obligaretur, ſe ad Medentum conatus conformare. Adeoque remedia dolorum cenſuerunt eſſe per accidens: quibus adjunxere enemata, ne incumbente ſtercore, compreſſus ureter, labenti calculo cataractam ſterneret, & ſic viam clauderet. Adeoque capitale Scholarum remedium, circa ſtercora effectum, & poſteriora; nequaquam autem ad cauſas, radices, ac fontes, intentum fuit. Unde Satyra: *Stercus & urina, Medicorum fercula prima.*

9. At quam vana, atque puerilia, ſint hæc Scholarum ſubſidia, teſtantur ipſimet afflicti, horumque viduæ & proles. Inprimis mucilagines Malvæ non tranſeunt ab ore, ad ureterem in forma lenientis, laxantis, & mollificantis, quia in via aliquot ſuſcipiant prius tranſmutationes formales. Nec enim eo quicquam devenit, niſi prius lotii naturam aſſumſerit. Imo enim jam ureter, calculo obturatus (nam quamdiu non obturatur, nondum totam ureteris amplitudinem implevit, fruſtraque ergo ejuſdem exigeretur ampliatio) à tergo, incumbens ſuſtineat lotium, quo pacto, quæſo, hocce excrementum, in tam anguſto meatu, cedet loco, ut advenienti lotio, è Malva parato, aſſurgat, locumque pareat? ego ſaltem fateor, me non intelligere quicquam harum promiſſionum Denique poſito caſu anilis illius figmenti, & quod mucilago illa humectans, ad anguſtum lotii angiportum, ſoſpes deveniret; attamen non proinde diducet madidum

jam ante ureterum canalem, qui præter jam actualem ſui humectationem, ab aliena mucoſitate ampliari, aut dilatari non expetit, aut exſpectat: ut neque ſemel unquam dilatatus, deinceps amplius ſui iteratam diductionem optaret, vel admitteret in recidivis. Adeoque iſtud Scholarum ſuppoſitum, & diſſimulatum remedium, unica ſolùm vice, foret utile. Niſi malint, ureterem dilatari, lapſu, adventuque mucilaginum præfatarum, earumque caſuali abſentia, in priſtinum ſtatum denuò anguſtiari. Quod eſt, dare potentiam ampliandi, juxta Medentis votum, præter ſolitum, & naturam meatus ſolidi, atque primæ conſtitutionis. Siquidem naturaliter, poſtmodum rurſus redirent in priſtinam atque natalem anguſtiam. Etenim Scholæ, ſi ſerio in his loquantur, dementant, vel rident ægros, ac ſibi applaudendò laſciviunt. Sodes, ſi vera hæc autument, cur vetant diuretica, ſi propellendo calculo valeant, adhibitiſque humectantibus, anguſtos dilatent meatus? Quidni humectantia diureticis copulant, ut utrique ſimul ſatisfaciant indicationi?

10. Etenim jam ante docui, ſi mors ab hæſitante calculo in via ſupervenit, id non accidere diureticorum reatu, ut neque, quod ureter (niſi fortaſſis fuerit monſtroſus) ſit alibi ſeipſo in exordio anguſtior: atque idcirco ſemel diſcedens ex rene calculus, ſi ſiſtatur in delapſu, præviarum ſtrictura: id accidere ex doloris atrocitate, quæ ureterem ſpaſmodes contraxit. Idque igitur Diureticorum piaculo non ſit? ſed Medentis, qui ſpaſmum hunc nunquam in Scholis obaudivit, ideoque neque remedium pro illo inquiſivit. Ubi ſanè notandus venit Scholarum ſolœciſmus, atque elenchus non cauſæ, ut in cauſam. Quoniam juvant præfata humectantia, Althea, Malva, amygdalinum, &c. non quatenus amplificent ureteres (quod in ſe ridiculum) ſed in quantum ſpaſmum criſpationis demulcent, prout aliquot fotus externi. Itemque ſuccus citri, non juvat abſterſiva, & inciſiva vi ſuæ aciditatis (alias namque idem præſtaret acetum, & acida reliqua) quia ſuccus citri, prima digeſtione caloris, deponit ſuum acorem, ideoque nec obſoniis adhuc efferveſcentis admiſcetur; ſed reſidua manet ipſi vis, demulcendo ſpaſmo conveniens. Dum ſcilicet in lotium converſus, prioris vitæ mediæ aliqualem notam adhuc retinet.

11. Quid ſi Scholæ diureticorum uſum vereantur, ne forte plures lapilli deſcendendo coincidant intra ureterem, & qui à tergo groſſior eſſet, velut cuneus, tranſitum oppleat. At nec ſic quidem, caſuale vitium diuretico dandum. Quia inſuper etiam figmentum pro vero venundatur. Nam quicquid ſemel, initio in ureterem incidit (niſi uncus aliquis fuerit) id ita deorſum pergit, & effertur. Non enim in tam anguſto tranſitu ludunt, laſciviuntque lapilli. Non unus, aut ſimul plures exitu majores, è rene migrant: ut neque ſemel inde decidui, qui à tergo, lotii pondus ſuſtinent. Rectè id quidem ſuſpicabile, ſi ureter, non mollis ac laxa membrana, ſed harundo ſicca & inflexilis eſſet. Madida quippe membrana, metu vacui, neceſſariò ſemper concidit, niſi à tergo dilatetur, cadente lotio. At nondum proinde ſonticum diureticum. Nam incidentia plurium & malè formatorum lapillorum, non hauſit ſuam culpam à diuretico; ſed à fatali irruente, quod citra diureticum æqualiter cecidiſſet. Quapropter nec timendum, aut avertendum diureticum, præ formidine caſus irregularis & monſtroſi: ut ſcil. quod ordinario utile per ſe, vetetur ex timore caſus inſoliti, atque rariſſimi. Quod ſi dicant, plures lapillos viſco conglutinatos excidere. Id inprimis deſtruit cauſam materialem Duelech, à Scholis edoctam. Siquidem pituitoſum iſtud gluten jam petrificari debuiſſet: At lapilli ejuſmodi illam collam nec invenerunt, nec aſſumſerunt in uretere. Quapropter ſi unicus, vel plures conglutinati, è rene labantur, perinde eſt ſiquidem elabendo, non erant majores renis exitu. Ergo ſi diuretica iſtam collam non ſolvant nec lapillos disjungant: ſaltem perutile fuerit, copioſiore citatoque lotio incumbente, infeſtam calculi ſarcinam, quantocyus ſuo lotii pondere propulſaſſe. Naturaliter enim ureter, nulla intus mucilagine madet. Quod urinæ ſanorum teſtantur. Ergo ſi qua medicaminum mucilago eò deveniret, non poſſet non ureteri eſſe præter naturam, & ſui ſolitum. Quid ſi ureter, calculo impacto obſeſſus, dicatur mucilaginem patrare. Inprimis caſui contradicunt urinæ Nephriticorum

rum

rum. Tum quoque, Scholæ inadvertentes erunt quæ pituitam, ſive cauſam calculi materialem, ſupernè, imò ex ſtomacho, deducunt pro calculis: quippe quæ ad manum, & in uretere ægroto reperiretur. Stultæque ptopinantur ſimplicium peregrinorum mucilagines, ſi mucilago mali nativa cauſa eſſet. Dein loquuntur Scholæ, tanquam ſi diuretica malleo calculum, imò & urinam propellerent, vel à tergo per baculum protruderent, ita nempe per artificialia, more vulgi, ſeſe in ſpectaculum demergunt. Non conſiderantes, in diureticis, proprietatem ſpecificam relictam, à vita media ſimplicis, vel partam in transmutatione digeſtionis, à qua diuretica lotium emungunt. Nulla autem diuretica, per ſe, calculi progeniem reſpiciunt. Ut neque probus Medicus attendit effectus, accidentaliter per accidens irruentes, ut proin effectus per ſe negligat. Quod fit attamen alioqui, prohibendi diureticum. Utpote ſanativa indicatio mandat promtiſſimam nocui ablationem, magiſque ejus, quod per moram deinceps mage grandeſcit. Ergo diuretica laudo in Nephritide, modò ſimul ſpaſmum ureterum leniant, & conſopiant. Comes quædam, itemque altera monialis, ingenti dolore, diem clauſêre ſuum. Utraque enim, velut uncum, uno trianguli acumine, in rene, altero verò, intra ureterem deſinente, exhibebat: atque ſpaſmo crudeli obierunt ambæ. Non quidem moriuntur præ urinæ ſuppreſſione, ubi alter renum lotio ſatis dat; atroci ſed ſolo ſpaſmo oppetunt, qui ſpaſmus iterum circa mortem laxatur. Quapropter diſſectio, præter lapillum unciformem, exhibuit nihil, quod mortem attulerit.

12. Initio dixi, ſanationem Duelech conſiſtere tam in abolitione inclinationis, quàm in calculi liquatione ſeu diſſolutione: quorum utrumque negant Scholæ poſſibile: adeoque ſtamus in terminis oppoſitis. Ergo veniendum ad rationes, ad teſtes, ſive facta, atque ad diplomata, probatoque jure meo, aperianturque Scholarum ignorantiæ. Inprimis, cum non entis, ſive impoſſibilis, non ſit conceptus nullus poſitivus, adeoque non ſit ulla ejus ſcientia. Fatentur ergo Scholæ, nullum fore ſibi ſcientiam, & ſe negare ea poſſibilia, quæ fatentur ſe neſcire.

13. Rationes autem, quæ Scholas ad impoſſibile colliſere, ſunt hæ, ac ſatis futiles: experientia noſtra rerum Magiſtra, nondum nobis patefecit, malam inclinationem tolli poſſe. Cum juxta Galenum, intemperies verſa in naturam, curari nequeat, juxta proverbium: Naturam expellas furca, tamen uſque recurret. Potiſſimum autem, in parte, continuo excremento referta confirmatam tolli intemperien, eſt prorſus impoſſibile. Quoad calculum confirmatum autem, utcunque ſaxifragorum ſpecioſa gloriatio perſtrepet, nonniſi vanum eſt empyricorum ſtentamen. Jactantiæ idiotiſmi, nec aliud quidpiam. Solum enim poteſt Medicus citare ac propellere calculum, per diuretica, viaſque laxare, per humectantia emollitiva. Imò cum diuretica ſint periculi plana, Medenti nil opportunius in Lithiaſi, quam ureteres humectando ampliare, ac ſordes incumbentes, per enemata, ab inteſtinis demere; fumivenduli verò chymiſtæ, lapidem confirmatum, in veſica, retrograda reſolutione, diſſolvere ſtentantur, proprioque ore ſibi non niſi opprobrium ſolicitant. Sed noſtra Philoſophia ſupra vires naturæ pollicetur nihil, ideoque permanet inter doctos venerata, fixaſque jam à tot ſeculis radices egit. Quis enim non videt, ipſum ſtomachum neceſſario confringi, atque liquari debere citius, quam ſtomacho centies duriorem calculum ab ore longe remotum? Sed quia chymicus plerumque ignarus eſt Philoſophiæ, audenter quidlibet promittit, ut à miſeris, & credulis nummos emungat, quos per chryſopœian parare neſcit. Etenim ſi quippiam in natura foret, quod Duelech confirmatum reſolveret, tot Principes, atque Magnates, totque rara Medentum ingenia, non caruiſſent hactenus tam felici remedio.

14. Hæc ſunt Scholarum ſupercilia, decreta, & calumniæ: quibus tamen bene perpenſis, reperiuntur oppoſitorum vera privilegia. Nam inprimis ſi quis peccando contrahat morbum, quidni bene medendo eundem radicitus tollat? & characteres parti ſemel impreſſos, penitus exſtirpet? Plures namque liberavi à Lithiaſi, cui per aliquot annos obediverant, ſic ut in poſterum planè vixerint liberi. Quorum remedia ſub pœna meæ infamiæ mox offendes. Scholis namque

que facile indulgeo, quod juxta ſuas, experientias & ignorantias cauſarum, loquantur, negentque auferri impreſſionem, translatam in membrorum poteſtates: cum videl. non niſi cruda & ignava remedia hactenus agnoſcant. Sed interim inexcuſabili volutantur errore, quæ deſperant aliquem ſupra ſe ſapere. Cum interim ceſſent indagare, totumque vitæ ſpatium ſoli addicant lucro. Judicia Scholarum retroſpiciunt in ſcripta avorum gentilitati ſubſcriptorum; noſtra autem ſpectant entia prima corporum, expedita ab involucris, quibus impediuntur progredi ad prima noſtri conſtitutiva: in quibus queant noxias impreſſiones, in vitam mediam introductas ſuffocare, atque eatenus tollere inclinationes, quæ in naturam verſæ videntur. Quoad ablationem inclinationis ergo, inprimis medicamentum Aroph Paracelſi (quod ſonat Aroma Philoſophorum, ſic dictum propter tincturam auream) præparatum ſub fimo, cum mixtura panis ſecalini, ac poſtmodum ſpiritu vini extractum, curat inclinationem veterem ad calculum renum. Baro quidam noſtrás, dum per aliquot annos, in ſua Angliæ legatione, pluries calculis renum ſummo dolore infeſtatus fuiſſet, meque ſuadente uteretur hebdomatim præfato liquore Aroph, per 18. deinceps annos à Lithiaſi liber, tandem anno 83. vitâ defungitur, ejusque cadaver diſſectum, ne arenulam quidem aut lapillum oſtendit: qui antea dum calculoſus erat, ſive rheda vectus, ſive modeſtè obambulans, cruentum ſemper lotium minxerat. Superſunt modo adhuc ejus hæredes teſtes. Memini quoque Conſiliarii, cujus antè, de eſu aſparagi, mentionem feci. Is enim cum per quindenas ſingulas ſoleret miſerè decumbere, uſus deinceps cereviſia, cui ſemen Dauci incoctum eſt, liber à Lithiaſi vixit modò per annos aliquot. Quorum experimenta, atque teſtimonia, ruborem Scholis ſuffundunt. Cum in ore illorum ſit veritas. Paracelſus quoque entia gemmarum, & ſaxifragorum, in opem advocavit, unicoque tandem Ludi remedio, utrumque ſanationis finem pollicetur, eſtque aſſecutus. Negent Scholæ poſſibile, quod facere non poſſint: Arrogantiæ plenum, & ſtupiditatis eſt illarum teſtimonium. Siquidem languidam ſaxifragorum opem, ſuis crudis remediis tentatam, & evanidum quoties admirantur effectum, arcuant ſupercilia, attonitæ humeros attollunt, rogatæ ſilent; coactæ autem ad impoſſibile refugiunt, maluntque Deum miſericordiæ ac bonitatis oblitum accuſare, quam calculo (ut ajunt) confirmato, morbisque plurimis in natura dediſſet remedia: imò Deum oblivіſcentiæ libentius accuſant, quam ipſimet alicujus ignorantiæ notam admittant in doctrina ſua paganica. Principes autem, à Scholis circumventi, ſubſcripſere harum impoſturis, ac pietatis illorum liberalitas, Xenodochia incurabilium erexit, ſeducti Scholarum impoſturis, quæ mendacii arguerunt textum Sapientiæ: *Sanabiles fecit Deus omnes nationes terræ, nec eſt medicamentum exterminii.* Scholæ enim propriam & craſſam nimis ignorantiam, reciprocam atque convertibilem fecere cum naturæ impotentia, quaſi ſcirent omne poſſibile, ſolumque ignorarent impoſſibile: Idque non ſolum negativè; ſed prorſus privativè. Tanquam neſcire illarum non penderet ex defectu Academiarum; ſed potius bonitatis, vel providentiæ penuriâ. Quapropter cum negatio poſſibilitatis in ſanando mihi videretur continere occultum ſcelus, ſemper, vel ab adoleſcente, bene ſperans, argumentabar contra, hoc modo: Si de fide omnis morbus à prævaricatione inceperit; peccatum autem quodlibet remittatur penitus: ſperandum omnino, morbum quemlibet in ſua ſpecie tolli poſſe, ſi punitio peccato adæquata, in remiſſione. Præſertim quod idem qui peccata remittit, etiam morbos ſanet, remedia dederit, & Medicum creaverit, pro bonitatis ſuæ abundantia, quæ omnes ſuas actiones ſuperat, infinitiesque major eſt ſua indulgentia, omnibus hominum peccatis. An enim fortè non potuiſſet creare adæquatum & victorioſ. remedium morbo cuilibet? vel neſcivit? vel noluit? qui mortis æternæ remedium dedit. Non enim lætatur in perditione vivorum, qui ſanabiles fecit omnes nationes terrarum.

15. Quoad authoritates autem ſcriptorum. Cardanus enim ſcribit, ſua ætate, virum per Longobardos oberraſſe, qui paucis diebus, quodam poculo paſſim, ſecurè, certò, atque breviter ſanabat quotquot calculum in veſica habebant: additque judicium, ſe non dubitare, hunc virum

in

in inferis eſſe, quod moriens artem ſuam mortalibus inviſerit.

16. In tanto contra clamores Scholarum paradoxo, non ſat eſt unicus teſtis. Epitaphium Theophraſti Paracelſi, quod in muro prope S. Sebaſtianum, in noſocomio ſpectatur, ab Antiſtite Salisburgenſe erectum, idem prodigium multoties eveniſſe perſonat, utut crepent ilia Momo. Habent autem verba ejus: *Conditur hic Philippus Aureolus Paracelſus, inſignis Medicinæ Doctor, qui dira illa vulnera Lepram, Podagram, Hydropiſim, aliaque inſanabilia corporis contagia, mirifica arte ſuſtulit, & bona ſua in pauperes eroganda collocandaque honoravit. Anno Domini* 1541. *die* 24. *Septembris vitam cum morte mutavit.* Sub inſanabilibus autem, Tabem, Aſthma, Calculum atque ejusmodi univerſa, à Principe Salisburgenſe intellecta eſſe, docent ipſæ Scholæ. Quippe quæ ejusmodi morbos, paſſim inter incurabiles, primariò ſemper intonant. Dein indefinita epitaphii phraſis reſpicit libros, à Paracelſo de Calculo evulgatos, longéque accuratiore calamo, quàm de morbis cæteris. Saltem ergo quicquid ſemel & ſæpius in naturâ eſt factum, hoc iterum fieri, non eſt impoſſibile. Ac per conſequens, quicunque affirmat impoſſibile, quod ex bonitate divina, in natura quandoque factum, juxta Medici votum, is mentitur coram Deo, naturæ opifice. Etenim in Jure, quod facti eſt, ipſi indicant teſtes, cenſenturque inutilia jurgia, quæ contra teſtes adferuntur.

17. Scholæ ergo, quæ nos deceptores vocant, genus humanum elencho illudunt. Dicentes. Calculus procul ab ore remotus, longè durior eſt ſtomachi membrana: quicquid ergo calculum longè diſſitum corroderet, vel minueret, jam dudum ante, ipſum abſumſiſſet ſtomachum, in quem recenter cecidiſſet. Ergo calculus eſt neceſſariò malum incurabile. Si autem Sacra aliter ſcribant, quærenda eſt via, per quam cum moderamine excuſentur falſitatis. At ſanè, claves Sapientiæ ita vi quadam detinentur in Scholis, quòd cum ipſæ non intrent, alios, intrare volentes, adhuc arcere ſtudeant. Nam Chymico cordi non eſt, Duelech per corroſiva tollere; ſed qer reſolutiva propria, & ſpecifica. Neque enim ſtomachus columbæ reſolvit margaritas, vel ſtruthiocameli ferrum, vel ſilices, per corroſiva; ſed per appropriatum digeſtionis fermentum. Vel ſi ſtomacho animalium, corroſiva dederis: ſaltem talia ſunt, quæ nequicquam damni ſtomacho adferant. Quin imo ſi ſuprema corroſiva ſpectes, aqua chryſulca ferrum, æs, & argentum quidem diſſolvit, ceram autem ne quidem penetrat. Cujus rei incogitantia Scholæ ſuos tyrones, indoctum vulgus, imò & magnates, ab rerum indagine abſterruerunt, ſuadente ad hoc propria ignorantia, indagandi torpore, & lucri ſpe. Itaque pro calculo, & morbis in veſica, quaſi derivationem intenderent Medentes, ridiculosè ad anum converſi, clyſteribus rem aggreſſi ſunt, quaſi anum exoneraſſe, calculum excreviſſe. Etenim cernebant, quod ſuccus citri humanum Duelech in vitro minueret, ſperârunt idem debere fieri in nobis. Sin minus, ſe poſſe gloriari, exhibito ſucco citri, præſtitiſſe quantum naturæ eſſet poſſibile. Neſcii inprimis, citri aciditatem ſub calore dulceſcere, inſtar pomi immaturi, in ſe prius acidi, ac dulcis dein per Solem maturari. Denique ſi unica acidioris vini gutta intrò ad veſicam mittatur, plus doloris adfert, quàm ingens calculus. Ridiculum itaque imaginantur, qui acido citri oretenus exhibito, ſe aliquid proficui, ad diminutionem calculi, feciſſe ſtentantur. Errant pariter, qui è ſalibus ſtillatos liquores propinant, ad reſolvendum calculum in veſica. Nam non poteſt acidum, ut tale, citra inſignem noxam, in venas tranſire. Et quanquam in ſucco citri, multoque magis in ſpiritu ſalis marini, ſolamina ſint calculoſis; hæc tamen non obveniunt, niſi valedicto prius acore. Quoniam revera ſanatio, aut reſolutio Duelech non perficitur acidis, ut neque corroſivis. Neque pocula acida ad veſicam unquàm penetrant: nec deduci ſinuntur. Dum autem Scholæ animadverterunt capitulum Saxifragorum, ſtupentes, quamquam de exitu promiſſi formidarent primum, atque deinde certiores factæ, cernerent, ſe fruſtratas ſpe; attamen ludentes cum humano corio, edi derunt contuſos fructuum & lapidum pulveres. Cognoverunt, inquam, ſe remedio

dio deſtitutas; non deſtiterunt tamen propinare, quæ fruſtranea ſcirent, in quo ægris imponebant, dum occaſionem medendi, vanis ludicriſque remediis tranſilirent, ut ſe necis, apud poſteros, excuſent quaſi quicquid poſſibile in natura, & quæ extolluntur à veris Medicis, fideliter exhibuiſſent. Semina duriora, ut dum Lithoſpermon audirent, ſic ridiculo nomine à Scholis nominatur, confeſtim é nomine omen ſibi fecêre. Junxére dein lapides cancrorum, limacum, piſcium, conchyliorum quoque crematas teſtes, imò tritas in aurichalco gemmas duriſſimas. Tandem ignitam, extinctam; tritamque Cryſtallum propinarunt, ludicro invento, atque eventu. Poſtremò, ut ſe conſpexêre in riſum atque deſpectum veniſſe, neve mercedem, viſitationumque iteratas frequentias ſolutas, gratis exſpectare viderentur, ſed aliquid feciſſe, quanquam intus penes ſe deſperarent, multiplici experientia edocti; quod Europa, atque Aſia, denegare dicebant, ex Indiis eſt petitum ſubſidium, ſaltem ut Medentis conſilium, tam peregrinorum ſimplicium cognitione, ab adſtantibus in admirationem trahatur. Quaſi Deus non foret remediorum creator, ægrorum miſericors opitulator, tot mille annos remedia ægris Europæis atque Aſiaticis recuſaſſet?

18. Quod ſi interim ſua ſponte, Calculus è rene præceps ruat, (nam de veſicali jamdudum deſperarunt) ehem quanti tam fiunt exhibita Saxifraga? Mentiunturque audaculi, pulveres renibus non ſecus atque mancipiis imperare, & lapides conterere, quaſi ſub malleo. Sin autem negotium, minus felix, dolent ſe tardè vocatos, meatus, balneo & clyſtere, potuiſſe laxari tempeſtivius. In paucitate enematum, vel ſimplicium peccatum deplorant, cognatoſque medentes accuſant.

19. Dolent potiſſimum ſe vocatos calculo jam confirmato, quanquam hactenus ob miſſum à Scholis diploma, quod tempus inter confirmatum & non confirmatum calculum prodiret, fortaſſis non quidem Scholarum negligentia? ſed quia iſtud diploma, pergameno inſcriptum, à muribus devoratum eſſet. Subterfugium Scholarum æquè profecto ridiculum! Siquidem duelech, per gradus ſuam nanciſcitur duritiem; quippe proprio induratur coagulo, in mediis undis. Deluſæque ideo Scholæ, quod putaverint, ſenſim calculum indurari, atque ſiccari. Sanè tam durus eſt hodiernæ diei cortice, quàm intimo ejus nucleo: tamque durus, recens exciſus & madidus, quàm erit hinc à ſeculo aſſervatus. Tamque dura eſt arena, matulæ noviter adhærens, quam abraſa infra annum erit. Tam durus inquam ſilex, in fundo fluvii, quàm erit infra annos centum. Quis eſt ergo, qui non admiretur mecum craſſam ubique Scholarum ignorantiam? Non ſolum deceperint ſeipſas, propriâ putatione, quod calculum in veſica dixerint per calorem generari, ſiccari, atq; ſenſim magis indurari, ſive confirmari? ſed ne obiter ſaltem cogitârint, urinam in vitro, & frigore ambientis, apponere arenas, abſque caloris, ſiccitatis, aut cocturæ juvamine, tam duram hodie, atque erit, poſtquam in charta ſit ſiccata?

20. Hæc nimirum ſunt ſtudia, decreta, & Scholarum remedia, quorum demeritis, negant in natura poſſibile auxilium calculoſis. Ideoque decernunt, quod calculus in veſica, ſuo exitu major, non habeat in natura remedium, à bonitate divina, præter novaculam. Mulierum enim veſica poteſt per dioptriſmum ampliari, ſuumque emittere calculum; ſed de virili nunc agimus. Horat. Augenius primarius Patavinus gaudet etiam ſuo cerebro auctam novaculæ crudelitatem, nempe quod cultro ignito id facinus primus dictaſſet. Paracelſus verò junior, quanquam totam Duelech ſpem in cultrum etiam retuliſſet; attamen deinde tacitus errorem ſuum, per Ludum reparavit marmoreos ſiliceoſque tartaros, exæquo cum aliis teſtaceis, unico illo remedio reſolvens. Scio equidem, quod divina Bonitas, in vegetabili & animali familia, lapides creaverit, ſuis ſpeciebus inutiles, atque fruſtraneos, pene monſtroſos, imò ſuis individuis aliàs oneroſos, niſi nobis alicui bono eſſent conditi. Itaque cum univerſa in ingrati hominis uſum ſint creata, multaque ſuis vix proſint individuis; mortalibus quoque nunquam profuerint, niſi in ſuccum lacteum, ſive ens primum reſoluta: deſtinationem ſuam certe

ab

ab uſu, peregrinæ ſuæ petrificationi, petriformi ſuſcepere. Neque enim in pœnam animalis aut plantæ innaſcitur lapis; ſed ſignaturam ſui doni oſtendit, etiam in coagulationis ſuæ duritie.

21. Quamvis autem lapis mineralis, ſaxifragus, ſit aptus reſolvendo Duelech, ſi ita præparetur, ut ad renes, illæſis viribus ſuis, perveniat; animalis tamen, & vegetabilis rupeſtri natura plerumque civiliores ſunt, adeoque velut cives domeſtici, facilius in noſtri Rempubl. admittuntur. Vultus enim illorum, ſpem ſignati faciunt: ut quoties à ſua lapidoſa indole recedunt, etiam exſequendi dotes, in ſuo ſignato pollicitas, poteſtatem obtineant, conjugium nobiſcum ineant, ſuaſque intimè deſponſatas vires promiſſas nobis communicent. Quod accidere nequit, niſi per plenam ſui reſolutionem in ens primum. Lapides enim fructuum, puta meſpilorum, palmitum, perſicorum, &c. volatiles feci, abſque omni capite mortuo, poſtquam in ſuccum lacteum rediiſſent. Idque nimirum abſque diſtillatione ſeparativa. Reperit enim, quod hoc remedii genus reſtaurat, non ſecus atque Aroph præſervat. Quorum amborum hanc facio differentiam: quod reſtauratio ſit inclinationis ſuſceptæ abtruncatio, præſervatio autem, futuri præcautio, per impedimentum materiæ diſponibilis: In verâ autem ſanatione includitur utrumque.

22. Porrò ad veram generati Duelech reſolutionem, liquationemque primatum obtinet Ludus Paracelſi, ſic dictus, non quod ſilex ſit & pueri cum illo ludant; prout aliqui interpretati ſunt ipſius etymon. Sed quia Ludus ſemper tali, teſſeræ, aut cubi forma eruitur, cujus præparationis hæc eſt deſcriptio apud Authorem. Ludus optimè contuſus, calcinatus, & uſque in olei formam bullitus, quod unico ferè verbo, vocat fel terræ, & Altholizoi correctum. Quod ſonat *al. tho. oli. geſotten*, ſive, totum converſum in oleum, per ebullitionem. Quæ Ludi eminentiſſima præparatio, paucis mortalium, ſub brevi iſto ſyrmate, enotuit hactenus. Et quanquam mundus commiſeratione ſit dignus, utque apertiori ſenſu præparatio deſcribatur; Indigni tamen ſunt rerum ſecretarum contemtores multiplices, ut manifeſtentur nunc, quæ Deus ob ponderoſiſſimas rationes, inter paucos, atque parvulos hujus ſeculi, manere penes theſauros ſuæ diſpenſationis voluit, donec nil tam occultum, quod non revelabitur, in ſuâ dierum plenitudine. In qua, væ mundo, & confuſioni ſuæ! Dicam tamen parum apertius, ut Philoſophiæ pyrotechniæ gnari ſoli me capiant. Teratur Ludus in pulverem, in mortario & ſub piſtillo. Dein ſub cote, in ſilice, iterum. Tum dein calcinetur. Non quidem igne torrido; ſed addatur illi ſal circulatum, de quo Paracelſus, libro de renovatione & reſtauratione: & diſtillato inde ſale, dicitur Ludus calcinatus. Quia pauco binarum horarum labore, totus erit converſus in ſalem. Ludus ergo ſic calcinatus, & in ſalem redactus, ſibique æquiponderans, decurrat ſuâ ſponte, in humido loco. Iſtud autem ſal reſolutum claudatur hermetico ſigillo, in ovo longi colli, & in arena, bulliat continuo igne ſecundi gradus, donec totus Ludus, in pari ſui pondere, ſteterit inſtar olei craſſioris, ſuper aquam, quam ex aere cellarii hauſit. Tunc namque totus Ludus eſt ſal volatile, in formâ ſalis oleoſi reſoluti, habetque aliqualem urinæ guſtum. Ideoque per urinam, cum potu vadit integris viribus, atque diſſolvit omnem calculum, ubicunque in corpore delituerit. Quia eſt ſal volatile, reſolvitur in humido, nec ſeparatur in digeſtionum officinis; ſed quia guſtum lotii aliquatenus repræſentat, habetque interim amicas proprietates naturæ noſtræ, lubenter recipitur, ſimulque ad renes dimittitur. Doſis ejus eſt, granorum 14. uſque ad viginti, cum aquæ ſimplicis diſtillatæ tantillo. Et calculus mediocris magnitudinis in veſica, reſolvitur in piſeoli magnitudinem, potiſſimùm duabus hebdomadibus. Liqvor Ludi, ſic præparatus, vocatur à Paracelſo, fel terræ: quia ſi in charta extendatur, citrinus obſcurius eſt, non parum ad viridem declinans.

23. Lapis eſt enim valde mirus, deſcriptionibus Paracelſi unicè reſpondens, nempe ex ſale urinæ liquorum terræ partus. In fundo terræ ad altitudinem veſicæ in corpore humano. Reperi autem illum ad ripam Scaldis, prope Antverpiam, ubi lateres coquuntur, ſituſque eſt plus minuſve 40. pedes ſubter horizontem, ſecundum

dum profunditatem fluvii. Fundum enim fluvii, fundo veſicæ comparo. Non eſt autem in fundo fluminis; ſed extenditur unicâ ſimplicique camera, ſubter fundum marginis, in agro vicino, ad latera juxta ripas, idque per aliquot milliaria. Ac Ludi camera iſta, vix pedis craſſitudinem ſuperat. Neque etiam ſupra, aut infra præfatam cameram, extenditur amplius, nec alibi circiter reperibilis. Eſt & prædicto agro Pyrites frequens, ſulfure dives atque vitriolo. Qui etſi ſub terrâ prædurus ſit, mox tamen ſub aura fit friabilis, fatiſcente ſcilicet ſenſim vitriolo. Sed Ludus lapis eſt palleſcens, ſubinde cruſtâ perſpicuâ per commiſſuras obductus, magnâ ſui parte, in clibano figulino volatilis. Hic nempe eſt lapis, ſaxifragorum apex, & calculoſorum deſiderium. Felix ille, qui eundem calcinare poteſt, ut jam monui. At labor ejus requirit, nedum lectionem, & putationem, ſed plenam ſcientiam, adhuc dupliciter obfirmatam. Quia eſt labor Sophiæ, Adeptorum ſpes. Rariſſimus idcirco ille, hoc ærumnoſo ſeculo, quem ad hunc ſcopum Deus perduxerit. Non ſat eſt, noviſſe ludum, ſive Cevillam Paracelſi, ejuſque natalem ortum, quodque debeat reduci in ſalem oleoſum volatilem, abſque deperditione ſuarum dotium. Sed cum non ſit operoſior pars, in tota Chemeia, quòd Paracelſus ſæpius declarat, in præparatione tincturæ ſulfuris, quæ gemmarum nativos colores graduat, utrobique ſcilicet requiritur idem ſal circulatum, utrobique tacitè ſuppreſſum, ſuperaddam paucula, quantum frater fratri communicare poteſt. Nam etſi remedium contra Duelech, ex commiſeratione & charitate humana, propalari deberet coram univerſo, per tubas; attamen ob rationes Deo cognitas, ſervari debet in arcanis, quorum ipſemet diſpenſator manere voluit. Accipe Ludi pulveriſati libram unam, ac tantundem liquoris Alkaheſt, diſtilla hunc inde: & primâ vice totus Ludus mutatus erit in ſalem, qui in patina vitrea, loco humido decurrit, abſque ulla terreſtreitate reſiduâ, & liquor defluens fulvi eſt coloris, hermeticoque ſigillo clauſus, bulliendo, velut ſpuma, ſupernatat totus, in forma axungiæ viridis liquatæ. Eſtque Paracelſi Altholizoim correctum, ac fel terræ. Qui vero putat additamento ſalis petræ, vel ſimilium, artificium hoc aſſequi: is ſciat ejuſmodi ſalia, utut exquiſitè, iteratoque Ludo commiſta, ſola tamen ſalia defluxura, relictâ terrâ, tanquam fæce, in patinâ. Ludus verò debet totus transmutari in ſalem volatilem tinctum, nil quicquam reſervantem, de adjuncto Alkaheſt; Utpote tam liquor hic, quam Ludus, ſervant priſtinum pondus. Et ipſe Ludus ſervat dotes minerales, quas omnipotens Bonitas illi dedit. Eſt autem hoc opus longè difficillimum, non quidem quoad præparationem Ludi, ſed ipſius Alkaheſt. Scio, quia vera dico: eſtque in noſtris Adeptis probatio, ſuperans omnem demonſtrationem. Ariſtoteles enim non aliam agnovit ſcientiam, quam quæ è præexiſtente ſenſuum cognitione pullulat. Sed eſt alia indemonſtrabilis, in qua ipſe Dator, ſui luminis manet interpres, ſupra omnem Syllogiſmi ambitum; adeò tamen certa; quod totus mundus, ne minimam in ſciente dubitationem moveat. Quod in Tractatu, de Venatione ſcientiarum, ex profeſſo confirmavi, & palam feci. Patefeci interim, quo pacto ex putrido lotio eliciatur ſpiritus, qui immiſſus in veſicam, per indolentem cathetera, ſolvit Duelech.

24. Scholæ interim ſuos commendant Herbarios, & hi ſua ſaxifragia; hæſitant tamen, & abſque ſpe digladiantur invicem. Ut ſi non pro ſoluto calculo, ſaltem pro injectâ ſpe miſeris, ſibi ſolutum optent præmium. Sunt interim qui promittunt compoſita magiſtralia, quibus calculus, velut ſub malleo vel molâ contritus, in arenam, vel farinam comminuitur, quod ſi interim arena fortaſſis aliqua appareat, id totum poſtulant donandum ſuo ſaxifrago. Sed eventus hactenus illuſit illorum temeritates, quos radicis cognitio fefellit huc uſque. Duelech ſiquidem conſtat materiâ penitus ſimilari, ex unico conſtantique urinæ liquore petitâ. Calculus nimirum ubique, ac qualibet ſui parte, eſt calculus; nec differt arena à calculo, per materiam: nec eſt calculus, arena multiplex, per collam aut mucilaginem connexa: adeò ut requiratur ſolius collæ reſolutio, arenis interim ab invicem diſſilientibus. Frivolum itaque, quod calculus in arenas, ad diſſolvendum contumaciores, diſſiliat.

25. Para-

25. Paracelſus enim, etſi potito remedio fuerit ſanando felix; in hoc tamen naturam Duelech, cum Humoriſtis, ſe ignoraſſe manifeſtat: quod aſſumto Ludi remedio, Duelech, arenarum forma ejectum iri ſpondeat. Tum iterum, quod magnitudinem Duelech, per omnium urinarum conſervatarum, toto ſanationis intervallo, ebullitionem & exſiccationem ariolari, atque ponderari doceat. Quorum tamen utrumque, eſt merum temeritatis inſomnium. Siquidem quodcunque remedium diſſolvit Duelech, id primum, atque longè facilius arenas, & parvula fragmenta, ſi quæ deciderent, eſſet liquando. Etenim quicquid ex ſimilari urinâ coagulatur, id etiam in ſe ſimilare eſt neceſſariò. Deinde, ſoluto Duelech per Ludum, ſi urinæ omnes: toto ſanationis intervallo collectæ, aſſervatæque exſiccarentur, fortaſſis quadragies ſuperarent pondus calculi. Nam quis neſcit, quòd etiam ſanorum urinæ exſiccatæ, caput mortuum relinquant. Itaque deprehendi, Paracelſum quidem ſæpius calculum veſicæ, oblato Ludo liquâſſe; ſed nec olidas urinas aſſervaſſe, neque itidem exſiccaſſe. Quia ipſi nimis fuiſſet tædioſum. Etenim placuit Altiſſimo, præcurſorem, ante Heliam artium, præmittere, docentem medicaminum craſin, & præparationes: cui ut fideret mundus, data ſunt ſigna, ſuam doctrinam ſtabilientia. Illuſtris nempe eſt illi magnorum arcanorum præparatio, quæ non niſi adeptione erat confirmanda. Dein ſubſecuti ſunt, qui Paracelſi inventis addentes, eſſent repertæ veritatis theoricæ illuſtratores, ut tandem ſubſequatur, adeptum medendi conſecutus, docens verbo, & opere, quæ Deus per priores denunciavit.

26. Poſtremò, Scholæ ſibi diffidentes, fraude novâ fidem apud credulos fecere, jactitaruntque per Diætæ regulas, ſe noviſſe corpus calculoſi ita diſponere, ut omnis pituitoſa, antecedens calculi moles: quæque aliàs citra ejuſmodi ſua inſtituta, ſtatim atque ſponte, in calculi racemos faceſſeret, continuâ ac ſucceſſiva repetitione tollatur. Id eſt. Spondent omnem pituitam ſe poſſe præripere, quæ quomodo libet calculum format. Imò pituitam, quæ ad neceſſariam cruoris elementalem compoſitionem (juxta Ethnicos) requiritur, fore tam parcam & exiguam, ut vix ſufficiat, pro iſta ſui neceſſitudine, multoque minus, pro exuberantia, ad creandum calculum. Quorſum videlicet pollicentur magiſtrales quaſdam, iteratasque purgatiunculas, familiares ideo, atque minorativas nominant. Promittunt inſuper, ſe ad oculum oſtenſuras, verè dejectam pituitam illam (aſſumtis ad hoc ſcilicet ſuis phlegmagogis) hinc etiam ægris propediem imprecaturas fauſtam ſanitatem (palliativam ſaltem) ob ejectam calculi præviam materiam. Sic tamen infirmi magis ſenſim infirmantur; Medicè atque miſerè vivere pergunt, quamdiu talibus auxiliatoribus ſe obſequentes ſubſternunt. At ejuſmodi jam nugis ſat ante reſponſum, ubi pituitam, & mucilaginem, è cenſu cauſarum Duelech removi.

27. Paracelſus itidem, de primâ tartari calculique materiâ, æquè inſulsè nugatur, ſuæque pridem doctrinæ immemor, transfugit ad pituitoſam mucilaginem Humoriſtarum, quos primus, ludibrioſo attamen, ſic nomine vocavit. Ego verò recepto jam iſthoc paſſim nomine, illos ex commiſeratione, non autem ironiâ, ſic nuncupo. Alibi autem, incautus, hæc iterum oppugnat Paracelſus, ſpondens, intra quindenam ſanationis Duelech cerni poſſe, quantæ magnitudinis fuerit, ſi omnis quotidie urina exſiccetur. Quod clarè implicat cum præcedente Tartari materia: eſſetque ejuſmodi lotii arefactio, mera fraus, ac impoſtura, ſi ſimul cum reſoluto Duelech, excerneretur antecedens tartari calculoſi materia. Siquidem promittit, quod quicquid diſſolvit Duelech, idipſum multo compendioſius ſolvat præviam ad calculum Tartari materiam, indies ſuccreſcentem. Ego ſanè odi ignaviam, ac ſtupiditatem in medendo, pertinaciam in Docto, ignorantiam in Profeſſore, mendacium in Scriptore, ut & contradictionem in principatum ambiente. Siquidem cuncta dolum includunt, & imperitiam in docente, ſi non malitiam inſuper, atque ignaram temeritatem, in tali principe: adeoque totam illam religionem, multâ labe ſuſpectam reddant. Ego ſaltem vel ab adoleſcente, usque ad lacrymas, indolui ſortem infirmorum

firmorum, qui ſub incerta ſpe creduli, confidebant vitam, familiam, uxorem & liberos, imò fortunam, & facultates gubernandas; per audentem quidlibet jactantioſum.

28. Itaque primum transcurri per vegetabilium monarchiam; ſed non inveni, quod in veſica Duelech reſolvere poſſet. Quicquid autem illorum, in vitro, Duelech liquefaceret, vel hoſtile erat, vel ſaltem iſtis qualitatibus non perveniebat ad veſicam; ſin autem per ſyringam injiciendum videretur, non erat à veſica tolerabile. Itaque diſtillata, ac decocta vegetabilia, itemque cineres, calces, pulveres, & extracta univerſa, didici caſſa, & exigua adverſus tantum hoſtem. Acidiora quidem minuebant Duelech in ſui integritate; ſed oretenus ſumta, non ingrediebantur ſub iſta potentia ad veſicam; deforis autem injecta, utut inſtar vini viderentur mitia, attamen in doloris ſenſu, ferrum candens æmulabantur. Mirabar itaque Paracelſum atque alios, quod è melle, ſaccharo, rore, &c. commendarent liquores ſtillatos; cum nemo mortalium illa per ſyringam injecta toleraverit unquam. Experimento quidem obſervavi, quod columba exciſum Duelech, ſuo ſtomachi fermento acido, reſolveret in ſuccum, prout etiam fragmenta laterum. Propinata eſſet proin à ſenioribus, columbarum, atque gallinarum membrana ſtomachi interior; at ſane ſpe multum fallaci. Tam quia cum vita bruti, vis fermentalis viſcerum unà exſtinguitur: quam etiam, dato quod ille pulvis primitivam ac priſtinam vim, quam in vita ſortiebatur, à morte ſervaret; attamen in culinis noſtrarum digeſtionum, prorſus ſpoliatus virtutibus iſtis, ad veſicam perveniret: quanquam revera, pulveres vix in laticem urinalem vertantur. Licet conſtanti utrobique inſcitia, ejusmodi multa præſcribantur ægrotis. Hoc attamen didici, quod ſpiritus ſalis Hiſpalenſis, extremo reverberii igne, unà cum terra figuli diſtillatus, mane ſingulo bibitus, cum vino albo, pridie è vaſe deprompto, nedum ſenum tollat mortales ſtrangurias, totusque diureticus aliquot ſanaverit; verum inſuper, quibus decidens juſto major calculus è rene, per aliquot menſes in veſica moratus erat, tandem minutus, mejendoque excretus fuerit; quem tamen antea, multoties repetito introitu, in collum veſicæ, toties per catheterα repelli retrorſum neceſſum fuerat. Paratur autem è ſale primum fuſo, & per ignem liberato ab extravaganti ſorde, mox fuſo ſale, & inter nummulos raphani reſoluto, rurſusque tandem exſiccato, cum pari terræ figulinæ diſtillato, acri igne reverberii tandem, debitoque modo, ne quid exſpiret, prout de vitriolo infra docebo. Habes enim ſalis balſamum, quem nunquam ſatis expendes. In tyrocinio meo autem videram domorum rudera, ſalem petræ fundere: quodque laterum pulvis, ſemel à ſale petræ liberatus, ac dein per aliquot annos ſub tecto aſſervatus, fraceſceret, atque denovo ſalem petræ daret, ſicque totus pulvis, ſabulo excepto, tandem verti poſſet in ſalem. Videram quoque laterem nitroſum, in medio latioris muri incluſum, trans omnes, utrimque ſibi vicinos lapides, ſuum foris prodere ſalem petræ, adeoque eſſe ſaxorum, atque laterum vicinorum deſtructorem. Memor itaque nominis (ſal petræ) cognovi illum ſalem eſſe ipſum laterem, vel ſaxum reſolutum. Potiſſimum quia in antris rupium, ſponte ſtillet, alibi verò longis propendeat ſtriis. Quocirca ſalem petræ diverſimodè pro Lithiaſi præparavi: at fruſtra. Quia tum adhuc ignorabam, quod Duelech aliis longè conſtaret principiis, quam ſaxa mineralia. Vidi pariter millepedes, ac inſectas, locis nitroſis natas, ac morantes, in uſum applicari contra calculum veſicæ. At fruſtra. Sed poſtquam cognovi, tot ſecula ſomniaſſe, in cognitione cauſarum Lithiaſis; credidi confidenter, quod omnis error ſtaret penes noſtram ignaviam. Tandem anxietatum quærentis miſertus Deus, dedit mihi cognoſcere Ludum cum præparatione Paracelſi: qui me intelligunt, gratulantur mihi ſtudiis publicis; quia norunt, me vera ſcribere. Quærite fratres, & diligenti animæ obviabit gaudium immenſum. Primum enim diſcite diſſolvere Duelech in vitro, liquore tepido, non ſtomacho, non demum veſicæ, moleſto: ſic ut Duelech ſenſim minuatur abſque bullis, & agitatione, gaudete, quia prope eſtis. Tum diſce, Ludum vertere in ſalem, abſque ullo transmutationis remedio.

29. Remedia autem adverſus Duelech, po-

tentur jejuno ſtomacho, abſque heſterna cœna. Quod ſi felici remedio interno ſis fruſtratus, per catheteram qualibet hora injiciatur externum, dimiſſa tamen prius urina. Dum autem iſtud urinæ ſtalagma examino, in mentem recurrit hiſtoria filiæ vicini piſtoris. Habebat namque filiolam, quæ ſæpius cruentum mejeret, medioque filo ſuſpendebatur lotium Erat autem pallidum, cum multo ſedimine, ac glutinoſo: ſicque ſeptimum vixerat annum. Villica quædam narrat piſtori, idem ſibi olim contigiſſe. Juſſi tandem adferri veſicam tauri, embryonis, nondum nati; (vaccæ enim non imprægnatæ vix ſaginantur) veſicula iſta plerumque repleta eſt liquore ſaporis, non quidem urinalis; ſed alieni. Cujus ſingulo manè bibit uncias circiter binas, cum totidem vini albi.

30. Nupta eſt dein anno ætatis 19. & anno 1643. ſuperſtes ac ſana, calculi neſcia. Idem dein remedium juvit aliquot puellas pauperes. Cumque hoc jam tentatum eſſet aliquoties. Idem ex embryone hirco tentatum, ac felicius adhuc ſucceſſit.

31. Subnectam hoc loco meas obſervationes, de lapidibus cancrorum, quas nunquam ab alio adnotatas vidi.

32. Inprimis ineptè vocantur oculi; cum non fungantur oculorum munere, nec extra emineant, nec toto durent anno. Nec demum hi lapides ſunt extra eſſentia, à tota bruti teſta, (licet ſic juſſerit Paracelſus) ſiquidem per plurimas atque uniformes cancrorum diſſectiones, comperi quæ ſequuntur. Inprims ſtomachum cancri eſſe in capite, prope verticem. Mares enim quotannis ægrotare incipiunt, à menſis Junii medio: fœmellæ dein, in Julio, ante teſtarum exuvium. Sunt enim per dies novem, & amplius, velut ſemiexanimes ac immoti. Qua tempeſtate ſtomacho illorum exterius obducitur membranula nova, inter quam & ſtomachum veterem eſt liquor quidam lacteus, qui ſenſim exterius in globum ſtomachi convexum, quâ parte attingit, obducitque ſtomachum veterem, contrahitur utroque latere, in concavum, ſtatimque lapideſcit. Interim nec tunc, nec multò poſt cancer eſitat quicquam. Ideoque (penè incredibile) vetus, ſive interior ſtomachus, ſenſim in mucilaginem alimentariam abſumitur, exteriorque, ac novus alter ſtomachus, in vicem abſumi, ſuccedit. Siquidem iſti lacti, ad ſtomachi veteris convexum ſubnato, obtenditur ſtatim pellicula, per modum lacti tepenti ſolitum: creſcitque lac iſtud inter utramque præfatam membranam, utriusque ſcilicet ſtomachi. Quæ cuncta ducentis forte cancris diſſectis, dietim obſervavi, jucunda admiratione. Tandem reſidua pars lactis cancro cedit in alimentum. Poſtremo etiam, uterque lapis iteratò ſenſim diſſolvitur, & in nutrimentum paulatim abit. Nihil autem cancer edit, aut in ejus ſtomacho reperitur, quantis per iſti lapides ſunt in ſtomacho ejus, vivitque circiter 17. dies tam ex veteri ſuo ſtomacho, ſenſim abſumpto, quàm ex uſu reſolutorum poſtea lapidum. Addo, rariſſimum diureticum ex hoc lapide colligi, etiam vulnerarium, modo reſolvatur in formam priſtini lactis. Quod quam ſit excellens, atque potens, vix cuiquam, quam perito, perſuaderi poteſt. Nihilque eſt vulneratis, vel poſt partum matribus, aptius, quàm remedium horum lapillorum. Habet namque remedium, contra inclementias multorum vegetabilium, vi laxante infamium, modò ita reſolvatur ut per minima, ambo miſceantur.

33. Denique in Marca Brandenburgica, locupletiſſima eſt cancrorum piſcatio. Vectores autem coguntur noctu excubias agere, ne fortè porcus aliquis, vel leviter, ſubter currum tranſcurrat. Nam id ſi contigerit, manè quotquot cancri in curru fuerint, inveniuntur mortui. Tam exitialis eſt porcus cancro.

34. Ut autem in veſicam quodlibet injiciatur abſque dolore, Cathetera novum inveni. Quia corniculum argenteum, quo Chirurgi ſummis cruciatibus urinam exigunt, atrox atque cruentum eſt, ideoque prorſus diſplicuit. Inter plures autem, quos tentavi, aptiſſimus atque innocuus occurrit, qui è tenui corio fieret. Nimirum ad hoc corium, ſive alutam, intus depinxi colore albo, ex ceruſſa, & oleo lini: cumque fere jam exaruit, fiſtulam exinde ſuendo componi juſſi, cui filum æneum per longitudinem indu-

inductum eſſet, eratque ſutura ejus plana, ut ne quicquam protuberaret. Uno autem hujus fiſtulæ extremo, fiſtula ipſa ſatis ampla, ut ipſi ſypho ſyringæ indatur, quoties libuerit, amboque apte reſpondeant, ut hac via liquor in veſicam injici queat. Porro tota coriacea fiſtula diluta colla firmetur, ut hac dein exſiccata, colore aliquo, atque oleo lini pingatur. Idque videlicet tam ob majorem fiſtulæ firmitudinem, quam etiam, ne per liquorem injiciendum permadeat, & flacceſcat. Educto igitur filo æneo, alter ejus vicarius in locum ſubintret, ex gingiva Balænæ paratus. Ergo habes ſic fiſtulam tenuem flexibilem, quæ ne quicquam dolet immittendo, etſi quadragies unico die, in veſicam protrudatur. Primis quidem vicibus circa ſphincterem inſuetum, dolet, ac mox ceſſat, pavor illius contractionis. Abſtrahitur autem lotium, quoties lubet. Evacuataque veſica, injicitur per ſyringam demum, retro ad fiſtulam, adaptatam, usque in veſicam quicquid lubet. Modò intromittendus liquor ſit indolens, nec ingratus. Eſt autem Syringa, ad cujus Syphonem, Catheteris eminens extremum adaptari dixi. Sit laus æterna Deo in excelſis, placeatque illi irrorare, & fœcundare mea ſervitia atque deſideria, in opem mortalium oblata!

TYRONIBUS FERCULUM OFFERT AUTHOR.

CAPUT VIII.

1. *Quæſtiones doctiſſimorum virorum.*
2. *Reſponſa Authoris.*
3. *Author ſpernit judicia de ſe habita ac habenda.*
4. *Satisfactio de Auro horizontali.*
5. *Heteroclita de ſulphure Veneris.*
6. *Sulphur Veneris non eſſe de intima eſſentia metalli perfecti.*
7. *Probatio permanentis ſulphuris externi.*
8. *Dignitas ſulphuris Veneris.*
9. *Indiſtinctio Authorum Tyrocinii Chymici.*
10. *Reſponſio Authoris ad objecta.*
11. *Incognita quædam hactenus de vitriolo.*
12. *Vitrioli nomen unde.*
13. *Nativitas vitrioli.*
14. *Differentia bonitatis vitrioli.*
15. *Græci cedunt palmam Germanis, de mineralibus.*
16. *Error Paracelſi circa æſtimationem vitrioli.*
17. *Demonſtratio erroris præfati.*
18. *Quale vitriolum ſit medendo optimum.*
19. *Modus diſtillandi vitriolum optimus, & inuſitatus.*
20. *Miræ proprietates hujus ſpiritus vitrioli.*
21. *Notabilia aliquot, inde reſultantia.*
22. *Diſtillatio ſalium.*
23. *Commendatio Dauci.*
24. *Lignum Nephriticum noſtras, ejusque delectus, ac præparatio.*
25. *Uſus Betulæ.*

Occaſione libri mei de febribus, ad me è diverſis Europæ ſinubus, ſcripſerunt magnæ notæ viri, petentes, elucidationem, circa remedia ibidem tradita. Fatentur quidem, ſe agnoſcere, in audacia meæ promiſſionis, vera ſubeſſe febrium quarumcunque remedia: ſed dolere nimiam ſcripti mei obſcuritatem. Primò itaque inquirunt, quid ſit Aurum horizontale. Secundo petunt, confectionem elementi ignis Veneris. Tertio, Nunquid fortaſſis ſit ſpiritus Vitrioli rectificatus? Quidam etiam minas addunt, niſi publice optatui eorum ſatisfecero, librum meum de febribus fore prohibendum: ut alterum principem Machiavelli. Utpote quod ſtante meo libro, neceſſario alioqui, mox conſiderent Academiæ Medicæ in rudera, Galenusque mox oſtiatim ſtipem petiturus exularet. Boni quidem conſulunt, quæ de febrium inaudita doctrina, deque phlebotomiæ, purgationum, remediorumque deteſtandis abuſibus, in proximorum commiſerationem, in medium attuli: ſed explicationes deeſſe, apertiusque loquendum: ut me tacente, ſub ſigillato velut diplomate, cuncta confirmetur in poſterum, per quorumlibet experientias, & miſerorum acclamationes.

2. Primo reſpondi, obſtare arcanum Liquoris Alkaheſt Paracelſi, cujus nimirum doctor Omnipotens etiam diſpenſator manere decrevit, in

in mundi uſque confuſionem, ob rationes, pro parte, notas Adeptis. Itaque me deſerturum illius Arcani manifeſtationem, theſauris beneplaciti divini.

3. Quoad autem judicia, interim de me habenda, parum moror. Nec enim primus eorum, ut neque poſtremus vituperator ero, qui nunquam reſpexi ad mundi cenſuras, de me factas: nec æſtimo (quod alii tamen multi) cum electione, mei æſtimatores. Utpote in Deo amo æqualiter; neminem autem prorſus ideo, quòd mihi blandiatur. Scio namque, quia Deum protectorem habeo, qui deſerit neminem ſe invocantem. Etenim pluerunt laquei tribulationum ſuper caput meum. Conſtiti, nec enim ullatenus preſſerunt animam meam. Deciderunt in terram, calcavi illos cum deſpectu; & ſtatim tanquam fimus, putruerunt ſponte. Conturbati autem horum authores erubuerunt. Utinam Deus illis agnoſcat! Scio denique, quod Deus, rore ſuperno, fovebit ſemina, quæ plantavit, quæque creſcitura voluit. Neque me ſolicitum permiſit, pro nutu mundi, conſenſu Scholarum, aut vulgi acclamatione. Ipſe namque univerſa quæ vult, poteſt, facietque pro lubitu, dum mundus merebitur per veram medicinam in ſuis languoribus conſolari. Ah, quam tumida bulla, quæ ſemper alienis ſuſpenſa arbitriis, pendet ambitio? Quam male denique ſemper judicant aliena arbitria? quæ præſertim præjudicato continuo reguntur? Ad propoſitas autem quæſtiones dico. Quod ſicut Sol cenſetur naſci in hemiſphærii horizonte: ita Mercurius, dum factus eſt Diaphoreticus, dulcis ut mel, & inſtar auri fixus, eſt aurum in ſui horizonte: tantoq; eſt in re medica auro nobilior, quantum perla orientalis Scotica Mercurius namque, quamdiu eſt metallicus Mercurius, eſt primo enti metallorum ſimilis, & vicinus valde. Dum autem aurò colliquatur, concluditur ejus omnis vis medica, ſigillaturque: imò introvertitur ſic, ut dotem, quam humanæ naturæ debet, pro ſuis languoribus deneget.

4. Sulphur namque Veneris poſt ſeparationem ſui, à ſuo corpore, ac reſurgens, fit ſulphur quaſi glorioſum, ringitque ideo ſulphur Mercurii (quod in pulvere Joannis de Vigo, per ſulphura mineralia corroſiva, eſt e traverſum) immediatè, ſeſeque toro inſeparabili mutuo amplexantur: ſtatque tum ideo vis amborum ſulphurum extime: Hinc nempe virium conſertione. Mercurius diaphoreticus, inde reſultans, perficit uniſonum medendi, in cunctis quæ tam Phyſicus quam Chirurgus optare queunt; ſive reſpectu morborum acutorum, ſive demum chronicorum relatione adhibitus ſit.

5. Non eſt ergo ignis Veneris, ſpiritus vitrioli, utcunque exquiſitè rectificatus; ſed ignis ille eſt ſulphur cupri volatile, in forma olei viridis, melle dulcius, & à corpore mercuriali ſui cupri planè ſeparatum. Reſiduum autem cuprum manet album, nec unquam virideſcens per æruginem, ut neque amplius de numero ſeptem metallorum. Quia evaſit novum, atque anonymum metallum.

6. Non poteſt autem haberi ignis Veneris, niſi cum plenaria cupri deſtructione, corporiſque mercurialis ipſius Veneris volatilizatione. Quod quantumcunque ſit volatile, in forma olei; facili tamen negotio, poſtmodum iterum reducitur in metallum album ignotum, atque ſub malleo extenſibile. Sed ignis, ſive ſulphur Veneris, non item amplius reducitur in metallum, per ſe. Quia, prout nullum ſulfur eſt metallum: ita omnis Mercurius metallicus, eſt verum metallum. Docent autem Adepti, quod pars metalli ſulfurea nequeat ſeparari à ſuo corpore mercuriali, ac metallico, niſi per ejuſdem totalem deſtructionem, quamque ideo (licèt abuſivè) elementalem vocant: Quia nimirum in metallis, ſint duo ſulphura. Unumque ideo merito vocant externum: atque aliud internum. In propoſitis autem cupri terminis, contemplare internum iſtud, quod in albo, anonymo ac mercuriali metallo corpus fixat, ſive coagulat, efficitque ſub malleo ductile: cum alias Mercurius abſque ſulphure nunquam in metallum coagulari poſſit. Externum verò Veneris ſulphur eſto oleum illud viride, dulce, quodque iterum in metallum, in ſe abſtractum, cogi nequit. Pr in univocè teſtantur hujus Philoſophiæ Symmyſtæ, externum ſulphur à ſuo corpore ſeparari non poſſe, ne quidem per ignem, in metallis imperfectis, quin unà pariter pereat pars Mercurialis ejus.

7. Vidi namque plumbum, ter ſublimatum rediiſſe in idem numero, quod ante, plumbum.

8. Ita-

8. Itaque cum ſulfur iſtud externum (quale à cupro trahitur) non ſit neceſſarium metallo perfecto; Cupro autem iſtud ſulfur, Veneri ſit à Deo additum: ergo neceſſe eſt iſtud ſulfur Veneris habere ſuos fines, ad neceſſitates ingrati hominis conducentes, pro infirmitatibus ſcilicet humanis, ſupra omnem metallicæ perfectionis dignitatem. In cujus uſum videlicet, Stoici ipſi, cuncta mundi creata, directa eſſe, conjecerunt.

9. Errant proinde Tyrocinii chymici Scriptores, quotquot variis mentiuntur fabellis, Mercurii metamorphoſin in ſalem, aquam, oleum, ad varios Medicaminum uſus, audentque ſua inventa hoc ſtabiliri argumento: Si enim aurum, corporum conſtantiſſimum, queat in vitriolum, adeoque & in fumum evolare; quidni idem faciet multò licentioſius Mercurius?

10. At ego, reſpondendo, proponam in limine duas Philoſophorum ſententias, longè veriſſimas, pudibundas tamen hiſce argumentatoribus: ut hinc etiam Chymiæ expertes queant digito notare vanitatem illius argumenti, utque pudore ſuffuſi, reſipiſcant Tyrociniorum Authores. Quarum prima eſt. Quòd ſit longè facilius aurum ex non auro conſtruere, quam aurum naturale deſtruere. Pudeat ergo inprimis eos docere auri deſtructionem, qui ejus conſtructionem ſe neſcire, inopes teſtantur! Itaque vel mentiuntur ac decipiuntur Adepti Philoſophi, vel ipſi Scriptores Tyrocinii. Altera eſt. Si non vidiſſem argentum vivum eludere quamcunque artificum operam, adeò, quod aut totum avolet adhuc integrum, aut totum in igne permaneat, atque utrolibet modo, ſervet impermutabilem ſui ac primitivam identitatem, identitatiſque homogeneitatem anaticam: dicerem artem non eſſe veram, quæ vera eſt, ſine mendacio, atque longè veriſſima. Adeò, ut quod ſupra eſt, eſt ſicut quod eſt infra: & viciſſim. Ignaros ergo ſe rei metallicæ produnt, quotquot docent præfatas Mercurii aurique metamorphoſes. Nam utcunque iſta metalla, per quædam mineralia ſibi adjuncta, nunc ſpecie olei, ſalis, vel ſulfuris, per retortam pellantur, horumque larvam mentiantur; ablatis tamen ejuſmodi adjunctis, ſemper idem manet aurum, idemque qui ante Mercurius, redeuntque in priſtina corpora. Imò licèt aurum radicaliter in partes heterogeneas, ſalem ſcilicet, ſulfur, ac Mercurium ſe pateretur ſequeſtrari (quod nullatenus naturæ, niſi per unicum liquorem conſtructivum, eſt poſſibile.) Iſtud tamen in Mercurii homogeneitate, eſt naturæ & arti impoſſibile. Quippe qui auro eſt ſimplicior, majori anaticaque identitate conſtructus. Quia in Mercurio non eſt reperibilis diverſitas, qualis alioqui in tincturâ auri, hujuſque albedine. Quod jam ante in ſulfure atque Mercurio Cupri diſtinxi. Nam etſi Mercurius Cupri totus factus ſit volatilis: quia tamen non ſpoliatur propterea ſulfure interno ſui, ideò iterum reducitur in album, ac malleabile metallum.

11. Porrò ad quæſtionem, quâ petunt, num ignis Veneris ſit ſpiritus Vitrioli rectificatus? quædam de naturâ vitrioli, ejuſque diſtillatione, per neminem ante me tradita, propalabo.

12. Enimvero natura produxit ſal quoddam minerale, acidum, quod Græci Chalcanthum, ineptoque nomine, Latini, Atramentum ſutorium nominant. Chymici verò vocant vitriolum, quia tranſlucidum vitri inſtar.

13. Eſt autem ſal iſtud embryonati ſulfuris immaturus partus, qui dum lambit venam cupri, eam erodit, diciturque ideò cuperoſum, ſive cuprum eroſum. Sin autem venam ferri, vel aliorum mineralium roſerit, fontes parit acidos, ac diverſos, juxta venæ eroſæ indolem. Quæ ex profeſſo, libello de fontibus Spadanis, ad longum ſum proſecutus. Porrò, ſive aqua iſta, quæ ſalem embryonati ſulfuris in ſe continet, cuprique venam eroſam ſecum ſervat, per ſe ſtillet, coquaturque per ignem in vitrioli conſiſtentiam: ſive demum ſua ſponte alibi coaguletur: id nequaquam ejus ſpeciem aut bonitatem diſtinguit. Siquidem nil ei deperit coquendo. Etenim dum aquoſus liquor ſat exhalaverit coquendo, ſponte dein tandem in frigore coagulatur reſiduum. Solum at pretium vitrioli variat venarum diverſitas. Etenim prope Antverpiam, dum è Pyrite ſulfur liquatum eſt, reliquum ſub dio exponitur, ac pro majori parte liqueſcit paulatim. Nam per ambuſtionem, ſulfuriſque fuligines, æruginem concipit, quæ à ſale reſiduo rodi-

roditur, atque in ſcrobes per pluviam diffluit. Sic etiam vicini Eburones, ditiori vena, ſuum parant vitriolum. Alibi ſanè eſt vena ipſiuſmet cupri, coagulatio ſale ſulfuris, dives; ac ſponte ſtillat, diffluit, coagulaturque, quæ alioqui fontis vicini madore diluitur.

14. Differentia itaque bonitatis conſiſtit in ſalis puritate; non autem in opulentiâ ac ſaturitate cupri (loquor enim non ut mercator, aſt tanquam Medicus) differt quoque propter commiſtionem cujuſdam peregrini. Si videlicet in Pyrite, aut venâ cupri, commiſceatur vena plumbi (quod frequenter eſt obvium) vel fortè adeſt maligna Arſenici participatio (Arſenicum enim, quia plerumque metallis inſidiatur, atque comitatur, uſitato hinc nomine vocatur fumus metallorum) Adeoque, quod alias eſſet legitimum vitriolum, fit nocuum medendo. Color autem lazureus vitrioli, plerumque præfertur viridi: fortè, quod ille oculis arrideat magis. Saltem facillimo negotio, ſimplicium impoſtores, ex viridi vitriolo, lazureum mentiuntur.

15. Cæterùm Chalcitis, Myſy, Sory, Melanteria Græcorum, hodie periere, tanquam venarum cupri diſtinctiones inutiles: nam Græci tantùm Alphabetarii, reſpectuque Germanorum, ignavum, quicquid veteres de re metallicâ poſteris edidere.

16. Sunt autem, qui cum Paracelſo, vitriolum commendant, extolluntque in medendo, quod ex cupri copia cenſetur ditiſſimum: adeoque cunctis præferunt, quod ex ipſomet cupro conflatur. Quidam ideo candenti aut liquato cupro ſulfur inſpergunt, magnoque ſic labore, ejus æruginem ſolicitant, &c. Paracelſus verò, optimum in medendo vitriolum, per laminas cupri, ſale communi, atque ſulfure ſtratificatas, cæmentando parat. Recentiores hinc ſe ducti, bracteas cupri, per ſpiritum ſulfuris aut vitrioli vulgaris, iteratò diſtillant, donec planè nigræ ſint, atque friabiles, quæ demum liqueſcunt in aqua, fitque cœrulea, quæ coquendo inſpiſſatur, ac in frigore concreſcit vitriolum. Sic nimirum adulteratur hodie, quod pro Cyprio venundatur.

17. Sub pace Paracelſi ſcio atque comperio, vitriolum è Venere factum, longè in medendo eſſe ignavius vulgari, quod caret ſuſpicione miſcellaneorum. Adeoque ſpiritum ejus non eſſe niſi merum acetum minerale, privatum aporrhœâ, cuprei ſulfuris. Comperi nempe, vitriolum è Venere factum, longè pauperius eſſe foſſili. Item foſſile, cui plurimum cupri ineſt, in medendo, ac diſtillando, pigrius eſſe vulgari. Nam diſtillavi vitriolum arte paratum, colore lazureum, neutiquam viſu à Cyprio diſtinguibile: deditque parum ignavi ſpiritus acidi: ceſſavitque mox infra paucas horas omnis ſpiritus: atque reſiduum corpus totum in fæcem nigram condenſatum ſubſtitit, ſuumque mihi cuprum ad vota reddidit. Siquidem cuprum jam eſt metallum completum, non facilè deſtructibile, aut retrocedens ad ſui principia. Adeo licet ignis atrocitate minuatur; attamen quicquid ejus avolaverit, verè adhuc metallum eſt, ob rationes ſup. allatas. Equidem inter venas metall. nulla æquè difficulter ad perfectionem metallicam adducitur, ipſo cupro (quod teſtatur Georgius Agricola) ſiquidem, ad minimum novies recoqui poſtulat, antequam inde cuprum emanet. Ubi interim aliorum metallorum venæ, primâ liquatione ſuum fundunt theſaurum. Perfectionem itaque cupri Vena acquirit, per ſequeſtrationem partium, ſibi à nativitate miſtarum. Sunt autem hæ, quæ primo enti ſuo adhuc alligatæ ſunt: unde proinde cuprum jam perfectum reſpuit, reſiſtitque quam pertinaciter diſſolutioni ſui corporis: ac per conſequens, nec poteſt inde haberi perfectum vitriolum Medicum, quod virtutem habeat de ſulfure Veneris. Quippe hoc non eſt è cupro ſeparabile, niſi per omnimodam corporis metallici deſtructionem, pro ut antè docui.

18. Partes ergo venæ cupreæ, à natura metallica procul remotæ, ac primo enti viciniores, tribuunt vitriolo vim medicam, factitio chalcantho denegatam. Nam vitriolum vulgare, ac vile, ad minimum toto octiduo, ſuam ſpirat exhalationem, utcunque flagrantiſſimis reverberii flammis urgeatur. Quò ergo vena liberior eſt ab aliena malignitate, viciniorque fuerit primo enti Veneris, remotior nempe à metallica cupri conſtitutione: eò ſal ejus, propria ſponte innatum, illique colliquatum, vitriolum profert inculpatius, ſpirituſque ditiores ſuppeditat, medendoque aptiores.

19. Modus etiam diſtillandi inuſitatus hic eſt; Recipe vitriolum commune, non ſuſpectum peregrinæ malignitatis, bulliendo in ollâ amplâ liqueſcat, & coquatur, in ſiccitatem uſque. Fractâ ollâ, vitriolum, inſtar lapidis induratum, teratur in pulverem. Fiat autem diſtillatio ad minimum 6. Retortis ſimul. Sintque Retortæ vitreæ. Nam lapideæ omnes poroſæ ſunt: quia omnis terra poros retinet; eò quod poſt exſiccationem, neceſſariò aliquid non fixi efflat. Porrò retortæ loricentur cruſtâ, quæ nec dehiſcat, nec rimas contrahat, vel ſponte decidat, vel vitrificetur nimium. Optimè quoque collum retortæ eminens amplo vaſi recipienti connectatur, ne vel tantillum reſpiret. Recipiens autem locetur in arenâ madida, item convexa ejus pars integatur ſacco ad dimidium repleto arena madida: qui ſaccus renovetur aliquoties, intinctus aquæ frigidiſſimæ. Dimidium autem retortæ pulverato vitriolo impleatur. Diſtilla autem per gradus, ac tandem urgeatur carbone, quantum poſſibile eſt furno venti, qui propria crate flatur. Cum autem furnus venti ceſſaverit ſpiritum in vas recipiens dimittere, aperiatur à latere porticus, quâ viâ reverberium flammæ lignorum, ſubter Retortam penetret, perſeveretque per 5. aut 6. noctes, ſummo igne, naturæ poſſibili. Retorta videbitur tibi forſan liquari, in tantâ ignis procellâ: at nihilominus conſtans perdurabit: eò quòd exterior lorica terrea vitrum detineat, combibatque: atque ita invitrietur, quantum operi ſat fuerit. Memineris tandem, vas recipiens à collo retortæ ſequeſtrare, flagrantiſſimo adhuc igne. Alioqui videbis in frigidiore ſtatione, redire ſpiritus in fæcem, quæ illos exſpuit. Tum demum accipe Colcotar, ſive fæcem è diſtillatione reſiduam, quam à vitriolo Cyprico verò, Hungarico, vel ſaltem Goſlarico, reſervâſti. Sulfuri commiſta fæx iſta reſidua iterum comburatur, uſque in ſulfuris omnimodam abſumtionem. Hanc autem dein irrorabis, & madefacies præfato ſpiritu. Is enim, uti ſtatim imbibitur in patinâ, vel cucurbitâ vitreâ: ita inde repetitus, nil niſi phlegma aquoſum, atque inutile reddit, remanſo ſpiritu imbibito, in colcotare. Idque repetitim renova ſexies, aut ſepties, donec tandem ſpiritus affuſus rubeſcat, qui ſupernatabit Colcotari. Quod ſignum eſt, ceſſandum à ſaturitate imbibitionis. Adeoque hoc dives Colcotar, bene exſiccatum, indatur Retortæ, diſtilleturque hoc dives Colcotar uſque in ultimos ſpiritus, jam flaveſcentes, olentes mellis grati odorem.

20. Memento tamen, abſtrahendum vas recipiens à retortâ adhuc candente, obturatoque per ceram ore lagenæ fortioris, ſervandum hunc ſpiritum. Cui demum ſi aquam injeceris, vas ipſum diſſilit ſtatim. Ergo ſolo ſpiritu prioris diſtillationis compeſcitur hic ſecundus ſpiritus. Cujus vix unica libra transfunditur de lagenâ in lagenam, quin unicæ ſaltem unciæ fiat amiſſio. Itemque niſi recipiens ab retortâ tempeſtivè, ut dixi, tollatur: videbis potiſſimum ſpiritum, refrigerato furno, rediiſſe in Colcotar, unde per ignem fuit excuſſus. Porrò fæx Colcotaris, è ſecundâ deſtillatione reſidui, tota adhuc eſt cuprea, ac virideſcit multifariam.

21. Unde 1. conſtat, quod antè monui. Nempe ignem Veneris non niſi per omnimodam metalli deſtructionem, ſeparationemque depromi, atque haberi. 2. Hoc ergo faciendum viâ longè occultiore. 3. Quòd vitriolum cupro dives, minùs aptum ſit diſtillationi, quam aliàs commune. 4. Quod vitriolum cupreum fundat ſpiritum aceti mineralis ſalis; at non cupri liquamen volatile. 5. Ideoque ſulphur Veneris rectè vocetur ſulfur Philoſoph. ad vitam longam aptum. Dulce inquam guſtu; non autem acidum, aut acutum. 6. Quod ſpiritus vitrioli, ſuprà edocti, ſanet morbos aliquot chronicos. 7. Quodque ideo ſpiritus vitrioli, hactenus venales ac uſitati, non ſint niſi acetum minerale, adhuc in ſe adulteratum. 8. Quod reſiduum Colcotar ſit vi medicâ ditiſſimum. 9. Quod præparatio vitrioli, ab Iſaac Hollando, aliiſque modernis præſcripta, non miſerit ſagittas ad verum ſcopum. 10. Quod noſter ſpiritus, ſuprà deſcriptus, atque ſic rectificatus, quatenus volatilis, ac ſalſus, pergat uſque in quartam digeſtionem, reſolvatque excrementa morboſa, in itinere obvia: & per conſequens etiam, tollat cauſam occaſionalem plurium morborum chronicorum.

22. Jam itaque tradidi pariformem modum diſtillandi ſpiritus *ſalis marini, ſalis petræ*, atque ſimilium. Memineris tamen, vitriolum in ſe ha-

habere terram Colcotaris: quapropter, cætera talia optare terram figuli exſiccatam, ſibique acquiſitæ admiſtam.

23. Cæterum jam ante tradidi, modum præſervandi à Lithiaſi, per Aroph, itemque per cereviſiam cum ſemine Dauci, vel flavæ paſtinacæ ſylveſtris coctam: deſiſterem ergo, calamumque reponerem, atque relinquerem aliis me felicioribus, optando, ut quisque deinceps addat, quæ longe meliora invenerit.

24. Nam cum Duelech ſolam obſideat ſpeciem humanam, anomaloque modo producatur ab excrementis ipſis, non autem oriatur per modum aliis infirmitatibus conſuetum: videtur ideo etiam præ aliis morbis, in peccati vindictam, ſingulariter obnaſci, pueriſque adhuc innocentibus, ad majoris mali averſionem, à Deo permitti. Etenim quanquam bruta quædam lapillos in ſe generent, tamen iſti lapides non ſunt ex cauſis Duelech natales, neque in pœnam, aut tribulationes illis deſtinati; ſed magis in commodum humanum producti. Quod ſi ergò Duelech peccati culpam referat; peccatum verò è ligno ortum traxerit: viſum quoque fuit mihi, quod ſanitatis præſervatio in Lithiaſi, non ſolum è ſemine Dauci, parilique aliqua herba, ſit exſpectanda: ſed ex ligno aliquo. Quapropter verum quidem eſt, quod lignum Nephriticum nobis nuper ex India ſit allatum; ſed non proinde unquam mihi perſuaſi, divinam bonitatem Europæis tantiſper denegaſſe, ut etiam pauperi calculoſo ſubveniret, donec multis expenſis, tandem remedium poſt termille annos, ab Indis advolaret, ſatis in ſe pigrum alioqui. Daucus præſervat quidem ſub continua ac ſtricta obligatione, prout Aroph confortat renes multo ſumtu. Seriò itaque inquiſivi, an non eſſet lignum aliquod noſtratibus familiare, quod vicem expleret Nephritici tandem nobis à Barbaris miſſi? Siquidem lignum peccati, lignumque vitæ arbores erant; non autem frutices, multoque minus herbæ. Quamobrem olim obſervavi, principibus Germaniæ fuiſſe vernaculum, quod contra Lithiaſin, quotannis in Majo, biberent quotidie hauſtum liquoris è cortice vulneratæ Betulæ. Quem liquorem præſervabant à corruptione aeris, illi affundendo oleum olivarum. Vulneratur Arbor Germanis Bircken-Baum: noſtratibus verò *Bercken-Boom* dicitur. Vulneratur enim cortex Betulæ, prope terram, in trunco, menſe Martio circa tempus, quo ſolet vulnerata vitex plorare novellum liquorem, è terra hauſtum. Sed is liquor Betulæ eſt totus aqueus, ac penè inſipidus. Sin autem ramus aliquis craſſitudinis trium digitorum, ad ſemidiametrum vulneretur, inditaque lana repletur, ſtatim flet liquorem non ingratum, aut ſubacidulum, qui etiam in ipſo Lithiaſis tormento ſolatur afflictos, tribus quatuorve cochlearibus aſſumtus. Meracior ergò eſt, qui ſupernè à ramis, quam qui inferne è trunco fluit. Aquoſus autem planè, qui prope terram effluit. Conſiderabam enim ſtatim, id accidere, quatenus adſcendendo tranſiret per corticem ſubrubeum, qui eſſet tanquam jecur arboris. Sed cum ille cortex, toto anno, eſſet abſque notabili guſtu; cortex autem extimus, albus & tanquam membranaceus haberet ſaporem, atque ſuffitum, tanquam optimæ terebinthinæ, divulſi per ſemipedem, exteriorem corticem circumquaque abs trunco, ac obſervavi, quod nihilominus liquor, qui è ramis ſtillabat, eſſet ejuſdem guſtus, quo ante. Mirabar ergo, unde diverſitas iſta liquorū, unius atque ejuſdem arboris, manaret. Denique mirabar, quod ramalus aliquis, unico die, facile ploraret liquoris libras 8. vel 10. qui alias tota æſtate, non tanto alimento opus habet, nec locum, quo tantus liquor aſſervari poſſet, multoque minus radix, aliis ramis ſingulis, ſub decuplum tantundem liquoris largitur nec tamen proinde aliis ramis de eſſet ſufficiens alimentum: quanquam alioqui radix, multam illam quantitatem illius liquoris attraxiſſet, atque profudiſſet per alios aliquot ramos. Conſiderabam itaque, quod liquor iſte ſimilis eſſet ſynoviæ, profluentis è vulnere; imò cœpi deteſtari illum, quaſi contagium mortis aut putredinis in ſe contineret, nec ſanitatem dare poſſet, ſi in ſe jam integritatis culpam gereret. Attamen comperi, tam ipſum Betulæ lignum, quam ejus corticem rubrum, ſpolitata eſſe vi medendi; corticem autem album pergameni, foris ramis junioribus adnaſcentem, facile inflammabilem, atque ſapore terebinthinæ inſignitum, vix de ſe virtutem in deco-

decoctum ſpargere. Cogitavi itaque, vim liquoris præfatam non prodire à radice, non à ligno, non denique à cortice ſubrubro, ut neque tandem à cortice albo, quippe qui ſibi in caudice non paſſim eſſet continuus. Tentavi ergo corticem iſtum diſtillare, cum per ſe, tum cum additamento lixivii tartari; at ſane liquor è vulnere rami ſtillatus longè antecellebat oleum, atque ſtalagma corticum. Redactus ergo ſum agnoſcere liquorem illum, ſponte è ramis vulneratis fluentem, tam abunde, eſſe merum Lithiaſis balſamum, neque illi obſtare, quod mea petulantia illum effluenti aquæ de vulnere, aut ulcere compararem. Siquidem vulnus atque ulcus, quod nobis mortem, Betulæ nil tale affert, aut promittit. Eſt ergo liquor ille Betulæ, medicamen à natura promiſſum; per vulnera ſolicitatum: adeoque eſt urgere naturam, ad proferendum balſamum ſibi naturalem, quem alias nuſpiam proferret. Quapropter tenellos, ſubnigricantesque ramulos (unde ſcopæ atque virgæ noſtratium fiunt) qui tumentes gemmas nondum frondoſas haberent, malleo ſuper lapidem vel incudem conquaſſatos, juſſi concoqui aquæ, ad cereviſiam fabricandam deſtinatæ: cui cereviſiæ, ſi poſtmodum Dauci ſemen, ad becabungam aſſociaverim, ſortitus ſum effectus, ad Lithiaſis præcautionem optabiles, potentioresque adhuc, ſi iſti cereviſiæ liquor ille Martialis, è ſuperioribus ramis collectus, infuſus fuiſſet, poſt ſedationem maximam ebullitionis ſuæ, quam vina, atque cereviſiæ in cadis ſponte tolerant. Comperi namque inprimis, quod ejusmodi potus è Betula diureticorum metum tolleret. Eò quod dolores Lithiaſis, atque contracturas laxet, tam in lumbis, quàm inteſtinis (hinc namque unica Lithiaſis etiam colicos dolores ſuſcitat, non minus ac ſi fomes ejus inteſtinis ineſſet) itemque dyſuriis, atque ſtranguriis etiam ſenilibus idcirco medetur. Calorem item jecoris, velut ex adacta ſpina oriundum, mitigat primum, ac dein tollit. Denique ſponſus quidam, ligatus per menſes quinque, ne ſponſam ſuam attingeret, pediſequam interea imprægnavit. Poſtmodum, exortis inter deſponſatos jurgiis, dixit ſponſa, ſe nefas cum pediſequa diſſimulaſſe, ut exploraret, an frigidus, an vero maleficiatus eſſet, & quo titulo divortium tentaret. Tandem ſoluta eſt ligationis incantatio, per potum præfatæ cereviſiæ, repertusque fuit maleficiatus, non autem frigidus. Denique quidam in angulo areæ, ex conſuetudine lotium ſolvens, mox ſtranguria cruenta, ac crudeli afflictus decubuit. Medentum autem quælibet remedia fuere fruſtra: præterquam, quod quoties biberet de præfata cereviſia, levamen inſigne perciperet; ſed quoties ſurgens è ſtragulis, obambularet, mejeretque loco ſolito, ſtatim recidivas patiebatur. Tandem viſus eſt clavus è veteri atroque ligno querno, infixus loco, quo ſolitum ſolvebatur lotium. Evulſo itaque, & cremato illo clavo, prorſus à potu illius cereviſiæ, liber remanſit à cruenta ſtranguria. Memini tum, quod Karichterus hujusmodi incantamenta ſcribat ſe ſolviſſe, ſolo mictu per ſcopas Betulæ.

SENSATIO, INSENSILITAS, DOLOR, INDOLENTIA, MOTUS, ET IMMOBILITAS PER MORBOS SUÆ CLASSIS, LEPRAM, CADUCUM, APOPLEXIAM, PARALYSIN, SPASMUM, COMA, &c.

CAPUT IX.

1. *Solus attritus reputatur cauſa doloris Nephritici.*
2. *Probatur oppoſitum.*
3. *Vreter enim ſic ſenſu careret.*
4. *Definitio doloris, juxta Scholas.*
5. *Opinio Veterum ac Modernorum, de organo primario ſenſuum.*
6. *Quin docet nil, præter verba inania.*
7. *Implicita Scholarum blaſphemia.*
8. *Cerebrum non eſſe organum immediatum ſenſus & motus.*
9. *Quid Scholas circa hæc deceperit?*
10. *Melior quorundam attentio.*
11. *Vnde ſic ſibi perſuaſerint.*

12. Medi-

12. *Meditatio Authoris circa ſenſum & motum.*
13. *Speculatio circa ſolutionem continui in Vulnere.*
14. *Pars ſolida non ſentit ex ſe.*
15. *Tria motui ſubordinata organa.*
16. *Recedunt Scholæ à priori ſuppoſitione.*
17. *Nervum non eſſe organum proprium omnis ſenſus.*
18. *Conſideratio Lepræ.*
19. *Omnes nervi, motui dicati, ſentiunt etiam.*
20. *Errores Scholarum circa Lepram.*
21. *Error Paracelſi.*
22. *Inconſtantia Paracelſi.*
23. *Inſenſilitas Lepræ unde?*
24. *Pſora, & lues Veneris, qui differant à Lepra?*
25. *Scabies non poſtulat remedia interna.*
26. *Admonetur Lector.*
27. *In quo ſita ſit difficultas ſanandæ Lepræ.*
28. *Hippocrates nondum noverat ſubjectum immediatum ſenſus.*
29. *Vita quid?*
30. *Propinquior doctrina de ſenſu.*
31. *Immediatum ſubjectum ſenſus.*
32. *Surda definitio de anima ſenſitiva.*
33. *Quomodo contingat ſenſatio?*
34. *Cur pro ſenſatione non ſit opus recurſu ad cerebrum.*
35. *Sedes mentis.*
36. *Quid dolor?*
37. *Quo ſenſu dolor ſit actio & paſſio.*
38. *Dolor, & morbus, quo initio fiant.*
39. *Qualis Ira, & furor, hoc loco?*
40. *Dolor, quale pathema?*
41. *De Apoplexia.*
42. *Modus traditus fiendæ Apoplexiæ.*
43. *Paracelſus, citra hunc locum, æquè frivolus ac inconſtans ſibi.*
44. *Meditatio Authoris.*
45. *Abſurda aliquot Scholas comitantia.*
46. *Cauſarum nova diſtinctio.*
47. *Præcluſio arteriarum in gutture, quid arguat?*
48. *Apoplexiam poſitivam hactenus ignorari à Scholis, & practicantibus.*
49. *Apoplexiam & Paralyſin non fieri ex affluxu pituitæ in ſinum cerebri.*
50. *Ridiculus Galenus in plexu retiformi cerebri.*
51. *Examen aliquot remediorum.*
52. *Apoplexiam non eſſe primarium Cerebri affectum.*
53. *Præcordiis ineſſe guſtum.*
54. *Probatur deuteropathia ab imo.*
55. *Proprietates capitis quouſque adſcendant in ſe.*
56. *Apoplexia vera eſt poſitiva, non privativa illamque Scholæ ignorant.*
57. *Scholarum ſtupor ſtupore digitorum notatur.*
58. *Multiplex adynaton Scholarum, Apoplexiam privativam conſequens.*
59. *Stupeſcunt Scholæ in ſtupore tactus.*
60. *Hiſtoria ſtuporis manuum à Quartana.*
61. *Ortus Apoplexiæ poſitivæ.*
62. *Paralyſis eſt contractura medullæ nervalis.*
63. *Paralyſis ſæpe abſque Apoplexia.*
64. *Colli brevitas quid arguat?*
65. *Frictiones in Apoplexia unde inſtitutæ?*
66. *Cur ſint ridiculæ?*
67. *Anxietates Scholarum.*
68. *Frictio cutis contradicit pituitæ cerebelli.*
69. *Generatio anodyni Apoplectici.*
70. *Cur Apoplexia à Germanis dicatur ictus.*
71. *Probatur locus Apoplexiæ in Duumviratu.*
72. *Ceſpitatio Scholarum circa examen proprietatis ſimplicium.*
73. *Contra theſin Scholarum de pituita quarti ſinus Cerebri.*
74. *Anxietates Scholarum de læſione ſenſus, ſoſpite motu, ac viciſſim.*
75. *Per theſes aliquot explicatur, cur ſenſus lædatur, ſoſpite motu.*
76. *Apoplexia per modum hæreditariorum latet in formatrice ſeminis.*
77. *Contra cauſam Apoplexiæ Scholarum.*
78. *Contra cauſam Paralyſis Scholarum.*
79. *Cauſa Apoplexiæ.*
80. *Apoplexiam non conſtare cauſa privativa.*
81. *Apoplexiæ definitio.*
82. *Quid Paralyſis vera.*
83. *Varia narcotica.*
84. *Soporifera, ut talia, non ſanare dementias.*

85. *Quid in hoc deceperit Scholas.*
86. *Anodynum dulce innocuum.*
87. *Cur anodyna, ut talia, non præſupponant frigus.*
88. *Quid ſomniferum?*
89. *Anodynum epilepticum differt ab Apoplectico.*
90. *Reditus ad dolorem.*
91. *Conſenſus eſt peregrinus dolori.*
92. *Vnde dolores concentrales aſtris.*
93. *An cruor informetur ab anima?*
94. *Senſus, ac dolor, in quo ſubſiſtant?*
95. *Quid faciat dolorem, & quo pacto.*
96. *An ſenſus fiat paſſivè.*
97. *Primaria cauſa doloris, ac ſenſus.*
98. *Scholæ cum plebe manent.*
99. *Spectat huc conſideratio vitæ.*
100. *Vanum Scholarum ſubterfugium.*
101. *Demonſtratio ignis, ut inde dolor & ſenſatio elucescant.*
102. *Hac Scholas latuere.*
103. *Ad inveſtigandum agens proprium doloris, quid conſiderandum.*
104. *Regula Scholarum, de activitate ſimplicium, arguitur obiter.*
105. *Vnde deluſa Schola?*
106. *Probatur paradoxon contra Scholas.*
107. *Senſibilia agunt in ſenſum duntaxat occaſionaliter, ſive ſint pharmaca, ſive non, excepto igne.*
108. *Explicatio virium, quibus fiat mediis.*
109. *Senſatio conſiſtit in judicio vitali, ideoque & anima.*
110. *Quædam conſequentia ad præteritorum demonſtrationis.*
111. *Vnde vires pharmacorum in Scholis alienatæ ſint.*
112. *Quam differenter ignis agat?*
113. *Scholarum inadvertentia.*
114. *Sequela aliquot è præcedentibus deducta.*
115. *Dolorum differentia.*
116. *Dolorum comes contractura.*
117. *Dolor Lithiaſis.*
118. *Opinio Scholarum de Spaſmo vel Crampo ſtolida.*
119. *Manifeſtatur falſitas.*
120. *Errores obvenientes.*
121. *Aliquot negligentiæ Galeni.*
122. *Galenus propria oris cenſura nomen Medici amittit.*
123. *Galenus commenta puerilia tantum docuit.*
124. *Argumenta in contrarium.*
125. *Concluditur Scholarum error de Spaſmo.*
126. *Ridicula ſimilitudines à Scholis uſitata.*
127. *Aliquot notabilia.*
128. *Quomodo fiat Spaſmus.*
129. *Probatur duplex muſculorum motus.*
130. *Spaſmus propriè non eſt affectus capitis.*
131. *Exempla contractorum.*
132. *Viſio colica contracta in puero.*
133. *Arteria unde indureſcat.*
134. *Varia contractura.*
135. *Crampi cauſas latuiſſe.*
136. *Scholarum neglectus.*
137. *Gradus dolorum.*

DOlor nephriticus, è primariis ac moleſtiſſimis unus, immanis, & atrox plurimum. Scholæ enim, tanti doloris cauſam, attritum, ab arena vel calculo factum, accuſaſſe quieſcunt.

2. Mihi autem perſuaſi, illa reſponſione nil prorſus ſatisfactum. Ideoque ulterius inquiſivi. Eò quod minutulus calculus aliquis, è rene labens, primis vicibus immanius doleat, quam grandior poſtmodum aliquis: quem tamen indubium eſt plus ſuo attritu ureterem torquere, excoriare, atque diſtendere. Siquidem adultis non amplius indies accreſcunt partes ſpermaticæ primæ conſtitutionis, adeoque nec ureter ampliatur poſt per tot calculorum deſcenſum. Denique exile ſabulum ſuo ſæpe dolore permoleſtum fuit, ſuumque hominem in cubile dejecit ejulantem, antequam è rene prodiret, quodque ideo nunquam adhuc affrictu vel attritu ſuo injurium fuit.

3. Nec etiam ſat eſt, pro tam acerbi doloris cauſa propria, ac totali dixiſſe attritum. Nam ureter toto ſuo ductu non habet commercium inſerti ſibi nervi; qui ideo deberet etiam ſenſu carere, ac per conſequens etiam dolore.

4. Siquidem Scholæ dolorem definiunt triſtem ſenſationem, ab irruente nocuo factam.

5. Si ergo tenue, inſipidumque, omnis acrimoniæ & attritus expers ſabulum, parvusve grumus

non

non ſit inſons, quia nec indolens: certè, de cauſis, proſapia ſenſus atque doloris, cum ſuis circumſtantiis attigiſſe, non erit Tractatui Lithiaſis incongruum. Primò itaque, & in limine ſenſus Tactus, dolor æſtimandus venit. Etenim proinde Scholæ docent, cerebrum eſſe ſenſuum omnium, motuum, ac per conſequens quoque doloris ac inſenſationis primarium, ac principale organum. Quod ſcilicet diſcerneret ſenſuum objecta, per ſpiritus animales, quaqua verſus ex ſe dimiſſos in omnes nervorum propagines, ſenſationem ideo cunctarum ut patronos, ita & internuncios, atque directores.

6. Magnum aliquid in hoc dixiſſe, ſibi præſumunt. Diſtinctius dicam. Et adhuc nil dixero. Vel rem ſaltem dicam, quæ nihil.

7. Fatentur nimirum Scholæ, cerebrum nil aut vix in ſe ſentire: atque in eo eſſe inſtar primi Motoris univerſalis, quem moderni, (etiam Catholici,) cum Ariſtotele, jubent debere eſſe immobilem, ſi cætera cuncta movere debeat (quaſi primus Motor ineffabilis nequeat ſe movere, aut debeat eſſe immotus totuſque immobilis, imò agat, ac perficiat, per ſui attactum motus localis, in momento univerſa.) Qui revera non movet quicquam, niſi abſoluto & abſtractiſſimo nutu Omnipotentiæ (ſitque hoc Scholarum abſurdum, apud probos pro blaſphemiâ, per parentheſin hic annotatum.)

8. Non eſt tamen cerebrum, primarium, ſive adæquatum ſenſûs, motuſque organum: cum in ſe ſit immotum, & ſenſu orbatum.

9. Scholæ etenim, cernentes, quod vertebra dislocata, eo ipſo quoque abſque ſenſu & motu eſſet, quicquid nervis, illa vertebra inferioribus, ſubjiceretur: ſtatuerunt ideo confeſtim, ipſum cerebrum, hujuſque vicariam ſpinæ dorſalis medullam, adæquatum organum ſenſûs, ac motus.

10. Alii verò Scriptores, propius attendere volentes, cum cerebri ſubſtantiam agnoſcerent, & faterentur ſenſu tactûs orbam, nec moveri arbitraliter; Membranam verò duplicem, Meningis nomine dotatam, acutiſſimi eſſe tactûs, licet immotam: decrevêre omnem nervum, utcunque exilem, duplici ejuſmodi membrana obtegi, eamque ab utraque meningum cerebri mutuari: nervorum iſthanc membranam, (conſecutivè ſcilicet) formari ſub unica plaſmationis opera, & ſeminis fabricationis labore. Uſque adeò & hi voluere, nervum omnem, ſuum ſenſum ab integente membranula deſumere: nequaquam à ſui ſubſtantia, medullari cerebri reſpondente.

11. Notabant fortè, quòd in ſtomacho, & utero, tantæ in nudis membranis tamque excellentes virtutes inquilinæ eſſent: ideò nec mirum, Meningibus perſimile quid contigiſſe, ex ejuſdem juris prærogativa.

12. Ego quid aliter prorſus proceſſi, ad ſenſûs & doloris inveſtigationem, motûs ſenſuſque organum, objecta, & cauſas. Conſiderabam primò, dum vulnus adhuc recens eſt, vix dolere; mox autem, dum vulneris labia tument, æſtuantque, vulnus dolere acutè. Atque iterum, dum ſua labia flacceſcunt, ſiduntque, vulnus adhuc apertum, attamen eſſe penè indolens.

13. Unde collegi, quòd continui ſolutio doleat quidem in fieri eſſe, in facto eſſe autem, ſi non acceſſerit inconveniens, vix dolere ſolutum. Ratus ſum itaque mecum: Non dolet ſolutio; tanquam continui ſeparatio: multoque minus dolet calor, perendie in vulnere ſubortus; cujus nempe proprium eſt, duntaxat calefacere, non autem dolere. Sin autem calor aliquis externus, aut peregrinus, in gradum delatus, cremet: dolet quidem, at non ut calor; ſed ut ſolutiones continui, atque inſuper indiſpoſitiones acrimoniæ ſuſcitans, ac fovens ſaltem, prodienſque ex alia radice, noſtri œconomiam vitiante.

14. Profectò, quia corpus, ſive pars ſolida, ex ſe non ſentit. Quia potius eſt cadaver. Senſatio ideò nimirum ad ſolam vitam ſpectat. Cumque Scholæ ſcirent, cerebrum nullam, aut ſaltem obſcuram vix ſenſationem habere: maluere ideo nervũ ſubjectum primarium credere ſenſûs, motûs, atque doloris. Cerebrum videlicet, fontale quidem ſenſûs motuſque initium; attamen nervum immediatum doloris ſenſuſque ſubjectum fecere.

15. Motum autem, licet aliquid magis materiale, tamen voluere ex altiori voluntatis arbitrio dependere: illique ſubjici. Sic nempe, ut voluntas ſit principium imperativum motûs, nervus autem organum delativum imperii

arbi-

arbitralis: & tandem muſculus inſtrumentum exſecutivum voluntatis.

16. Sed ſenſationem intelligunt in nervo, tanquam ſubjecto, fieri mediante ſpiritu animali. Quem vocant animalem, ab arteriis quidem hauſtum, at in cerebro ad ſuos uſus recoctum. Agnoverunt ideò, nervum per ſe quidem eſſe abſque ſenſu, perinde ut cerebrum, ac cætera membra ſolida: quamobrem ſpiritus animales volunt eſſe ipſius ſenſus, atque motus, primitivos ſentientes, atque moventes effectivos.

17. Quibuſcum nondum convenio: ut neque in hoc, quòd nervus ſit organum, atque primarium ſubjectum omnis ſenſationis. Nam quis neſcit, quòd in ſano quælibet pars pellis ſentiat, non tamen ſubter ſe nervum gerat? Non enim concedo, quod concepto ſenſibili in partibus extra nervum, ſpiritus retrogrado motu recurrat in nervum, ut conceptum ſenſibile communicet cerebro, tanquam ſenſuum origini: ut inde remeando, tum demum in parte læſa, vel attacta, doloris, aut complacentiæ ſenſus efficiatur. In terminis namque ureter ſummè dolet, abſque nervi alicujus inſertione. Sic & ulcera cava, ſæpè carne ſenſitiva replentur: nec tamen in illa nervi de novo ſuccreſcunt: cum partes primæ conſtitutionis, ſemel ablatæ, non recreſcant: uti nec, quæ ſunt primæ conſtitutionis, per cariem exeſa, amplius reſtituuntur.

18. Sed opportunè lepræ ſtupiditas, inſenſilitaſve huc occurrunt. Siquidem in carnem adactum ſtylum, vel acum penitus non ſentiant. An igitur credendum, leproſos nervis orbatos? Vel an illis ſint à carnoſa membrana nervi abtruncati? ſpiritu animali privi, vitave orbati? oppilatique, prout Paralyticis dicuntur? Ergone nervi tactus, per totum corpus illorum, erunt obturati, ſolique libero motui nervi illorum inſervient? erunt, inquam, motivi nervi, ſolo jam ſenſu deſtituti?

19. Fateor equidem, ex anteriori parte cerebri, ad oculos, aures, palatum, linguam, nervos diſpergi, ſoli inſervientes ſenſui, nec ad muſculos, velut propria motus organa, deflectere; ſed nemo quoque inficiatur, quin nervi, motui dicati, & qui utrimque per vertebras egrediuntur, etiam ſenſum largiantur. Quid enim, ſi in Lepra nervus, motus effector, per ſpiritum animalem jam motus ſit, nec tamen ſenſus facultatem habeat? Cur ergo in paralyſi, ſub læſione ejuſdem nervi, tollitur tam motus, quàm ſenſus; in Lepra autem ſolus tollitur ſenſus?

20. Inprimis Scholæ tenent Lepram incurabilem, & cancrum univerſalem corporis. Nam dum putant, cancrum particularem eſſe incurabilem? multò magis univerſalem. Qui Galeni garritus ad hoc compoſitus eſt, ut per ſanandi impoſſibilitates ſuas excuſet ignorantias, inſumendique laboris pigritiam, ac inclementiam. Cancer enim in carne eſt acutiſſimi doloris, & continuæ exeſionis; Lepra verò eſt in carne indolens. Non video ergo, qualiter Lepra apud Galenicos cancer erit.

21. Denique errat Paracelſus, qui Lepram exiſtimat privatam omni ſale, atque hactenus illi ſit proprius ſtupor inſenſilis. Quaſi ipſe ſenſus tactus in ſale ſolo eſſet. Nam Lepra ſua habet ulcera: & juxta eundem Paracelſum, totidem ſunt ulcerum ſpecies, quot ſalium. Ergò ſecundùm ſuam ipſius doctrinam. Lepra fluit à ſale abundanti. Donemus Paracelſo, (abſque veri tamen indagine,) excrementum alvi in Leproſo ſcatere granulis ſalis, ejuſdemque lotium nil quicquam ſalis marini amplius liquefacere; (quorum tamen utrumq; à Paracelſo eſt ſomniatum) non tamen iſtud argueret, carni, aut ſanguini Leproſi ſuum deficere ſalem; multò etiam minus ideo carni ſenſum tactus deficere. Nam primò, hæc de Lepra illius ſententia, propriam doctrinam de tribus primis corporum principiis funditus evertit. Dein, prout in nobis, quotidie ex inſipidis, & non ſalſis manifeſta conficiuntur ſalia, lege digeſtionis humanæ: Sic, quanquam digeſtionum excrementa non eſſent niſi merum ſal, non tamen proinde cruor ſuo ſale orbatus eſſet. Quippe qui ſuum ſalem, ſuæque conſtitutionis neceſſaria non mutuat ab excrementis. Imò ſequeretur potius, cum Lepra ſit tam abundans ſalis productrix in excrementis, non defuturum etiam cruori ſuum ſalem. Perinde dum ex ulceribus fluit ſynovia continua, ac planè ſalſa, propterea reſiduus cruor ſuo ſale non caret, aut ſenſus in carne non minuitur; ſed potius dolorem & acrimoniam auget. Sic etſi in Hydrope aqua ſalſa confeſtim quandoq; abdomen diſtendat; non tamen ſenſu tactus carent Hydropici.

22. Para-

22. Paracelſus enim alibi cruorem definit merum Mercurium humanum, à quo ejuſmodi excrementa, ſpecie ſulfuris putridi, itemque ſeroſi, inutili, ac ſuperflui ſalis, ſint ſequeſtrata. Aliàs iterum, ſui immemor ſanguinem definit ſalem rubini. Quaſi ſal eſſet tinctura rubini, aut tinctura cruoris è ſale foret. Etenim tria prima facit ad lubitum volubilia, non ſecus atque Humoriſtæ ſuos humores & calores ad lubitum accuſant: eoſdemque quòd magis eſt, cauſas ajunt morborum & mortis; ſed & ſenſationis, ac motûs authores. Phy! ſiccine ludendum ad lubitum cum naturâ, morbis, cruore, & morte proximi? Medicina namque res planè ſeria eſt, & quandoque pellem pro pelle daturus homo. Etenim ſal in cruore, carne, ſolidis &c. non apparet, niſi in poſtremâ ac artificioſâ initiorum illorum ſeparatione, poſt mortem, & quidem per ignem. Nimirum poſtquam ſenſus tactus dudum eſt extinctus. Non inſerviunt ejuſmodi principiorum ſomnia, ſpeculationi de motu, ac ſenſu. Stigma à Diabolo ſagis impreſſum, has prodere ſolet, quia locus ſtigmatis, per totam vitam, ſenſu caret, ſuaſque ſemel impreſſum cauſas inſenſibilitatis habet naturales, per modum lepræ, certo tamen exilique centro conſcriptas. Nam, velatis ſagæ oculis, ſi acicula, iſto ſtigmatis loco, ad finem uſque intrudatur, punctura illa fit abſque ſenſu. Saltem is locus, abſque ſale ac putredine, miro conſervaretur privilegio, per totam vitam, cum alioqui vita Paracelſica ſit mumia, cum liquoris ſalium commiſturâ: longè igitur ſanior eſt Hippocratis doctrina, quæ ſpiritum ſive flatum æthereum, & animalem decernit immediatum organum ſenſûs, doloris, motûs, voluptatum, convenientiæ, ſymboli, attractionis, repulſionis, contracturarum, relaxationis, alteritatum etiam quarumcunque. Adeo ut ſibi appropriet objecta ſenſibilia, atque inde ſibi fabricet ipſas ſenſationes. Contingit namque, ſi forſitan ſpiritus iſte, ob profundas ſpeculationes vel inſaniam occupetur, quòd corpus dolores non ſentiat, famem, frigora, ſitim, &c. Memini namque prædonem, torturæ cruciatus eluiſſe, hauſtu aquæ vitæ, & allii fruſto: quibus tandem carens, faſſus eſt ſua crimina.

23. Sed Lepræ ſtupor, ac inſenſilitas eſt in carnis habitu ac nervis ſubjectivè; non autem in imaginationis orbitâ; effectivè autem, ac occaſionaliter in quodam veneno. Eſt autem iſtud venenum, cruentum, anodynum, glaciale, ac propemodum mortificans, horrendo ac fætido contagio communicabile, ac emanans. Quorſum Sacra lepram è cœtu hominum ſequeſtrandam jubent. Incipit autem hoc venenum glaciale ab extra, ſentiuntque ideo internos dolores: itemque frigus externum, & calorem. Non tamen vulnera, aut ictum.

26. Eſt Pſora, ac ſcabies multiplex: atque lues Veneris, veneno inquinante infamis: Sed differunt ſpecie, tam naturâ veneni, quàm ſubjectorum diverſitate. Scabies nimirum, pellem duntaxat inficit. Sic ut cutis nequeat alimentum ſibi depuratum in propriam vertere alimoniam; ſed pleramque ejus partem in ſalſum contagioſumque ichor traducat. Quod ſcilicet eſt de proprietate pruritivi, atque urticalis ſalis, &c.

25. Idcirco ſcabies non poſtulat interna remedia; ſed ſola topica, quæ iſtud pruritivum ſal ſunt enecando. Lues Veneris verò, cruorem præcipuè affectat veneno mordaci, purulento, ac putrefaciente. At lepra reſpicit ſpiritum influum maximè, veneno anodyno glaciali.

26. Indulge Lector, quòd verborum penurioſâ ſupellectile, cogar uti paronomaſiâ. Quia ut rerum eſſentiæ nobis ſunt ignotæ à priori, iiſque ideo deficiant nomina propria, cogimur à proprietatum ſimilitudine, venenorum conditiones in morbis mutuare, atque deſcribere: ut ſi non *Propter quid*, ſaltem *quia eſt*, definitio procedat à conſanguineis. Sic dico, Venenum Caduci eſſe cum adſtrictione inebriativum, ſoporativum, ſimulque ſyncopizans; nec ideo contagioſum: quia intrinſecum, nec fermentale. Sic lepra venenum habet anodynum, non quidem ſoporativum; ſed glaciale, propemodùm mortificans, cum infectione ſpiritûs ſenſitivi, ideoque potenter contagioſum, præcipuè in regione fervidâ, ac ſudoriferâ. Prout enim frigus tollit ſenſum tactûs, conglaciando, abigendo vires introrſum: ſic quoque ſibi elegit, atque paravit anodynum,

factivum ac ſoporativum; ſed alio titulo glaciale. Non ſecus atque perniones ulceribus forantur, tanquam ſi igne ambuſti; qui tamen ſæpe ante vel poſt hyemem obveniunt iis, qui totâ hyeme in hypocauſtis nullum ſenſere frigus. Venenum lepræ itaque hac in parte frigori effectualiter correſpondet, licet non in qualitate primâ elementali. Neque ideo lepra etiam totaliter mortificat, per modum Gangrænæ; ſed tantum partem, quam ulcere ſigillat. Imò nec etiam inde ſe procul dilatat confeſtim, quia eſt ex veneno glaciali conſtringente, inſenſilitatis authore.

27. Eſt autem difficilis ſanationis, propter contagium glaciale, ac ferme mortificans, ſpiritusque ſenſitivi oppreſſivum. Quoniam, quatenus intimè confermentatur ſpiritui ſenſitivo, dum ad extrema emanaverit: ideò tollitur difficulter, niſi per remedia acceſſum habentia, ad prima noſtri penetralia: ut nimirum ita ſpiritum vitæ confirment, quo poſſit ſuperare præfatum venenum, ſimulque novo Vere ſuffundere glaciem præcedentis hyemis. Ac quanquam iſtud venenum ſit fermentale, ratione veneni: ideoque etiam exiguâ ſui quantitate, conetur ſerpere in omnia deinceps: non eſt tamen aptum, ut adæquatè ſpiritui confirmentetur, propter vim atque nobilitatem pugnacem ſubjecti, in quod recipitur, conſtringentemque, ac torpidam ſegnitiem glacialis indolis. Iſta eſt nempe in contagioſis differentia: quòd quorundam venena recedant, ac ſeparentur ſponte vel arte, deſerantque corpora à ſe infecta; aliorum verò nulla ſpontanea ſperetur diviſio. Lepræ etiam glacies magis obſidet exteriora, quia glaciale malum eſt, & à calore innato foras protruditur: idcirco namque magis aſtantes extrorſum contaminat, quàm interiora viſcera, ſecum contigua radici, in unitate vitæ. Nemo autem Medentum curavit unquam lepram, qui non fuerit potitus liquore Alkaheſt. Qui cum ſit tædioſiſſimæ præparationis, nemo etſi artis gnarus fuerit, ad ejus conſecutionem perveniet, quem Altiſsimus, ſpeciali dono, non eò deduxerit. Particulari etenim privilegio ſit oportet electus, ac dotatus, ſi potiri illo medio debeat. Per quod ſcilicet, tam ſenſitiva, quàm inſenſitiva ſublunaria, æqualiter penetrantur, uſque in radicem ſeminalem, atque intrinſecam primi entis: idcirco etiam cuncta ſub ſe domat, & commutat, abſque reactione patientis, agentiſque depauperatione. Etenim fruſtra eſt alioqui, quicquid ſpei aliunde ſibi perſuaſerit lepra. Olim proin Leproſorum ſoli Meſſiæ in ſignum data ſanatio. Primogenita mea adhuc quinquennis, leproſa evaſit, magis magiſque: ac tandem ulcera livida, corneæque ſquammæ albæ, per totum corpus ſubnatæ ſunt. Recenter autem tum emerſit imago D. Virginis, multis miraculis in noſtrâ urbe, hoſpitali D. Jacobi celebris. Puella ergo, jam ſeptennis, optabat adire locum, & avia cum ſuâ nepte eò properant, reditque poſt horam ſana, deciduntque confeſtim ſquammæ. Mox poſt annum redit repentè eadem lepra. Ac faſſus ſum me reum, quòd honorem D. Virginis ſubticuiſſem. Redit itaque filiola cum aviâ ad ſacram imaginem, iterumque ſanata rediit, & ſic deinceps manſit. Ergo autem reditum lepræ timens, miraculum propalavi, ſcriptoque publico faſſus ſum favorem atque clementiam divinam. Cui ſit omnis laus & gloria, cum nominis ſui ſanctificatione in æternum!

28. Dixi jam ex mente Hippocratis, ſenſationem tam effectivè, quàm ſuſceptivè conſiſtere in ſpiritu animali. Sed quia ſpiritus ejuſmodi omnis mortuus eſt, ac cadaver, niſi à vita ipſa illuſtretur: & quia ipſa vita, in illo ſpiritu, non eſt illi propria, atque inſeparabilis! ſed vita eſt à ſpiritu vitali, ſive animali, (utrumque nunc confundo in nomine,) toto ſubjecto diſtincta! (quod alibi de vita longa, manifeſtius.) ideò inprimis liquet, quòd ſpiritus ille vitalis non ſentiat immediatè; ſed ſit ipſamet vita, quæ propinquius & immediatus ſentit, ac dolet in illo ſpiritu.

29. Enimverò demonſtravi in Tractatu *De formis rerum*, quòd vita, ſive forma rerum ſit quædam lux, ſpecialis creatura, lucens in ſuo hoſpitio, per omnes partium ſatellites! non ſit tamen ſubſtantia, neque accidens, utcunque præ tantâ rei novitate, crepet Schola Peripatetica. Quod paradoxon per Matheſin demonſtravi, & Mechanicè, libro *Elementorum*. Adeo-

que

que hîc aſſumto, ut ſat alibi probatum. De ſenſatione ergo, atque ſenſu, loquar multò propinquius, quàm Hippocrates: ut, ſi ſenſatio olim fieri dicta ſit, cum paſſione corporis, in quâ ſpiritus impetum faciens, recipit impreſſionem rei ſenſibilis, quæque ideo abuſivè dicitur ipſamet ſpecies ſenſibilis: intelligamus modò, hanc impreſſionem unico momento, eodemque puncto inſinuari vitæ, ſibi inexiſtenti. Sub quâ nempe inſinuatione, applicatione, ac adaptatione, tum primum oritur ſenſatio, facta in ipſa vitâ, & per vitam. Cujus videlicet vitæ proprietas inſeparabilis ſit ſenſus ipſe. Cumque vita non ſit corporis, nec corpori propria, nec corporearum denique proprietatum ſuboles; ſed ex dono Creatoris lux adveniens ſupra ſortem elementorum, & cœlorum: hinc quoque ſenſatio non eſt corporum, nec materiæ, nec ſolutionis continui &c. ſed proprietas planè vitalis, de ipſo vitæ trunco. Sicut etiam non ſat eſt, eſſe oculum, medium, ſpiritumque vitalem, ut fiat viſio; ſed inſuper exigitur applicatio ſpiritûs viſualis ad vitam. Ideoque effectus videndi, utut prorſus ordinarius, ſuperat totam naturam elementalem: quia vitæ ipſius continet iconem, ac ſymbolum: eò quod viſio, guſtatio, odoratio, tactio &c. ſint effectus immediati vitæ, ludentis per ſua organa: nam in omni ſenſu neceſſe eſt, ſpirituum lenocinia, & perceptas rerum ſpecies, adaptari immediatè ad vitam, ſi ſenſationes contingant unquam.

30. Enim verò in re tam arduâ, ſemotaque tam procul à communi doctrinâ, concede Lector, ut adhuc vicinius tecum loquar. Percepiſti enim, non ſufficere ad ſenſum ac ſenſationem, dixiſſe, cerebrum, itemque nervum eſſe immediatum ſenſûs organum: nec etiam ſat eſſe, adhoc imploràſſe ſpiritum influum, imò vel ipſum ſpiritum, partibus inſitum, quatenus ab influa cerebri aut nervorum vi fotum; niſi ad cuncta hæc vita concurrerit. Tantæ nempe eſt molis ipſa ſenſatio, ut omnium ſublunarium ambitum, cum tota cœlorum ac elementorum poteſtate, facilè excedat. Itaque cum iſtud jam perceperis, dicam ulterius. Quæ enim de vitâ jam dixi, toto libro *De vita longa* (ad quem propediem emerſurum te remitto) dixi, quàm variè gliſcat vita in natura, videlicet quaſi ſeminaliter in ipſis ſpiritibus vitalibus; in ipſa verò animâ ſenſitiva, velut fontaliter.

31. Idcirco propriè loquendo de ſenſu & ſenſatione, ipſa anima ſenſitiva eſt primarium, nec non immediatum ens, quod ſenſationes omnes agit, & agendo in ſe tolerat. Ideoque ſpiritus cerebri eſt duntaxat organum mediatum; vita verò eſt organum, ſive medium, quo ſenſitiva anima perſentit externa irruentia. Senſatio namque non eſt immediatè in contento, nec in continentibus, nec etiam in ſpiritu, per nervos in partes vitales diffuſo: quia differt ille ſpiritus, impetum faciens, ac anima ſenſitiva, non ſecus ac materialis fumus pinguis à flamma, per quam accenditur.

32. Aſt anima, mens immortalis, tota eſt humanis conceptibus impervia: quatenus eſt ſimulacrum ipſiusmet incomprehenſibilis Dei. Anima autem ſenſitiva, quanquam ſemine occaſionali incipiat in natura, id eſt, diſpoſitivè; attamen, cum ſit illius imaginis proxima imago, tota quoque eſt humanitus incognita, & prorſus jejuna. Idcirco nimirum, nec poteſt per cauſas definiri; ſed tantùm abſurdo reflexionum circulo, ad ſuas actiones, & proprietates deſcribitur. Ut ſcilicet ſenſitiva anima ſit lux formalis, cui primariò vitæ ſenſitivæ proprietates conveniunt; in homine autem, ſubſterniculum atque hoſpitium ſit animæ immortalis, atque immediatum ſyndeſmon, cum creatis corporeis præter ſe. Iſti ergo animæ eſt adhuc remotior aſpectus, relativus ad vitam: cum vita & anima ſint diſtincta, tanquam abſtractum, & concretum: vel potiùs tanquam entis proprietas, & ens ipſum.

33. Anima ergo iſthæc per vitam ſentit, in ſpiritibus animalibus, videtque immediatè in ſpiritu optico, qui in pupilla habitat, conceptas ſpecies viſibiles. Spiritus enim opticus ibidem, eſt ſpeculum diaphanum, cujus lux ipſamet ibidem præſens anima ſenſitiva, ſedes, atque pediſequa mentis immortalis.

34. Idcirco non eſt opus recurſu ſuſceptarum ſpecierum ſenſibilium, per nervos ad cerebrum; ſed anima immediatè præſens, vim omnem

(I) 2 ſpiritui

ſpiritui optico de ſe largiens, ipſa cernit, atque diſcernit. Cerebrum verò, eſt tantùm officina, & condus iſtorum ſpirituum. Quare nervi non deſerviunt deferendis ſpeciebus, in ſenſatione hauſtis, ad cerebrum; ſed irrorandis ſpiritibus, in cerebro illuſtratis, ad partes refocillandas, & confirmandas, quibus ipſi inſeruntur. Nec eſt etiam ſenſum externorum par ratio, prorſus cum potentiâ phantaſtica, & ſuis ſororibus. Nam ſpecies ſenſibiles, exteriùs perceptæ ab animâ, abſtrahuntur à ſenſibilitate; atque tum demum tanquam de materia ex quâ, cuduntur inde ſpecies in imaginem rei ſenſibilis. Alioqui ſenſitiva externè intrantia, concipiuntur concreto modo, in organis ſenſuum, ac proinde non tantum diſplicent, ſed jam nunc etiam dolent.

35. De ſede animæ autem, variè pro corde & cerebro eſt diſputatum. Ego autem putem, animam ſenſitivam, ſeminibus ſuis conformem, actuque reali diſtingui à mente immortali, ſimulachro divinitatis: Senſitivam tamen (quæ eſt homo carnalis vetus, Adamicus, & lex carnis) utrobique non diſtingui à luce formali, ac vitali, nec ſedere immediatè in ſpiritu influente, qui totus nimirum labilis, atque fluxus. Spiritus autem, qui organis mox à primâ conſtitutione inolevit, etſi vivat vita ultima ſeminum: nondum tamen verè vivit vitâ mediâ animali, (quæ ſenſitiva eſt) donec lumen vitale, superveniens, actualiter luxerit. Cujus diſpoſitiones gradatim quidem præmittuntur: ſed tamen inſtanti unico, à divina bonitate Creatoris illuminantur. Prout libro *de vitâ longa*. Non ſecus namque id contingit, atque in confrictu ſilicis ad chalybem. Lux ergo indicibilis à Creatore rerum omnium, accenditur, in ſpiritu viſcerum nobiliorum: ac primò quidem, in Corde. Quæ lux, ut ſenſim vires acquirit, potentiùs dilatatur; non aliter quàm candelæ fumus inferioris, flammam viſibiliter, de ſuperiore dimiſſam, ſuſcipit. Adeò, quanquam organa officiorum diverſitatibus diremta ſint, inſerviunt tamen mutuâ conſpiratione neceſſitatibus, & finibus, Domino creatori, præfixis. Eſt attamen omnium viſcerum, & membrorum, unica tantum chelys, continuata homogeneaque vita, ab anima ſenſitiva; quæ in ſingulis quaſdam determinationes, ſive proprietates, quas per ſemina ſibi præparaverat, ſuſcipit, & mox dein induit. Etenim, ut flamma candelæ non extenditur ſupra, vel extra ſuam ſphæram; nec perit, quamdiu intra ſphæram iſtam degit, licet inde exortæ fuligines longiùs avolarent extra ſphæram, flammæ expertes: Ita ſimiliter, ſpiritus influi, licet participatione vitæ illuſtrati diffluentur, peregre vadant, atque idcirco materialiter in condo minuantur; imò & hactenus, luminis vitalis flacceſcat vivacitas; nil tamen de animæ ſenſitivæ eſſentiâ perit. Quoniam vita non acquiritur per partes & gradus, ut neque ſubſiſtit, accidentium inſtar: ſed ſemper eſt vita; quanquam in iſtâ luce, plus minuſve vivacitatis appareat. Non ſecus enim atque ignis, ubi aliquantillus, tam eſt ignis, quam intenſus alter: Pariter & quicquid ex halat de corpore, vitæ participatione antea gaudens, vitam tamen amittit, ſimulque extra ſui limites egreditur. Servant ſic quoque excrementa, non quidem vitam, ſed ſpirituum vitalium comparticipationem. Quapropter etiam inde, inferioris harmoniæ ordo in ataxian labitur. Juxta illud? *Spiritus meus attenuabitur*, adeoque *dies mei abbreviabuntur*. Immoderatior itaque puris evacuatio, ac ſimilium, feſtinam necem adfert. Quatenus quidem non animam continent? ſed duntaxat vitam ultimam ſeminalem ſpirituum vitalium. Etenim de proxima inexſiſtentiâ mentis immortalis, ſive divini ſculptri, ſub Judice adhuc lis eſt, inter cor, & cerebrum. Ego enim, qui ſcio, etiam empſychoſin fieri, eo ipſo inſtanti, quo ſenſitiva adeſt; id eſt, dum acconditur iſtud formale, animale, & ſenſitivum lumen: (prout alibi *De ortu formarum*:) credo etiam, adeſſe mentem immortalem, eamque totam ſedere immediatè in anima ſenſitiva, tanquam aſſociatâ. Non quidem ſedere in aliquo corporis angulo, viſcere, ergaſtulo, aut ſpirituum officinâ. Sed puto, mentem eſſe per totam animam ſenſitivam, hancque penetrare, neque ejus ſphæram, quamdiu vivitur, excedere: atque hactenus multis ſubjacere circumſtantiarum importunitatibus. In morte autem ſeparatur mens: quia ipſa ſenſitiva, tanquam lumen candelæ, in nihilum abit.

36. Quæ

36. Quæ hic ſanè Prægustanda erant, ante ſenſationis explicationem. Dolor itaque, ut maximè ſenſibilis, nobis viam aperiet. Eſt enim noxia atque triſtis ſenſatio, in ſpiritu vitali concepta, per vitam inſerta animæ ſenſitivæ. Ac proximè loquendo; Senſus eſt animæ ſenſitivæ paſſio, in ſpiritu vitæ concepta. Nihil namque lætari, triſtari, vel dolere poteſt, præter animam ipſam. Adeoque ſenſus, cum ſit doloris vel complacentiæ prima conceptio, omninò fit in anima primariò. Ideoque ſenſus nil, præter illam animæ poteſtatem, concipiendi, & judicandi paſſivè, de externis irruentibus mihi repræſentat. Itaque, quandoquidem hæc pendent ex anima, cujus tota hiſtoria nobis cæca eſt: non mirum, hactenus à Scholis, non niſi oſcitanter, de anima & ſenſatione actum. Quippe quæ longè manifeſtiorum inquiſitiones tranſilierunt intactas; imò, ſubſcribendo Ethnicorum ſomniis, per ignaviam neglexêre. In dolore ergo anima irrationalis ſenſitiva triſtatur, furit, iraſcitur, anxiatur, prurit, timetve primario: atque, ut eſt radix fontalis actionum omnium vitalium, muſculos non tantùm, ſed & partes quasvis, naturaliter movet, ac contrahit ad ſuarum paſſionum tonum.

37. Senſus itaque eſt externorum ſenſibilium actio: quæ dum concipiuntur in anima, patitur ipſa quoque non minùs quàm ſocia vita, ſpiritus animalis, ac reliquum ſatellitium. Mens autem immortalis nil quicquam, in ſui ſubſtantiâ, horum patitur; ſed tantùm in ſubjecto, ſede, hoſpitio, animâ nempe ſenſitivâ. Alioqui cuncta ſimul ſublunaria invalida ſunt nimium, quàm ut immortale ens, deinceps duratione æternum, queant afficere.

38. Atqui minutulum eſt adhuc, quod ſenſitiva anima à ſenſibilibus patitur; niſi ipſa ſibi velut hoſtilis fiat, dum impatiens exorbitat. Inchoat nempe agere, dum per ſenſibilia irritatur, patiturque. Siquidem ſpirituum vitalem, totumque corpus concutit, ac demum vitalem ſupellectilem prodiga diſſipat, ſibique morbos parit, ac necem accelerat. Ut etiam hinc verificetur proverbium, quod nemo magis læditur, quàm à ſemetipſo. Adeoque à conceptis ſenſibilibus, (ut anima ſenſitiva merus actus eſt) ſemel ſtimulata, (eſt namque tota irrationalis, brutalis, iraſcibilis, ac concupiſcens) in furias tranſilit, & ſymptomaticè, ſive furioſè cuncta concutit. Senſibilia ergo læſionum atque morborum occaſiones ſunt: Anima verò ſenſitiva, easdem occaſiones perſentiens, nec ſcire volens, ſuos variè concitat miniſtros, impreſſiſque ideis à ſcopo alienat. Unde dein varia morborum ſemina, ac proles. Anima ergo tolerat, patiturque præfata, ab objecto ſenſibili; unde per ſenſationum ſtimulos agitata, agit, patiturque demum, quatenus prodiga, ſuam furens diſſipat œconomiam. Dumque ſentit ſuavia, plauſibilia, juvantia, & ſibi grata, non eſt in hac ſui ſenſatione differens à judicio, quo ſentit noxia corroſiva, pungentia, lacerantia, contundentia, non niſi per accidens, planè externum ipſi vitæ. Unde facilè dignoſcitur, quòd ſenſus fiat per judicium animæ ſenſitivæ, delatæ ſuper conceptum ſenſibile, alterantis primùm per ſe, juxta conceptam ſenſationem deinde deportat ulteriùs ad aliud judicium phantaſticum, à ſenſitivo judicio ſemotum non aliàs, quam ſenſus ac phantaſia, facultatibus diſſident, non autem ſubjecto. Parcite, Lectores, ſi perturbationes, & affectiones materiales omnes immediatè tribuam animæ ſenſitivæ, ſuiſque ſatellitibus ſpiritibus; non autem ipſorum organis. Sunt quippe quædam titillantia; quæ pruritu, ac odaxiſmo, riſum, atque ſubſultum concitant in aliquibus, quæ in aliis ne minimum horum commovent. Nam non raro intus obtenebratur anima, naturali ſenſatione, contriſtaturque, vix agnito ſubjecto: imò alibi delirat: atque alibi anima ſenſitiva fit inſenſitiva, ut in caducis pro tempore, in paralyſi autem ſæpe ad vitam, ſaltem in læſis organis, etiam adhuc viventibus. In multis autem abſque ſenſu, judicio, ac ratione, licèt ſpiritus animales emanent, ac, in habitum diffuſi, moveant, & noxias alioquin impreſſiones interim hauriant. Sic ſuus eſt vitæ, atque illius ſenſitivæ animæ torpor, amentia, atque moleſtia intus, etſi nil extra quatiat, aggravetque; Quippe cum & in ſomno ſtulta ſua ſit libido, fames, ſitis, metus, agonia, miraque inſomniorum irrationalium diſſoluta libertas. Quin imò mutan-

mutantur ſtatim amica, in mixta, neutra, vel hoſtilia: quatenus Archeus, nunquam ferians, aut otioſus, è ſuavibus, amara, vel exedentia facit. Concipit namque (ut dixi) anima res ſenſibiles, medio ſatellitii, & clientum, quibus ipſamet præſens adſiſtit, ac per applicationem ſibi iram concitat, triſtitiam, amorem, metum, &c. quarum nempe idearum characteres format ſigillariter in Archeo ſuo, per quem ſingula commutat, juxta imaginem ſeminaliter ſibi propoſitam. Qui characteres, animæ ſenſitivæ irroratione, vitæ, atque ſenſûs participes, veſtiunt primò corpus ſeminale, ex Archeo, unde tandem promtiſſimæ ad agendum vires ſubnaſcuntur. Fitque in his quandoque adeo promta & pertinax affectionis perſeverantia, quod ſpeciem admirationis ſpeculanti exhibeat, præſertim, ſi vitæ, ac ſpiritualis ſeminis attributa quis examinet. Etenim quàm citiſſimè pueri, mulieres, & improvidi iraſcuntur, flent, ridentque? Nam illorum ſenſitivæ animæ recenter, ac velut immediatè rebus ſenſibilibus quaſi adhærent. Naturale itaque eſt, quod ſpiritus ſenſitivus ſponte, atque facile, in hujusmodi exundationes feratur: quia anima illa, facile à ſenſuali ſuo judicio recepta, labitur in paſſiones ſpontaneas ſpirituum materialium: Ac ut vel à puero, iſthæc inoleverunt: ita deinde iracunda, furioſa, & tota ſymptomatica, anima iſta adoleſcit, quæ aliàs longè tutius, ſub manſuetudine cuncta perageret, quàm quod præ furiis, in morbos, propriamque ſubinde internecionem adſpiret. Quod frequens ac manifeſtiſſimum eſt, in uterinis exorbitationibus, aut ſymptomatibus quorundam vulnerum, aliorumque morborum.

39. Ira igitur, furorque hoc loco, non ſunt hominis; ſed animæ illius ſenſitivæ, in vitam delatæ, naturalis ſenſationis thymoſes patrantis, quæque proin non rarò in tantum culmen adſcendit, ut eſcharam urat, partemque, inſtar ignis, ſphacelo ſideret.

40. Dolor itaque, indubium ſenſûs tactus pathema, in quo anima ſenſitiva exprimit objecti diſplicentiam, juxta injuriæ conceptæ differentias partibus illatæ. Porrò an iſtud pathema ſit judicialis poteſtatis functio, unde anima proprio etymo, ſenſitiva nuncupatur: non ſecus atque facultas motiva, ſolo animæ nutu, movet, abſque excitatore externo, aut peregrino. An verò dolor ſit pathema, productum immediatè à cauſa dolente ſenſibili, Scholæ indagare potuiſſent, ſi illas, tanta veritatis indagandæ, quàm recipiendi ab ægrotis ſalarii, cura tetigiſſet unquam. Penes me autem res iſta dudum dubio caruit. Siquidem cum doloris ſenſus ſit judicium animæ, per ſenſationem, in facultate ſenſibili expreſſum, quo anima plangit de objecto ſenſibili, nocuo, ac dolente: idcirco utrobique ferè concurrunt ambo ſimul connexa: & utrumque etiam ſuo ſe habet modo, ad dolorem. Nimirum cauſa ſenſibilis injuria eſt motiva doloris; ipſa verò anima ſenſitiva judicium fert de objecto dolorifico, cum quadam pathematis excandeſcentia, ac impatientia. Quod quidem in vulnere, contuſione, tenſione, ambuſtione ac frigore, quatenus cauſis externis eſt prorſus obvium. Dum autem jam, vel ab præfata externorum impreſſione, vel propriâ intus exorbitatione motrices cauſæ dolorum applicatæ ſunt, fitque inde ſpiritus ſenſitivus totus acer, rodens, mordax, degener, formatque cruorem ſibi parem: Tum ſcilicet anima ſenſitiva, nedum judicium ſimplex de dolore fert, dolendo; ſed inſuper ipſa in ſe tota conturbata, de ſe novum parit productum dolorificum, non ſecus, ac ſi illud è cauſa externa occaſionali prodiret. Et quanquam hæc ambo, in majori pathemate, ac graviori ſenſatione, plerumque concurrant; attamen propriè loquendo, dolor magis intimè reſpicit cenſuram, ab anima ſenſitiva patiente latam: ſive, propinquius ſe reflectit dolor ad proprietatem animæ, quàm ad cauſam dolentem. Multi quippe graviter vulnerantur, citra manifeſtum dolorem: prout & furioſus, dolores ſe vix ſentire ex cauſis noxiis, oſtendit. Quædam etiam ſæpe torturæ dolores eludunt, & inuncta etiam dolores fallunt, licet partes injuriâ vapulent. Quare ſenſus magis intimè, ac propriè reſpicit cenſuram poteſtatis animæ ſenſitivæ, quàm injuriam cauſæ dolorificæ.

41. Enimvero præfatæ indolentiæ ergò in Lepra, & immobilitatis in Apoplexia, &c. diver-

divertor alio. Equidem Scholæ, pro ſenſationis ac doloris primario organo cerebro certantes, notant ideo cerebrum, propriâ idiopathiâ, immediatè, unoque velut ictu tactum, perdere etiam ſenſum ſimul, & motum: imò alterum latus contrahere.

42. Fiendi autem modum ſic exprimunt. Quartus cerebri ſinus (ſinulus perquam exiguus) initio ſpinalis medullæ, à cerebello incipiens, obſtipatur per pituitam, unde inſtantanea apoplexia. Natura enim nolens, aut non valens retrotrahere, aut reducere ejuſmodi pituitam eo ſemel delapſam, ſedula ſaltem ſatagit, illam pituitam in alterutrum latus illius canalis deponere. Unde conſequenter illius lateris paralyſis orditur. Hæc quidem lego de Apoplexia, ac Paralyſi: nil tamen de contracturâ, per ictum capitis oriundâ.

43. Paracelſus quoque non contentus hac ſomnolentâ trium morborum doctrina, inconſtans etiam volvitur. Nunc enim ait Apoplexiam, atque inde ſubſequentem Paralyſin, naſci, eò quod ſenſitivus ſpiritus in nervis, aquæ vitæ inſtar, flammam ab igne Ætnæ contraxerit, fodinarum ſulfurearum more, lege microcoſmicâ. Quâ dein phlogoſi nervi atque tendines, velut aduſti, cremati, ac velut ſemimortui exſiccantur cum muſculis, manentque ideo deinceps ſenſu atque motu privi. Conſtituit nimirum hos duos morbos (de contractura ex ictu nil cogitans interim) non quidem in capſa cerebri; ſed in extremis nervorum ramis, tanquam ſi eſſent affectus, ab externo introrſum properantes. Alibi verò non ſulfuroſum quippiam, aut phlogiſton, cenſet Apoplexiæ cauſam; ſed accuſat duntaxat Mercurium (unum nempe de tribus, quæ ſua vocat naturæ initia) nimis exquiſitè circulatum, ſuâ exuberanti ſubtilitate, inſtantaneæ cujuſque mortis cauſam continentem aſſerit. Alibi ad cœlorum ſtellas Apoplexiam revocat. Atque alibi rurſus varians, docet omnem Apoplexiam fieri è craſſis vaporibus, arterias gutturis, & irrequietos pulſantes canales obſtipantibus: eſſe quoque eclipſin lunarum cerebri in nobis, neceſſitate microcoſmicâ. Vertiginis ideo pariter cauſas ad incerta circumrotavit, totus nempe ipſe vertiginoſus.

44. Ego autem aliter proceſſi. Quicquid primariò ſentit, idipſum eſt doloris primum ſuſceptivum, atque efficienter efficiens. Sed gladius, ictus, contuſio, corroſiva &c. ſunt quidem occaſionalia, vel inſtrumentalia effectiva; non autem efficientia primaria doloris. Dein, cum dolor plerumque in inſtanti naſcatur, etiam is, qui per externa excitatur. Ergo ad dolorem non eſt opus recurſu ad cerebrum, ut per reflexionem, velut conſulto opus habeat.

45. Quapropter Scholæ parum à cerebro recedentes, maluerunt nervum accipere, pro primario organo, perceptivo objectorum ſenſus, quatenus vel radio luminis, vel materiali ſpirituum irroratione (nondum enim ſe determinârunt in pleriſque) à cerebro, continuò dimiſsâ, adſperguntur. Adeoque cerebrum denegare ſenſum atque motum inferioribus, niſi per mediatores ſpiritus ſuum favorem inceſſanter inſpiret. Aſt & in hoc multas reperio anxietates. Inprimis exploro diverſos tactus in homine. Nimirum ſingulares penè, in membris ſingulis: imò in inteſtinis, aliiſque partibus, omni fermè nervorum conſortio deſtitutis. Quales ſunt ipſi dentes, quorum etſi radicem nervulus tangat, non tamen ipſos exterius dentes; quos tamen ſentire, inviti multi teſtabuntur. Sic ureteres carent nervo, ipſumque cranium, ſub terebrâ trepani, ſenſum mirificum, in pedum uſque digitos, reſonat. Credidi itaque, non poſſe ab unico & communi fonte cerebro, vel univocæ texturæ nervo, tantam diſtribui unius tactus latitudinem. Suppoſui itaque, quod antè jam probavi, ſenſum primariò in animâ ſenſitivâ, ubique præſente, atque eatenus etiam proximè in ſpiritu inſito partium reſidere. Idque eò audacius aſſerui, quod cerebrum ipſum, influi ſpiritûs officina, tam ſurdo atque anomalo tactu polleat, quod ſine ſenſu putatum ſit. Ergo vel ruit axioma: *Propter quod unumquodque eſt tale, illud ipſum eſt magis tale:* vel cerebrum non eſt primaria ſedes & fons tactûs. Denique, dolor omnis fit in loco, & quaſi ex tempore ſentitur. Ergo & tactus fit in loco, & non poſt factam denunciationem ad caput. Quin etiam in naturâ, vel in rotundo ſaltem non

eſt

eſt dexterum & ſiniſtrum: atque adeò nec poteſt per lapſum pituitæ ſervari latus in Paralyſi, niſi in unicâ medullâ ſpinali, maximè in ejus initio, per longum ſint duo canales, lateris neceſſitatem continentes. Quod eſt ridiculum cogitâſſe ſaltem, præſertim in exili illâ quarti ſinûs cavitate. Siquidem motus & ſenſus ſunt in unico & eodem muſculo, ſimplicem ac exilem nervum ſuſcipiente. In digitis tamen ſtupore affectis, ſuſpenditur ſæpe ſolus ſenſus, motu ſoſpite interim, atque libero. Itaque vel eſt neceſſe, ſenſum & motum non pendere ab eodem nervo, ſpiritu influo, horumque communi principio. vel neceſſe eſt, ab eodem unico nervulo pendere motum duntaxat, & non ſenſum: vel ſolum ſenſum, & non motum: vel eſſe alia peregrina hactenus ignota, quæ tollunt aut lædunt ſolum ſenſum, & non motum; alia verò, quæ ſolum ſiſtunt motum; ac nonnulla, quæ utrumque afficiant.

46. Quapropter penitius attendendo, aſpexi ſtuporem tactûs, inſenſilitatem, carentiam, vel defectum in motu, aliquando eſſe paſſiones, ex medio privativo ortas: eaſque tum quoque de neceſſitate eſſe privativas. Ut in luxatione vertebræ, ſtrangulatione, &c. Novi enim honeſtum civem, ter à prædonibus ſuſpenſum, emungendæ pecuniæ ergò, mihique dixiſſe, quòd eo ipſo, quo tripes è pedibus ſubtraheretur, amiſiſſet motum, ſenſum, omnemque mentis operationem. Saltem non illi tum erat repletus quartus ſinulus cerebri, neque medulla ſpinalis compreſſa, quæ intra vertebras degebat ſoſpes: Laqueoque diſrupto, ut iſtæ functiones animæ, & corporis, redirent in priſtinum ſtatum, non tollebatur iterum è quarto illo ſinu pituita obſtipans. Aſtrologus quidam, volens tentare, an mors ſuſpenſionis doloroſa eſſet: laqueum collo circumduxit, juſſitque adoleſcentulum filium, ut attenderet, dum pollicem moveret poſt ſubtractum ſubter pedes ſcabellum, ut ſtatim funem amputaret. Puer itaque fixis oculis in digitos patris, nec cernens motum in iis, ſurſumque reſpiciens, vidit patrem lividum, exſertaque linguâ. Ergo abſciſſo laqueo; Aſtrologus decidit in terram, & vix poſt menſem convaluit. Eodem ferè modo procedit demerſio. In qua ſimulatque primo tractu, hauſta eſt aqua in pulmonem, per os, amittitur uſus facultatum mentalium, iteratoque aquæ hauſtu priora confirmantur. Nec attamen tam citò moriuntur, quin, ſi proni jaceant, ut aqua effluat, etiam qui dudum mortui apparent, plerumque reviviſcant. Repletis ergo pulmonum cannis hoſpite peregrino, intercipitur radius vitalis, à præcordiis, in caput perpetuò lucens. Unde conſequenter, velut Apoplexia privativa confeſtim oboritur.

47. Mirum ſanè, utrobique tam citò labaſcere mentales functiones. Adeoque & hinc neceſſitatis continuata conjicitur importunitas, atque dependentia, ab inferiorum aſpiratione, & favore vitali, nondum in Scholis agnito. Quapropter Tractatum *de Duumviratûs* adornavi. Conſideravi itaque, ſi cerebrum ſit fons, ac ſedes primaria animæ immortalis, intellectûs, & memoriæ: ſaltem quamdiu anima inerat cerebro, debebant iſtæ facultates manere illibatæ: cum ad cogitandum nec crure, nec brachio, nec ipſo anhelitu ſit opus. Attamen ſuſpenſio, unico velut ictu, facultates mentis tollit totaliter. Etenim dum arteriæ jugulares communitatem cum inferioribus denegarent, vel pulmo, aquâ repletus eſſet, ſtatim, nedum facultates collabuntur; verùm etiam ejuſmodi intercluſio agebat per modum apoplexiæ univerſalis, & non uno tantùm latere motum ſuſpendebat, prout in Paralyſi. Inde enim mihi confirmavi, influxus viſcerum inferiorum, ac communionem tolli à cerebro, per vinculi aut obſtaculi interceptionem, Unde conſequenter quoque ſuſpicatus ſum, conceptus primos formari alibi, quàm in capite. Juxta illud veritatis: *Ex corde manant adulteria, homicidia*, &c.

48, Reperi inſuper Apoplexiam, Stuporem, Paralyſin, Vertigines, Caducum, Spaſmum &c. eſſe paſſiones, poſitivâ cauſa occaſionali oriundas, multumque diſtantes à privativis, conſtrictivis nervorum, meatuum, ac ſpirituum. Quæ cauſæ hactenus à Scholis ſunt neglectæ, in præfatis morbis ſubſcribendo ſcilicet ethnicis deliriis, pituitam in quarto ſinulo cerebri ſtabulantibus. Cum interim ſimiles ac poſitivæ facul-

facultates, ubique in opiatis, itemque in morbis ſoporoſis, ac epilepticis occurrant. Memini quoque, aliquando in meis Tyrociniis virulenta quædam diſtillâſſe, quæ ſi quando non ritè obturatis juncturis, odorem de ſe ſpirarent, vel poſtmodum, ſeparando vaſa ab invicem, incautum me ferirent, unico inſtanti, in lapſum paratus eram, cum vertigine, & dextri lateris ſtupore. Adeò ut ſi iterum, ſemel tantùm, me odor perculiſſet, abſque dubio, cecidiſſem Apoplecticus. In tantam ſcilicet me olim temeritatem compulit ardor ſciendi, quod millies vitæ non pepercerim meæ. In propoſitis itaque terminis. Non enim odor iſte excitabat pituitam, labi minitantem, eamque è ſinu cerebri iterum removit aëris novus ac recens afflatus. Ergo ſi quædam ſimplicia torporem, vertigines, motûs ceſſationem, & ſenſûs obfuſcationem adferant, non eſt abſonum, his ſimilia intus, etiam repentè obnaſci.

49. Nec decens eſt, unius pituitæ privanti obſtipationi, hæc cuncta perpetuò dedicare. Memini namque, apoplecticum binis horis extinctum, cumque ſuſpicio eſſet oblati veneni, inſtituta fuit diſſectio. Ablato ergo cranio, tredecim Studioſi abſtulerunt ſuaviter Meninges, cerebello dein modeſtè diducto, ne quicquam pituitæ in quarto ſinu repertum, ut neque deorſum decidiſſe in medullam ſpinalem, ſtudioſè indagantibus fuit compertum. Igitur nunquam inducat, ut cum Scholis credam, Apoplexiam eſſe obſtipationem pituitoſam quarti ſinûs cerebri: ut neque credam, Paralyſin obſtructionem alterius lateris medullæ ſpinalis. Inprimis infauſtæ medelæ horum morborum produnt ignavas cauſarum diſquiſitiones.

50. Dein eſt Apoplexia tam negligenter, atque ignoranter hactenus tractata: quòd in Scholis adhuc hodie ſit proprio deſtituta vocabulo. Siquidem à plexu, ſive arteriarum reticulâ, Galeno ſomniatâ, vel aliunde ipſi credulo traditâ, nomen retinuit; quam reticulam hactenus Anatome nondum vidit. Sed Galenum, ut temerarium nugarum aſſertorem, ac ridiculum diſſectorem, ſua mentita reticula deſtituit. Ita ut, Andreâ Veſalio authore, jam liquidò conſtet, Galenum, cadaver humanum diſſectum vidiſſe nunquam: ſuamque anatomiæ doctrinam aliunde verbotenus deſcripſiſſe, non ſecus atque rem herbariam è Dioſcoride.

51. Facile ergo didici, nedum locum, & fiendi modum, ſed & totam Apoplexiæ tragœdiam, atque remedia debita, in Scholis Galenicis neceſſariò ignorari penitùs. Confirmavit id mihi namque ſanandi methodus, Sæpe namque recentem Apoplexiam per vomitiva: aliàs verò additis deinceps confortantibus, loquelam, ſenſum atque motum reſtitui. Omnes verò, quorum alterutrum latus defecerat, exhibito Diaphoretico Paracelſi, à me alibi deſcripto, ſanatos vidi. Mercurius enim iſte ſudorifer, ut abſque ullâ evacuatione ſanat: ita & citra pituitæ revulſionem, è quarto ſinu cerebri, deſideratam opem tulit. Secutus enim Sacrorum doctrinam. (*E fructibus eorum cognoſcetis eos.*) A poſteriori ſcilicet, atque ab effectu didici, originem Apoplexiæ eſſe poſitivam; non autem privativam, vel oppilationem ſinûs cerebelli, factam per phlegma iſthuc repentè decidens. Potiſſimum, quòd ex uterinis affectibus non rarò oriantur Apoplexiæ, atque Paralyſes. Adhibitis ceſſantes utero remediis, iiſque neglectis, vel præfocantur verè apoplecticæ, vel paralyſi, in vitam quoque languent.

52. Cognovi finaliter Apoplexiæ limen eſſe in præcordiis; in cerebro autem non niſi per deuteropathiam, quâ cerebrum viciſſim auſcultat inferiorum regimini. Neque enim vomitiva, ut nec etiam præfatum ſudoriferum, quicquam ſubmovent è poſtico ſinulo cerebri, multoque minùs à medullæ ſpinalis exili cavitate. Idque nôrunt, quotquot unquam illarum partium diſſectioni adfuêre. Itemque odoriferæ & auxiliares eſſentiæ potæ, ad caput, ſi conſtipatum foret, nunquam deferrentur; attamen mox ſenſibiliter opitulantur: quia in præcordiis ſuus eſt guſtus, ſuuſque odoratus proprius. Quin imò & ſuus tactus hinc corpori communicatur, medio animæ ſenſitivæ, ubique præſentis.

53. Quod licèt alibi de vitâ longa ſat probaverim: hic unico ſaltem exemplo confortâſſe

juverit. Itaque ſi quis Scammoneatum, ſaccharo ac aromate larvatum virus, biberit, commendant quidem id lingua atque palatum, pro prima vice; ſed iterata, errorem larvati guſtus deteget hypochondrii horror, & bibendi averſio. Quodque alioqui linguæ ſuave eſt, horridum ſit præcordiis. Non mirum igitur, ſingularem ibidem guſtum atque tactum eſſe, ac inde in membra diffundi, illoſque præcordiorum ſenſus ſtatim refici, odoris eſſentiis, tardè verò ac nunquam, ſi naribus, palato, atque cranii ſuturis applicentur.

54. Etenim notavi quædam, quæ nedum ſoporem, vel catalepſin; ſed etiam amentiam faciunt, ſternuntque mentis dignitates potiſſimas, ſenſu tamen motuque illibatis. Poſtmodùm verò intellectus redit, abolentur verò tam ſenſus, quàm motus. Quædam etiam, foris inuncta, ſenſum tollunt, ſic ut Chirurgo libertas ſit ſcindendo, ablatiſque pòſt unctionibus, redit abactus ſenſus. Credidi hinc ſanè, Apoplexiam, Sopores, Caducum, itemque hyſtericas ſtrangulationes, ac ſyncopas quaslibet, eſſe morbos ex deuteropathia,& actione regiminis, non autem corporali humorum ac vaporum confluentiâ,in uteribus cerebri natos. Equidem uterus nunquam ſupra Diaphragma aſcendit, eſt apoplecticos patrat. Non eſt ergo materialis attractus uteri, & capitis. Suffitum enim novi, quo mulier repente corruit Apoplectica, cum lateris Paralyſi, taliſque perſeverat, niſi ſuffitu è ficu equino, per infundibulum tranſmiſſo, reſtituatur. Vidi namque, & colli circulum, in muliere, repentè ſupra menti altitudinem aſcendiſſe, quod nec humoribus, nec vaporibus eſt opportunum. Eſt nimirum uteri aſpectus, tanquam baſiliſci ſui, quo partes affluxu laticis (qui autem eſt ille latex, alibi docebitur) tument: prout multis alioqui venenis eſt vernaculum. Perinde, quaſi aquæ aſcendunt, ac intumeſcunt, utraque lunæ ſtatione, ex ſolius aſtri illius aſpectu. Me ipſum hac in parte depingam. Dum 65. annum agerem, eſſemque circa Apoplexiæ conſiderationem diſtentus: diſcrevi poſitivam nempe, quæ à veneno glaciali fieret, ab alterâ, quæ per obſtipationem nervi affligit, perinde habere, ac dignoſci poſſe. Perinde ut qui retorto crure ſedens ſenſum in crure amittit, propter nervi compreſſionem, dumque illi ſenſus reſtituitur, ſentiri lancinationes à ſpiritu vitali vel animali (qui ſalſus eſt, ut oſtendi libro *de vitâ longâ*) ſed à ſtupore, qui à veneno glaciali progreditur, ſi ſenſus redierit; nullus occurrit lancinationis aut puncturæ dolor. Contemplabar enim in muſæo, ſub frigore kalendarum Januarii, & teſta prunis paucis onuſta, eminus ſtabat, quo ſaltem algidiſſima hyemis tempeſtas mitigaretur tantillum. Unus opportunè ex meis adveniens, denuntiavit fuliginis fætorem, & actutum teſtam abſtulit. Senſi autem ſtatim circa orificium ſtomachi, minitatum deliquium. Surgens ergo, egrediensque uno inſtanti, lapſus ſum recto corpore in fundum lapideum. Itaque tam ratione ſyncopes, quàm occipitis ictus, ablatus ſum pro cadavere. Redii quidem poſt horæ quadrantem ad ſigna vitæ; ſed cum tumore occipitis, ſenſi ſuturas cranii inſigniter, magis magiſque dolere. Guſtum quoque atque odoratum totaliter ablatos, aureſque tinnire continuò. Ad ſingulos porrò conceptus ſtatim caput vertigine rotabat, etiam clauſis oculis. Mox abinde nervi omnes, uſque in ſuras, doluerunt, ſic ut unica ſternutatio totum corpus lancinaret crudeliter, edendi quidem appetitus rediit, ſed rotatio ad menſes aliquot me exercuit. Didici autem primùm, quòd veſpere, ante cœnam vertigo creſceret; nempe circa digeſtionis terminum. 2. Quod ſtante judicio, vertigo tamen invaleſceret. 3. Quod oleribus quibuslibet, & piſcibus non ſalſis, rotatio crudelius inſurgeret. 4. Notavi Turcoidem gemmam manſiſſe integram lapſo mihi, nec præſervâſſe à periculo caſûs. Quodque Turcois non juvet, niſi quos ſubitaneus cadendo metus corripit. Quod non evenit, quibus ſyncope caſum præcedit ac fabricat. 5. Quod vertigo eſſet à cibis corruptelæ obnoxiis. 6. Ac ſeriò notavi, quod Apoplexia, vertigo, &c. pendeant ab hypochondrio, quanquam caput mihi ab ictûs concuſſione unicè videretur affectum, ac vertigo ſenſibiliter in capite rotaret. Attamen cum vertigo cibos, ciborumque copiam reſpiceret, notabiliter percepi, mox à præfata ſyncope remanſiſſe circa ſtomachum hoſpitem præter naturam, præfatæ vertiginis cauſam occaſionalem

lem. Idque validius confirmavi, quod quoties olim mare transfretâſſem, nauſeabam quidem initiô ſub procellis, at nunquam vomui, aut manducare deſivi; ſed poſtquam in terris liber oberrarem, percipiebam ſemper oberrantem vertiginem, noctu dieque motum ſurſum ac deorſum navigii referentem. Donec ſemper tandem per vomitum vitrioli albi liberarer. Etenim ſaltem navigando, nulla erat oblata offenſio capiti; attamen, quaſi ebrius eſſem, continuâ vertigine caſum minabar, conſtante tamen atque illæſa judicii operatione. Semper autem illâ vertigine liberabar, unico vomitu. Sed jam in præfato lapſu, ictus quidem tumorem in capite ac ſuturis, ſuos prodebat effectus, in organis ſenſuum, & nervis. At hæc cuncta minimè cauſabant rotationem capitis, quàm à ciborum delectu potiſſimum obſervabam proritari, ſive exaſperari. Maximopere quòd unico vomitu, pro more, ejuſmodi rotatio compeſceretur. Unde in meipſo experiebar, vertiginem, etiam læſo capite à ſtomacho, adeoque à Duumviratu ſuſcitari atque foveri. Ipſam autem ſyncopen, dediſſe ictûs cauſam, ſimulque reliquiſſe notam ſigillarem in hoſpite peregrino, ibidem detento. Denique iſtam rotationem non à vapore, infernè ſurſum lato; ſed à corporeâ occaſione excrementi ſigillati, quoties aliquid, quod iſtis officinis infernis minus arrideret, occurreret, vis eorundem impreſſivaque idea in cerebrum redundaret. Inde itaque diſtinxi inebriativa, à ſtomacho in arterias traducta, vitalique ſpiritui commiſta, œconomiam ſpiritûs, in cellulis cerebri, confundere, ſimulque imaginativam turbare, quia exotica peregrinaque actualiter per arterias ſurſum pergebant: à vertiginoſis videlicet, quibus nempe ſuperſtite incolumi intellectu, rotationes duntaxat, utcunque atroces obverſarentur. Nam & harum rotationum cauſæ occaſionales perſtant in hypochondriis: unde vi regiminis, ipſum cerebrum; non autem mentis abſtractas facultates in ſpiritibus immediatè ſigillatas vitiant. Perinde quaſi ungula Alcis digito alligata, eundem duum viratûs rigorem compeſcit in epilepticis. Perpendi etiam quaſi opticâ inſpectione, qualiter in præcordiis primi conceptus formarentur, atque inde ad cerebrum miſſi, polirentur. Ac tandem quo pacto in deliris, atque inſanis hypochondriacis, hæc diverſimodè agitarentur, citra ullam capitis rotationem. Atque in ebriis, rotatio comitaretur illorum amentiam. Alibi verò rotatio nullam induceret mentis ceſpitationem. Prout aliàs memoria ceſpitaret, ſoſpite homine integro. Profectò ut hæc ſeriò, multoque otio mecum ponderabam, reperi, qualitates in ipſis, excrementis ſuas ſequi Ideas, ac ſigillatim ſuas ludere ſcenas; quas nimirum qualitatum diverſas proprietates, tanquam dona ſeminalia, veraſque formales Ideas, tum prius dilucidè comprehendi: à quibus ſcilicet immediatè robur animæ ſenſitivæ (utpote ejuſdem formalis claſſis conſortes) vitiaretur, varièque ſubigeretur, atque cederet importunitatibus activarum idearum. Proh dolor! tum ſeſe mihi manifeſtavit fundus animæ, apud Taulerum ſic dictus. Qui nil aliud, quàm ipſa mens immortalis erat, quantis videlicet tenebris exterioribus, velut tunicis pelliceis, obvolveretur, quatenus alligata eſt, hoſpitaturque durante termino vitæ, in ipſius animæ ſenſitivæ diverſorio. Adeoque hinc dilucidè cognovi, quem & ideo, libro *De Vita longa*, inaudito ſermone explicui in honorem Dei, Satanæ contemtum, totiuſque peregrinationis humanæ magnificentiam.

55. Docui etiam de Vita longâ, caput fontem accretionis, partium ſub ſe ſitarum (quod gibboſi etiam confirmant) adeoque à capite, limitari ſtatum atque durationem accretionis: terminos quoque deſcribi pilis, & capita ideo incuria vix caneſcere. Profiteor itaque cum Scholis, à cerebro, ut fonte, lumen vitale diffundi quidem, ac per novos diſpergi, eoque abſente, facultates diverſoriis propriis ſilentes, etiam confeſtim ſilere occaſione privativâ. Nam licet ſenſus ac motus, à ſpiritu inſito partium, tam perceptivè, quàm exſecutivè quodammodo pendeant, quia tamen partes ſingulæ, vitaliter foventur ab irrorato cerebri lumine, hujuſque luminis intercepto filo, ſive radio, quamprimum etiam intercipiuntur ſenſus & motus.

56. Aſt hæc tantùm commonſtrant Apople-

xiam privativam, non ita quidem verè morboſam, quantum accidentalem, prout ſuperius in luxatione vertebrarum quoque oſtendi. Non autem, quod proin ſenſuum ac motuum cauſa fontalis in ſpiritu commoriatur, licèt ejus functio ſuſpendatur, dum ſupernum iſtud lumen ſuſpenditur. Nam ſublato capite, muſca aliquandiu volitat. Truncato etiam hominis capite, artus dudum ſæpe ſubſiliunt, contrahuntur, innatique motus adhuc ſigna præbent. At Apoplexiæ poſitivæ ac morboſæ, longè alia cauſa atque proprietas eſt.

57. Subinde namque in volam, vel in unicum digitum incidit confeſtim ſenſus orbatio, ſtuporque, ſoſpite tamen motu. An ergo proinde pituita, iſti digito exotica, cadit in nervi meditullium? per canalem ſcilicet, quo nervulus perforatus, & conſpirabilis cerebro cogitatur? Vel forſitan vapor pituitæ inſolitus eò decurrit? quique ſurſum alioqui ſcandere ſolebat, vel debebat, natura vaporum ſic ſtatuente? & vitali vi enormontica obtemperante? At ſaltem unicus nervus, in tendinem volæ, quatuor pariter digitis ſenſum atque motum largitur: cur ergo unico tantum digito, ſolus ſtupet ſenſus? Denique quis unquam vapor, vel è tenaciſſimo muco elatus, craſſior erit, & non æqualis illi, qui ab aqua aſcendit? Reſpondeant, quotquot in univerſo fuerint diſtillatores. Cur ergo ad ſtuporem requiretur craſſus vapor pituitæ (quæ non ens, demonſtravi ſat alibi) & non aquæ ſimplicis, vel cruoris? Sin verò vapor laticis aut cruoris id effecerit, tum quoque neceſſarius, ordinarius, atque continuus erit omnium ſtupor generalis, abſque intermiſſione. Deinde ſi aliquis humor, vaporve peregrinus, aut excrementoſus, ſit cauſa occaſionalis hujuſmodi ſtuporis, privativa ſcilicet ac oppilativa nervi: is certè mittitur, vel propria eò decurrit ſponte. Si mittatur, at ſaltem non à cerebro, vel medullâ ejus vicaria. Nam ſic non confeſtim, ut neque ad unicum ſaltem digitum, digitique extremum, mox anteà ſanum, afficeret. Nec mittitur vapor ille à ſpiritu vitæ œconomo, quippe qui libentiùs, ac promtiùs, per diaphæreſin proſcriptus exiret. Providentiæ itaque, naturali ſolicitudini, cuncta ſemper in optimum finem diſpenſanti, id manifeſtò contradicit. Quòd nimis ſibi injurioſa natura in nervos impingeret, quæ facilius, meliùs, ac propinquiùs, pro ſolito, ad naturale ac ordinarium cutis emunctorium amandâſſet.

58 Adeoque iſta Scholarum vaporalis vapuſanda ſabula, multiplex adynaton continet. Nam nervorum canalis, recto filo, continuatoque ductu, deſinit in medullam ſpinalem, nec ullos habet transverſos tubos, per quos vaporem illum pituitoſum lateraliter transmitteret (alioqui namque fieret ſpirituum totalis jactura, antequam ad executorem motûs muſculum devenirent) tantum abeſt, quod eundem iſthac vaporem aſſugeret.

59. Non poteſt itaque is humor, aut vapor, ad unicum digitum transmitti, vel deſcendere (multoque minùs repentè inſilire) niſi per nervorum meatum, cum medullâ ſpinali communem. Atqui ſomnio ſimile eſt, quod in corpore ſano, non autem querulo, confeſtim digiti ſenſus deficiat, per pituitam, non antè in nervis alterioribus perceptam: aut alioqui per vaporem, heteroclito modo natum non dimiſſum, aut deſcendentem eò, ut neque in parte ſtatim generatum. Cùm alioqui omnis peregrini hoſpitalitas, vel ab ipſo initio, ſit naturæ manifeſtò moleſta. Sed fortè an lateraliter, in extremum digiti nervum, ea pituita, vel is vapor irrepſit? At tum periret axioma Scholarum, quod impetum facienti, humorum quorumvis diſpenſationes adſcribit. Etenim non ſunt in nobis, aut in naturâ rerum iſti humores: ac ſi qui eſſent, non proinde illis competeret vis ambulatoria: multoque minùs, in illis jam excrementitiis: eò quod vitalium facultatibus, motus naturales omnes, in nobis auſcultent. Etenim ſi pituita, ejusque vapor craſſus, eſſent in naturâ, ſaltem à Scholis hoc loco (quatenus morboſa) reputantur excrementa, quorum non eſt itio, non ſpontaneus motus, aut progreſſus: ergo neceſſariò ab alio pellerentur. Non quidem ab Archeo, qui cum omnia proinde, atque bene agit, non pelleret ad nervos, quod alias ad cutim regulariter aſſuevit deducere. Forſitan ergo à calore, pituita in vaporem extenuata, ſurſum pergit: At

t una

tunc non deorſum, in digitum declivem. Saltem juxta theorema Scholarum de catarrhis, rurſus ſtatim in guttas concreſceret vapor ille; non autem vaporis oberraret ſpecie, ad extrema nervorum, ut neque ad unicum duntaxat digitum per volam properaret. Sed cur rueret repentè, inſtar ponderis, in nervulum filo tenuiorem? Unum inquam, & non alterum? Si verò vapor lateraliter ſubintret; cur unico inſtanti, ſine prævià moleſtia imbibitur? Cur non potiùs in carnem, quàm in nervuli extremum, ſuâ membranâ cincti, impingitur? quare cauſa, quæ unicum atomum pituitæ, vel halitûs craſſi, genuit, continuò non alium, præter unicum illum, producit? Nam ſæpe ſtupor ille repentinus à parvulo digito incipit, deſinitque tandem in illo, dum tertium, aut quartum pertigerit. Subinde quoque repentè omnes digiti, mortis pallorem, ad medietatem longitudinis, vel ultrà, aſſumunt, cum vel ſine ſtupore, torpente motu, &c. Si itaque id ex vaporoſâ materiâ, ſaltem non fiet iſta in cerebro, aut nucha. Siquidem tum neceſſariò portenderet univerſalem tunc paſſionem. Ergo iſte vapor naſcetur in nervo, vel tendine: atqui tum omnes ſimul ſtupeſcerent, non autem ſucceſſivè. Nec perſuadeor, cur in tranquillo ſanitatis, vapor ille, exiſtens extra nervum, intrò ad nervum vel tendinem premeretur, ubi in nobis alioqui eſt indeſinens diaphæreſis extrorſum. Saltem cur hæc non perſeveraret, cùm intra ſe, eundem opificem; materiam, ac officinam habeat? Quare ſtupor ille mox ceſſat, ſi ſubeſſet materia, qualis eſſet unus de quatuor humoribus, ubique cruori connatans? Si à communi volæ nervo cauſa jam defluat, in unum jam victum: quare ergo deinceps ad alium defluit digitum ſanum, nec ſiſtit in primo? Cur ſi ab unico nervulo in omnes propagetur, non ſimul etiam omnes infeſtat, ſed ſubſequenter, atque dudum poſt? Quare læditur ſenſus, & non motus, ſi ab unicâ & pari cauſâ, ſi per unicum, tam motus, quàm ſenſus authorem nervulum, delata? Solum manuum frigus cauſat ſtuporem ab extra, & dolorem intus, ſine ullâ vaporum aut humorum incidentiâ. Tandem, nervi non ſunt in digitos, ſed in tendines inſerti: cur ergo ſenſus læditur, & non motus: Cur non ſimul ſtupor extenditur per totam volam, uno tendine tectam: Si tendines patiuntur hanc comminatam paralyſin: jam eſt receſſiſſe à nervorum communione, ad denſos, non perforatos, nec canalitios tubos tendinum. Non pervios inquam, ſi idcirco non pituitæ incidentiis obnoxios.

60. Quidam à Quartanâ Splenam affectum retinuerat, itemque manus ſiniſtræ ſtuporem, cum mortali pallore frequenter recurrentem. Atqui quid viarum commune Splen cum nervis digitorum ſervat? Ut ſcilicet pituitam, & halitus craſſos, ad ſolos tranſmittat digitos: An enim Lien mittit vapores in cerebrum, quos inde cum juris & actionis ſubſtitutione, delegatos vult ad digitos ſui lateris, vel ad oppoſitos: An ergo oppilatus Lien, plus ad cerebrum & nucham evaporabit, quàm ſanus, non impeditus, continuaque bile atrâ gravatus.

61. Certè particularium inſenſilitates ac ſtupores proſecutus ſum, ut totalem Apoplexiam rectiùs intelligeremus. Miſereor interim Scholas, non accuratiùs examinaſſe ſua figmenta humorum, & vaporum, horumque tam feſtinatum ac ridiculum decubitum. Nec ſemel æſtimaſſe, quod ſicut ambientis aëris frigus eſt narcoticum: ita naturam paralyſis, nervorumque conſimiles paſſiones poſitivas, non diſtinxiſſe à conſimilibus privatis. Ut inde didiciſſent, poſitivos affectus nequaquam conſiſtere poſſe abſque narcotica, mortua materia, & qualitate. Quæ ſi ſatis ſit creando ſtupori, ubi extrinſecus attigerit partes ſenſitivas, quid non ſit effectura, ſi ipſum localiter feriat nervum. Equidem ſi vaporetenus attingens (juxta Scholas) mox periturum ſenſûs effectum; dederit: quidni ſemel ſaltem cogitarunt, quòd poterit tenaciori materia, contumacem atque durabilem paralyſin ſuſcitare: Porrò, ubicunque ejuſmodi anodynum concludatur. In Duumviratu corporis [ſtomachum atque lienem intelligo] ſyncopen movebit ſubitaneam, & apoplexiam poſitivam.

62. Paralyſis verò eſt plerumque unius duntaxat lateris, unicoque velut ſagittæ ictu defe-

ctus irruit. Velocitas autem inſperati caſûs terrorem in cerebro ac medullis parit: Id eſt, in ſpiritu, horum incola, & ſenſationis illius authore. Itaque ob ſuum terrorem contrahitur medullæ debilius latus. Eſt nimirum Paralyſis, productum illius contracturæ. Eſtque in omnibus, ſemper unum latus altero debilius.

63. Idcirco mulieres, quæ ut timidi plerumque ſunt animi, per terrorem corruunt frequenter in Paralyſin, abſque Apoplexia. Id enim proprietatis terror habet, ut poros confeſtim claudet, ſi ſubitaneus fuerit. Steteruntque comæ, vox faucibus hæſit. Quia naturale eſt, ut venienti hoſti janua claudatur. Etenim in ictu calvariæ reſolvitur latus ſuppoſitum, oppoſitumque contrahitur. Suppoſitum nempe, quia magis terrefactum: contrahiturque oppoſitum, quia irritatum.

64. Enimverò ſolet vulgus præaugurari Apoplexiam ex brevitate colli. Nam brevitas colli non arguit pauciores vertebras; ſed ſingularum minorem profunditatem. At quid iſtud habet commune cum pituitâ? vel cum quandoque futurâ oppilatione quarti ſinus cerebri? ut ſcilicet unum ex altero cauſaliter præſagiri debeat? Nam brevitas colli non continet nudum ſignum, aut prædictionem Phyſiognomiæ? ſed inſuper, cauſam aliquam occaſionalem. Sæpe namque poſt heſternam crapulam, vertigo, ſcotomia, vomitus, digitorum ſtupor, &c. obveniunt, quæ Apoplexiam minantur, & præcinunt, non quidem occaſione organi idonei [ut de colli brevitate] ſed quia præludium habent ab Apoplexia, ſolo gradu, atque intenſione diſtans. Si ergo à præcordiis vertigo illa, & ſtupor poſt crapulam, quatenus materia occaſionalis, inferiore adhuc gradu, fovetur ab Archeo. Ergo ubicunque iſtud venenum anodynum in gradum evehitur, Apoplexiam facit, ex iiſdem ſedibus natalem. Quia per ſextæ digeſtionis errorem fit anodynum iſtud, ex alimento: unde tandem etiam Paralyſis occaſionaliter. Brevitas ergo colli, brevitatem viæ, ac promtitudinem, à præcordiis in caput, pro Apoplexia requiſitam, ſubminiſtrat: Id eſt, faciliorem organi promtitudinem.

65. Etenim Scholæ, in parvis, aut comminatis Apoplexiis, inſtitutas frictiones extremorum aſſerunt proficuas fuiſſe quandoque & inde revulſionem pituitæ, atque vaporum è capite conjicientes, præcipiunt frictiones, usque in pellis atrocem decorticationem, & clyſteres acres. Pellem nimirum excoriant, ne ſenſus ibidem deficiat.

66. Oblitæ interim ſuæ regulæ, quòd ſenſus è cerebro totus pendeat: fruſtraque ſic crura decorticari, ut pituitam è quarto ſinu cerebri revellant. Neſciunt enim, quorſum eam revellant. An in anum è cerebelli ſinu elicere debeant per enemata; an verò eandem è ſinu cerebelli, per cutim, fricando exigant. Ridiculum totum, quia & ipſæ ridiculæ! Interim an potiùs cutim, quam vapores detrahant, teſtentur mecum adſtantes. Scio tamen certò, & ſi quis totus excorietur, nequaquam tamen Apoplexiam, aut veram Paralyſin, ſublatum iri ullatenus.

67. Nec video, quomodo tueantur ſuum theorema. Quòd ſcilicet pituita in quarto ſinu cerebri, ſit amborum horum malorum cauſa continens & adæquata. Etenim concedo, frictiones parum juiſſe, ubi venenum iſtud anodynum ac cadaveroſum in ſolo eſt corporis habitu: Sed quid agent crudeles illæ frictiones, ſi iſtud anodynum primariò in præcordiis ſit ſitum? & quomodo probant per frictiones, pituitam è cerebelli ſinu trahi? Scio itaque frictiones, ut ſine diſcretione & cognitione cauſarum, atque locorum diſtinctione inſtitutas: ita quoque irritas fuiſſe, & futuras ſemper.

68. Ridiculum nempe, & crudele, cutim ad excoriationem fricuiſſe, & oppilationem in meditullio medullæ ſpinalis, cauſam affectus aſſignaſſe. Quia quantulacunque frictio, ſi qua foret pituita in mundo, eaque in prælatum cerebelli ſinum illapſa, illam unico grano tollet nunquam. Quin potiùs, datis hypotheſibus, eandem continuò augeret. Quia materiam [ſi revulſio alicujus ſit veritatis] magis deorſum trahet, & impinget in canalem ſpinalis medullæ, quâ parte ſemper ſe fit anguſtior, eoque magis, quòd ordinariò majorum vaſorum, in inferiores & minores ſui ramos, ſit diſpenſatio. Tum etiam, quòd ejusmodi pituita, ſequeſtrata à reli-

à reliquo cruore, eſſet meum excrementum, nec ideò diſſabile abſque capite mortuo, ſive reſiduo longè duriore. Ideoque frictio, ſi trahat, & revellat quoquo modo, ſentiet etiam ordinarium illum naturæ niſum, ut non à ſinu poſteriore, ac inferiore, ſurſum ad cerebrum retrogrado motu; ſed ad ſtrictiores ac inferiores tubos nuchæ, oppilans iſta pituita traheretur. Præſertim dum in Paralyſi, ſpiritus ſenſitivi parcè, aut planè nihil, defluant, qui pituitam iſtam propellere poſſent alioqui. Frictio igitur, quatenus exhaurit, ſpirituum ſenſitivorum egeſtatem potius accumulabit.

69. Generatur autem anodynum apoplecticum, per modum cæterorum naturalium. Nimirum, occaſionaliter excrementum aliquod obnaſcitur, ductu materiæ proprio; Archeus verò, illud excrementum ſentiens, atque horreſcens, fugit, atque ideam cadaveroſam excrementi concipiens, illam ſibi impertinenter imprimit. Unde confeſtim, tanquam ictu jaculi ſuſcitatur Apoplexia. Hujus autem anodyni nativitatem, plerumque aliquot diſpoſitiones præviæ præcedunt.

70. Quæ itaque ſi in cerebro contingeret, ceſſarent querimoniæ locus, quod nempe Apoplexia fiat in inſtanti, quapropter den Schlag/ ſive ictum vocamus, quod nimirum, per modum ictûs, improviſa ſuperveniat.

71. Locus ergo nativitatis Apoplexiæ, in præcordiis eſt: Ideoque & ſigna habet prænuncia, vertiginis, ſtuporis, nauſeæ, &c. Locus ergo Apoplexiæ, in Archeo præcordiorum eſt; in partibus verò ſingulis, pro ſtupore particulari. Quia errore digeſtionis, liquor proximè aſſimilandus, ob defectum Archei, degenerat in venenum anodynum, fitque occaſionalis materia tanti mali, excrementum (inquam) ſigillatum, ab Ideâ Archei horreſcentis, in fæcem ſigillatur, hoſtilitatis ſuæ coævam memoriam referendi. Quod autem inde non recedat, nec obſequatur cognitis à Seplaſiâ remediis, doceat ipſa Quartana, quæ hactenus in Medentum opprobrium, ſuam iterat ſcenam pro lubitu. Si quartana Scholis incurabilis: multo magis Apoplexia. Anodynum etenim Apoplecticum mitius quidem in ſe eſt, quàm Epilepticum; ſed longè atrocius infeſtat. Etenim præter ſtupores mentem ferit, ſoporem ac catochum patrat. Quod ſi præterea, & acrimoniam acquirat, ulcera parit maligna, juxta anodyni mortificationem. Quia autem virus iſtud ponticum eſt, ideo atrophias minatur. Obſervavi etenim Chymicum, qui dudum circa aquas regias fuerat commoratus, incidiſſe in palpitationes cordis terribiles, tandem in dolores brachiorum, fuitque illi os, in latus dexterum convulſum, patiebatur quoque noctes inſomnes, & brachiorum dolores profundos; qui tamen non exaſperabantur ad tactum. Inſigni quoque macie contabuerat propter aquarum conceptas ponticitates, fruſtra interim quælibet tentabantur exteriora remedia, neque enim ſumtibus, aut famulitio pro illo parcebam) ſolo autem laudano, per dies tredecim exhibito, plenè reſtitutus, habitum dein mox, atque priſtinum robur recuperabit. Quia enim auſtera ponticitas liquorum ſpiritum ſenſitivum contaminaverat, cujus productum lancinabat Archeum, os convulſum ad latus, ac digiti lateraliter detorti, Apoplecticum quiddam referebant. At quia non aſcendebat è præcordiorum gubernatore; ſed duntaxat odores aquarum ſpiritui ſenſitivo influo, ſeſe immiſcuerant, perfecta non fuit viri illius Apoplexia, licèt alioqui ſat vertiginoſa.

72. Quod autem dicam anodynum ponticum, quod in Opio eſt amarum, non autem in Hyoſcyamo, aut Mandragorâ: ac prædulce in vitriolo, & ſulfure. Hoc inprimis detegit errorem Scholarum, dum è ſaporibus vulgatis vires ariolantur ſimplicium.

73. Enimverò ſcio nondum ſat digeſtas rerum viciſſitudines, aut maturitates; nec item verum pro falſo cuique placiturum: ſubjiciam ergo anxietates aliquot, quas mihi regulæ Scholarum Apoplecticæ peperêre. Dum enim mineralium examini plus juſto inſiſterem, ſenſi ex quorundam illorum ſuffitu, inſtantaneam Apoplexiam, cum defectu ſiniſtri lateris, adeoque cecidiſſem præceps, ſi unicâ adhuc vice, illius loci aërem inſpiraſſem. Quapropter inprimis didici, Paralyſin non eſſe Apoplexiâ poſteriorem, in duratione. Tum denique, in ſinubus Cerebri

nullam

nullam eſſe oppilationem. Etenim jam penè corruebam: & niſi caput à vaſe, unde teter ſpirabat flatus, divertiſſim, apoplecticus ruiſſem, & cadere paratus eram. Jamque tum mihi brachium decidebat, & crus ſtupidum, ſenſu motuque deficiebat. At nunquam Scholæ ad hæc reſpondebunt, ſi pituitæ nil, in quartum cerebri ſinum ceciderat unquam, quomodo effectus in me erat ſuâ cauſâ prior? Sin verò ejus aliquid deciderat, quod ſaltem ſinûs medietatem oppléſſet, quorſum iſta pituita tam celeriter retroceſſit? Curve pariter omnis Apoplexia, eadem operâ, non ſponte ſanatur, evaneſcente ejus effectrice pituitâ? Sin autem malint ſubterfugere à tetro vapore, & non à pituita meam Apoplexiam veniſſe: Saltem cur teter ille fumus citiùs ad quartum ſinum, quam ad priores, naribuſque viciniores ac obedientiores delatus eſt? niſi fortè priores leproſi, & ignavi, ac ſine ſenſu?

74. Imò nervi omnes, ſolis ſenſibus deputati, à prioribus accipiunt ſinubus ſpiritus ſenſitivos. In prioribus verò cerebri ventriculis nullum ſenſi oblæſionis ſignum; non venit tamen deforis ad quartum, niſi per anteriores omnes. Senſus item, præterquam uno latere obtuſior, & motus conſtabant, ſimulque judicium ſuadens receſſum. Itaque an pituita aliquot jam annos exſpectaverat, ad oram quarti ſinûs: ut ſemel repetito illius fumi odore, velut dato claſſici ſigno, rueret præceps in caveam? Cur ergo ſalienti profugo mihi, pituita non cecidit? etenim in caduco ruunt principes animæ poteſtates, & ſenſus utroque latere, ſuperſtite ſolo moto; cum tamen omnis nervus, etiam motui dicatus, ſentiat. Debet ergo cerebrum, ejuſque ſinus omnes, utroque latere affici, ubi ſenſus interiores, cum exterioribus, velut extincti, ſopiuntur. Quomodo igitur ſolus perſeverat? Quomodo in Epilepſiâ, Apoplexiâ, & Paralyſi ſopiuntur ſenſus, cum in Apoplexiâ & Paralyſi ſolùm obſideatur pro medietate organum motus? Dicent: In Epilepſiâ pati cerebri anteriora, poſteriora ſalva manere. Inprimis cur ergo artus contrahuntur, ſi organa motûs ſint libera? Memoria potiſſimùm læditur in Caduco: ergo & ipſa erit tantùm in ſincipite? Sed conceſſo quod petitur: cur ergo omnis nervus motui dicatus, per medullam ſpinæ, à tergo cerebri ſaliens, ſenſum amiſit; non autem motum? Ergo cerebrum tam retro, quàm ante, in Caduco percellitur, à cauſis præcordialibus. Sæpe enim moribundus aliquis adhuc ſentit, loquitur, auditque, ablato dudum anteà motu in inferioribus, per nervos ſpinalis medullæ explicatos. Bene valente cerebro, ſæpe ab inferis, inopia ſyncope irruit labiturque tam ſenſus, quàm motus, unico inſtanti. Si id à fumis fiat, deberet primò ſenſus, ac dein ſenſim motus deficere: eò quod anteriores ſinus cerebri viciniores ſint ori ſtomachi, quàm perexilis ille poſtremus. Idque tardiſſimè prorſus contingeret, ſi Apoplexia ex oppilatione eſſet. Denique in acerrimis torminibus, cum integritate functionum mentalium, imò & abſque capitis dolore, contrahuntur artus, qui mox dein paralyſi plerumque feriuntur. An ergo ventris dolor oppilat ſpinalis medullæ initium ſine Apoplexia? Sic nimirum, ut ſæpe ambæ manus atque pedes reſolvantur, ac motu priventur. Ergone jam utroque latere oppilatus eſt quartus cerebri ſinus? Cur ſoli artus orbantur motu, atque ſenſu, non item organa intermedia, eodem itinere, medio, atque interſtitio, motum ſuum ſenſumque mendicantia? Quæ eſt enim cognatio inteſtini cum illo poſtremo ſinu cerebelli? quiſve conſenſus hujus ſinûs, cum artubus extremis? ut hi ſcilicet pœnam aliunde promeritam luant?

75. Nedum enim ſat conſtat, cum ſenſus & motus unico fiant nervo, in pleriſque tamen quomodo alterutrum lædatur, ſoſpite altero. Quapropter hanc] quæſtionem per theſes primas elucidare debui. 1. Cerebrum non ſentit per ſe, vix in ſe, Duabus autem tegitur membranis, ſenſûs acutiſſimi. Adeo quod ſenſus peracutus, magnæque authoritatis ſit majeſtas ubique, in ſtomacho, utero, menyngibus, inteſtinis, nudis ſcilicet membranis, &c. 2. Correlativum illius eſt Spiritus animalis, quamdiu intra ſinus cerebri formatur, aut vagatur, non ſentit, neque ſenſus particeps inde fit cerebrum. 3. Spiritus ille non recipit ſenſum à cerebro,

cum ſenſu careat ipſum cerebrum. Ac per conſequens, nec ſuſcipit ſpiritus iſte ultima ſuæ perfectionis ac ſenſationis manum, in ſinubus cerebri. 4. Medulla ſpinalis, interno ſui nucleo, eſt continuata cerebri ſubſtantia, veſtiturque ideò membrana; menyngibus continua. 5. Omnis nervus, intus ideò eſt medullaris; extra vero ſuâ tegitur membranulâ. 6. Creditur ſpinalis medulla, per medium ſui, quoad vivitur, pervia, quâ ſpiritus motivus diſpenſatur, æquabiliterque per longum illius medullæ, ac nervorum, extenditur. Etenim ſuum iſtud vitale lumen, diradians, defert imperium voluntatis, ſive nutum, ad muſculos, organum executivum motûs illius, quem anima ſibi arbitraliter propoſuit. 7. Mandatum animæ inſtantaneum eſt. Non quidem quòd ad ſingula motuum momenta (puta in Cytharœdo) ſpiritus decurrant, mandati characteribus inſigniti. Nam quamvis motus contingant adminiſtris ſpiritibus; tarda tamen nimis horum eſſent obſequia. Quapropter ſolo luminis radio, in inſtanti, mandatum, ſive nutus ànimæ defertur. Perinde ut objecta viſus, in momento, etiam eminùs, percipiuntur. 8. Senſus cum nullus, vel ſaltem ſurdus ſit cerebro; acutiſſimus verò menyngibus; Ergo lumen ſenſus non defluit per ſubſtantiam medullarem, ac centralem nervi, ejuſque tubum; ſed anima ſenſitiva diradiat ſenſum, ac præcipuè à menyngibus, per membranas nervorum tegmina, communicatur partibus nervo contiguis, annexiſque clientibus. 9. Ergo ſubſtantia duplici, duplicique nutu ſenſitivè formatur lumen, diradians ad ſatellites ſenſus, ac motus. Fit hinc, quòd ſenſus lædatur, ſoſpite motu, vel contra, ob diverſitatem participati luminis, per diverſa organa delati. Quare nunquam ſatis laudabilis Altiſſimus, qui tam nobiles facultates in membranis cerebri, ſtomachi, atque uteri locavit, vitam, animam, totumque in ſe hominis regimen, in ſe continentibus!

76. Etenim ſi Chiromantiæ, aut Phyſiognomiæ eſt fundamentalis veritas, ſunt lineæ, tam in fronte, quàm in manu, quæ futuram quandoque Apoplexiam portendunt. Eſt autem ejuſmodi ſignatum, à Signante, naturaliter nos conſtituente. Archeus autem ſeminis nequit prænoſcere ejuſmodi effectus: potiſſimùm à caſu contingente orituros [puta ſi ira, vita inordinata, nimiuſque Tabaci uſus Apoplexiæ initia attulerit) ergo ſaltem neceſſum eſt, quod principia Apoplexiæ non ſint à cauſa privativa, ſi in ipſis initiis ſeminalibus celata, & quandoque ſub ſui maturitate eruptura. Quod eſt dicere: Apoplexiam latere actualiter in Archeo, ſive ſemine, per modum morborum hæreditalium, adeoque & graſſari ſic, per integras familias.

77. Saltem notum eſto, Apoplexiam non eſſe oppilationem ſinuli, à pituita factam, ut neque effectum privativum; ſed veris, ac ſeminalibus conſtare principiis. Obſtruens autem pituita, [ſi qua eſſet in homine] ſive inde dependens oppilatio, non præexiſtit in ſemine, multoque minùs apta eſſet, delineare in fœtu, portentos effectus tam ſerotinos. Adeoque pituitam, labentem in quartum ſinum Cerebri, longiſſimè excludunt. Ac per conſequens etiam Academias, hactenus cauſam morbi ejuſque remedium ignorantes.

78. Denique nec intelligibile eſt, quo medio, aut interſtitio natura poſſet pituitam [inobediens, ac non vitale excrementum] ad alterum duntaxat latus, illius exigui anguſtiſſimique ſinus, ita detinere, ut nunquam ad oppoſitum latus deflueret, propria mole, ac liquiditatis fluiditate. Imò, cum Paralyſis ſit in latere dextero, decubitus ſemper tum eſt in ſiniſtro: Impoſſibile itaque eſſet, quin iſta pituita mox non decideret in ſiniſtrum latus, extingueretque ipſum ægrum, vel ſaltem ambulatoriam gigneret Paralyſin. Cur demum ſemper ad dexterum vel ſiniſtrum latus, nunquam autem antrorſum aut retrorſum, pituitam iſtam ſinulus iſte abigeret? Præcipuè quod in naturâ non ſit dexterum aut ſiniſtrum; ſed cuncta, reſpectu integri, ſint rotunda. Unde patet in ipſis organis, Archeo ſcilicet vitali, non autem in pituita ficta illius ſinûs occultari rationem effectivam, cur Archeus Apoplecticus, ſemper ſuam pediſequam Paralyſin ad latus flectat: Ludicrum verò, quicquid de quarto ſinulo Cerebri Scholæ ſomniarunt.

79. Tota ergo ratio veritatis in hiſce morbis pendet, quatenus Archeus format perficitque ideam ſeminalem, quam plerumque reperit nonnihil cadaveroſam in cibis, horumque transmutationibus. Tunc nempe facit vertigines, magiſque tenaces; ſi idem contingat in excrementis, in itinere à cibo in alimentum, longèque promtiſſima eſt apoplexia, quæ in ipſo Archeo Duumviratus ſuam ſigillarem format ideam. Quippe totus in viſceribus Archeus confeſtim velut cadaveratur.

80. Ex diductis demum concludo, Apoplexiam nullatenus eſſe morbum privativum, longéque ab hac diſtare præcluſiones nervorum, ut in vertebrarum detorſione, ſuſpendio, &c. Neutrum quoque oriri ex obſtructione quarti ſinûs in cerebello, ad initium ſpinalis medullæ.

81. Sed Apoplexia generatur occaſionaliter ex prælūdio virulento anodyno, & cadaveroſo, in præcordiis præconcepto. Quod, dum ſuam ibidem acquiſivit perfectionem, maturitatemque requiſitam, inficit Archeum loci, qui ſtatim eo ipſo vires cerebri ſuperat, & conſternat. Non autem quod cerebrum primariò laboret, ſubditaſque partes in conſpirationem ſuæ necis trahat.

82. Paralyſin verò, eſſe partium ſenſitivarum contracturam, à terrore ſolo cauſatam. In particularibus verò membrorum reſolutionibus id liquet: quibus nimirum fiunt topicæ generationes præfati veneni Apoplectici.

83. Porrò Scholæ unius tantùm anodyni meminêre, quod ſoporiferum, narcoticum, ſolôque gradu inter Opium, Mandragoram, atque Hyoſcyamum, diſtinctum, non quod proinde negent, etſi prætereant, plura alia in ſimplicibus. Sunt namque, quæ pauculo ſpatio durationis ſenſum tollunt, ac mentis valetudinem, relicto motu, prout in epilepticis. Quædam ſolum obumbrant motum, alia utrumque, ac plurima quoque dementant, relicto ſenſu, atque motu. Nec ideo nominanda: prout nec alia, quæ inebrativa ſunt. Cæterum humor nobis aſſimilandus, facilè in præcordiis, ab Archei inficitur conceptâ anodyni cadaverantis imagine, cui varia veneni ſors in ſodalitium connaſcitur, frequenſque in Peſte aſpicitur. Alibi verò non ferit caput; ſed in habitu ſigillatur: ubi etiam ſubinde, eodem degenerandi privilegio, glaciale Lepræ virus naſcitur. Sed Anodynum in Duumviratu præcipitat cerebrum, ac pro ſui differentiâ, vertigines, caducum, palpitationes, ſyncopas, catochos, Apoplexiamque generat, & hanc, ut partium metus, ita & paralyſes comitantur. Extra Duumviratum verò ſedem ſuam ſtupore, gangrænaque frigida mortificat, &c.

84. Errant igitur inſigniter, qui maniam opiatis compeſcere ſatagunt. Cum omne opiatum ſit in ſe amens. Quia amentia nil præter ſomnium vigilans. Siquidem vix decupla opii doſis ſomnum amenti conciliat, minori autem doſi efficitur nihil. Sin verò aucta doſi ſomnus amenti obrepat, jam dementiam & ſomnum vigili augebit, ac diſparatas inſomniorum vanitates.

85. Decepit autem Scholas ſomnus, ſponte propria amenti adveniens. Nam is, ut ex cauſâ bonâ provenit, ita & ſanitatis præcurſor index, amentiam ſolutam iri ſpondet. Adde, quod in opio, præter ſoporiferum, ſit connexum virus aliud. Unde Lethalia papavera ſomno, decantantur à Poëtis.

86. Sed in ſulfure Vitrioli eſt ſomniferum ſaccharinum, quod ſuavem adportat ſomnum, cum principalium facultatum reſtauratione. Simile eſt in ſulfure, cujus ergo pulmoniacis affectibus commendatur, ſi ita præparetur, ut nobiſcum colludere queat. Somnus laborem adferens, (qualis ex opiatis) malum. Quod virus conturbationes atque tempeſtates deſignat. Itaque ſuavis obrepens ſomnus, cauſis dicandus propitiis. Ergò (iterum dicam) Apoplexia, Epilepſia, Coma, Vertigo, Tremor cordis, &c. ſua habent ſingularia venena, atque anodyna. Vertigo quidem ſubinde inſtar Apoplexiæ ſternit hominem; ſed citra Paralyſin. Quia non anodynum cadaverale; ſed inebriativum habet, quale in Tabaco. Quod ſi in gradu, numero, aut quanto, nocentius evaſerit, efficitur & Apoplecticum. Cæterùm de allio, & aqua vitæ dixi, ejuſque inſenſilitate; non eſt tamen apoplecticum, quia virus abeſt, & conſtans radix.

87. Sal-

87. Saltem per impertinens huc adfero. Quod anodyna, licet ſtupefaciant, inſtar frigoris; erroneè tamen à Scholis, inter ſumme frigida locari. Quin imò nec ſoporiferum, in opio friget ſulfur; ſed valde amaricat, ejusque ſal acre eſt, ac ſudoriferum. Amara autem, in Scholis, notabiliter calent.

88. Somniferum ergo, tam in opio, quàm alibi, poteſtas eſt, donumque Creatoris ſpecificum; non autem affectus frigoris. Prout ex profeſſo, alibi de ſomno manifeſtavi.

89. Anodynum autem in epilepſiâ, ab Apoplectico variat: quia præcipua ſui parte, inebriativum eſt. Parce Lector, quod vires rerum à ſimplicium ſimilitudine denominem, ſiquidem nomina deſunt Propria: ut & proprietatum cognitio à priore, quæ nomina dictare deberet.

90. Poſt Tractatus inſenſibilitatis, anodynorum, ac quorundam venenorum, dolor reſumendus mihi. Repeto itaque, quod dolor, ac ſenſus, fiant immediatè in loco, ſive centro injuriato, nec petito cerebri conſenſu. Sufficit namque lumen vitale ipſius animæ ſenſitivæ, in omnes quoquo verſum partes, pro neceſſitatis exigentiâ, diffuſum. Nam quilibet partium rector, etiam objectorum notator, ac diſcretor eſſe debuit. Quia animam ſibi utrobique præſentem atque præſidem habeat. Quo pacto namque manifeſtabit anima, ſe ſentire noxia, niſi dolorem in centro injuriato inde conceptum, ſive averſionem concitaverit? Debuêre ergo membrorum neceſſitatibus inſervire artubus inſerti ſpiritus, absque conſultatione, ac recurſu ad cerebrum: cum non cerebrum; ſed ipſa immediatè ſentiat anima ubique præſens. Nimia enim celeritate opus fuit, ad avertendum ac præcavendum noxia, ideo nuncium ad cerebrum mittere, importunum fuiſſet.

91. Admitto quidem, quòd inteſtini dolor in conſenſum trahat alias partes, easque vel pertinaci paralyſi reſolvat, vel contrahat partes, motui arbitrali ſervientes: dolente rene, ſtomachus nauſeet, vomituriatque, torqueantur ilia, ſtupeatque ſuppoſitum fœmur; dolens unguis glandem ſuſcitet remotam. Siquidem animæ præſentia confirmat, non autem tollit partium conſenſum. Itaque conſenſus ille in doloribus, dolori eſt peregrinus, & per accidens: nec ideo doloris eſſentiam vel cauſam attingit: aut alienat. Eò quod conſenſus iſte ſit poſterus ad dolorem, ideoque etiam ab eo ſeparabilis.

92. Sentiunt proin ſpiritus partium ſingulares, absque ſpiritûs influi commercio. Ut in dentibus, ac nova carne ulceri cavo reſtituta. Etenim quia partes utrobique propriâ vivunt quadrâ, ſenſus eſt juxta organi diverſitates. Sunt & idcirco dolores multi, tempeſtatibus concentrati. Lunæque inæqualitatibus reſpondent, eò quod in ſpiritu nobis aſtrali centraliter ſuſpiciantur.

93. Denique nec cruor, nec ipſe ſanguis arteriarum, ſenſu tactuque animali pollent, licet ſympatheticè ſentiant, etiam extravenati. Quia vigent tantùm ſpiritu influo. Quæſitum ergo hactenus à Theologis, an cruor ab anima informetur? Putem ego, ſub correctione melioris judicii, nil informari ab anima animantis: quod non participet de animâ ſenſitivâ: Id eſt, nil informari ab anima, quod non per ſpiritum, inſitum partibus, atque animatum ſentiat. Eò quod informatio arguat neceſſariò, vitam in animante, ut & vita ſenſum, obtuſum ſaltem, qualis eſt in oſſibus, & cerebro. Sin verò edulia in ſtomacho, affluentia in paraſtatis, fames, imò & lotium, ſua pariant in anima ſomnia, animamque ſubter ſomnum pro nutu concitent. Non tamen inde vice verſâ ſequitur? quod proinde anima edulium, vel lotium informet. Nam licet anima ſenſerit lotium abundans, premensque; hoc tamen non ſentit ſua objecta. Nam & anima ſentit pungentem cultrum, quem tamen non informat. Ut ergo aliquid ſit ab anima informatum, neceſſe eſt, ut vivat, & ſentiat, tanquam vitæ ipſius ſubjectum.

94. Senſus ergo ac dolor, ſunt in continentibus ſubjectivè: in contentis autem, tantùm objectivè. Imò quanquam contenta ſint nobis intima, & proximo modo vitalia; ſunt tamen contentorum reſpectu, & animæ ſenſitivæ tanquam externa.

95. Veruntamen non ſat eſt, dixiſſe cum vulgo; Cauſam noxiam eſſe dolorificam: imò

nec ſcire ſufficit, vitam ſenſitivam primariò ſentire, atque inde ſpiritum partibus inſitum, ac tandem organa ſtabilia: ſicque nimirum ſenſum teſtari præſentiam noxii. Cum hæc Scholæ ac vulgus quodammodo nôrint. At liquere debet manifeſtiùs, quid faciat immediatè dolorem, & quo pacto dolor fiat ſentiendo. Quoad prius, pungit acus, & inde dolor. Apicula pungit, acus, & inde dolor. Apicula pungit, & vulnerat inſtar acûs; at longè aliter dolet utrumque. Ergo non ipſa continui ſolutio aut diviſio (in utraque puncturâ alioqui communis) primariò dolet. Siquidem diviſio continui, nil aliud præ ſe, aut citra ſolutionem efficit. Quæ in Leproſis, & Paralyſi eſt ſine ſenſu, ac dolore. Sin verò ſolutio continui doleat, ſive non, id cultro eſt per accidens, nec hoc ſolutionem attingit primariò, niſi in conditione occaſionis ſine qua non: ergo quòd punctura apis aliter doleat, quàm ſolutio æqualis per acum facta, pendet ſanè ex penitiori ſenſûs judicio. Adeoque vel exinde liquet ſtatim, ipſam animam ſenſitivam immediatè ſentire, cenſere, ac judicare objectum doloris.

96. Senſus autem in Scholis dicitur paſſivè fieri, prout motus activè. Ego verò jam oſtendi, ſenſum à poteſtate, ſive primario ente ſenſitivo fieri per actionem: quanquam membra ſubjectivè patiantur, per objectorum ſenſibilium applicationem.

97. Ergo ſenſus fit activè, quia ſenſatio ipſa eſt activa animæ cenſura. Quod autem interim membra patiantur, id cum ſit ſenſationi per accidens, non poteſt impedire, quin ſenſus fiat ſenſitivè. Eſt quidem idem agens proprium, in iſta actione ſenſitiva, ſenſûs & doloris: quia ipſum agens eſt anima. Differtque ſenſus à dolore, per judicium animæ, de objectis ſenſibilibus. Adeoque ſenſus ipſius animæ eſt judicium; actio nempe, non autem paſſio.

98. Scholæ quidem cum plebe nôrunt, quod cauſæ violentæ inferant dolorem, prout etiam quod aqua ſit liquida; ſed oſtendiſſe internam thymoſin facultatis ſenſitivæ, & dolorem manifeſtâſſe in radice, id nondum hactenus intentârunt.

99. Quorſum conducit conſideratio ſequens. Viva caro amburitur facillimè, excoriatque ab aquâ bulliente. Mortua autem caro tardiùs crematur. Eſtque alia ambuſtio, ſi viva manus, quàm ſi cadaveris uratur. Prior ſiquidem aduſtio veſicas minimo ardore excitat, ſic ut idem, etiam ſub ſole contingat. Poſterior verò combuſtio carnem torret, non ſecus ac ſi aſſaretur: nempe abſque veſiculis, & excoriatione.

100. Scholæ etiam differentiam nondum iſtam annotarunt, quia neque attenderunt. Dicentque fortaſſis, quod faciliùs ſit excalefacta calefacere, quodque ideo caro viva promtiùs comburatur. Sed ſupponamus carnem mortuam, prius tepefactam, eodemque gradu caloris, nec ſecus, ac ſi viveret; non tamen proinde facilè amburitur, nec eodem modo, quo viva. Non ergo locum habet præfatum ſubterfugium. Quapropter, cum ab univoci caloris gradûs agente, diverſæ contingant operationes, in eodem carnis ſubjecto, ſolâ vitâ diſtincto: ergo neceſſum eſt, vitam duntaxat eſſe illius diverſitatis cauſam. Quod eſt dicere, vitam eſſe agens proprium ſenſationis in ſenſitivis: & vitam eſſe ejuſmodi cauſam, quæ inſuper vim habeat ambuſtiones faciendi in vivis, & in materia medica, imò etiam reſiſtendi, vel non.

101. Quamobrem reperio vitam, primarium efficiens, ac immediatùm ſenſûs, ac doloris. Siquidem vis ignis, recepta ac introducta in cadaver, non eſt ſenſibilis; imò nec propriè ambuſtiva, qualis in vivis; ſed potiùs aſſativa, vel toſtativa. In vivis namque liquor carnis, per indignationem animæ ſenſitivæ, celerrimè in acre liquamen convertitur, ac ſubſtantialiter transmutatur: qui in mortuis non eſt vitali transmutationi obnoxius. Adeoque inter fibras, bulliendo & frixando, carnes torret & aſſat. Caro enim mortua patitur per gradus, quos alia corpora non ſenſitiva, univoco modo patiuntur ab igne. Verùm in vivis, etiam aqua bulliens ſtatim veſicas parat: pars ſolida dein velociter contrahitur, & crematur. Idcirco iſta ambuſtionis actio, in vivis ac ſenſitivis, fit efficienter ab ipſâ vitâ; ab igne autem effectivè, per modum medii activi, occaſionalis, & externi.

terni. Vita nimirum ipſa ſentiens ignis rigorem, acuit ſuum liquorem, transmutatque in veſicans, ac dein in eſcharoticum liquamen. Et quantum ſcilicet ab igne corripitur, tantundem poſtmodùm, per diſpoſitionem relictam, corrumpitur, quia mortuum eſt.

102. Sed quia de ſenſibilibus ſenſu notis, tactus eſt primarius judex: idcirco vix locum habet demonſtratio, manſitque doloris hiſtoria ac radix, per cauſas hactenus neglecta.

103. Repetam ergo quædam, quæ anteà in tanto paradoxo, verbo contractiore ſcripſi. Quamobrem ad inveſtigandum agens proprium, in dolore, conſideravi, quòd Ranunculus, apium, flammula, &c. non veſicent in cadavere. Veſicant tamen carnem vivam. Cenſui itaque, quod in ipſâ anima ſenſitiva conſiſteret differentia hujus actûs, & non primariò in flammula. Quippe quæ tantum veſicat, quatenus mordicatione, juſto acriore, infeſtat ſic ſpiritus ſenſitivos, qui ut ſenſatam acrimoniam mitigent, retundant, aut exſtinguant, furit anima in illis, reſolvitque ideo propriam membrorum ſubſtantiam vitalem, in labumen corroſivum (prout alibi *de peſte*) quapropter ipſamet anima ſenſitiva, ut immediata ſubſtantia ſenſitiva, ita eſt cauſa efficienter effectiva veſicæ; flammula verò, quæ in cadavere operatur nihil, eſt cauſa effectiva occaſionalis, externa, & excitativa.

104. Cujus ergo ſtupefactæ Scholæ, docuerunt, pharmaca eſſe penitùs inertia, ac velut demortua, niſi priùs à calore noſtro, velut coquo, præparentur, & excitata acuentur. Quod ſanè ſuis haud caret anguſtiis. Statuerunt namque idipſum, quatenus aſſumta vel applicata pharmaca non extemplò ſuas in nos facultates exploderent, inſtar ignis; ſed ſpatio aliquo opus haberent, quo effectus ſuos, per prævias diſpoſitiones producerent. Veruntamen ſi requiratur ſpatium, ut fiat alteratio, quæ ſit effectus pharmaci, id ſane neutiquam arguit actionem pharmaci, à noſtro calore, alioqui neceſſariam, ut pharmacum donum ſuæ nativitatis nanciſcatur, ſive agendi licentiam, quam à creatione ſibi obtinuit incolumem, plenam, atque liberam. Verùm (ut dixi) aliter, imò frequenter longè aliud operatur in vivis, quàm alioquin in mortuis, aut non ſenſitivis. Adeoque effectus pharmacorum non fiunt, niſi priùs debitè applicentur, atque dein appropriatione exquiſitiore, ſuam in nos imprimant poteſtatem: ut videlicet inde oriatur diſpoſitio, quam anima ſenſitiva ſuo judicio ſuſcitat, & poſtmodùm etiam explicat, atque perficit.

105. Errarunt namque Scholæ in re medica, quod aſpexerint cauſas externas, & occaſionales, pro principalibus ac vitalibus. Idcirco neglexerunt in vivis, ipſiusque ſanationibus, res effectas, efficientibus propriis, per graduum debita itinera connectere. Inſulſum quapropter eſto, quod piper, acetum, &c. deberent mutuare ſuas activitates, & dona, ad agendum ſuſcepta, à noſtro calore. Quaſi unicus calor, tam multiformium effectuum cauſa foret primaria. Quoniam revera, ut res in nos agat, ad hoc non alio extra ſe extrinſeco opus habet; ſed ut primariò: ita abſque mora ſuas vires, per diſpoſitionum momenta, ſtatim exſerit, ſi debitè ſit applicata (prout tam de actione regiminis, quàm Tractatu, quòd calor non digerat in ſenſitivis, ad longum demonſtravi)

106. Sed quia anima ſenſitiva (quam Scholæ cum calore turpiter confundunt) ſuſceptas vires applicat, atque inde novam ſibi quandam actionem propriam, ac prorſus vitalem fabricat. Ideo vires, quas anima ſenſitiva à pharmaco ſuſcipit, ſunt cauſæ effectivæ occaſionales duntaxat, poſſetque ſi vellet, eaſdem præterire ac negligere. Quod patet in robuſtioribus, qui laxativa, etiam violenta, abſque moleſtia, irritoque potu digerunt, tanquam cibos. Itemque in morientibus: quibus eſt quidem pharmacorum applicatio, ſed non appropriatio; ob neglectum ſcilicet atque defectum poteſtatis ſenſitivæ. In robuſtioribus enim non deficit calor excitans, & tamen effectus nullus.

107. Etenim ſuſcipiuntur aliàs ſtatim vires pharmaci, ſenſimque magis magiſque procedunt: dein ſuſceptis illis viribus animam ſenſitivam; hæc mox bene, aut malè ſe gerit ad illas. Si bene: tunc ſuis utitur objectis in fomentum ſuarum virium, vel in expugnationem noxii. Sin autem perperam, jam ſe habet

 vita

vita ſenſitiva moroſè, furioſè, iracundè, anxiè, &c. horumque pathematum Ideas ſeminales ſpargit in ſpirituum enormon, in cruorem, inque organa à pharmacis affecta, remanent effectus ideis præfatis conformes. Quod Tractatu *de morbis*, itemque *de peſte*, luculenter demonſtravi.

108. Adeoque ſi mora intercedat inter applicatum pharmacum, ejuſdemque effectum: id nequaquam propter defectum, aut exigentiam activitatis rerum; ſed contingit propter neceſſitatem activitatis vitalis, emergentis, ac ſubſequentis ex impreſſione, factâ per pharmacum. Non enim vis virulenta deeſt in ictu ſerpentis, licèt quandoque ob impedimentum non operetur. Nam agens, ut in nos agat, indiget applicatione, impreſſione appropriata, & vi ſenſitiva, velut receptrice poteſtatis agentis alterius. Idque, ut pariat productum, quod revera ac immediatè eſt fructus novus, ſeu vitalis, tanquam teſtimonium ſenſationis animæ. Etenim ſic multi ita aſſueſcunt laxativis, quod ne quicquam tandem operentur. Non quidem, quod calor in homine defecerit, aut quod laxativa vires priſtinas amiſerint; ſed anima contraxerit familiaritatem, ex frequenti illorum uſu, adeò ut mitius excandeſcat tandem iſtis venenis, quàm primis vicibus.

109. Hactenus ſiquidem verum atque perpetuum eſt, omnem ſenſationem in actione & judicio vitali conſiſtere potiùs, quàm in paſſione. Sive interim iſta ſenſatio contigerit in ſenſu exteriore, ſive in aliquo animi pathemate: ſive demum in naturali, aut ſympathetico rerum inanimatarum ſenſu.

110. Saltem liquet, quod pharmaca non egeant progreſſo calore noſtro, ut agant ſimpliciter; ſed vis ſenſitiva, qua eſt actrix principalis, opus habet agentibus, & objectis ſenſibilibus, ut ſentiat, ſentiendoque agat. Ideoque actio rerum ſenſibilium, utrobique ſe habet per modum cauſæ occaſionalis, reſpectu animæ ſenſitivæ, nec pharmaca proinde operantur in cadavere. Propter defectum principalis ac immediati agentis, quod eſt vita, ſive anima.

111. Unde quoque ſat liquet, quàm præpoſtere pharmacorum vires ſint hactenus tributæ agenti, ſive efficienti vitali, atque principali: & quàm neglectum ſteterit agens principale, tam in medendo, quam efficiendo morbos. Equidem ſi pharmacum alioqui deberet actuari à noſtro calore, ut tali, pharmacum quodlibet ſemper; & ubique, in omne objectum humanum, actu calidum, æqualiter ageret: non aliter atque pondus aliquod ſemper ſibi uniformiter æquiponderat. At laxativum, eâdem doſi exhibitum, ſolvit in uno terribiliter; in alio autem ne quicquam; utrobique tamen à calore ſufficienter excitatum. Imò in debiliores plerumque atrocius furit, idem quod in robuſtioribus eſt citra effectum.

112. Quod autem de colocynthide, flammulâ, ranunculo, &c. dixi, ad alia agentia quoque promiſcuè trahendum. Imò ferrum candens cremat cadaver, licèt nec æquo modo atque vivum. In vivis enim primariò lædit ſenſitivam animam, quæ ideò mirum in modum impatiens furit, reſolvit, & exaſperat, ſenſim proprios atque vitales liquores, in virus acutum, dein carnis fibras contrahit, ac in eſcharam vertit, imò in viam carbonis. Cadaver verò crematur à ferro candenti, non ſecus ac ſi lignum, vel aliud inſenſitivum foret: Id eſt, propriâ urit actione ignis, non autem vitæ.

113. Hanc enim prærogativam Scholæ non attenderunt, quæ tamen unica, in limine medendi conſiderabilis. Actionem autem ignis propriam ſuo more, prout & pharmacorum poteſtates abſtractas, duntaxat conſiderarunt Calx viva, quamdiu ſicca manet, non rodit cadaver; vivam autem carnem mox radit, & eſcharam movet. Cadaver, à calce, totum reſolvitur in liquamen, combibiturque, exceptis oſſe & cartilagine. Sed carnem vivam non conſumit in liquamen; verùm transfert in eſcharam. In univerſum itaque vis ſenſitiva vitalis primùm afficitur ab objecto ſenſibili: atque inde demum fabricat effectum, ſive ens novum, id eſt, proprium. Juxta conceptum pathema, pro modo læſionis aut injuriæ ſibi figuratæ. Eſtque hic effectus animæ ſenſitivæ proprius; mediatus autem, in reſpectu occaſionis excitantis.

114. Conſequenter quoque, cum dolor conſiſtat ſubjectivè in parte injuriatâ & laceſſitâ, in vitâ verò, velut primùm ſentiente, commoto, judicante, & indignato, tanquam agente primario.

115. Cenſui eſſentialem diverſitatem dolorum conſiſtere immediatè in affectu motûs animæ: Scilicet dolores punctiles, lancinantes, & ambulantes naſci ex affectibus miſtis, ab indignatione & metu: ſive ex agoniâ profectis.

116. Animadverti nimirum ſedulò contracturam in unoquoque propemodùm dolore. Adeò ut oblato lædente occaſionali, ſtatim pars læſa, velut per crampum contracta, corrugataque, dolorem manifeſtet ſuum. Eſt nimirum natura ubique tam prona in crampum, ut nemo vivorum cacaturiat, cui confeſtim ſcrotum, utut laxum, ſtatim non criſpetur, & corrugetur. Ob inſiti enim ſpiritus naturalem averſionem, ab objecto dolente, dolor perpetim, quaſi comitem habet, ſui membri criſpationem. Eſt & præterea dolor in parte ſtabilis, prout in ulcere, vulnere, apoſtemate, &c. Hic enim ex ſolâ meràque indignatione æſtuat. Hic enim non ſe ira propriè contrahit, prout in doloribus convulſivis; ſed liquorem ſui nutritium liquat, commutatque in acrem, ſalſum, virulentum, ac tandem in veſicantem, vel eſcharoticum inducta transfert nequitia. Sunt inſuper dolores aliquot obtuſi, profundi, modeſtè rodentes, ac ſtupidiores, quique errore digeſtionum exorbitant, moroſam potius iracundiam, quàm furorem vitæ ſecuti. Itaque dolor omnis, è triſti affectione objectorum cauſatur occaſionaliter; Ab ipſa autem vitâ immediatè procedit, tanquam teſtimonium ſenſûs. Imò pathemata animæ ſenſitivæ, in propriam organorum perniciem, dolor non rarò denotat. Eò quod iſta anima apprehendat illas partes malè affectas, tanquam ſui proprio vitio inſurgentes, ac quaſi murmurantes, has nititur corrigere, caſtigare, & ſæpè etiam perdere.

117. In propoſitis itaque terminis de Lithiaſi, ulterus Duelech, ſolâ ſui convulſione, ingentes primitùs movet dolores: qui aſſuetis tandem mitiores evadunt, ob minorem ſcilicet animæ indignationem. Hinc enim pueri mejunt procul, ſenes verò propè. Quia puerorum veſica, doloris impatiens, ex retenta urina concepti, ſeſe contrahit, atque comprimit naturaliter. Senum verò veſica, caſu jam aſſueto minùs percuſſa, lotium ſua ſponte elabi ſinit. Alioqui laxato ſphinctere veſicæ, non eſt ratio, cur pueri procul mejant, & ſenes propè, niſi jam dicta veſicæ puerilis contractura, indolenſque, atque ſpontanea, à tergo compreſſio, adhuc inſueta.

118. Doloris occaſione Spaſmus non eſt negligendus. Inprimis (non repetam, quæ de terminibus Tractatu *de ventis* docui) non dolet contractum, ob contracturam ut patet de ſcroto indolenter contracto) ſed ob offenſionem ſpiritui ac vitæ illatam. Eſt nempe contractura ſenſationis ſive doloris effectus, quanquam contingat accedente contracturâ, etiam dolorem augeri. Ætas mea, quia perverſorum ingeniorum ferax, paradoxum hoccum aliis multis ridebit. Quod tamen ſequens poſteritas lubens amplexabitur.

119. Scholæ equidem autumârunt ſpaſmum, per organa exſecutiva motûs voluntarii, fieri catenus, quod dicant, ejuſdem eſſe facultatis, functiones ſanas & morbidas, quanquam alienis cauſis occaſionalibus excitatas. Muſculus ergo, cum ſolus ſit membrum exſecutivum motus voluntarii, & nervus, organum delativum imperii voluntatis: ſequitur (ut docent) muſculum, tametſi in ſpaſmo, invitis nobis actum; attamen nequaquam contrahi, niſi ab ipſamet arbitrali facultate motrice eadem, quæ illum, dum eſt ſanus, movet.

120. In quo, hallucinanter Scholæ ſibi contradicunt: dum ſpaſmum definiunt motûs arbitralis quidem ſymptoma; attamen oriri à plethora, vel inanitione, velut cauſis proximis, atque continentibus. Attamen ſat eſt cognitum, quod repletio, & inanitio, ſint cauſæ naturales; non autem arbitrales: quæ cauſæ naturales, ſi nervum abbrevient, aut contrahant, (ut apertè docent) non fient ſaltem nervorum attractio, per motum arbitralem. Admiror quoque hâc in parte, Scholarum hactenus celebratas ſtupiditates. Nam inprimis nervus, non aliàs quàm vena, differt à muſculo. Hæc quidem cruorem defert ad muſculum; & ille motum.

121. Dein,

121. Dein; præter binas ſpaſmi cauſas, ab Hippocrate fortè inventas, Galenus tertiam inſuper addidit, in Scholis admiſſam, nempe virulentam qualitatem. Etenim viderat Galenus, ab ictu ſerpentum ſpaſmum conſequi; nec tamen, ictum etſi intumeſceret membrum, adhuc potuit credere, repletionem ſpaſmum effeciſſe. Defectuoſus inprimis quod neſciat, an nervus ici debeat, ut convellatur, an verò muſculus. Tum, quòd fiant mortales convulſiones, in torminibus, ſumtoque helleboro, abſque ullâ nervorum læſione, inanitione, repletione, vel veneno colico.

122. Tertiò defectuoſus etiam, quod cum in ſpaſmo fiat membri retractio, & muſculi accurtatio, non diſtinxerit [ut Principem medicinæ alioqui decebat] cur venenum, muſculum contrahat aut abbreviet, relinquendo ſic obſcuritatem priorem. Siquidem Galenus dicit nomen Medici, eſſe inventorem occaſionis. Quod nomen hoc loco amiſit. Quartò denique, ſi ſpaſmus contingat ab inanito, repletoque nervo: id eſt, propriâ nervi paſſione: an ergo venenoſa qualitas imprimi debeat in nervum, vel in muſculum, ut inde ſpaſmus eveniat? Quintò, defectuoſus manſit Galenus, & cum eo ſequaces Scholæ: cur ictus ſerpentis, venenoſa pharmaci qualitas, &c. fiant propria paſſio motûs voluntarii, ſuorumque organorum. Si venenum enim debeat imprimi in muſculum, ergo nervus deſinet eſſe ſubjectum proprium ſpaſmi, & per conſequens, fruſtra ſupponitur, atque requiritur ejus inanitio, vel plethora. Sin verò venenum impingat in nervum ipſum, quomodo helleborus, per inteſtina oberrans, nervum primariò afficiet? quomodo pharmacum, adhuc in ſtomacho detentum, contracturam efficiet, & à vomitu ejus, libertatem dabit? Ridiculum ſaltem, quòd affectorum muſculorum alteritas, ſpeciem mali efficiet, ſi ab effectis nervis eſſentia mali dependeat. Stultumque eſt, Emproſtotonum, Tetanum, Opiſtotonumque ſpecificè mutari, propter mutationem muſculi. Nam Muſculus, ſemper eodem modo, caudam ſcilicet verſus caput trahit.

123. Profectò ejuſmodi puerilitates ex ignorantiâ morbi, & temeritate puerilis judicii neceſſario defluunt. Quocirca natura, ſpecies morborum, juxta cauſarum occaſionalium ſpeciem, non autem propter differentiam ſituum, diſtinxit.

124. Atque adeò, cum Inanitio, atque Repletio, ſint termini planè oppoſiti, non poſſent unicam Spaſmi ſpeciem producere. Durumque eſt credere, quod nervi inanitio, tota privativa, ſit æquè Spaſmo occaſionalis, quantum ejuſdem nervi repletio. Prout æquè eſt ſtupidum, quod repleatur nervus, in tantum, donec nervum abbreviet, & quod ex nervulo, in latum diſtento per repletionem, abbrevietur muſculus. Quaſi nervi omnes poſſent ſubitò inaniri, itemque repleri, & in immenſum tendi, in ſingulo epilepſiæ acceſſu, fictis nimirum humoribus? Quaſi ſpaſmus eſſet muſculi duntaxat accurtatio, ſubſequens ad nervi arefacti, vel humectati abbreviationem? & quidem quatenus inſueta nervi repletio nervum accurtaret, prout & altera, quæ ſuâ nervorum ariditate, nervos non minus in longum, quam in latum minueret, eſſe retractionis convulſivæ, & non potiùs utriuſque ſuppoſitæ cauſæ errore, nervi paterentur inexcuſabilem paralyſin? Scilicet tam per obſtipationem nervi, a replente (ut ajunt) pituitâ, quàm per exſiccati nervi compreſſionem? & quaſi eſſet tanta exſiccatio nervi repentina credibilis, aut in vivente poſſibilis? Imò quomodo jam ſemel arefactus nervus [puta per nimiam, ut ajunt, laxantis hellebori inſolentiam] iterum mox reſtaurationem, arefacti humidi ſui radicalis, admittat? Cur fuit neceſſe, fingere, & admittere nervi repletionem, vel inanitionem, ſi citra utramque, venenoſa qualitas donet ſpaſmum.

125. Ridiculum ergo Scholarum dogma de Spaſmi cauſis, inanitione, & repletione nervorum conſcriptis. Nam etſi cum Galeno, etiam agnoſcant tertiam, quæ ſit malignæ qualitatis; nihilominus in duabus prioribus convictæ hærent. Hallucinantur namque in materiâ, objecto, efficiente, & modo fiendi, id eſt, in toto Quaſi nervulus, ad muſculum extentus, ſæpè vix triplicis fili groſſitiem adæquans, juſtò amplius

plius humectatus, debitoque aridior, tanto brevior ſeipſo fieret, quantum muſculus, ſorte ad ſpithamum, membra contrahit! Imò quaſi tam impactio hoſtilis humoris, quàm nervi inanitio, dolores ſpaſmi cauſaret.

126. Ridiculum huc luti ſiccati exemplum adferunt: cum in vivis ſunt impoſsibiles ariditates, atque etiam impoſsibiles ceſſent reſtaurationes; dum tamen Spaſmi ejuſmodi, non rarò etiam ſponte eſſent. Putârunt Scholæ, fictas illas humectationes, & nervuli ariditates [quæ vis ſtraminis latitudinem efficerent] muſculum contrahere, vel in pedalem convulſionem. Nec item valet exemplum, quod fides teſtudinis, pluvio cœlo madida, diſiliat rupta, quatenus imbibito liquore accurtata ſit. Nam inprimis duplò longius extendi potuiſſet, quàm ejus ficta in latum extenſio eandem accurtaſſet: non advertunt Scholæ, membranam madidam eſſe fragilem, ut & ſiccam: ideoque & fides ſervari, in oleo pingues, ne madeſiant, aut areſcant.

127. Apage cum exemplis, quæ in vivo locum non habent! 1. Nam in vivo, nervi non ita ſiccari poſſunt, ut eorùm ariditas ullam cauſet abbreviationem. 2. Semel exſiccati nunquam humectationem deinceps recipiunt magis, quàm ipſa ſenectus arida. 3. Spaſmum à laxativo ortum negant à veneno factum. nam ſi in ſolutivo toxicum agnoſcerent, ſibi marſupium abſcinderent. Ergo Spaſmus à ſolutivo, quatenus inaniente tantum, non autem tanquam à virulento pharmaco; eſſet ab inanitione ſcilicet, & ariditate nervorum. At reſtituitur non rarò ſpaſmus à ſolutivo ortus. Ergo non à ſiccitate nervorum natus. 4. Omnis ſenex macilentus perpetuo ſpaſmo, ac univerſali retractus eſſet. 5. Cum nervus non ſit membrum exſecutivum motûs, ergo nervi abbreviatio non arguit artuum convulſionem, quaſi ad accurtationem nervuli, brachium, aut crus, ſequi deberet. 6. Humectato nervo, [ita ut tantò eſſet brevior factus, quantum imbibito humore peregrino, in latum eſſet extentus] cum ejuſmodi humor eſſet planè contra naturam, paralyſin potiùs, quàm Spaſmum efficeret. Eſt autem paralyſis è diametro oppoſita, tam in ſenſu, quàm in motu, ipſi ſpaſmo. 7. Qui poſſet ictus calvariæ, uno momento, omnes ſtatim unius lateris nervos areſacere, alios verò ſibi oppoſitos humectando, in latum confeſtim deducere, ut Spaſmum ſimul & paralyſin efficiant: Cumque tam inanitio quàm repletio Spaſmi in cauſam fingantur, deberet ictus calvariæ utrimque Spaſmum producere. 8. Non mirum itaque, Spaſmo tam infauſta applicata remedia, ſi cuncta morborum requiſita ignorent hactenus Academiæ.

128. Noviſſe enim debebant, omnem Spaſmum eſſe Blas vitale muſculorum, ex Archeo innato ſuſcitatum; cujus occaſio eſt malignum aliquod irruens in Archeum, muſculorum vitæ inſidians. Quid ſi Hippocrates cauſam Spaſmi, ad inanitionem & repletionem retulerit, reſpexit ad occaſiones vitæ præcedentis. Nimirum quod pergræcantibus, itemque multâ venarum depletione, convulſio frequens eſſet. Mentemque Senis non capiens Galenus, ad nervorum repletionem & inanitionem humoralem, poſtero, ac ſuo commento tabeſecit.

129. Spretis itaque ejuſmodi anilibus figmentis, juventuti credulæ per Scholas perſuaſis, dico. Muſculis ineſſe duplicem motum, unum nimirum, quatenus eſt organum motûs arbitralis: atque alterum, ſibi proprium. Per quem etſi ſeſe retrahat verſus ſuum caput: attamen nil obſtat, quin ſpiritus; partibus illis motivis inſitus, illas retrahat ac moveat: prout jam ante, de ſcroto, dictum eſt. Nec enim naturæ repugnat, partes proprio motu locali ſubſilire, abſente animâ: triſti ſcilicet ſenſatione, partes alio Imperatore mobiles, furioſè contrahi. Cùm muſculis ſingulariter deſit alius conſpicuus motus, quo deſignet ſibi illatam noxam. præter eum, quo exſequitur arbitralem animæ motum. Quin imò naturale eſt penitus omnibus membris, & communi partium niſui proprium, illas contrahi ob triſtem illatæ injuriæ ſenſum. Quem locum Scholæ deſeruêre intactum.

130. Quare erroneum cenſui, cum Scholis Spaſmum credere affectionem capitis. Nam jam in hoc recedunt à theſibus ſuis, quibus ſupponunt, Spaſmum eſſe ex repletione, inanitione

tione vel qualitate venenoſâ nervorum: niſi malint jam mutatis vicibus, Spaſmum oriri ex repletione, vel evacuatione capitis. Spaſmus autem eſt accidens ſpiritûs ſenſitivi, quod manifeſtant inprimis nervorum puncturæ, vel tendinum, itemque febres, ſumta venena laxantia, ictus ſerpentum, atque alias his paria.

131. Nec interim contra arguit, quòd ictus capitis etiam ſpaſmum inferat: cum non minor capiti, quàm inteſtino, in torminibus, ſit authoritas pro fabricâ Spaſmi. Tam ſcilicet Spaſmus à capite oriundus, quàm à vitâ ſenſitivâ, virus perhorreſcente natus, eſt clientum muſculorum. In ictu capitis, quid ſtatim veneno, latus contractum contaminavit? quidve confeſtim omnes illius lateris nervos inanivit, aut replevit? nonne cerebrum ſternutando quatit? membrana pulmonem ambiens, in aſthmate contrahitur ſicco? Corrugatur, contrahiturque pleura, in pleuritide, atque hactenus ſponte à coſtis ſe avellit? Contrahiturque non infrequenter Mediaſtinum? etiam Diaphragma notabili preſſuræ anxietate anguſtiatur? Cui hactenus nomen deeſt, licèt affectus is palpitationi cordis frequens. Splenis quoque obtuſi quandoque dolores, contracti viſceris ſunt indices. Contrahitur quoque ſtomachus ſingultu, vomitu, & doloribus ſtomachicis. Sunt nimirum in his membranis contracturæ interpolatæ, quoties infeſtans cauſa occaſionalis movetur, recurrit vè. Incipiente quoque Hydrope, vel Ictero, imò vel ante natam aquam, aut ventum, ſæpè contrahitur, indureſcitque abdomen uno latere.

132. Inteſtina demum, non ſolâ ventorum diſtenſione [quæ nullos parit dolores, non conſtipata alvo] ſed potius contractura ſui oſtentant tormina intermittentia. Quod alibi trans umbilicum infantis me contemplatum fuiſſe, ſcripſi. Cernebam nempè quoties tormina maximè urgerent, quod inſultus epileptici concitarentur; inteſtina autem, pro doloris menſurâ, variè velut ambulando convoluta, & contracta: inteſtinis aliàs ſedatis, ac planè quieſcentibus. Acidum enim atque ponticum excrementum in colicis pungit animam ſenſitivam; hæcque dolorem parit, ac quaſi per intervalla contrahit inteſtinum, ventuſque tum inibi concluſus, fortè fortunâ, inteſtinum tendit. Non igitur colica ventoſa [ad diſtinctionem deſcendentis Duelech, ſic dicta] à cauſâ; ſed à ſymptomate poſteriore, & accidentali nomen habet. Sic pariter à laxativis ſæpè recurrit dolor torminum cum contracturâ, curaturque contracturam mitigantibus. Vix namque diſcernuntur ventoſa, à calculoſâ colica: quia idem doloris ſymptoma, criſpatis contractiſque inteſtinis, in utrâque pariter apparet. Sic enim amygdalinum epotum dolores lenit, quia contracta inteſtina obliniendo pacat. Itaque cum dolor contracturam pariat, & hæc viciſſim dolorem novum; cernimus, quòd dolor dolorem gignat ſæpe, ac ſui ſimile.

133. Dein, quoties cuti, venis, arteriis, vel nervis accidit injuria, in rugas ſe contrahunt per vim animæ ſenſitivæ. Quam inſigniter namque ſtatim arteria, ſub dolore quolibet indureſcit? Cujus durities non (ut Scholæ arbitrantur) ariditatem arteriæ; ſed ejus tenſionem, ſive ſpaſmum ſingularem arguit: quæque ob id, inſtante rurſus ſudore, contractionis relaxationem, cum mollitudine, prodit. Alioqui ſiccatæ induratæque arteriæ æqua eſt poſſibilitas re humectandi, quam eſt ſenii ſpes auferendi.

134. Nonne etiam contracta veſica, expertes ſæpè fefellit Lithotomos? Contrahuntur ſic paraſtata vaſa, in gonorrhœâ, ſpermatis ſtimulo excitata. Pudendum quoque contractum intrò, ſic ſubinde evaneſcit, ut abſque præputio exſtet nihil. Sic & ſui ſunt muſculorum crampi. Sicque parturiens, per intervalla ſuas ac immanes contracturas patitur, quoties uterus à tergo ſe corrugat, ut latentem expellat ſarcinam. Os pectinis quoque, ad pubem, ſpontaneâ ſui contracturâ, exitum venienti pandit fœtui, atroci dolore. Vidi & hyſtericis tendines, loco natali ligamenti, ſponte diſſiliiſſe, contractoſque immani dolore, itemque ad priſtinum locum rediiſſe, quæque dum id ſæpiùs eſſent perpeſſæ, mitioris doloris conqueſtas notavi (an fortè in iſto nervorum ſubſultu, &

vaga

vagâ digreſſione, Scholæ agnoſcent ſubitam inanitionem, repletionem, aut qualitatis virulentæ hoſpitium? horumque ſubitanea exilia?) Nephritidi quoque familiare, & ureteres contrahi ferociſſimo dolore, nil urgente fortaſſis præterquam teneriore ſabulo.

135. Inſolentis ſemper ratus ſum ignorantiæ, ventos [juxta Scholas] in nervis, ac tendinibus oriri, vel deforis in nervis concipi; carmpi [ob id enim flatulenti] autores, imò & inde tolli ferè ad arbitrium. Spiritus enim ſenſitivus, doloris horrens, venas, arterias, tendines, atque membranas, furiosè contrahit. Dumque ſubter ejusmodi furores ſperatum auxilium non reperit, ejus incrementum ſuſcitat. Sic nempe ſpina digito impacta, quatenus dolet, criſpat & indurat arteriam, ejusque pulſum, qui anteà ibidem non erat obvius, obdurat, ob ſolam arteriæ contractæ tenſionem. Doloris namque proprium eſt convellere, ac contrahere. Ita quidem, ut os ſupra pubem, & in lumbis, contrahatur ſponte, in parturiente, quanquam nullo ductore aut motore muſculo. Quippe dolor, propria ſui natura, eſt contractivus membrorum, idque motu naturali, & nequaquam arbitrali: quod potiſſimùm in labris vulnerum ſpectatur, quippe quæ indolentia ſunt, quamdiu flaccida labra habent, nec contracta.

136. Scholæ autem in natura doloris, contracturas, ut etiam animam ſenſitivam prætériêre, transcurrendo ad ventos, decubitum humorum excrementitiorum, acrimoniam, conſonantiam, & deuteropathiam partium, quæ tamen ſcopo doloris ſunt prorſus aliena: quia ſunt tantùm nomine abſtracta, ac plerumque, ne in minimo puncto, cauſam continentia, prout Tractatu de cauſis morbificis, tanquam in certaminis palæſtrâ, demonſtravi. Etenim ureteribus [pro exemplo in terminis Lithiaſis] nulla eſt neceſſitudo, dependentia dominii, clientelæ, uſurpationis, poſſeſſionis, conſuetudinis, communitasque canalium, aut excrementorum cum inteſtinis aut ſtomacho. Etenim ſi dolente ſiniſtra gutturis parte, ne dextera quidem in tanto angiportu, ſubinde afflicta ſit: quare vicinitatem, ac dependentiam partium, in officiorum deſtinatione, atque ſitu, diſparatarum, & diſcrepantium, meritò non ſuſpicabimus?

137. Sufficit ergo hactenus, quòd omnis dolor, contracturæ autor, præſupponat exoſum hoſpitem. Sunt nempe contracturæ etiam indolentes [ut antè de ſcroto] quæque non tam à dolore, quàm à mera moleſtia, ortum trahunt. Verùm contracturæ dolentes fiunt à cauſis hoſtilibus. Sic nempe dolent, quæ ſpiritum, dictum (propter animam) ſenſitivum, acredine, ponticitate, aut gradibus caloris, vel frigoris iciunt. Eſt autem dolor intenſiſſimus ab igne: ab alcalibus ac corrodentibus, deinde, quia igni proximis: deinceps ab auſteris, ponticis, & acidis, quia contracturæ finitimis. Mox dein à ſalſis: tum demum ab acribus, atque tandem ab aliquibus amaris. A venenis autem, ut talibus, immanis conſurgit dolor, quod in peſte ordinarium, & quia à venenis, ſæpe abſque acrimonia, tantus ſurgit dolor, deſignatur veritas: Nimirum quòd à judicio animæ ſenſitivæ dolor emanet. Corroſiva enim, cùm ipſam ſenſitivam erodant, ignis inſtar, ipſas partes abſumunt. Alumen autem, vitriolum, aquæ fortes, omphacium denique, atque acuta quælibet etiam, quatenus per ſe fibras organorum criſpant, & convellunt. Proinde excrementa ejusmodi ſunt convulſoria, atque dolorifica. Sunt etiam Alcalia, quæ ſopiunt dolores, in caſibus nimirum, ubi maximas frangunt putredinum aciditates. Etenim ſub canicula, dum carnes inſtantem minantur corruptionem, fiunt carnium juſcula ingrato ſapore acida. Unde in podagra, colica, & ulceribus rodentibus, ac putreſcentibus, primùm concepi dolores prodire ex acido. Dolet item anima ſenſitiva primùm, quæ tandem aſſueta, minùs excandeſcit, perinde ut inſuetus equus calcaria recuſat. Eſt namque natura in ſe, tota furioſa ac ſymptomatica, ſenſimque doloribus aſſueta miteſcit. Quare Philautia, & ultio, ſenſu priora, ſive antiquiora ſunt: quod in naturæ gremio, ante ſenſum, intimè ſeminibus inſint. Iræ enim, agoniæ, ultionis, triſtitiæ, ac metûs characteres, ſive imagines, contracturas, ſuis

iſtis Ideis pares, pariunt. Nam cognitione quâ mus non anteà viſam felem horret, ſpiritus laceſſitus concitatur in iram, pavorem, &c. qui ſuâ Ideâ, veluti ſtigmate, in membra, ſuum exſerit furorem. Frigeſcit 1. manus, quia calor ibidem à vita fotus, per frigus exſtinguitur; non autem, quod ſpiritus vitalis intrò refugiat, relicto ſanguine, cui nupſerat: multoque minus, quod calor, ut nuda qualitas, intrò migret, abeat, redeatque, tanquam in comœdia. 2. Minuto jam calore, perſiſtente quoque frigore, frigus invaleſcit: ac tum ſtupet ſenſus in manu. Comprimuntur nempe ſpiritus ſenſitivi abſtracti: ſcilicet qui ſunt in nervis, non autem in arteriis, qui ſpiritus nupſit ſanguini arteriali firmius, ac venarum proprium eſt, etiam à morte, cruorem à concretione præſervare. Spiritus namque vitalis, fomento cordis, à retrò ſuſtinetur, quantum poteſt. Ideoque in illo ſtupore, adhuc detinetur vita. 3. In manu languet motus: quia ſpiritus in carne concreti, cùm à tergo per cor non ſat foveantur, ſenſim pereunt, ſenſimque alterantur. 4. Dein perit motus unà, & ſenſus extinguitur, dum videlicet extravenatus cruor grumeſcere minatur: manente adhuc vitâ. 5. Adeoque tandem artus à frigore totaliter privantur vitâ, dum nempe cruor in grumos jam abiit, obiit. In tertio itaque ac quarto gradu prædicto, calefactâ manu, dolor emergit. Etenim quatenus cor à retrò inſpirat novum ſpiritum ſenſitivum, qui dum mortem in procinctu adfuturam notat, velut ibidem iratus, ſuæ indignationis Ideam ſtatim fabricat, adeoq; nativam dulcedinem ſive complacentiam exuit. Prout in Tractatu de morboſis ideis, in opere de ortu medicinæ, luculentiùs demonſtrabo. Sic ſpiritus ſenſitivus, qui non à frigore peſſundatus, ſed à compreſſione repulſus eſt: in ſui reditu aliam ſuæ indignationis Ideam, aliumque dolorem velut acicularem concitat. Ignoſcat interim Lector, quod veneni glacialis nomen mutuare debuerim, absque frigoris præeuntis neceſſitate: Non enim glaciale venenum iſtud voco: quaſi ſit infrigidatum, uti jam de manuum ſtupore dixi; ſed infrigidans, ſimulque ſtupefaciens, ac ſenſum motumque tollens. Itaque nominis ſimilitudo, non à radice, ſed ab effectu ortum ducit. Ac poſtremò, in hoc parergo pro operis hujus, & ſenſationis epilogo, ruminemus ſaltem remedia Medentum in Apoplexia, ſtupore, vertigine, catalepſi, catocho, comate, contracturis, vellicatione palpebrarum, oculorum, linguæ, & laiborum. Reperies namque ſtatim præſcribi venæ-ſectionem ac enema: Dubitantes nimirum, ac ſtercus ani in ore linguam & labia vellicet, ſopores item, ac ſtupores cudat in ægro, ut in Medente peperit ſtupiditates atque neglectum; an verò hæc à cruore oriantur: Itaque utrumque mox intentant ſimul. Sequenti die dein purgantia exhibent. Ac tertio, ſudores, poſt frictiones promovent, incertitudine repleti. Præſidia eorum nempe, ſunt univerſalia: quia deſunt alia, & ignorant talia. Ideoque totalia, uſualia, ſunt generalia. Defectu cognitionis cauſarum efficientium, duntaxat circa producta vagantur: non ſoliciti de fabricatore radicali, ac priore, ad ſubmovendum effectum tantùm occupantur. Non quod ſperent reditum, relinquendo radicem, ut inde ſibi fructum carpant; (Id namque de probo viro ſuſpicari nolo) ſed lucro nimis anhelanter intenti, de fabricatore morborum nil cogitarunt hactenus à Scholis. Nec mirum ſanè! Quippe Medicina (ut ab initio dixi, ſic iterùm finio) eſt donum Dei. Hic autem dona ſua ſubtrahit lucro intentis, nec ſemel cogitantibus de mandato: Eſtote miſericordes, ſicut Pater veſter, qui eſt in cœlis, eſt miſericors: à quo omne donum bonum & luminoſum deſcendit. Hæc eſt ergo, quam dixi, luctuoſa inſenſilitatis & doloris tragœdia moderna, eventu ægrorum prorſus tragico.

FEBRIUM

FEBRIUM DOCTRINA INAUDITA.

LECTORI

Scientiam, Sanitatem, Gaudium,

JOANNES BAPTISTA VAN HELMONT

TOPARCHA

IN ROYENBORGH, PELLINES, &c.

P. L. optat.

INDEX CONTENTORUM PRÆFATIONIS.

1. HIc Tractatus laceratus è magno volumine, quod inſcribitur, Initia Phyſica nova & inaudita. 2. Elogia Authoris contra Medentes diſcere recuſantes.

Vidi ducentos fortè Authores de Febribus, puduit idcirco tituli; ſed cùm penitius rem ipſam conſideravi, vidi, quòd alii ad uſum omnes, cantum cuculi cecinerint, idemque ſemper aliis verbis ſibi ſubſcripſerint. Inde enim deprehendi, quòd à diebus Hippocratis, medicina ſteterit, ſi non retroiverit; ſaltem non profecerit, quia per novas indies centurias, ivit in circulum. Itum eſt, non quà eundum, ſed quà ſecuti ſunt cæcos ductores, quos Altiſſimus non creavit, elegitve in Medicos; ſed qui per laceras Ethniciſmi, & Atheismi feneſtras, intrarunt in naturam. Puduit ſanè, imò & doluit notiſſi-

mam morborum febrim, hodie totâ ſuæ tragœdiæ viâ, adhuc ignorari penitus. Quocirca videor primus eſſe, qui de febris cognitione, & remedio, aliquid certi ſtatuat. Magnum enim volumen de morborum cognitionibus & ſanationibus, ingens certè atqué inauditum conſcripſi, ab ipſis veræ Philoſophiæ incunabulis, inſueta nempe principia, vera demonſtravi, quolibet demonſtationum genere. Ex hoc opere laceravi hunc Tractatum de Febribus, cum indies viderem abuſus creſcere curando, atque inde non parvam mortalium cladem augurarer. Edidi ergo hunc Tractatum, abſque cognitis morborum doctrinis, quia ſcio, plurimos offendent paradoxa principia, qui plus aſſentiendo, quàm indagando ſtuduêre: etſi hoc ſtudii genus quandam pigritiam, & penuriam judicii, atteſtetur. Interim ſpero, non defuturos veri amantes, qui in ſanitatem proximi inhiantes, volent etiam à Belgarum jam antiquiſſimo Medico audire, quæ aliàs nunquam. Nemini enim oneroſum eſſe deberet, poſſe diſcere aliorum laboribus; licet tædioſum ſit Veteribus, hoc elogium deglutire. Nemo hactenus febres ex eſſentia novit, nemo illarum ſanationem ex arte inſtituit, quod omnes prætereundo veram cognitionem cauſarum, & modi fiendi, remedia quærere neglexerint. In calore ſuas ſagittas exploſerunt, verumque ſcopum rei præterierunt. At cum hujus ævi tanta ſit judiciorum protervia, & ſingularis quædam inſolentia, metui ſanè, ne opus meum, ulceroſum hoc ſeculum admiſerit. Indicabit hic Tractatulus velut jacta teſſera, quid Dominus de meis laboribus ſtatuerit. Interea qui jam conſenuerunt in ſuis venarum ac virium diminutionibus, durum erit forſitan ab aſſuetis receſſiſſe. Rogo ſaltem, viderint, qualiter animas ſuas, cauſamque viduarum, & pupillorum, comnibus ommendatam, cuſtodiverint. Vale.

TRACTATUS
DE FEBRIBUS.

Definitio febris Veterum examinatur.

CAPUT I.

1. *Febris hactenus radicaliter incognita.*
2. *Definitio febris juxta Scholas, in qua (pro 3.) prima clauſula omiſſa etiam de requiſitis Veterum.*
4. *Alter defectus definitionis.*
5. *Vanum Scholarum ſubterfugium.*
6. *Aliquot anxietates inde conſequentes.*
7. *Alia latibula.*
8. *Alii contradicunt ſenſu notis.*
9. *Luridum argumentum horum.*
10. *Examinatur ſitis febrientium.*
11. *Argumentum à remedio ſitis.*
12. *Argumentum à pari de ſopore ſumptum.*
13. *Aliud à ſiti in vigore febrium.*
14. *Febrim male definire, lethalis eſt ignorantia.*
15. *Argumentum contra Scholas de calore febrili*
16. *Alterum.*
17. *Tertium.*
18. *Quartum.*

19. *Quintum.*
20. *Calor febrilis non ex materiâ peccante.*
21. *Alterum argumentum.*
22. *Tertium.*
23. *Quartum.*
24. *Quintum.* *(tis.*
25. *Calorem Febrilem non eſſe materiâ peccan-*
26. *Materia febrilis tantùm occaſionaliter calefacit.*
27. *Opifex caloris febrilis quis?*
28. *Origo caloris præter naturam.*
29. *Calefacere & calere ut differant.*
30. *Calor eſt accidens poſterius, ad eſſentiam*
31. *Vnde calor febrilis?* *(febris.*
32. *Febris non eſt eſſentialiter calor.*

FEbris pleroſque morbos antecedit, comitatur, vel ſequitur. Febri itaque non minùs quàm lithiaſi peculiarem Tractatum debui. Quippe quæ licet familiariſſima, potiſſimum tamen noſtra ſaginat cœmeteria, & caſtra depopulatur. Morbus vel à limine, ſive ſui initio notus quidem; at ne quidquam à Medentibus cognitus hactenus, in cauſis, modo fiendi, ſedibus, ut nec in remediis, prout lecto hoc libello, cuivis Philoſophiæ ſtudiis imbuto, luculenter patebit.

2. 3. Enimverò Scholæ febrim definiunt, quod ſit calor præter naturam, accenſus primùm in corde, dein delatus per totum corpus, (addam ex mente illarum, Actiones pleraſque lædens.)

4. Apex rei eſt, quod genus definiti, ſive eſſentiam febris, vocant calorem non qualemcunque; ſed eum, qui præter naturam fuerit, & gradu ſuo læſerit. Adeoque cum calor ille ſit eſſentialis febri, deberet inprimis ita eſſe à febri inſeparabilis, ut febris mentaliter concipi nequeat, quin individuus ſit illi comes calor iſte.

5. Inprimis ſe noviter objecêre Caſtrenſes febres, quæ citra ſitim, ac manifeſtum calorem, accidunt: Id eſt, ab initio in finem vitæ uſque, abſque calore ſuam peragunt tragœdiam. Si dicant has febres Veteribus ignotas, nec ideo ſub definitione comprehenſas.

6. Concludo ſaltem inde, has febres nec ideo eſſe poſſe febres, vel febrium eſſentiam non alligari neceſſario, ſed tantùm per accidens, calori. Dein iterum, quod definitio febrium ab olim tradita, & hodie etiamnum in Scholis ſervata, non ſit adæquata naturæ febrili. Ac tertio, quicunque frigus penetrabile medullitus per horas aliquot ſenſerit, febrium principiis, non perſuadeat tamen febrim ſibi inchoatam vel adeſſe, ſed alium affectum hactenus anonymum. Etenim quanquam concutiatur rigore, dentibus quatiat, labriſque præ frigore liveat, perſuadeat tamen ſibi per ejuſmodi ſqualores, febrium initia illa, non eſſe febrium initia: Neque enim, qui talibus initiis moritur (quod plerumque in Intermittentibus fit) vera febri extinctum, credat qui volet: etenim non ſoleo de contingentibus ſenſu notis, alium advocare Judicem præter tactum. Ita enim ſtupidus ſum, quod de ſenſibilibus, nonniſi ſenſuum judicio ſto.

9. Medici verò, opinionis Veterum tenaciores ſubterfugiunt in latibula, ut Galeni ſenſa tueantur: nam quidam volunt, quod frigus, aut rigor, non ſunt febrium initia; ſed principia acceſſionis. Sed hos Galenus ipſe dejicit, dicens: Intelligimus primum nomine paroxyſmi, totius acceſſionis partem peſſimam. Quod ſonat: acceſſionem, & febrim, eſſe ſynonyma. Sed agedum, ſi frigus dicat initium acceſſionis, & non febris, ſaltem acceſſio adventantem febrim dicit; adeoque neceſſario initium acceſſionis erit initium febris.

8. Alii proinde maluêre apertis oculis non videre, non ſentire. Quare dicunt, revera in principio febrili nullum ſentiri frigus verum, ſed mendax, atque doloſum ſenſuum lenocinium: dumque exterius frigent, volunt, quod internè æſtuent, crementurque vero calore, quamvis aliter ſentiant.

9. Atqui ejuſmodi deliria quilibet è medio rure facilè explodet. Nam per aliquot horas, intenſiſſimum frigus penetralia obſidet. Etenim in tam aperta, & indubia frigoris hiſtoria, (quæ facti & ſenſus eſt) argumentum ſat luridum proferunt: Intus eſt magnus calor [inquiunt] licet non ſenſibilis: quia ſiti continua premuntur, quæ ut eſt ſiccitatis index primario, hæc tamen in vivis præſupponit æqualem ſibi calorem. Adeoque plus authoritatis meretur ſitis, quàm ſenſus.

10. At

10. At neſciunt hanc ſitim, non à calore, ut neque à ſiccitate manare, prout alias contingit in ſiti naturali. Ideo enim nec exhibito potu ſedari. Quod regulariter fieri deberet, ſi à ſicco vel calido ſitis iſta oriretur. Fallax ergo ſitis, non autem frigus.

11. Oritur namque ſitis ab excremento, quod facultatem iſtam ſenſitivam, ejuſque organum malè affectat, illuditque non ſecus, atque ſi repentè magna ſiccitas adveniſſet. Nam ſolet acidum ſulfuris (quod in ſe ſicciſſimum & corroſivum) ejuſmodi fallacem ſitim delinire, non ſecus atque aqua ignem extinguit. Atqui faltem non concedent Adverſarii, ſiccitatem tolli per ſicciſſima remedia; non autem humidorum, & frigidorum potatione potiùs.

12. Sed cur non licet pari ratione ariolari, frigus in febrium initio, ex ſopore invicto? cum non minùs Scholæ ſtatuant, ſoporem ab invicto frigore provenire, quàm ſitim à ſiccitate. Nec obeſt, quòd ſopor non omnibus adſit febrientibus. Sufficit namque, ac majorem confuſionem adfert, quod aliquibus ſit frequens ſopor.

13. Sed tandem quò evadent, ſi in vigore febrium [quæ ſtatio eſt febrium æſtuoſisſima] concedant non tantùm ſitim, quantam initio; attamen interiora, tum ad ſenſum, multâ anxietate æſtuant maximè. Quare ſi calorem prodat ſitis, hujuſque indicium ſit à calore inſeparabile, ſic ut trementes præ frigore dicantur nihilominus ardere, deberet maxima ſitis premere, ſub calidiſſimâ febrium ætate. At qui iſtud negant, quid agent ergo propriâ reti capti? Longè itaque errant, quotquot ab accidentibus, per accidens ſubſequentibus, de rerum nativis radicibus ferunt ſua judicia.

14. Eſt ergo lethalis ignorantiæ, febrim malè definiviſſe, ſi juxta definitionem febrim curaverint. Imò per legem Corneliam de Sicariis, in illos agendum, qui malè curant pertinaciter eos, qui ſuam vitam ipſis concredidêre. Utpote quorum reatu, tot millionum myriades tam infauſtè necantur.

15. Enimverò ſi febris, ſive calor febrilis [ſunt enim hæc duo ſynonyma in Scholis] debeat primùm accendi in corde, neque tamen febrium materia [quam ajunt de uno ex quatuor humoribus putrefactis prodire] conſiſtat in ſinubus cordis: ergo calor, ſive febris, non accenditur primùm in materiâ febrili. fruſtraque inquiritur putredo, ut intimam atque immediatam cauſam caloris præter naturam inveniant. Ac per conſequens, exin ruit definitio febris.

16. Imò inde ſequitur, quòd febris primariò, intimè, & immediatè, non exſiſtat in ſuâ materiâ unde cauſatur [ut volunt] materialiter, & originaliter; ſed alibi, puta in ſolo corde.

17. Iterum ex eadem theſi ſequitur, quòd ut ſit febris, non requiratur accendi materiam peccantem & febrilem; ſed aliud accenſibile, primariò reſidens in corde, & inde labile per totum corpus. Hoc enim accenſibile corpus, unà cum Hippocrate, voco ſpiritum impetum facientem. Sed hoc ultimum, non ex mente Veterum huc attuli; ſed extortum eſt, atque per vim, mihi concedi juſſi; de quo ſuo loco, ubi de cauſâ efficiente febrium diſſeram. Saltem eo nunc violenter impetrato ſequitur, quòd materia peccans febrium, non propriè accendatur, neque in ſe primariò, vel efficiente caleat, nec quidem calefaciat præter naturam, ſi primum accenſibile accendi debeat in corde. Ergo nec materia peccans in febri calet ſupra, aut præter gradum naturæ. Sed illud quod in corde accenditur, non erat accenſum, ante acceſſum febris: adeoque omni modo differt à materia peccante in febribus.

18. Tandem & hinc aptè concluditur, quòd cuicunque intendunt perimere febrim per refrigerantia, ut talia, non intendant ſanare per cauſarum ablationem, per radicum ſucciſionem, evulſionemque fontis, atque fomitis febrilis; ſed duntaxat intendunt auferre, & corrigere calorem, qui eſt quoddam productum poſterius, hoſpitatum extra materiam febrilem.

19. Applicant nempe ſua remedia ad poſterius, non autem ad prius. Siquidem calor febrium, eſt accenſus in impetum faciente Archeo: & radix febrium eſt ipſa materia peccans. Reſpiciunt ergo tantum ad ablationem effectus conſequentis, & reſultantis ex poſitione radicis illius, cujus ergo Archeus non quidem à radice accenditur;

ditur; ſed à calore aliunde hauſto. Dum nimirum ſeipſum accendit propriâ thymoſi, & calore ſuo ad gradum, ſupra exigentiam deducto, in quo totus eſt moleſtus, quatenus ſupra ſuæ exigentiæ amplitudinem eſt delatus.

20. Nec enim putandum, quòd exoſæ materiæ febrili, quam peccantem, mecum nominant, ſic inſit aliquis calor, ut deinceps is febriliter calefaciat totum integrale. Siquidem propter quod unumquodque eſt tale, illud ipſum volunt eſſe magis tale.

21. Deinde etiam, quia omne agens calefactivum, per ſui ſpecies, fortius agat in propinquum, quàm in diſtans. Quapropter ſi materia febrilis ſuo calore reliqua calefaceret, neceſſe eſſet, quòd centrum, ſive nidus quo recipitur iſta materia febrilis peccans, prius torreretur in cremium, quàm quòd inde aliquod diſtans calefieret.

22. Imò, ſi materia peccans propriâ ſponte caleret, & febris eſſet, is merus calor præter naturam, omnis febris ut talis, deberet eſſe continua, nec intermitteret, donec omnis materia peccans penitus eſſet conſumta in cinerem.

23. Neque ideo ulla eſſet ratio repetitionis, vel recidivæ, cum materia peccans, ad ſui conſumtionem uſque ex generali proprietate ſemper calefaceret.

24. Quin imo & cadaver tam caleret poſt mortem, & febri torqueretur ardentius quàm dum viveret, eò quòd eadem numero materia, cujus obſequio mors advenit, etiamnum perſtet in cadavere: cumque eam ſupponunt calidam, proprio putredinis calore, magiſque ſit putrida poſt mortem, ut & potentius à morte putrefaciens, pluresque afficiat partes ſibi conterminas, quàm dum viveret. Idcirco etiam plus actualiter caleret poſt mortem, quàm in vitâ. At ſanè hic error proditur. Nam febris quæ vivum calefecit, ſtatim à morte ceſſat, omniſque calor cum vitâ exſpirat.

25. Quod nos inſtruere deberet, calorem febrilem non eſſe materiæ peccanti proprium, vel inquilinum: quodque calor materiæ peccantis, non efficienter & effectivè calefaciat in febribus.

26. Ergo perpetuò verum eſt, quod materia peccans tantum occaſionaliter calefaciat.

27. Archeus verò ſit omnis alterationis opifex, adeoque hoc titulo impetum faciens, efficienter, primariò, immediatè, ſemper, ubique, & ſolus aer calefaciat, juxta axioma. Quidquid in ſanis edit actiones ſanas, idipſum in morbis edit actiones vitiatas. Spiritus enim iſte calefacit hominem naturaliter in ſanitate, idem qui in febribus æſtuat.

28. Per exemplum. Spina querna digito infixa, actu & potentialiter frigida, mox in digito excitat calorem præter naturam. Non quidem, quod calidi humores affluant, quaſi per ſpinam eò convocati, exſpectaſſent ſpinæ vulnus, & qui alias ſuis ſedibus temperati reſediſſent. Siquidem cruor vulneri proximus, primus accurrit, aditum venienti cruori præripit. Et ipſe per ſe quoque non calet; ſed ex gratia vitalis ſpiritus. Itaque inflammatio, & tumor cum pulſu duro, dolore, & à calore, à ſolo ſpiritu cauſaliter; ab infixâ verò ſpinâ, occaſionaliter duntaxat, procedunt.

29. Paradigma certè ad febris poſitionem, modum, cognitionem & ſanationem ſufficiens. Nimirum cauſa peccans in febri non calet ex ſe, calefacit autem tantum occaſionaliter, & ad ſpinæ ſive cauſæ occaſionalis evulſionem ſequitur ſanitas.

30. Solus ubique Archeus effectivè febrim concitat, & quo abeunte per mortem; ceſſat cum eo febris. Ergo calor eſt accidens poſterius, & ſubſequens ad febris eſſentiam.

31. Accendit nimirum ſeipſum Archeus, in niſu, quo cuperet expellere materiam occaſionalem, tanquam ſibi impactam ſpinam. Hanc autem quicunque aufert, ſive id fiat per calida media, ſive per temperata, ſive demum per frigida, is morbum à radice tollit, & eſt naturæ quaſi indifferens. Quia eo ipſo ſedatur, ceſſatque thymoſis Archei.

32. Quamobrem calor, utcunque præter naturam auctus, indicium poſſit eſſe febrium, non eſt tamen ipſe febris, nec illi ideo inter medendum, magnopere eſt inſudandum. Hinc nempe Hippocrates ſeriò monuit, calorem & frigus non eſſe morbos, ut neque horum cauſas; ſed cauſas (nimirum occaſionales) morborum, eſſe amarum, acre, ſalſum, ponticum, &c.

Spiritum verò eſſe eum, qui impetus omnes facit. Galenus dein quingentis facilè annis Hippocrate junior, multum chartæ maculavit, ſuaque dicacitate ſequaces ad ſe allexit. Poſteritas vero admirata hunc garritum, eundem ſecuta eſt maximi ſemper fecit, quod fuit minimi. Dein mundus in judiciis frivolis ubique inſenuit, magni æſtimans ſemper ponderis, quod ſuæ eſſet inconſtantiæ ſimillimum.

NUTANTES SCHOLÆ INTRODUXERE PUTREDINEM.

CAPUT II.

1. *Scholæ coactæ ſunt præter calorem aliud in febribus comminiſci.*
2. *Alter defectus in definitione febris.*
3. *Contradicunt Scholæ poſitis à ſe principiis.*
4. *Quod febrium eſſentia non ſit à calore.*
5. *Senſim obliviſcuntur ſuarum theſium.*
6. *Aroma roſarum calidiſſimum.*
7. *An calor febrilis rectè à Scholis cenſeatur oriri à putredine?*
8. *Febris maligna in quo differat à reliquis?*
9. *Criſis febrium à ſudore ſit ſaluberrima.*
10. *Cur Scholæ refugerint ad putredinem?*
11. *Stolida comparatio caloris in fimo equino.*
12. *Cur fimus equi caleat?*
13. *Gradus caloris putreſcentis rei non ſufficienter totum hominem in febri eſt calefaciendo.*
14. *Putrefactio nuſpiam eſt cauſa caloris.*
15. *Fimus non caleſcit à putredine.*
16. *Cur calorem febrilem non à thermis deſumſerint?*
17. *Ignorantia radicum Scholas detorſit ad effectuum conſiderationes & remedia.*
18. *Fimus calorem perdit, dum incipit putrere.*
19. *Cæcitas ingens Scholarum.*
20. *Galenus erroris convictus.*
21. *Cruorem in venis nunquam putreſieri, adeoque erroneum eſt, quod de Synocho nugantur.*
22. *Probantur præcedentia.*
23. *Dos venarum.*
24. *Vel ruit natura, vel Scholarum doctrina.*
25. *Paradigma ex varietate cruoris.*
26. *Ridicula tabula cruoris emiſſi.*
27. *Argumentum à Peſte contra uſum Scholarum.*
28. *Iterum à Pleuritide.*
29. *Calores & turbulentia cruoris non teſtantur ejus vitia.*
30. *Lurida Scholarum deceptio.*
31. *Humores in febribus ſupponere putridos, ridiculum.*
32. *Contra definitionem febrium præcedentis capitis, aliquot allegantur abſurda.*
33. *Frivola excuſatio per Diariam.*
34. *Impugnatur iterum præcedens febrium definitio.*
35. *Scholarum inconſtantia.*
36. *Cruorem non putrere in venis.*
37. *Corruptio unde?*
38. *Cruorem hæmorrhoidum non eſſe putridum.*
39. *Remedium mirabile contra hæmorrhoides, per annulum. Itemque pro aliis morbis.*

MEditabantur Scholæ, quod non rarò calor per exercitia efflореſceret, febrientium calori non abſimilis; qui cùm tamen febrilis non eſſet, calorem quidem febribus neceſſarium cenſuerunt: non indifferenter quemlibet, ſed illum qui è putredine ſuſcitaretur. Jam non amplius de calore anxiæ, ut neque de gradu, aut intemperie ejus, ſed potius de causâ continente illius. Neque enim ſufficere viſus eſt calor graduatus præter naturam pro febri, niſi & is emergat è putredine.

2. Quæ certè particula torpidè omiſſa eſt in præfata febrium definitione. Ergo jam febris eſſentia non amplius eſt nudus calor, nec hic diſtinguet febres ex diverſitate caloris, (licet ſpecies inde reſultet, unde eſſentia) ſed humorum putridorum, vel ſaltem putreſcentium varietatibus.

3. Bellè ſane inceptum ſic eſt à poſitis terminis vagari, ut cum antea non reſpicerent niſi calorem, qui ſuperaret conſuetam naturæ temperiem, deinde exigant calorem, & ſubjectum putredinis, quem volunt accenſum in materiâ peccante putrida; non autem amplius primum in corde.

4. At cum caloris, non niſi unica ſit ſpecies in gradu, momenta verò ejuſdem plurima: ſintque ſpecies febrium plurimæ, nec poſſit multitudo febrium ſpecifica prodire ex unica ſpecie caloris præter naturam. Ergo in eſſe caloris aliud ſpectatur præter gradum ejuſdem. Non ergo calor conſtituet eſſentiam febrilem; ſed iſtud aliud, ratione cujus prorumpit febrium diverſitas. Si ergo putredo diverſorum ſit cauſa efficiens diverſitatis febrium, tam erit calor cauſatum putredinis, quàm ipſamet febris: adeoque cum actio cauſalitatis putridi aliud quid involvat præter calorem ipſum, non poterit febris eſſe calor.

5. Jam Scholæ confusè, plurima utrobique adſtruunt, ut ſi ipſas non juvet unum, juvet ſaltem aliud. Ita ut quamvis præfatam definitionem ſervent mordicus, eamque adorent; ſenſim tamen ab intemperie nudâ caloris deflectunt, ad humorum putredinem.

6. Nec ſiſtunt in his nugis, qui inſuper ad remedia calida refugiant, oblitæ ſuarum theſium. Idque ſive attentent purgationes, ſive demum ad propria febrium ſpecifica ſeſe converterint. Quid namque in medendo eſt modo ſolennius, quam pro febri dediſſe apozemata ex lupulo, aſparago, &c. eademque ſaccharo condidiſſe? Quid enim aromate roſis incluſo eſt ardentius, ſive ſaporem ſpectes, ſive applicationem; ſine quo tamen ipſa roſa merum eſt cadaver? Quid enim ubique crebrius occurrit, quàm ſulfuris aut vitrioli corroſivum, (multipliciter ſuadente lucro adulteratum) julapiis febrilibus immiſcuiſſe? Rhabarbaro denique & ſcammoneatis, fontes quos fingunt humores elicuiſſe?

7. Ergo ante omnia ex profeſſo examinandum, an febrilis calor ſuum debeat ortum putredini Quamobrem inprimis docui palàm, calorem febrilem nullatenus pendere cauſaliter ex materiâ peccante.

8. Deinde didici, quod ſola febris maligna in hoc à cæteris diſcrepet, quod ſua materia peccans adjunctam habeat putredinem incipientem. Quæ ſi dein in ſui faſtigium perreptârit, donec putredo ſit in facto eſſe, intusque manſerit, neceſſariam mox mortem adferat. Sin verò in fieri eſſe, foras propulſetur, (ut in variolis, eryſipelate &c.) plerumque ſanatur. Eò quòd motum ad extra, plerumque comitetur ſanitas.

9. Hinc namque febres cient ſub finem ſudores ſpontaneos. Eſtque Criſis, quæ per ſudores terminatur, longè ſaluberrima, & per conſequens etiam remedia ſudorifera.

10. Confugerunt autem ad putredinem, ut reperirent cauſam; unde primum frigus, mox dein calorem ſtabilirent.

11. Aſſumunt ideo fimum equinum, actu frigidum, ſponte incaleſcere, propter putredinem. At quàm ſtolidè utrobique credulo mundo imponunt! Nam vaccinus, ex iiſdem alimentis, melius putruit & digeſtus eſt, quàm equinus; tamen non incaleſcit. Fimus etiam equi, qui gramine paſcitur, aut viciis, non incaleſcit, prout dum granis veſcitur; non minus tamen ille, quàm hic, putruit.

12. Neſcivêre ergo, quod calor ſequatur manſa grana, non autem naturam putredinis. Ergò inſulſe traducunt calorem febrilem, ad humores in febri putridos, ab calore fimi nondum putrentis. Neſcivêre ergo Scholæ quòd quo fimus equinus propinquior eſt incipienti putredini, tanto magis orbetur omni calore. Idemque nec unquam proinde putrebit, ſi ſpargatur. At ſolum dum in cumulum contrahitur madidus, non ſecus ac fœnum & flores, ſi comprimuntur madida, accenduntur ante putredinem. Neſcivêre, inquam, fimum incaleſcere per proprios ſpiritus ſalium compreſſorum. Denique etſi fimus caleſcat in fieri eſſe putredinis, ceſſat tamen omnis calor, ante inceptam putrefactionem in facto eſſe. Adeoque calor fimi non quadrat materiæ febrili, ſi multò antè latitet putrida, [ut ajunt] in receptaculis, & quidem in quartana continuò, & diutiſſimè.

13. Imò nec eſt gradus caloris fimi adæquatus, ut à putrido centro diſpergatur usque in plantas pedum: quin prius corporis centrum exurat, ubi putridus is humor reſtagnaret. Eſt ergo exemplum fimi planè impertinens febribus, eoque magis, quod non docent frigus, tempore prius calore.

14. Quin imo in natura nuſpiam putrefactio cauſat calorem, multoque minus in vitalibus. Nam in putreſiente eſt neceſſarium frigus, ſi vita ſpoliatur, quæ nobis fons caloris eſt. Etenim diebus intercalaribus intermittentium non quetimur de æſtu, aut nos moleſtat frigus; quando tamen ſupponunt humores putrefieri. Itaque ſi calor & frigus cauſaliter ſuccedant in putrefacto, ſitque in febrium acceſſu frigus ſemper ante calorem, frigus eſt magis nativum putrido, quàm calor. Idcirco enim à duratione frigoris in febri metimur morbi diuturnitatem, non autem à calore. Tandem oſtendi omnem calorem febrilem eſſe prorſus ab Archeo, ideoque ceſſare ante mortem; quando attamen frigus & putredo invaleſcunt magis. Implicat etiam, quod calor febrilis eſſet à putrido, & primum ſuccenderetur in ipſo corde, unde putredo exulat.

15. Denique non accenditur calor in fimo à putredine ſui, nam ſi quotidie nova equi urina irroretur, ne quidem in annum incaleſcet. Certum eſt autem, quod urina non præſervet à putredine, quam verius augeret.

16. Verius enim calores è thermis, vel calce deſumpſiſſent; ſed horum calorem cauſas magis ignorabant: quapropter facilius æſtimarunt, unius fimi equini putredinem accuſaſſe.

17. Nec erat cur potius à calore, quam à frigore, aliisque ſymptomatibus febrilem eſſentiam mutuarent, cum ſint paria ac ſocia febrium accidentia. Itaque ſemper ſtuduerunt debellare accidentia producti: quia radices ignorarunt. Sed cum jam conſtet res materiales eſſe ipſam materiam, quo modo ſanabunt, qui duntaxat ad calores totum ſanandi cardinem vertunt?

18. Saltem cecidit fimi equini ſimilitudo, & caloris febrilis, putredini adſcripta. Nam fimus, dum tantillum putrere incipit, calorem exuit. Ac quamdiu calere poteſt, artifices ſalem petræ exin eliciunt; ſin autem incaluerit, ut ſibi inutilem, ruſticis relinquunt.

19. At Scholæ humorum putredinem accuſant; & quidem unius ac ejusdem humoris, tam pro frigore, quam pro calore, & utroque intenſo. Atque per conſequens, unum & idem, duo oppoſita immediatè ex ſe efficeret. Ergo neceſſe eſſet, alterutrum horum ut ſit per ſe, alterutrum verò per accidens. Si itaque frigus eſt proles putredinis per ſe, non poteſt ullatenus eſſentialiter includere calorem; ſed tantum per accidens. Sin autem calor eſt filius putredinis per ſe, nec utique febris, tum inciperet à frigore. Sat lucet attamen ex præfatis, quod Scholæ putent, putredinem febrium eſſentiam; calorem verò atque frigus, accidentia comitantia putredinem.

20. Quare Galenus ait: Cum ſanguis putreſcit, fit bilis. Quem textum ſi admiſerint, iſta bilis erit putrida in ſui ortu, vel non. Si putrida, faceret Tertianam; non autem Synochum vel Cauſam putridam.

21. Sciant igitur Scholæ, cruorem in venis putrefieri nunquam, quin ſimul ipſamet vena putreat, ut in Gangræna, & mortificationibus. Adeoque perunt principium, qui cruorem emittunt, ne putreat in venis. Item qui Synochum è cruore putrido venarum oriri aſſerunt. Itemque qui cruorem, dum putreſcit, in bilem verti ajunt.

22. Quæ ſic probo. Venæ ſuum cruorem, etiam in cadavere, retinent fluidum conſenſu totius Anatomiæ; cruor autem extravenatus, mox in grumum concreſcit. Eſt autem cruoris coagulatio, corruptionis duntaxat initium, & via ſeparationis integri. Ergo ſi vena cuſtodiat cruorem, à corruptione in cadavere: multo id magis in vivis. Argumentor à minori ad majus. Putrent quidem excrementa peregrina in venis: tam propriæ nimirum, quam alienæ digeſtionis retenta [ut de digeſtionibus alibi] at nunquam ſanguis. Quippe qui juxta Sacra, eſt ſedes, & theſaurus vitæ. Si ipſa ergo vita nequeat à corruptione præſervare ſuam ſedem & theſaurum quantiſper eſt in venis, quando ergo ſervabit eum? & quomodo unquam erit immunis à corruptela? Itemque ſi vita non ſervet à putredine

ſan-

ſanguinem in quo gliſcit, quomodo præſervabuntur oſſa?

23. Venæ ergo à Creatore ſunt ordinatæ, ut ſanguinem ſervent à corruptione, quia vita conſermentata eſt ſanguini venarum.

24. Itaque ſub hac quæſtione ruit decus, & deſtinatio naturæ: vel ruit totus ordo medendi hactenus adoratus à medentibus.

25. Sed eſto, quonam ſigno judicant Scholæ ſanguinem putridum? nonne ex colore albiore, nigriore, flavo, ſubviridi, fuſcove? nonne ex materia viſcoſa, craſſa, aquea, tenui? & tandem an non ex conſiſtentia, non fibroſa, vix cohærente, &c. Aſt declaro, ſub pœna convicti mendacii, ſi quis velit experiri, quod ducentorum petulantium ruſticorum, & ſanorum cruores unico die examinaverim: erantque multi illorum, aſpectu valde diſſimilares, colore, materia, & conſiſtentia, quorum plures diſtillavi, & reperi, medendo æque utiles. Solent namque noſtrates ruſtici altera Pentecoſtes mittere ſanguinem, quo larguis potitarent. Etenim quanquam plures viderentur putridi, alii æruginoſi, vel atrabiliarii; inprimis tamen ruſtici unde effluxerant, erant admodum ſani. Ergo per cauſam confirmabant, ſe non obſtantibus corruptionis indiciis, cruores à balſami natura nequicquam alienos.

26. Quare obriſi tabulam judiciorum ex aſpectu emiſſi cruoris, adeoque confirmavi mecum, à Medicis cruorem ſervari juſſum, ut ſaltem hac ratione unam viſitationem ægrotis adnumerent.

27. Etenim ſi corruptio cruoris uſpiam locum habet, indicetque ſui emiſſionem eo titulo, id ſanè oporteret eſſe in Peſte; Atque in Peſte eſt venæſectio exitialis: Ergo nuſquam in cruore eſt putredo, metuſque ne putredo cruoris invaleſcat, & per conſequens ſcopus cruoris mittendi hac ex parte erroneus.

28. Suppono quoque viros 30. æque Pleuritide depreſſos; decem autem illorum effundere cruorem è venâ apparenter vitiatum (eſt namque cruor Pleuriticorum inſtar vini rubri, cui grumi lactis confluunt) reſiduos autem 20. curabo citra cruoris emiſſionem. Certum eſt interim, quod iſti 20. cruorem non aliter affectum habeant, quam decem quibus ſecta vena fuit. Iterumque, quod ſanatis illis 20. ſi vena pandatur, reperietur illorum cruor rectificatus, in priſtinum reſtitutus, & longè à pleuritico cruore alienus. Ergo Pleuritici cruor non eſt corruptus, quanquam talis videatur. Quod probo; quia à corrupto, ſive privato non datur regreſſus ad vitam, ſanitatem ſive habitum.

29. Non igitur cruor ater, lividus, viridis, &c. teſtantur ſui corruptionem; ſed ſolius effervеſcentiæ, aut turbulentiæ fermentalis ſigna præbent. Inprimis namque ſi aquoſior & flavus ſanguis vitium indicaret, arterialis ſanguis venarum cruore eſſet longè deterior; quod eſt erroneum: etenim non aliter cruor præfatis ſignis diſtinguitur, quam ſicut vinum turbatur, dum viris floret, non enim corrumpitur ideo: quippe ſublato turbine, ſponte reclareſcit iterum. Sic pariter febris cruorem variformiter turbat, alieniſque faciebus decolorat. Sed hæ larvæ ceſſant, febre ſublatâ. Equidem inſpectores cruoris ſoleo æquiparare ferentibus judicium de vino Hiſpanico, putantibuſque aſpicere lotium.

30. Sed dicent: Si putredo non inſit cruori, cur ergo tertiâ, & non primâ, vel primâ, & non tertiâ vice ſalit purè rubicundus è vena? At iſtud argumentum, ſaltem convincit, unam partem cruoris plus, citiuſque turbari altera, nec totum, aut omnem ſimul. Certum eſt namque, naturam ſenſim lineari via, ad ſtatutam ſibi perfectionem tendere. Cruorem ideo propecor puriorem eſſe, quam qui circa primam ejus officinam eſt.

31. Ergo Tertianam, tam continuam, quàm Interpolatam, ex bile flava. Quartanam ex atra, ut & Quotidianam, ex pituita, ſed putridis, conſtare ajunt: errantque.

32. Nam cur neceſſe fuit hos humores (quos alibi fictitios demonſtravi (ſupponere putridos, cum fateantur Synochum non putridam, continuam, & tribus præfatis atrociorem? Quæ ſanè ſi conferantur cum propoſita febrium definitione, jam neceſſariò ſanguis in Synocho omni, & ſpiritus vitalis, in Diaria, conſtante vita putrebunt, terminum ſcil. putredinis aſſecuti erunt. Dein cum fateantur Scholæ ejuſmodi putridos humores, non conſiſtere in theca cordis, & quod

proinde non accendantur primariò in febri, adeoque per conſequens fruſtra exigatur putredo, ad calorem febrilem accenſum in corde. Si ergo putridi humores accendant à longe ſpiritum in corde: id omni lege naturæ prius fiet cominus, quàm eminus, ſatiusque omnem cruorem intermedium putredinis calore accendent, dabuntque ſic omnes febres neceſſariam Synochum putridam. Quare nec Quartana ſiſtet curſum, repetetque recurſum, ſi eadem ejus materia putrida, in Splene ſoſpes ad annum exſpectet. Gangrænæ certè me docent, nihil putridi [nam putridum omne eſt mortuum] poſſe dudum perſiſtere abſque ulteriori ſui contagio.

33. Nec capio, quomodo putrebit ipſæ vitæ Archeus, ut Galeno pro Diaria ſatisfaciat?

34. Quod ſi intelligant Diariam filiam illius putredinis, quæ tandem ſpiritui vitæ inſeritur. At ſic omnes febres, in Scholis, eſſent Diariæ. Denique ſi Diaria, filia putredinis: præſupponitur ergo putredo fermentata ſpiritui vitæ. Unde relapſus ad eaſdem anguſtias. Sin autem intelligant incipientem duntaxat putredinem, ſive diſpoſitionem ad putredinem, ſitque calor effectus putredinis: ergo ſequitur, quod Diaria habebit tantum diſpoſitionem ad calorem; non autem calorem verum, uti nec proinde vera erit febris.

35. At Scholæ requirunt formalem & abſolutam putredinem, ut caloris febrilis cauſam inveniant. Oblitæ, quod tunc calor erit effectus putredinis, & non febris: adeoque deſtinguent coacte calorem à febri. Quippe cum Synochus non putrida ſit vera febris abſque putredine, & per conſequens debebit eſſe abſque calore. Interim paulatim deponunt caloris formidinem, nec illi incumbendum in medendo, dum metuenda ſit major noxa à contagio putredinis in habentibus ſymbolum. Præſtaretque ideo putredinem avertere, quàm refrigeriis fruſtra febrim deliniviſſe. At ſanè quæcunque putredini reſiſtunt, ſunt calida: Myrrha enim, jam à bis mille annis, cadavera Memphytica præſervat; quæ alias cum Cichoreo, Plantagine, & veſtris refrigerantibus, dudum putruiſſent. Sunt igitur putridorum humorum, ſanguinis item, atque ſpiritus putrefactiones, adeo fabellis ſimiles, quod vix crederem Scholas ſeriò locutas; niſi iſtas theſes, per therepeuticen fataliter etiamnum hodie confirmarent.

36. Pro colophone adhuc unum addam. Quidquid in corpore ſemel corruptum eſt, nunquam iterum redit in gratiam; ſed ſanguis venarum utut videatur corruptus, redit iterum in gratiam. Ergo non fuit ſemel corruptus.

37. Probatur major, quia in nobis corruptio eſt effectus ſequeſtrationis diſpoſitionum vitalium: adeoque præſupponit privationem ac mortem ipſius corrupti. Probatur minor per eos qui curantur à Peſte, Pleuritide, & febri abſque eductione cruoris.

38. Itemque: Si ſanguis unquam cenſendus eſt putridus, vel corruptus, exiſtens in venis, is maximè erit hæmorrhoidalis; ſed hic non eſt corruptus, quanquam penè velut extravenatus. Ergo nunquam cruor cenſendus eſt putridus in venis.

39. Majorem probat tota Chirurgia, de ulceribus, contingentia hæmorrhoidum natis. Probo autem minorem. Quia metallum compono: unde ſi geſtetur annulus, ipſo ſpatio orationis Dominicæ tollitur hæmorrhoidum dolor, & 24. horis evaneſcunt hæmorrhoides tam internæ, quam externæ, utut maximè protuberent. Ergo ille cruor recipitur in gratiam, & bene ſe habent. Valet etiam iſte annulus in ſuffocatione, & motibus uteri, & morbis plurimis. Cujus deſcriptionem atque componendi modum trado in Tract. ſuper illa verba: In verbis, herbis, & lapidibus eſt magna virtus. Ubi de virtute magna rerum loquor.

DOCTRINA VETERUM DE CIRCUITIBUS EXAMINATUR.

CAPUT III.

1. *Cauſa circuitum febrilium in Scholis.*
2. *Primus error.*

3. *Gale-*

3. *Galenus inſimulatur erroris.*
4. *Quaternarius humorum cur ſuſpectus?*
5. *Ingens Scholarum & pertinax cæcitas.*
6. *Exploditur Galenus de loco Intermittentium cum multis anxietatibus inde profluis.*
7. *Computus bilis neceſſaria pro acceſſu Tertianæ juxta Scholas.*
8. *Per arithmeticon refellitur.*
9. *Ex ſuppoſitis concluditur, non poſſe in febri eſſe plethoram altero die.*
10. *Petitio principii in Galenicis.*
11. *Galenus Anatomiæ ignarus, multos libros de Anatomia exſcripſit.*
12. *Infauſta medendi theoremata in cladem mortalium à diabolo inventa.*
13. *Argumentum contra, à capſis deſumtum.*
14. *Flavam & atram bilem non hoſpitari in Splene, & folliculo fellis.*
15. *Contra Aſtrologos circulum febrilem, in aſtra deferentes.*
16. *Similitudines in Scholis prælectæ, non quadrant.*
17. *Aliquot argumenta contra doctrinam Scholarum.*
18. *Meritum Fernelii.*
19. *Paracelſi temeritas & inconſtantia.*
20. *Hominem non eſſe Microcoſmum, ſi Sacris obtemperandum.*
21. *Paracelſus deceptus.*

STatorum circuituum cauſas Scholæ ajunt: quòd ſcilicet tantundem pituitæ generetur indies, quantum bilis alterna die, & quantum atræ triduo.

2. Gratulor linguæ noſtrati, quæ hiſce nominibus ab helleniſmo deſumtis, lubens carere voluit. At non ſic cauſam effectricem docent Scholæ, ſed tantùm cauſam remotam, quam ſine qua non vocant. Itaque indignor meritò, quod Scholæ quintum humorem pro quintana non finxerint, nec dimidiatum, & ſeſquialterum pro Hepiala, & Hemitriteis. Duplatam item bilem neglexiſſe, pro Tertiana duplici, nec meminiſſe duplatæ bilis atræ, pro duplici Quartana: Non inveniſſe humorem erraticum, ac incertum, pro febri erratica: vel humores continuos, & inceſſanter ſurrogatos, pro continuis, ſingulo, alterno, vel terno die exaſperantibus. Ac tandem humorem pigrum pro febri lenta.

3. Saltem debebant expoſuiſſe, ſi putreſcens ſanguis mutetur in bilem, quare convertatur totus in pus. Cur cruor purulentus in tabe non efficiat cauſam, & expectorationes flavæ non pariant Tertianam; ſed febrim hecticam, idque mox à cibo.

4. Quapropter humorum quaternarius, pro tanto febrium aliorumque morborum catalogo, adhuc indies aucto, nemini non ſuſpectus eſſe debet.

5. Quantum vero ad ſedem humorum putridorum febrilium attinet, tam ſtupidus æquè in hoc Galenus eſt, quod ſuum errorem patefacere me puduiſſet, niſi Scholæ in mortalium perniciem eundem mordicus tuerentur adhuc hodie, reſpectum ab antiquitate potiorem venerantes, quàm à veritate; quaſi fontes Sapientiæ in Galeno exhauſti eſſent. Qui ut ſtati tremoris in febribus cauſas reperiret, non niſi fabulas aniles ſcripſit: quarum quoties recordor, admiror ingenue, quod tot ingenia, jam inde à diebus Galeni, illis potuerint ſubſcribere. In quo ſane magnam ſtupeo ingeniorum ignaviam indagandi aſſentientium falſis principiis, ne jus diſputandi erga negantes præripiatur illis.

6. Non itaque amplius Galenum, ſed Scholas alloquar. Utinam ergo mihi exponant, quo ductore, modo, viaque, humor putridus, ſingulis acceſſibus, veniat ab officinis humorum, ad venarum extrema, quæ terminantur in habitum corporis, ſive in carnem & pellem? Nam ſi erat putridus, antequam ad venarum exiles & ultimas extremitates veniret, cur unicus [nimirum bilis vel pituita] à tribus ſeparatur ſociis, ut putreſcat exul, longe à ſuis laribus? Quiſve ille tam ineptus ſeparator, qui innocuum humorem à ſuo compoſito avellit, ad tam abſurdos fines? Cur ergo perſtite eodem ſeparatore in vitam, febris eadem non perſeverat in vitam? Quis Pædagogus hunc ſeparatorem admonet ſui erroris, ut reſipiſcat tempeſtive? Saltem ſi venarum extrema, non putridum illum humorem corrumpunt; ipſæ venæ erunt magis putridæ, adeoque Gangræna laborabunt inexcuſabili. Sin autem in ipſis venarum extremis ſubſit cauſa ad ſe vocans humorem inſontem, ut eundem penes ſe putrefaciat. At majori compendio iſtud exſequeretur in cruore

ſibi

ſibi propinquo, in quem jus potius habet, & unde ipſi tam eſt liberum ſeparare bilem aut pituitam, quam idem alias eſt vernaculum pharmaco ſolutivo. Denique ſi lubet è propinquo cruore. paraſſe humorem putridum, fruſtra quantitatem congruam bilis exſpectabit toto biduo. At ſi humor iſte putruerit, priuſquam ad venarum extrema attingeret: tum contradicunt ſibi Scholæ, eritque ſedes Intermittentium non in habitu corporis: ſed inprimis humorum officinis. Denique ſi è venis totus unica acceſſionis vice putridus humor diſpergatur in habitum corporis, uſque in ſui conſumtionem: ſaltem cur ille ſeparator, aut propulſor (cum nil moveatur à ſeipſo, quod non ſit vitale) minus erit generoſus in viſceribus, quàm qui in venarum extremis locatur? Tandem, quo delirii fine, hæc humoris putridi erit transmigratio à Meſenterio per Hepar, & Cor, uſque ad extrema venarum? Res periculi plena; metuendumque quin mox totum ſanguinem frequenti tranſitu inquinet ſuâ putredine, ac tabe lethali Etenim vel decumanum eſto Galeni mendacium: vel natura humana ſponte propriam meditatur ruinam. Caditque hoc modo revulſionis neceſſitas, per venæſectionem oſtentata. Siquidem ſpontanea Intermittentium vi, ſtatis horis, à nido generationis, humor putridus revellitur, imò ſponte profluit, uſque ad extrema venarum: niſi fortè periculoſa cenſeatur iſta revulſio, quæ tota per Cor, trans venam cavam fieri debet, tam in Intermittentibus, quàm per venæſectiones. Deinde vel tota materia febrilis per ſingulos acceſſus trahitur è nido nativitatis, vel in tota. Si tota, non erit cauſa reditus: ſi non tota, exhauritur. Quare novus humor, qui ad ſingulos futuros acceſſus putreſcit, non magis febrilem acceſſum movebit ſui putrefactione, quàm ſui expulſione? Siquidem major labor & dolor dum pus fit, quàm facto pure. Cur iſto caſu ſedes febrium non erit potiùs in loco putrefactionis, quàm in locis per quæ tranſit, dum expellitur? Cur, inquam, redeunte appetitu, abſenti ſiti, ac vigiliis (puta diebus quietis Intermittentium) putreſcet bilis, vel pituita in viſceribus? Ejuſque p u refactio non turbat œconomiam officinarum humoralium? Quare atra bilis, quæ fieret die Lunæ, biduo putreſcet in maturam putredinem; & quæ ſequenti die fieret, unico tantùm die putret, quantum prior binis putruit diebus? ſi junctum utraque die Mercurii acceſſum Quartanæ faciat? Quare quæ fit die Lunæ, ſuum non movet paroxyſmum die Mercurii; & quæ fit die Martis, ſimiliter ſuum tumultum non excitat die Jovis? ac conſequenter, ſi qua facta eſt die Mercurii, acceſſum formet die Veneris? Attolluntur Medentum humeri, inarcantur ſupercilia, & incuſantur proprietates occultæ, dum per creditas ac ſuppoſitas inſanias reſpondere coguntur ad ſenſus notas: Cur tandem in rigoribus Tertianæ volunt eſſe fel, id quod ſub initiis evomitur, & naturam iſthac vergere ajunt, ſi ductus naturæ, eodem intervallo, ex oppoſito, à centro procedat ad extrema venarum? quoniam natura non movet unico inſtanti duos motus oppoſitos, intro & extra, præcipue cauſa unius excrementi, quod fel putatur. Cur iſta vomitio non tantundem demit de atrocitate acceſſus, quantum eſt copioſa illius excrementi expulſio, quod putant ipſam Tertianæ materiam? Si autem in Tertiana ſuperſit bilis reſidua ab acceſſu, in ſuis officinis, cur potiùs putrefacit bilem novam, quàm ſibi radicaliter annexos humores? quomodo vomitus amarus, ſitis, & tam grandia læſionum indicia, infeſtant ſtomachum, dum pleraque mali ſaburra, ad extrema venarum transmigraverit, ut rigores concutiat. At qui Cauterii notas gerunt, cernunt biduo à febribus, parca, aut nulla emungi excrementa; quæ certè multa eſſent, ſi ad venarum extrema, & corporis habitum, tot febriles ſordes per acceſſus ſingulos laberentur. Scholæ geſtiunt rigoris cauſas tam lepidè fictas, & ſtolidè creditas. Sed cur Galenus magis attendit humoris quantitatem, quàm promtam ejuſdem obedientiam? Nonne bilis ob calorem, & fluxum, licet paucior, ſequacior eſſet ad putrefactivi clientelam, quàm erat alioqui pituita? Sed cur bilis non movet acceſſum quotidie, ſi minor medietas ejus ſufficiat pro Tertiana? dum ſcilicet major medietas ejus per vomitum rejicitur?

7. Denique dixiſſe debuiſſet, quot unciæ requirerentur putridi humoris, pro ſingulo acceſſu. An ſex? vel ſeptem? Equidem ſæpe, duplum ejus rejicitur per vomitum, ſub initium Tertianæ,

& pa-

& paroxyſmus eſt nihilo minor. Ergo ſi ſeptem adhuc unciæ, ad ora venarum profectæ ſint, & duodecim per vomitum excretæ, ſint unciæ 19. requiſitæ ergo, pro Tertiana.

8. Cujus ſi dimidium acceperis nempe 8. bilis flavæ quotidie, & per conſequens, duplum pituitæ, erunt ejus unciæ 17. & ad minimum 4. unciæ bilis atræ quotidie: & ad minimum tantundem ſanguinis quotidie, quantum pituitæ: id eſt unciæ 17. quæ ſimul juncta, conficientur quotidie unciæ 46. in febriente etiam abſtemio his fabellis qui volet, fidem det, & ex his fiſtulis Muſicus concentum faciat, qui poteſt.

9. Concludo ſaltem ex ſuppoſitis Scholarum ſomniis: Nullatenus deberi venæſectionem, ut neque laxativum febrientibus, ſi humorum in ipſo naſcatur tantundem, cum tantundem conſumatur in febrienti abſtemio, quia deficiente appetitu, digeſtione, & cibo, attamen neceſſe eſt, hoc pondus compenſari ex maſſa cruoris. Ergo non eſt inſtituenda inanitio in febrienti abſtemio per biduum.

10. At quæſo, unde ſcivit Galenus, tantundem bilis flavæ, alterno die fieri, quantum pituitæ indies, & atræ triduo?

11. Præſertim qui nunquam cadaver humanum inſpexiſſe probatur 106. locis, ab Andrea Veſalio Bruxellenſe, & Anatomicorum Principe? Nam ſi Galenus hoc ſcribat abſque probatione, ſaltem Scholæ ſuo delirio ſubſcribere non tenebantur. Sin autem hoc didicit ab ipſis edoctus febribus, non poterat utique hoc idem in effectum, ſimul & in cauſam unius rei referre. Abſurdam namque atque ſtolidam principii petitionem continere neceſſe eſt? Idem pro ſeipſo in cauſam, & effectum producere. Puta, quod Tertiana contingat à bile flavâ putridâ, alterno die, & Quartana die tertio, à bile nigrâ, eò quod alternis diebus tantundem bilis flavæ conficiatur, quantum atræ toto triduo. Iterumque hujus rei veritatem probet, quod Tertiana adoriatur alternis diebus, & Quartana tridui intervallo, eò quòd tantundem bilis flavæ fiat alterno die, quantum atræ triduo.

12. Miſeranda certè medendi theoremata in Vere Adoleſcentum propinata, ægris obedire juſſa, & à Scholis hactenus adoratata. Unde videlicet ſuccedunt indies morborum infauſtæ curationes in perniciem Chriſtiani orbis, & ſalutis animarum.

13. At ſaltem ſi bilis, ſeſquialtera proportione excederet melancholiam, ſplen ad minimum ſuperat ſexies folliculum fellis.

14. Si ergo ratum ſit, quod Scholæ cum Galeno docent, quod alterna die tantundem fellis, aut bilis flavæ fiat, quantum atræ bilis triduo; ſitque Splen capſa atræ bilis, & folliculus fellis ſit theca bilis, aut [illegible]ator erravit in ſuis finibus, aliter fabricando ipſa illorum receptacula, quàm Galenus ſtatuit: aut fel & Splen non erant condi fabularum Scholæ Medicæ.

15. Proinde alii, quibus non ſatisfaciebant commenta Galeni de febrium circuitu, Aſtrologiam orarunt in ſuppetias, eò quod febris ſtatutis horis ſubinde repetat. Sed & hi alliduntur ad alias anguſtias, cum omnibus horis incipiant febres; itemque aliquot horis retardent, aut anticipent, imò per aliquot vices ſileant, & obdormiant. Unde non ſat ratum fecere, humanam naturam ad lubitum Aſtrorum cogi, ut neque materiæ febrili ſyngamiam cum Aſtris eſſe. Quiſquiliæ, & vani tinnitus ſunt, auribus credulis effuſa.

16. Alii quoque tandem per ſimilitudines quæſtioni ſe ſatisfeciſſe rentur, ſi dixerint, febres ſe habere per modum aliorum ſeminum: quorum quædam nempe citò germinant, ut Naſturtium; Petroſelinum verò longè ſegnius. Sed non valet exemplum, quod litem lite reſolvit. Nam ſemina, quæ tardius reſolvuntur in humido, propter gummoſam oleitatem, etiam pigrius germinant, ut & alia promptius, quæ mucilaginem, ſucco terræ viciniorem obtinent. Quocirca ejuſmodi ſimilitudo nullatenus ſpectat febres, quibus nolunt fieri paroxyſmos, ob reſolutionem facilem, aut difficilem; ſed ob humorum putridorum affluxum parcum, aut copioſum. Alioquin ſanè pituita à putredine alieniſſima, vix ſeptimo die affligeret, ubi interim atra bilis (quæ cadaveri cenſetur, vel carni ſimillima) longè citius putreret.

17. At ſaltem ſtante doctrina Scholarum, de rigore & circuitu febrium, neceſſum eſt Tertianam ſanari, per exhauſtionem materiæ in acceſſu,

& defectum novæ bilis, pro futuro paroxyſmo requiſitæ, ſi patiens toto biduo, à cibo & potu abſtinuerit. Sed conſequens eſt falſum, ergo & theſis Galenica. Sin verò Scholæ doceant, dicantque, tum novam liquari bilem è cruore. At hoc eſt naturam plus ſolicitam fingere, ut febrim conſervet, quàm alias vitam, vitæque theſaurum ſanguinem. Denique iſta bilis è cruore ſeparata, vel patrata, ſi putrida eſt: cur non unà cum bile præcedentis acceſſus eſt ablegata per venas, quæ jam antea in ven[illegible]um cruore detinebatur? vel an fortè iſta reſidua atque putrida bilis, prænovit contingentem fore bidui abſtinentiam, ut ſcil. in hunc defectum ſe reſervaret, ad continuandam febrim, alioqui præ bilis penuria perituram? Vel an natura ſibi complacuit in cuſtodia bilis putridæ? Quod ſi verò iſta bilis è venis affluens, non ſit putrida, profectò jam inſanit, atque furit natura, quod cruorem diſſolvat potius, ut habeat quod putrefaciat, in continuationem futuræ febris. Sed Scholæ Galenicæ fatentur illam putridam, ſingulisque acceſſibus effundi per venas humorem putridum, ac deferri in exiles venarum extremitates: illudque eſſe cauſam tremoris, acceſſus & frigoris immenſi. Cujus videlicet humoris putredo, dum ibidem magis intenditur, mox dein cauſet tantum æſtum. Has ego cenſui aridas ſtipulas, indignas fabulas, miſeranda figmenta anilia, & generi humano pernicioſiſſimas ignorantias.

18. Ac ſanè Fernelius hanc Scholarum inſcitiam detexit primus. Quare Rondeletius, & aſſeclæ Galeni, in Fernelium, tanquam Scholæ deſertorem, atque Apoſtatam invehuntur. Fernelius itaque nidum Intermittentium, circa Stomachum, Duodenum, & Pancreas, primum ſubodoratus eſt, & Continuarum ſedem, circa Cor fixit quidem; ſed à veteri curandarum febrium norma non auſus fuit deflectere. Cœperat enim apertè contra præcedentes Scholas diſputare, pro febrium nido; ſed poſtmodum inter abdita ſe occultavit, ſtramineis nempe vinculis humorum putridorum ſe extricare non valens, paſſus eſt ſibi eripi febrium eſſentiam & cognitionem.

19. Paracelſus verò febrium rigore terrefactus, febrilem cognitionem auribus tenere ſibi perſuadens, ſuo ſibi Microcoſmi invento allegorico titillans, febrim definit morbum ſulphuris ac nitri: atque alibi iterum, terræ motum Microcoſmi. Quaſi ſulphur & nitrum, ſeipſis fierent longè frigidiora, dum è limo [vel limbo, ut ait] Microcoſmi ſeparantur, & ultro poſt horas aliquot, ſponte accenderentur igne Ætnæ.

20. Etenim ut Galenus in veſtigandis cauſis ubique ceſpitavit, adeoque in eo ſe prodidit non eſſe Medicum, [cujus nomen ait, Inventor occaſionis:] Ita Paracelſus, mira licentia lapſus eſt in Microcoſmi parœmias Medico indignas. Dura quippe lex eſſet, quæ hominem, nuditer ut Macrocoſmum referret, præcipitaſſet in omnium morborum ærumnoſas neceſſitates. Ego certè gratulor animæ meæ, quod figuram Dei vivi referam, non autem mundi.

21. Deceptus fuit bonus hic vir, quod neſciret ignem nuſquam accendere, niſi ſuccendatur prius, nec utut finxerit, eſſe in nobis ſilicem & chalybem, ſimulque concuſſorem in puncto attritionis ſilicis. Non ſanè opus fuit his, ut neque pulvere pyrio, pro calore febrili, niſi primo appulſu crememur, & dehiſcamus medii. Deeſt ergo in nobis materia actualis ſulphuris, & ſalis petræ: deeſt connexio amborum, deeſt ignis actualis. Ac tandem deeſt corpus, quod iſtam accenſionem unico toleret momento. Næniæ ergo, & fabulæ ſunto, febrium cauſæ & origines in Scholis.

PHLEBOTOMIA IN FEBRIBUS EXAMINATUR.

CAPUT IV.

1. *Ratio unica contra humores, cætera alibi.*
2. *Propoſitio univerſalis pro Phlebotomia Galeno authore.*
3. *Syllogiſmus contra eundem.*
4. *Probatio Logiſtica.*
5. *Quod Plethora boni cruoris ſit impoſſibilis.*

6. In

6. *In venis non ſubſiſtere unquam cruorem corruptum.*
7. *Non poſſe dici plethoram in ſtatu neutro cruoris.*
8. *Ex theſibus Scholarum nunquam indicari venaſectionem.*
9. *Quid ſit propriè cacochymia in venis?*
10. *Coindicationes loco Indicationis propriæ, & oppoſitas contra indicationi perperam quadrare*
11. *Propoſitio Authoris contra venaſectionem in febri.*
12. *Scholæ infamant ſua laxativa per probationes venaſectionis.*
13. *Fines coindicationum.*
14. *Præmonitio Authoris.*
15. *Quomodo refrigerat ſanguinis miſſio?*
16. *Miſeranda hiſtoria Infantis Cardinalis.*
17. *Summe notandum contra Medicos cruoris avidos.*
18. *Conſcia mens mille teſtes.*
19. *Argumentum inde ſumtum.*
20. *Eſſentialis ſtatus febrium.*
21. *Explanatio præcedentis Argumenti de refrigerio, & ſubterfugia Scholarum.*
22. *Non iri ab uno extremorum ad aliud, male à Matheſi duci in medicinam.*
23. *Elenchus eſt in medendo.*
24. *Argumentum ex theſi Scholarum opponitur.*
25. *Fucus Scholarum ex pertinaci inſcitia.*
26. *Vires obtinent primatum indicandi.*
27. *Opponitur Hippocrates de Athletis; ſed male intellectus.*
28. *Depletionum differentia.*
29. *Minus nocent febris, quam venaſectio.*
30. *Obligatio Medentum.*
31. *Intentio generalis in febribus, & huic oppoſita venaſectio.*
32. *Semper venaſectionem obeſſe probat Matheſis.*
33. *Incertitudo Medentum, principiorum defectum arguit.*
34. *Venaſectio nequit minuere cauſam febrium.*
35. *Argumentum à ſufficienti enumeratione.*
36. *Alia à cruoris qualitate.*
37. *Quorſum cogantur Scholæ.*
38. *Spes vana in emiſſi cruoris mutationibus.*
39. *Vanam coindicationem Phlebotomiæ pro revulſione, tam in febri, quam menſtruo.*
40. *Derivatio in morbis topicis quandoque utilis; ſed in febribus impertinens.*
41. *Venaſectio nocua in Pleuritide.*
42. *Diſcant Scholæ à ruſticis, ſua axiomata eſſe falſa.*
43. *Revulſio in febribus noxia.*
44. *Quid Medici ex hoc capite diſcere debeant.*

ANtequam ad ulteriores ſcopos pergam, debebam repetere, quæ alibi longo Tractatu demonſtravi. In natura videlicet non eſſe duas biles, & pituitam, tanquam partes conſtitutivas cruoris, niſi Tractatus febrium ſuccinctiorem me poſtularet, præcipuè quod iſthæc per ſe hoc loco ruant: ubi non humorum, niſi putridorum ſit mentio, cum animal putridum non ſit amplius animal. Duo igitur præſidia univerſalia medendi tantum examinabo Phlebotomiam nimirum & Purgationem, tanquam binas Medicinæ columnas, quibusque colliſis, totum ædificium, ſponte velut in rudera concidit, ablitisque his præſidiis, Medentes deſerant infirmos, non habentes remedia, præter corporis atque virium diminutiva, quæ ſigillatim attingam univerſa.

2. Enimvero ex conſenſu Galeni, in omni febre (hectica excepta) requiritur Venæſectio.

3. Scholis itaque & exitioſæ hujus ſeculi conſuetudini hunc ego Syllogiſmum ſtatuo. Phlebotomia eſt inutilis, ubicunque non indicatur neceſſaria: ſive, ubi indicatio illi propria deeſt: Sed in febribus non indicatur neceſſaria. Ergo Phlebotomia in febribus eſt inutilis. Probatur major. Quia finis eſt cauſarum directrix prima, & diſpoſitrix mediorum ad ſe. Ubicunque ergo finis non indicat neceſſitatem mediorum, fruſtra comparantur ad finem non requiſita. Præſertim ubi ex contraindicatione conſtat, cruorem non emittit abſque virium jactura. Perperam ergo inſtituuntur ejusmodi media, quæ finis indicat fruſtra, inutilia, & cum virium diminutione fieri.

4. Minorem autem probat Horat. Augenius de S. Monte, tribus libris ex profeſſo. Docens Acade-

Academiarum conſenſu, quod ſola plethora, ſive venarum nimia plenitudo, id eſt, nimia cruoris abundantia ſit indicatrix phlebotomiæ. Neque id quidem directè ad ſanationem febrium; ſed ob plethoræ evacuationem. Atqui in febribus nunquam ſubſiſtit plethora: ergo nunquam in febribus indicatur phlebotomia, & per conſequens, eſt hæc omnino inutilis. Concluſio eſt quidem nova & paradoxa, attamen vera. Quod igitur pluribus erit probandum. Ipſe Galenus probat ſubſumtum. Docens ſingulo febrium acceſſu plus bilis difflari, quàm biduo generetur. Interim cætera membra non ceſſant nutriri conſueto ſanguine, id eſt, adhuc præter conſumtionem à febri cauſatam, ſuam taxam cruoris ſoliti conſumunt. Quæ præcedenti capite, ex humore per vomitum rejecto, in computum redegi. Jam verò illud ipſum majori conniventia inculcandum eſt. Quocirca ſi bene valenti, quotidie fiant unciæ octo cruoris, neceſſum eſt, totidem quoque indies in alimentum abſumi, aut alias, mox in immenſam molem homo protuberaret. Quid ſi ergo benevalenti quotidie decedant unciæ octo cruoris: certè non minus conſumet febris. Ergo cum nulla, aut pauca ſit ciborum appetentia, digeſtio, & ſanguificatio, neceſſariò quoque mox binis diebus plethora, ſi qua ſit initio, deficiet, ceſſabitque ejus indicatio, pro cruoris miſſione in febriente. Quod autem mox in febribus non ſit amplius plethora; hoc vident, quotquot ulcera è cauterio patiuntur. Quæ ſcil. mox à febribus ſiccantur, nec ſolitum pus dant.

5. Inprimis autem notandum, ut nunquam vires peccare poſſunt abundantia, nequidem in Mathuſalem: ita nec bonus ſanguis, peccat nimietate, eò quod vires vitales, & ſanguis, ſint correlativa. Quia juxta Scripturam, anima, ſive robur vitale, eſt in ſanguine. Ex conſequenti ergo, nunquam poteſt eſſe plethora in bono ſanguine.

6. Ab altera autem extremitate, præcedenti capite demonſtravi, non contineri unquam in venis, ſanguinem corruptum.

7. Ergo, ſi qua ſit unquam poſſibilis plethora venarum, illa deberet conſiſtere in medio ſtatu cruoris, inter corruptum & optimè ſanum: ſive conſideremus eundem ſtatum decidentiæ & neutralitatis, vel demum, quatenus ex utroque miſtum, ſaltem meminerint Galeniſtæ, bonum provenire ex integra cauſa, malum verò è ſingulis defectibus: adeoque hunc ſtatum non dici plethoricum: ſed cacochymicum. Nec optare venæſectionem; ſed potius purgationem, quæ ſelectivè malum educat, bonum autem relinquat.

8. Adeoque ex ſuis theſibus, nondum probari venæſectionem, ullatenus indicari.

9. Nam juxta rei veritatem, jam ante oſtendi, non conſiſtere cacochymiam in venis, quæ ſc. eſt duntaxat cruoris turbatio: ad quam ſublevandam, non indicari turbati cruoris exhauſtionem, quantum turbatoris affectus ablationem potiſſimum quod ſit purior ſanguis, qui per cordis centrum tranſiens, ſuam depurationem eſt ſortitus: ideoque qui è cubito trahitur, primuſque educitur, purior erit, relinquetur autem intus impurior.

10. Porrò cum jam conſtet deeſſe plethoram in febribus, quæ ſanguinis emiſſionem requirat, idque quadantenus Scholæ olfecerint; ſubſtituerunt loco Indicationis aliquot coindicationes, quaſi æquiponderantes Indicationi adæquatæ in natura, & præponderantes contra indicationi.

11. Quæ alioqui ſanè, cum à virium conſervatione deſumitur, tota primatum obtinere debet, eo prorſus nomine, quod omnis febris citò, tutè, & perfectè ſit curabilis abſque venæſectione.

12. Enim vero pro omnibus tam diverſis clientum humorum putrefactionibus, & febribus inde manantibus, unico venæſectionis præſidio ſtatim utuntur: quia affatim (ut ajunt) ſuccurrit, & ad lubitum ſiſtitur: qua ſaltem diſtinctione ſua laxativa quodammodo infamant.

13. Ajunt namque licet venæſectio naturali, atque unica ſui indicatione, propter plethoram requiri videatur; imò nec illa humores putrefactos propriè auferat; attamen refrigerat, venarum ſarcinam exonerat, vires recreat, partem mali humoris unà cum bono demit; fluxumque humorum ad nidum putredinis, per derivationem ac revulſionem ſiſtit, pacat, avocatque. Quapropter natura ſolamen ſentiens, cætera felicius

licius

licius faciliusque ſatagit. Bona ſunt verba, ait ſus, comedens pſalmos pœnitentiales; at non proſunt famelicæ. Hæ ſunt videl. coindicationes, quibus continuandam mortalium perniciem perſuadent, quibusque ſigillatim ſatisfaciam.

14. Atqui ante omnia præmonitum volo, quod quamquam in robuſtiori & pleniori corpore, notabilis læſio per cruoris emiſſionem non fit, imò non rarò mox ſublevari, etiam ægri ſanari videantur; non poteſt tamen non improbari venæſectio, cum citra eandem felicius ſanentur febrientes: nam utut ad primam vel iteratas venæſectiones, ſæpe febrium atrocitas remiſerit, id ſanè non aliàs contingit, quàm quod Archeus ſubitam virium depletionem, ac indebitam refrigerationem perhorreſcat, adeoque expellere materiam febrilem, & fungi officio negligat. Qui verò per phlebotomum curari videntur; certè recidivant, ſaltem tardiorem, minusque firmam conſequuntur valetudinem. Quam aſſertionem Turcæ probant, magnaque orbis pars mecum venæ apertionem ignorans, quippe quàm Deus in natura nusquam inſtituiſſe legitur, aut approbaſſe, imò ne quidem ejus mentionem feciſſe.

15. Quod autem ad primum coindicationis ſcopum, qui refrigeratio dicitur, attinet. Profectò ſanguinis miſſio non alio titulo refrigerat, quàm quatenus de calido vitali furatur. Non autem, quòd vim frigefactivam & poſitivam obtineat. Quo ſaltem nomine debet ejusmodi refrigeratio eſſe nocua. Cur quæſo, in hectica non aperiunt venam? an non indiget febris refrigeratione? vel deſinit eſſe febris? At deficit cruor hecticis, quare defectu cruoris, & virium, facilis eſt noxæ animadverſio per phlebotomiam allatæ, quam alioqui vires robuſtiores tegunt:

16. Anno 1641. 8. Novembris diſſectum fuit corpus Principis Ferdinandi, Hiſpaniarum Regis fratris, Cardin. Toletani, qui 89. diebus Tertianâ febri agitatus obiit ætatis 32. annorum. Etenim ſublatis corde, hepate & pulmone, adeoque diſſectis venis & arteriis, vix cochlear cruoris, in cavum thoracis confluxit: planè nimirum hepar oſtendit exangue, cor verò inſtar cremunæ flaccidum. Biduo enim ante mortem plus ediſſet, ſi ipſi conceſſum fuiſſet. Fuit nempe per venæſectiones, purgationes, hirudinesque exhauſtus, ut dixi, non deſinebat tamen Tertiana ſuum typum ſervare.

17. Quid ergo tanta ſanguinis evacuatio profuit? Quidve refrigeratio iſta palàm fecit, niſi quod vana eſſent ejusmodi evacuantia, quæ ne punctum quidem febrium tollerent.

18. Eſtne iſta medendi methodus, quæ facit Medicum, quem creavit & honorandum præcepit, ob ſui neceſſitatem, Altiſſimus? Si neſciat in viro juvene curare Tertianam; quorſum conferet iſta methodus? Eſtne illa ars, cujus eget infirmus, & non ſanus? Utinam atque utinam Princeps bonus ille non fuiſſet uſus? Qui cum Cortraco redux à Senatu Bruxellenſi ſalutaretur, convaleſcens ab agone mortis præ cruoris & virium minutionibus, tum firmus obambulabat in cubiculo.

19. Horrent itaque Medentes, ſuos febriculoſos exponere ad occurſum frigidorum, quibus ſcilicet ſtatim, atque affatim, experirentur refrigerantium virtutem, indicio manifeſto, quod non multum fidant ſuis calorum, & refrigerantium regulis; Nam cum jam conſtet, totum calorem in febri eſſe ipſiusmet ſpiritus vitalis: ſequitur etiam, quod refrigeratio per venæſectionem, ſit mera ſpiritus vitalis, unà & ſanguinis exhauſtio, & depauperatio. Nam ſi febris ſit curanda ut intemperies, per venæſectionem, tanquam remedium refrigerans (contrarium heu conſtat! per exhauſtionem omnis ſanguinis è Principe Infante Hiſpaniarum, in quo adhuc pridie ante mortem febris Tertiana, non obſtante tanto refrigerio, ſuos acceſſus ſervabat,) ſoloque frigore, ſanationem intendant alii etiam in quotidiana (quam è pituita putrida accendi ſcribunt) ſaltem refrigerium iſtud longè facilius obtinerent, exponendo ægrum ſeminudum, ad Boreæ, vel Zephyri flatum, vel ſuſpendendo in aqua, aut profundo puteo, donec ſe ſat refrigeratum teſtaretur. Statim enim ſic & affatim ſanationem abſolverent, ſi intus conſcia inſcitia ſuam caloris eſſentiam febrilem non damnaret.

20. Itaque febris non eſt nuda caloris tempeſtas, ſed adeſt occaſionalis vitiata materia, ad

cujus expulſionem Archeus per accidens ſe accendit, velut indignatus. Quod quamdiu in Scholis fuerit neglectum, præpoſteræ, pernicioſæ, & conjecturales erunt febrium ſanationes, eoque omnes ne quicquam gratiarum actione dignum debebunt medenti, cum ſpontaneâ naturæ bonitate curentur, atque utinam per Medicos non poſtergarentur.

21. Ad argumentum verò ſanationis per frigus ſubitum reſpondebunt Scholæ periculoſam eſſe itionem, ab uno extremo ad aliud. Qua ſuæ ignorantiæ excuſatione os populi obturant, velut aliquid fide dignum dicerent. Non advertentes, quod in eo ſibi contradicant, dum venæſectionem eo potiſſimum ſcopo laudant, & præferunt laxativis, quod ſtatim, atque affatim, per refrigerium ſuccurrat, ideoque velocis, & præſidiis univerſalis nomenclaturam dedêre.

22. Suam enim impotentiam, in inſcitia fundatam, cogunt ad arbitrium axiomatis male intellecti, & pejus applicati: Siquidem indubium eſt, quod liceat confeſtim abſcindere laqueum ſuſpenſi, ut privatus aëre, illo quantocyus potiatur. Item quod liceat ſubmerſum, ſtatim prono ſitu deponere, ut aquam è pulmone rejiciat. Liceat, inquam, aliquem ſtatim ad ripam extrahere: liceatque ſtatim vulnus ab indiſpoſitione liberare, & cicatrice claudere. Plurima enim ſic vulnera unico die ſigillantur: quod ſolutio continui nil indiget præter ſui reunitionem, liceat ſtatim os fractum vel dislocatum reponere. Liceat ſimiliter in Caduco, Syncope, Lipothymiâ, Crampo, quanto citius infirmos revocare, excrementorum detentiones ſolvere ſtatim, ſtatimque profluvium muliebre ſiſtere. Neque enim autumandum, quod natura in propria deſtructione gaudeat, quodque è ſtatu ſano, repentinam quidem mortem intromittat, remedium autem recuſet, quod repente morbum repellat. Alioqui non faceret, quod in poſſibilibus eſt longè optimum, uti nec unumquodque deſideraret eſſe, & conſervari. In Matheſi quidem ſtatuitur impoſſibile, ab extremo ad extremum pergere abſque medio, negatque iſtud medium omnem penitus interjacentiam: quam ſi in naturalibus, cum quadam latitudine dederimus, adhuc confeſtim, atque optimè egiſſe cenſebimur. Adeoque nec licet illud Matheſeos ad ſanationes torquere. Fateor equidem, non licere hydropem, per paracentheſin, unica affatim vice educere: ut neque pus, è grandi apoſtemate totum elicere; nec conglaciatum præ frigore, immediatè ad hypocauſtum deferre, neque fame penè extinctum affatim alere. At ſanè, iſtud non cogit mediocritatis tardus, & neceſſarius inceſſus, ut talis, aut ab uno extremorum ad aliud progreſſio, quaſi natura celerem opitulationem averſaretur. Cum hæc ipſi ſit indicatio vernacula, cognata, medullaris, & intimè propria. Sed vetantur iſta, quia virium inde dependens exſolutio non ferret celere iſtos motus.

23. Per elenchum ergo cauſæ non ut cauſæ, Scholæ ægros arcent, à ſubitaneo auxilio, quod non habent: ut ignorantiam aliquo apud vulgus velent axiomate, malè directo. Nam quoties ſine virium amiſſione (vires namque ſemper primatum obtinent in Indicationibus) ſanatio haberi poteſt, quo citius id fit, majori quoque jubilo naturæ arripitur. Prout & in febribus, multa jucunditate, utili admiratione obſervavi.

24. Ergo (in terminis) ſi febris ſit merus calor præter naturam, debeatque per contraria debellativa omnis ſanatio perfici: ergo requirit frigefactionem præter naturam, ut ſcilicet contraria ſtent ſub eodem genere: Id eſt, neceſſario febris omnis ſanaretur ab ambientis multo frigore; ac potiſſimum, quia ambientis frigus vires colligit, non autem diſſipat. Sed conſequens eſt falſum: Ergo & antecedens.

25. Ergo Scholæ non intendunt per venæſectionem caloris refrigerium; ſed primariò ablationem ipſius cruoris, & mitigationem accidentium, quæ vires debilitatas conſequitur. Sive primariò intendunt virium & ſanguinis diminutionem. Id quod pleno fuco appellant liberiorem arteriarum reſpirationem.

26. Ego verò Indicationem, quæ virium conſervationem concernit, eſtque oppoſita venarum depletioni cuicunque ſemper maximi pendo, quia diminutis ſtratiſque viribus, nec morbus profligari poteſt, nec aliquid ſupereſt Medenti agendum. Idcirco Hippocrates decernit naturas ipſas eſſe morborum medicatrices quod Indicatio, quæ à viribus conſervandis ſumitur, totum

totum ſanationis ſcopum moderetur. Ut ergo ratio vires cuſtodiendas ſuadet: ita & cruorem, quòd hic illas contineat.

27. Hippocrates quidem in plethora Athletarum ſtatim, & cumulatim, cruorem juſſit mittendum. Idque Scholæ pro venæ ſectione ubique intonant. Sed ridiculè iſtud pro morborum, febriumque ſanatione allegatur. Non enim id juſſit propter metum plethoræ, utcunque venæ illorum ſanguine ſat abundent; ſed ſolum, ne vaſa repleta, in roboris exercitiis diſſiliant, ac dehiſcant. Alioqui quid Athletis ſanis, cum ſanatione febrium intercedit commune? non enim febrienti metus eſt plethoræ, nec ut vena exercitiis rumpatur.

28. Notandum porrò, depletiones cruoris ſic ſe habere; Quod quæ à Venere facta eſt, ſit irreparabilis virium exhauſtio, quia demit de innato cordis ſpiritu. Huic autem propinqua eſt exhauſtio per venæſectiones facta, eò quòd promtè ſuffuretur Archeum influum, & affatim. Morbus verò, etſi vires directè quoque oppugnet: quia tamen id non efficit affatim, ſed ſenſim, ideo vires potius concutit & atterit, quàm quod verè exhauriat.

29. Facilior itaque eſt virium reſtitutio, à morbo attritarum, quàm exhauſtarum à venæſectione. Nam qui à venæſectione debilitantur in morbis, plerumque deſtituuntur criſi, & ſi à morbo reſurgant, paulatim, multiſque anxietatibus valetudinarii convaleſcunt, longâ dierum ſerie, & non ſine metu recidivarum. Qui verò morbo decumbunt abſque venæſectione, reſtituuntur de facili, & convaleſcentes mox priſtinum attingunt ſtatum. Sin verò remediis deſtituti, etiam nonnunquam ad extremum devenerint; criſin tamen natura molitur, eoſque reficit, eò quòd illorum vires, etſi à morbo conquaſſatæ quidem ſint, non tamen perierint, exhauſtæ affatim per cruoris emiſſiones.

30. Quapropter Medicus ex conſequentia, & in charitate tenetur mederi, non per diſpendium ſubitaneum virium, ut neque per pericula inde conſequentia, nec etiam per vitæ abbreviationem neceſſariam, juxta Pſalmum. Spiritus meus attenuabitur (ergo) dies mei abbreviabuntur. Cumque juxta Sacra, vita gliſcat in ſanguine, utut hunc affatim dimiſeris, non niſi cum vitæ præjudicio emiſeris.

31. Intentio enim perpetua naturæ, ſanandis febribus, eſt per ſudores. Ideoque acceſſus plerumque terminantur per ſudores. Sed huic intentioni diametraliter opponitur venæſectio. Siquidem hæc vellit cruorem introrſum, ad replendum vaſa cruore depleta: motus verò naturæ, ad ſanationem febrium requiſitus, procedit à centro foras, à nobilibus, & viſceribus, ad pellem.

32. Quod autem venæſectio debiliter neceſſariò, licet fortiores, & plethorici id ſecus experiri & teſtari videantur: ſi textus ſacer, qui vitam in ſanguine habitare admonet, non ſatis ponderis habeat; ſaltem id manifeſtum fiet, ſi liberaliori ſanguinis miſſione peccaveris: ſtatim enim vires, & æger concidunt. Ergo in Matheſi ſi ſex notabiliter lædant: tria non poſſunt non lædere, quanquam non ita ſenſibiliter. Lædere autem naturam, qui eandem ſanare & reſtituere debet, non eſt permiſſum, ſi ipſa ſibi natura debeat eſſe medicatrix, tantoque felicior, quo fortior. Satis enim ſit Medico, quod æger alioquin inexcuſabili debilitate labaſcat per morbum, inedias, inappetentias, inquietudines, dolores, anxietates, vigilias, ſudores &c. neque idcirco fidus Auxiliator debet debilitatem addere debilitatibus.

33. Fraudulentum eſt ſublevamen, quod venæſectio adfert, ejuſque tam incertum eſt remedium, quod nemo Medentum hactenus auſit polliceri ſanationem inde futuram. Quiſque artificum facit, quod promittit. Statuarius nempe ſtatuam, calcearius calceos indubiè parat. Solus autem Medicus nil audet ex arte ſpondere ſuâ: quia nititur fundamentis incertis, per accidens duntaxat, ſubinde, atque doloſè proficuus. Quia utcunque rem verteris, ignorantiæ plenum eſt, procuratâ debilitate ſanare velle.

34. Per repentinam nempe cruoris depletionem, cumulatè factam, plerumque natura negligit expulſionem ſui hoſtis. Quam attamen expulſionem demonſtravi continere totam febrium, & naturæ ſcenam. In confeſſo eſt præterea, quòd materia febrilis non conſiſtat in vena ſupra Cor: & per conſequens, neque venæſectio materiam occaſionalem ullatenus exhauriat, aut directa medendi intentione, effectivè ſanet.

35. Deni-

35. Denique, ſi mittendus cruor, ob perſpirationem facilem arteriarum. Id ſaltem fruſtraneum in initiis & incrementis febrium, cùm calor nondum viget. Cumque in ſtatu, ut neque in declinatione ſit mittendus cruor. Ergo nunquam. Quod autem non in ſtatu, probatur: quia præpeditur criſis, cum natura, (ut ſcribunt) maximè impedita luctatur, & plerumque victrix, minimè tum toleret virium jacturam, & avocationem à duello. Sin verò in ſtatu natura victa ſit, quid erit venæſectio tum aliud, quam merum homicidium? Si ergo in ſtatu non convenit venam pandere, dum maximus calor, anxietas, & potiſſima arteriarum exigitur reſpiratio: multò certè minus conveniet in initiis, & augmentis. Præſertim quod primis ſtatim diebus metus plethoræ abeat, adeoque ſat facilis ſit arteriarum perſpiratio. Quod autem morbi, in ſua declinatione, venæſectionem nec petant, nec tolerent, tam eſt clarum, & omnium voce teſtatum: quod nemo venæſectionem unquam, per declinationem morbi, intentet.

36. Conſideremus præterea, quod in febribus, cruor in venis vel bonus ſit, vel malus, vel neuter. Si bonus: bonum erit, bonum detinuiſſe, eò quòd viribus addat. Nam (ut alibi oſtendi) plethoræ metus, vel mox ab initio, ſi quis eſſet, ceſſavit. Quod autem volunt bonum cruorem dimitti, ob refrigerium, & putredinis difflationem. Jam enim utrumque ſat ſublatum eſt, & imaginarium bonum, quod ſupponunt, realem, & neceſſariam virium jacturam adfert.

37. Cæterum docent Scholæ venæſectionem in febri non mandari, propter bonitatem cruoris, quæ nempe ſupponunt malum & putredinem. Ergo autem ſat docui, non dari corruptum in venis, quamdiu vivitur; & per conſequens, ruere hunc Scholarum ſcopum in vena ſecanda. Oportet ergo mihi demonſtrent malitiam cruoris, quæ ſit citra ejuſdem corruptionem. Deinde, malum iſtum cruorem detineri in vena, à corde uſque ad manum, ſi ratam velint venæſectionem, in quantum talem, vel quatenus revulſionem. Doceant, inquam, quòd malus cruor non ſit in primis officinis, eductoque per cubiti venam cruore non trahatur deterior ad cor, qua vena cava dexterum cordis ſinum facit. Inſtruant pariter, quòd depletis ſuperioribus venis, non ſit major libertas, & impunitas, qua noxia & febrilia ad cor pertingant, quàm ante. Adeò quòd loco difflandi putredinem, (quam in rei veritate probavi nullam) non occaſionetur potius liber aditus auræ putridæ ad cor. Quorſum nempe depletarum venarum vacuitas attrahit cruorem infernè. Oſtendant, inquam, qua ratione effluvium cruoris, & diminutio virium per cubitum, impediat putredinem, ſive importet correctionem, & redintegrationem putridi. Item explicent ſe, quid velint dici, quod venæſectio fieret, quo arteriæ liberius reſpirent, cum putredo, (ſi qua eſſet in venis poſſibilis) non affectet ſanguinem arterialem totius naturæ condum. Probentque inſuper, quòd imminuto bono ſanguine, & viribus, proportionaliter, ſit major poteſtas reſiduo impuro, inquinatoque per putredinem, [ut ſupponunt] ſeipſum præſervandi à putrefactione imminente. Doceant item contra Textum ſacrum, quod vita atque anima ſint potius & libentius in contaminato ſanguine reſiduo, quàm in puriore per venæſectionem ablato. Alioqui regulariter boni eductio includit reſidui mali auctam proportionem, effrænemque licentiam. Quid ſi demum in febri, ac venis, cruor ſit malus, bonumque ajunt; [tanquam ſignum & effectum] quod in miſſione cruoris, malus effluat: putentque, tantundem ſaltem mali cruoris abreptum. Primò probent cruorem, quem cenſent noxium, verè noxium, prout antè jam probavi inſontem: Ac dein doceant, per ejuſmodi mali cruoris feſtinam & plenam emiſſionem, nil præjudicii viribus eſſe ablatum: quodque ſuperſtite cruore inquinato, minutis jam viribus, ſanguinis facta depletio erit in cauſa, cur putredo reſidui cruoris pergere minus valeat? & an ſperent quandoque in venis ſemel putrefacto cruore quomodolibet, ab ejuſmodi videlicet privatione, dari in natura regreſſum?

38. Etenim oſtendant, non contradicere, quod febri proprium ſit, cruorem ipſum inquinare, & hanc proprietatem tolli à poſteriori, à putrefacti ſcilicet remotione? etenim ſi primum impurior ſanguis è vena depromatur, iteratò venam pandunt, interim vires conſternunt, turbans-

bantque, hinc & criſis ſpem tollunt, quid ſi tum rubicundior effluxerit. Certè exclamant. Quaſi totum mali agmen ablatum prima vice, fuiſſetque febrium ſedes, à corde ad cubitum duntaxat extenſa; bonus autem, circa hepar reſideret. Aſt deprehendi ſemper in Hydrope ultimorum excrementorum formidoloſas evacuationes, multoque ideo magis, in nuda ſanguinis abreptione, quæ recta via à corde per vulnus, vitales ſpiritus abducit, ſive is malus, ſive bonus, vel neuter cenſeatur. Inprimis probavi, quòd peccent petitione principii, tam quæ de Synocho, cauſoque putridis, quàm quæ de ſanguinis putridi emiſſionibus ſupponuntur. Quapropter loquendo ad numeros, ſublevamina facta propter virium ereptionem, ſemper inveni fraudeplena, ut pro tantillo ſublevaminis, vires morborum bajulæ enerventur. Perinde enim atque potus febrium initio, ſitim pro tantillo ſolari videtur; ſed quis tam demens, quod cum potaret, ſi ſciret potum ſibi vires neceſſarias ſuffurari? Inſidum eſt itaque, doloſum, & momentaneum refrigerationis auxilium per venæſectionem. De neutro tandem cruore, qui nec bonus nec malus ſit reſpectu venæſectionis, nil dici eſt operæ pretium: cum negatum ſub disjunctione, negari etiam poſſit copulativè. Nam ſive neuter ſit is, qui commiſtione boni cum depravato conſtat, [ſupponendo depravatum, qui non eſt] vel is, cui eſt introducta alteratio neutra, in utrumque eventum prædicta ſatisfaciunt.

39. Tandem ut ſpem, quæ in revulſione eſt, abſcindam, & ſic omnes ex æquo tollam coindicationes, tanquam miſera pertinaciæ ſubterfugia. Inſanum eſt ſubſidium, venæſectionem, (copioſam enim plerumque hoc fine exigunt] feciſſe, ſive in febribus, ſive demum in menſtruis, propter revulſionem: eò quòd materia febrilis non natet in cruore, aut fluctuet in venis, tanquam piſcis in aqua, ſed vaſi intus adhæret, prout ſuo loco de materia occaſionali ediſſeram. Pro menſtruo autem ſimiliter: eò quòd ejus ſeparatio fiat è toto, & non niſi ſeparatrice manu Archei. Phlebotomia verò nil ſeparat ſeparabilium: quia ſine præcognitione finis: adeoque abſque electione agit. Sed perpetuò effluit vicinior, mox vaſe aperto, & inſons cruor quem, quia dein continuo filo alius ſubſequitur metu vacui: idcirco menſtrua circa uterum, ſtudio naturæ alioqui collecta, per venæſectionem inde diſtrahuntur, ac in totum retrogradiuntur. Si autem Phlebotomia quandoque in plethora & euchyma muliere bene ſucceſſerit, at certè in aliis multis, miſerandam cataſtrophen dedit. Etenim ſi menſtruum, ſola ſui quantitate, (dum jam collectum, & in venis circa uterum ſegregatum eſt) peccaret, Indicationem Phlebotomi individuam, & in ſolo caſu ſuppoſito lubens admiſero. At menſtruum, bene conſtituto utero ſi fluxerit, abundè ſuis ſatisfacit finibus, & hactenus revulſio fruſtranea, quanquam etiam impoſſibile hypotheſis ſupponat. Phlebotomia namque, non niſi mera eſt cruoris, & indiſtincta depletio. Depletæ autem venæ, ex tempore, undecunque, qualemcunque cruorem ad ſe revocant. Quia ut cruoris ſunt avidæ thecæ; ita & vacuitatis impatientes. Atque proinde menſtruum, in exitum dicatum, id eſt, hactenus catalogo excrementorum ſemel inſcriptum à natura, venæ depletæ alliciunt.

40. Derivatio autem, quia parca eſt cruoris effuſio, modò congruis è venis fiat, ſæpe profuit multis morbis topicis, adeoque in febribus eſt impertinens.

41. Sed inſtant venæſectionem in Pleuritide eſſe ita neceſſariam, ut ſub pœna capitali ſit injuncta. Siquidem ajunt, niſi ad coſtas affluens cruor, multi cruoris effuſione revellatur, periculum eſt, ne mox Pleuritis hominem interimat ſuffocando. Ego ſanè nemini Pleuritico ſanguinem mitto, eſtque curatio ejuſmodi tuta, certa, commoda & ſolida. Nemo illorum perit. ubi interim ſub phlebotomo plures longa tandem tabe pereunt, & quotannis recidivam experiuntur. Juxta Galenum enim, quicunque die quadrageſimo non ſunt perfectè ſanati, tabidi fiunt. Ego verò, intra paucos dies, perfectè ſano, nec recidivam ſentiunt.

42. Nec quidem ſolus mea ad hoc arcana habeo. Quin imo vidi ruſticum omnes pleuriticos tertio potu ſanantem. Utebatur enim ſtercore jumenti pro viro, & caballi pro muliere, quod diluebat in cereviſia, ac colaturam, ex-

preſſam propinabat. Tanta ſcilicet eſt Medentum ignorantia, tantaque Scholarum pertinacia, quod Deus ruſticis & parvulis det ſcientiam, quam Ethnica littera inflatis denegat.

43. Jam ſpectandum, ſi aliquis revulſionis uſus in febribus. Enimverò cùm opus revulſionis non ſit primariò aliud quàm venæſectio, ad quam per accidens, ſperatur ſuccedens cruor venturus, ejuſque rei beneficio, non fluxurum fore ad locum affectum. Ad quam theſin ſequitur, quòd per ejuſmodi evacuationem trahetur cruor peccans febrilis, [ſic loquor connivens] in venas diſperſus, qui alias ſuo nido, procul à corde latitans, ſuæ noxæ fermentum, non tam ferociter cordi communicaret. Quod eſt dicere: Per ejuſmodi revulſionem fore, quod humor peccans, à parte ignobili, ad nobiliorem traheretur. Crudior namque, ac fæculentior ſanguis eſt in Meſaraicis venis, defæcatior autem, qui propius ad cordis aulam acceſſerit. Aliàs namque indiſcreta natura, juxta vitæ fontem prima parricidii tela ſtatuiſſet. Cum igitur non fluctuet in venis materia febrilis, nec ſedeat prope cor: Abſit credere, illam per venæſectiones exigi, aut loco moveri, utut alioqui ſubinde diverſicolor ſanguis, per iteratas ſanguinis emiſſiones emungatur. Atrox itaque remedium, ſi ad locum emiſſi cruoris, alter à remotis acceſſerit. Nam ſic in totum, & ad nobiliora, unius loci labes diſpergererur, eſtque alioqui facilis coinquinatio in habentibus ſymbolum.

44. Tandem, ſi ſemel abdicatis Ethnicorum erroribus, Moderni in vitam proximi reſpicerent, ſcirent utique, vana eſſe revulſionum commenta; pernicioſam theſauri ſanguinis & virium deperditionem: Nullam noxam à ſanguine intra venas; ſed tantum ab hoſtilibus, & peregrinis excrementis inſultare: Deum quoque ſufficientia feciſſe ſordium quarumcunque emunctoria, nec laceratione venarum opus, pro febrium victoria.

PURGATIO EXAMINATUR.

CAPUT V.

1. *Prima confeſſio Scholarum de ſuis purgantibus.*
2. *Fraudes correctionum.*
3. *Altera confeſſio.*
4. *Tertia.*
5. *Excuſationes turpes.*
6. *Quarta confeſſio.*
7. *Hiſtoria frequens.*
8. *Dolus in nomine.*
9. *Explicatur, quid ſit dari laxativum, dum turgent humores, & quàm fraude plenum.*
10. *Hiſtoria pœnitentiæ Authoris.*
11. *Concluſio inde tracta.*
12. *Novem notabilia in Scholarum perniciem.*
13. *Hiſtoria cujuſdam Principis viri.*
14. *Quinta confeſſio.*
15. *Examen prædictorum.*
16. *Sexta confeſſio.*
17. *Subterfugia vana, & fæda.*
18. *Retorta tela ex confeſſione ſeptima.*
19. *Argumentum veneni à fætore.*
20. *Probatio mechanica.*
21. *Idem ex Galeno.*
22. *Probatio ab effectu.*
23. *Scholæ impugnant ſua theoremata.*
24. *Poſitis hypotheſibus Scholarum, nemo mori poſſet à febri, & falſum eſſet, quod non danda purgantia initio febrium.*
25. *Quod hic Aphoriſmus dolum includat, & Hippocratis inadvertentiam.*
26. *Coctio in morbis nominis abuſus.*

1. AGnoſcunt Scholæ ſua purgantia, ad Agaricum uſque correctione opus habere, eò quòd vim inferant naturæ.

2. Atque utinam correctiones illæ, non ignavæ, non ſtolidæ eſſent, potiuſque inſervirent ad comparandam innocentiam medelæ, quam ad ejuſ-

ad ejus caſtrationem. Siquidem caſtratio virium in pharmaco dolum concludit, ne videlicet æger venenum ſubeſſe intelligat. Cicurata etiam officinarum remedia, ſunt inſtar lupi domeſtici, qui datâ occaſione, dum ſibi confiditur, ad ſolitam naturæ ſuæ ferociam redit. Hinc enim nec correcta pharmaca, proprio etymo appellare audent. Puta, Diagridii nomine Scammonæam velant, ut & Alahandal Colocynthidem larvat.

3 Compoſita demum laxativa, in Diſpenſatoriis militant ſub mentito ducis titulo. Interim nequeunt negare, quin in ſingulis ſolutivis Scammonæa & Colocynthis, non ſint bina columnæ, quibus totum purgandi ædificium innititur, quibusque colliſis, totum quidquid ſuperſtructum eſt, ruit. Mitiora demum ſolutiva, ut manna, caſſia, ſena rhabarbarum, &c. duobus illis ducibus anteſignanis, ſua dedêre nomina.

4. Fatentur, inquam, Scholæ, exhibito laxante, non eſſe amplius in poteſtate Medentis; adeoque per hoc infamant laxativa, eaque phlebotomiæ proinde poſtponunt.

5. Etenim ſi quid crudelius patraverit laxativum, vel doſin, vel correctionem, vel ægri naturam fluidam, vel Seplaſtam, vel ejus uxorem accuſant, ne ſolutivo alioqui pharmaco nomen pereat.

6. Interea tamen fatentur, velint nolint, ſolutiva univerſa tabidum virus in ſe claudere: ſolamque Aloem in proverbio innocuam vocant. Cætera vero cum additamento, correctione, & circumſpectione exhibenda, ut neque præpoſtere, aut præmature.

7. Nuper enim vir judicioſus, à Secretis Senatus Brabantici, ut ſanitatem cuſtodiret, pilulam uſualem ex aloë lotâ (caſtrata ſcilicet) ſumſerat, cujus dum non reperire effectum, transeunti id Medico denunciat. Qui culpat ignaviam aloës, adeoque picron, ſive amarum, in pigrum vertit; Præſcribam (inquit) majales pilulas. Quibus aſſumtis miſere periit, quia totâ hebdomadâ fruſtra laboratum, ut laxantis remedii effrænem effectum compeſceret. Is enim ut ſe à morbo futuro liberaret, dolo medentis periit, & reliquit proles undecim. Unde primario liquet tam eſſe laxanti liberum ferocire in bene valentem, quam alias in ægrum.

8. Impune nempe, etiam in vitam principum, graſſari licet, ſub nomine Medentis, doloque pharmaci. Quia terra tegit crudelem Medentum inſcitiam. Specioſus ſanè titulus purgatio, ſive depuratio; ſed doli plenus. Atque utinam Medentis purgatorium queat piare morbos! utinam quoad hoc non fit, ægri non exſpectarent purgatorium à manu Medentum!

9. Luctu ſanè eſt digniſſimum, quod ajunt, exhibito laxante, ante morbi coctionem, educi quidem eosdem humores (nam laxantia volunt per ſelectionem educere unum humorum, & non alium) quos alioqui poſt præfatam morbi concoctionem; eſſe tamen inutilem, imò & nocuam. Nec tamen inde hactenus diſcant, humores, per lactantia eductos, non eſſe humores, nec peccantes; (alias namque utraque ſtatione morbi, & unico laxante ſuppoſitis, neceſſariò deberent juvare æqualiter, ſi materiæ eidem peccanti detrahant) ſed meram putrilaginem, & merum liquamen tabefactum, per virus laxativorum. Tantoque infelicius bibitur hoſtis, ut hanc ferinam exerceat intus lanienam, in carne & ſanguine.

10. Etenim per facti hiſtoriam, narrabo pœnitentiæ & ſcientiæ meæ in medendo exordia. Enim vero vix ex ephebis eram, quod chirothecam domicellæ, aridâ ſcabie infectæ, indueram: Unde primum illâ, ac dein alterâ manu ſcabiem contraxi, cum pure & puſtulis infamem Medici noſtræ Urbis Seniores advocati. Venæſectionem primum ad hepatis refrigerium mandârunt. Dein triduano Apozemate bilem flavam torridam, & pituitam ſalſam, ad eductionem præpararunt. Ac tandem per pilulas de fumaria, purgationem præfatorum humorum inſtituerunt, multosque affatim ſeceſſus provocârunt. Gaviſus ego, quod acervum fœtidi liquoris excreviſſem. Monuerunt ergo, idem pharmacum perendie aſſumendum, idemque iterum poſt triduum, pari ſucceſſu: ac meo judicio, ſi totum junctum fuiſſet, facile duas ſitulas impleviſſet Putridum, putidumque, quod humores putabam. Qui enim antea ſanus, alacer, integris viribus, levis in ſaltu & curſu: jam redactus

dactus eram in maciem, tremebant genua, genæ collapſæ, & vox mihi rauca.

11. Dixi itaque, & ſerò, ubinam hoſpitati fuere iſti humores in me? Nec enim in capite, thorace, vel in ventre locum tantæ farragini reperiebam. Nam etſi privus omnibus viſceribus, dimidium ejus tamen vix tota cavitas continere potuiſſet. Concluſi ergo mecum, quod iſti humores non præ exſtiterant in me; ſed in me facti erant. Ac cognovi liquido iſtud putridum liquamen factum fuiſſe ab aſſumto laxativo: quod idem eſſet facturum, quoties aſſumerem. Interim eadem me tentabat ſcabies, quæ ante.

12. Unde 1. cognovi, quod ſcabies ſit contagium pellis, non autem hepatis intemperies, 2. Quod mentitum eſſet vitium iſtorum humorum in ſcabie. Quæ ſolo contactu chitothecæ parta erat. 3. Quod pharmaca purgantia non purgarent, aut mundarent; ſed putrefacerent. 4. Quod vividam corporis mei ſubſtantiam liquaſſent, & in putrilaginem reſolviſſent. 5. Quod indifferenter contaminarent, quidquid quo quo modo attingerent, ſive cruor eſſet, ſive demum ipſamet caro vivens, non autem ſelectivè unum pro alio elicerent, & ſepararent. 6. Quod contaminatum denotaret ſuum contaminans eſſe merum venenum, corporis liquefactivum, & putrefactivum. 7. Quod contaminatum, propulſante natura efflueret, donec vis pharmaci exantlata eſſet. 8. Quod hoc fieret non ſecus in ſano, atque in ægro. 9. Quodque ideo periculoſum eſſet pharmacum ſolutivum, antequam natura victrix eſſet in morbis, poſtmodum verò noxa ejus non ita manifeſta appareret. Quibus dudum, atque ſeriò mecum penſitatis, deſcivi à Galeno, qui totus circa humores iſtos ita implicitus, ut omnes morbos inde conſtare aſſerat. At cum mihi adhuc deeſſent meliora, quæ invicem humorum, & laxativorum ſubſtituerem, cum admiratione, & commiſeratione generis humani, tandem ſtudium medendi ſuſpendere volui donec altiſſimus, ex ſui bene placito, quærenti mihi, poſt multa nummorum & annorum diſpendia, dignatus eſt donare Intellectum, quem utinam ex meis operibus mundus ſibi in commodum applicaret. Crevit in me auſus eundo, ac indies magis confirmatus ſum, quotidianis errorum Medentum obſervationibus.

13. Inter cætera memini, quod Archiatri Principi exhibuerant ſcammoneatum pharmacum, unde unico die, quadraginta & unum ſeceſſus ſucceſſerant. Qui una cum lotio illius diei, me jubente, ponderati, pendebant libras octodecim & uncias ſeptem liquaminis flavi, & putridi. Dixi ergo illi, & illis Medicis. Enimvero ſi iſtud liquamen ſit bilis, unusque de quatuor. Jam phlegma in corpore inde reſiduum (una tertia bilem ſuperans, juxta Galenum) pendebit libris viginti ſeptem & uncias decem, & eodem computo, ſupererunt meracæ atræ bilis libræ novem & unciæ tres: Id eſt, pituitæ & melancholiæ non permiſtarum bili flavæ, libræ triginta ſex & unciæ tredecim.

14. Purgationem itaque debebant fateri, non eſſe corporis purificationem: quin potius relictorum humorum (ſi qui ejuſmodi eſſent) diſtemperationem. Dein quod præfata ſolutio non eſſet bilis electiva mundatio, aut corporis à ſuperflua bile liberatio: ſed mera cruoris liquatio putrefactiva. Siquidem dum cruor eſſet in venis, non fætebat ante, mox putet in inteſtino, eodem inſtanti, quo extra venas excidit.

15. Sed ſodes, quo vaſe jam continebuntur tringinta ſeptem libræ pituitæ & atræ bilis reſiduarum? præſertim dum à purgatione venæ, quæ antea tumebant, nunc conciderunt, nec apparent amplius? Sequenti manè namque miſer ille, qui ſe veſtris arbitriis concredidit, ac ſe purificatum rebatur, caſſa, acuta, & rauca voce loquitur, tremit manibus, vacillat genubus, oculis concavis, exhauſtis venis, conſternato vultu, ſitique preſſus importuna, & dejecta appetentia, ſe pridie multa paſſum affirmat, per tam doloſam & anxiam depurationis experientiam, dubitatque iterum redire eandem viam. Certus tamen credit, ſi doſis laxativi auctior fuiſſet, malè ſibi ceſſiſſet negotium.

16. Ex iſta enim forti purgatione in Principe, ſtatim deberet eluceſcere ſolutivorum virulenta proprietas.

17. Reſponderunt Medentes, Principis naturam facilem nimium auſcultaſſe pharmaco & ad evitandam relictorum humorum colluviem præfatam, ſimulque diſproportionem eorundem. Quam Scammonæa, ex proprietate nedum eliciat bilem; ſed ex ipſo cruore, ſive compoſito ex quatuor confecerit unicum liquamen per ſedem rejectum.

18. Unde rurſus concluſi, impoſturam atque dolum, quæ choleram vel pituitam educi ſupponit, quæque ſelectivè unum præ alio excerni perhibet, dum jam fatentur, eſſe omnes ſimul liquatos. Et juxta Galenum, dum ſanguis putreſcit, fit bilis: & falſum eſſe, quod Cholagogon (verbi gratia) curet morbos bilioſos; quodque deceptio ſit, qui bilem educi ajunt, ſi & cæteri tres prius corrupti, ſimul ejiciantur. Nemo certè eſt veritatis ſtudioſus, qui non hinc ſtatim intelligat, corruere Veterum medendi baſin; tam reſpectu humorum, quàm ſelectionis ſolutivorum medicaminum.

19. Profectò admiror in ſtuporem uſque, quod mundus perniciem laxativorum nondum animadverterit, qui alioqui tam repente perſentit quaslibet techinas marſupio ſuo prætextas. Indubium eſt ſiquidem, quin laxativa occultum gerant toxicum, quod tot viduarum ac pupillorum millena fecit. Neque enim educunt ſingularem poſt ſe humorem, quem ſingulari Tractatu demonſtravi, nunquam in natura fuiſſe, niſi in libris Medentum. Etenim doſin laxativi auge, atque illico ſe prodet lethale venenum. Agedum, cur iſta veſtra bilis, tam celeri effluxu ſubſequens, fætet tam horrendè, quæ uno quadrante prius non fætebat? Celeritas enim effluxus, putrefactioni anſam adimit, ut & fætoris. Olet namque cadaver, & non ſtercus. Neque etiam ab inteſtinis, tam repente, tam olidi ſtercoris odorem mutuaret. Itaque fætor indicat toxicum efficiens, & materiam cadaveroſam, è vivo deſumtam.

20. Quod probo Mechanicè. Si quis hauſerit drachmam vitrioli albi in vino ſoluti, mox vomitum cit. At ſi ſtatim à potu ſuperbibat hauſtum cereviſiæ, aquæ, &c. is quidem plurimos patietur ſeceſſus; attamen prorſus abſque fætore. Scammonæa igitur & vitriolum, pariter liquant cruorem meſaraicum. Hoc quidem, violenta ponticitate ſui. Illud vero putrefactivo, olidoque laxativorum veneno.

21. Cujus ſolius conſideratione, purgatio, ut crudele & ſtupidum inventum, nemini non ſuſpecta eſſe debet. Etenim ſi juxta Galenum, ſanguis dum putreſcit, fit bilis: ergo liquamen fætidum, atque flavum, per laxativa dejectum, mentiensque bilem, ex putrefacto cruore eſt generatum. Atque per conſequens, ipſa laxativa ſunt putrefactiva cruoris, quod ex Galeno, Scholis invitis, facilè colligitur. Etenim potiſſimum commendat Theriacam, eo quod potiſſimè venenis reſiſtat. Signum quoque optimæ Theriaces diagnoſticum aſſerit, quod ſi una cum laxativis ſumatur Theriaca, indubiè non ſubſequentur ſeceſſus. An non hæc Galeni verba convincunt, laxativa eſſe mera venena? quorum ſcilicet univerſa operatio eluditur, per Theriacam venenorum domitricem; cui ſuſpicioni conſonant effectus.

22. Quippe ſumto purgante, æqualiter dejiciunt æger & ſanus, liquamina ejusdem coloris, odoris, & conditionis: quapropter non exigit humorem peccantem, præ non peccante; ſed indifferenter contaminat quidquid attingit.

23. Porro & Scholæ impugnant libertatem ſelectivam, quam ſolutivis tribuunt. Nam ſi humor aliquis à quatuor ſit putridus in febribus, indicetque naturaliter ſui ablationem; laxativa verò educant ſelectivè humorem è cruore, in ſanis [uti volunt] imò carnem ſanam liquefaciant, ut inde ſcopum ſuum nanciſcantur, qui eſt, liquamen putridum fundere, quod alvus dejicit. Saltem laxativa non habebunt parem licentiam in febribus, ad eliciendum excrementum peccans, & putridum. Nam putridum non habet amplius priſtinam eſſentiam & proprietates, quas habebat ante ſui putrefactionem. Etenim ſi Magnes attrahat ferrum; non trahat etiam proinde ferruginem. Ideoque ſi purgans reſolvat carnes & cruorem, ut inde bilem educat, quam proprietate ſpecifica vinctam ad ſe trahit: non proinde trahit pariter putrida & putrefacta, venis incluſa, quæ cauſa eſſent febrium.

24. Nemo ſane per febres oppeteret unquam, ſi duo Scholarum axiomata veritate niteren-

terentur. Nempe ſi humoris putridi ſint cauſa febrium; itemque ſi cedant ſelectivè, per purgantia; inſuper veſana cautio eſſet, ne purgantia dentur in principiis febrium antequam materia turgeat; nimirum non ante maturitatem, ac coctionem materiæ peccantis. Unde ſat liquet, laxantia fore ſecus nocua.

25. Sin autem dentur, poſtquam morbi materia jam ritè eſt ſubacta: impoſturam præfata cautio continet. Quippe effectum ſponte ac beneficio naturæ procuratum, attribuit pharmaco ſolventi. A quo ſanè etiam tum, juſtius probus Medicus abſtinet. Quoniam tum perturbat criſin, periculum confuſionis inducit, & recidivæ. Pharmacum enim ſolvens, ſemper atque per ſe, non ſecus educit non cocta ac ea quæ poſtmodum cocta vocantur: quia utrobique æquè atrox ac virulentum. Sed poſtquam natura morbum ſuperavit, minus noxæ infert, neque tam apertè laxativi dolus tum manifeſtatur. Adeoque ſi tum laxans detur, videbitur Medicus, ſua arte morbum viciſſe.

26. Cæterum ſi laxativa educerent ſingula, humores ſuos per electionem: neceſſariò etiam qualibet ſtatione morbi conducerent, quippe quæ ſemper eundem liquorem & æquè fætentem educunt; turbant autem quam maximè, quoad natura non evaſerit ſuperior. Quam illius victoriam morbi concoctionem dixêre Scholæ. Non ſane quod natura digerere, aut coquere aggrediatur quidquam, quod vitioſum eſt, aut ſibi in uſum non cadit: quippe quæ intelligentia non errante gubernatur. Hæc de utroque univerſali præſidio in febribus admonita ſufficiant. Concludens cum Hippocrate ad Democritum, omne ſolutivum deprædari de viribus, & ſubſtantia noſtri corporis.

CONSIDERATIO QUARTANÆ.

CAPUT VI.

1. *Quartana illuſit Scholarum regulas.*
2. *Quare neſciant curare Quartanam.*
3. *Deficere ſolitas in aliis morborum eventibus excuſationes.*
4. *Omen ex quartana in cæteris febribus.*
5. *Quartana examen ad Scholarum calculum.*
6. *Debilitates ipſius Galeni.*
7. *Deliquia in Medentibus notata.*
8. *Coacta verba in confeſſione Medentum.*
9. *Argumenta contra atram bilem in Splene, & ſubterfugia Medentum.*
10. *Vera ratio, unde Splen indureſcit ſub finem Quartanæ, errorque Scholarum detegitur.*
11. *Notabilia aliquot in Quartana.*
12. *Modus inebriandi, organaque.*
13. *Notabile de ſpiritu vini vegetabili, è baccis Iuniperi.*
14. *Cur vina ordinario grata mortalibus.*
15. *Quomodo arteriæ trahant remedia ſua?*
16. *Impedimentum in oleis eſſatis, quod in eorundem ſalibus non eſt.*
17. *Modus fiendi cardiacæ paſſionis, quam etiam vocant regiam.*
18. *A ſtomacho varii morbi chronici.*
19. *Ruditas ſæculi Hippocratici, & ſinceritas.*
20. *Quartanæ nulla ſedes relinquitur in Scholis.*
21. *Paucula dicuntur notabilia de Inſaniis.*
22. *Sedes amentiarum.*

INtegro ſanè Tractatu demonſtravi, nunquam in rerum natura fuiſſe humores, quos Scholæ Medicæ in artis ſuæ baſin præſupponunt, ſpectarerque ex profeſſo huc ille Tractatus, niſi propediem in opere aliorum morborum repetendus eſſet. Eò quod omnes morbos paſſim iſtis humoribus nuncuparint. Hoc loco autem ſufficiet obiter demonſtraſſe, febres ortum ſuum nullatenus debere ejuſmodi humoribus, ſive integris, ſive putrefactis. Nunc de Quartana quædam dicam: non enim quod materia aut efficiente differat à cognatis febribus, aut aliàs curetur, quam unico eodemque modo & medio, quo ſuperantur cæteræ; ſed quia Quartana colliſis Scholarum viribus nunquam devicta fuerit: atque adeo ludibria fecerit Medentum Commentaria, vanoſque ſermones de bile atra, de Splene, nigræ, atque retorridæ bilis cloaca, deque ſolutivis, atram bilem per electio-

ctionem educentibus. Quartana itaque doctrinam Academiarum, harumque promiſſa, riſui jam dudum expoſuit tanquam vanas ſine viribus nugas, atque luridas fabellas. Deſperata nimirum per artes ſanatio, enervem medicaminum opem, diſpenſatoriorum vana pollicita, atque indubiam cauſarum febrilium ignorantiam patefecit.

2. Bone Deus! Jam patet, quod Medici non ſolum nequeant ſanare Lepram, Podagram, Paralyſin, Aſthma, Calculum, Caducum, reliquoſque contentos ſub ingenti incurabilium catalogo, nunquam ſua ſponte ſanatorum; ſed nec quidem Quartanam, quæ patienter omnem exſpectat, illuditque Medentum operam; quam tamen natura, ſuapte vi, in Scholarum ignominiam ſanat, demere norunt! Etenim qui per venæſectiones, ſcarificationes, hirudines, veſicatoria, & alvi purgationes, adeoque per diminutiones corporis & virium, duntaxat ſuas ſanationes moliuntur, Ethniciſque doctrinis toti inhærent, etiam per naturam; à vera cauſarum, & remediorum cognitione excluduntur. Quia inprimis nullum illorum medicamen, ad ſedem Quartanæ pertingit, quin prius per ſingularium digeſtionum telonia, tributum perſolvens, omni non ſit exutum facultate, ad tantum malum requiſita. Nec enim id aliunde deducere, aut multis probare debeo, ſat eſto, quod hactenus infauſta fuerint Medentum ſubſidia. Purgant nimirum atque venam incidunt, reliquum deinde deſinunt naturæ bajulandum: ſciuntque interim certo, ſe nil iſtiuſmodi remediis profuturos, aut unquam profuiſſe: Urinam ſaltem non nocuiſſent.

3. Fateri itaque debent remedia, ſimulque artis hypotheſes omnes, in hoc morbo ſibi deficere, imò nec ſolitum in aliis morbis ſibi valere incurabilitatis ſubterfugium. Nam omnes Academiarum poteſtates connexæ, tantundem non poſſunt, quantum natura abſque illis, ſua ſponte poteſt, & facit.

4. Cæterum eundem inſcitiæ pudorem, atque omnimodam impotentiam. quam Quartana in Scholis detexit, in cæteris quoque febrium curationibus, fateri cogerentur: niſi illæ ultro ad terminum properarent. Quapropter jamdudum ominor, quod exlex Quartana, ventura mox ætate, diſtinguet pſeudomedicos à veris, quos elegit, creavit, & honorandos præcepit Altiſſimus.

5. Scholæ ergo Quartanam ad calculum aliarum febrium definiunt, per calorem præter naturam accenſum primum in corde ab humore atrabiliario putrido, è ramulis extremis venarum, diffuſo in habitum corporis: cujus atræ bilis putridæ ſedem, nihilominus in Liene agnoſcunt. Efflagito? ſodes, dicat mihi profeſſio Medica, quem concentum ex tanta aphonia edant unquam? & an non ſit, garrulitate, tam ægrorum, quàm Tyronum mentes offudiſſe? exponant, inquam, cur ille calor non primo accendatur in Liene, qua ſedet cauſa, ſeu humor, qui ſua putredine [ut ajunt] eſt caloris innaturalis cauſa? prout dum ſpina, digito infixa hærens, ipſe digitus primario æſtuat, longeque ante phlegmonis putredinem. Cur Quartana adeò pertinax, ſi ſingulo acceſſu naturam ſibi viam reperit, qua putridam bilem atram, per venas, in habitum [etiam ipſo frigoris rigore, & venarum anguſtia] diſpergat? Quomodo poſt ſeſquiannum, ſæpe eadem numero atra bilis adhuc putrida erit, durumque Splenem dabit, ſi ſingulo acceſſu diſpergatur in corporis habitum? Quomodo ſi ab initio in Splene fuit, cum tam diuturno putridi concubinatu Splenem jamdudum non putrefecit: qui præſertim nil niſi cloaca peſſimi excrementi à Scholis cenſetur? Quomodo poſt tot menſes Quartana melius ſponte recedit, in Medentum opprobrium, dum tamen neceſſariò aridior, craſſior, magiſque putruerit, quam primis acceſſibus? Denique, qui poteſt humor ab ortu malus, atque putridus, tandem digeri? Stulteſcitne natura, ut humorem, quem in principio digerere recuſaſſet, poſt repudium, & ſeſquiannum tandem digerere incipiat, jam ante neceſſario planè putrefactum? Quæ ratio mutati arbitrii? An naturam tum prius facti pœnituit? Quomodo non tædebit ipſam, quæ tot menſes luctando cum putrido peſſimoque humore ſe pene exantlavit: ut tandem excludat, quod penes eam jam

in-

induruit, totque nominibus offenſum fuit? Si enim triduo tantum atræ bilis aſſervetur, quantum acceſſui ſatis, quid hoc ad lienem? quidve ad digeſtionem primitivæ & putridæ atræ bilis faciet? Si quotidie atra bilis de novo neceſſariò fiat, deponatur in Splenem, atque inde deferatur in ſtomachum ſui emunctorium? quomodo per tot menſes natura erit oblita illius emunctorii, viarum, expulſionum, & ritus? horumque non recordabitur; niſi prope finem tædioſum? Quid ſi Sena, Epithymus, quodque in Armeno, & laſuli lapidibus hoſpitatur arſenicum, atram bilem undecunque (præſertim è naturali ſuo diverſorio) exigant, hæque ſit Quartanæ cauſa totalis, indubia, totque regulis, Authoribus, & ſeculorum conſenſu accuſata: cur ergo Quartanam non tollunt, imminuunt, aut ullatenus abbreviant? Sed Medentes, poſt tot carnificinas, ſuos ægros deſerunt debilitatos ſub deſperationis cuſtodiâ, culinæque regimine commendatos. Quid tandem ſibi vult multa iſta, putidaque liquaminis ſaburra, quàm his epotis, æger credulus, ſine profectu ejicit, vireſque ſibi inde imminui percipit? nonne verum eſt iſtud Hippocratis. Si educantur quæ convenit, melius ſe habent ægri, & facilè ejuſmodi ſubductiones ferunt? Cur enim tametſi immediocriter ſumta ejuſmodi ſolutiva, in ultimum uſq; vitæ flatum, Quartana attamen de jure ſuo remittit nihil?

6. Diſcite ergo juniores Medici à me Sene, quod veſtri humores, remediaque laxantia non ſunt niſi mera deliria, quibus invicem ſubſcribendo deluſum eſt vobis per Ethnicos, quibus donum medendi non fuit datum. Utpote ne Galenus quidem unquam Anatomiam vidit, utcunque de ea, & uſu partium magnificè triumphet: nunquam argentum vivum vidit, cunctaque ſimplicia verbotenus è Dioſcoride eſt mutuatus, ſuppreſſo hujus viri nomine. Nunquam, inquam, vel aquam roſaceam novit.

7. Nonne pudendum, ut aliquid nummorum emungatis, venæſectiones, & leviora ſubinde cathartica propinatis, ſine ſpe ullâ emendationis? Multaque ad nauſeam uſque de digeſtione putridæ melancholiæ, de nubecula, ſive eneoremate lotii muſſitatis inter vos, cum tamen diffidentiæ pleni.

8. Fatendum eſt vobis, hæc verba, ab initio in pectore latuiſſe: Contra Quartanam habemus nihil, ſanguinem mittimus, & purgamus, atque deinceps nil ſcimus. Oportet exſpectare terminum cum patientiâ. Quia contra Quartanam, non eſt remedium in noſtris thecis. Natura ſeipſam juvare debet.

9. Interim intumeſcit durior lien, & non rarò una quoque malleoli. Si itaque atra bilis eſſet continens Quartanæ cauſa, daretque durum Splenem: quomodo tandem ceſſat febris, permanente ejus cauſa totali in Splene? Quomodo jam in Splene indurata melius evacuabitur, quam dum natura, per febrim, illius proſcriptionem moliebatur. Quo pacto tandem, melius recedet indurata, quàm fluxilis in initio? An ceſſante febre, putredinem amiſit? dum ſcilicet hydropem minatur, tumetque durus lien? quæ tamen ſunt indicia priſtinæ ſuæ pravitatis. Sed an ſola atra bilis inter naturalia, a ſui putredine redibit in priſtinum ſtatum? Si vero ceſſet febris, quod atra bilis ſit abſumta per tot circuitus: Cur jam plus Medenti obtemperat, quam dum nulla eſſet visceris tenſio: Quare nunc demum ſperatis auxilia à Capparibus, Tamariſco, & Ammoniaco, quæ durante febri, erant ignava? Si eadem atra bilis ſupereſt, cur ceſſat illa, ſoſpite febri? Sin autem atra bilis cum febri abiit, cur præſcribitis remedia ad fluidiorem atram bilem: Quid ſi per abſceſſum, fingatis atram bilem ad Splenem delatam: quodnam eſt iſtud viſcus Splene nobilius, quod abſque ſenſu, querimoniâ, & labe, atram bilem, præter naturam tantiſper toleravit: febriumque tot inſultus paſſum eſt: Cur abſceſſus iſte non fiebat viribus adhuc integris, ad propulſandum hoſtem, magis idoneis? Cur non, dum fluidior eſſet materia: Quomodo ſalvabitis, quod Splen ſit emunctorium atræ bilis, ſi hanc tandem, aliunde ad Splenem deferri oportuit, poſt tot labores & anguſtias: Quare ergo durities & tumor Lienis, tandem cum laboribus crevêre ad proportionem.

10. Mirum ſanè hactenus ignotum eſſe, quod Splen ſub Quartanæ torturis toleravit plurima, cujus digeſtionum ſingularium, ſine topicalium errore ſaburra iſta ſit reſidua, pro tumo-

tumore Lienis. Quodque idcirco durities Splenis ſit ex iſtiuſmodi tranſmutatis erroneis, majorque ideo, quo Splenis præcedens afflictio gravior. Quod nimirum Lien tumeſcit, ex producto per Quartanam; non autem ſit ipſa Quartanæ materia occaſionalis, multoque minus aliqua atra bilis. Utpote quæ in natura fuit nunquam. Quapropter etiam contingit, quod ejuſmodi durities è Splene evaneſcat ſponte, poſtquam reſumtis viribus, ſuas natura digeſtiones perficit. Propterea cura duri Splenis non ſita eſt in humectando, emolliendo, & purgando atram bilem; quantum in recreandis viribus digeſtionis.

11. Pro cujus confirmatione ſciendum: Splenem, quadringentis forte arteriis conſperſum eſſe, nec ullum omnino viſcus tam frequenti arteriarum propagine ditari, atque Lienem. Dein ſciendum, ſedem Quartanæ, nedum eſſe in ipſo Lienis corpore, verum in ipſiſmet ejus arteriis, ſi non omnibus ſaltem in aliquibus. Quod punctum unicum, fecit ſanationem Quartanæ difficilem. Tertiò demum ſciendum, quod arteria nullum è ſtomacho, inteſtinis, vel aliunde ſuccum trahat ſibi; nam quorſum ſibi iſtum traheret, cum exin nil ſibi unquam boni paret? Ille enim chylus attractus adhuc caret mediis prævijs, quibus unquam queat ad perfectionem ſanguinis arterialis deduci. Alioquin arteriæ ſibi plus anxietatis ex tantillo peregrini liquoris ſuctu attraxiſſent, quam longis poſt laboribus exantlare valeant.

12. Concedo quidem, arterias ordinario, & immediate attrahere ſpiritum inebriantem è ſtomacho, qui omni propemodum vegetabili innaſcitur, per artem, ſola fermenti vi, a concreto disligatur, ac tandem per ignem educitur.

13. Per exemplum. Si baccæ Juniperi in aqua bulliantur, ſubter alembicum, mox inde aſſurgunt, & colliguntur, aqua & oleum eſſentiale. Tandem, ſi baccæ tum demum per fermentum macerentur, iteratâ dein diſtillatione, elicitur aqua ardens leniſſima, ſive aqua vitæ. Minus tamen, quam ſi ab iiſdem baccis, oleum non foret prius ablatum. Tertio demum, ſi reſiduæ baccæ, per ſetaceum tranſcolatæ, coquantur in Electuarium, jam nactus es ſolutivum, omnibus officinarum compoſitis prælucens. Spiritum ergo vitæ ardentem, vegetabilis naturæ contubernalem, [quam Helleniſmus Scholarum vidit, aut ſcivit nunquam] arteria ad ſe lubens è ſtomacho rapit, quem alias primaria ſui inſtructione natura parat, è digeſto chylo: Gaudet ſane, ſe multo compendio reperiſſe liquorem, unde ſpiritum vitalem ſibi efficiat.

14. Hactenus nempe vina mortalibus regulariter placent, cor exhilarant, & inebriant, ſi plus juſto potentur. Nam ſpiritus vini nondum eſt vitalis noſter: quia adhuc determinationis individualis indigus, ut inde Archeus vitalis influens, functionum noſtrarum executor, conſtruatur. Quapropter cum nec Meſenterium, nec hepar ſint deſtinata in fabricam ſpiritus vitalis, gaude cor, illum immediatè, atque promte, per arterias jam ante paratum, è ſtomacho aſſugere.

15. Unde ſequitur, ſi arteriæ attrahant ſibi ſpiritum vini, vaporum inſtar, etiam trahent odores eſſentiarum. Hinc namque deliquia, imò & reſtaurationes, vice verſa.

16. Arteriæ vero non trahunt olea, licent eſſentialia, & grata; eo quod non ſugant ſubſtantiam liquoris, multo minus olea. Ut ergo medicamen acceptum ſit cordi, & ab hoc attrahatur intro, debet eſſe odorum, & inſeparabiliter nuptum ſpiritui vini. Quare vina odora cæteris facilius inebriant, quia maritati odores ſpiritui vini, faciliſſimè admittunt ad Cor, Caput, Uterum, &c. Odores autem oleoſi, abſtracti à ſuis concretis, inquinando potius afficiunt, quam materialiter in arterias ſubeant.

17. Ideo nempe per vini immodicitates, vitæque errores, ſæpe non merus allicitur in arterias vini ſpiritus; ſed & aliquid ſuccorum ſimul. Unde demum vini heluonibus, difficiles Cordis palpitationes ſuccreſcunt, meruſque vini ſpiritus, importunâ aſſiduitate, arteriæ arundinem intus ferit, ejus topicas ac proprias digeſtiones turbat, quapropter etiam pars alimenti arterialis degenerans, varias ſuſcitat clades, etiam in vitam durabiles.

18. Contingit enim in arteria ſtomachi, quod vini ſpiritus, ſuâ ſe ſocians importunitate alimento arteriæ ſpermatico, dierum curſu,

ſuſcitet indelebiles vertigines, cephalalgias perennes, caducum inquam, ſyncopes, ſopores, Apoplexias, &c. In hujus nempe membri, tanquam cordis œconomia, ſuas nanciſcitur thymoſes, in vitam durabiles, non niſi majoribus arcanis delebiles. Eadem quoque via mors inopina ſibi non rarò fecit introitum. Quia inde ſua ſponte nunquam educitur ejuſmod vitiata materia. Nam etſi Archeus ſit aptus ſua tandem alimenta conſumere; non tamen hoc juris obtinet, in excrementa peregino coagulo degenerata, adeoque ob id virtuti vitali non auſcultantia. Ideo nempe pars iſta cordis titulum aſſumſit, ſyncopes de facili ſuſcitat: Comitiales etiam poſt 24. annum, itemque affectus ejuſmodi cordi tributi habentur illis incurabiles, qui potioribus, medendi etuendis facultatibus, non multum inſudarunt.

19. Sedem hanc caduci Hippocrates (pace tanti viri, & talis ſeculi dico) ignoravit. Quippe qui in limine medendi conſtitutus, ſuas ſaltem obſervationes, hiſque natas medicationes, fideliter poſteritati tradidit.

20. Dixit namque, ſi Melancholia tranſit in corpus, generat caducum; amentiam verò, ſi in animam penetret. Si ergo in corpus, & animam, atra bilis tranſcendens, faciat caducum & amentiam: quorſum ergo perget, ut generet quartanam? Scholæ inprimis gaudent tanto Authore pro humore atrabiliario; ſed obliviſcuntur Quartanæ, longè recedentis à caduco & amentia. Nam quocunque reſpexerint, quartana vel non fiet ab atra bile: vel hæc non erit in corpore nec in anima, dum quartanam condit.

21. Quantum autem ad maniam & caducum attinet, quaſi viarum ſola diverſitate ſeparentur. Sive, quod idem humor nunc evaporaret, aut materialiter hoſpitaretur in diverſoriis facultatum principum. Ridiculum ſanè, licet pigrum ac plauſibile commentum, in tam anguſto humorum quaternario, omnibus morbis cauſam inveniſſe. Nam inprimis caducus, multo ſtrictius conſopit, & alienat animæ poteſtates licet inſaniæ longè pertinacius. Quocirca longe aliter (parcant mihi manes Hippocratis] præfati morbi, quam viarum, ac terminorum, methateſi diſtinguuntur. Quin imo genus amentiæ, per ſpecies, propria materia, proprioque efficiente, differet: ut videre eſt in rabie ex morſu canis, & ictu Tarantulæ. Nondum enim Hippocratis ſæculo cauſæ rerum enotuerant, quarum notitiam garrula Græcia hactenus ſuppreſſit. Nec etiam deliria iracunda à bile flava, ferina ab atra, & jocoſa à ſanguine fiunt. Certè alias quotidie jocoſè delirii eſſem⁹ omnes, aut ſanguine privi: febrilia enim deliria, inprimis ex materia febrili, in officinas ſomniorum irreptante, petuntur, nec aliunde. Non autem, quod corpus deſerat, ut in mentem ſubintret. Itemque nunquam in Cauſo, Synocho, aut febribus continuis, delirium obveniret; ſed ſemper in quartanis, atrabiliariiſque morbis. Profectò jam delirium eſt ab ipſo febrium initio, ubi ſcilicet febris, & delirii cauſa, ſunt in radice junctim. Paulatim nempe aucta nequitia, debilitatiſque organis aſcendit delirium in ſuæ perfectionis maturitatem. Sic in vino, itemque in quibuſdam ſimplicibus, imo & pariter in febrilibus excrementis, tegitur occultum delirium, nec prodit, niſi vis ejus in craſin aſcenderit. Saltem ſingula per eandem viam regiam, pro nequitiæ ſuæ genio, furiunt in organa phantaſiæ, prout alibi de Amentiis. Semen ergo delirii ab initio in materia febrili latuit, quod tandem ad juſtam ſui malignitatem promovetur. Si ergo Amentiæ differant materia & efficiente, id eſt, tota ſpecie, & ente: multo ſane longius diſtant invicem, atque peregrino magis ſemine diſtant Caducus, & Amentia, quam quod unica atrabilis, ſedibus exorbitans, utrumque pareret. Prout alibi de Duumviratu.

22. Amentiæ [uno verbo dicam] omnes arteriis foventur, hoſpitioque Hypochondrii. Juxta illud; Quibus vena fortiter in præcordiis pulſitat, ii mox mente alienantur. Proinde etiam non rari, perturbatione excicatrice egent, antequam in maniam recidivent. Quippe perſimili perturbatione partam.

AUXI-

AUXILIA MEDENTUM ÆSTIMANTUR.

CAPUT VII.

1. *Qualia ſint auxilia Medentum.*
2. *Vanitas eorundem.*
3. *Topicorum noxa, & derivatio fictilis.*
4. *Aqua in veſicatoriis fuit merus cruor.*
5. *Objectio ſoluta.*
6. *Veſicatorium crudelius quam cruoris emiſſio.*
7. *Quorſum excogitata veſicatoria?*
8. *Clyſter quare hoſtilis inteſtino?*
9. *Chlyſter nunquam ad Ileon inteſtinum attingit.*
10. *Laxativa in Clyſtere acriora ſunt nocua ut purgantia, ſed minus.*
11. *Quocunque titulo & introitu nocet venenum intro ſumſiſſe.*
12. *Nunquam febres extrahi Clyſteribus.*
13. *Obſunt ideo vitæ longæ.*
14. *Clyſter ut Medentes nominat.*
15. *Prognoſis è Clyſterum uſu.*
16. *Per Clyſteres nutrire, ſtupidum.*
17. *Omen.*
18. *Vulgus medentum notatur.*

AUxilia vulgaria examinare ſtatui, antequam febrium naturam determinem. Sunt autem illa ſcarificationes, hæmorrhoidum apertiones, veſicatoria, & id genus alia: cunctaque concurrunt in cruoris virium, & corporis diminutiones. Quæque ideò jam ſat condemnata ſunt, ſub præſidiis univerſalibus.

2. Stulta nimirum ſubſidia, circa corporis ſuperficiem, ubi centralia laborant, & obſeſſa ſunt, quibusque non expediris ab hoſte, fruſtra eſt, & nocuum, quidquid per ejusmodi ſimiarum geſticulationes eſt intentatum. Vanum certè ſpei rudimentum eſt, velle per conſequens radicem loco dimovere, auferendo inſontem cruorem è pelle. Quod ſatis miſer Princeps Infans Cardinalis exhauſtis venis, nihilominus perſtite typo Tertianæ Anatomicis confirmavit luctuoſo ſpectaculo.

3. Itemque paracentheſis, ſive apertio prope umbilicum in hydrope, hujusmodi ſpem extinguere dudum debuiſſet. Nam ibi obvium eſt, è propinquo centro, aquas depromere quotidie, de fructu partæ aquæ pro lubitu indies haurire. At fruſtra, quia ne quidquam de radice decedit. Adeoque paracentheſis vitam ad paucos tantum dies dilatat.

4. Veſicatoria autem ſumme ſemper nocua ſunto, & à ſpiritu nequam Moloch excogitata. Nam aqua inde continuo ſtillans, nil niſi cruor transmutatus eſt. Dum enim quis manum vel crus amburit, ignis non vocat ſerum ſanguinis ad locum combuſtum. Nec aqua ejusmodi alibi deliteſcit, laxoque fræno exſpectans accurſura, dum pellis quandoque ambureretur. Surda eſſet aqua ad ignis vocationem, nec paréret natura extrinſeco imperanti.

5. Quid ſi cruori innatet aqua, quam bilem vocant. Sanè non fluctuat illa, ſeparata à cruore, niſi poſt ejus coagulationem, ſive corruptionem. Hanc itaque intendunt veſicatores, non autem conſervationem, & ſanationem. Non eſt ergo; ſed fit aqua iſta ſalſa; non ſeparatur, inquam, à cruore, ſed ipſius cruor transmutatur in aquam, perſimilem Hydropi, diarrhœæ ſimilibusque defectibus.

6. Tantò ergo veſicatoria ſunt periculi pleniora, quàm venæſectio. Quod ſiſtatur ad arbitrium; illa vero non.

7. Quæ poſt venæſectiones, vanasque corporis lanienas, tandem propter impedimenta comatis febrilis, adeoque ad effectus poſterioris adulterationem ſit ſomniata. Soporoſos enim pro dolore tot ulcerum excitare gaudent: atque utut rem volvas, crudelis eſt lanionum carnificina. Nec enim ſoporoſus, quia dormit, malè ſe habet; ſed dormit, quia malè ſe habet. Adeoque impedire ſomnum, non eſt utile; ſed duntaxat valet, tollere radicem ſoporis. Qui ergo per dolores, ſomnum ſuſpendunt tantum, crudeliter ægrum in mortem præcipitant. Blandiuntur nempe populo, ſæviendo in ægrum:

interim perſeverant in officio crudelis, & inſidi auxiliatoris ſtipendiarii. Etenim ſi febriens ſoporoſus dormiat, ſive vellicatus excitetur aſſiduè, ejusmodi ſtupida lenocinia, ne minimum præſtant febribus. Quapropter ſoleo dare oretenus mea remedia, & cibos ſtatis horis, nec reſpicere, utrum dormiverit nec ne. Dico cum Apoſtolis illud Antiquum. Si Lazarus dormiat, ergo ſanabitur. Torturæ enim febrienti illatæ; nemini profuêre unquam.

8. Quod autem ad Clyſteres attinet, frequens ac pudendum Medentum ſubſidium. Ego ſaltem olim, enemata nunquam, niſi cum pudore ſuaſi, & deſcripſi. Poſtquam autem fida remedia nactus ſum, clyſteres prorſus abhorrui, velut belluinum remedium ab ave (ut ajunt) edoctum. Etenim quod clyſter quilibet, naturaliter ſit inteſtino hoſtilis, exin facilè liquet. Quod ſingula recipiantur per modum, & reſpectum recipientis. Quod ſic latiùs explico. Oculi lacrima, etſi ſalſa, tamen indolens eſt, quia oculo familiaris, & cognata. Aqua verò ſimplex, in oculo dolet; & aliud quidlibet. Urina quoque, etſi ſalſa, non mordicat veſicam. Decoctum autem qualecunque per Cathætera intromiſſum, etiam ſuaviſſimum, dolet intus. Si verò lotium, vel tantillum aciditatis hauſerit, è novellis cereviſiis, aut aliunde, ingens mox ſtranguria, & lotii eſt ſtillicidium. Stercus ergo, cum cognatum ſit inteſtinorum contentum, & domeſticum, non mordicat, nec ſentitur, donec ad carnoſas recti inteſtini partes devenerit, tanquam janitoris munere fungentes, ſentiuntque & urgent ideo. Unde concludo, quòd Clyſter quilibet, cum ſit peregrinus Inteſtino, non poſſit non illi eſſe moleſtus atque in gratus.

9. Denique Clyſter nunquam adſcendit ad Ileon Inteſtinum. Etenim ſi unicas 18. injicias, jam magna ejus pars in tubo ſupereſt, vel foras elabitur injiciendo, adeoque tantum ad principia Coli inteſtini pertingit.

10. Denique ſi Clyſteri inſint laxantia, (plerumque namque decipitur ſic æger, laxativa perhorreſcens) ut purgativorum virus jam exploſi; ita & laxantis Clyſteris uſum, pari jure. Fateor, minoris eſt noxæ Clyſter, quatenus os ſtomachi ſemper nobiliſſimo munere vitæ fungitur, vitaque oblæditur veneno laxante.

11. At ſaltem nemo inficiari poteſt, quin ſit odioſum, intro venena admiſiſſe, quocunque titulo, & introitu. Quippe reſolvunt enemata purgativa, cruorem in Meſenterio.

12. Saltemque in terminis febrium loquendo: nemo unquam per Clyſteres febres eduxit: quia loca, materia febrili obſeſſa, non adiverunt, neque illa ſolantur unquam.

13. Nec interim deſinunt contaminare, & emungere cruorem è venis, conterminis inteſtino. Illud enim à ſenibus didici, quodquicunque amat vitam longam & ſanam, abſtineat à purgantibus quacunque impoſturâ aſſumtis.

14. Clyſter hodie laſcivioribus populis tam familiaris eſt, quòd elorio & adjumentum vocetur. Quaſi excrementum naturale velint eluere. Certè utut iſtas Medentum inſidias ſpectes, non niſi à malo ſunt, à dolo, & mendacio: ac piis auribus pudorem ſuſcitant. Adeoque jam ſunt ſtercorum correctores, ablutores, id eſt, malarum artium inventores. At ſunt, qui ignaviam Inteſtino per Clyſterem introduxêre, vel alio vitio contraxêre, indeoque deinceps ſibi Clyſteribus aſſueſcendum perſuadent. Sanè vitium ſtipticitatis, ut alia radice ſcaturit ac pendet, facile proprio ſanationis termino ſuccurritur. Etenim ut qui minus laxam alvum habet, ægrotat: ita & qui pigram patitur, laborat. Sanandum eſt malum, non autem palliando, per Clyſterem quotidie alvus proritanda & laxanda eſt.

15. Facilis nempe eſt prognoſis, quod ſic pergendo, noviſſima ſemper erunt deteriora, vitaque concredita ejusmodi auxiliatoribus, neceſſariò accurtetur. Subſcribent his nationes, quotquot laxantia in horrore habent Ut Campinienſes, Arduennenſes, itemque Aſcuriani, &c. quibus ut Clyſter eſt inſolitus, inauditusque: ita ſenium robuſtum & frequentiſſimum.

16. Eſt cæterum Clyſteri ultimus ſcopus, quod juſcula carnium liquatarum, ſpe alendi injiciant, quod profectò intolerandæ ſtupiditatis eſt argumentum. Nam injecti liquores primum ſe miſcent ſtercori ibidem reperto, deinde infunduntur partibus, quibus proprium eſt cuncta

in

in ſtercus mutare, ac tertio conſtat per experientiam, quod ejusmodi juscula, ſi binis horis abinde rejiciantur, oleant non ſolum ſtercus; ſed quodammodo cadaver. Etenim cum non eatur ad ſecundum aut tertium, niſi per primum; non poſſit autem, è cibis in ſtomacho indigeſtis & in verum ac laudabilem chylum non commutatis, fieri cruor ullatenus: ſequitur etiam, quod injecta juſcula cadaverentur, nunquam autem poſſint in alimentum transire. Nec arguit quidquam, quod ejusmodi juſcula carnem liquatam gerant, per modum Chyli: nam actum eſt nihil, niſi prius ſusceperint fermentales proprietates primæ digeſtionis, præparatorias ad vitam, alibi extra ſtomachum non reperibiles. Quidquid enim indigeſtum è ſtomacho labitur, moleſtum eſt, diarrhœas, tormina itemque ructus nidoroſos movet, & Aſcarides gignit. Quæ autem infernè injiciuntur, quia ne quidquam beneficii primæ digeſtionis habent, neceſſario cadaverantur. Quia calorem loci quidem experiuntur; ſed orbantur vero fermento vitalis digeſtionis.

17. Miſereor ſanè Medicaſtros enemata in ejusmodi abuſus detorſiſſe, nec ſemel ad præfatas rationes reſpexiſſe: & metuo, ne qui magnatibus tantopere aſſentantur, poſthac aliquem epulari jubeant, eumque ad vomitum, poſt tres horas cogant, ut quod evomuit, per anum injiciant iis, qui multa macie & atrophia confecti ſunt.

18. Sane ſervum pecus adulator ignarus, Medicum agens, nec quidquam habens, præter corporis & virium diminutiones, diſcere recuſans, quia malè agendo conſenuit, nec unquam aliquid laude dignum indagavit, totus lucro intentus, ſimulatque è Scholis dimiſſus, ſuis ſemper veſtigiis inſiſtens, neces hominum excuſans, quia ſecundum artem curavit, antecedentium gregem inſecutus. His inquit Seneca; Multi ad ſapientiam non pervenerunt: quia putabant ſe perveniſſe. Opprobrio æſtimant plenum, ipſum ſemel Doctorem ab aliis adhuc diſcere debere: Anile ergo inventum, enema nutriens: Vidi namque in fortioribus, juſcula cadaveris fætore horrentia rejecta; in tenerioribus verò, ſyncopes moviſſe. Ubi interim Clyſteres ex malva, & furfuribus, minus incommodi ſovebant. Caſſa ergo juvamina vulgaria, à Medentibus ad febrium intentiones, ſive indicationes inſtructa. Quia ne quicquam de radice febrium demunt, ſubigunt, aut attingunt.

REMEDIA USUALIA PONDERANTUR.

CAPUT VIII.

1. *Cenſura aquarum ſtillatarum.*
2. *Quales ſint aquæ eſſentiales.*
3. *Cenſura decoctionum.*
4. *Confortantia ex auro & gemmis examinantur.*
5. *Demonſtratio abuſuum mechanica.*
6. *Gemmæ nil quidquam diſſolvuntur in nobis, utut pulverata.*
7. *Perla trita, & acido ſpiritu diſſoluta examinantur obiter.*
8. *Propriam verecundiam teſtatur Author.*
9. *Perlæ quæ in officinis diſſolvuntur, non ſunt perlæ.*
10. *Diſſolutæ perlæ aut corallæ in acido aliquo, manent quod pridem erant.*
11. *Quinque notabilia inde ſumta.*
12. *Auxilium galli vetris, anile inventum.*
13. *Examinatur Alkermes.*
14. *Fruſtra confortantia, ubi hoſtis intus, vel fortiſſimos calcat.*

Remedia interna à Medicis uſurpata in febribus ſi ſpectentur, reperientur ejusdem farinæ, cum reliquis illorum auxiliis. Nam præterquam quod in unum calorem, tanquam ſcopum & rei cardinem ferantur, in ſe adhuc nauci ſunt, neque ullatenus reſpondent materiæ putridæ. Inprimis enim aquæ diſtillatæ tam quæ refrigerantes dicuntur, ut de cichorio, lactuca, portulaca, & plantagine, quàm quæ de claſſe alterantium majorum, quales de gramine, cuſcuta, capillis Veneris, carduo benedicto,

ſcorzonera, &c. vel etiam de cordialibus ſunt petitæ, non ſunt revera niſi herbarum ſudores, non autem ſanguis illarum: atque utinam non ad lucri ſuaſum adulteratæ.

2. Sunt nempe aquæ pluviæ viridium & recentium; non autem liquores herbarum eſſentiales, quæ totam rei craſin referant & saporem. Ergo impoſturam tegunt ſuo nomine, atque interim bene agendi occaſio elabitur.

3. Porro decocta ſtirpium cum contineant gummata, & mucilagines ſimplicium, negotium febrili ſtomacho, nauſeas, everſiones, aliaſque moleſtias parant: idcirco etiam cum excrementis ſe jungunt, & ſequeſtrantur, poſtquam quidquam eorum ad loca affecta, vitaleſque agros intro defertur.

4. Solent quoque Medici oſtentare ſua exhilarantia, cordialia & reſtaurantia, ex auro & gemmis parata, pari ſane cum cæteris ſtupiditate. Nam etſi ſint in tenuem pollinem comminuta, ne quidquam ab igne tolerant, multoque minus à virtute digeſtivâ.

5. Levigantur enim primum in mortario æneo, partemque æris ſecum gemmæ abradunt, quia lima quavis duriores. Idque officinis quandoque demonſtravi, dum pulverem iſtum gemmarum in aqua forti macerarem. Etenim ſe ſtatim color viridis prodidit, faſſuſque eſt Pharmacopola, quod ſua fortificantia potiſſimum agerent, communicando ægris viride æris, ſive æruginem.

6. Deinde ſi gemmæ, poſtmodum, curioſius triturentur in cote, ſive marmore, ſe longe teneriore, accreſcunt in pondere, & evadunt confortantia marmora & ſaxa, præter originales gemmas. Nam tandem non plus proficiunt levigatæ gemmæ, quam ſi ſilices ant vitrum pulverata aſſumantur. Idque mecum ſubſcribent, quotquot unquam examinandæ corporum, analyſi vacaverint, mecumque miſerabuntur inanes Medentum ſtoliditates, & infauſtas ægrorum clientelas.

7. Imò perlas vel coralla exhibent triturata, vel aceto ſtillatitio, ſuccove limonum ſoluta, iterumque exſiccata, & ſolubilia in quovis potabili. Atqui perlæ non ſunt ejuſdem duritiei cum gemmis cryſtallinis, ſed de regno animali, continentque dotes pretioſiſſimas, non poterunt non egregiam largiri opem. Etenim Margaritiæ ſponte in columbino ſtomacho reſolvuntur quidem, at in noſtro ne quidquam tolerant, ſive comminutæ pulveretenus, ſive ſolutæ ut ante bibantur.

8. Inprimis namque notandum, me ante reſipiſcentiam didiciſſe, per aliquot perlarum ſic præparatarum libras, vanam tantum eſſe jactantiam, quidquid ſpondeant de illis Medentes.

9. Deinde veram Margaritam, non habere intus farinaceum atque diſſimilarem à ſuo cortice pulverem; ſed totum perlæ corpus, ad centrum usque, eſſe meras pelliculas invicem incumbentes, tanquam ſubſtratos cæparum cortices. Quod mecum ſciunt, quotquot perlas ovalis figuræ, norunt ad orbicularem perlam redigere. Atque præfati perlarum cortices nullatenus reſolvuntur per acida ante dicta: ergo tantum falſarum perlarum farinam diſſolvent.

10. Imò etſi præfati cortices diſſolverentur, (quod non) adhuc eſſent idem perlæ pulvis qui ante: cui ſcilicet jam acidi diſſolventis ſal combinatus ſit, adeoque contingat, illo ſale diſſolventis ſoluto, una quoque cum eo ſolvi perlarum, aut corallorum pulverem, quem ſal iſte combibit. Qui pulvis utut oculorum judicio cenſeatur ſolutus, mutataque Margaritæ ſubſtantia, attamen non niſi mera fraus eſt, & oculorum faſcinum. Nam perlæ aut coralla non ſecus in priſtinâ ſui naturâ adhuc perſtant, quam alioquin argentum in Chryſulca diſſolutum ſoſpes perſtat, cunctis ſuis priſtinis qualitatibus planè immutatum. Nam alias idem argentum, inde iterum non poſſet repeti, cum à privatione ad habitum non detur regreſſus. Qui ergo perlas ſic ſolutas bibunt, tantum abeſt, quod perlarum ſubſtantia lactea fruantur, non bibunt ſibi niſi ſalem aceti ſolutum. Quod Mechanice ſic probo; Si diſſolutis perlis, aut corallis, aliquot guttas ſalis tartari infuderis, ſtatim occultus perlarum pulvis ad fundum decidit.

11. Quod facti eſt. Primò ergo, perlæ officinarum non ſunt veræ; ſed earum abortus quidam, per mediam conchæ ſubſtantiam intus ſeminat⁹ Se-

cundo,

pulvis perlarum aut corallorum diſſolutus, quanquam illudat oculos; non tamen verè eſt ſolutus, manens pulvis qui ante. Tertiò, pro confortativis non ſubſtituunt niſi acidum ſalem diſſolventium. Quartò, pulvis ille ſic ſolutus, non poteſt fieri cruor, ideoque neque ſubire in venas. Quintò, quid ſi introiſſet ad hepar, venam cavam, adeoque digeſtionis vi, ſal acetoſus illi adhærens, tandem in transmutationem abſumtus eſſet. Quid aliud præſtarent hujuſmodi confortativa, quàm quòd venas intus exotico pulvere oblinirent? & peregrino tandem hoſpite indelebile malum ſarcinarent? Hæc meſſis de gemmis exſpectanda.

12. Æquè anile oſtentum eſt, quod de galli veteris jure herbis ſociato pollicentur. Nam inprimis plus vitæ, viriumque eſt in junioribus avibus, quàm in decrepitis. Judicium deferatur ad Gallinas. Suntque juſcula medicata ſtomacho ingrata, ac moleſta, adeoque facilè dimittuntur ad excrementa. Itaque hoc modo, ſub mutata larva. iterum ſua apozemata mentiuntur, ſub jure galli veteris.

13. Poſtremò eſt antidotus Alkermes, quæ licet, quatenus conſtat ſyrupo è cocco baphico, [utinam non per roſas adulterato] ſit laudabilis: nihilominus in quantum toſta, aſſataque, crudiore byſſo, donec pulverari queat, imprægnatur, tota grani tinctorii poteſtas vitiatur. Quod ſericum ſic toſtum nil aliud ſit, quàm lana bombycina vermium, caumate depravata. Tulit enim id avari cujuſdam ſenis Inventum, putantis, naturam exhilarari rebus, ſuos oculos oblectantibus. Abſit, nam intus naturam nec aurum, gemmæ, nec pretioſa, ut talia, ſpiritus vitales reficient multoque minus, aſſata crude byſſus, & ſi eſſet purpureo colore tincta: niſi vitales ſpiritus ſibi per additamenta virium, reſtaurationes perſenſerint.

14. Cæterum fruſtranea ſunt confortantia, & cordialia, quæ perſtite febrium fomite, diminutoque cruore & viribus, exſpectantur. Nam ſi febris, robuſtum, ac bene valentem conſternat, quomodo fortificari permittet jam conſternatum? præcipuè per res toto genere exoticas, nec unione ſymboli cum ſpiritibus convenientes? Quomodo civis ſe fortificabit, qui hoſtem domeſticum, ſe potiorem, penes recepit: Lurida ergo, atque vana, Medentum de fortificantibus ac roborantibus promiſſa, fraude plena. Etenim qui vires cum ſanguine exhaurit, ſubtrahitque per evacuantia, vinum verò atque immediata virium reſtaurantia vetat: refrigerantia quoque, ut calori vitali inimica, continuò proſequitur, quomodo robur per electuaria ejuſmodi conciliabit.

VERA CAUSA RIGORIS.

CAPUT IX.

1. *Rigor & tremor ab impetum faciente ſpiritu, non autem efficienter à cauſa morbifica.*
2. *Quare intendant rigores?*
3. *Cur frigus & calorem excitet?*
4. *Cur incipiat cum frigore?*
5. *Author non recurrit ad leges Microcoſmi.*
6. *Intermittentia ſunt in omnibus agentibus fere.*
7. *Modus fiendi frigoris.*
8. *Modus & cauſa rigoris.*
9. *Nota ignorantia in Galeno, de membri jectigatione.*
10. *Cauſa ardens febrilis.*
11. *Omnem motum tam ſanum quàm ægrum efficienter fieri ab Archeo.*
12. *Quomodo Author id didicerit?*
13. *Turbulentia Archei turbat urinam.*
14. *Ordinarium fellis officium turbatur, & facit amarum chylum.*
15. *Quare etiam vomitus amari illius nihil de febri minuit?*
16. *Vnde æſtus & ſudor in febri?*
17. *Quid ſudor indicet?*
18. *Acor auget frigus, quod probat eryſipelas.*
19. *Gangræna ut ſiſtatur indubiè?*
20. *Cur initium continuæ febris ab horrore?*
21. *Paracelſus notatur.*
22. *Galeni errores, præſertim de putredine cruoris, & ſpiritus.*
23. *Vera ſedes Diariæ, & hecticæ.*

24. *Fabuloſa Galeni ſimilitudo, pro æſtu hectica febris.*
25. *Quare calx per aquam accendatur?*
26. *Probatio mechanica.*
27. *Stolida cauſa oſcitationis.*
28. *Vera cauſa, & organum ejuſdem.*
29. *Somnus, ſopor, vertigo, apoplexia, &c. ab ore ſtomachi.*
30. *Oſcitatio non eſt in muſculis genarum, aut mandibula.*

1. Hippocrates ſpiritui vitæ primus nomen indidit, ut ſcilicet ſit impetum faciens, ductorque omnium quæ in nobis contingunt. Quam certè prærogativam demum nemo vocavit in controverſiam. Interim poſteræ Scholæ, velut rotationis vitio vertiginoſæ, cauſas tremoris in anilia figmenta detorſerunt. Spiritus ergo coſmocrator in nobis, initium motivum in nobis ſolus obtinuit, tam locale, quàm alterativum: Rigoris videlicet cauſam, tam quoad motum localem, quàm frigoris, atque ſubſequentis caloris alterationes continens.

2. Intendit namque Archeus, per tremulos rigores excutere adhærens parti ſimilari excrementum. Perinde quaſi atque aranea ſua quatit caſſes, atque rigore ſuccutit, ut excutiat peregrinum, quod in illos incidit.

3. Sed Archeus advertens ſe per rigores parum proficere, Blas alterativum excitat. Quod totum alibi docui naturaliter conſiſtere in hyeme & æſtate, frigore inquam, & calore: Quorum nempe alternâ viciſſitudine, tandem cuncta ſublunaria, dierum currente numero fatiſcunt.

4. Ab hyeme ideo, in ipſomet Univerſo, anni initium procedit, per Ver & Æſtatem, in Autumnum, in quo fructus tandem maturantur. Quæcunque enim ex natura fiunt, hoc principium, incrementum, ſtatum, & declinationem ſubeunt. Sic ipſe Archeus, [quatenus ſemina atque vitalia univerſa, generalium naturam imitantur] cit rigores febriles, frigora & calores. Non autem materia febrilis peccans, prout jam ſat ſuperque probatum eſt initio. Sic namque & in oſſium exarthroſi, ſtatim dentes quatiunt, & rigores ſubnaſcuntur, itemque dum prægnans abortum non vitalem præcociter expellit.

5. Neque enim hæc dico, quaſi confugiens ad commentum Microcoſmi Paracelſi, etſi naturam Univerſi, modum in ſingulis univocum obſervare animadvertam. Natura ſiquidem ſibi utrobique compar ac ſimilaris eſt, quod ſenſus febrientium conqueritur, in hyeme ſibi, atque æſtate obvenientibus.

6. Etenim qui in lucta ſuſpirioſus ſuccubuit, aliquantiſper quieſcit, & anhelitum recuperat, perque moram vires reſarcit, quibus incumbentem victorem excutiat. Sic naturali ductu univoco, Archeus in febribus ſibi quietes per intervalla imperat, ac dein reſumtis viribus & vicibus, hoſtem febrim nititur excutere.

7. In quo ſanè pars, cui inſidet materia febrilis, primum ſe contrahit in rugas. Quod ſentitur facilè in præcordiis. Parti verò obſeſſæ, totum genus venoſum quodam conſenſu collaborat, ſtrictimque ſe arctat contractis fibris obliquis. Inde namque rarus, durus, atque minutus pulſus, frigoris index ac opifex. Hanc enim corrugantem ſtricturam venarum, quiſque febriens, ſi in ſe animadvertat, facile dignoſcet, ac penitus naturalem etiam benevalenti. Nam etſi ſcrotum laxum propendeat, ſtatim tamen atque ſcoria humana ad ſphinctera delabitur, corrugatur ſcrotum ſuapte ſponte. Naturale eſt itaque venis, & partibus primariò affectis, ſeſe in rugas contraxiſſe. Cum igitur venis paſſim aſſocientur plerumque arteriæ, neceſſe eſt has pariter obliqua, cum venis convulſione contrahi. Quod ſanè facilè percipient febricitantes, ſi horum memores, ſeriò attendant ad ea, quæ ſentiunt. Hæc igitur eſt frigoris cauſa in febribus.

8. Tremor is autem cum ſit in ipſis muſculis, notandum eſt, muſculos habere duos motus. Unum quidem, quatenus ſunt clientes voluntatis, ut edant voluntarium motum; Alterum verò, in quantum invitâ voluntate, proprio feruntur motu: eſtque hic iterum duplex, prior ſcilicet, qui unico tractu violento contrahitur, prout in Spaſmo, Crampo, &c. Alter vero: qui intervalla patitur, qualis eſt tremor febrilis, jectigatio, & tremor membri alicujus, [puta capitis, aut manuum, &c.] ſenio, ac potatoribus familiaris.

9. Pro-

9. Profectò non ſine nota Galenus tranſeat, quin riſu excipiatur. Docet enim ejuſmodi ſenilem tremorem fieri ex lucta ponderis cum facultate motiva arbitrali. Quodque hæc nimirum conetur membrum attollere, ſed ob debilitatem, inchoatum motum ſiſtat præ pondere membri impeditum. Quaſi verò facultas motrix voluntaria, niteretur invitâ voluntate attollere jacens atque quietum membrum, ut continuò ſubſiliret? Redeo ad terminos de febribus. Cum itaque nedum pellis, [ut in ſcroto] verum etiam membranæ ſingulæ motu proprio ſibique naturali criſpentur, rugentur, contrahanturque, non eſt abſonum, & muſculo ſuum dare motum. Etenim ſic & à morte in Tetano utrimque tenduntur muſculi, dudum ab interitu omnis voluntatis. Sic nempe purgantium venenoſa qualitas, non rarò partes muſculoſas convellit, & in febribus lethalibus invitæ ſunt convulſiones, cum intercalari remiſſione; De quibus cum Tractatu de Spaſmo diffusè egerim, hoc loco monuiſſe ſat fuerit, quòd duæ iſtæ facultates motrices naturaliter competant muſculo. Quarum una feriatur, quieſcitque, quamdiu muſculi bene ſe habent; ſed movetur velut auxiliaris in occurſu rerum ſibi moleſtarum.

10. Tandem igitur cum Archeus per venarum & arteriarum obliquam contracturam, perque muſculorum trepidationes; ſe nil proficere adverterit; indignatus, quidlibet motitat, ut peregrinum hoſtem à ſe excutiat.

11. Quocirca repeto, quod jam aliquoties dixi; Nimirum omnem motum, tam in ſanis, quàm in ægris, immediatè proficiſci conſtitutivè, & efficienter, ab impetum faciente Archeo; occaſionaliter verò à cauſis occaſionalibus.

12. Quod mechanicè primum deprehendi per quædam febrium remedia. Quippe ſi ipſo die acceſſus, & horâ opportunâ propinentur, ſæpe unicâ vice multas febres tollant. Eſt iſta nempe opportunitas, in ſpatio horulæ, ante paroxyſmum, quantum ſcilicet exigit actuatio medicaminis, & ſtomacho vacuo. Nam ſi detur diebus quietis Intermittentium, vel dudum ab incepto paroxyſmo, dum medicamen non præſentit naturam ſibi auxiliatricem, tam ad actuandum ſive animandum, quàm ad expellendum materiam occaſionalem febris, incaſſum propinatur. Imò tum angit medicamen magis quàm juvat, quatenus naturam, dum quieſcere mallet, ad proſcriptionem ſtimulat. In Peſte verò malignis, aliiſque continuis, ſi porrigatur jejuno ſtomacho, nec per potum ejus actio interturbetur, plerumque unicâ vice totum ſanationis adimplet officium.

13. Alioqui ſanè dum ſtringuntur & anxiantur venæ vel aliàs, natura ab incepto avocatur opere; vel intermediâ quiete expergeſit: Indignationes Archei irritantur magis. Nec ſat fuit hic nuditer dixiſſe, quòd Archeus in febribus primo Blas frigoris, atque dein caloris ſuſcitet, quatenus ſemina, mundi typum in ſe æmulentur & deſerunt. Siquidem nihil à ſeipſo movetur naturaliter, excepto Archeo, qui primus motor animantis eſt. Unicuique enim ſemini datum vigorem ſcio, ut ſemel hic excitatus, deinceps propriâ virtute ſeipſum ſit movendo, omniaque alia deinceps præter ſe, quæ ſub ſphærâ ſuæ activitatis continentur: Turbidæ ideo atque confuſæ excernuntur urinæ, vapores acidi & indigeſti, etiam & nidoroſi ſuſcitantur, euntes in loca impropria, frigoris cauſam augentes.

14. Fel autem, quod regulariter chylum ſtomachi acidum commutat in ſalſum, [ut videre eſt in urinâ] præpoſtero negotio, inſertum in duodeno inteſtino, ſuccum jam convertit in amarum.

15. Archeus interim totus tum expulſioni intentus, hoc amarum recrementum, aliàs doloſe ſiticuloſum, ſub frigore febrili non rarò excutit, nec tamen inde quidquam febriens proficit, quod noviter contaminatum, præſtò dejiciat. Quia eſt productum in febribus excrementum; non autem mali radix occaſionalis.

16. Tandem itaque velut iratus Archeus, ſeipſum accendit propriâ thymoſi, [non autem à putredine depromto calore] hoſtemque adoritur, æſtuat, olidumque tandem ſudorem profundit, non alio fine, quàm ut expellat hoſtem.

17. Sub qua excretione patefacit, quod iſthæc materia febrilis naturaliter pellenda ſit, & Medico indicet naturam ducendum, quà ſponte vergit: Id eſt, Diaphoretica ſola, eſſe febrium appropriata atque ſpecifica remedia.

18. Etenim eryſipelatis initio, frigus inſolitum,

tum, modicum, non tamen rigor, quia acor halituoſus adhuc modicus: qui dum ad corporis ſuperficiem pertigerit, extra proprium ſui diverſorium ibidem aceſcere, atque putrere pergit.

19. Ideoque ſaponaria & lixivialis medela, extinguit eryſipelas. Ut & lixivium forte, gangrænas profunde ſcarificatas potenter ſiſtit: eò quòd in lixivialibus omne acidum commoritur.

20. Febres continuæ ab intus detentâ aciditate ſimiliter primum rigent, & in finem ſive conſumtionem uſque poſtmodum æſtuant. Palpitatio cordis quoque otioſos, atque vini heluones exercet, prout & Artiſtas diu multumque circa aquas fortes occupatos. Utpote ubique aciditas vaporalis pervadit noſtri penitiſſima, attamen ſine febri: nam deeſt materia occaſionalis.

21. Paracelſus enim, ex unico Æthnæ igne ſulfuris & nitri, ſupra ſexaginta febrium ſpecies hariolatur. Nec ullam febribus ſedem detegit, utrobique methodi expers.

22. Galenus verò ut intermittentium ſedem in oſculis ſive extremis venarum diſponit: ita Continuarum nidum, citra vel ultra hepar ſtatuit. Synochum autem tam putridam, quàm non, per venam cavam circa cor collocat. Diariam quoque in ipſo ſpiritu vitali, adeoque in ipſo etiam corde conſtituit. Quo nil hebetius cogitari potuit unquam, quàm decernere, ſpiritum vitalem putrere conſtante vitâ: Nam cum ille ſit balſamus ſolus, qui nos à putredine vindicat, quid tandem erit reſiduum, quod balſamet ipſum balſamum, ſi putruerit hic? quidve ſaliet ſalem ſi corrumpatur? etenim ſi levicula ſui portione putreſieret, totum mox neceſſariò contaminabitur: cum ſpirituum in ſpiritus ſit craſis potentiſſima, & vernaculum ſymbolum. Vita namque vix horæ quadrante protrahitur in Peſte, dum contagium invadit ſpiritum. Pariter ſi putredo cruorem apprehendat, mox velut continuata in cruore Gangræna, neceſſitata mors oboritur.

23. Dicam igitur & ſedem & materiam febrilem, qualiter experientia, longaque rerum indago mihi patefecere. Sermo mihi eſt de febribus per ſe atque ſolitariis; non autem alienâ paſſione genitis. Inprimis itaque Diaria, quæque ephemera dicitur, ab unius diei duratione, ſedet in ſtomachi cavo, & plerumque ex vitiato cibo. Quare & à vomitu, vel peracta digeſtione, ſponte ceſſat. Similiter febris tabida, ſive hectica, quædam eſt quotidiana Diaria, à corruptâ cibi parte, mox ſumtis cibis repetens. Nam etſi appetitus perſtet ſoſpes, edantque ut ſubet, ſaltem Corruptor in pulmone non ceſſat aut feriatur, quin continuò transmutet cruorem in flava, dura, ſpiſſa, & quandoque cinerea phlegmata. Sub quo corruptionis labore avocat ſpiritum à muniis digeſtionis, ſitque aliqualis corruptio ſemidigeſti.

24. Pudendaque eſt hujus loci Scholarum fabula, quam pro lenta hac febri ſibi comminiſcuntur: ubi enim potiſſimum putredinem pro calore accuſare poſſet, non fuit auſus eam impendere. Quod ſcilicet calx accendatur adſperſione aquæ, eodem pariter modo contingat in febri tabida. Quòd nempe poſt unam aut ſeſquialteram horam, iſta febris invaleſcat, & adoriri videatur poſt cibum, quatenus tum adſpergantur partes ſolidæ, alimento è cibis aſſumtis parato. Inprimis his obſtat, quod infra binas horas, in ſtomacho ſano, nondum ſit peracta concoctio Chyli, multò minus completa ſanguificatio: minimeque cruoris in ſecundarium, & ſpermaticum alimentum transmutatio, utpote quod roris modo ajunt diſpergi in penitiſſima ſolidorum: longiſſimeque ac tardiſſimè, pulmo hoc novum alimentum ab hepate mutuat. Ergo nequeunt ſolida inſtar calcis aſpergi & inde accendi, quantiſper in ſtomacho negotium eſt cum chylo.

25. Deinde iſta calcis ſimilitudo, eſt meræ inſcitiæ. Utpote quæ non accenditur propter aſperſionem per ſe; ſed per accidens. Quatenus nulla ſalia ſaliunt, vel agunt, quamdiu ſicca, id eſt, niſi reſolvantur. In calce vivâ autem eſt duplex ſal alcalizatum. Unum quidem lixiviale, & alterum acidum, & utrumque per ſenſum guſtus diſtinguibile. Quæ duo ſalia, reſoluta per aquam, dum in ſe invicem agunt, accenduntur, quod idem accidit in Thermis, ſale acido fontium, in marcaſitarum lixivialem materiam primam agente.

26. Id ipſum per mechanicam, & à poſteriori, non quidem propter quid; ſed quia eſt, ſic probo. Etenim ſi ſali tartari, ſpiritum vitrioli acidum ſuperfuderis, confeſtim ambo, actu frigida, æſtuant. Ideoque ex calcinato plumbo in ſpiritu aceti, ſi hunc totum abſtraxeris, quamprimum atque alcali ejus combiberit humidum ex aere, realiter ignem concipit, etiam in pera. Quamobrem neſciverunt Scholæ, ſi calx non accenderetur mutua ſpirituum ſalium agitatione, quod nunquam lapideſceret. Denique quid eſt in vivis, quod calcis ſiccitatem referat? Quid inquam, quod actum ſiccum? calcineum? & non quotidiano rore, continuoque permadeat? An non digeſtio ſolidorum eſt continua ac interrupta? Sanè utut conſiderem, propinant nænias pro elementis naturæ, ſtolidæque ignorantiæ plena eſt ſimilitudo calcis, cum febri hectica.

27. Atque ut oſcitatio febres multas comitatur: ita ſanè oſcitanter atque febriliter cuncta tradidere. Cujus ergo etiam notandum, inſulſam cauſam oſcitationi dari à Galeno. Scilicet quod fuligines congeſtæ muſculos mandibulæ ſuſcitant, ut explodantur. Imprimis plurimæ fuligines inflarent illos muſculos, quibus multa eſt oſcitandi neceſſitas & frequentia. Deinde cum ejuſmodi fuligines eſſent ultimæ digeſtionis inſenſilia recrementa: cur illa potius, quam aliarum partium ſui expulſionem moverent? cur non quotidie id ſolicitarent? & ſubinde per quadragenariam non oſcitatur? Cur in febribus illæ fuligines magis obviæ, quam in Podagra, & Apoplexia?

28. Certè nulla eſt functionum noſtri corporis, quæ magis ad exemplum movetur, ut oſcitatio. Oſcitantem namque facilè ſequimur, etiam nolentes ac inviti. Non igitur oſcitatio à fuligine, ſed ab illa facultate & parte, quæ imaginationi paret.

29. Etenim Scholæ mecum admittunt os ſtomachi à conſpectu facillimè moveri. Quoniam plurimi nauſeant, & vomunt proniſſimè, conſpectis aut imaginatis ſordibus: viſoque acerbi pomi eſu, os multis ſaliva liqueſcit. Os ſtomachi ergo potiſſimum ad imaginationem movetur. Somnus verò, item Sopor, Coma, Catochus, Catalepſis, Vertigo ejuſque generis accidentia ab ore ſtomachi promanant (prout alibi de Duum viratu:) Oſcitatio vero eſt ſomni prænuncia, pediſequa, idcirco eidem parti oſcitationem tribuo. Nam incola phantaſia primorum impetuum ibidem habitat, cordiſque nomen claturam ideo ſuſcepit. Sic & à mœſto frequentia ducuntur ſuſpiria, ut os ſtomachi ſenſibiliter aggravatum allevient.

30. Ita ergo à ſegni ſtomacho dormitionem poſtulante, liquido oſcitandi muſculos ſubter dormiendum irrequietos excutit, tenditque, in quo muſculos buccarum, & tracheæ in clientelam vocat: non ſecus atque os ethmoides circa organum olfactus, pro ſternutatione in ſubſidium vocat muſculos thoracis. Prout enim cauſa ſternutationis non eſt quærenda in muſculis, quibus fit: multo certè minus oſcitatio eſt muſculorum mandibulæ. Cum alioqui compreſſis dentibus, id eſt, motu contrario mandibulæ, etiam oſcitari poſſit. Rectius enim Scholæ ad aſperam arteriam oſcitando reſpexiſſent, quæ trahitur binis digitis deorſum motu heteroclito. Interim de fuligine illius arteriæ, ne quidquam ſonuerunt unquam: quippe quæ ſat ſemper paret, & aeri pervia, alioquin oſcitare non deberet. Iſta nempe eſt corporis compago, quod etiam in non neceſſariis mutuas membra manus tradant ac quaſi pro jure proprio certent aliena organa.

SEDES FEBRIUM.

CAPUT X.

1. *Unica ſedes continuarum & intermittentium.*
2. *Variant febres, ex ſola materia occaſionali.*
3. *Nidus febrium quibus claudatur terminis.*
4. *Cauſus & Synochi prope os ventriculi.*
5. *Probatur à læſa actione.*

6. *Quartana exlex in ſede ſua.*
7. *Materia & ſedes malignarum.*
8. *Peſtis qui à cæteris febribus ſeparetur.*

SEdes continuarum febrium non differt ab Intermittentium. Hactenus proinde occurrunt continuæ, quæ in Intermittentes deſinunt, & contrà.

2. Variant itaque febres illæ non commigratione locorum, aut ex natura diverſorii; ſed ſolius materiæ occaſionalis ergo.

3. Hactenus quoque repugno nedum Galleno, ſed & Fernelio de locorum febrilium eſſentiali differentia. Nidus ergo febrium in primis eſt officinis: extenditur ſcil. à Pyloro, per duodenum, & vaſa ibid. multiplicia, Inteſtina item, venas Meſenterii, Lienem, uſque ad Hepar.

4. Proximiores autem ori ventriculi, ſunt eò moleſtiores, ſuiſque anxietatibus magis formidandæ.

5. Meam de ſede febrium doctrinam confirmant nauſea, præcipuè carnium, piſcium, & quæ facilè cadaveris inſtar olent, perhorreſcentia, mox à febrium introitu: ſitis item, inappetentia, cephalalgia ſyncipitis, hemicrania ſiniſtri lateris, deliria, ſopor, vigiliæ, anxietates topicæ circa os ſtomachi, ructus nidoroſi, conſternata digeſtio, vomitus, linguæ quoque amaror, ſiccitas, fiſſuræ, nigredo, &c. Quæ ſanè ſunt indicia oblæſi duumviratus in actione regiminis: huc accedunt ſuperveniens ructus acidus, nubecula urinæ, quæque coctionem ſtomachi rediiſſe arguunt, prout in Tractatu de Uronomantia alibi.

6. Sola autem quartana in Splene ipſo, veniſque ſibi contiguis, hoſpitium delegit.

7. Maligna verò ſola, aliquid putridi peculiariter ſibi vendicat circa orificium ventriculi. Sunt autem tanto pejores, quæ non in ejus concavo, ſed in convexo ſederint: eò quod non niſi extraordinarium arcanum ad iſta attingat loca. Ideo namque Caſtrenſes, Endemicæ omnes cæteris ſunt pervicatiores, ac plerumque citra ſitim. Quibus vix perceptibilis calor eſt, ſolaque ægros continua anxietas ad feretrum ducit. Hujuſmodi namque febres deforis tantum contaminat, ultimum ſtomachi nutrimentum afficiunt. Quia revera quamdiu vivitur, perſpirabile atque exſpirabile eſt totum corpus, juxta Hippocratem. Etenim alibi demonſtravi, pulmonem, & diaphragma undequaque poris pervia in vivis, qua dum endemica tranſeunt, ac ſtomachi convexum percutiunt, non rarò ſtomachi ultimum alimentum inficiunt.

8. Diariam dixi cum hectica in ſtomacho ſedere. Peſtis autem in hoc à cæteris malignis diſtat, quod cum non ſedeat in ſordibus febrilibus, ut neque in cruore; afficiat tantum ipſum ſpiritum vitalem ſui odore, ob id quoque intret & exeat neceſſario cum aere per poros diaphragmatis, adeoque tendit ſic primariò ad ſtomachum, nec potens pergere ulterius motu locali, ſuam ibidem ſiſtit impreſſionem in nutrimento ſtomachi. Unde mox vomitus, cephalalgia, ſopores, deliria, ſyncopes, & quæ vitiati oris ſtomachi conſequuntur dominium.

CAUSA OCCASIONALIS FEBRIUM.

CAPUT XI.

1. *Cauſa occaſionalis febrium, non eſt vera continens.*
2. *Cur cauſa occaſionalis ſit diverſa in ſe?*
3. *Duplex cauſa occaſionalis.*
4. *Cruor eſt compoſitum naturale & ſimplex: ideoque non appoſitum ex diſſimilaribus.*
5. *Prior cauſa occaſionalis & materialis febrium.*
6. *Altera materiæ.*
7. *Scholarum ignorantia de tinctura urinæ.*
8. *Cur urina tingatur tardius?*
9. *Falſa judicia Scholarum de urinis.*
10. *Fabula Scholarum de tinctura felleæ urinæ.*
11. *Argumentum Scholarum ex inſcitia Galeni.*

12. Quid

12. *Quid rectius exinde colligendum eſſet?*
13. *Sagittator delirii ubi habitet?*
14. *Cur in delirio non ſit adhibendum remedium capiti?*
15. *Vnde naſcantur apoſtemata univerſa?*
16. *Injuria Scholarum.*
17. *Vnde eneorema?*
18. *Bonus Medicus cur criſin negligat?*
19. *Quid ſit coctio in febribus.*

FOedum, ac miſerandum, imo & luctuoſum Scholæ exhibent ſpectaculum, paſſim obvium. Ut cum febris nos palam alloquatur, nihilo magis à tot ſæculis cognoverint eam, ut neque pellere ſciant radicitus. Quod jam ne quidquam felicius ſanentur febres, poſt bis mille annorum experimenta, & diſſectiones, quam olim ab initio. Enimvero quidquid eſt cauſa cauſæ, idipſum eſt etiam cauſa cauſati: Quapropter cauſa occaſionalis indeſinenter præſens, & intus hoſpita (quam continentem vocant alii) eſt cauſa cauſæ internæ febrium (quam mox declarabo) ipſius febris, & accidentium inde natorum. Si enim cauſa occaſionalis eſſet vera cauſa continens, ipſiusque febris materia; profectò nulla eſſet unquam Intermittens. Nam poſitis cauſis eſſentialibus, ad febrim requiſitis: neceſſario quoque febris adeſt: ſed cauſa occaſionalis adeſt ab initio usque ad finem, quæ ſi continens eſſet, & eſſentiam febris in ſui gremio effectivè contineret, etiam febris adeſſet, quamdiu iſta continens ſui cauſa. Sed conſequens eſt falſum: Ergo & Antecedens. Id eſt: cauſa iſta non eſt continens, & intima de febrium eſſentia: ſed externa illi, & ideo occaſionalis.

2. Cumque in varietate cauſæ occaſionalis conſiſtat ratio, qua vel eſt continua, vel intermittens: cur etiam plus minusve moleſta ſit, citior, aut tardior pro ſui expulſione. Neceſſe eſt nec unicam unius putredinis dari occaſionem ſeminalem.

3. Cum igitur rerum definitio aptiſſimè à cauſis conſtituentibus & eſſentialibus petatur, (prout alibi de Logicis) duplicem ideo ſtatui cauſæ occaſionalis materiam: novam quidem, atque hactenus inauditam utramque.

4. Inauditam, inquam, quippe qui utramque bilem, pituitam, & cruorem velut ſanguinis conſtitutiva, non agnoſcam, nec admittam in natura (prout pluribus, peculiari de humoribus Tractatu, demonſtravi) nec inprimis cruorem, appoſitum è pluribus diſſimilaribus, concedo. Ut neque ſi inde conſtitutus eſſet, unquam immediatè in ſui conſtitutiva retrocedere poſſet, neque illos in extravenato cruore oſtendere, erroriſque anſam Scholis dare poſſet. Cum à privatione non detur immediatus regreſſus ad priſtinum habitum. Quare frivolum eſt, arguere quatuor eſſe in ſanguine humores, quod quandoque tria, & quandoque quatuor exin, per ſui corruptionem ſecernantur.

5. Quam quæſtionem, ut alibi ſat ventilatam deſcripſi, hic obiter attigiſſe ſat eſt. Siquidem hoc loco nullam ex iſtis humoribus opem petendam duxerim. Sed in ultima alimenti digeſtione, dum pares ſolidæ ſibi è ſanguine ſtudent aſſimilare nutrimentum, contingit perſæpe degeneres fieri alterationes, & velut abortus præpoſteros. Hoc ergo degener alimentum, varias ſubiens ſuæ mutationis abuſivas teſſeras, diverſas quoque febres gignit. Longeque diſtant primi illi, ſuppoſitique humores ex chylo & chymo parati, à vero ſolidorum alimento, per ſanguinis transmutationem degenerante. Itaque febres non exutraque bile, pituita, cruore & ſpiritu putridis, ſed ex ſecundariis, non quidem putrentibus; at inter aſſimilandum degeneratis, oriuntur. Degenerant verò admiſtione rei extraneæ, vel impreſſione peregrina, vel demum errore indignati, vel avocati Archei.

6. Alteram porrò cauſam occaſionalem febrium deduco aliunde. Quod ſcilicet, quia indubiè per Anatomen credimus, venas Meſaraicas, per totum inteſtinorum ductum conſperſas ſugere quidquid liquidi, & Archeus ſibi familiare fore noverit. Trahunt itaque præfatæ venæ ex Ilei inteſtini extremis, hisque cognatis groſſioribus inteſtinis, ſuccum quendam: Sed cum ibidem non ſit amplius aliquod alimentum, at potius ſtercus aliquod, aſſugunt ens hactenus anonymum, quapropter illi novum nomen dare

debui Scoriam ergo voco, ſive ſtercus liquidum ad ſuos fines in natura utile. Quippe urinæ incommodis reſiſtens, adeoque urinæ tinctæ, non tam cito lapideſcunt, atque aquoſiores.

7. Quidquid ergo urinam tinxit hactenus, eſt Scoria, non autem fel: prout alioqui Galeniſtæ deluſi, tyrones ſeduxerunt, (quod alibi latius in uronoſcopia) adeoque ſua, de urinarum tinctura, judicia, ad felleos & bilioſos humores delata, non niſi ſcoriam, ſive ſtercus liquidum ſpectant. Nam quantumque vel minima fellis guttula in lotio eſſet, (quanto minus tanta, atque exigitur pro totius ſaturata tinctura) tota amaricaret; ſed non amaricat: ergo, non ineſt ei fel. Major conſtat ex ruptura fellis in piſce, utcunque piſcem exquiſitè abluas à felle, tamen guſtu amarus eſt. Minor obvia eſt guſtu. Quod autem lotii tinctura ſit Scoria, patet per diſtillationem. Hujusque demonſtrationes in Tractatu de Duelech, cuique experiri volenti obtuli obvias.

8. Ultimo ergo, tinctura ad lotium tranſit: quod chyli in Scoriam mutati adventus, ad Colon Inteſtinum ſit tardior, quia hoc colon eſt ſitu poſterius.

9. Falſa ergo hactenus fuerunt judicia Scholarum, de coloribus, & contento urinarum, & inde deſumptæ hariolationes.

10. Lepida ergo ignorantiæ fabella eſt Galeni, dicentis: Mane video urinam meam aqueam, quare me repono ad quietem, & poſt aliquod ſpatium tinctam video, quia bilis ultimo advenit, & ſic urina ultimam ſui digeſtionis maturitatem recipit. Quaſi urina in veſica, ſi non emittatur, coqueretur maturitate ſui, vel additamento tingentis fellis? Bilis ſane, ſi qua eſſet cognatim oriretur cum aliis humoribus, & ſanguinis ſero urina, eodem ſcilicet jecoris ſanguificantis labore, quo lotium tranſit per jecur, bilis affuſa illud tingeret, & non aliquot horas poſt, niſi oſtendant, utile fore iſtam bilem excrementalem aliquantiſper, & ſeparatam aſſervari extra lotium.

11. In oppoſitum autem ſic argumentantur ab eventuali conjecturâ, & cauſis malè intellectis. Ajunt enim experientiæ eſſe, quod in febribus continuis, ſi poſt flavas urinas, repente aquea appareant, ſignificari futura deliria, ob obreptam in caput bilem, juxta Galenum. Sed hic vir oſtendere debuiſſet. Quis miſſor illius bilis eſſet, quis ductor per venas, & quodnam receptaculum iſtius bilis. An ſinus cerebri (nulla eſt enim alia in capite cavitas) ſine morte præſentaneâ bilem iſtam ferret? & quo fine hæc faceret natura, ut à cloacis humorum, emunctorio vicinis, directè in oppoſitum bilem febrilem, & totaliter excrementitiam, ad nobiliſſimum viſcus deferret?

12. Ego vero in mea uronomantia, ex iiſdem lotii ſignis collegi, ſcoriam non ferri per venas more debito ad lotium: ergo præter naturam detineri alibi, certum eſt; non ferri autem ad caput; ſed ad præcordiales venas, id eſt, ad ſedem febrilem, ipſum alterum excrementum febrile, unde auguror, febrim auctum iri; & inde delirium.

13. Quod autem ſagittator delirii, & amentiarum habitet in præcordiis, patet tam ex Hippocr. Cui vena in hypochondrio fortiter pulſat, is mox mente alienatur: quam ex proprietate nominis, in Scholis recepti, quo paſſionem hypochondriacam à ſede denominant.

14. Quod autem ſagittatoris ſcopus ſit cerebrum, ut deliria & ſopores excitet, non debet movere Medicum, ut proinde capiti remedium adhibeat. Siquidem id ſemper eſt ad poſterius ad tela vibrata; non autem ad ſagittatorem, medelam applicuiſſe. Quare quamdiu Scoria recta fertur ad lotium, velut naturale ſibi emunctorium bene eſt; at ſi oblique alio feratur, fit febris continua. Tam quia natura ſui eſt excrementum, quam quia hoſpitio indebito recedit. Alioquin alimentum, in via digeſtionis ultimæ degener, plerumque mitius eſt atque inſipidum, ideoque Intermittentes dat, & longiores, quatenus glutinoſior eſt illarum materia. Atrocior vero eſt Scoria: atque ideo crudeliores febres continuas ſuſcitat, citiusque ad periodum aſpirantes. Duo autem hæc excrementa, ſiva ambæ cauſæ occaſionales, ubi conſpiraverint, ſpurias, hepialas, hemitritæas, ſeſquialteras, & erraticas febres proferunt. Potentioribus ergo in-

inciſivis egent intermittentes, quàm continuæ, quia pertinaciorem, magiſque glutinoſam materiam occaſionalem habent, vaſis quæ intus adnaſcitur.

15. Sin autem alimentum iſtud ſupra hepar degenerat, apoſtemata varia ſuſcitat, non autem febres primarias. Etenim quia & in Phlegmone cruor, vel alimentum ſolidorum in pus degenerat, febrim quoque neceſſariam advehit. Cumque ad ultimum devenerit, minor labor & dolor. Prout & per continuas, tum criſis vel abſceſſus inſtat.

16. Etenim cur Scholæ non concludunt, potius ex nubecula urinæ pituitam, quam perfectæ concoctionis ſignum, ſi unica bilis lotium tingat?

17. Sanè nubecula iſta denotat primario, quod ſtomachus acidi ſui fermentum recuperarit. Unde Senex ructus acidos nidoroſis ſupervenientes bonum ait, adeoque declinationem febrium adeſſe deſignat aut Criſin.

18. Bonus autem Medicus negligere criſes debet, quia anticipare. Nam natura criſin non facit, niſi dum ſola totum onus bajulat, ſtatis diebus. Verus ergo Medicus, ante criſin, morbum ſuperare debet; ideoque nec criſin exſpectat, nec optat. Inſidus autem, poſtergata naturæ intentione, criſin vel impedit, vel dilatat.

19. Coctio verò, quæ in febribus exſpectatur, eſt tenacis materiæ inciſio, & abſterſio; non autem, quod alioqui natura moliatur digeſtionem rei præter naturam, nec coquat quicquam, niſi ſimilari ſemper, & univoca digeſtione ſibi prætendat aſſimilare. Sæpe namque ideo in quartana nubecula apparens evaneſcit, eò quod coctio, quam nubecula deſignat, non ſit vera materiæ ſubactio primaria intentione; ſed ſtomachi ſaltem fermentum digeſtivum. Alioqui materia febrili ſemel facta fluidiore, non ſupervenit illi nova cruditas.

DIÆTA FEBRIUM.

CAPUT XII.

1. *Quis victus tenuiſſimus acutorum?*
2. *Cibis non ſunt miſcenda medicamina herbacea.*
3. *Potent febrientes.*
4. *A carnoſis abſtinendum.*
5. *Medentum veſania.*
6. *Qualis cibus & potus febrientibus aptus?*
7. *De vini uſu in febribus diſceptatio.*
8. *Febrim & calorem radicaliter diſtingui.*
9. *An remedium ſit calidum vel temperatum pro febri, parum refert.*
10. *Objectio refutatur.*
11. *Archei accenſio quanta?*

UNico Hippocratis præcepto iſto; Quod in morbis acutis ſtatim teniſſimo victu utendum præcepit. Victum autem tenuiſſimum non interpretor arctum jejunium, ſive abſtinentiam ſeveram; nec item juſcula carnium, quocunque herbarum favore alterata.

2. Profectò non ſunt medicamina iſta cibis miſcenda, ſed ſingula, per ſuas ſcenas ſunt introducenda.

3. Inprimis deteſtor in febribus, abſtinentiam à potu. Nam ſi febris ſit calida & ſiticuloſa, privetur autem potu humectante, depopulatur cruorem, & ſolidarum partium alimenta, cum viribus. Etenim, uti licet veſicam exonerare, quoties urget etiam importuna neceſſitas, ad hoc non petit à Medico venia: pariter quoque eſt bibendum, quoties monet neceſſitas; cum unum non ſit magis naturæ conſonum quàm aliud: Sitis alioqui ſtricta lex, & rupta mandati obedientia, jam millies medenti opprobrium attulit.

4. Abhorreo etiam in febri jura carnium: nam extemplo natura deteſtatur eadem; & quo

me-

meraciora, eo quoque damnoſiora, ex mente Hippocratis. Corpora impura [ſic vocat febrientium, quibus ſtomachi nidoroſi] quò plus nutris, eo magis lædis. Lædunt namque febrientes: quia caro, ova, piſces & juſcula, facile tum cadaverantur, ac minime nutriunt.

5. Veſaniæ enim ſimile eſt, ſæpe deplere venas, iterumque velle nutrire eos, quibus vis digeſtiva peſſundata eſt. Confortare, inquam, velle, ubi hoſtis intus eſt.

6. Satisfaciunt enim tum potiſſimum cereviſiæ tenues, vino nuptæ, quibus panis admiſcetur, prius in aqua ſeparatim coctus, uſque in collam, ſive mucilaginem. Et frigide hæc ſumta, cruda, & non cocta. Siquidem coquendo deperit potibus, non autem accreſcit illorum virtus. Sic namque ea vis inſenſibiliter miſta potui, utrique indicationi ſatisfacit: nec timendum, ne æger ſub hac diæta, per inediam pereat. Maxime, cum Medici nomine ſit indignus, qui febrientem non reſtituit ante quatriduum.

7. Cæterum contra vini uſum increpant Galeniſtæ omnes [quanquam ſecreto hauſta vina toti arti Galenicæ contumeliam millies attulerint] eo quod febris non ſit niſi merus calor, ab Hippocrate Ignis vocata, eritque vinum febrienti, quale eſt oleum ad extinguendum ignem. Sed hoc argumentum, ut anilis fabula, jam ante ſub febris definitione periit. Eoque magis, quod ſit quotidianæ experientiæ adverſarium. Nam quotquot modicè vino utuntur in febribus, facilius convaleſcunt, vires conſervant, & in priſtinum ocyus reſtituuntur. Qui vero poſt corporis diminutiones, & vini abſtinentiam, fortaſſis evadunt, naturæ ſolius beneficio: Illi per longam hebdomadum ſeriem, perſtant valetudinarii. Siquidem nemo dubitat, quin Peſtis ſit febris atrociſſima acutiſſima, & celerrima: quin abſque venæſectione, & purgatione, ſoliſque ſudoribus, & vim metacioris potu ſolvatur. Nemo quoque ambigit, quin Theriaca, aliaque ſudorifera ſint calida, propinentur in vino, imo & in aqua vitæ. Cumque hæc, ut talia non obſint! ſed proſint in febrium acutiſſima: multo minus erit vinum auferendum in mitioribus. Præſertim quod conſtet, calorem non eſſe conſtiturivum febrium? ſed per accidens conſequens. Nec eſt quod arguant diſcrimen Peſtis ab aliis febribus. Nam revera Peſtis fluctuat in Archeo, ut venenum. Febres vero pertinacem, & adhærentem venis materiam occaſionalem habent; Utrobique ideo exigi diaphoretica: In Peſte quidem ſudorifera cum alexipharmaco contra labem veneni. In cæteris vero febribus, diaphoretica quæ incidunt, diſſolvunt & abſtergunt. Et utrobique quidem hoc negotium per calida completur. Vinum autem peculiarem habet indicationem: non ſolum quia vires addit quibus natura exoſam materiam domat: verum inſuper, quod ſit plauſtrum medicaminum conveniens. Eſt nimirum nuncius, qui vias novit, itineri accinctus, charus intimis, & admiſſus in penetralia.

8. Etenim in juvene, ac viro forti, cum febri minuta, eſt calor ingens: ubi interim ſenibus eſt febris lethalis, ac ardua, vix tamen calorem habet moleſtum. Si ergo calor, exhibito vino augeatur: non proinde augetur febrilis malignitas. Quippe febris & calor, ſunt radicaliter diſtincta, [quod jam oſtendi per febres juvenum & ſenum.] Nil refert; etſi caloris moleſtia parum increverit potu vini: nam cum fœnore id compenſatur. Eo quod vires [morborum unicæ medicatrices] moderato vino augeantur. Hoc ipſum ſi penitius ac radicaliter trutinetur, reperies, quod calor non propriè comitetur febrim: ſed virium valorem. Itaque quod Scholæ in vino tantopere perhorreſcunt, boni eſt indicii nota. Lethales namque ac peſſimæ febres vix calent: omniſque febris circa mortem abſque calore eſt. Si ergo motus caloris ſit ipſius Archei, ad expulſionem hoſtis, & vinum calorem addat: ergo qui per vinum procedit, juxta conformitatem naturæ medetur. Veruntamen demus, calorem exhibito vino majorem, imò etjam febrim acriorem. Quid enim inde aliud ſequitur, niſi quod vinum conſtitutionem vitalem adauxerit? Quodque juvenum conſtitutioni ſit ſtatus iſte propinquior, quam qui per refrigerantia incedit, vel non dato vino? Sunt namque media refrigerantia, morti ſimiliora, ceſſationi à motu, & defectui; calor vero à moderato vino, eſt medium ſimile vitæ, & medio, quo ipſe Archeus utitur. Etenim vigori, ſtatui, & criſi,

pro-

propinquior eſt conſtitutio caloris aucti à vino, quam ſi flacceſcentibus viribus, languidior calor abſtemio fuerit.

9. Hæc de vini potu. De aquæ potu autem deciſio eſto, calidam febrientes non appetunt, nec ſitiunt tepidam; frigida autem in gradu remiſſo admittenda, in ſtatus ſummo calore nec metuendum, ut dixi, de commixtione extremorum; Quippe experientia jam dudum feliciter hunc timorem excuſſit. Aliis autem febrium ſtationibus nec frigida, ut nec affatim potanda, nunquam tamen ſitis toleranda, nec quidem ſubter ſudorem; ſed tum potus calidus eſto. Si ſitis urgeat, nec pabulum potus febris habeat, depopulatur humidum innatum. Cæterùm quod de aquæ cruditate incuſant, ſic ſumito; Aqua ſcaturiens è ſabulo ſimplex & optima eſt, & ſumenda de fonte ipſo. Quæ autem per canales decurrit, vel è lutoſo fonte ſcaturit, jam mixtæ malignitatis eſt particeps. Hanc autem non tam crudam voco, quam infectam. Aqua enim per ſe nec cruda nec coćta dici meretur, ut neque per calorem maturatur, nec aliquid acquirit: ſufficit enim, modò illi ſummum frigus retundatur, infectis autem aquis utatur nemo, ut neque ullo potu frigido in peſte & malignis. At ſpatioſior eſt ratio, pro remedio calido. Neque enim ſuadeo unquam remedium, quod ſolo calore moderetur febribus; ſed ſicut vinum juvat confortando, & penitiùs introducendo copulata ſibi juvamina: ita remedia incidendo, reſolvendo, abſtergendoque, eoque nomine felicius, quod Archeum, operando, ſibi conſonum habeant. Hactenus enim vires ſuas commiſcet remediorum poteſtatibus, ut cauſa occaſionalis profligatur, utque non conſternatas vires mox excipiat firmior valetudo.

10. His tandem fortè objicient: Quod cum calor in febri, ſit effectus indignati impetum facientis: ſequatur etiam ex menſurâ caloris, indignationem Archei eſſe metiendam, & per conſequens, quidquid calorem febrilem auget, augere etiam febrim. Reſpondi, ante unius radicis eſſe plures ſurculos, effectus, ſive ſymptomata varia. Sæpeque ſub mitiori calore advenire deliria, comata, pulſuum intermittentias, deſignantia nimirum auctam febrim. Prout è tenero germine glandis, major frons quàm è quercu veteri. Elenchus itaque in argumento eſt, in homine [febris major] ego enim febrim adauctam horreo, quam ſymptomata lethalia adaucta ſequuntur. Increviſſe autem febrim, eò quod Archeus fortius inſurgat, ad expulſionem radicis febrilis, nequaquam formido. Atque id ſi febrim auctam vocent in concluſione, parum moror. Nam & ſic Scholæ ſuadent, non magnopere timendum ab accidentibus præter rationem ſupervenientibus.

11. Notandum eſt ergo, Archeum nunquam accendi in toto ſui: Alioquin enim ſub finem acceſſus, totus Archeus exſolutus, cauſa eſſet deliquii: Accenditur ergo Archeus in multa vel pauca portione ſui. Ideoque aucto per vinum Archeo, ſi plus ejus accendatur, non plus ei deperit (& tamen fortiùs ſtrinxit cauſam occaſionalem) quam non roborato auctoque Archeo, & minor ejus pars accendatur.

FEBRIS ESSENTIA.

CAPUT XIII.

1. *Qualis definitio eſſentialis & phyſica?*
2. *Morbi ſunt entia per ſe ſubſiſtentia, & non accidentia.*
3. *Quare morbi habitent in alieno hoſpitio?*
4. *Morbus non eſt ſolus niſus, nec motus, nec intemperies, nec diatheſis.*
5. *Eſſentia febris, quam Schola ignorant hactenus.*
6. *Alius ergo ſcopus medendi, quam qui hactenus.*
7. *Cauſa occaſionalis ſola, ut febres diſtinguat.*
8. *Facilitatur cura Medici.*

Definitio rei non ex genere definiti, & differentia conſtitutiva ſpecierum, fabricanda eſt, prout in Logicis alibi demonſtravi. Eò quod præter rationale, & irrationale (ſi modò adhuc ſint differentiæ conſtitutivæ animalium) ejuſmodi differentiæ nullæ in Scholis appa-

appareant. Sed definitio Phyſica conſtare debet cauſis, materiali, & efficiente interna, ſive ſeminali. Utpote quæ duæ rem ipſam totamque conſtituunt, & in ea manent inſeparabiliter eſſentiales, quamdiu ipſa eſt. Adeoque rem per cauſas, harumque proprietates explicant.

2. Febres profectò materiam habent, & efficientem internam, per modum aliorum entium in ſe ſubſiſtentium, licet morbi omnes habitent in corpore vivente.

3. Eò quod non ſint entia primæ creationis; ſed à prævaricationis maledicto inchoati. Ideoque nec habent propriè ſuum ens ſeminale, quod ipſos conſtituit, & fovet; ſed loco ſeminis, ipſis eſt ens occaſionale, unde excitantur. Quo ceſſante, ceſſat quoque morbus. Quoties ergo non vitale, in agrum vitalem eſt inſertum, indignatur Archeus, & excandeſcit, ut iſtud peregrinum è ſui anatomia excludat. Quod in limine hujus Tractatus, per ſpinam digito infixam edocui.

4. Itaque febris non eſt ſolus niſus expulſivus, ſive motus alterativus (multoque minus ipſa alteratio, & diatheſis, ut alioqui putarunt Scholæ) ſed febris eſt ipſa pars materialis, indignatione deturbati Archei.

5. Defædatur nempe pars Arcchei per iram, ſuſcipitque iconem, ſive ideam indignationis (quod in prægnante metuente, aut appetente, quippiam, clarè exprimitur, dum deſideratæ rei ſigillum, in fœtum deportat) & quidquid de Archeo defædatum eſt, peregrina iſta Idea, hoc debet per acceſſum exterminari: uſque adeo iſta eſt laſſitudinis cauſa in febribus, quod ſpiritus, peregrina Icone, ſive imagine odioſa inſignitus, tanquam ineptus, ad obeunda ſolita munia ſui regiminis, totus evaneſcat. Sic nempe profundè ſpeculantes, multa laſſitudine fatigantur. Nam Archeus ſi imaginem in ſe inductam habet, inutilis fit regendo corpori. Ideo namque incurii, ſaniores, fortiores atque longioris vitæ, tardè caneſcunt.

6. Studium itaque Medentis non eſt dirigendum ad poſterius, ſive ad alterationes in Archeo naturaliter ſuſceptas. Nam [ut dixi] in morbis cuncta pendent à cauſa occaſionali, in agrum vitalem inſerta. Quia morbi non habent in ſe radicem eſſentialem permanentiæ & ſtabilitatis, ſicut habent cætera entia, quæ ſeminibus ſuis conſtant atque ſubſiſtunt. Quia revera omnes immediatè conſiſtunt in vita, [in cadavere ideo non eſt morbus] horumque ideo interitus omnis, & ceſſatio pendet in ablatione cauſæ occaſionalis. Scopus ergo medendi non ſe vertat ad caloris refrigerium, aut ad motus alterativos conſopiendos, ut neque ad accidentium comitantium, & effectuum productorum exſpectationem: Incaſſum nempe laboraverit Medicus, operam, dies, & occaſiones perdet, quamdiu ad cauſæ occaſionalis ſublationem non intenderit. Imò quantocyus id fecerit, eò jucundius & gratius auxilium erit.

7. In febribus univerſis, eſt unica Archei accenſio, ſive indignatio, unde & in eſſentia & nomine febrili conveniunt: ſolùm autem per cauſam occaſionalem diſtinctæ. Materia nimirum & hoſpitium febres diſtinguunt.

8. Imò, probo Medico, magni non eſt momenti, diverſitates febrium, juxta materiæ proprietates, & loca, curioſè indagaſſe, cum nec præcaviſſe ſit datum: neque dici poſſit remedio: vade tu ad talem venam, vel ad iſtum locum. Sufficit enim noviſſe, quæ jam ante generaliter determinavi. Totumque Medentis ſtudium ſit, inveniſſe remedia, apud quæ omnes febres ejuſdem ſunt pretii & ponderis, ut mox declarabo.

PERFECTA FEBRIUM OMNIUM SANATIO.

CAPUT XIV.

1. *Proprietas cauſa occaſionalis.*
2. *Quare non ſit putrida?*
3. *Vomitiva & laxativa tantùm ſanant per accidens.*
4. *Schola cur condignà non habuerint remedia?*
5. *Nemo curatus à febribus per Medentes.*
6. *Excuſatio Authoris.*
7. *Remedium febrile quale?*

8. No-

8. *Notantur Paracelſi felicitas, & inadvertentia.*
9. *Deſcriptio remedii univerſalis*
10. *Remedium purgans febres & ægros; non autem ſanos, deſcribitur.*
11. *Rariſſima proprietas liquoris Alkaheſt.*
12. *Particularia remedia febrium.*

Ergo jam manifeſtum, & ſat eſto, febrilem materiam occaſionalem expugnandam, eamque ſi non edulium corruptum (ut in Diaria) ſaltem eſſe excrementum, non quidem putridum (niſi in malignis, quibus adhuc putredo eſt in fieri eſſe) ſed peregrinum exoticum non vitale, detentum contra naturam, adeoque in alienam meſſem delatum. Hocque titulo penitus hoſtile Archeo.

2. Etenim ſi putridum, non eſſet tenax, nec adhæreret contumax (per putredinem namque fibræ tenaces ſatiſcunt) adeoque nec diuturnas febres daret, quin confeſtim vas continens ſecum putrefaceret, & mortificaret. Unde mors neceſſitata.

3. Detinentur ergo febrium materia occaſionalis, præter vota naturæ, locis indebitis, quibus non eſt ulla ſentina corporis. Vomitiva ergo & laxativa, ſi quid proficui unquam præſtiterint, id totum per accidens eſt: quatenus ſcilicet, ad ſtimulationem unius, alterum, pronum, ac vicinum, unà exturbatur. Nam alioqui febrium occaſionalis materia, ordinariò non in ſtomachi aut Inteſtinorum cavo reſidet, quia ſunt ſentinæ, & loca expulſioni appropriata. Niſi fortaſſis in Diariâ, cholerâ, diarrhœâ, dyſenteriâ, aliiſque horum canalium febribus, ab adhærente materiâ proritatis. Ergo enim de febribus primariis loquor præcipuè.

4. Inprimis non potuerunt Scholæ condigna febribus quærere remedia, malis ac falſis imbutæ principiis. Non quærentes autem remedia, nec ea etiam potuerunt inveniſſe.

5. Ergo Medentes, hactenus deſtituti vero remedio, febres conati ſunt curare, euntes in circulum. Si qui autem ſub illis ſunt curati, per accidens id fuit. Agant Deo gratias, qui vires ægris largitus eſt, quibus febri & auxiliis illorum reſtiterunt.

6. Medici igitur febres poſtergarunt, loco ſanationis, per virium & cruoris exhauſtiones. Abſit invidia dictis, non enim jactantia, aut vana gloriæ cupido (Deum judicem teſtor) ſed hæc me dicere, & palàm ſcribere coëgit humana neceſſitas, & mortalium commiſeratio.

7. Meum ergo expendi talentum. Credat, & ſequatur qui volet. Per me non ſtat ampliùs, ſi mortales creduli febribus pereant. Unica nimirum falce amputatur omnium febrium cauſa occaſionalis. Id remedium eſt ſudoriferum, quod incîdit, extenuat, reſolvit, liquat, abradit, & ſimul abſtergit cauſam occaſionalem, ubicunque locorum ea demum exſtiterit. Eſtque univerſalis febrium medicina, diaphoretica quidem, inſenſibiliter, & citra ſudorem, præfatos effectus patrans.

8. Enim verò Paracelſus quanquam arcana haberet, quibus unico hauſtu quartanam, omneſque ex æquo febres feliciter ſanaret; non fuit tamen illi data cauſarum cognitio. Contentus Macrocoſmi ſingulas creaturas in nos introduxiſſe, ſicque ſimplicium omnium, & ſtellarum ſpecies, numeros, atque proprietates, arti medicæ applicuiſſe ſub credulitate: idque non quidem per ſimilitudines, ſed per univocam identitatem tam præciſè ſcienda voluit, ſub pœna Idiotiſmi convicti.

9. Itaque febrim non diſtinguo, ſi remedii ſit ſumma bonitas. Etenim iſtud remedium eſt Præcipitatus diaphoreticus Paracelſi, qui omnem ſanat febrim unica potione. Hecticam autem, intra lunæ curſum. Oretenus enim aſſumtus curat carcinoma, lupum, & quodlibet æſthiomenum cacoëthes ulcus, ſive externum, ſive internum, itemque hydropem, aſthma, & morbum quemcumque chronicum. Complet enim ſolus deſideria Medentum, tam in Phyſicis, quàm Chirurgicis defectibus. Ejus deſcriptio eſt tam in libro de morte rerum, quàm ChirurgiâMagnâ, illamque nonnihil manifeſtius declarabo; Accipe pulverem Joannis de Vigo propria manu paratum: Nam alioquin admiſto minio, eſt adulteratus, prout & qualecunque medicamen Chymicum, quod venale exſtat, fraude plenum eſt. Hic pulvis, affuſo elemento ignis, de Vitriolo Veneris extracti, cum aqua Regis cohobandus eſt quinquies, ſub finem augendo ignem: nam fixatur planè.

Et eſt pulvis valde corroſivus. Qui dein cohobetur decies cum aqua vitæ optime deflegmata, & vicibus ſingulis renovata, donec omnem corroſionem ſecum abſtulerit. Et tum iſte pulvis, inſtar ſacchari, dulcis eſt. Ideoque ſpiritus vini ibidem appellatur Saltaberi, ſive Tabarzet, quod ſaccharum ſonat. Non quòd in ſe dulcis ſit, ſed auferat corroſivos ſecum ſpiritus. Adeo ut reſiduus pulvis, propriâ nec aliunde mutuatâ dulcedine, fulgeat. Nam præterquam quod ignis Vitrioli ſit dulcis, ipſum ſulfur mercurii, tunc extra inverſum, eſt ſummæ dulcedinis. Fixus eſt pulvis iſte, & dicitur aurum horizontale. Etenim paucis abſolvi ſecretum, quod Medicum nobilitat. At iſtud paraſſe, pro prima vice, eſt ingentis operæ, pendetque ejus directio a manu ejus, cui debetur omnis honos: quia parvulis revelat ejusmodi arcana, quæ mundus neſcit, & idcirco vilipendit.

10 Eſt & purgatio Diuceltareſſon, quæ Podagram non minus, quàm febres radicitus curat. Ejusque arcanum corallinum vocatur, quod paratur ex eſſentia auri horizontalis, hoc modo. A Mercurio vulgo venali, abſtrahe liquorem Alkaheſt, cujus meminit. 2. de vitibus membrorum corde hepate. Quod fit unius horæ quadrante. Nam, inquit Raymundus, aſtantibus amicis & præſente Rege, coagulavi argentum vivum, & nemo præter Regem, ſcivit modum.

11. In quo coagulatione iſtud eſt ſingulare. Quod liquor Alkaheſt, idem in numero, pondere & activitate tantum valet milleſimâ actione, quantum primâ. Quia agit ſine reactione patientis. Mercurio igitur ſit coagulato, abſque ulla coagulantis remanentia, fac inde pulverem minutum. Et diſtilla ab illo quinies, aquam ab albuminibus ovorum diſtillatam, atque ſulfur Mercurii, quod per ſui præfatam coagulationem foras deductum eſt, fiet rubicundum inſtar coralli: & quanquam fæteat aqua albuminum, tamen iſte pulvis dulcis eſt, fixus, ferens omnem follium ignem, nec perit in plumbi examine. Spoliatur tamen virtute Medicâ, dum in album metallum reducitur. Datur autem granis octo plerumque. Quia purgat corpus humanum, quamdiu ſordidum eſt, & non perfectè ſanum. Sanat quoque ulcera veſicæ, laryngis, & œſophagi. At cum non cuique Medico contingat adire Corinthum, nec liceat profanare Arcana Dei, qui horum diſpenſator manere voluit: ſat fuit Theoriam medicam manifeſtaſſe. Ut orando, quærendo, & pulſando, ſcientiam acquirant, unde omne donum bonum deſcendit.

12. Attamen ſunt quædam febrium particularia remedia, quæ licet ad Generum amplitudinem univerſalem non adſcendant; febribus tamen plerumque ſatisfaciunt. Cujusmodi ſunt ſalia à Cephalicis, itemque à majorana, roremarino, ſalvia, ruta, atque ſimilibus. Non exiſtimans hæc ſalia eſſe alcalia cinerum, ſed volatilia, & quæ ſimplicium totam craſin continent. Etenim ſunt diaphoretica inſignia, atque nonnihil temperata. Quæ ſi debita ſtatione, nimirum jejuno ſtomacho, & ante paroxyſmum Intermittentium vel quovis tempore continuatum, potenter in vino, vel aceto, ſudorque proliciatur, nunquam Medentem fidelem ludibrio exponent. Ceſſa quoque mirari, quod abſque omni evacuatione febres curandas proponam, ſi diaphæreſin atque ſudores ſuadeam. Nam & alligatis ſimplicibus, magno Medentum dedecore, frequenter febres curatas vidi. Denique & iſtud dicam, quod per emplaſtrum centenas quartanas tutò ſanaverim, abſque recidivâ, licet autumnales. In ſpecierum febrilium igitur familiâ, non raró particularia ejusmodi, univerſalia remedii apicem attingunt. Quærite, & invenietis; modò medicina non in quæſtum ſolum ſit. Nam ſi vobis intentio eſt Miſericordia ex charitate, obviabit vobis in itinere Veritas, & Lux à Patre luminum deſcendens, cui ſit honoris retributio in æternum.

RESPONSIO AD CONTUMELIAS.

CAPUT XV.

1. *Argumentum in contemtores ſcientiarum.*
2. *Reſponſiones ad convicia Galenicorum.*
3. *Adulterata ſunt Chymica officinarum.*

4. Per

4. *Per ignem miteſcunt corroſiva.*
5. *Objectio de parvitate doſis.*
6. *Dignitas Mercurii & ſtibii.*
7. *Rariſſimum arcanum ſalis volatilis.*
8. *Res omnes clamant pro vindicta in Galeniſtam ſpretorem Chymiæ.*
9. *Origo Pharmaciæ.*
10. *Objectio de ſolutione perlarum & corallorum.*
11. *Quomodo ſeparantur in ſtomacho diſſolventia à diſſolutis.*
12. *Quid ſignificet præcipitare in chymicis.*
13. *Cenſura de quibusdam Scriptoribus chymicis.*
14. *Iterata objectio, ſubterfugia ad molliores animantum tophos, ſive lapides.*
15. *Qualis ſit actio gemmarum in nos?*
16. *Quid ſit in teneriori lapide quod operatur pulvere ſuo ſoſpite permanente?*
17. *Proba mechanica.*
18. *Proba ex armis propriis.*
19. *Patientis mira quædam ac propemodum infinita reactio, ſine paſſione transmutativa eſſentiæ ſuæ.*
20. *explicatio per Mechanicam.*
21. *Quid corpora apparenter diſſoluta in nobis patiantur?*
22. *Periculum ignotum Scholis.*
23. *Arcanum involutum, primo per ingrata diſſoluta: atque deinde ſuperlativum per diſſolventia grata.*
24. *Medicamen genericum*
25. *Peroratio ad Medentes*
26. *Laus ſalis volatilis è Tartaro.*

Ulceroſum hoc ſeculum perverſiſſimorum ingeniorum, non patietur admonitos reſipiſcere. Tantum enim adhuc abeſt, quod plerique practicantium detrectentur hujusmodi arcana majora inquirere, quod paſſim in ſcientias, quas ignorant, invehantur. Quod autem easdem ignorent penitus, & pænè geſtiant, ſibique invicem gratulentur de illarum inſcitia, nec tempus in illis inutiliter abſumſiſſe, patet, quia non pudet illos ſcientiam Chymicam velut fumi vendulam atque illuſoriam ſive falſam, ſcriptis, & ſarcaſmis vilipendere. At neſciunt, quod cum non entis non ſit ſcientia nullusque conceptus in mente illi reſpondens Adeoque in eo, quo negant veritatem ſcientiæ manifeſtant ſe eandem ignorare: Id eſt vilipendere id, quod penitùs ignorant. Suntque alii, qui mitius, ſed æquè ſtolidè, dicunt. 1. Iſta non ſunt noſtri, rem medicam nequaquam attingunt: Sequimur namque ab antiquo approbata. 2. Medicamina Chymica empyrevma redolent calida, violenta, & minimè tuta. 3. Servos habemus, qui nobis, quæ uſui ſunt, fideliter præparant. Eſtque indecorum viro docto, Pharmacevticem exercere. 4. Fumivenduli experimentatores omnes evacuationes horridas inſtituunt, terrore plenas, quia Mercurio & Antimonio, venenis apertis, tantum innituntur. Adeoque circumforaneos inter ſunt reputandi.

2. Hæc ſunt, quæ pro ſua inſcitia incauto obtrudunt vulgo. Quibus ex ordine ſic ſatisdo. Agitur de medicamentis, non autem de rebus, quæ coriarium aut figulum concernunt. Pudendum ergo ſupponunt ſubterfugium, quod ignorent, quæ diſcere debuiſſent. Nec etiam fidum eſt fundamentum ab antiquitate ſemper ruinoſum, euntes quà itum, non quà eundum erat, ſemper antecedentium gregem ſequentes, cæcisque mentis judiciis ſibi mutuo ſubſcribentes.

3. Reſpondent etiam me ſilente ſervi noſtri fugitivi, à quibus corroſivum pulverem præcipitati, & dulcioris alterius, ſive minùs virulenti, itemque vitrum antimonii, ac flores, cinabrium, & in ſumma, non niſi venena mutuant, ad magnorum morborum transplantationes & palliationes. Cæterum inſigniter adulterata omnia, pro libidine lucri. Nam facile eſt ignaros decipere, in rebus, quas profitentur ſe ignorare. Sunt nempe olea eſſentialia venalia, quæque magno ære penduntur, adulterata omnia atque ſingula: ſi novem partes olei amygdalini, ad unam eſſentialis commiſtas eſſe, facilis ſit experimenti. Injice nempe in cochlear aquæ vitæ, quidquid ſupernataverit, eſto de oleo eſſentiali; reliquum verò amygdalinum. Idque tutiùs ſciveris, ſi in balneo experimentum feceris. Oleum ſulfuris, ex dimidio

dio aqua eſt pluvia, Vitrioli autem ſtagma, totum in impoſturam delatum eſt: & quotidie magis futile. Quod ſimplici examine per balneum mox conſtabit. Vix ſextam partem ejus eſſe merum, eamque adhuc tinctura ex cortice querno gravatam. Ad ſecundum denique reſpondebo mox. Nunc ſat eſt dixiſſe, ſelectiores hodie Medicos non ſpernere chymica remedia, quod eorum libri noviter teſtantur. Adeoque vulpes vituperat, uvas & gallinas, in arbore ſequeſtratas. Quantum autem præſtent, ſilentibus nobis, loquuntur ægri experti. Ad tertium. Non eſt indecorum, manu propria præparaſſe quædam ſelectiora, & illa ſuis poſteris legaſſe, ac tradidiſſe per manus. Nec enim indecorum erat Pontifici Ebræo, ſtraviſſe armenta, & lanionem egiſſe, pro ſalute populi. An fortè ſtercus olidum inſpexiſſe, & baculo agitaſſe, glorioſius eſt Galenicæ turbæ, quàm nobis furnos, vaſa & carbones tractaſſe? Sanè ſi momentum veritatis haberent, cognoſcerent, quod opera charitatis non infament quemquam. At qui charitatem non habent, cuncta præter quæſtum ac lucrum cenſent indecora. Abſcedite ab hoc faſtu, & æſtote miſericordes, ſicut Pater veſter, qui in cœlis eſt, eſt miſericors. Aliàs namque dicet: Neſcio vos in lucrum, & impoſturam viventes. At ſanè hos ambitioſulos non moratur dedecus; ſed ignorantia, & cupido lucri. Pluris enim faciunt viſitationum numerum, quàm ſanationis gloriam, quæ in bene feciſſe tota ſe ſepelit. Etenim tam citò atque à Scholis, Doctoris titulo dimiſſi ſunt, lampe trinis oculis per plateas, & diverſoria inquirunt, an non ſint ægri, qui ſibi vitam ſuam credant. Sed ſiſte gradum, non eſt medicina, per modum mechanicarum exercenda. Et quia in hoc puncto Medentes errant, Pater luminum ſua dona ſubtrahit, poſtquam Medicina ut aratrum eſt exculta. Habetote charitatem, & lucrum vos ſponte ſequetur, cum honore & gloria, quæ fugientem arripiunt medicum, quem Altiſſimus honorandum præcipit.

4. Ad quartum. Concedo, in Chymiam non minùs, quàm in rem medicam, licentioſiſſimè ſe intruſiſſe omne nebulonum genus, variamque inde cladem generi humano emergere quotidie, in quos ſanè Magiſtratus jure ſævire deberet. Sed hæc non infamat viros probos. Certum eſt, quod ſemper lucro annexa fuerint fraus, & adulteratio medicaminum. Quantum autem ad opprobrium remediorum & Chymicorum ſpectat, id largiori periodo trutinandum. Inprimis hinc quadrat, quòd ſcientia non habeat hoſtem, niſi ignorantem; non quemlibet, ſed ſuperbum, & diſcere recuſantem. Quod patet per jam dicta corroſiva nempe atque manifeſta venena, evadere ſaccharo dulciora. Facilius, & ad manum idem patet, ſiquidem flammula, ranunculus, apium riſus, &c. vim veſicatoriam, mox diſtillando deponant, prout ſuccus citri ſuam aciditatem, hydropiper acrimoniam, &c.

5. Nec refert, quod Pharmaca Chymica ſint parva doſi exhibenda. Id enim non accuſat virulentiam; ſed ſummam agendi entelechiam. Sic nempe alia doſis eſt ciborum, & alia Scammoneæ, eſulæ, & colocynthidis. Ideò Medicus indiſcretus, tortoris inſtar eſt. Vires remedii Chymici arctantur in parva quantitate, ſub qua placent, dum quæque ſuis proportionibus reſpiciant vim, & neceſſitates ægrorum. Huc fortè non ineptè quadrat illud Hieremiæ 15. Si ſeparaveris prætioſum è vili, tanquam os meum eris.

6. Quod autem de argento vivo & Antimonio improperant, meram continet rerum inſcitiam, & ſtupidam contumeliam. Nam Antimonium, quamdiu vomitum aut ſedes movet, & Mercurius reviviſicari poteſt, venena ſunt, nec boni viri remedia. Sed dum ad apicem venerunt, in quem à Deo deſtinantur, nemo mortalium, illorum virtutes indagare, vel encomiis condiginis illuſtrare poteſt, utut crepant ilia momo: neque enim gloriamur, Mercurii & Stibii vim purgativam noviſſe, ægriſque propinaſſe, qui purgantia deteſtamur, præſertim quæ ſanum æquè atquè infirmum diſſolvunt putrefaciendo. Bilem deponite, & mementote, quod in thecis veſtris nil reſonent diſpenſatoria, præter Scammoneam, colocynthidem, elaterium, eſulam, id eſt, mera toxica.

7. Deinde, etſi vegetabilium & aromatum eſſentiæ ſunt calidæ: illorum tamen ſalia vola-

tilia

tilia [quæ nunquam vidiſtis] ſunt temperata. Adeò, ut ſi oleum cinnamomi, caryophyllorum, lavendulæ, &c. noveris transmutare in ſalem volatilem, nactus es medicamen temperatum, efficiens, quantum de iſtis ſimplicibus ſperari poteſt, in veteri vertigine, palpitatione, apoplexia, ſimilibuſque.

8. Ergo qui claves Medicinæ tenent hodie, cum nec adyta intrent, mortales arcent ab uſufructu donorum, quæ Altiſſimus in natura diſpoſuit. Clamant ergo in cœlum præſtantiſſimarum rerum poteſtates, ſe velut fruſtra veniſſe, vix quemquam eſſe, qui vincula earum ſolvat, ut benevolentiam, quam mortalibus debent, perſolvant: ſed potius evaſiſſe ſtuprorum, & adulteriorum præmia.

9. Illa ergo ſcientia, quæ docet inſpicere corpora occluſa, per ſui analyſin, ac virtutes illorum abſconditas eruere, famula Pharmacevtices non eſt [ut ſonant ignorantium convicia] ſed potiſſima hiſtoriæ naturalis tecmarſis eſt. Incepit namque Pharmacia. primum à mercatoribus ſimplicium & herbarum collectoribus; dein verò, cùm cernerent Medici, non unicuique opportunum eſſe, ſimplicia elixare, condire & præparare, negotium iſtud ſimul fuit ſimplicium venditoribus commiſſum. Interim Medici ſelectiora, & ſecreta ſibi ſervabant, quibus honorem poſteris ſuis compararent. Sed tandem; creſcente Medentum ignavia, contenti fuerunt, diſcurrere per plateas, de domo in domum, ex frequentia viſitationum quæſtum feciſſe: ſucceſſerunt demum inde diſpenſatoria, ſelectas formulas hinc inde, pro nutu ignorantiæ compilaſſe, ut in officinis ſervarentur, & oſtentarentur venalia, magis ad expeditionem, quàm ad proprietatem. Unde tandem Medici, compoſita compoſitis nectentes, mille quandoque ſimplicium farraginem ægris propinant, ut ſi unum non juvet, juvet ſaltem aliud. Vel ad minimum, ſe excuſent, quod juxta tritam normam, curam ægrorum geſſerint. Hæc eſt Pharmacia hodierna, à qua quantum diſtet Philoſophia Chymica, nôrunt quidem qui eandem vel à limine ſalutarunt, ignorant verò, ſoli ignari oſores.

10. Ægrè ſanè ferent Galeniſtæ, quod ſuis ignominiis & contumeliis, per meram lucem reſponderim, quodque ſuam potiſſimorum remediorum ſupellectilem vellicaverim, quare inſtabunt [ſat ſcio] hoc modo. Urges; perlas, coralla, &c. in liquoribus acidulis non diſſolvi; ſed tantum à ſalibus diſſolventium velut calcinari, ac pulverari, abſcondi quoque, ac fieri inviſibilia oculis. Idque probas per argentum in Chryſulca diſſolutum: quod inde ſoſpes reducitur: ergo non amiſerit priſtinam eſſentiam: & iſtud detorques ad præfatos lapides, & probas quia per ſalem alcali de tartaro, præcipitatur rurſus idem lapis ad fundum, qui antea erat inviſibilis pulvis, quatenus ſal alcali combibit ſalem acetoſum, qui continebat in ſe lapidum pulverem. Sed non cernis, quod inprimis veſtra tyrocinia, hujuſmodi diſſolutiones doceant, & magnifaciant. Tum etiam, quod ſtomachus careat ſale tartari, ut diſſolutos pulveres præcipitet, ſeparetque à diſſolvente ſuo, ineoque proponas ludibrium. Ac per conſequens materia Perlarum, Corallorum, &c. ſemel hoc modo diſſoluta, ſoluta maneat, & intro ad venas admittatur, cum liquoribus chymi, adeoque in urinam vel cruorem transmutetur, præſtetque quantum pollicemur.

11. Reſpondeo; Naturam non opus habere ſale tartari, ad ſeparandum iſtum pulverem, à diſſolvente ſuo. Quoniam edocta eſt tam à parte ciborum, quàm digeſtionis propriæ, hunc pulverem ſequeſtrare. Sunt namque quamplurima inter cibos, quæ hunc effectum proferunt. Qualia ſunt olera, itemque herbæ vulnerariæ, &c. quibus plerumque ſal volatile lixiviale ineſt. Itemque vina cum albumine ovorum, nedum ſeparant ejuſmodi diſſolventia coagulata à pulveribus diſſolutis; ſed & Mercurium præcipitatum revivificant.

12. Denique ipſamet ſtomachi digeſtio, ordinario ſpiritus vegetabiles acidos, ſubſtantialiter transmutat in ſalem urinæ ſalſum, atque volatilem: qui cum ampliùs non habeat priſtinas vires diſſolvendi, quas in aciditate prius habebat: illico derelinquit (id eſt, præcipitat) pulverem, quem ante occultabat diſſolutum in ſua aciditate: Ideoque ante fores mezaraicarum venarum, præfatum pulverem præcipitat, & exuit.

13. Adeo-

13. Adeoque ſciant Galeniſtæ, quòd ſcriptores tyrocinii Chymici adhuc Tyrones ſint, geſtiant aliis proponere, quæ ſummis labris deguſtarunt: adeoque nondum Philoſophiæ penetralia adiverint.

14. Sed iterum inſtabunt Galeniſtæ: Dicentes, quod notabiliter lapides Bezoar, cancrorum, limacum, &c. tam pulveretenus ſumti, quàm ſoluti in diſſolvente acido proſint, in Peſte, febribus, lithiaſi, vulneratis, devolutis ab alto. Quapropter per me ſtolidè idem negari perlis, corallo, &c.

15. Quibus reſpondeo; Gemmas, lapides, & ſaxa, multam habere latitudinem, & differre plurimum inter ſe. Inprimis namque gemmæ, ſilices, marmora, & quæcunque cryſtallinam habent duritiem, nequidquam agunt, aut patiuntur in nos aut à nobis, niſi per modum appenſi & periapti, idque tantiſper dum ab ore, per recrementa tranſeunt. Vis horum ideo languida, quia corpore nimis denſo clauſa latet. Perlæ verò & coralla, quæcunque conchyliorum ſaxatilem duritiem habent, gemmis quidem in duritie cedunt, attamen proinde nondum conficiuntur in humano ſtomacho, ut bene in quibuſdam avibus. Lapides autem Bezoar, cancrorum, &c. adhuc perlis minùs duri, non ſunt de natura ſaxatili; ſed potiùs fiunt ex ſucco lacteo ſemicaſeato, & ſemipetrificato, habentque tophi naturam, inter cartilaginem & lapidem neutram. Prout putamina lapidum in meſpillis, perſicis, &c. Neutrum genus, atque medium ſervant inter ligna, & lapidem tophicum.

16. His ita pro veritate rei, & meliori intellectu ſuppoſitis, dico, quod quanquam lapis Bezoar, cancrorum, &c. quoad ſolidam pulveris ſui materiam, nullatenus digerantur à ſtomacho humano; attamen illis ineſt ſuccus quidam lacteus, & mucilagineus, magnæ virtutis, exiguæ tamen quantitatis. Qualem contingit etiam è limatura cornu cervini elixando extrahi.

17. Si itaque præfatorum lapidum pulverem in aqua pluvia, vel diſtillata dudum bullias, per filtrum colando decoctum à pulvere ſepares, hoc verò per balneum diſtillando elicias, reperies tandem aliquantulum prædictæ mucilaginis. Cæterùm pulvis reliquus, ut elixando invictus, ita & ſtomacho noſtro indigeſtus permanet. Adeoque ex præfati liquoris quantitate puſilla pendet ratio, cur dragma unica illius lapidis pulverati, ſumta in aliquo liquore, plus efficiat, quàm alioqui unus ſcrupulus ejuſdem. Cum interim vinum, vel acetum, eodem hauſtu combibita, cum præfatis pulveribus, ne ſextantem pulveris diſſolvant; reliquum verò, integrum, non mutatum deſerant. Quod patet, ſi lapidem cancrorum, non in pulverem, ſed fruſtatim comminutum biberis, & poſt excretionem ablueris, reperies idem pondus ejus, quod ante, adeoque nihil ejus à ſtomacho ſubactum. Nec quidquam illorum lapidum per digeſtionem participari.

18. Agedum, perimamque Galeniſtas proprio telo. Etenim ſi lapides præfati, vel perlæ, pulveretenus aſſumta, in nobis liqueſcerent, fruſtra tentatis diſſolvere illa. Jam ergo conſtat per demonſtrationem mechanicam, teneriores animalium lapides continere mucilaginem, quâ perlæ, coralla, & ſaxatilia carent.

19. Attamen corpora quarundam rerum, permanentium in ſui pulvere, & ſoliditate homogeneâ, & inſeparabili, ut patiuntur in ſui diſſolutione actionem à diſſolvente: ita quoque viciſſim diſſolvens patiatur à diſſoluto, ſine ulla interim corporis immutabilis participatione. Nam ex axiomate Chymico, diſſolvens eadem opera coagulatur, per quam diſſolutum diſſolvitur. Ideoque ſi auferatur diſſolvens à diſſoluto, ordinario nil præter inſipidam aquam inde recuperatur, ſine acrimonia & aciditate: quæ ſanè ut ſunt ſalium clientes, coagulantur in diſſoluto, eique comites aſtant.

20. Clariùs idem cognoſces: Si oleum vitrioli diſtilles à Mercurio currente, oleum coagulatur cum Mercurio, manentque ambo in fundo, forma nivis. Et quidquid inde ſtillatur, eſt mera aqua. Nix iſta autem, ſi lavetur, fit citrinus pulvis, qui facilè in priſtinum mercurium currentem reducitur, eodem prorſus pondere, quo ante. Si verò aquam ablutionis diſtillaveris, habes in fundo merum alumen, ex

acido

acido ſale vitrioli. Sic nempe diſſolventia mutantur, tametſi diſſoluta, ne quidquam de ſui materia, aut ſubſtantia perdiderint.

21. Aguntque ejuſmodi diſſolventia in nos, per modum alterationis acquiſitæ, in ſui paſſibilitate; non autem ex proprietate participata, à diſſolutis immutatis. Ad propoſitum ergo Argumentum. Salia aceti, vini, ſucci limonum, vel è quercu, itemque chyli ſtomachici acidi, quatenus ſunt vegetabilia, & à noſtra digeſtione alterabilia, digerendo quidem mutantur in nobis, in ſalem urinarium; attamen pro diverſitate rei diſſolutæ, illa diſſolutiva patiuntur aliquid ex aptitudine ſuæ convertibilitatis, attamen ne quidquam in nos transferunt de diſſoluto non digeſtibili, niſi partem ſui digeſtibilem contineat: prout dixi de mucilagine lactea lapidum animantatorum.

22. Quod ſi verò alioquin, intrò in venas, ejuſmodi diſſolutum pergeret [quod nunquam] ut ſuas nobis dotes communicet [puta perlas, aut lapides præfatos] plurimæ inde conſequerentur anxietates, loco ſubſidiorum. Nam primo, cum non ſint digeſta in ſtomacho [prout jam antè probavi] neque in ſecunda demum digeſtione coqui poterunt. Quia non itur ad ſecundum, niſi per primum. 2. Ergo nunquam convertentur in cruorem, ſed in aliud venarum recrementum. Tertio; Naſcentur pulveres in venis & renibus, conſtipabunturque exotico hoſpite pulvere, per nullum deinceps remedium eductibili.

23. Hæc dicta ſunt de diſſolutis, à diſſolvente vegetabili, ac proinde in nobis digeſtibili. Veruntamen ſi diſſolvantur res per diſſolventia non digeſtibilia: ea vel erunt ingrata naturæ ſtomachi. Ideoque vomitum & ſedes movent. Adeo ut ſola incongruitas, malignitas & ingratitudo ſumtorum, ſint cauſa, cur vomitum & ſedem moveant, expellanturque confeſtim, cum iis, quæ in ſui factionem deturbarunt. Idcirco anxietates & moleſtias exhibent.

24. Si verò diſſolventia ſint naturæ grata, intro lubenter admittuntur. Ne quidquam tamen patitur compoſitum inde, tam ex parte diſſolventis, quàm diſſoluti. Siquidem utrumque eſt indigeſtibile. Ergo iſtud compoſitum manet ſoſpes ut pridem, tranſit omnes venarum officinas: ac tandem [ſiquidem non poteſt mutari, nec per conſequens tranſire in familiam vitalem] expellitur ſudore, per diaphæreſin. In quo itinere, quidquid præclara ejuſmodi arcana attingunt ſordium, diſſolvunt, ſecumque rapiunt, ſicque medentur febribus, & morbis chronicis pleriſque.

25. Quicunque ergo medendo charitatem proximi cordis habetis, diſcite diſſolvens aliquod, quod ſit homogeneum, immutabile, diſſolvens ſua objecta in materiam primam liquidam: & nactus eris intimas rerum eſſentias, harumque dotes poſſe inſpicere.

26. Quod ſi autem ad iſtud ignis arcanum non pertingatis, diſcite ſaltem, ſalem tartari reddere volatilem, ut hujus medio veſtras diſſolutiones perficiatis. Qui etſi ſua ſoluta, anatice homogenea deſerat, digeſtus in nobis; illorum tamen aliquot vires mutuatus eſt, quas intro defert, plurimorum morborum domitrices. Ad hæc autem non ſufficit libros terere; ſed inſuper oportet carbones atque vaſa emere, & vigilatas ex ordine noctes impendere. Sic feci, ſic dixi, Laus DEO.

Quod Academiæ Theſi 8. venæſectionem nempe inhibeant niſi in cruoris plenitudine, in hac autem ſolùm admittant, eò quod tum phlebotomiæ vitium non ſatis apertum eſſe poſſit; quodque theſi decima jam implicite concedant, febrim non eſſe merum calorem, ſed per calefacientia & corroborantia [calida omnia] curandam. Eſt nimirum alterutrum neceſſarium: vel ſcilicet febrim non eſſe calorem in ſui radice, vel non medicandum per contraria amplius.

Ex theſibus Lovanienſibus ſub Conſultiſſimo Domino D. Vopiſco Fortunato Plempio diſputatis Lovanii 16. Novembris Anno 1641.

DETEGITUR ESSENTIA FEBRIUM.

CAPUT XVI.

1. *Vita mortalium eſt morborum cauſa efficiens.*
2. *In hoc eſt vita error furialis.*
3. *Probatio præcedentium.*
4. *Author, in quo diſſentiat à Veteribus?*
5. *Efficiens internum, ejuſque materia, probantur.*
6. *Qualiter formetur quidditas febrium?*
7. *Propoſitio.*
8. *Quod ex cauſa naturali olim conſiſtebat immortalitas.*
9. *Idearum morboſarum origo.*
10. *Quid Veteres deceperit.*
11. *Archeum ſuis perturbationum Ideis imitari imaginationem.*
12. *Probatur præfata propoſitio.*
13. *Originis Idearum fons duplex.*
14. *Probatur neceſſitas Idearum in febri.*
15. *Idem per enumerationem partium.*
16. *Cauſa occaſionalis examen.*

HActenus quaſi contra Scholas diſputavi, non auſus docere febrium eſſentiam. Itaque dum arborem prodat ſuus fructus, compulſus ſum pro Philiatris, ſupplementum addere, quò febrium incognita hactenus eſſentia mage illuſtretur, deturque Tyroni modus interſtinguendi judicii à judicio, & remedii à remedio, Oſtendi inprimis ſat potenter, definitionem febrium hactenus neſcitam: ideo eſſentiam, eſſentialeſque cauſas illarum, adhuc ignorari: Cumque nobis non ſit licita cognitio rerum, à priori, ſaltem mirandum fortiter, quod præter calorem, pro eſſentia febrili, excogitatum ſit nihil; dum tamen hiſtoria ipſa febrium ſat potuiſſet pandiſſe cauſarum neceſſitates, conſonantiam, & conſtantiam: ſaltemque à caloris ridiculo errore, mortales reduxiſſe: niſi ipſa mortalium ignavia, per indagandi tædium, & ſubſcribendi facilitates, fuiſſet allecta, Loquor inprimis de natura hominis corrupta, qualis à transgreſſione deinceps perſeverat. Etenim morbus adhuc exul erat, quamdiu mors aberat: ſic quidem, ut morbo nondum ulla ſui eſſet ſpes in potentia. Sed poſtquam mors intravit in vitam, ſtetit morbus omnis, in potentiali exercitu in vitam ipſam directo.

2. Sic ut morbus nidum ſuum ſtabulare intenderit in vitali initio: non quidem ut externum aliquod, in, & adverſus vitam, pugnando; ſed in ipſamet vita, ſoſpes externus enſem ſuum ſtringeret, quo vitam, [hoſpitium ſuum, ſuæque quidditatis patronum] detruncaret. Iſta nempe fuit humanæ immortalitatis corruptela, quod ex ipſamet vita mortem ſibi deinceps deſumſerit.

3. Nec enim joco loquor. Abſit, ubi de conſervanda mortalium vita ſcribo. Enimverò ſtatim ſimul cum vita, perit omnis morbus. Nec enim materiæ, utcunque fingantur hoſtiles, amplius à morte dimicant, aut fervent. Quapropter omnis directio efficientis interni, debet ab ipſa vita dependere.

4. Etenim quod Veteres hucuſque ante me, naturæ duellum vocarunt, complexionis item elementalis, cum ſolitariis qualitatibus, aut cum ipſa invicem putatitiorum humorum peccante adraſtiam: Id totum, aſſevero à principio vitali effectivè, efficienter, & immediatè procedere; Id eſt, ab inordinatione, indignatione, tumultu, terrore, abhorreſcentiaque ſpirituum vitalium: Materiam autem excrementoſam, quamque peccantem, ſive morbidam putarunt, & vocarunt: Voco præter naturam, à cauſa occaſionali errante, vel aliena productam, detentam, vel introductam. Adeoque ejuſmodi materiam omnem, duntaxat occaſionalem voco: Incicatricem quidem; at planè externam morbo: utpote cujus adhuc materiæ perſtite præſentia, non raro tota febris ceſſat, & perit funditus.

5. Ergo febrile efficiens internum; atque immediatum ens formale, eſt ipſamet vita; ejuſque immediata materia ab aura vitali [in qua hoſpitatur, & ſedet ipſa vita] pro parte deſumitur,

& ab

& abſcedit. Sicque eſt ipſi immediata, ac plenipotentiaria poteſtas in vitam, ſibi ſymbolo uniformitatis connexam. Etenim alioquin importunum eſſet, furenti vitæ, extra ſe, morborum parere: ſive, formale atque eſſentiale initium, furdamentum; atque ſemen concipere, efficere, & fovere. Non enim valet vita, morbum, ſeminale, in alieno excrementorum externoque ſubjecto ſtabilire. Nam ſi vita à morbo tolerari debebat, anguſtiari, atque necari: debebat certè à ſemet ipſa jam deturpata, omnem pati injuriam; Juxta Adagium; *Nemo niſi à ſeipſo læditur*. Ruditer id olim quoque Hippocrates ſenſit, qui ſpiritum illum vitalem, impetum faciens (tam ad vitam, quam ad internecionem) primus vocavit. Deus enim mortem non fecit pro homine: quæ à peccato incepit. Non enim nego, vitam ſtimulari in propriam injuriam, à cauſis occaſionalibus: At ſaltem optarem, Veteres diremſiſſent cauſam eſſentialiter internam, ab externis occaſionalibus, uti decet. Internum autem, & externum, non ſumo pro corporis reſpectu; ſed quod radicaliter eſſentialiterque eſt morbo proprium, id voco internum, atque inſeparabile; ſecus verò, ſi tantùm accidentaliter adjaceat.

6. Itaque ante omnia, ſeriò & unicè notandum, qualiter ipſa febrium quidditas formetur, à quidditate efficientis vitæ. Ut non ſolum per hoc concipiatur ipſa principiandi morbi hæccitas; verum ut inſuper cognoſcatur determinatio eſſentialis emanans quidditativè à vita ipſa.

7. Quæ ideo ſunt altius inculcanda. Quare ſit loco propoſitionis: quod mortalitas, mors, & morbus, cum peccato intraverint, vitam corruperint, totamque humanitatem impuritate contaminaverint. Non quidem, quod introitus ſingularum febrium, ſit proin ex novo peccato, ut neque immediatè ex peccato originis, licet originaliter inde defluxerint.

8. Sed in ſtatu puritatis erat immortalitas, non mors, non morbus. Quia tum Mens immortalis immediatè regebat corpus, ideoque à caducis, ſe prorſus inferioribus, ne quicquam patiebatur, ſuum idcirco domicilium, ſibi unitum, ab interitu, & corruptela meritò liberabat.

9. At poſt prævaricationem, Mens ſuum regimen animæ ſenſitivæ tradidit, unde vita mille mortis importunis neceſſitatibus evaſit obnoxia. Senſitiva itaque, deinceps auram vitalem concitavit, quæ exin τὸ ἐνορμῶν, ac primarius morborum faber, ab Hippocrate appellari cœpit. At malè à ſuis ſequacibus poteſtas ejuſdem fuit intellecta: neglectumque illud manſit apud poſteros. Impetum faciens, neſcitum etiam, quod morborum diſcrimina à vita immediatè manarent. Ideoque falsò, occaſionalibus, nunquamque exiſtentibus humoribus, totum concreditum fuit morborum negotium. Etenim, de origine, & principiis medendi, tradidi modum, quo illud impetum faciens producit ens Ideale; unde febres, morbique univerſi ortum ſuum mutuant. Quam idearum generationem, ibidem ex profeſſo tractatam, nunc tantùm obiter attingam. Primò itaque in confeſſo eſt, rabiem canis excitari, à, vel in conceptu ejus, per Ideam effectricem illius rabidi veneni. Quod in ſano cane non eſt, prout in amente. Patetque inde, iſtud virus (quod noſtram à morſu ferit imaginationem) fabricari ab Idea, per conceptum rabidi, patrata. Idem etiam occurrit in Tarantula, ſerpentibus, & furore percitis. Sic in Tumulo Peſtis, hanc Ideam, nedum ex vapore hominis; ſed & auræ vitalis, conſtrui, demonſtravi. Quare etiam peræquè neceſſarium, quod pro febri (quæ ab Impetum faciente, vitalique initio ſuſcitatur, nec ſponte, aut ex nihilo oritur, movetur, aut increſcit) ſuccreſcat in eodem vitali initio, Idea motrix, ſive cauſa effectrix, virulenta quidem in ſe, ac varians, juxta ſignaturas, quas hæc arbor Ideæ febrilis, pro fructibus exhibet.

10. Etenim ut ex nihilo, nihil fit: ex aliquo autem ſemper aliquid: putarunt tam Veteres quàm Moderni, febres quaſcunque, neceſſario oriri ex lucta elementorum, vel ſaltem fictitiorum humorum. Nec liquido etiamnum definivêre, cujus de ambobus hiſce febrium eſſet textura. Ac cum non ſint niſi elementa numero tria, nec hæc confluant ad corporum conſtitutio-

rutionem [quia alibi oſtendam impoſſibilem horum connexionem] non poſſunt aliquod ens à ſe alienum producere. Humores verò cum nunquam uſpiam adhuc fuerint: ſintque febres ex aëreo, ac magis abſtracto corpore, quàm quod liquidum excrementum putatur: deprehendi, à nihilo nil quidem fieri materialiter; ſed efficienter effectivè, atque formaliter pleraque ab Idea concepta fieri, quæ demum mox ſe corporibus veſtiunt.

11. Per conceptum ſcilicet fiunt Ideæ activæ, ſeminumque formalia initia, quæ ſe ſtatim veſtiunt tunica ſpiritus vitalis, cum qua tum denique in ſcenam prodeunt, fiuntque illud impetum faciens, ſolo duntaxat nomine, à Scholis cognitum, ac proin à Practicis neglectum. Etenim, quòd febres ſubinde à perturbationibus animi oriantur, id lippis ac tonſoribus peræque notum. Sed Archeum, ſive impetum facientem ſpiritum, ſuas pati perturbationes, harumque ſoboles, ſuſcitatas Ideas in ſe concipere, inopinum, atque hucuſque inauditum eſt quidem Scholis. Attamen certius nil, quàm quòd ſaliva rabidi, dudum poſt mortem canis, in eo, quem momordit, producat ſuam rabiem, planè ſuo cani perſimilem; unde manavit.

12. Quare in ſaliva fuit Idea formatrix ſeminalis, illius rabiei productæ par illi, unde prima fluxit infectio. Nam ejuſmodi infectio poteſtatem præſupponit actricem, vitalem, potentemque propagatricem ſui ſeminis, licet nobis mortem & amentiam cauſet. Potentia autem iſta nequaquam agit, ut nudum accidens; ſed quatenus formali ſubjecto in hæſionis inhabitat. Nec etiam quod materia viſibilis, ſive diverſorium inhæſionis ſit ipſamet potentia, nec excitatrix, vel ſtimulus ſui ipſius, aut quòd iſta potentia ſubſiſtat ſolitaria extra radicem, quæ illam ſuſcitavit: Sed omnis potentia habet ens fovens, patrans, ac dirigens ſui, longè ſpiritualius, & abſtractius, quàm ſit ſua capſa inhæſionis. Abſtractius inquam quàm ſit ipſum medium, in quod potentia motrix eſt recepta: imò formalius, quàm ſit ipſamet qualitas potentiæ. Eſt nimirum architectonica imago mali, aut boni, effectrix effectuum, tam in morbis, quàm in cæteris entibus ſeminalibus. Sumit autem iſta imago, primordiale ſui initium, ex cogitatione hominis, vel ſuccenturiato conceptu ſpiritus Archealis (de morbis nunc loquor.) Sic nempe anima ſenſitiva, eſt per modum recipientis, in ſpiritu, ſive aura Archeali. Et quanquam Archeus non anxietur per modum animæ uſualem, atque humanum; attamen diverſorium animæ ſenſitivæ [quod eſt ipſe Archeus] fruitur per modum ſuæ receptioni proprium, Ideis oriundis, tam à ſuis conceptibus, quàm à conceptuum exorbitationibus.

13. Nec enim Archeus iſtas paſſiones ſemper è proprio conceptu piſcatur; ſed & ab ingeſtis, malè digeſtis, & transmutatis. Uſque adeo & ab excrementis non rite ſubactis, aut ſegregatis. Adeoque & nedum à facultatibus noſtris alienatis, aut errantibus: verum inſuper, ex dote rerum innata. Pro ut in ſaliva rabidi dentis, eſt proprietas Idealis virulenta, quæ animæ ſenſitivæ imaginationes in nobis alienat, ad ſui lubitum.

14. Ergo in rebus eſt quædam potentia accidentalis, quæ ſi contagium aut ſui propagationem perficiat, indiget vi formali, & ſeminali, quæ rectrix ſit actionis. Semina namque, ut figuram, vel ſui ſimilitudinem edant in productis, neceſſariò hanc imaginem ſibi inſculptam habent, ſi debeant extra ſe agere, aliudve ſibi ſimile erigere in producto: cùm ejuſmodi ſimilitudo Ideam præſupponat formatricem. Denique materia febrium occaſionalis, ſi eſſet de febrium eſſentia, vel non præcederet, ſaltem ſemper comitaretur effectum ſibi proprium.

15. Quare dum quaternarius humorum, horumque exiſtentia, ſint ficta: neceſſum eſt, quod ficta cauſa humoralis nec præexſiſtat, nec ſubſequatur eſſentiam febris, nec ſit reſpectus humorum ad febrim; nec viciſſim febris ad fictos humores. Denique nec cruor [theſaurus vitæ] poteſt ullo modo, eſſe febrium cauſa conſtitutiva: imò nec quidem cauſa occaſionalis; niſi ſit extravenatus, priuſque corruptus: id eſt, niſi prius deſinat eſſe cruor. Siquidem extravenati cruoris non eſt alia reflexio, quàm quòd in vivente theca ſit cadaver,

ver, variaſque interim ſubeat transmutationes, pro varietate Ideæ Archei, in proximis culinis, clavo œconomiæ præfecti. Eſt nempe vitiatus hic cruor, cadaveroſum jam excrementum, & cauſa occaſionalis, quâ excitus Archeus Ideam furoris fabricat.

16. Denique aliud quodcunque excrementum, à ſubſequente digeſtione defædatum, cauſæ occaſionalis jus in ſe tnansfert, febrimque occaſionaliter parit, non ſecus ac jam de cruore dixi. Eſtque ejuſmodi excrementum, à vitio digeſtivè, ac diſtributivè, vel ſenſim accumulatum, vel demum à febri, aut inſpiratis peregrinis, productum. Utut fuerit, ſaltem reſpectu hafebrium, ſemper remanet externum, nec harum eſſentiam ſubintrat unquam. Sunt quidem duntaxat accidentales conſiderationes, quæ gradum febrium proximè reſpiciunt. Etenim ſi actio morborum procedat immediatè in vitam, & à vita exordium ſumat: utique eſt neceſſarium, quòd eſſentia morborum quoque penetret penitùs, ipſam medullam eſſentialem vitæ. Cætera verò externa, qualia, ac quantacunque, tantùm reſpiciunt, an materia occaſionalis ſit in quanto, major, minorve; An efficiens in Juvene ſit potentius, quam in ſene; in initio morbi, quàm in fine; in malignâ, quam in mitiore, &c. Sed ejuſmodi poteſtatum gradus ſunt correlativa efficientis, ad vires collati. Docentque quidem, quantum ſit verendum, ab accidente occaſionaliter irruente. Ego autem hîc ſpecto formalem febris eſſentiam. Itaque ſemper adeſt, ac permanet eſſentialis poteſtas interni efficientis, ſive ipſius vitæ: & denominatio, deſumta ex termino relationis, etſi ſpem Medentis mutet, ſuperioritatem vitæ, ac proportionem Agentis variet: Attamen ipſa vita ſemper eſt intimum principale, formale, atque eſſentiale febrium efficiens; manetque ubivis materia occaſionalis, extra veram & internam cauſam materialem. Nam ſæpe aufertur, ceſſatve febris, reſtante reſiduâ adhuc ejus materiâ, & efficiente occaſionalibus. Etenim ſæpe quartana ceſſat ſuâ ſponte, poſtque menſem fortè reperit iterum: adeoque materiam occaſionalem ſervabat ſibi interim intactam, ac citra actionem, velut dormientem. Idemque ens occaſionale alibi, pacatâ priùs procellâ Archei, totum ſponte conſumitur. Sæpe quoque febres, poſt ſe, relinquunt debilitates, viriumque topicas diminutiones, in vitam durabiles: quatenus vita inſiti Archei extruncata, ſuaſque paſſa eſt tribulationes nimias.

QUIDDITATIS FEBRILIS INDAGO.

CAPUT XVII.

1. *Erronea Scholarum ſpeculatio.*
2. *Differt Author à Scholis.*
3. *Modus fiendi febrium, ad Indicationes propagatur.*
4. *Centrum febrile.*
5. *Sitis, & frigoris examen.*
6. *Confirmatur Centri doctina.*
7. *Cur febris quandoque terminetur per appetitum inſolitorum?*
8. *OEconomia febrilis in pyloro.*
9. *Exlex quartana, & exoticarum febrium ſedes inaudita.*
10. *Cur vomitus non ſolvat has febres peregrinas.*
11. *Definitio febris lacera.*
12. *Remediorum examen.*
13. *Spei vanitas unde ſit introducta?*

ANtehac tam Moderni, quàm Priores, conſiderârunt febrium naturam, ac quidditatem, ex ſpeculatione caloris, tam interni, quàm æſtivi ambientis. Itemque eſſentiam illam dimenſi ſunt, ex acrimonia, atrocitate, multiplicitate materiæ occaſionalis, vel ex malignitate unius, vel plurium, de quatuor fictitiis humoribus.

2. Sic enim, quâ ingredi debuiſſent, januam ſibi ante nares occluſerint. Siquidem modus fiendi in febribus, itemque ejus internum efficiens,

ciens, atque materia ſeminalis, manſere neglecta: contemplati ſunt febrim duntaxat in facto eſſe: adeoque ſic ſibi cognitionem eſſentiæ abſtulerunt: ubi aliàs, modus fiendi, ſuprà diſtinctus, enucleat internam febris quidditatem, quam facta febris claudit: non potens Intellectus humanus ſua vi penetrare res, quas ſibi ex inſtituto occluſit. Docui itaque ſuperius, quo initio activo & vitali, febris in nobis oriatur ſeminaliter, & materialiter, id eſt, integraliter. Etenim quidditas febrium, per modum fiendi, edocta, patefacit quidditatem efficientis, à quo formatur. Siquidem omnem ſui determinationem mendicat à vita. Ideo enim vera quidditas entalis; atque eſſentialis differt toto cœlo, à Veterum putatitiâ quidditate (accidentali nempe) febrium. Ipſum namque ens accidentale (quod eſt ipſa Veterum putata febris) differt toto prædicamento, ab ante ſubſtantiali, vitalique febrium, atque à ſeminali initio, progreſſu coaptatione, actione, ſequeſtratione, deturpatione, & proprietate immediatâ, hauſtâ ſcilicet, tam ex parte maternâ materiæ internæ, atque vitalis; quàm paternâ: nimirum vitalis efficientis principiis quidditate. Siquidem Medentes hactenus omnem morbum, inter nudas qualitates collocant.

3. Cæterùm demonſtravi, quod calor non ſit eſſentia, aut de eſſentia febrium; ſed merum accidens, ſeparabile à febri, febrique accidentaliter, & per intervalla, adjacens. Reſtat modò ad cognitionem febris, ac remediorum contemplari modum fiendi, in fieri eſſe, ut arbor à fructibus prodatur. Itaque omnis propemodum febris ſtatim ab ſui initio horret, aſpernaturque carnes, piſces, juſcula, ova, & quæcunque intra ſtomachum mox corrumpi queunt. Nam carnes & piſces ſolo tepore, ſponte vadunt in corruptiones ſibi proprias, atque fœtores, tanquam ad terminum cadaveris feſtinarent. Hæcque, ubi inſtomachum delabuntur, fermento ſolito, debito, ab digerente orbatum, ſolo illius loci tepore, feſtinant in ſui corruptionem. Ructus enim febriles hinc fiunt olidi, ideoque nidoroſis ructus acidos ſupervenire, bonum omen portendere vult Hippocrates: eò quod fermentum digeſtivum ſtomachi (quod cuncta aceſcere cogit) rediiſſe, ructu acido, teſtetur. Quo aliàs abſente, dormiente, impedito, vel ſuppreſſo, carnes & quæ facilè putrere parata ſunt, mox corrumpuntur. Unde dein vomitus flavus, porraceus, & amarus, à corrupto œconomi jure, ſuſcitatur. Hæc eſt cauſa, cur ſtatim, quæcunque facilè putrent, fiant exoſa in febribus.

4. At ſaltem hinc patet, ſtomachum eſſe palæſtram certaminis febrilis.

5. Tum huic conceptui ſtatim ſuffragatur ſitis, pleraſque febres comitans. Imò & immani intermittentium, diuturnoque frigore, atrocior ſitis, vomitusque affluentior flavæ illius amurcæ, quam alioqui in acutiſſimis continuarum caloribus. Nec etenim proinde ad ſolida latibula ſubterfugiendum: quaſi frigerent duntaxat externa; at interna ferverent viſcere, æſtuarentque potentiſſimè: unde nimirum ſub frigore, tanta infaſtaret ſitis importunitas. Abſit, tam apertis nugis, veritati velle imponere! Siquidem intermittentium initiis, horrores, atque frigora ſentiuntur non minora intus, quam in artubus. Propterea ſcilicet quatiuntur præ frigore interna latibula, usque adeo, quod dentes & artus, non niſi internum prodant frigus. Sedantur autem rigores febriles, ſimulatque interni frigoris furor evaſit mitior. Eſt autem iſta ſitis fraudulenta. Utpote quam non ſolùm potus non reſtinguit, potantemque miſerè deludit; ſed etiam dolet, ſe non à defectu humidi cauſari. At ſi ſupponatur (riſu dignus alioqui) fervens intus calor, tantiſper ac dirum frigus, è penetrali rigores ſuſcitat. An ſaltem dum fervor ille, domeſticus febrium hoſpes (licèt nondum querulus, aut ſenſatus hactenus) foràs ſpargitur, frigusque abactum eſt; An inquam non acquirat ſibi vires eundo? ſeſeque explicet? non quidem per modum ſubſtantiæ extenuatæ dilatando, ſed per modum caloris excreſcentis agendo. Perinde ut manus, per nivem frigefacta, ſi calorem repetat, magis magisque incaleſcit, ac longè potentiùs, quàm quæ juxta ignem calefacta eſt. Cur itaque, ſi ſitis à calore fiat interno, ſaltem reſtinguitur potu: Cur etiam calore jam aucto, & per febril

bile argumentum, ad ſtatum ampliato, non increſcit pariter ſitis; ſed potius plerumque mitigatur. An non hinc conſtat, ſitim, non à calore; ſed alienâ longè radice ſcaturire? præſertim ubi non raro, ſtagma acidum ſulfuris, ſitim vel reſtinguit; vel ſaltem potenter ſedat?

6. Appetitus ergo ſubitanea averſio, horrorque ciborum, potuumque faſtidioſus delectus in febribus, ſitis penè inſatiabilis, vomitus, nauſea, anxietas cum ſuſpiriis, vigilia ſubinde continua, non rarus denique ſopor, vel deliria, locum, ſive ſentinam febrilem, detegunt, accuſantque ſtomachum, ejuſque vicina.

7. Ideò enim lenta, pertinaciorque febris, ſolvitur frequenter per appetitum rerum inſolitarum [puta halecis, rerumque fumatarum] ſperans, per rem ejuſmodi inauſpicatam, ſubigere hoſpitem hoſtem. Arrident nempe ejuſmodi inſolita, non quidem quod digeſtioni [quippe quæ tum nulla ibidem eſt] ſint, aut alimento apta: ſed quia impreſſionalem Ideam Archei, atque ſigillum febrile obliterant, non ſecus, atque alias cibi inordinati exoticas, ſilentesvè in Archeo Ideas paroxyſmales, occaſionaliter excitant. Etenim ſi procul inde ſuum nidum febris delegiſſet, debeatque omnis cibus prius in ſtomacho transmutari. Ideoque quoquò inde longius deviat, eò ciborum vigor, ac prioris vitæ qualitas mage ſternitur. Quare ſi appetitu, & fruitione inſoliti illius cibi, ſuperetur diuturna alioqui febris: deſignat, quod febris non procul à membro appetente ſit remota. Redit nimirum quoque cum appetitu alias, ructus acidus.

8. At ſaltem ex diductis patet, quod venæ ſtomachales non trahant ad jecur, ſicut meſaraicæ, ſed potius nutriendo ſtomacho ſint dicatæ. Quod alibi de digeſtionibus ſtudio explanavi. Siquidem ſæpè à biduo aſſumta, non obſtante ſiti, per vomitum rejiciuntur. Ergo Pylorus [inferus ſtomachi janitor] quamdiu febris imperat, non rite ſuo fungitur munere; ſitiſque, quæ ſub iſto biduo ſuboritur, aliquoties repetit, torquet, iterumque miteſcit. Neſcitque Pylorus, quo fine ſe tam pertinacitèr claudat, ac tantopere potum illum detineat, intra febrium ſentinam ſtomachum. In qua præcipuè tum non ſperatur digeſtionis bonitas; ſed potius ingeſti longa mora, & conſequens corruptio. Neſcit inquam, quorſum tam amentes effectus edat, dum ex ejuſmodi decentis procreat flava & amara excrementa, quæ hactenus fellis imagine incautos deluſere, illaque elidat abundè, fruſtra, ac citra ſublevamen. Exin namque conjicio, facultatem appetitricem ciborum ac potuum, orificio ſtomachi inſertam, declinâſſe in Pylorum, ſuſque deque confuſa omnia: ſitimque ideo amentem æquè infeſtare: quia totum febrilis confuſionis chaos, agitatur immediatè ſtabulo exotico Pylori. Nec enim iſta ſitis potu ſedatur, quæ non eſt ſuo loco, in ſtomachi nempe orificio. Cujus ſolius munus eſt, denunciare alimoniæ defectus. Febris itaque habet virus, eſtque ſerpens multiceps, quod circa Pylorum, & paullò infrà, hoſpitatur, vel inſidet convexo ſtomachi. Etenim non raro ſunt deliria ridicula, aliàs quoque ferocia, juxta veneni illius ſortem. Sitim autem ſuſcitat ſerpens ille, ſæpe quoque anguſtias, lipothymias, & ſyncopes, vel vomitus frequentes, amaros, vel etiam ſolius alimoniæ impatientes & intolerantes. Vigiliasvè continuas, harumque vicem, ſopores compenſant alibi. Primo ſaltem introitu, fermentum ſtomachi, cum edendi deſiderio, intercidunt ſtatim. Neque ideo fruſtra conqueritur Anatome, diſſectionum difficultates mox ſub Pyloro, ſuperare quaſvis alias totius corporis, propter vaſorum multitudinem, glandulis intortam. Hinc namque exorbitationes alimenti, malè digeſti, maleque diſtributi, itemque ſcoriæ, ſive ſtercoris liquidi, extra orbitam alienati, vel humoris alimentarii, ac ſpermatici degeneratio, ſimul concurrunt, unde ſtomachi œconomia evertitur. Cuncta ſiquidem concurrunt in vaſorum multiplicata texturâ, excrementorumque adhuc commiſtione. Quibus de cauſis virus ſurgit, alienanturque alimenta à ſcopo, variaſque per moram ſubeuntia alterationes. Quas dum topicus ibidem Archeus, ſuâ perſentit ditione, anguſtiatus, turbatus, ac veluti demens, diverſimodè illa adhuc alterat magis, ac pro venenorum illorum ſuaſu, varias confingit ſuarum perturbationum Ideas, ut Protheum Poetarum exprimat, variamque

que febrium ſcenam effingat. Non proin tamen virulenti hujus contagii metamorphoſes, fineſque ſunt Medentum objecta. Nec enim tam venenorum, ſymptomatumve eſt ſpectanda varietas, quantum loci dignitas, & perturbatio Archei, & dein quo medio compeſcatur virus, reducaturque averſio, concitataque confuſio Archei. Nam his ſedatis, ceſſat mox ipſa febris, quæque materialiter ibidem peccant, faciliè à natura domantur, atque recedunt directè ſubacta. Hac ſcilicet viâ, ſtatim febres cedunt, ad appulſum alicujus Arcani: reſiduum autem expulſionis, committitur humeris naturæ, ut ſua ſervetur Hippocrati dignitas. Quod *ipſa naturæ ſint morborum medicatrices.* Hæc de Continuis, juxta atque interpolatis febribus, & loco natalitio illarum.

9. Sola autem quartana exlex, penitiùs ſubiiſſe viſa, ſive extra contubernia ſtomachi, ad Splenem ſe porrexiſſe. Parem attamen ſervat ſibi progreſſum, & explicationem, ſuper Archeum loci: dum intra proprios lares, errorem digeſtionis committens, ſtatis periodis ſuos excitat furores.

10. Eſt denique malignarum, caſtrenſium, purpurearum, &c. aliena prorſus, atque inſolita admodùm ſedes, propagatio, ac inſueta medendi anxietas. Dum ſcilicet, per inſpirata endemata locorum, paludum, mineralium, fumorum, hoſpitalium, infirmorum, putidorumque odorum, hauriuntur fætores, &c. Qui, dum per pulmonem, in thoracem penetrant, trans diaphragma, connexam ſtomachi ſuperficiem feriunt, ac ſuæ virulentiæ Ideam depingunt, in alimento proximè aſſimilando. Quod proinde degener ibidem ſe ſiſtit, & Archeum lozici invitat in ſuos furores; unde inſolitæ ſubſiliunt febrium tragœdiæ atroces nempe, pertinaces, ac fallaces admodùm. Quia ſopores, vigilias, amentiaſque & anxietates periculoſiores excitant; juxta cujuſque veneni, obnati ibidem ſtimulum, diverſimodè Archei vitalis perturbationes ſuſcitantem. Sic modo ſurrexêre febres, abſque ſiti, calore, & turbine, in Medentum confuſiones: quia nimirum nihilo ſecuriores febres concitant. Quædam enim cum tantillo frigoris primordio, citoque finiente, necant citò, vel languidè; non minùs tamen truculenter, quàm quæ magnâ ſymptomatum feritate infeſtant. Patet ſaltem nunc, cur vomitiva febrim iſtam ſtomachi, ibidemque ſuæ manſionis ſigna edentem, ne quicquam ſublevent. Nam etſi productum febrile vomitiva domare videantur; non tollunt tamen occaſionale producens, in convexo, externoque ſtomachi plantatum.

11. Manuducamur itaque ab ipſa febri, & ſtatim indicationes inde petitæ, docebunt, omnes anxietates iſtas incipere, & agitari circa ſtomachum. Mirum ſanè, quod Scholæ nihilominus Hepar, & bilem, vel pituitam, putrida nimirum, adhuc incuſent, poſtquam dejectiones, arte vel naturæ impetu promotas, nil juviſſe attenderint! Somnus etenim laborem adfert in febri; non autem in ſanis: eò quod à ſtomacho, non autem à jecinore, ſomnus ſurgat (quod alibi latiùs.) Vitium autem originale febris, & occaſionale, eſt permutati: Idcoque etiam permutantis, horumque permutativa actio, manifeſta ſentitur circa ſtomachum. Eſtque ideo ſolennis definitio Scholarum ruinoſa: Quæ decernit febrim, à corde primùm accendi, & inchoari. Quod autem febrium occaſionalis materia, ſit permutatum alimentum, proximè aſſimilandum, fortè id pro ſtomacho admittetur: At non æquè obvium erit concipere ſcoriam, ſive ſtercus liquidum, à meſenterio retrogradum. At certè quanquam id in ſanis regulariter occurrat; non tamen in febribus, quibus ſingularis ideò, & propria eſt quævis exorbitatio. Etenim ſic ſcoria ab utero lotii, & calculi ſedibus migrat per abſceſſum indirectum, ad pleuram, ad venas ſtomachi, & vaſa Duodeni inteſtini. Cujus deviationis nulla eſt ratio, niſi ipſa confuſionis Archei licentia.

12. Denique (repetam) nec ſemper à cauſa occaſionali priore, ipſa febris profluit, dirigiturque. Siquidem ipſe Archeus, etſi ab externo non ſolicitetur errore, tamen incontinentiæ ſuæ peccato, ſubinde ſua ſponte furores aſſumit, propriâque luxuriat libertatis inſolentiâ. Tumultuatur enim, ac leviculo errore ſuæ indignationis ideas fabricat, non ſecus, atque ridiculâ ſæpe de cauſa ſuſcitatur. Quodque minus

mirum

mirum in Archeo univerſali, ſi titubet, cum unicus, tam diverſis facultatum functionibus regendis, præſit. Etenim quia centrum mali, circa ſtomachum, palæſtram locavit, vanæ ſunt venarum depletiones, viriumque furta. Siquidem cruor culpâ caret. Quod ſuprà ſat demonſtravi. Eſtque æquè ridiculum, velle corroborare, per Alchermes, gemmas, & perlas contritas: corroborare inquam velle, ubi hoſtis intus dominatur, ipſamque vitam in omnem diſſolutionis ataxiam atque confuſionem præcipitat. Hoſtis namque, qui potuit integram ſanitatem, roburque validum ſternere, ſpernet quicquid ſe præſente ad confortandum objicietur. Fruſtra ideò ſymptomatum ſublevamen intenditur, ſi non adſit victrix medela, quæque compeſcat vitalis Archei confuſionem. Quæ nimirum eſſentialis, & principalis ſanationum eſt effectrix. Ac dolendum eſt, corroborationem virium, unâ manu intendere, quam altera manus per ſolutiva & phlebotomum dejicit. Remedium itaque plauſibile menſuratur ab effectu, ſi tumultum Archei ſedet, & Ideam febrilem extinguat. Pacato namque loco febrili, ſive aperto carcere, Archeus, qui antea diruebat cuncta, quia confuſus: jam tranquillus expellit hoſtem, & materiæ occaſionales, aperto carcere repentè effluunt. Idque in difficillimo inſperatoque caſu contemplamur. Siquidem ablato luis venereæ contagio, tubercula oſſea, atque dura, evaneſcunt ſponte. Alibi quoque abſceſſus deſperati contingunt, ſolius ſæpe naturæ ductu. Sic inſolitæ declinationes, diſſolutiones, reſolutiones, atque receſſus, etiam ab Humoriſtis agnoſcuntur. Ideoque proniores ſpero fore, circa occaſionalis febrilis materiæ ſpontaneam expulſionem: Saltem non eſſe petendam à ſolutivis pharmacis opem, nec ut à virium vitalium furtivis remediis. Sedato nimirum prius Archei furore, formante Ideas febriles: ſequeſtrantur facilè deinceps, quæ, & qualia oportet. Idque facilè ferunt infirmi, ac melius ſe inde habent, quatenus à gravante pondere, & obnatâ perturbationum confuſione, ſublevantur. Itaque cognitio quidditatis febrilis, exterminat ſpem, quam à venæſectione, ſolutivis, ſcarificatione, & cantharidibus, movent Medentes, unam ſcilicet ob culpam. Ne ſuas fruſtra viſitationes feciſſe, præmiumque de impoſtura petere, videantur.

13. Cum autem ſuperatâ propemodum febri, Archeus ſe ad tranquillitatem componit, ut per criſes, ſudores, vel hæmorrhagiam, vel etiam per hæmorrhoides, tanquam furiarum reſiduam luctam, quietem & ſanitatem ſæpe adduxerit. Id ſanè Medentes fefellit, omnemque ſpem in hirudine, & phlebotomo collocarunt, nec conſiderarunt, quod adhibito remedio juſto, ſtatim, etiam turgentiſſimæ hæmorrhoides, citra cruoris effuſionem diſpareant, nec ſanitatis acquiſitionem, aut conſervationem impediant. Quod alias foret impoſſibile, ſi cruor hæmorrhoidalis, tam fœdo charactere, quali depingitur infamis eſſet. Delectus itaque remediorum, in febribus, deſumendus eſt ab Arcanis, quorum ut inſignis eſt varietas: ita & occulta præparatio. Primaria enim ſunt, quæ placant tumultum in vitâ excitatum. Sequuntur, quæ ſuperant virus febrile. Auguſtiora autem ſunt; quæ utrumque ſimul continent. Sunt denique, quæ famulantur expulſivè, plauſibili nempe abſterſione, & reſolutione. In quo mira eſt Omnipotentis prodigalitas, quæ ſimplicia cruda pro febribus direxit, ac modicè præparata, inſtar falcis, febrim demetunt. Gauderem ſanè hæc propalare; ſed me abſterruerunt eventus, malo meo experti: etenim circa finem elapſi ſeculi, inceperam per ſtagma ſulfuris, & vitrioli mederi: dicebam etiam, quænam eſſent inſueta illa, ignotaque remedia. Primum enim, Medentes chirothecam ſuam præfatis remediis oſtendebant corroſam, ac reſolutam, ut ægros terrerent, ne ſuus ſtomachus idem toleraret; at cùm poſtmodùm, non obſtante Medentum detrectationis fuco, cernerent, à me ſanatos, bene valere, à ſervis fugitivis meis juſſerunt diſtillari quædam, quæ viderant, & didicerant. Hinc in mercatores, & Seplaſias migrârunt Chymica. Nec ſanè inviderem: niſi adulterata venundarentur univerſa, quamdiu lucrum & avaritia prævalebunt. Dolendum ſanè, nil horum mortalibus propinari;

nari: quod non miſerrimè ſit adulteratum. Dicam ſaltem pro ingenuis, quod ſpiritus ſalis tartari, ſi unicornu, argentum, hydrargyrum, lapides cancrorum, vel aliquod è ſimplicibus diſſolverit, nedum febrim; ſed & plures affatim morbos ſanet. Non enim, quod ſperem, argentum, hydrargyrum, vel alia hujuſmodi, in venas tranſitura. Sufficit mihi, quod ille ſpiritus alcali, ab hiſce corporibus, in ſalem redactus volatilem, & coagulabilem, in officinâ ſtomachi ad normam ciborum redactus, tranſeat in Meſaraicas, ſaltem per lotium iſthac deportatus; & tranſeundo lambat, reſolvatque ſordes ibidem ſubnatas, vi exoticâ ſibi aſſumtâ. Certè hujuſmodi plura, magiſque obvia, lubens communicarem, niſi abſterruiſſet calamum torpor, ignaviaque Medentum, ſoli lucro inhiantium, vitamque mortalium exponentium ſub Seplaſiæ, ſuæque uxoris bonâ fide, & appetitu lucri. Quantum autem ad Quartanam, ſolitus ſum illam depellere emplaſtro, ex paucis reſolventibus & abſtergentibus compoſito. Nec unquam me fefellit, niſi quod in obeſis tardiora ſint ejus obſequia.

IMPERTINENS.

Author optat videre Humoriſtam, qui aërem aquæ adæquâſſet librando, ut Galeniſtarum temperiem æqualem ad pondus connectat. Quantum aëris videlicet, pro libra aquæ, ſumendum, ut in pondere adæquentur?

ALIUD.

Aër nec levis eſt, nec gravis, quia eſt ſine pondere. Ideoque nec ponderari, nec adæquari poteſt. Ergo ſummâ ac optima complexionum ſpe deſtituta eſt doctrina Galeni: quia mentita ſtentoria ipſi eſt libertas.

SCHO-

SCHOLARUM HUMORISTARUM *PASSIVA DECEPTIO* atque IGNORANTIA.

Quam ſi deinceps defenderint, pertinaci malitia tegent, atque eandem Deus indignatus deteget, jam imminente ætate, in orbis Chriſtiani utilitatem, & pertinacium confuſionem.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

SCripſeram inſolito calamo de febribus, dumque libellus ad me rediret, vix eundem intellexi, propter craſſa atque innumera menda. Mox abinde, utut vitioſus planè idcirco: attamen infra paucas hebdomadas deſiderari cœpit. Unde cenſui, ſi mendoſus, prælo dignus, & expetitus fuiſſet, quod alteram editionem potiori jure expeteret. Nedum, ut emendatus prodiret, qui aliorum nævos, & ignorantias ante me commiſſas, proderet, adeoque vitam mortalium quam proxime atque intime ponderaret, doctrina ſingulari, ad quam reſpondere tentaſſet adhuc nemo hactenus: verum peculiarius, ut inaudita illius doctrina primario vera, quamvis inexpectata, ſtabiliretur fortius. Itaque coactus fui, mei numiſmatis diploma ſuper addere: quo ab Humoriſtis, Galenicæ Scholæ aſſeclis, meisque oſoribus, firmiter circumquaque tutaretur, traditamque veritatem conculcari non ſineret. Quapropter rationes addidi, quibus oſtendi vanitatem, & falſitatem commenti humorum, quibus Medentes, pernicioſo fundamento, mundum univerſum circumvenere, cœmeteria ſaginarunt, familias deſtruxerunt, viduas atque orphanos multis myriadibus fecerunt: adeoque ſe, in culinarum & comœdiarum facetias introduxerunt. Paracelſus quidem exorſus eſt humorum fallacias explodere, habetque hodie ubivis fere ſuos ſequaces, inter doctiſſimos viros: attamen hunc nodum nunquam quis ante me (quod ſciam) ex profeſſo explicare attentavit. Itaque ſi quis antehac minatus fuerit, in librum meum de Febribus calamum ſtringere, eo quod inique ferret, me duo præſidia medendi univerſalia, nedum evertiſſe: ſed potiſſimum demonſtraſſe, nullum laxativorum, elective hunc præ illo, h[illegible]morem ſubduxiſſe unquam hactenus, imò quod eſſent ſingula & cuncta purgativa, merum virus hoſtile vitæ: fortaſſis jam ſuum deponet calamum, dum potentius, confirmatum idem dogma cernet. Quod ſcilicet impoſſibilis ſit in natura utriusque bilis, & pituitæ exiſtentia, nugaces inde complexiones, & morbos oriri edoctos, creditosq;, falſis inniti principiis. Et per conſequens, medendi methodum, juxta humorum ametriam inſtitutam, eſſe fallacem, mera ſomnia, aniles fabulas, & nugaces nænias. Debui namque rotunde, ſincere, ac candide agere, quoties de Deo, veritate, vita, bonoque publico mortalium ſcribendum decrevi. Teſtem in hoc, ut & judicem, imploro, qui Via, Veritas, ac ipſiſſima eſt Vita mortalium. Hanc itaq; veri indaginem, & aſſecutum bravium, ſua ſub tutela, & irroratione, lubens expoſui. Valete mortales conſocii. Fauſta vobis imprecor omnia. Quia vera edoceo.

SCHOLARUM HUMORISTARUM *PASSIVA DECEPTIO* atque IGNORANTIA.

QUATUOR HUMORES GALENISTARUM, ESSE FICTITIOS.

CAPUT I.

1. *Reſpondetur obviando iis, qui contra librum de febribus ſcripturire volent.*
2. *Supponitur dogma Scholarum.*
3. *Falſum eſſe, quicquid de elementis, gradibus, miſtionibus, diſſidiis, & morbis edoctum hactenus.*
4. *Nuſpiam eſſe calorem, niſi ex lumine, motu, vita, & Blas alterante.*
5. *Humiditatum atque ſiccitatum determinationes.*
6. *Relatio morbi ad ſanitatem, qualis?*
7. *Remedia morborum, unde?*
8. *Paracelſi inconſtantia, prout & Galeni.*
9. *A privatione non dari regreſſum, juxta Scholas: quæ tamen ubique in hanc regulam impingunt.*
10. *Deficiunt in probando quaternionem humorum.*
11. *Franguntur duæ columnæ humorum.*
12. *Multa in ſimplicibus duas tantum habent alteritates.*
13. *Miſer logiſmus à ſimilitudine pro humorum numero.*
14. *In lumine cæſpitant Scholæ.*
15. *Larva detegitur argumenti Sophiſtici.*
16. *Similitudini ex lacte, opponitur ſimilitudo ab herbis.*
17. *Pariter lotium pro quinto humore poni deberet.*
18. *Scholarum anxietas.*
19. *Dilemma contra humores.*
20. *A theſi ſuppoſita, argumentum.*
21. *A ſufficienti enumeratione officinarum.*
22. *Ab impoſſibili.*
23. *Ab abſurdo.*
24. *Rationes 16. Numero.*
25. *Contra theſin de pituita.*
26. *Ab implicita blaſphemia.*
27. *Ab officina.*
28. *Ab impertinentia ſuppoſitæ theſis.*
29. *A convenienti.*
30. *A podagra & torminibus.*
31. *Ab eryſipelate.*
32. *A cauſticis.*
33. *A verbo Evangelico.*
34. *A defectu Separatoris.*
35. *A nutritione ſimilarium.*
36. *Ab impertinenti.*
37. *Deformitas argumenti Scholarum formati.*
38. *A Simili.*
39. *A natura elementali.*
40. *A ſimplicitate ſui finis.*
41. *Negatio theſis.*
42. *Ab axiomate Philoſophico.*

43. *A guſtu, & proprietatibus.*
44. *Qui inventor humorum.*
45. *Quid fundorum diverſitas arguat?*
46. *A cruore Æthiopis.*
47. *Unde cruor ruebat magis in ſuperficie?*
48. *A ſimili.*
49. *Unde colorum mutatio in rebus?*
50. *A ſpecie facti, in pluribus.*
51. *Ludicra hamorrhoſcopia Scholarum.*
52. *Impoſtura miſera.*
53. *Omiſſio Scholarum ridicula.*
54. *Iudicium Medentum contra ſe pugnat.*
55. *Subterfugia invitis buccis elabentia.*
56. *Immanis libellus de natura humana.*
57. *Ab effectibus, & timore.*
58. *A confeſſione Medentum.*
59. *Stercorarii non diſtinguunt homines, niſi per ſtercora.*
60. *Argumentum Scholarum ridiculum.*
61. *Contra. Ab Axiomate Phyſices.*
62. *Dilemma.*
63. *Galenus ridiculus, circa cauſam varietatis humorum.*
64. *Anxietates Galeni.*
65. *Refutationes per initia Phyſica.*
66. *Paracelſi error.*
67. *Schola cruorem neſciunt.*
68. *Argumentum contra Theſin.*
69. *Falſum ac ridiculum Scholarum ſuppoſitum de Splenis ſuccenturiatu.*
70. *Abſurda.*
71. *Mechanica demonſtratio.*
72. *Contra Theſin de atra bile.*
73. *Multa abſurda ſequuntur.*
74. *Miſerrimè probant Schola Theſin ſuam pro atra bile.*
75. *Defectus aliquot conſequentes.*
76. *Dilemma.*
77. *Paracelſi Idiotiſmus.*
78. *Acidum non fermentat terram.*
79. *Ab impertinenti.*
80. *Dilemma.*
81. *Ab impoſſibili.*
82. *Suppoſitum ridiculum Scholarum, ejusque quatuor abſurda.*
83. *Aliquot abſurda, comitantia opinionem de melle Galeni.*
84. *Ab implicantibus.*
85. *Ex ſuppoſitione falſi de elementis per Dilemma.*
86. *A numero elementorum vero.*
87. *Objectio brutalis.*
88. *Si non eundum per humores; quomodo ergo ſanandum?*
89. *Laus ſalis tartari volatilis.*

INauditam de Febribus doctrinam emiſi, ut audirem, quid me docerent feliciora ingenia. Erant namque, qui ſe promiſerant arbitros, quos tamen ſilere tantiſper conjicio, donec Tractatum de humoribus, quem promiſeram, me ex magno opere meo excerpturum edidiſſem. Siquidem non poterant ignorare: Si humores (præter cruorem) ſolitos in Scholis, in natura nunquam fuiſſe, aut futuros, ſat ſuperque demonſtrarem: quod nullam quoque mecum litem de febribus ſint habituri. Idque jam me ingenuè facturum ſpondeo: non quidem quatenus Paradoxi nomine glorioſus ſim; ſed omnino, ex commiſeratione erga Tyrones male inſtructos, & ægros, malè ſub humorum commento tractatos.

2. Itaque rei ſpeciem primo conſtituam. Enimvero abſorpto in Meſenterii venas chylo, aſſerunt eundem deportari ad portam hepatis, venam nimirum caudicem, ex ramulis, per meſenterium in Inteſtina diſtributis, ſurgentem: Atque ſub tranſitum, per exiles venarum tumulos, in hepar extentos, chylum illum vi hepatis, converti in cruorem, ſimulque in pituitam, ac duplicem bilem. Hancque deinceps ſeparari partim in Lienem, partimque in fellis folliculum. Ut ſcilicet utriusque bilis ſupervacaneæ, ſint ſui cuſtodes: Naturales verò biles duas, tanquam ſanguinis partes integrales, ac conſtitutivas, commiſceri ſimul ſanguini, ad nutriendarum partium neceſſitates. In quorum humorum quaternarii ſymmetria, uti ſanitatem conſiſtere: Ita vice, verſa, in ametria morbos omnes hoſpitari. Ametriam autem, tam ex repugnantium elementorum quatuor, perpetua lucta, atque hoſtili indefeſſaque contrarietate, quàm ex aſſumtorum intemperie ſpontanea, & concita pugna innata, provenire.

3. Equidem jam cauſam antecedentem tanti figmenti, ſat ſubmovi in Phyſicis initiis, & ortu medendi. Ubi nimirum demonſtravi ſufficienter, non eſſe quatuor elementa in natura, & per conſequens. Si tantum ſint tria, non poſſe congredi quatuor. Diſruptum itaque quaternionem, non poſſe quatuor elementales impares cauſare congreſſus, temperies, miſtiones, contrarietates, odia, lites, &c. Docui nempe ſat clarè, fructus, quos Vetuſtas credidit corpora miſta, conflataque ex congreſſu quatuor, elementorum: materialiter ex unico elemento eſſe.

4. Denique etiam illa tria elementa naturaliter frigere, nec uſquam in rebus eſſe calorem nativum, niſi ex lumine, vita, motu, & Blas alterante. Adeoque calorem in elementis eſſe merum Relolleum.

5. Item actualem quoque humiditatem omnem eſſe Aquæ; virtualem verò, ex ſeminum proprietate. Siccitatem ſimiliter, eſſe per ſe in aëre, & terra: In fructibus verò, ratione ſeminum, & coagulationum. Falſam ergo hactenus doctrinam, celebratam de elementis, miſtionibus, qualitatibus, temperamentis, diſſidiis, gradibus in ordine ad morbos, horumque ſanationes.

6. Demonſtravi quoque ex profeſſo, in natura non eſſe contraria. Sanitatem opponi morbo, relatione integri ad defectuoſum.

7. Remedia ſcilicet morbum tollere, non vi contrarietatis, ut neque propter nudam ſimilitudinem; ſed propter merum Bonitatis donum reſtaurans naturam adjuvando, quæ alioqui ſuiipſius eſt medicatrix.

8. Hæc ſanè ſat erant, poterantque humores è medio tollere, niſi conſuetudo oppoſita mentem velut ligaſſet, ne ad Veritatis cognitionem properaret. Eſt namque per difficile diſſueſcere, qui jamdudum iſtis humoribas, compendioſe omnem morbi catalogum inſpexiſſe, ſibi confidunt. Quapropter diſcendi cupidis, lubens manum porrigam. Paracelſus enim, primus, humores ita riſit, Helvetico more, ut Galenicos ſimul & Arabes Medicos, Humoriſtarum cognomine deluſerit: Attamen ipſeſæpè inconſtans, ad humores labitur, & complexiones, nondum ſat in ſuis theſibus fundatus.

9. Interim Scholæ Galenicæ ſubinde quatuor elementorum datas qualitates, ut ſolitarias intemperies, voluerunt oppugnandas: & plerumque iterum, cum parium humorum abundantia, finxerunt proſcribendas intemperies. Cumque leporem ſe auribus tenuiſſe gloriatæ, facilitate commenti deluſæ, primò in ludibrium venêre: quod medendi facultatem deturparint abſurditatibus. Immemores ſuæ inprimis diſciplinæ, quod à formæ privatione non detur immediatus regreſſus ad habitum. Attamen ex quatuor humoribus carnem conſtitui, hancque rurſus in eoſdem quatuor reſolvi, præcipiti ſuaſu aſſeruerunt. Decernunt nempe, è cibis fabricari chylum, homogeneum quidem in ſtomacho: qui tamen ſeparatis alvi excrementis ſemper quatuor humores, præter urinam, unica ſanguificationis actione; nunquam verò unicus, duo, tres, quinque, aut plures fierent. Idque ſic ſtatuerunt, per elementorum quaternarium creduliter abductæ. Unde conſequens ſaltem, hanc quadrifariam repartitionem unius chyli, non quidem è diverſis ciborum varietatibus derivare; ſed prorſus eſſentialiter dependere, ex ipſa ſanguificationis entelechia propria. Quod non caret ſua abſurditate. Quod ſcilicet unius actus naturalis eſſet quadruplex ſcopus, eſſentialiter differens.

10. Sed exploſo jam alibi elementorum quaternione, ejuſdem congreſſu, iſta humorum quadruplicitas ſuppoſita ac ſubſcripta quidem fuit, at nondum hactenus probata. Etenim pro tantarum, tamque pernicioſarum fabularum apparatu, duobus turgidis argumentis abreptæ ſunt Scholæ: quæ ſi paululum preſſeris, fætidum halitum; non autem veritatis ſuccum effundent.

11. Quorum prius ex quatuor eſt elementis petitum: ut invitum ſanguinem ſub numerum quaternarium cogant, ad obedientiam trium elementorum, tantum exiſtentium: licet ex unico duntaxat illorum, ipſe ſanguis materialiter fiat.

12. Quaſi ſingula, quæ ex elementorum connubio oriri credunt, quatuor heterogeneas

partes,

partes, neceſſario proinde habere deberent, elementis ſuis totidem conformes. [Certe alibi omnifariam oſtendi, quædam corpora nil habere alteritatis, ne quidem in ſale, ſulfure, & mercurio; alia autem tantum duas tandem proferre heterogeneitates) nec enim potior ratio cur ſilex in unicum, & ſimularem ſaltem ſalem reducatur: quam cruor neceſſario ſeparetur in quatuor humores. Hinc namque manifeſtum fit, quod ratio ficti quaternarii elementorum ſit à priori, reſpectu quaternarii humorum in cruore, & nuſquam alibi.

13. Alterum autem, & potiſſimum Scholarum argumentum, pro humorum quaternario, non eſt aliquis formalis logiſmus: ſed nuda ac miſera inductio, à ſimili ſtabilita. Ajunt nempe; In lacte reperitur ſerum, caſeus, & butyrum: Id eſt, tria diſtincta. Ergo in cruore neceſſario ſemper & conſtitutivè erunt quatuor, eo quod in aliquorum cruore notent quatuor diverſa: quæ ſcilicet anima, appetituum pediſequa, multo labore, & figmenti adjumentis, diremſit in quatuor diverſitates. Sæpe namque aquam ſupernatantem notant, quia flava & ſubpallida eſt, eam ideo bilem flavam, ſive fel, nominant [licet non amaricet, careatque eſſentiali fellis proprietate.] Sedimen verò circa fundum, ponderoſius, ac nigrius quandoque, vocant bilem atram: medio autem interſtitio, rubrum notant ſanguinem, in quo, dum fibras albidas animadvertunt, coagulationis gelatinæ matres, eas pituitam dixêre. Inciſa enim vena poplitis puellarum, in tepida, telis araneæ ſimiles apparent ejuſmodi fibræ, quas pituitam dixêre.

14. At primum annotare debuiſſent, inappoſitam lactis & cruoris ſimilitudinem, nil docere, aut urgere. Eo quod aqua ſupernatans cruori, non ſit pinguedo coloſtri, ſupernatans lacti: quare vel diſpar eſt agens, vel materia, vel utrumque. Ac proinde in tanta amborum difformitate, non ritè fundari humorum neceſſitatem, in cruore.

15. Incuriæ enim Scholæ non advertunt, in cruore naſci partium heterogeneitatem, poſtquam ſe diſpoſuerit, ad mox adfuturam corruptionem. Idcirco heterogeneitas iſta accuſat contentorum factam in morte diſparitatem; at nullatenus proinde vividorum humorum neceſſariam connexionem. Quid namque dicent de illo cruore, qui omni caret prorſus ſero? vel qui per totum uniformiter coagulatus rubet? Quod frequens eſt, multis ſudoribus, & potus abſtinentia. Ergone ſerum ſupernatans, urina, & ſudor, relicta in cruore, erunt ſynonyma cum bile & felle? & unum quid cum ipſa ſanguinis eſſentia.

16. Ego quidem in herbis unicum ſaltem ſuccum clarificatum vidi hactenus: ut pariter unicum cruorem noſtri conſtitutivum agnoſco. Sanguificationem videlicet ſimplicem, & unicam unius hepatis actionem, univocumque, ex indiſtincto cremore, unicoque ſtomachi fermento, factum chymum profiteor. Quam ſanguificationem ſcio meram tranſmutationem alimentorum formalem, nequaquam autem ſolam duntaxat heterogeneorum appoſitionem.

17. Neque enim etſi pars chyli vertatur in lotium, proinde culpanda eſt difformitas agentis hepatis; ſed recipientis ſola incapacitas. Neque enim ideo lotium, pro quinto humore, amplecti ſunt auſæ. Nam etſi pars lotii materialiter remaneat in cruore; non eſt tamen de natura cruoris, prout ſerum in lacte alioquin eſt eſſentialis pars lactis.

18. Aquam ergo ſupranatantem [quam ſudorem, ſerum, & urinæ reſiduum fatentur, adeò totam credunt excrementoſam] turpiter æquiparant nunc butyroſæ parti, lactique ſupernatanti, elemento ignis adæquatæ: atque alias, ſero lactis. Et longè turpius, utrumque harum indiſtinctè aſſimilant felli.

19. Fient ergo ſub uno ſanguificationis actu, eademque officina, quatuor pariter humores, è quolibet cibo, quia ab hepatis deſtinatione immediatè principaliter, ſimpliciter, atque ſemper intenti, vel fiunt locis & momentis imparibus. Non equidem imparibus: quia ſic non eſſent unius, & ejuſdem cruoris partes conſtitutivæ. Sin autem paribus: cur, dum lotium & bilis fiunt ſimul, unum non miſcetur individuè alteri: cum alioqui in natura, aqua miſceatur aquæ inſeparabiliter; prout & fel urinæ. Cur denique lotium nunquam amaricat, ſi ſemper ipſi fel ſit commiſtum, à quo tingitur, ut ajunt.

Cum

Cum diſruptio fellis in piſce, nulla, utcunque exquiſitior & otio, amaritudinem iſtam tollat? Unicaque fellis guttula, tot. m urinæ ſitulam, amarore alioqui pollueret?

20. Quis denique illa tam exquiſitus Separator, qui potuit aquoſam bilem a lotio ſeparare, non potuit autem lotium omne a cruore materialiter ſegregare? Quare demum bilis iſta, ſive fel cruoris, non ad renes, una cum lotio rapitur (quod probat amaroris totalis abſentia) ſi ſupra hepar credatur bilis cruori permiſta?

21. Conſideremus ergo, quomodo à Jecore bilis facta in hepate, deveniet ad folliculum fellis. Ubinam fit ſanguificatio? An circa portam, & cavum hepatis? An verò in ipſomet corpore Jecinoris? An demum in ipſa vena cava ſupra hepar? Atqui quocunque horum locorum fiat iſta bilis: ſaltem non eſt inde vena regreſſus, pro bile, ad fellis veſiculam.

22. Deberet enim à Jecore, motu retrogrado, incertiſque ductibus, pergere ad fel. Cur ſaltem bilis iſta utraque, permanens in cruoris maſſa, ſua habet excrementa, & ſeparata diverſoria? Pituita verò, & cruor, excrementis carent?

23. Si enim infra hepar, utraque fit? quis ergo Separator, illam ſeparat? & quorſum? cum ibidem ſimul generata, perfectè miſceantur lotio. Sin autem in celerrimo tranſitu, per exiguos venarum, exileſque ramulos, in hepar diſtentos, fel ſimul cum ſanguificationis actu fiat, ſimulque bilis atra; meminerint quæſo Tyrones, exilitatis ramulorum, ſive venularum, quæ vix urinæ tranſmittendæ ſatisfit, adeoque requirerent momentaneam urinæ, cruoris, triumque reliquorum humorum, tranſmutationem, a cremore factam.

24. Hoc alibi ex profeſſo, de ſextuplici digeſtione, toto Tractatu explanavi. Et paragrapho 16. ſingulariter. Quod è cibis non fiat bilis, ac 17. quod fel ſit viſcus in forma liquoris, atque neceſſarius balſamus vitæ? nullatenus autem excrementum. 25. Explicatur curioſa opinio Scholarum, de uſu fellis. 26. Quod natura plus pro felle, quàm pro phlegmate fuiſſet ſollicita. 27. Quod ſeparatio urinæ, & ſeroſitatis cruoris, tota eſſentia differat à ſeroſitatis ſeparatione è lacte. 30. Quantum fel importet, ſupra omnem excrementi indolem. 31. Quare aves lotio & rene carere potuerint, non autem felle. 35. Quod excrementa renum, & alvi, colorem fellis quidem habeant; non autem felle proinde tingantur, multoque minus bile. 36. Quomodo ſtercus excludat fellis commiſtionem. 37. Fellea videantur, quæ neutiquam fellea ſint, ideoque perperam a Scholis hæc fuiſſe prætérita. Item liquorem porraceum non eſſe fellis, probat galli hiſtoria, & aliquot experimenta ſubſequentia cap. de Pyloro. §. 24. Quæ ne cum tædio hic repetam, inquiret curioſus Lector, citatiſque locis reperiet. Etenim ſi Jecur utramque bilem, & pituitam, una cum cruore generet, cur magnam illarum partem pro excremento deſpicit & deponit? reliquam verò in cruore reſervet? cum alioqui ſimplicis & homogenei cruoris, vel nulla deberet eſſe partium ſingularum dualitas, vel non minus pituitæ & cruoris, quam utriusque bilis, eadem eſſet neceſſaria dualitas. Nec ratio alioqui paritur, quod idem ſingularis ciborum cremor, quotidie, atque ſemper æqualiterque in ſex partes ſecetur: cruorem nempe, utramq; bilem in ſanguine retentam, & utramque iterum excrementitiam & ſua in hoſpitia recluſam, ac tandem pituitam. Præſertim ubi fel, tota proprietate, differt à liquore, ſanguini extravenato ſupernatante. Quibus ſex humoribus, ſi lotium addideris: jam ordinario conſtituentur ex unico cremore ſeptem humores, peritque ſuppoſitum, quaternarii elementalis commentum figmentique neceſſitas.

25. Itaque ſi unico actu unius hepatis, hæc ſimul directo ordinarioque deſtinationis curſu fiant, cur ex homogeneo cremoris liquore generat illa tanquam neceſſaria, quibus ad eſſe, ut neque ad bene eſſe, nullatenus opus eſt? Sin autem ſint alendo, cur potius bilem utramque ſequeſtrat in ſuas thecas, & primaria conſtitutionis domicilia, quam pituitam? quam videlicet non erubeſcunt fateri liquorem defectuoſum, frigidum, adeoque mortis, erroris, & indigentiæ vitalis participem? Atqui volunt pituitam in venis recondi, ac recoqui in cruorem. Ergo nondum eſt hoc aliquid, crudum, indigeſtum, & incoctum

ad-

adhuc, nondum humor verus, ſingularis, nondumque conſtitutivus cruoris: cum ſit adhuc deficiens, non ſecus atque omphacium vinum dici nequit. Etenim ſi aquæ pituita reſpondeat, prout & cruorem aëris aſſimilant: tam perfectus in ſe unus eſſe deberet, quam alter, tamque neceſſarius æqualiter, ſi ſint elementales humores quatuor, ad compoſitionem & viciſſitudinem noſtri, æquè neceſſarii. Ludicrum ſanè id continet, quod humor, à ſui deſtinatione deficiens, in alium ordinario mutaretur. Quaſi aquæ non eſſet ſua perfectio, deſtinatio, ordo, & conſtitutio; ſed in aërem naturaliter à ſcopo Creatori propoſito ferretur. Atqui alibi in noſtris Phyſicis oſtendi, arte aut natura, nunquam aquam in aërem, nec viciſſim hunc in aquam, mutari poſſe. Si ergo pituita aquam referat, quia continet, & cruor aërem. Nunquam poterit ſubſiſtere pituitæ ullius in cruorem adoptio. Ac per conſequens, fictum eſt quidquid de humorum atque elementorum unione, ſimilitudine, comiſtione, complexione, atque neceſſitate eſt edoctum hactenus. Imo ſi nondum pituita ſit matura, temporiſque celeritate præcoci, ſit tantum in via ad cruorem: ideoque in venis relicta, miſtaque cruori, ut perficiatur, ac tandem alat: Jam non ſolum hepar erit cruoris officina: ſed canalis quilibet venarum, viſceris naturam: quia proprietates, atque officia continet; hepati præferetur in ſanguificando, & cruoris perfectione. Imo nec pituita eſſentialiter eſſet ſeparatus humor à cruore: non aliàs, quam uva acerba non differt eſſentialiter à matura. Eodem ergo titulo totus Chylus ſtomachi, erit pituita.

16. Denique, cum pituita ſit ſenio, defectui, & imperfectioni tributa, morti quoque idcirco propinquior quàm bilis, hinc etiam naturæ magis inimica: viſus eſt rerum Opifex ſeverior, qui ejuſmodi hoſtem, per omnes venas, cruori adæquatè permiſtum reliquiſſet, nec illi receptaculum dicaſſet. Is inquam qui mortem non fecit, defectus neceſſitates ab origine copulaſſet naturæ humanæ.

27. Denique cum eo dato, proprium jecoris munus non eſſet ſanguificatio; perfectius & plus poterit jecur operari eminus, in venæ cavæ anfractibus, quàm cominus in propria domo: niſi malint Scholæ ſanguificationem independenter venis tribuere. Finaliter; ſi pituita nonniſi ſola differat maturitate, à cruore non eſt eſſentialiter diſtinctus humor: ac per conſequens, quaternarius humorum in ternarium migrat.

28. Deinde, teſte Galeno, fit indies duplo plus pituitæ (quod probat per tertianam febrim,) quam bilis. Quantum ergo pituitæ non fiet in ſanis, ac perfectè digerentibus? Quantumque pituitæ quotidie non generabitur in frigidioribus, ſi humores fiant juxta complexionum diſpoſitiones? Imò exin ſequitur: ſemper neceſſario, ac naturaliter, omnem digeſtionem eſſe defectuoſam, & vitioſam. Quia nunquam finem, atque naturæ propoſitum aſſequetur natura: ſi naturaliter pituita, ut quartus humor cruoris, generetur. In temperatis aliòqui deficere deberet pituita, cum utraque bile.

29. Cur quæſo, cruor abundans vertitur in axungiam, cum longè facilius (ut ajunt de cholagogis) in bilem mutetur, & minori pondere naturam aggravet, quàm bilis, quæ tam obedienter paret vocanti ſolutivo? Cur enim ſobriè vivens, in temperata (quam vocant) complexione, quotidie utramque bilem, in ſua reponet receptacula? Annon inde potius liquet; fel & lienem nutriri, vitalique liquore, quam qui è ſanguine proſcriptus, excrementi conditiones acquiſivit.

30. Sed agedum, quis ille humor in Podagra, tam immani dolore moleſtus? Ego quidem alibi ex inſtituto probavi eſſe acidum, quare & juxta Scholarum inſtituta frigere, ideoque longè à bile, & igne diverſum; attamen in Podagra, quam vocant calidam, (quo nempe eſt acidior, eò quoque atrocior,) conqueruntur acutiſſimi doloris, & caloris. Ergo vel bilis erit acida, nec amplius amara: vel quinti humoris oblitæ ſunt Scholæ. Idem eſto, ac par judicium, in Colica, & torminibus.

31. In Eryſipelate quoque acidus eſt humor: quippe qui ſaponariis miteſcit remediis. Itaque non eſt bilis, amarumve fel.

32. Dein in cauſticis, eſcharoticisque (puta in pruno, Igne perſico, &c. eſt ſal cauſticus, de ſorte alcalium; non autem amarus. Prout nec in Cancro, Lupo, Phagedænicis cunctis, ac ſummè dolentibus. Sal enim qui rodit, nullatenus amarus eſt. Quapropter effectus, maximè ignei in nobis, rident fruſtraneum bilis commentum. Cum præſertim, qui ignis naturam imitantur, minimè ſint humoris biliosi clientes.

33. Itaque ſi è fructibus arbor, ex operibus autem, atque proprietatibus, res quæque æſtimanda ſit, monente Verbo Veritatis, non video, quo uſu, fine, neceſſitate, aut temeritate finxerint bilem flavam, igneam. Non enim neceſſe fuit fabulæ inſtar, res fingere humores quotidianos, ac domeſticos noſtri conſtitutivos, id eſt, ſine quibus non vivatur. Qui nunquam in rei natura fuerunt, aut ullam ſui neceſſitatem ſuggerunt.

34. At quodnam aut quale viſcus ſeparabit utramque bilem ſuperfluam, ab electo venarum cruore? Renes quidem ſeparant lotium pro veſica. An ergo deerit utrique bili ſuus ſeparator? Vel ſponte, excrementoſa bilis, vadet ad cloacas ſuas? Etenim non eſt lotii tanta neceſſitas tam in eſſe, quàm in ſeparatore, quanta utriusque bilis: ſi bilis utraque ſit neceſſaria ad eſſe ſimpliciter. Siquidem aves commodè carere potuerunt lotio. Cur ergo natura fuit minus ſolicita, ut viſcus facere expurgandæ bili, quàm fuit ejiciendo lotio? Ergone cyſtis fellis; & Lien attrahent fortè utramque bilem ad ſe, absque ſeparatoris ſubſidio? Imo cum ſanguificatio ſit actio ſimplex, univoca, & ſcopi naturalis, non potuit ſane unicum hepar, producere ſimul, ex homogeneo liquore, quatuor humores, toto elemento invicem diverſos, ac ſeparare procul à ſe invicem, duos tantùm, velut nocuos. Alioqui, ſi hepar ſat foret, ſeparandis ſuis liquoribus, potiori jure ſegregaſſet lotium, feciſſetque neceſſitatem rerum prorſus fruſtraneam.

35. Denique, ſi non omnem, è cruore bilem ſequeſtret, ne quidem in temperatiſſimo robore, peccabit neceſſariò ſemper natura, vel in abundantia utriusque bilis, in exceſſu caloris pro formanda bile, & frigoris ſimul pro pituita: itemque peccabit continuo, in ſeparando. Adeoque cum exceſſum neceſſarium, in juſto (ut vocant) temperamento, accuſet utraquebilis: non potuit hæc unquam fieri apta nutritioni. Cum adhuc quotidie nutriamus iisdem, quibus conſtamus. Semine videlicet temperato, vividoque, bilem utramque reſpuente.

36. Eritque par ratio bili utrique, quæ eſt pituitæ. Ut ſi hæc perficiatur in cruorem intra venas: bilis non minus fiet cruor in arteriis. Nam ſi extra officinam naturalem, propriam, & requiſitam, pituita in cruorem mutetur: multo magis bilis flava apta, erit, ut in corde degeneret in ſanguinem flaviorem arteriæ, atque in ſpiritum vitæ, eritque cor officina reſtaurativa excrementi fellei.

37. Sed vah! quam miſerum eſt argumentum; dum ſanguis extravenatus ſe diſponit ad corruptionem, cernuntur quandoque duo, tres, vel plures liquores: Ergo totidem ſunt noſtri conſtitutivi.

38. Sanguis enim totus mutatur in lac, & tum poſt ſui corruptionem ſubordinatas tantùm habet tres partes, ſerum videlicet, caſeum, & butyrum: nec unquam plures. Quandoque enim totus in ubere coagulatur in durum tumorem, caſei forma: ſubinde totus in pus album, flavum, ſubviride, &c. quandoque in liquorem pungentem, rodentem, aquoſum migrat: ut in Cholera, ulceribus, &c. aliàs quoque in ſeroſum liquorem ſalſum, totus recedit, ut in Hydrope, multisque Hydragogis. Non raró quoque picis inſtar, totus nigreſcit, ut in cruore extravenato, gangræna, &c. frequenter autem in cinereum atque putidum lutum, ut in Diarrhœis. Alibi quoque totus in flavum virus, Icterum præfert, qualiter & demorſis à ſerpente oſtentatur. Alibi quoque totus cruor, citra ſeparationem heterogenei, mutatur in Meliceri des, atheromata, &c. Atque in diabete, totus cruor mutatur in lotium lacteum. Prout ſub tabe, totus migrat in ſputum ſubflavum. Fortene ergo, in cruore totidem conſtituendi ſunt humores, quot cernuntur ejus degenerationes?

39. Totque erunt liquores in aqua pluvia, quot ſunt creſcentia è terra? Eſt namque cruor,

nobis

nobis aquæ inſtar: nec opus habuit diverſis ſeminibus in hepate, ut ſit unicus æqualis humor nutrititius. Sed in culinis ultimis, ſuas aſſequitur requiſitas diverſitates, quibus fungitur nutritionis officio.

40. Adeoque fruſtra in ſui initio, variis polleret ſeminibus, ac heterogeneitatibus, qui totus homogenealiter tandem debet in unicum glutinoſum, album, ac transparens ſperma nutritivum, pro partium ſimilarium ſuſtentaculo, reduci, vel manere ruber pro carne muſculorum, ac viſcerum parenchymate.

41. Quocirca conſtanter nego, cruorem, quamdiu vivit, aut in venis (etiam à morte hominis) detinetur, coagulari: ac per conſequens, habere partes integrales diſparatas, ulla ſui heterogeneitate; ſed diverſitatem omnem in cruore, fieri per ejuſdem duntaxat interitum. Ergo, humorum diverſitas, eſt filia tantum mortis, non autem vitæ.

42. Nec refert, quod ſubinde in corpore occurrant excrementa, vultum cruoris mentientia, unde ſcilicet per degenerationem facta ſunt. Non enim urina vinum eſt amplius; prout nec pus, aut mucus, aut ſputa, ſunt adhuc partes cruoris. Quia excrementa non ſunt amplius, quod erant ante ſui corruptionem. Eo quod res quæque eſſentiam, & nomen aſſumat à termino transmutationis.

43. Quid enim arguit, ſi cruor per phlebotomum, aquam, vel alios fundos ſub ſui corruptionem ſegreget, ſi ejuſmodi aqua proinde nec fel ſit, nec bilis, nec amara, careatque proprietatibus fellis: Quæve eſt iſta credulitas? Supernatat aqua cruoris mortuo: ergo eſt bilis fellea, quæ ſub falſo guſtu, amarorem fellis mentitur? Non eſt enim iſta ſupernatans aqua, pars integralis cruoris, nec de ejus eſſentia, aut contentis, magiſve cognata cruori, quam currus reſpectu hominis inſidentis.

44. Dolendum eſt itaque, tot ſeculis, neminem unquam deguſtaſſe iſtam aquam: ſed avorum nugis ſua inſcripſiſſe nomina omnes: ſpecie inquam medendi, deſtructiones ægrorum, ſub falſis principiis tradidiſſe Scholas. Siquidem humores ſunt exitiales ignorantiæ, ignaviæ, turpitudineſque, à mendaciorum patre introductæ, & à ſequentium laxa credulitate celebratæ.

45. Non enim etſi fundus cruoris ſubinde minus rubeat, erit proinde atra bilis: prout nec ſedimentum lotii eſt pituita. Sed dum vita cruoris receſſit, non mirum ſingula, quæ in vitæ unitate cuſtodiebantur, repetant conditiones materiales, quibus obligantur. Fundorum enim varietas, à ponderum præeminentia in liquidis pendet. Latitudinem quippe in pondere habent, quæ poſt mortem heterogenea evadunt, & ſenſim in ataxiam confuſionis properant. An enim ſani judicii vir, credat vinum, cereviſiam, herbarumque ſuccos, ſuam melancholiam ad fundum cum ſedimine deponere? Quid enim commune habet melancholia, cum heterogenea ſediminis ſubſtantia?

46. Quoad colorem verò: Omnis Æthiops cruorem habet fere atrum, plerumque autem abſque ſero. Nullus tamen illorum melancholicus. Omnes verò iracundi.

47. Cruor enim, qui ab ambiente refrigeratur in pelvi ſtatim, rubeſcit magis illo, qui ad fundum demerſus diutius tepuit. Nam & hoc ordinarium, quod extravenatus cruor quilibet, ſtatim in corpore nigreſcat. Quæcunque enim facile putrent, facile etiam admittunt putredinis comites, citiuſque putreſcit pars cruoris, quæ diutius poſt ſui mortem tepuit. Nec mirum itaque, quod pars fundi inferioris intenſius nigreſcat. Quod autem ater cruor non ſit ſeparatio ponderis in cruore, multoque minus atra bilis: novem circiter uncias cruoris recentis, & adhuc liquidi, in duas ſeperavi ſcutellas: quarum unam in aqua frigida natandum expoſui; alteram verò, priori æqualem tepore lento diutius detinui. Hæcque plurimum atri cruoris oſtendebat: illa verò nequicquam. Heterogeneitas ergo, in liquore mortuo, putreſcente, ac putreſcibili ſtatim, eſt corruptionis adæquatum indicium. Quodque ideo nec habet vitale, aut ſeminale initium, ſignum, ut nec ſuæ primitivæ compoſitionis argumentum. Etenim originaliter componimur ex vita'i ſemine: & reſolvimur in putridum, atque cadaveroſum liquamen aqueum: quod & ſæpè in viventibus, pro parte accidit.

48. Quid ſi cruor ex pallido rubeat; An id proin pituitæ erit aſcribendum? An poma rubea erunt pallidioribus magis ſanguinea? pruna ſubnigra, albicantibus magis melancholica?

49. Etenim colores non deſignant fictos humores, aut elementa; ſed imitantur proprietates vitæ mediæ, atque ſeminum deſtinationes. Ita eſt: Colores atque ſpiſſitudines, in materia, ſunt opera Archei ſeminalis; non autem appoſitorum humorum confuſa teſtimonia.

50. Recurre ad librum de inauditâ febrium doctrina. Quod ducentorum ruſticorum ſanorum ſanguines, unico mane inſpexerim, adſpectu colorum ac fundorum diverſitatibus inſignes. Quidam enim gelatinam ſubnigram & coactam referebant: ſæpè etiam ſub viridi liquore permiſtam, ſubinde tantum conſperſam leviter. Cruor item alius per totum aquoſus, alius muccoſus erat, alius in fundo rubebat, alius in ſummitate magis. Alteri aqua ſupernatabat, clara, pallida, ſubflava, quæ alibi in medio cruoris intercluſa latebat. Alius cruor punctatim maculoſus, alterque per totum ex rubente pallidus, alter in puniceum, atrumve colorem, alius propendulus: pro-ut demum alius per ſtrata ſubviridis erat.

51. Quapropter commiſeratus ſum deceptoriam hæmorrhoſcopiam, judiciaque emiſſo cruore ſolida, humorum commenta, ac faciles ægrorum credulitates.

52. Ariolator namque cruoris inſpector, mox peccantis atque ſuperabundantis nomen, proprietates, itemque hominis illius mores, complexionem, inclinationem, morbi latentis ſpeciem, magnitudinem, exitum, atque inſuper mortis genus, imò & fortunarum dependentiam prædicere ex humoris conjectura ſatagit. Quiſquis autem humorum peccaverit in tabula hæmorrhoſcopiæ, capitis diminutione proſcriptus ſit illico, & niſi mox illico paruerit, per infamem ſeceſſum profligandus eſt. Quia Medicus ad manum habet ſuorum humorum peculiares ſatellites, qui vinctos ſingulos & putrefactos educant. Sic enim ludificant ignaros, & interim ſic quoque viſitationum crebritas ſtabilitur. Quippe ex præjudicato norunt, quale erit albumen, quod aſſumto ſuo ſolutivo, putrefactum recedet. Etenim etiam maximè phlegmaticus apud illos, ſi rhabarbaro uſus ſit, flavum excernet, minuſque tinctum, ſi ſcammoneata ſumſerit, non autem mucidum liquamen, quale ab aſſumtis colocynthidis magiſtralibus, (ſunt namque cuncta compoſita officinarum, ſcammonea, vel colocynthide, vel utraque tanquam binis ſuffulta columnis.) Sæpè etiam, quem hic judicat bilioſum, alter vocat ſanguineum, ſin autem pituitoſum quem putant, viderint ſemel iratum, mox etiam bile æſtuare contendent alii. Potataque ſcammonea, unus alterum deridet, ſi ſeparatim vocentur, quod bilem à ſanguineo adeo copioſum eduxerit, ſibique ut artis gnaro mercedem intenſiorem deberi, occultè eo ipſo inſinuat. Nam in rei veritate, fraus, & fructus dolo connexus vigent, quoties neglectis vanis complexionibus, humoribus, poſthabitoque ſpecioſo cruoris emiſſi indicio, & adſpectu, præſcitur ex aſſumti ſolutivi proprietate venefica, qualem amurcam quiſque ſit dejecturus. Solutivum ſcilicet, obit functionem hepatis apud eos. Quia humores quos volunt, fabricat, eductoſque oſtenta, ad lubitum, & juxta prognoſin impoſturæ: glorianturque velut è tripode, ægris prædixiſſe, peccantium humorum educendorum colores, ac proprietates, illoſque cacatos reſpondiſſe in haruſpicio, ad præſcita auguria. Miſera ſanè doctrina, inſcitiaque pianda: quia miſerrimus ille, qui aſſumto tabefactivo, ſuum cruorem permiſit putrilaginis larva exhauriri.

53. At mirum ſaltem, quod Scholæ ſordes aurium præterierint. Nam quæ flavæ, & amaræ bilis recentiorem darent memoriam, fidemque firmiorem, quàm quæ cruori aqua ſupernatat. Jam ergo in cerebro, alter eſt bilis cuſtos, ac folliculus. At hæ ſordes, non niſi ſanguine aſſumto in alimoniam cerebri, apparent; fel autem in eſſe priſtino permanere nequit, aſſumto cruore, cujus fuiſſet, pars integralis: eſſet ergo auxilium pro bile, ac excremento formaliter transmutato petitum. Præſertim, quod ſolum fuliginis ſpecie, per aures exhalat. Nam quo profundius ſcalprum in aurem mittitur, minus iſtarum ſordium deraditur. Sunt ergo

ridicula

ridicula & languida argumenta, quotquot pro humoribus ſpem faciunt. Colores etiam dejecti excrementi, effectus ſunt potati pharmaci; non autem teſtimonia abundantiæ, aut humoris electi, rejectique conformitas. Hæc de doctrina febrium, cap. de ſolutivis ad longum ſunt deſcripta.

54. Sufficit mihi teſtimonium ex ore Scholarum, quod inter cuncta ſolutiva, ſola aloes innocua. Non ergo innocui, qui hoc profitentur, interim aliis noxiis quotidie uti non deſinunt: non quia ſana ægris, quæ noxia docent, ſed ſibi reperiunt proficua.

55. Quid agimus, agemusque, inquient aliqui, niſi enim venam ſubinde pandamus, & alvum ſubducamus, domi manemus, vulgi riſus, & ſcenarum fabula facti.

56. In Scholis enim prælegitur libellus de natura humana, Hippocrati calumnioſè adſcriptus. Docens, quod unum & pari quantitate ſolutivum exhibitum, diverſis anni ſtationibus, diverſos humores emunxerit, ac ſemper poſt ſpaſmos, una cum ſic larvato cruore, vitam abſtulerit. Quod ſonat, ſub ſpecioſo purgationis titulo, jusfactum, putrefaciendi cruorem, colliquandi carnem, ſub impoſtura, & ad lubitum medentis, alicujus coloris humorum, tandemque niſi doſis dolum venenumque tegat, quod profluxurus ſanguis ſic mutatus, ægro necem ſit allaturus, ut quanquam præfato libello dicatur, unum idemque laxativum, aliis atque aliis anni ſtationibus, alios atque alios primò educturum humores; eſt tamen conſtanter verum, omne ſolutivum, ſupra debitam doſin, ſuum enecare ſumentem. Adeò ut frequenter tabida illius vis tampertinaciter venis intincta maneat, quòd reſtringi nequeat, & mors colliquando ſubſequatur. Quanquam ipſe potus ſolutivus, necisque patronus ferè primus exciderit. Fruſtraque hoc caſu adhibentur reſtringentia: ubi non eſt læſa retentrix; ſed venenum impreſſum continuò tabefacit. Quare requiritur potius antidotus, quàm aſtringens pharmacum. Quod nempe peccando facit lethalis diarrhœa: idipſum laxativa, ſub Medentum artificio, involuto falſa humorum theſi.

57. Tandem educto humore reo, & accuſato inſonte, nequicquam tamen inde plerumque mitior morbus. An ergo inde non ſunt conjicienda ludibria? & quicquid de humoribus, illorum exceſſu, delectu, & ſegregatione, eſt garritum? etenim quotidianum eſt, quod eventus fruſtrent ægrorum ſpem, ac Medentum pollicita. Ideoque nec audent certò ſpondere ſanationem, per abductionem humorum, ſuis laxativis, quos ſolos, in cauſam continentem morborum, attamen accuſant ſeriò. Quia nimirum male edocti, & nimis ad falſorum axiomatum perſuaſiones. Attamen ait Hippocrates, ſi illa educantur, quæ educi oportet, melius ſe habent, atque facile tolerant. Quinimo nec audent corpora ſerio ſollicitare purgantibus, antequam morbus ſuæ digeſtionis; natura autem victoriæ ſuæ ſpem fecerit, (idque abſque Medentum opera) futuræ criſeos. Hoc autem, ne ſolutiva, ſimulque ſua Scholarum axiomata apud vulgus infamentur, ſi præcociter, antequam corpora turgeant, id eſt, ante morbi peſſumdationem, epotis laxativis, ſanatio non ſubſequatur. Itaque cum præter venæſectionem, & purgationes, parum ſuperſit apud Medentes remedii; ne tamen Medentes nauci fiant, minora laxativa ſubinde propinant, ut aliquid feciſſe videantur. Fatentur quidem proteſtanturque, illa minorativa, morbum à radice non detruncatura, (quaſi alias majora laxativa, morbo, falcis inſtar demeterent,) ſed humoris peccantis diminutiva, atque hactenus auxiliatura: Puta, ſi non ad ſanitatem, ſaltem ad mortem ægri, vel Medentis culinam.

58. Clam enim Medici fatentur, parum auxilii è pulſu, urinæ inſpectione, & cruore hauſtum; Inſpexiſſe verò lotium, & cruorem ſub Gordonii regulis, ſive impoſturis, ne ſcilicet prædeceſſoribus ſapere viderentur minus. Quæ ſanè dolum, atque ſuperbiam fraude velatam, continent.

59. Impuri ſaltem Medici inventum tulit, hominem, ſtercorum nomine vocari, & diſtingui. Biliosum nempe, Melancholicum, Phlegmaticum, quæ mera credunt excrementa. Certum eſt enim, per laxativa pharmaca,

cruorem, & carnem, ſine ſeparatione heterogeneitatis, in putrilaginem iſtam flavam, ac putidam, reſolvi.

60. Eſtque argumentum hebes, inde intuliſſe. Si ſanguis & caro, liquata per anum recedant, fiantque flavus liquor, aut mucidum excrementum: ergo caro & ſanguis conſtant, & componuntur iiſdem materiis: quæ ſunt vera bilis & pituita.

61. Siquidem, præterquam quod cruor non eſſet verum compoſitum naturale; ſed appoſitum è pluribus difformibus eſſentialiter: etiam non poſſet retrogradi iterum in bilem, unde compoſitum ajunt cruorem. Vel alioquin eſſet immediatus receſſus, à privatione ad habitum.

62. Ergo vel ex bile, nunquam factus fuit cruor, multoque minus caro, quæ ſpecie differrent à bile. Et per conſequens, ſi tota caro & ſanguis, quandoque in iſtam putredinem (quam bilem nominant) tranſmutentur, & ejiciantur, adeoque tam arte, quam morbo, tota caro liqueſcat: neceſſe eſt alterum: vel iſtam bilem putridam, formaliter, & actu adhuc cruorem & carnem eſſe: vel bilem, ſemel in cruoris ortu, mortuam & tranſmutatam, iterum immediato regreſſu, revixiſſe, tam à liquatione carnis quam cruoris. Neceſſe eſt inquam, vel quatuor iſtos humores perſiſtere ſemper in propriis ſuis formis, ſub ſpecie tamen ac velamine, tam carnis, quam cruoris: vel demum quatuor iſtos humores, ſuum eſſe, ac formas, exuiſſe, ſub introitum formæ cruoris, & carnis. Si prius dixeris: Jam cruor non eſt compoſitum naturale; ſed appoſitum ex pluribus. Sin verò poſterius velis; eſt impoſſibilis immediatus regreſſus cruoris & carnis, in bilem, aut alios humores conſtitutivos ſui. Unde rurſus ſequitur: Quæ per poculum laxativum ejiciuntur, non eſſe bilem; ſed cadaveroſum liquamen putidum, vi pharmaci ſic deturpatum.

63. Galenus enim videtur bilem utramque aut pituitam, rejicere in complexiones naturales hominis, usque adeo & in meram intempetiem referre. Siquidem ait unicum mel, in ſanguineis, totum verti in ſanguinem, quod in cholericis totum mutatur in bilem. Quapropter non tam in propenſionem materiæ, quàm in vitioſam hepatis intemperiem, hujusmodi humorum nativitates, tanquam differentes relegat.

64. Unde conſequens: tres ad minimum Intemperies ſemper ac ſimul confluere, quæ ſingulæ ſingulos pariant humores. Imo verendum, ne Galenus allidatur ad ſcopulos, & ſubmerſus pereat, dum docet, totum ſanguinem putridum verti in bilem. Nam inde cogetur concedere, quotidie partem cruoris, in ſui conſtitutione putridam: imò & mel, in bilioſis, totum, intra paucas horas, putrere; non autem in ſanguineis. Adeoque tam complexionem bilioſam, quàm ejus bilem, eſſe meras corruptiones Saltem quantum bilis quotidie in ſanguificatione fit: tantundem, explacito iſto Galeni, putreſcit. Ac per conſequens non eſt bilis, humor conſtitutivus cruoris ſani, ac benevalentis; ſed adjacens vitioſum. Etenim dum cruor putridus, teſte Galeno, vertitur in bilem: intelligitur iſta bilis, vera bilis; non autem ens putridum, cum putrida bilis alioqui non magis cenſenda ſit bilis, quàm homo putridus, homo.

65. At poſtquam opticè ſcivi, quòd nullum ens, exiſtens in ſui perfectione, atteſtetur partes diſſimilares ſuæ radicis ſeminalis, ſi quæ ſupereſſent: Sed quod ſemen diſponat ſuam materiam, ut ex ea hoc unum quid fiat, & non per appoſitionem; ſed per veram formalem tranſmutationem: ſcivi perfectè deinceps, etiam quod diverſitas, in cruoris corruptione ſubinde eluceſcens, nunquam poſſit atteſtari, multoque minus oſtentare partes conſtitutivas materiæ ex qua. Non magis quam vitulus ſtrangulatus, etſi in apes mutetur, proinde eſt compoſitus ex apibus. Vel mel, ſi cum rore majali una in gramine nocte, plenilunium tulerit; mutetur in anguillas: cum pane autem ſecalitio, in formicas tranſeat. Induſium verò muliebre, occluſum cum frumento, abeat in mures, infra paucos dies. Non tamen mel proinde ex anguillis aut formicis, vitulus ex apibus, vel mures è lino & menſtruo, ſuam deſumunt materiam. Eritque compoſita anguilla, formica, &c. è melle, ſic ut iterum anguilla mortua iterum ex ſui corpore, mel excludat.

66. Errat

66. Errat proinde Paracelſus, qui ciconiam aſſam in ſerpentem, & anates in ranas, ſpatio quindenæ, ait recedere: quod aves ejusmodi cibis veſci ſolitæ eſſent, illasque beſtias ideò in ſe ſeminaliter continere debeant. Id enim experientiæ facti, & Philoſophiæ repugnat penitus. Non equidem origo rerum eſt ex iis, in quæ reſoluta mutantur. Eo quod in generatione naturali, oporteat partes conſtitutivas ſic fieri unum quid, ut ab unica generati forma actuentur plenariè. Ideoque quicquid ſub generationis relatione non eſt immutatum ab eſſe priſtino, id planè manet excluſum, atque deſes. Cuncta enim naturalia, univoco fere modo ac ſemine, conſtituuntur. Adeò etſi conſſentur partes integrales, quales ſunt oſſa & nervi; illa tamen, non ſolum connexionis methodo; ſed ſpecificæ unionis vitali vinculo colligata, tranſeunt in alienam familiam: fiuntque ens ipſum, unde partes ſeminis prioris repeti, eſt naturæ prorſus impoſſibile.

67. Non eſt itaque cruor, pars contexta ex quatuor humoribus, ſpecie elementali differentibus: multoque minus eſt cruor reſolubilis in humores illos, unde creditur ortus. Sed per conſequens, quicquid è cruore, aut per alvum corrumpendo, producitur, ut non eſt humor unus de quatuor illis fictis; ſed putridum cruoris excrementum. Multò minus eſt baſis fundandi argumenti, pro humorum poſſibili exſiſtentia. Liquidò proinde conſtat, Scholas cruorem non intellexiſſe, ut ens naturale, unum, & compoſitum naturæ; ſed pro ente artificiali, ex pluribus conſarcinato, atque connexo. Sub qua ignorantia certum eſt, proprietates, requiſita, ſanitatem, morbos, remedia quoque, unà hactenus manſiſſe incognita, falſisque medendi principiis per conjecturam tantum fuiſſe medicatum.

68. Sed agedum unica vis Jecoris, in ſanguificatione regulariter, directè, atque ordinariò producet quatuor ſimul humores, horumque varietas (exemplo Mellis per Galenum memorato) pendet ex quadruplici varietate unius efficientis. Itaque neceſſe eſt, regulariter, ac quotidie præpollere in unico hepate, quadripartitam, ex preſſam intemperiem complexionalem: quarum ſcilicet quælibet, invita ſocia, ſuum apta ſit fabricare humorem. Cumque plus ordinario pituitæ generari ſcribat, ideoque & quotidianæ febris cauſam abundantiorem ſtatuat. Sequitur, quod intemperatiſſimi etiam Cholerici complexio pituitoſa erit adhuc præpotentior. At cum jamdudum ceſſent, conculcataque ſint elimentorum figmenta, unde qualitatum & humorum ſperanda eſſet reflexio quaternarii: Nulla jam porrò ratio ſupererit, cur magis ad quatuor humores, quam ad tres, vel ad decem vergeret, cujuscunque demum diſpoſitionis, hæres illa materia exſtiterit. Quia ſublato trunco fundamentali, quod ſcilicet non ſint, nec fuerint unquam quatuor elementa in Univerſo, neque ex iisdem corpus noſtrum ullatenus conſtituatur materialiter, aut efficienter. Simul ruit etiam tota humorum generatio quadruplex in jecore. Quippe quæ ad alimenta, horumque ſuppoſitas fictasque qualitates, connexasque luctas, ſemper reſpexit.

69. Quam eſt denique inconſideratum hoc Scholarum commentum, quod velint Splenem, cloacam, eſſe atræ ac peſſimæ bilis; attamen Splenem in Jecoris adjutorium cedere: ut nempe Splen ſanguificando, Jecoris ſuccenturiatum adminiſtret, dum ſcilicet malè ſe habet Jecur. Quaſi in nobis jure ſubſtitutionis, vis Jecoris vitalis alio gliſceret, & præcipuè in ſordidam, quam ajunt peſſimarum calamitatum thecam.

70. Bone ac piiſſime Jeſu, tanti confuſiones in medendo admittes, adhuc dudum? Reſpice populum tuum, ſui tam denſis falſitatibus ingemiſcentem, & recordare genuinæ benignitatis tuæ. Cernunt namque Scholæ in artificialibus, arcam variis fruſtris compactam, diſſolvi iterum in ſuas partes: putaruntque ludicra ſtupiditate, idem in natura, per tuam humanitatem contigiſſe, bilem nempe repeti cruore, imò & è carne quoque; ſemperque ideò perſtitiſſe bilem, ſub transmutatis formalibus initiis: & ex bile ideo cruorem iterum materialiter ſurgere, ac reſurgere. Alius verò vidit, ſalem in aquam reſolvi, nec videri tum amplius, moxque per aquæ ebullitionem, rurſus ſalem apparere. Idem idcirco in ſuis humoribus fictis, contin-

gere

gere autumarunt. Quaſi bilis immutata eſſentialiter, nunc in cruorem, ac tandem in carnem, mutaretur, & ad lubitum Medentis, per ſolutiva inde ſoſpes rediret.

71. Sed eamus ad manum. Sumatur putata flava bilis, cruori extravenato ſupernatans, coquatur quocumque gradu teporis, aut caloris; nunquam tamen inde retorrida fiet, æruginoſa, vel porracea, multoque minus atra illa acida, quam ajunt, terram fermentare.

72. Quæ ſi fiat in Liene: ergo non eſt ſanguificationis pars aut cruoris. Sin verò fiat in Jecore, cum aliis tribus, ex eadem ſimilari chyli materia; ſed à diverſis agentibus: etenim cum in hepate ſint exiles ac tenuiſſimi venarum ramuli, continuo lotio tranſmittendo occupati, nec venæ hepatis directè in Splenem reſpiciant: non video, quomodo atra bilis, ab hepate ſeparata, ad Splenem deferatur: potiſſimum ubi magna lotii affluentia, & cruoris abundantia ſurſum deferatur. Utraque autem bilis deorſum, ad ſua ſeparatim collegia, oppoſita confuſione, in tam exilibus venis, officinæ ſanguificationis, ferri deberent.

73. Non ergo à Jecore deferri poteſt atra bilis, quam dicunt excrementitiam: quin potius Lien alitur ex venis, & arteriis lienaribus, juxta conſuetum aliorum membrorum. Nec Lien vivit ex proſcripto excremento, neque eſt cloaca corporis, peſſimique humoris. Si namque Lien à Jecore atram bilem deſumere debebat: quare non eſt vicinus hepati? Quare ſolus Splen, inter viſcera nutrietur excremento horrido? Et quà tandem depellet ſupervacaneum hoc pernicioſum recrementum? An per ſtomachum, ejuſque orificium, tam nobile ac ſenſibile, jam latrina ultimi erit excrementi? Adeone malignum hoc labumen, appetentiam ſuggeret ſtomacho? Quorſum enim recoquetur ſcoria, jam toto genere, proſcriptione & proprietatibus rejecta? Stomachus vicem cordis æmulari conceditur: ergone conveniens fuit, quod ſtomachus, conceptuſque ejus cibus, totaque totius inde œconomia, contagio maligni recrementi quotidie contaminarentur? An enim id non fuit naturam, ejuſque Creatorem, à creationis initio inexcuſabilis incogitantiæ inſimulaſſe? Nonne folliculus aliquis ſeparandis fæcibus fuiſſet aptior, ſi ulla eſſet atra bilis, quem quod nobile viſcus Splenis, tot arteriis prægnans, & nobile viſcus ſtomachi, peſſimi excrementi fierent refugia?

74. Sed quo telo tanta defendunt Scholæ deliria? Ajunt enim Aliquando viſum, atrum ſuccum, acidum, vomitu rejectum, qui in terram decidens, eandem fermenti modo attolleret.

75. Unde multa conſequenter collegerunt abſurda. 1. Quod iſtud acidum excrementum, à calore vocari deberet melancholia ſive atra bilis. 2. Quod fiat quandoque à propria ſua materia; ſæpe tamen à flava bile recocta. 3. At non ſcitur adhuc ex utra materia, ut neque coquina illius ferculi. Cum flava bilis alioqui, citra confuſionem, non poſſet deferri ad alienum Lienis hoſpitium. 4. Bilem, humorum quam volunt calidiſſimam, & igneam, ajunt, per cocturam redigi in terreum humorem frigidum, & ſiccum. 5. In atrum, ab aqueo, & flavo. 6. In acidum, & fermentantem, ab amariſſimo felle. 7. Cur igitur bilis flava, (fel inquam,) proprio folliculo, nunquam recoquitur in atram? Cur ad hanc coctionem, alienum limen mendicat? Quotidie opus fuit recoctione bilis flavæ, ſi recoquendo in pejus feſtinet? Quare natura, quæ ſemper facit è poſſibilibus quod eſt optimum, non expellit cum ſordibus alvi bilem, quam commutat in deterius per recoctionem? Sin Lien ſit atræ bilis officina, non eſt illi tantus quotidie calor, qui ſit retorrendæ bili ſatis. Aut ſi caleat, quomodo è bile flava, calida, fiet humor frigidus? Cum potiſſimum Galenus velit mel, diverſis auſcultans intemperiebus, mutari in diverſos humores, intemperiebus illis conformes? Quaſi decoctum liquidum, vires ſacchari amitteret, oppoſitaſque indueret, eo quod in ſyrupum vel illinctum inſpiſſetur. Quare fel hactenus, quocunque artificio recoctum, nunquam aciditatem aſſumſit? Qua enim via, quove ductore, vel impulſore, flava bilis in Jecoris officina, cruori exquiſitè permiſta, & homogeneaaliter coorta, ducetur ad Lienis vas peregrinum, ut ibidem, torrendo, fiat atra bilis, ſi Lieni ſit proprium condere atrum ſpiſſumque liquorem frigi-

frigidum terreſtrem? An enim hoc fine, Lien tot arteriis dives, quod ſibi non habeat viſcus par, in tanta pulſuum vitalitate, ut videlicet bilem flavam, in atram deturpando coquat? Quomodo atra differet à flava, ſi uno caloris puncto fiat hoc aliquid? Nonne id eſt calori coquenti, totum naturæ negotium concredere, abſterritis proprietatibus formalibus? An locus erit in Liene, allabenti peregrinæ bile, ſi aliunde, è venis & arteriis, ſuis neceſſitatibus ſit ſatisfactum? Ubi ergo in limine, ac foribus lienis præſtolabitur adventans bilis, ſi gratus hoſpes jam domum obſederit? An Lien, innato venarum & arteriarum ſanguini valedicet, ut adventantem bilem in ſe recipiat, ad excoquendum, in atram ſordem? Quid ſi bilis torreri dicatur in ipſis venis: cum omnium venarum calor ſit duntaxat moderatus tepor, non fiet ex igneo liquore bilis, frigidus alter? Nec eſt ratio, cur venæ à Jecore furentur miniſteria ſanguificandi. Neque etiam, cur in venis, prius decoctâ atrâ, dein ferretur ad Lienem, quærens ſibi novum hoſpitium. Nec demum hactenus comprehendi poſſunt venæ coctrices flavæ bilis, in atram.

76 Quis demum fomes ille, qui bilem flavam abſque neceſſitate torreat, in aliud, & pejus excrementum? Etenim dum de officinis naturæ loquor, [illegible]o nil moveri à ſeipſo, nec ſtultos eſſe calores, nulli fini intentos bono: ut nec digeſtiones, ab ipſa natura propoſitas in objecta ridicula. Etenim ſi venula ſit, qua Lien, in ſtomachum inſpiret digeſtivum fermentum, ac vigorem vitalem, non video, cur idirco tot atræ bilis figmenta conveniant: unde catenatim tot calamitatum turmæ ſunt ſecutæ. Quam ineptum enim, finxiſſe teterrimam naturæ ſcoriam (ut fatentur) repudiatumque, ac horridum excrementum: ſtomacho in deliciis eſſe? appetitum ejus curare? Adeo nobilem partem, inquinandis tam ciborum, quàm functionum vitalium poteſtatibus, ſubjectam reddere? Etenim bilis atra, quæ primordialiter pararetur è chylo, eſt ejuſdem ſpeciei cum illa, quæ gignitur è bile retorrida (niſi malint jam & quintum admittere humorem) vel eſt diverſa. Si ejuſdem ſpeciei. Jam idem hoc aliquid, erit acidum frigidum & terreum, eritque igneum amarum, fietque proximè è diverſis materiis, diſpoſitis ad ſuos fines diverſus; Idque per unicum agens elementarium, ſimplex, & non ſeminale. Eritque Galenus cum ſuo melle, in bivio. Itemque bilis flava erit ſubordinata, ex ſui indole, ad bilem atram, tanquam ens perfectius, per elaborationem: adeoque flava bilis non erit unus de quatuor; ſed ſemihumor. At ſaltem non percipio, cur ſcoria ſupervacanea fiat quotidie, debeatque eſſe, de noſtri conſtitutivis. Quæve ſit hebetudo, quæ coëgerit fingere tot fabulas? Profectò, utut iſta medendi pagina volvatur, tota, abſque neceſſitate, volutatur inter ſtercora. Eſt quidem fermentum acidum, vitale, ac ſpiritale, in Splene, quo ſtomachus coquit: quo ſcilicet deficiente, etiam corruit appetitus. Ideoque Senex ait. In febribus ructus acidos, nidoroſis ſupervenientes, bonum. Eſt nempe fermentum, à Liene inſpiratum, magni tituli & uſus totalis ſubjectum: nequaquam atræ ſaburræ, melancholicoque excremento dicandum.

77. Paracelſus ſcribit, hominem commodius carere potuiſſe renibus & Splene. Quod præter ſuum idiotiſmum, implicitam continet blaſphemiam. Nam quicquid fecit Deus, fuit eritque longè ſemper optimum.

78. Si enim Scholæ effudiſſent unquam Chryſulcam, facile comperiſſent, quod acor terram diſſolvat: non autem fermentet. 2. Quod fermentorum ſit actio, in habentia ſymbolum. 3. Terram non eſſe fermentabilem, quia à fermentis fructuum, elementum non eſt fermentabile ob conſtantiam, ſimplicitatemque ſui. Etenim ſi fermentum panificii non fermentet ligna, aut lapides, quodnam ergo reperietur terræ fermentum? Siquidem iſta eſt fermentorum conditio (non conſiderata à Scholis) quod fermentum, ex quo ſemel eſt ſuſceptum, ulterius continuo fermentet, nec ceſſet, quamdiu conſimile ſibi objectum reperit. Quare elementa concipiunt quidem aliena fructuum fermenta; ſed nullatenus iiſdem proinde fermentantur. Quia omnia fermenta ſunt elementis inadæquata. Quia carent transmutatione, ſeminibusque ſibi adæquatis. Alioqui ſi terra eſſet

fermentabilis, cadavera inhumari non poſſent, quin totus mox terræ globus, lethifero tabe, nobis fieret deleterius. 4. Ergo Galenus hæc nunquam ſcivit, nunquam chryſulcam, imò nequidem roſaceam cognovit, nunquam fermenta formalia olfecit. 5. Nec atra bilis terram ullatenus fermentat, ſi nuſquam, ac nunquam fuit. Licet fimi, per diſſolutionem ab acidis ebulliant.

79. Porrò, ex unico pane & aqua, fit chylus. Si ergo in pane & aqua, quadruplex lateret humor in natura, eodem jure, omnis herbarum ſuccus ſemper quadruplex eſſe deberet. Quod ſomnium eſto. Donemus itaque, quod ex ſolo pane, & aqua ſimplici, fiant quatuor ficti humores. Hi inprimis non fiunt ſeminaliter, atque diſpoſitivè, ex aqua ſimplici elementali: ergo ex pane reſoluto, & ſolo fiet chylus; & hic deinceps mutabitur in quatuor humores, ex titulo agentis hepatis.

80. Ideoque jam exorbitans, ac anomalum jecur. Siquidem cujuslibet agentis naturalis, univoca tantum, atque ſimplex eſt actio. Neceſſe eſt ergo, vel in hepate eſſe quatuor ſimul agentia ſanguificationis, vel ruere quaternarium humorum, in ficta rudera.

81. Nam ſi è ſimplicitate præfati chyli non fiant quatuor humores, ſponte naturæ, neque ex vi quadruplicis agentis, in Jecore collaborantis. Sive, ſi non fiat ſuppoſita fictorum humorum quadruplicitas, ex vi agentis, aut patientis. Rectè, quicquid negatur ſub disjunctione, negari poteſt copulativè, ob negativi amplitudinem. Igitur concludo: Si ex connexione agentis ſimplicis, & materiæ univocæ, procedat actio ſanguificationis vitalis: ea certè, ut erit ſimplex; ita & non niſi unici humoris mater eſſe poterit. Sin verò propter eduliorum diverſitatem, varietates humorum in cruore fingamus: Jam ex tot eduliis ſimul ſumtis centum humores ad minimum, concedendi erunt in cruore.

82. Sed volunt Scholæ, ſub unici caloris digerentis gradu, plures cibos mutari in chylum, ejuſdemque caloris moderamine produci in hepate ſemper quatuor humores. Idque tam in Succo, quàm Æthiope. Fatentur demum ſanguificationem, proprium Jecoris opificium. Lienis verò, tantum per inordinationem, atque ſuppetias, licet interim, circa coctionem bilis flavæ, in atram, ſit impeditus, & ſtercoribus Lien involutus. 1. Inprimis ruit Galenus, cum ſuo melle, quod totum vel in cruorem, vel in bilem verti ſcribit. 2. Non procedit generatio humorum, ex vi elementali. 3. Non ad caſſum quaternarium elementorum, eſt recurrendum. 4. Alioqui tam hepati eſſet naturalis ſua bilificatio, &c. quam eſt ſanguificatio. 5. Cruor erit, non niſi confuſa humorum connexio, generatum anomalum; non autem compoſitum naturale, ſed neceſſitatibus agentium, atque finium, orbatum. Profectò utrobique magnæ nugæ magnas involvunt curas, & magna abſurda. Quæ ſi pertinaciam induant: jam amentiam, ſi non malitiam fovent. Nugæ igitur humorum, à cacodæmone inventæ, in paganos diremtæ ſunt, & à Scholis hactenus ſubſcriptæ. Etenim diabolo aptæ, quia confuſiones medendo, fallacias & mendacia continent; ideoque neces quotidianas pariunt, lumen naturæ obſcurant, figmenta plauſibilia præſupponunt, omnibusque exemplis à pari deſtituuntur: tantoque illæ fabulæ aridiores, ſtupidiores, perniciosiores, ac temerariæ magis, quò in cladem mortalium creduntur tenacius.

83. Vertiginoſus itaque totus Galenus, qui totum mel, nunc in ſanguinem, nunc in bilem, verti aſſerit. 1. Primo defuit huic temerario aſſertori nuncius, qui certiorem redderet, quid, quantumque de mellis totalitate eſſet factum. Adeoque temeritatis figmenti totus eſt ſuſpectus. 2. Deeſt affirmanti veritas. Siquidem in natura deficit bilis, ideoque & complexio cholerica. 3. Ille enim, qui membrorum proprietates per ingentia volumina ſolis attribuit elementariis qualitatibus: ex ſolo actuali calore hepatis unius, quaternarium humorum, in unica ſanguificationis actione, conſtitui ſcribit conſtanter. Cum tamen actualis calor in unico membro, nequeat non eſſe ſimplex, uno eodemque tempore.

84. Diſcat ergo Galenus, verius ſomniare de melle, & ſanguificatione. Nec abſcedat ad puerilia, credendo quatuor victrices & contrarias complexiones elementales ſimul in hepate

pateſtare, quarum ſingulæ, ex univoco chylo, ſuum ſibi effigant humorem, in unicum cruoris ſubjectum connectibilem, indeque deciduum, ad pharmaci ſolutivi placitum. Deſiſtat inquam credere, quod ob ſolum ſimplicemque calorem diverſificentur humores, unico ex melle, vel chylo. Cum non attendat miſer ille Medicinæ Princeps, per hoc requiri in temperato Jecoris calore, ſimul totidem calores, ſuppoſito entis diverſos in tepefaciendo, pro totidem humoribus. Advertite ſodales, quod nullatenus cogamus, ad commentum quatuor humorum. Etenim quæ diarrhœa, cholera, & vomituum fæculentiis excernuntur, non ſunt humores Scholis jactati; ſed ſunt excrementa, quæ morbus vindex fabricat, & expellit: prout & quos laxativa ejiciunt, ſunt integri cruoris corruptelæ. Quodque illic morbus vindex agit: Id heic laxativum, multo ſcilicet compendio, exſequitur. Neque enim morborum janua, fictis humorum perſuaſionibus clauditur. Cum juxta Philoſophiam; Nunquam ex ente transmutato eliciantur illa, unde in fieri eſſe, naturaliter conſtituitur.

85. Porrò quamtumvis ſat alibi probaverim, non eſſe elementa quatuor, nec eorundem congreſſum, ad fabricam corporum, quæ miſta creduntur. Indeque conſequens, non eſſe disparem Jecoris actionem, in procreatione ſemper quatuor humorum. Attamen quò Scholæ cernant, quali fulcro nitatur tota illarum in medendo baſis, agam ex mera illarum conceſſa & tradita doctrina. Enim verò, ſi non per maneant elementa cum ſuis formis in miſto: nec etiam poterunt permanere illorum proprietates: cum ipſæ formæ ſint immediata ſubjecta inhæſionis ſuarum proprietatum. Sin vero malint, elementa permanere cum ſuis formis in miſto: jam vel formæ iſtorum non erunt actus ſubſtantiales, at ſolum vincula elementorum. Redibunt namque ſemper integra, è ſingulaſ ſuppoſiti conquaſſatione. Obdormient ſcilicet tantiſper formæ elementorum, dum præſidebunt formæ miſti: Ergo cum forma miſti ſit neceſſario purus & ſimplex actus ultimatus: non poteſt eſſe quadruplex (imò quantumvis materialia, ac remora materiæ illius principia, eſſent ipſa actualia elementa) & per conſequens, non eſt ratio fingendi quaternarii humorum, ex parte agentis. Eo quod actio ſanguificationis, neutiquam ſit elementalis; ſed vitalis & fermenti jecorarii: cujus omnimoda ſimplicitas non potuit reſpicere finaliter humorum quaternionem, ex uniformi optimeque unito chylo oriundum. Adeo, etſi in miſto eſſent 20. elementa non proin totidem humorum neceſſariæ eſſent productiones.

86. Stupida ergo, & diabolicæ perſuaſionis, eſt ſpeculatio, quæ ex tribus elementis, nequaquam ad miſturam corporum concurrentibus, quatuor numero humores ſemper, ac ordinario prodire debere, atque inde unicum tantummodo cruorem regulariter conſtitui. Inde nimirum ſanationis atque morborum neceſſitates dictari.

87. Objicient forte. Admittis cauſam ſonticam depellendam, vetas laxativa, quia venenoſa, cruorem autem, atque vires vitales, ſubtrahunt. Sed ab equo Hungariæ didicêre venæſectiones; ab ave, clyſteres, &c. Ergo. Verum dicam cum Propheta. Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt Intellectus. Nolite diſcere à magiſtris talibus. Subſcribet enim meo voto pars dimidia Continentis. Quippe ſub Imperiis Ottomanico, Abyſſino, Indiarum parte potiſſima, eſt venæſectio inuſitata. Harum tamen nationum robora, agilitates, promtitudinem, vigilantiam, & laborum conſtantiam, tam ad agendum, quàm tolerandum diſcite ex Hiſtoriis. Meritoque mecum lugebitis nationes, olim bello formidabiles, hodie, ſenſim, ſub Medentibus, evaſiſſe ad quemvis ventorum axem moribundas. Etenim Septentrio, & Occidens, quæ in totum mundum ſolent ſpargere ſuos bellatores, deinceps, propter has Scholarum ineptias occidunt, ſimulatque phalanx peregre proficiſcitur.

88. Objicient demum. Si præſidia univerſalia demas, nec ad humorum ablationem te dirigas quo ergo medio, ſuperabis morbos? Reſpondeo cum præfatis nationibus; Naturam eſſe morborum Medicatricem, eam confortandam ideo, non conſternandam. Finium promotione opus eſſe. Si enim ſordes primis ad-

hæſerint latebris : inſiſtendum reſolutivis, & abſterſivis , natura tuto ſatagente reliquum. Sin verò penitiori receſſu aliquid pertinacius occultiſque reſtiterit : aſſumenda ſunt alcalia volatilia , quæ inſtar ſaponis , cuncta abſtergunt.

89. Mirum ſanè , quantum ſal tartari , vel unici , volatile factum, non præſtiterit. Nam omnem è venis amurcam detergit, & obſtruentium contumaciam, diſpergitque apoſtematum ſuſcepta conciliabula. De hoc ſalis (& non olei) ſpiritu, verum eſt illud Paracelſi, quod quocunque non attigerit, vix alius potentior perveniet. Externa autem, tam topicis, quam internis vitalium poteſtatum ſuppetiis curantur: modo per diaphæreſin, cruoris clarificationem, balſamique novi tincturas, ac redintegrationes intendatis. Majora autem arcana, ad remedii univerſalis faſtigium quomodo aſcendunt, Diſcite. Nam vendit Deus ſudoribus artes.

SUPERFOETATIO SUPPLEMENTARIA, AD HUMORUM FALLACIAM.

CAPUT II.

1. *Medentum incuria plangenda.*
2. *Miſtio elementorum obiter rejicitur.*
3. *Non , Chriſtianis connivenda ignorantia paganica.*
4. *Catarrhi deliria ex humoribus prognata.*
5. *Ignoratis cuſtodibus errantibus, fuere Catarrhi tandem ſtabiliti.*
6. *Infringitur quaternarius humorum per contuſionem membri.*
7. *Ariete concutitur bilis flava.*
8. *Probatur uſus fellis incognitus.*
9. *Bilem non eſſe fel.*
10. *Abſurditas Scholarum.*
11. *Error Galenicus.*
12. *Conſequentia argumenti Scholarum ludicra.*
13. *Scholas præ ignavia indagandi , ignoraſſe contenta urina : & neglexiſſe uronomantiam.*
14. *Errores multiplices Veterum.*
15. *Argumentum ex regula falſi.*
16. *Defectus Scholarum.*
17. *Bilis, à Scholis oſtenſa, eſt cruori per accidens, non autem de eſſentia.*
18. *Iterum per ſuppoſitionem falſi.*
19. *Scholæ debebunt, velint nolint, deglutire duo Authoris axiomata.*
20. *Iterum conniventer ſupponitur error Scholarum.*
21. *Iterum ſupponitur.*
22. *Abſurda aliquot , atque pudenda , proponuntur.*
23. *Scholarum tecta blaſphemia.*
24. *Fel , viſcus vitale.*
25. *Paganos non fuiſſe illuminatos dono medendi.*
26. *Mucum , nec pituitam , ut neque cerebri eſſe excrementum.*

ENimvero tantopere radicatus eſt humorum numerus, quod ſemel eoſdem refutaſſe non ſit ſatis. Adeoque cum non ſatis doceatur , quod non ſatis diſcitur , cogor repetere per ſuperfœtationem, quæ jam ſuperius ad longum demonſtrare attentavi. Siquidem in hoc cardine totus medendi verſatur rhombus. Etenim miratus ſum ſæpiſſime, quod pugna elementorum, miſtionum , & complexionum figmenta, per tot ſæcula, orbem chriſtianum dementârint hactenus, quodque horum falſitatem adverterit nemo. Ubi tamen res tua tunc agitur ; paries dum intimus ardet, cuique ſuus. Tantoque perniciosius perpetuarit hæc cæcitas, poſtquam Medici ſua omnia in rem medendi introduxerunt. Etenim per hæc commenta, univerſam morborum familiam , horumque ſanationem , in ſuas nugas, aſtipulante mortalium credulitate, transtulêre. In ſe quidem planè erant ridicula , ac ſcenica , niſi lachrymis , luctu, planctu , ac Miſerorum commiſeratione, totum, per vices vicoſque, populum Chriſti replerent quotidie, familias deſtruerent, viduas , & orphanos proferrent impunè. Denique ad præfatas cæcaſque Medentum temeritates has,

ficti ſunt humores totidem, ad numerum ſcilicet quaternarium elementorum. Horum nempe ametria, morbos forte univerſos conſtare, ut & conſequenter ſanitatem, ex ſequeſtratorum putaticiorum abundantia: Sanitatis tandem redintegrationem, ac conſervationem (utut vitæ brevitatem cauſaret præfata humorum cruoriſque ſequeſtratio) recuperari. Vah crudele Medentum Scholarum dogma, atque facinus ſceleſtereum! Itaque non ſat ſemper, dulorum fallacias paſſivas pernicioſaſque Scholarum inventiones, & continuatas demum ſubſcribendo ignavias, in ſtuporem uſque, & gemitus frequentes, ſum ſeriò deteſtatus, & apud Dominum JEſum meum conqueſtus, quòd genus humanum, ſub dæmonii fraudulentis technis, tanta credulitate, ſeſe ſubſtraverit tam pertinaci & atroci crudelitati, ſubſternatque æquè conſtanter etiamnumhodiè. Præſertim ubi in exterioribus, nullum hujuſmodi nugæ reperirent fomentum. Rogavi itaque clementem Naturæ parentem, dignaretur aliquem ſuſcitare, cui dos eſſet, refellendæ tantæ mortalium atque Scholarum hebetudini. Certè enim inprimis conſtitit mihi ex tanta, tamque conſtanti cæcitate, nos mortales planè nihili, nec quicquam ſapere, ne quidem in naturalibus, niſi ſupernè manus Omnipotentis, per columnam ignis, in tanta nocte illuminet.

2. Siquidem inprimis exſiſtentia ignis elementalis, prope globum Lunæ, ſuperantis ſua ſphæra, regionem aëris multoties, prorſus in ſe ludicrum commentum continet, tantoque magis adynaton, quod inde per tot centena milliaria, & trans aëris frigidiſſimum clima, penetraret inceſſanter, vocatus ſcilicet accerſitusve, vel ſponte deſcendens ignis, contra propriam ſuppoſitæ ſuæ levitatis regulam, adeoque violenter aëri commiſcetur, ſimulque inita pace, pactiſque fœderibus, una violenter deſcenderent eminus deorſum, ignis & aër, ad ſingulorum ſeminum imperia, miſtionumque conſtitutiones, ſingulis momentis novas, etiam inſolitas.

3. Dolendum ſanè, atque ſummè miſerandum, quod diabolica hujuſmodi mendacia, quæ in Ariſtotele ridenda & connivenda erant, etjamnum hodie, è tot ſeculis, perſeverent, nondum deſtiterint, nondumque ſurrexerit aliquis, qui tantæ cæcitati non ſit patronus. Quæ tamen nullo conceptu, nulla fide, nec ulla veritatis chylamyde, obvolvi poteſt. Poriſſimum, quod ab hiſce ſcholaſticis fabellis ductoribus, humores quatuor excogitati, imò etiam obedire coactis, ſui natura viderentur, & conſentirentur officii, itemque proprietatibus miſtionum, ac velitationum, inteſtinam mortis, morborum, ut quoque ſanitatis ſpem, atque regulas continere. Quæ tamen nonniſi innato Cacodæmonis odio, ac ſuggeſtione, perque continuatam Scholarum ſubſcribendi ignaviam ſtetêre credita, velut naturæ principia, Deo Conditore ſic permittente, ordinata. Adverſus quæ cuncta unicum ſufficere deberet, quod nimirum ignem, extra numerum elementorum, imò & ſubſtantiarum cenſum, ſubmoverim, impoſſibilemque elementorum commiſtionem, pro corporum (quæ mixta creduntur) conſtitutione requiſitam, demonſtraverim. Sic ut nemo ſanæ mentis deinceps, neceſſitatam paritatem humorum, cum elementis poſſit, aut debeat admittere. Etenim fuit humorum, quam elementorum fallacia, abtruſior in populo minuſque pervia; ſed quod à Doctis, ac Judicioſis, conſenſa fuerit, habendum pro commiſeratione, proximo debita: quæ ut populi credulitates deflet; ita hebetudinem Scholarum, atque conſtantem indagandi ignaviam, ſive incuriam, incuſat.

4. Quod autem Catarrhi demens deliramentum pariter mundum mire afflixerit, ac mecum ſæpius occaſiones rimatus, quo nimirum fonte, tanta Scholarum hæreditaria cœcitas, & in aſſerendo, tam inveterata pertinacia prodirent.

5. Tandem cognovi, utriusque Cuſtodis errantis ignorantiam, feciſſe occaſionem labendi, in miſeram, ſubſcriptamque decidentium humorum confeſſionem. Nimirum ſæpè quis per auram frigidiorem, mox gutture, cervice, dentibus, vel humeris perculſus, creduluſque, putat, juxta Medentum aſſertiones,

defluere creditos humores ad loca, frigore percuſſa. Cum alioqui frigus, ut eſt natura ſui repercuſſivum, potius procul à ſe averteret decubitum humorum, Catarrho ſubſervire putatorum. At multa hodie phlebotomia, frequensque ſolutivum, ſicut robur partium minuunt, minutumque in poſteros dimittunt: ita non mirum ſanè, ab iniqui aëris endemate, vel alioqui frigoris excellenti injuria, partes percuſſas, atque ante debilitatas, facile pati in propriis officiorum, ac digeſtionum functionibus. Ut nimirum producta degenera, cauſam mali ibidem nati, non autem aliunde iſthuc deflui, patefaciant. Licet interim iſta producta aliena nil commune habeant cum quatuor ſuppoſitis humoribus: multoque minus horum convincant defluentiam poſteram. Quorum tamen falſitas, tanti eſt momenti: quod aſſertorum humorum theſis, nequeat non hebetudinem, & incogitantiam Scholarum, in ſuis medendi principiis, neceſſario abuſu pernicioſiſſimo, mortalibus involvere. Quippe, quod inde ars medendi, morbus, ſanitas, vitæ, atque tandem mortis neceſſitas conſequantur. Quod proin hoc loco lucidius, in beneficium proximorum deceptorum, iterum explicabo.

6. Atqui principio reſumam Scholarum theſin, quia fingunt cruorem è quatuor diverſis & connexis humoribus componi. Videmus nempe, quod poſt contuſionem membri, primo ſequatur tumor, qui ſtatim plerumque rubet, ac dein lazureo colore mutatur, mox ab inde livet, poſtea nigricat, ac poſtremo flaveſcit, longeque in circulos diſpergitur. Itaque juxta humoriſtas, cruor iſte primò in atram bilem migrat, & hæc tandem in bilem flavam. Sicque humor liquidior pertinaciſſime reſiſteret, eſſetque atra longè facilioris diſſipationis, quàm flava. Sicque non atra ex flava; ſed retrogrado planè modo, hæc in flavam mutaretur. Quod eſt invito Galeno, qui nunquam atram novit reverti in bilem flavam. Quin potius cruorem omnem immediate, ac naturaliter in bilem flavam, per ſui alienationes, contendere ſcribit. Huc ſpectat doctrina inaudita de febribus. cap. de ſolutivis: Ubi nempe oſtendi, quod juxta virus ſolutivorum, diverſimodè cruor tranſmutetur per ſui corruptionem. Id nimirum in contuſionibus contingit, cruorque extravenatus, ac vitæ ſodalitio ſenſim deſtitutus, paulatim quoque tam partium affectibus, quàm cruoris corruptelis variis, auſcultat. Non autem quod excrementorum demortuorum varietas, aut corruptelæ difformitas, compoſitionem cruoris teſtari poſſit, aut debeat.

7. Enimvero Scholæ ſupponunt pro Medicinæ inſtitutionibus: quod flava bilis ſit unus de quatuor conſtitutivis cruoris, felleus nempe, & amarus: ideoque, quod qui quandoque per vomitum rejicitur flavus, & amaricans, ſit ipſamet bilis, imò fel ipſum, eſſentialiterque coincidens in identitate, cum præfata bile, & felle originali, quæ ambo è cibis quotidie, ad cruoris conſtitutionem, fabricari contendunt. Bilem nempe ad cruoris compoſitionem: fel verò, tanquam excrementum, in thecam ſuam ſubter jecur relegari, ut inde per alvi ſordes foras vadat. Quod autem per vomitum rejicitur [illegible]um, amarum, ſubinde porraceum, & æruginoſum colore: hinc nempe probant ipſam originalem, quæ cruori extravenato ſupernatat, debere, velit nolit, naturaliter eſſe amaram, ac felleam: ac iterum vice verſa, veritatis penuria, bilem, cruoris conſtitutivam, debere eſſe neceſſariò amaram, eò quod hoc recrementum eſt ordinario amarum. Quin etiam quamvis amarum rejectumque vomitu excrementum, à bile, in cruore relicta, prorſus diſcrepet, poſt ſui inde ſeparationem: propter (ut ajunt) abundantiam ſui, nimietatem, ac meracitatem, ſeparando acquiſitam; attamen volunt eſſe eſſentiali, reique actuali veritate, eadem: tam ſcilicet, quod rejicitur per vomitum, quodque adhuc relinquitur pro compoſitione, & requiſita cruoris integritate, quam iſtud tertium, quod ad folliculum fellis, quotidiano è paſtu reſultans, defertur, indeque efferri ajunt, ad tingenda excrementa tam alvi, quàm veſicæ. Quæ ſcilicet unam, eandemque, ac univocam meram bilem flavam, choleram, unicumque in ſui radice humorem, de quatuor noſtri conſtitutivis, ſeriò aſſerunt.

8. In quo Scholarum dogmate, contineri pernicioſam mortalium deceptionem, ſic probo. Nam primo, patet: quod contentum in cyſtide fellis non ſit excrementum humanum, ab errore jecinoris partum, & loco calcaris, ad ſtimulum inteſtinorum deſtinatum; ſed viſcus nobile, balſami conditionem referens, ac ſummè tam neceſſarium, ut ne quidem piſcibus abſque felle vivere ſit licitum, ex mera aquam etiam parcè viventibus: ubi attamen potantes aves, citra renes, veſicam, & lotii emunctoria, felices vivunt. Quod in Tractatu de digeſtionibus, itemque de Splenis, & fellis imperiis, alibi ſufficienter, & ad repugnantiam ſaturitatem, ex profeſſo demonſtravi. Quorſum Lector recurret.

9. Denique quod ſtomachus per vomitum regurgitat, non eſſe fel, alibi ex profeſſo demonſtrabitur. Sat eſto, hic quod ſtomachus ſit hoſpitium, fellis ſequeſtrationi inſolens, & impoſſibile. Cum fel, non à jecore, multoque minus à cyſtide ſua, non revocetur ad ſtomachum. Quod nempe pugnat cum Scholis, volentibus, quod fel, directo deſtinatoque motu, ac canali, per inteſtina, ſui exorbitantiam dimittat, atque inde ſcoria eorundem tingatur.

10. Dein non eſt via, per quam fel in ſtomachum trahatur retrogrado motu, ab hepate. Si ab hepate factum, naturaliter deferatur ad cyſtida fellis, jam ſeparatum, ac tanquam inutile rejiciatur: & inde tandem: per inteſtina, ſtercoribus miſtum propellatur. Nam ſtomachus ad ſe non trahit excrementa inteſtinis. Itaque ſi quod per ſtomachum vomitus rejicit amarum atque flavum, fel eſſet; poſtquam in hepate (juxta Scholarum traditiones ſuppono) generatum eſſet, dimiſſumque ad folliculum fellis, atque inde in Inteſtinum exul factum, rurſus attraheretur ſurſum ad ſtomachum. Erraretque ſtomachus fine naturali, debito atque ſolito. Quæ alibi ex profeſſo latius.

11. Nunc aliud æquè impertinens trutinabo. Volunt Scholæ, fel ordinario velut excrementum inutile, quodque cruori, ut pars integralis, non commiſcetur, ab hepate non ſtatim quidem ſed per aliquot horas, poſtquam vel ſuo folliculo immiſtum ſit, inteſtinis, quoque ſtercori admiſtum, trahit rurſus per venas Meſenterii, ut urinæ miſceatur. Inquit ſiquidem Galenus, corpus lotii mei reſpicio multo manè, planè aquoſum nec tinctum: quapropter ſuperdormio, & video urinam tum tinctam. Ergo vel ſolo tepore continuato tingitur ſponte ſua lotium: vel (prout Scholæ docent) commiſcetur tandem poſt aliquot horas fel tingens. Ergo hinc patet: quod velint fel à ſuo folliculo, per inteſtina deponi, mox iterum ſub finem digeſtionum, & circa ultimum Ilei deveniens, attrahi in venas Meſenterii, per portam Jecoris aſſugi, intromitti in hepar venam cavam, & per emulgentes, labi in renes cum lotio.

12. Qui circulus fellis, à jecore in Jecur, tam eſt infamis ignorantiæ plenus, quod nihil æquè. Siquidem. 1. conſtat. Quod flavedo urinæ non ſit ex felle, nec amara. 2. Quod promptius, ſi fel fieret in hepate, & non ipſo viſcere folliculi ſui, à Jecore in renes ſecederet, quam quod contra omne naturæ decus, à ſtercoribus repeteretur, quod prius ſemel eſſet rejectum atque proſcriptum. Nam in rerum natura, aut in renum diverſorio, nunquam fuit fel, aut bilis. Quodque ſtomacho aberrante fit, & rejicitur amarum, nunquam fuit fel, aut bilis; ſed merum ejus recrementum. Ineoque bilis amaror, nullatenus rectè infertur, ex amaritudine peregrinarum ſordium.

13. Non ſat probatus eſt bilis amaror in lotio, cujus ne minimum unquam fuit verum. Nemo hactenus ex tot ſæculorum Medicis, urinam amaram guſtu invenit: vel aſſerere auſus fuit, niſi figmentis paganicis ſubſcribendo: nec guttam liquoris, cruori extravenato ſupernatantis, ullam ullus unquam deguſtare auſus fuit; ſed omnes univerſum maluêre paganicis fabellis ſubſcribere. Nec minimum dubitarunt; quin ille ſupernatans liquor eſſet mera bilis fellea, flava, & amara. Nec tentarunt cognoſcere, ullum fellis, aut fictæ bilis amarorem urinæ ineſſe, ne quidem urinis Ictericis. Quod tamen ſummè eſſet verum, & inexcuſabile, ſi vel unica fellis gutta, tribus libris urinæ permiſcetur. Sin autem aliquis unquam urinam, vel præfatum ſupernatantem liquorem cruori, caſu, aut volenter deguſtarit,

nec

nec reſpuerit à bilis permiſtone, neceſſitateque fellis: Jam dedit teſtimonium ſuæ pertinaciæ, & ignorantiæ. Nam omnis humor felleus, naturaliter ſemper amaricat; ſed nec ſupernatans liquor iſte, ut neque urina amaricant. Ergo non ſunt humores fellei.

14. Itaque ex tentandi incuria maluerunt fabulis ſubſcribere, falſaque pro veris credere, atque tutari pertinaciter, quam indutam opinionem iſtam deſerant. Aſt effectus inde prodeuntes luxit omnis poſteritas, totusque adhuc hodie orbis Chriſtianus mecum plangit. Itaque unus ſaltem experiatur quæ dixi, quæ dixi, quæque ſine incommodo, aut periculo ſtatim experiri poterit, & dolebit vir probus omnis, tantam tot ſæculorum ignorantiam, ignaviam, & atrocem populi Chriſti deceptionem paſſivam. Ergo quam Scholæ dicunt bilem flavam, tam in lotio, quàm in cruoris compoſito, nec bilis eſt, nec amara, nec fel, nec unus de fictis idcirco quatuor humoribus elementalibus, nec elemento ignis reſpondens, cum ignis nullatenus ſit elementum. Neſcitumque hactenus, quem guſtum haberet unus ex iſtis quatuor ſuppoſitis humoribus. Imò quoties morbos accuſant bilioſos, dyſenteriam, eryſipelas, &c. etſi os amaricaret ſubinde; liquor tamen ex eryſipelate emanans, non eſt amarus; ſed planè ex acido ſalſus. Is inquam humor, de cujus ardore conqueruntur Scholæ in eryſipelate, vocatur acerrimus: cum interim nec acrimoniam, neque amaritudinem ullam præ ſe ferat. Suntque inconſtantes in hoc; cum acrimonia tamen humorum tantundem ab amarore diſtare deberet quantum piper à colocynthide, vel cucumere, aſinino. Adeoque tam oſcitanter, & inconſtanter, de proprietatibus ſuæ bilis Scholæ egerunt. Quod in Jure, teſtis varians, ſit omni fide indignus, habeatur pro inſipido, vel falſario, ſitque ad reſtitutionem cogendus, quantum alteri, ſuo teſtimonio, læſionis attulerit.

15. Sed agedum) ſupponamus (non autem credamus) ſupernatantem cruori liquorem eſſe bilem felleam, & de naturali compoſitione ejus. Saltem iſte cruor, cui jam bilis iſta ſupernatat, non eſſet amplius cruor, ſi unum de quatuor ſui conſtitutivis defecerit, factaque ſit ſegregatio thori, componentium ſcilicet ſeparatio realis: Non enim caſeus, à quo ſeroſitas ablata eſt, lac eſt amplius. Neque enim inficior totum integrale ſubſiſtere ex partium heterogenearum unione; ſed ceſſat priſtini concreti integritas, ſimulatque partium conſtitutivarum una receſſit.

16. Supponunt nimirum Scholæ quatuor humorum permanentiam, & connexionem, pro cruoris conſtitutione. Imò præter hanc ſimplicem & vanam ſuppoſitionem, nil à Scholis probatum hactenus, quod non magis commiſeratione, quàm fide ſit dignum. Nego itaque ſtolidum ſuppoſitum, nec licet proin, à non probata theſi, ad falſas deductiones bilioſas, harumque legationes in diverſas corporis partes, atque paſſiones procedere: ſi prius non fecerint conſtare de quæſtione, an ſit bilis ulla, pro compoſitione cruoris requiſita.

17. Ergo bilis locum non habet in cruoris compoſitione, licet extravenato cruori ſupernatet ſeroſitas urinacea. Nam iſta ſeroſitas eſt cruori per accidens. Quod ſat probat illorum cruor, qui parum biberunt, multumque laborarunt, & ſudarunt. Sæpe namque talium cruor, per phlebotomiam ablatus, caret omni prorſus ſeroſitate. Ac per conſequens, eſſet orbatus bile. Itemque nec deſinit iſte cruor eſſe cruor: qui nonniſi per accidens ſeroſitatem admittit. Quod alibi capite de Latice (hactenus Scholis incognito) de Ortu Medicinæ, demonſtravi. Latex enim, ad ſuos fines, cruori relinquitur, cujus ideo ignorantia, Medentes hactenus, ab Uronomantia, plurimque morborum cognitione, ſecluſit.

18. Reſumam iterum ſupponendo: quod bilis flava naturaliter ſit liquor aquoſus, cruori ſupernatans. Saltem ergo doceant Scholæ, ſi bilis ſit humor maximè igneus, ignem repræſentans, & continens, in ſubſtantia, & proprietatibus, quomodo ignis gliſcat in mera aqua ſalſa? quomodo non ſuffocetur in aqua? quomodo ſub unitatis identitate, ignis & aqua ſe invicem compatiantur, ut & aër immediatè, ſub phlegmate? quid uſpiam repererint in natura, quod cogat ignem connectere in aqua ſalſa?

Repe-

19. Reperient tandem, ſe adactas ad credendum has nugas: propter quaternarium elementorum & corporum miſtorum neceſſitatem. Quam poſtquam demonſtrationibus propter quid, utramque conculcatam, mundus meis ſcriptis aſſecutus fuerit. Ridebunt ipſæmet Scholæ, omniſque poſteritas, avorum ſtoliditates hactenus tam pertinaciter tutatas, in Medendo tam pernicioſas, & inſtruendo falſas. Quod velint nolint, debebunt, duo mea axiomata alibi demonſtrata. Quorum unum eſt. Nullum eſſe ignis elementum, ignemque culinarium, ſive artificialem, non eſſe ſubſtantiam. Ac conſequenter, ſi concurrerent plura ad cruoris compoſitionem: ſaltem non poſſe confluere quatuor elementa. Ac male quadrare ideo fictionem quatuor humorum, pro cruore noſtro pro miſtione, temperie, lucta, itemque pro morborum ac ſanationum veritate, exiſtentia, actualitate, alteritate & ſanatione. Alterum autem meorum axiomatum, alibi ſat probatum eſt. Quod omne ſublunare viſibile, materialiter non componatur ex quatuor, ut neque ex tribus elementis commixtis. Pœnitendum ergo ſerio. Quoniam ignis nec elementum eſt, ut neque ſubſtantia, nec in noſtri compoſitionem advocandus, pro ficta Microcoſmi æquiparatione, aquoſus liquor falſus ut formam ignis referat.

20. Iterum conniventer ſuppono. Naturam quotidie ex omni cibo vix conficere cruoris ſatis (prout libro de febrium inaudita doctrina.) Saltem id comprobat natura, cum pro cruore ſuperabundanti, nullum hactenus ſtatuerit diverſorium; attamen ſemper abundanter, ac ſuperflue, ex omni cibo, utramque bilem parat (quod probant Scholæ per tincturam urinæ, & ſordium alvi) ergo ſaltem quotidie natura jecoris errat, fundataque eſt in errore, peccatque etiam in abſtemiis, piſcibus, & nationibus, ſolius aquæ potatione ſaturatis. Quod ſcilicet minimum ſuperabundantis humoris ignei, & terrei generet, pluſque quam pro ſuis alimentis, ſibi ſit opus. Cur ergo non peccat natura potius in qualitate, prout indies indiſtinctim peccat in quantitate? Cur etim loco cruoris (quarti ſcilicet humoris ordinarii) non pariter peccando parit cruorem quendam abortivum, excrementitium proſcribendum in exilium, ſicut duas biles quotidie nimias exſulat de facto, è compoſitione cruoris, vitaque ſodalitio? Cur etiam è bonis, & euchymis cibis, temperatè ſumptis, quotidie plus malignorum, & expellendorum, quam optimi cruoris parit? Cum Galeno teſte, in calidis naturis, totum mel, quod alias in temperatis, atque ideo ſanguineis vertitur totaliter in ſanguinem, vertatur in bilem flavam? excluſis videl. aliis tribus humoribus? Unde ſequitur. Quod fabrica humorum, non ex complexione cibi, ſed prorſus ex hepatis adraſtia proveniat. Unde conſequenter, ſi quotidie bilis utriuſque plus juſto conficiatur, id totum peccato, ac vitio naturæ tantum eſſe tribuendum. Omniſque ideo hepatis naturalis complexio vitioſa eſt, ac erronea, in omnibus atque ſingulis In abſtemiis, itemque in torridis, ut & in exſanguibus, & frebrientibus quotidie peccatur in utriuſque bilis nimietate, ut etiam in ſanguinis penuria. Unde ſequitur, primarium ac principalem naturæ ſcopum verſari circa fabricam præfatæ utriuſque bilis excrementoſæ. Quis ergo ex tot abſurditatibus, non cernet, & diſcernet, ſuppoſitæ theſis falſitatem?

21. Suppono itaque ulterius, Quod Scholæ doceant, bilem atram eſſe acidam. Id autem probant, quia cadens in terram, per vomitum rejecta, fermentat eam, ſi terra cooperiatur. Fundamentum hujus ſtolidi argumenti, jam ſupra conculcavi. Secundo docent, atram bilem fieri ſubinde ex flava recocta, ſive abundante cocta, quaſi ſua ſponte tandem flava deflueret in atram, tanquam finem ſui ultimatum.

22 Quas Scholarum theſes comitantur multa abſurda. Nam inprimis ſibi contradicunt Scholæ in hoc, quod ſtatuant quatuor humores ſimulque eodem digeſtionis motu naſci, ſive fieri, ſi nempe cruoris compoſitio ex quatuor conjunctis contingat. Secundo ſecum luctantur. dum bilem flavam, coquendo, in porraceam & æruginoſam terminari docent. Id eſt, inducere viridem colorem, & interim increſcere in amarore. Ergo atra bilis non eſt acida, ex ſuper

coctione flavæ, nec illa ex hac oritur: vel alioqui naturæ coctio non eſt univoca, in eodem corpore, eodemque digeſtionis rectore promota. Vel ſanè id quod rejicitur quandoque acidum atque nigrum, non eſt bilis atra. Niſi forte utrumque æque merito negetur. Dein ubi, & quomodo ſupercoquetur flava bili? non enim in Jecore, ubi exiles venulæ moram coquendi non tolerant, continuo nempe cruore, & lotio transeunte repletæ. Nec demum atra fiet, ex recocta flava in venis Meſenterii: cum hæ continuo diſtendantur ciborum ſuctu, & potuum tranſitu: eſſetque flavæ bilis recoctio, nedum impedimento; verum inſuper contagioni novello chylo, tendenti ad officinam ſanguificationis. Quod ſi vero flava bilis, nec infra nec ſupra hepar, nec demum in ipſis ramulis jecoris recoquatur, ut inde fiat atra; ſed flava deferatur ad Lienem, ut in illo viſcere transmutatio flavæ in atram, & amaræ in acidam, contingat: tum ſaltem meminiſſe deberent, quod eo conceſſo, jam atra bilis, ſive quartus humor, deficeret pro compoſitione ſanguinis, & cruor ex aliis tribus tantum eſſet compoſitus. Quod theſin ſanguificationis Scholarum funditus evertit. Tandem quorſum inſerviet recoctio bilis flavæ in atram, ſi inde hoſtile & terreum elementum, in cruore deficiens, poſtero ſpatio conſurgeret? eſtne tantopere ſolicita natura, ut paret mox exulandos humores? quoſque paulo infra, non entia oſtendam? mera figmenta nulli fini dicata? Demum undenam flava bilis, iſtam ſibi aciditatem ex amorore hauriet, cunctis viſceribus extra ſtomachum hoſtilibus? ſi in humorem ordinarium, ac naturalem directè transeat? Quomodo igneus humor, per coctionis moram æruginis colorem aſſumet, præſertim ſub eodem lento vitalique tepore? fietque ater, acidus, & fæx terreſtris? An ergo, forte terra naſcitur materialiter, ex recocta aqua ignea? Ubinam quoque terrarum provenit acidum, ex inſpiſſato amaro? Ac unde Scholæ fictam hanc didicere Methamorphoſin? Eſtne forte humor iſte acidus, ater, atque terreſtris, humor quidam ſingularis, unus de quatuor elementalibus trium elementorum? at eſt ergo falſum, quod ex recocta, retorridaque flava, eundem fieri aſſeruere. Imò timendum inſuper, ne quintus dicendus ſit, qui ſibi parem alterum nondum habuit, eritque non minus neceſſarius hic, quam alii quatuor, ſi adhuc auſint quatuor alios comminiſci. Eſt nimirum hic acidus, bilis familia indignus. Qui hujus omni proprietate penitus eſt ſpoliatus, nempe qui acidus eſt, craſſus, niger, inſpiſſatus, recoctus, frigidus, terreus, & ſaturnius. Aſt ubinam didicere Scholæ, terram vocare ignem atrum acidum, frigidum ſiccum, ut atram bilem fingant, quartum elementalemque humorem, pro integritate & conſiſtentia ſanguinis requiſitum? Reſpice Lector, quorſum figmenti complicata abſurditas Scholas adegerit, quod nominum atque veritatis penuria, duo elementa, fictoſque inde fecerint humores, terram frigidam ſimulque liquorum amarum, acrem, acidum, & igneum? Bilemque flavam, ſimulque mox eandem atram acrem, amaram, & acidam vocaverint? Vah! timeant ſibi funeſtum caſum, poſtquam à tot ſæculis jam ceſpitando itum, & profugiendo tam miſere mentitum eſt. At ſaltem conjicio, novum hoc atræ bilis germen, in conſtanti Scholarum hebetudine, non habere certam aſſertionem (quod demonſtravi primum fuiſſe cruorem elementarium Splenis, quandoque ſiniſtro eventu degenerem) nec ab initio, & pro cruoris conſtitutione requiſitum: Dici autem à degenere bile, recoctione productum ſubterfugii loco, ut nempe à tot abſurditatum anxietatibus quodammodo ſe liberent. Coguntur ſaltem potius concedere, quod ater ille liquor acidus, ſubinde, vitio lienis rejectus, ſit amarca excrementoſa, inutilis, nec intendente natura factus humor. Utut ſit alioqui, ſi proſilire dicant, ex naturæ intento (etſi rarius conſpiciatur) nec item ex prius recocta bile flava: ſaltem immeritum nomen, & proprietatem acquiſivit (nec enim ſe ſat explicant Scholæ, vagantes in ſui dogmatis inconſtantia) bilis, igneæ & felleæ proprietatis. Jam terra quandoque nil erit, præter ignem inſpiſſatum, ſi appoſitè quadrent ficti humores, attributis elementis. Flava item & atra fient ſimul, eodemque teporis agente, ut uni

am-

ambæ biles reſpondeant tertiæ. Præſertim cum jam conſtet, Ignem non magis poſſe, quàm eſſe, de numero elementali. Sin vero tribus tantum elementis tres ſufficiant humores, cur quatuor excogitarunt? Id namque juxta putatos ſomniorum errores, eſt naturam cogere voluiſſe, perque temeritates jam aſſuetas gentiles futilitates confirmaſſe abſque dono luminis Medendi. Sed quomodo quatuor quadrabunt tribus? Quæ ſi non quadrent, non pergant ſaltem Scholæ deinceps, pertinaciter Veterum paganiſmum tutari. Siquidem per ejuſmodi paganorum mendacia ſanare velle, eſt introduxiſſe pernicioſam & erroneam praxin, in propriam damnationem, & proximi calamitates. Si ergo atra bilis non in jecore appareat, ſuis inſignita proprietatibus, nec in Liene, ex recocta flava, aut felle toſto: imò neque ex propria naturæ intentione, nec item humor ſecundarius alimentalis: nulla certè eſt flava bilis, ut nec ulla atra. Imò ſic utraq; bilis ſit humor quotidianus, parteſque conſtitutivæ cruoris; ſitque item bilis utraque quotidianum recrementum, delegatum ad ſuas cloacas. Ergo & ſtercus pari jure erit excrementum, non quidem ciborum; ſed cruoris: quin tinctum à bile flava. At profecto ſtupida nimis ſunt utriuſque bilis officia, à Scholis deſtinata. Quod nimirum oportuerit naturam continuò ſolicitam fore, pro generatione bilis flavæ, pro tinctura, & amarore ſtercoris, & lotii (licet utrique hic guſtus deſit) ut etiam pro excretricis calcare. Denique quorſum oportuit ſtomachum ſtimulari ab atra bile heſterna, prius acore contaminata? Siquidem ſtomachus non minus geniali excretrice dotatus eſt, quam attractrice, vel retentrice? Cur item atra (quæ ex condo ſui, nedum amara & acris; ſed & pernicioſe acida fingitur) degenerat in acidam, ut ſtomacho calcar injiciat? cum acidum, juxta Scholas, potius reſtringat.

23. Pudeat ergo viros judicioſos, bilem flavam atque felleam dicere, eamque ad urinæ tincturam requiri amaram: cum in lotio nullus ſit unquam repertus amaror. Pudeatque in re tanti momenti, qualis eſt templum Spiritus ſancti, has biles pro cruoris partibus componentibus aſſerere. Adeoque non entium regimen, & doctrinam, in fines impoſſibiliter veros direxiſſe. Nam ſi tam fel, quam Splen, ſint receptacula, ſolis dicata ſordibus: erubeſcant, dum cernunt ſolum Splenem plures habere arterias, quam omnia ſimul viſcera. Conſiderentque, cur tot arteriis opus fuerit, pro cloaca vituperoſiſſimi recrementi. Et an id non ſit vitæ Authorem glorioſiſſimum, erroris inſimulaſſe, qui plus vitæ internæ dediſſet uni ſordium latrinæ, quam omnibus ſimul vitæ aulis. Quique cor continenter, & abſque feria laborare juſſit ut ſufficientes vitæ ſpiritus ad Splenem tranſmittat quadringentis forte arteriis. Nonne alioqui ſatius naturæ Arbiter, vitam indigniores uſus locaſſet? Parumque ideo atræ bilis naſci, ac fieri juſſiſſet (dum non ex ciborum complexione & bonitate; ſed ſolo hepatis niſu, humores hi, vel iſti, multi, aut pauci fiant, juxta Galenum de melle) pernicioſiſque ſordibus, ampliorem longè exitum donaſſet, & procul à nobili viſcere remotum. (Videtur namque Creator, velut finium oblivioſus, à Scholis accuſari.) Ut ſicut inteſtina, totam heſternam ſarcinam, ſimul, ac ſemel: ita & Lien, ſuam unica vice depleat, corpuſque noſtrum à tanto hoſte ſervet immune. Nam ſi atra bilis ſit excrementum: etenim quo citius ac limpidius evacuatur, eo quoque melius. Prout Veſica retento lotio non voluptuatur, ut nec longa non retentis ſibi ſordibus in theſaurum delectatur. Sed gaudent deſtitui ſarcina vice unica, & feſtinanter. Ergo Scholæ, ex conſequenti, impiè accuſant rerum Creatorem, quod fines præfatos vel neſciverit, aut præteriens, illorum non meminiſſet. Quippe qui nocuum quotidie excrementum abundanter ſuccreſcere voluiſſet, per venas exiles, motu retrogrado, eminus ad Lienem oppoſitum, copioſe deferri, ſtrictoque canali in ſtomachum exonerari, & ne cloaca forſitam ab hoſpite lædatur, præfeciſſet illi tot arterias, ut totus Lien, nil præter arteriarum complexum referat. Vah! apage tanta hominum temeritas.

24. Enimvero par de felle delirant. Dum neſciunt, ipſum liquorem fellis non minus eſſe viſcus vitale, quam ſit membrana ſtomachi, ipſum cordis parenchyma, aut cerebri medullaris

ſubſtantia. Idque ſaltem ex Tobia didiciſſe debuiſſent, jam ab olim edoctæ. Nam Raphael (quod Spiritus nomen ſonat Medicinam Dei) juſſit aſportari fel; non piſcem, qui alias facile putruiſſet. Non autem balſamicum fel. Ergo fel ſupra ſortem cruoris, carnis, cadaveris, oſſium, viſceris ordinarii, vices balſami explebat. Quia in nobis vitæ clavum detinet. Prout alibi de digeſtionibus, & uſu fellis.

25. Puerile denique aſſerunt. Quod cum quotidie ſat, imò nimium, ad ſuos uſus generetur fellis, nihilominus jubeant, ipſum fellis folliculum manere condum theſauralem excrementi, ac jugiter repletum proſcripta fæce. Ubi alioqui ſi iſtud veri apparentiam haberet, debuiſſet fel quotidie, ac feſtinanter exonerari, per modum veſicæ, quia excernendo gauderet, non autem detinendo ſemper turgere: niſi viſcus eſſet. Quæ alioqui debita excretionis & exonerationis feſtinantia, cum nec in felle, ut nec in Splene, viſatur: indubitato eſt ſigno, Gentiles ſua commenta venum expoſuiſſe credulis nec à Datore Luminum illuminatos. Itemque Scholas Gentilium, nocuas fabellas, etiamnum hodie per ſuos, pro inſtitutis Medendi, docere, credere, ac proinde in praxi, juxta fallaces ſæculorum conſenſus, atrociter labi, eodem atque olim tenore. Quatuor videlicet humores, meraque non entia, nunquam futura, vera eſſe, neceſſaria & exſiſtentia. Avorum nempe ſomnia, atque figmenta edocta, ex indagandi in curia ſubſcripta ſtetiſſe. Eò quod in doctrina de humoribus Scholæ deficiant cauſis, ortu, guſtu, effectu, fine, ſequeſtratione, appropriatione ad alimenta, temperamento, commiſtione, qualitatibus elementalibus, proprietatibus genuinis, totiſque neceſſitatibus naturæ & Philoſophiæ. Falſam nimirum docendo artem Medendi, damnoſiſſima hebetudine ambularunt, & hodie æque turpiter cæci ambulant.

26. Parum de pituita dixi, nam ſi de illa dicam, quam ſcribunt, copioſiſſimè fieri quotidie, cruori permiſtam, ac tandem mutari in cruorem. Sufficit primò, quod eandem demonſtraverim, eſſe fibras cruoris, ſive cruorem ipſum, feſtinanter ad terminum digeſtionis ſolidorum properantem, adeoque Limen ſecundarii alimenti jam ſubintraſſe. Tum demum, quod oſtenderim, ſua mole nugas ſponte ruere. Dum jam eo ipſo, quaternarium ſuum humorum tollunt, ſi pituita ſit cruor incipiens, aut nondum ſat digeſtus. Sed quia Scholæ plerumque pituitam per muccum probant: hic aliquid de hoc excremento dicam. Oſtendam nimirum, Scholas penitus neſcire, quid ſit muccus, dum definiunt eundem eſſe cerebri pituitoſum, ac naturæ excrementum ſuperfluum: ac quaſi recrementum reſiduum, tot forte unciarum unico die, ab aſſumto cruore in digeſtionem cerebri neceſſarium. Quæ, ut alibi, Tractatu de Latice, itemque de cuſtode errante, ex profeſſo attigi: Hic ſaltem obiter demonſtrabo. Enim vero aſtiti, ubi Helleborus, turbith, nicotiana &c. tunderentur, & ſtatim, aliquoties ſternutavi, ſtillabantque nares copioſum muccum, nedum aquoſum; ſed etiam muccaginoſum. Statim quælibet anus cenſeret, quod ille muccus non prodiiſſet, ſi rerum iſtarum pollinem evolantem non hauſiſſem. Ergo non erat in capite antea; ſed fiebat. Si nimirum apertus erat canalis, & tamen non efflueret. Si ergo iſte ſalſus muccus ſit cerebri proprium excrementum, eſt reſiduum alimenti ſui ſecundarii, ibidem relictum, à finita ejus partis digeſtione. At nec iſtud: nam profluxiſſet ſponte ſua, & abſque odore rerum. Quod non. Igitur factum fuit, non ex ſuperfluitate alimenti: ſed ab alimento degenerante ſive degenerato. Cerebrum alioquin, excrementum habet, per modum aliarum partium ſolidarum, quod ſcil. inſenſili diapnœa diſpergitur in ambientem. Eſt autem muccus, per Tabacum aut alia ſternutatoria prolectus, planè ſimilis ordnario; ſed muccus ille violenter excitatus, non eſt excrementum digeſtionis cerebri: ergo neque muccus ordinarius. Fit autem celeriter, & plurimus; imò & abſque manifeſta ſtatim cerebri læſione. Alioqui, ſi defectu digeſtivæ degeneraret, neceſſario caput quoque male valeret. Sed conſequens eſt falſum: ergo & ſuppoſitum antecedens. Ergo eſt alia quædam facultas, præter ordinarium & principalem nutritivam cerebri, quæ ejuſmodi mue-

muccum parit, ad occurſum peregrini, inferique odoris, pulveris, aeris, vel obſtructionis ſibi internæ. Qui ſanè differt plurimum, juxta peregrini illius occurrentis varietates. In ſignum, quod ejusmodi facultas (quam cuſtodem nomino, tam laryngi, quam naribus præfixam) diverſimodè ab occurſantibus affecta, diverſos ſtatim pariat ſuis capſulis muccos, ex maſſa Laticis. Admiror autem, quod hactenus nemo has facultates tam in Larynge, quem in via, usque ad organum odoratus extentas, adverterit; ſed ruditer totum, transeundo, in cerebri pituitam ſit relatum. Excrementum itaque nocuum oſtentant Scholæ, inſciis ſibi parentibus genitum quidem: at nondum conſtare fecerunt, eſſentiam, exiſtentiam, aut quidditatem apparentem pituitæ, quartique humoris, quem pro columna rei Medicæ una erexeunt. Utinam ſit alter Samſon, qui duas bilis, unamque pituitæ collidat columnas, evertaturque palatium apparens, quod Cacodæmon in fraudem mortalium hucusque tetinuit.

BILIS MENTITUS VOMITUS.

CAPUT III.

1. *Inventio quatuor humorum lauta.*
2. *Falſam oſtendunt pituitam.*
3. *Bilis manſit indiſtincta.*
4. *Abſurdum in atra bile.*
5. *Quomodo probent bilem flavam.*
6. *Quid ſit amarum ac flavum, quod per vomitum ejicitur?*
7. *A Mechanica vituli.*
8. *Non eſſe fel, quod ejicitur.*
9. *Quadruplici errore naſcitur hoc amarum recrementum.*
10. *Elenchus Scholarum.*
11. *Objectio, cum petitione principii.*
12. *Probatur non eſſe fel, quod Tertiana rejicit ſub initio, argumento multiplici.*
13. *Stomachum famelicum, non trahere bilem è felle.*
14. *Cyſtis fellis caret ſuperno introitu.*
15. *Fel non ſufficeret cunctis Scholarum commentu.*
16. *Rationem non petendam ab igne.*
17. *Figmentum abſurdum, ad quod compelluntur.*
18. *Non poſſe ignem ſubſiſtere absque actuali conflagratione.*
19. *Pro aere fingitur humor privilegiatus.*
20. *Abſurda aliquot, utramque bilem ſequentia.*
21. *Abſurda aliquot comitantia pituitam.*
22. *Quid ſit, quod putant pituitam in cruore?*
23. *Qualiter Author in hoc à Scholis recedat?*

A Vita, & nimis radicata doctrina humorum, quam quæ arietibus leviter admotis concidat. Quoniam ab aſſuetis difficile receditur. Semel avulſa mali radix verruca eſt, timendum ne repullulet: quæ præcipue jam ubique germen obtinuit. Erunt quippe qui meliora neſcientes, ſe velut à Medendo excluſos cernent, & præ indignatione, veritati pulſanti occludent fores. Alii in ignavia conſenuerunt, meliora diſcere torpentes, cæteros præ ſe ſpernant. Ibo illis obviam. Enimvero cum Medentes cruorem in grumos denſari vidiſſent, conſiderarunt liquorem aliquem rubrum, & currentem, ſimulque alium, qui initio quidem cum rubro flueret, ſed mox ſponte ſtaret, & grumeſceret in gelatinum. Fuit enim iſta cruoris primitiva inſpectio & Anatome. Creditum quoque eſt hactenus, cruorem eſſe ſaltem illum rubicundum, fluxilemque liquorem. Neſcitumque, quod in Meſaraicis, nondum nactis fibris, ſpermatisque initiis, ac rudimentis, etiam ibidem eſſet verus cruor nondum vibroſus: eo quod non viderent coloretenus, cruorem in venis, ſub hepate, differre à cruore venæ cavæ ſupra hepar.

2. Ut itaque in aquam dimiſſo poplite, à virgine cruorem emitterent: obſervarunt cum gaudio, cruorem tinxiſſe immediatè aquam, & inſuper fibras quasdam, telarum araneæ velut ico-

iconem referentes. Unde incunctanter Scholæ pronunciarunt pituitam, jam viſu manifeſtam. Et noſtra quoque doctrina rixa de nomine cenſeri poſſet, niſi fibra poſt mortem cruoris appareret tantum. Nam & in cadavere, dudum à mortis frigoribus, inconcretus tamen cruor manet in venis, vivitque ideo tantiſper. Non enim lac hanc pituitam habet: quia in ſeparatione heterogeneorum, caſeum & grumos habet, quibus conſtringitur. De lacte namque & cruore loquor, prout ſunt entia, actu exſiſtentia integra, nondum ſeparata per corruptionem. Scholæ verò cruorem aſpiciunt, dum jam cadaver eſt, concretum, nec propriè illud amplius, cujus etymon habet, quoad fluit. Non magis quam homo mortuus, homo eſt cum particula alienante.

3. Addiderunt mox etiam, tertium humorum cruori, qui fel eſſet nec dum à ſeroſis, lotio, ſudore, & aqua cruori accidentaliter innatantibus diſcretus: nec attenderunt an amarus eſſet, meritoque titulo proprietates fellis poſſideret, nec ne. Sat illis ac volupe, quod eſſet liquor aqueus, vel tenuiter lutei coloris. Nam lex fundandi fel, erat in placito principiis Medicorum; non autem amplius naturæ.

4. Incidit in quatuor elementorum meditationem, deerat tamen quartus humor. Quocirca, ut numerus reſponderet elementis, quæ putabantur quatuor, atque ad ſingulas corporis propemodum conſtitutiones confluere, excogitatus opportune fuit humor quartus, terræ ſimilis ideo & ater, quem dum dudum fruſtra inquirerent, tandem proprio ac temerario auſu, à recocto igneo, & felleo, prodire eſt juſſus, ſicut bilis retento nomine, à flava, in atram degenerare ſit juſſa, & ab igneo liquore excogitato, prodiit terreus. Torridusque amaror (In vivis quippe, mox ad lubitum, torreri, aſſari, frixari æquâ importunitate fuit mandatum) in fel aduſtum, ſub tepore vitæ, aciditatem aſſumere volitum eſt Adeoque ex materia ignea, per actum ignis, & teporis, fieri frigidum atque terreum productum, immediate. In vitæ recalcitrant Scholæ modernæ interim, dum diſtillata quævis accuſant mutuatæ caliditatis ab empyreumate. Etenim ut atram bilem finxere priores, quæ numerum elementorum impleret, eam omnibus conjecturis, licet ridiculis, tandem ſunt aſſecuti.

5. Ita nempe flavam, per Icterum, & vomitus amaros, pro fundamento naturæ & artis introduxere. Quippe innatans cruori extravenato liquor, cum nullum prorſus amarorem referret, potuiſſent tyrones, vel ex tunc, de fellis natura dubitaſſe, ſi ſaltem digitum ſemel intinctum leviter deguſtaſſent. Quare dum Scholæ animadverterent, per vomitum flava ſimul & amara frequenter dejici, imo ſubinde porri ſuccum, diſſolutæ æruginis, vel lazurii infuſum, mentirentur: bilem certo certius ſtatuerunt. Nec de ea amplius diſputandum, ut neque contra negantem ejusmodi principia (de lotii autem bile, mox ſub uronoſcopia dicam) eamque deinde quoque lotio, ac ſtercoribus quibuslibet, etiam ſordibus aurium, & oculorum ineſſe audacter affirmarunt. Sed plenius hanc doctrinam confirmavit Icterus, quippe qui os & ſalivam amarore ſuffundit, cutis pruritum excitat citrinæ. Creditum eſt facile itaque, ex felle iſthæc univerſa mutari. Imo ex felle aduſto, & peccante, tam quantitate, quam qualitate, omnes ejusmodi morbos cutaneos, vitioque hepatis, plus juſto fellis pariendo, affirmarunt. Quibus nempe circumſtantiis ſat ſuperque bilis exiſtentiam, ac neceſſariam aſſociationem ſe probaſſe ſunt ratæ. Hinc deinceps ortum eſt ſomnium, quod illos quatuor ſimul humores, in eſſentia permanentes connexuit, atque inde unicum ſanguinem ex illorum conglomeratione prodire, rurſusque ſingulos humores à connexo, concretoque cruoris reſilire, quoties luctæ elementali, intemperieri videlicet, vel laxativorum votis placeret.

6. Ego jam meas & quotidianas obſervationes vulgo lubens narrabo. Inprimis namque ſi copioſior, durior, vixque ſat maſticatus cibus in cœna ſit ſumtus: manè pro in frequenter vomitus flavus, amarus, ſpecie vitelli ovorum, vel alias inſtar olei, è ſemine raporum expreſſi, ſuccedit: Inde itaque prius conjeci, iſtud fieri digeſtionis ſtomachalis errore; non autem vitio hepatis, defectu ſanguificationis, aut bilificationis abundantia Siquidem non rarò, eodem

vomi-

vomitu, malè digeſti & maſticati cibi, partim in flavam ſaburram converſi, ſimul ejici conſpiciuntur. Dein conjeci, ſtantibus regulis ſanguificationis, ejusmodi flava & amara recrementa, nec bilem, nec fel, multoque minus partem cruoris conſtitutivam eſſe, quod necdum è ſtomacho eſſent elapſa, neque ideo Jecoris ſanguificationem experta. Cum ſcirem, nil à ſtomacho ad Jecur, niſi per longam moram & venarum Mezaraicarum venulas. Qua propter pariter, neque à Jecore iter eſſe ad ſtomachum niſi per eaſdem vias admodum remotas, & credendo impoſſibiles. Præſertim dum integri, malè ſubducti cibi, unà cum flavo atque amaro vomitu prodire cernantur.

7. Didici præterea vituli exemplo, & oculari inſpectione, hanc flavam ſaburram generari in ſtomacho malè diſpoſito: atque in duodeno magis regulariter temperatis brutis. Cum etiam naturaliter, in Ileo, flaveſcant aſſumta lacticinia. Vitulus namque, duntaxat lac maternum bibens, oſtendit mox à nece, quod lac ſtatim grumeſcat in coagulum aceſcens, & liquorem aqueum acidum: utrumque caſeis parandis expetitum. Hoc inquam coagulum, ſtatim dein in ſtomacho, lactis albedinem deponit, fit fuſcum, ac in duodeno, & ilei initio, flaveſcit; dein in progreſſu, magis ſaturate flavet; ulterius vero plane citrinatur; circa monoculum inteſtinum autem, virideſcit. Poſtremo ſtercoreſcit. Dicant ergo Scholæ, an colores iſti à flava & porracea bile fiant? dum interim ita mutentur, ante adventum in hepar? An verò hi colores fiant à proprietate inteſtinorum?

8. Infantes pariter, ſucto lacte, ſtatim citrinam cacant merumque diceres fel, & infantulos omnes, primo ſui initio bilioſiores, viris ſeipſis, fateri coguntur Scholæ; quos tamen ætas, cibus lactis, puſillus calor, continua dormitio, & exercitii carentia, à bilis ſuſpicione excuſant. Sin autem tormina patitur infans, ſive acidorum ſymptomata, præſto idem ſtercus citrinum mox virideſcit, tantoque magis, quantum longius à ſanitate receſſerit. Unde manifeſtum fit, tam in nobis, quàm in brutis, lac, propria digeſtione, citrinum fieri, omnem videlicet cremorem ſpontaneo naturæ, & corruptionis filo, labendo ad excrementum, ac ſuopte motu flaveſcere propria ſtomachi & inteſtinorum opera. Ac ſub errante vi digeſtiva, facillime alienari, flavere, virere, & diverſos ſortiri ſapores. Non autem quod propterea vel ſit, aut fiat. Fiunt namque hæc in inteſtinis, extra officinam hepatis, & à facultatibus alienis, nec in ſtabulo, ſanguificationi demandato. Siquidem ſi vel ſit pars conſtitutiva cruoris, eo ipſo fit etiam in loco, & materia, qua cruor generatur, non autem in inteſtino. eſſet namque prima lactis mutatio, in vel flavum, vel viride, idque naturaliter: atque inde in cruorem.

9. Flavus ergo cremor iſte, mox in duodeno, ſponte proficit, iſtoſque colores, non humorum fictorum? ſed naturalis excrementi, induit. Quocirca nec mirum, idem ſtomacho evenire, ſub quocumque culpæ reatu, diſtricto. Nimirum totum cremorem contentum, ſtatim in vitioſum, amarum atque flavum chylum traduci, quod in Ictero ſtatim occurrit. Interim in decurſu chyli, per Ileon inteſtinum, ſugitur in venas, quicquid nedum naturæ finitimum, parandoque cruori conveniens, Archeus cenſuerit; verum etiam, totum ſimul ſerum, unà verſus hepar adſcendit. Sin itaque chylus, circum ſtomachi ſepta, excrementi vultum præmaturè aſſumat, errore digeſtivæ præventus: ſignificatur vel Pylori offenſio, vel digeſtivæ error, cibi aut cremoris vitium, vel mora nimia. Ideoque ſenſiſſe fermentum vitale fellis, præpoſterum, ac malè applicatum. Sæpe ſic namque contingit benevalenti, quod oblatus cremor probus, riteque in ſtomacho ſubactus, à ſcopo naturæ alienetur, oblato poculo laxante, totuſque per iſtam tyrannidem, in Inteſtinis, fiat amara & flava putrilago. Quæque licet cadaveroſa ſit recens è cruore parta, propter tamen ſui amarorem, ac virus ſolutivi, haud deguſtatur à canibus, ut neque à ſue, aliàs à ſtercoribus minus abhorrente. Sentiunt nempe, amarum ſubeſſe virus pharmaci, longè è ciborum, cruoris, atque carnis bonitate alienum.

10. Elenchus ergo ſit. Venenatum pharmacum de cibis, potu, & cruore, patravit amarum laticem: ergo fel eſt, & bilis. Itemque ſtomacho malè ſe habente, patravit excremen-

crementum amarum: ergo eſt fel, & bilis in hepate procreata, & in ſtomachum indirectis tubis, transfuſa. In diſcretum planè figmentum, quod bilis ſit pars intenta per naturam, & à Jecore fabricaretur, quæ paſſim à corruptione ſolutivi pharmaci, vitioque digeſtivæ, in cholera, dyſenteria, &c. naſcitur cauſis propriis. Quaſi proles, effectus, fructus, & producta errorum, ſint pars conſtitutiva cruoris noſtri. Igitur quod Scholæ nominant partem cruoris nativam, comparem cum putrente chylo, ac bilem ſive fel, id totum eſt merum excrementum, ab agente naturali, malè diſpoſito, alienatum, & degener. Sic etiam aurium ſordes, fel erunt, ſi flavedo & amaror ſufficiant, ut fel dicatur. Quo dato, jam flavum, quod per vomitum, ut ſtercus, rejicitur, conſanguineum & de familia cruoris erit.

11. At ſaltem volunt Scholæ flavum, & amarum, ſubter tertianæ initia rejectum, fel denunciare infallibiliter. Probant nempe fel, ex Tertiana: & hanc iterum probant à felle rejecto, eſſe felleam. Inprimis non conſiderant: Sive ejuſmodi vomitus ſucceſſerit à paroxyſmo febrili, ſive demum benevalenti, ab inordinata cœna, &c. Quod tamen proinde non mutetur proprietas, aut natura illius excrementi. Alioqui tanta meracæ bilis ejectio, importaret Tertianæ peſſundationem, ſi hæc à bile cauſaretur.

12. Quare nec bilis eſt, neque fel: ſed merum ſtomachi, & jejuni, excrementum. Quia quod initio Tertianæ ejicitur flavum, non venit de Jecore aut felle, adeoque de officina bilis; ſed venit non eminus ab orificio ſtomachi, ubi ſcilicet ejus eſt nativitas. Non autem de hepate: cum febrim nec tollat, nec diminuat ſaltem. Itemque deberet per ignota compita deduci ab hepate ad ſtomachum. Quarum nec facile, nec præſto (prout alioqui præſto adeſt in ſimili vomitu, & cholera,) nec tuto, nec impermiſtum poſſet eò pervenire, longeque tutius à felle, in inteſtina: & ab hepate, retrorſum per venas Mezenterii, quam ad ſenſibile ſtomachi orificium transportaret. Procul nimirum, tam bilis officina mentita, quam ipſamet Tertianæ ſedes collocantur à ſtomacho, ut hic ſit ordinarium, in hiſce malis emunctorium. Cur ergo fel ad ſtomachum potius, quàm ad inteſtina, longè proniora, & aptiora defertur. Nam ſi alibi quàm in ſtomacho ſit generatum illud amarum excrementum, impertinenter prorſus, reoque ductu defertur ad ſtomachum. Itemque ſextuplo plus, ſæpè unico vomitu rejicitur hujus flavæ & amaræ ſaburræ, quam ferat capacitas folliculi fellis. Qui proinde hoſpitium illius fellis eſſe non potuit, ut nec capacitatem in hepate, pro ſui generatione obtinere, nec hoſpitari inter hepar & ſtomachum, abſque lethali noxa, confuſione plena. Sin verò ſit fel, & productum ipſius ſtomachi: jam ſtomachus fellificationem ab hepate furatus eſt. Jamque alio hoſpitio, ductore, & æquivalente fabro, fiet bilis, ac fel extra hepar, quam quo univocus ſecum cruor paratur. Aut certè nulla bilis eſt de eſſentiali compoſito cruoris. Fortaſſis ergo hæc bilis, hocque fel, quod rejicitur per vomitum, anomalo loco, & errante fabro fit? Atque ideo neceſſario, nec bilis erit, nec fel. Atqui nondum de alia bile cruoris conſtat. Injurium eſt ergo cruori hujuſque innatæ bili, ſi qua eſſet, fundari, ac probari, per excrementum, quod nunquam principiis, aut officinis bilioſis eſt paratum. Imò exin par Jus, & licentia eſt, quicquid bilioſum ſuſpicatur, comparari in eſſentia, colore, ſapore, & efficiente, huic excremento virulento, per vomitum excreto, in Tertiana, aliiſque nauſeis, itemque illi, quod in cholera tam ſurſum, quam deorſum, atque in ſolutivis, continua fabrica expellitur. Adeoque jam ex hinc liquet, anteſignanos bilis Inventores, temerario & conſulto auſu, introduxiſſe bilem, pro cruoris elementali appoſitione (quam compoſitionem vocant,) falſoque aſſeruere illum flavum & amarum evomitum, eſſe fel, & bilem, de efficientia Jecoris, & conſtitutione cruoris. Etenim quam incertus & ſtupidus eſt finis, genitor, ſeparator, miſſor, ductor, via, & canalis, quibus iſta bilis ab hepate ad ſtomachum, retrogrado motu delegaretur? Niſi malint ſtulta horum eſſe obſequia, & neceſſitates. At nunquam hæc examinarunt Scholæ; verum celeri trans pontem lutumque pede prætererierunt, unde anxietates ab abſurdis formidabant, quaſi ſoli lucro inhiantes: quæ tamen majori emolumento indagaſſent, quàm quod quotidie ad

ſcripta

ſcripta Galeni ſuas centurias ſuper addidiſſent. Neq; enim minus differt excrementum à cruore, quàm cadaver ſuis, ab homine. Nam cadaver vixit quandoque; excrementum autem iſtud nunquam. In Jecore autem nullam formari bilem jam probatum. Sin bilis quoque alibi, quàm in Jecore fiat, ex ſuppoſito Scholarum quoque, non erat vera bilis: multoque minus, ab illius (excrementi ſcilicet) eſſentia, probabilis erit bilis eſſentia. Quod ſi vero bilis, aliquo pede, in familiam excrementi originaliter intraverit, jam eo ipſo, erit humor alienus à bile; quam nihilominus ſeriâ intentione, per naturam noſtram intendi, parari, & optari Scholæ jubent, tanquam per elementalem neceſſitatem commonitæ. Saltem intelligere nemo ſanæ mentis poteſt, cur venæ ſtomachi (quas nullum prorſus unquam chylum ſorbere poſſe, demonſtravi alibi allicient ad ſe, velut amicum, quod hepar, quodque venæ, ac tota corporis œconomia, exilio dignum, ſerio ſemel averſata ſunt. Cur videlicet tam flagitioſa ſarcina, aliunde genita, notha, atque peregrina, duceretur ad ſtomachum; qui cordis ſenſum, nobilitates, paſſiones, atque teneritudinem poſſidet. Inverſo ſanè, confuſoque rerum ordine, ſordes, ad cordis rhytmos exprimens, viſcus, detruderentur, ſi aliunde, ut exotici ad optarentur. Quis ille amens ac devius, ductor, qui talia ad ſtomachum detrudat? Ceſſat enim jam terminus bilis, dum reliquiæ heſternæ cœnæ ſupponuntur malè digeſtæ, & non maſticante dente rejectæ adhuc integræ, flavæ tamen, & amaræ. Neque enim correlativa ſunt, quod multa bilis efflueret in ſtomachum, quoties hujus aliquod notabile adeſt vitium. Poſt liberalem enim turgidamque cœnam, pro-ut & febrilem acceſſum, adſunt paria inappetentia, famis tolerantia, ructus amarus, nidoroſus, nauſea, pondus, vertigo, &c. Quapropter iſta, & à ſimili orta matre, facile credendum. Adeò (quod in titulo promiſi) non ſit niſi mentitus bilis vomitus quo bilem creduliter perſuaſerunt primi humorum inventores.

13. Ajunt quoque, & bilem ideo è folliculo fellis, ad ſtomachum trahi famelicum. At quam ignavo judicio id ſtabilitum, quodque ſordes retrogrado pulſu repetantur ad ſtomachum, dicant Philoſophi. Non enim fames appetit ferrum, aut glaciem; ſed tantum fertur ad objecta comeſtibilia, unde alimentum ſibi ſperat natura. Non autem fertur promiſcue in quælibet. Sic nec appetit natura, quod ſemel ut reprobum excreviſſet. Sciens non quidlibet è quolibet fieri poſſe. Nec ideo ſperat, vel ſpectat ab excremento alimentum, Quod nec ideo appetit, nec allicit ad ſe. Atque utinam id Scholæ conſideraſſent, ante bilis temerariam doctrinam. Concedo quidem, per inordinationes ſubinde ſequi inordinata, confuſaque obſequia. At non proin admittam, è parvo fellis folliculo, ſextuplum depromi pro vomitu, ut neque temere quicquam ad ſtomachum trahi: cum ipſummet fel ſit viſcus nobile, & vitale; prout alibi.

14. Quapropter ſubinde curioſius tentando, inſpexi cyſtidem fellis: nullumque tamen meatum supernè patere, è Jecore ad fel, comperi: Idque pro facto ſuppono in Jure. Quare etiam cenſui, fel non fieri ab hepate, ſed in propria capſa, de puro ſanguine Jecoris, parari materialiter, & efficienter, à proprio fellis Archeo. Saltem ſi inſenſilis aliquis porus ſit, qui ab hepate bilem inſpiraret (quod non) in capſam fellis. Quare ergo os, ad exitum fellis, quinquagies ad minimum, plus patet ejiciendo, quam intrando felli? Siquidem nullus à tot ſeculis introitus adhuc, per oculum, luſtrari potuit. Nonne & hinc pervia eſt confirmatio, quod fellis orificium, in inteſtinum jejunum, tendat duntaxat ad inſpirationem ſui fermenti, Vitalis. & neceſſarii?

15. Fel namque in Tertiana, nunquam ſufficeret tingendæ urinæ. alvi ſcoriis, alimoniæ quoque quotidianæ, quamque pro cruoris ſubſiſtentia requirunt. Inſuper ut nec

pro abundantia, quam alternis diebus, ſubter initia acceſſuum evomunt, etiam ſobrii. Nonne enim ex hinc didiciſſe debuiſſent, quod quicquid bilem vocant, ſit merum excrementum, ex conſtitutione morboſa procreatum? & quod ſic eſt procreatum; non poſſe ſtabilire quidditatem cruoris, bilis, aut fellis? Quippe cui jus nullum judicandi quaternarii neceſſitates, pro cruoris integritate, & appoſitione, loco compoſitionis? Simul atque enim ructus acidi redduntur ſtomacho, ceſſat infauſti illius, & amari recrementi præſentia in ſtomacho, ex chylo deturpato. Abeuntque ex tum idcirco ructus nidoroſi. Bilis ergo ficta eſt in ſtomacho, per quam, bilem hepatis, æqué fictam, ſtabilire originaliter contendunt Scholæ, oritur ab inordinatione ſtomachi; non autem ab intentione naturæ, pro cruoris conſtitutione. Tota ergo eſt excrementum, maleque quadrat alteri bili, fictæ in cruoris compoſitione. Quippe quæ nunquam probabitur intra naturæ limites, cum ejus nulla præſentiæ premat neceſſitudo. Fel enim, viſcus eſt vitale, ac ſummè neceſſarium. Quapropter nec temere ſynonymum humori, aut excremento eſt annumerandum, ut neque pro parte cruoris cenſendum.

16. Etenim elementa ſe invicem deſtruere & vorare repetitim, ajunt. In probatione autem defecere hactenus. Solum autem allegant ignem artificialem, quem putant aquam & aerem in ſe convertere, quoties non cernuntur ea amplius. Sed deficiunt in theſi propria. Nam docent ignem, aquam in ſe, & non in aerem convertere. Stultaque eſſet ignis actio, quæ non pro ſe, ſed pro aere laboraret. Imò licet aqua ignem extinguat: nunquam viſum tamen, quod è converſo ignis fieret aqua. Sat enim putarunt, ſtatuiſſe, nec probaſſe ſuas theſes. Inter humores autem, quem igni aſſimilatum volunt, aquam oſtendunt, non acrem, mordacem, ut neque ſalem amaram, ſed modeſtè ſalſam: Quamque alibi vocant cruoris ſerum: deſumto ab aquea parte, lactis etymo, Vocant inquam bilem, igni reſpondentem. Jubent nempe, elementa ſuis parere deberé ſomniis, Etenim Scholæ, interrogatæ ſerio, ajunt, bilem eſſe humorem merè igneum, ac felleum, eò quod componatur actualiter à prædominante igne, Ego verò ſilens ad has nugas, ſtupeo, dum innatans cruori aqueum ſerum aſpicio.

17. Addunt quoque; Ignem verum in bile ſupprimi, tanquam à forma mixti larvatum, ac frænatum. At credat qui volet: quod forma bilis, ex mero ignis dominio ſuſcepta, ut igneos elementi effectus in nobis proferret, coerceret ita ſui productum, in quo actualiter lateret, ut actu prorſus frigeret, & ſeorſum ſit ens, ac merè aqueum.

18. Reor ideo, atque ſcio, ſi tantillus ignis actualis eſſet in miſto, quod ſtatim ab adjunctis ſuppreſſus periret. Imò ſi nihilominus vi heteroclita perſiſteret ſoſpes ignis: ſaltem nequicquam veneraret formam aut corpus illius miſti, quin abſque reflexione, aut conniventia, totum cremaret & abſumeret pro ſui indole. Itaque vel ignis ceſſaret, vel miſtum neceſſariò periret, nec poſſet forma bilis alterutrum impedire, Etenim hactenus viſum non fuit, quod artifex, qui vitrum, teſtas, lateres, aurichalcum, &c. per ignem parat, queat uſquam aut unquam ignem terræ, aquæ, & aeri copulare, ut inde ens aliquod miſtum conſtituat, multoque minus, quod ignem cœlo defluum alliciat, aeri connexerit, aquæ & terræ, Mirum itaque, quod in adynato, tota vis Medica baſin ſtabiliat hactenus, Tantoque mirabilius, quod ad ſurda hujus-

hujusmodi ſomnia, totus mundus velut ſopore ſtertuerit, cunctosque credulitate dementarit. Tantoque mirabilius, quod crediderint ignem ſub aliis elementis in miſtionibus ſuppreſſum, adhuc nihilominus perſiſtere incolumem. Ubi tamen ſat norunt, & animadverterunt, omnem mox ignem, quoties à comburendo ceſſat, vel aquæ jungitur, ſtatim perire, & in nihilum redigi. Etenim ſi ſpiritum vitalem, ſive auram æthercam, loco ignis attuliſſent, venia dignæ videri poſſent Scholæ: Sed maluerunt in Epimenidis ſomnio dementare, quam humorem igni parem, non reperiſſe. Ut juxta concepta mendacia, humorum exſurgeret quaternarius.

19. Pro aere enim, privilegiatum finxere humorem, qui non eſſet excrementitius, more duorum ſociorum. Ideoque hos ſubinde nutrientes, plerumque tamen ſuperfluos, ſi non etiam ſcorias appellant.

20. Utiles verò, poriſſimum eo nomine: non quidem quaſi alant partes ſpermaticas, præter thecas cyſtidis fellis, & Splenis. (At miſerrimma ſaltem membra, quæ ſolis paſci excrementis cogantur, & cedere renum privilegio.) Utilitatem autem bilis notant ridiculam, quod anum ſtimulet, atque urinam. Cum interim pallidæ urinæ; ſint incontinentiores tinctis. Imò alvus Ictericorum (quam bile privari ajunt propter cinereas ſordes) ſat eſt laxa ordinatio. Atqui cum tres humores, qui cruori ineſſe finguntur, non differant à ſeipſis rejectis, niſi ſola ſuperfluitatis infamia: non poſſet non ipſum radicale nutriri per excrementa: ſi utraque bilis, & pituita, eſſent alendo. Ut autem copia bilis (quam ajunt quotidianam) ſupputetur quodammodo. Alterno ſaltem die in Tertiana, per vomitum rejicitur larga quantitas, præter adhuc ejus quotidianam conſumtionem, quam dicunt alendo neceſſariam. Imò clarius elucet copia hujus bilis fictæ, in Ictero, quem definiunt ſola cyſtidis fellis obſtructione. Adeo ut tum lotium ſit nil, niſi merum fel, totusque habitus, & internæ partes, intimæ, & extimæ, fellea. Quæ cum nil putentur, præter bilem non amplius per alvum ejectam. Cernitur hinc, plus triplo ſaltem bilis generari quotidie, quam cruoris ex tribus ſimul aliis connexi. Malè memores, quod ſextuplo plus tincturæ, per urinam ſolam Icteritiam recedat, quam alioqui in ſano, alvus & urina addunt ſimul. Unde ſaltem ſequitur, Icterum non ſolam eſſe fellis obſtructionem, quam putant. Clauſo enim fellis orificio, ſtatim fel totum cruorem (ajunt) quantitate ſuperat. Nec enim porracea aut æruginoſa (qualis è ſtomacho frequens prodit) in Ictero, valde crebra eſt.

21. Pituitam porrò, cum cruore, per venas ferri ajunt, & tandem in cruorem mutari. Adeo, ut tam in venis, quàm in hepate, conſtituant propriam cruoris officinam, atque efficiens promiſcuum. At ſaltem humorum deficit quaternarius, ſi flava bilis non differat ab atra, niſi ſola inſpiſſatione recoctionis, & pituita non differat à cruore, niſi tepore ac fotu. Non enim caro toſta, à [illegible]da ſolet diſtingui ſpecie: Quare nec pituita à cruore diſſentiret, niſi ſola maturitate, ut poma immatura à maturis.

22. At nunquam potuere pituitam in venis oſtendere, niſi fibras, quæ ſe à venæſectione, in aqua tepida, ſecernunt. Adeoque nec ante mortem cruoris eſſe, aut videri incipiunt. Quamdiu enim ſanguis eſt alendis partibus utilis, ejus pars ſolidior à reliquo corpore ſui erat indiſtincta. Quia erat compoſitum verum & integrale. Id enim in naturæ ſyſtemate utrobique obvium. Nam cum natura agat ob fi-

ob fines, Authori ſuo notos: ſemper una pars ſuſcipit promtius. Archei impreſſiones, quam altera. Finis enim cruori fuit, ſolidorum nutritio. Ideoque ſoliditatis gradus paulatim anhelat & acquirit. Itaque cruor, mox atque in Jecore perficitur, parte ſui maturiore, magisque ſpermatica, albas fibras, atque deſiderati coaguli homogenei initia aſſumit, quas prius in Meſenterii venis non habebat, ut patet in dyſentericis. Eſt nimirum cruoris pars optima, & perfectiſſima ideo, quam Scholæ pituitam vocant, quamque ſolidiori ac ſpermaticæ conſtitutioni affinem ſcio. Scholæ inquam, pituitam, cruditatis, ſenii, atque defectuum filiam nominant, etiam in puero, juvene, ac viro.

23. Diſſentio nempe & in hoc, à Scholis: utpote pro pituitæ probatione nil niſi mucum, meras ſordes, & ſcorias, ſpectanda offerunt: qualis ſæpè per vomitum & ſedem ejicitur, deficiente ventris culina. Etenim ſæpè abraſum à poculo truculento, ut & narium mucum, quique pulmonum quocunque vitio exſcreatur, pituita ſunt mera Scholarum. Quæ ſcilicet, per ultimæ digeſtionis errores, parantur ſordes, à cauſis morbificis. Eſtque tanta Scholarum hebetudo, ut cum ſuo Galeno damnent cibum nervorum, membranarum, tendinum, &c. eò quod putent pituitæ eſſe matres. Nec attendant, quod partes ſimilares, ac primæ conſtitutionis ſint ſpermaticæ naturæ: easque indiſtincta prorſus confuſione vocant pituitoſas. Neſciæ, aut ſaltem immemores, quod proximè nutriamur iisdem, quibus conſtamus. Adeoque ſi partes homogeneæ, ſimilares, ac primæ conſtitutionis damnentur ab Humoriſtis, tanquā pituitoſæ, alterutrum ſanè neceſſe eſt: vel Scholas neſcire, pituitam, ab humore ſecundario atque ſpermatico diſtinguere: vel planè nullam eſſe in cruore penitus pituitam. Idque quod in cruore pituitam ratæ ſunt, eſſe initium, ac fundamentum ſecundarii, & proximi alimenti ſolidorum. Nunc de bile flava, quæ in urinis ſupponitur, dicendum cum præteritorum ſæculorum admiratione, & craſſa ignorantia.

UROMANTIA VETERUM.

CAPUT IV.

1. *Vrinarum diviſio.*
2. *Paracelſi non inepta obſervatio.*
3. *Authoris ſcopus.*
4. *Erratum hactenus in judicio, de lotii circulo.*
5. *Vnde circulus in urina?*
6. *Sententia Galeni ludicra.*
7. *Probatur non ineſſe fel lotio.*
8. *Scholarum incogitantia.*
9. *Quid urinæ flavedo indicet?*
10. *Nil bilis, aut fellis ineſſe lotio.*
11. *Triplex in hoc error.*
12. *Petitio principii.*
13. *Non rapi bilem è lotio, ad cerebrum.*
14. *Aliquot abſurda comitantia.*
15. *Ab Anatome.*
16. *Ab Ictero.*
17. *Quid fundamentaliter deſignent urinæ aqueæ, repente poſt tinctas, in febribus.*
18. *Vrinæ prognoſes hactenus fuiſſe mera ſomnia.*
19. *Deficit canalis.*
20. *Sub motuum diviſione.*
21. *Nubecula urinæ, an deſignet pituitam?*
22. *Cuncta in nobis coquuntur unico fine, nempe ut alant.*
23. *Cur Spleni duplex fermentum?*
24. *Quid ſit illud, quod Splen quandoque in ſtomachum eructat?*
25. *Sublata cauſa, non tolli quemlibet effectum.*
26. *Quid dicat urina confuſa?*
27. *Vnde cruditas in lotio.*
28. *Cur ſtranguria vix ſanetur in ſedibus.*
29. *Vnde ſedimen bolare.*

30. Er-

30. *Errores circa contenta, tam propria, quam aliena, alibi de Duelech.*

31. *Nova adhuc methodus judicandi lotium ex pondere.*

ENimvero Scholæ, pro lotii ariolatione præſupponunt materiam dilutam, ſive aqueam: Ex hujus oppoſito, craſſam, ac dein mediocrem. Itemque confuſas, turbulentas, opacas, prout etiam claras atque perſpicuas. Confuſarum autem quædam, per calefactionem redeunt in priſtinam diaphaneitatem: aliæ, permanent turbidæ. Quædam denique ſemel clarificatæ, turbantur mox iterum: aliæ verò difficulter. Secundo, conſiderant colores fere omnes, ab aqueo, albo, lacteo, & craſſo: itemque ab aqueo pellucido, in ſubnigrum uſque: Tertio, ſpeculantur contenta propria, & aliena. Aliena nimirum voco, ramenta viſcida, cruenta, arenas, calculos. Eaque vel matulis mox affixa, vel ſidentia libera. Propria verò ſunt, quæ fere ordinario, ex confuſis præcipitantur, vel perſpicuis innatant, in ſuperficie, paulo ſubter eam, in medio, circa fundum, vel ipſi fundo incumbentia: illaque vel cohærentia, vel divulſa. Quarto, conſiderant ſpumam, & bullas. Quinto tandem, attendunt circulum.

2. At Paracelſus, urinæ corpus inſuper diſtinguit in urinam cruoris, potus, & miſtam. Cruoris, dicit, ſi pridie veſperi, & noctu, micturiens mane, nondum biberit. Urina autem potus ſit, quæ à multo & holigophoro potu eſt collecta. Miſtam quoque vocat, ſobriorum, ſive temperatorum. Porrò quod de urina Alcolita, & tartarea fingit, Tractatu de Tartaris manifeſtabitur.

3. Inprimis proteſtor, me non contendere uſpiam, quæ bene ab avis ſcripta ſunt, recenſere, multoque minus caſtigare, nec præcepta de urinæ judiciis tractare, nec aliorum inventa explicare, nec Apologum agere. Sed tantum detegere cupio Scholarum antiquatos errores, ex fictis humoribus oriundos, nec juniores poſthac abducantur, juxta ſomniorum credulitates. Primo ergo recenſebo errores de circulo urinæ; dein commiſſos in coloribus; tertio, qui in eneotemate contingunt. Ac quarto, tandem illos propalabo, qui in coagulationum, ſive contentorum judiciis obvenere. Unde quilibet facile intelliget, judicia, & prognoſes urinæ hactenus ſtetiſſe abſque judicio, & fundamento. Miras ſcilicet Gordonii impoſturas, ignaro popello, ſub falſo haruſpicis titulo venundatas.

4. Inprimis ergo in circulo urinæ ceſpitatum eſt, cum hactenus neſcitum ſit, quare ſæpius circulus ſit alterius coloris, quam corpus lotii reſiduum. Putatum nimirum, circulum à reliquo urinæ corpore ſeparari, velut pinguius ab aquoſo, vel tanquam coloſtrum à lacte, cui innatat. Interim quanquam agitata urina, extemplo tamen idem circulus, qui erat ante, apparet, ne quicquam de circulo ulterius, extra ſuppoſitos terminos, indagatum eſt. Vident quidem, ſæpe rubicundiorem circulum, magiſque ſaturatum, quam color ſit in reſiduo urinæ corpore: imò rubicundiorem, magiſque intenſam flavedinem plerumque carere circulo, diſtincto ab urinæ colore: Ne quicquam tamen indagarunt, unde circuli & urinæ iſta eſſet varietas.

5. Attamen nec proinde circulus eſt color, falſo quidam apparens, falſaque ſui ſpecie oculos illudens. Neque enim alioqui poſſet ſubflava urina rubicundiorem, magiſque intenſum colorem edere, per nudam ſui reflexionem, ſed potius ſubflavo pallidiorem pingeret, ſi circuli color tantum eſſet apparens à reflexione. Itaque ratio alterati coloris, in circulo lotii, pendet revera ex ipſomet corpore lotii. Adeoque circulus ſolus totam conſiſtentiam, colorem, & lotii transparentiam indicat, quia continet. Quod lignum nephriticum docet inſigni exemplo. Hoc lignum enim, aqua pluvia maceratum, ſi dein ejus infuſionem lateraliter inſpexeris, rubeum totum in ſui corpore eſt; ſed habet circulum lazureum, utcunque decoctum, vel infuſum iſtud maceratum, pro lubitu commoveris turbide. Apparet nempe ſic rubens color cruoris, lazureus trans venam inſpéctus. Ita quoque cæruleus color, in circulo decocti Nephritici, lazureus eſt quidem, ſed

multiplicatus nigricat magis, & ex obſcuro rubeſcit, quia tam cæruleus quàm flavus, magis ad album tendunt, quàm rubeus, trans vitrum vel venam, è diametro viſus. Eodem modo, in corpore lotii? rubeus color, ſimpliciter talis, qualis in circulo apparet: qui refractus, ex transverſo urinæ. non ita in circulo citrinus eſt. Circulus itaque eſt coloris verus index, in transparentibus; in opacis autem, vel turbidis, circulus non apparet.

6. Quantum verò ad lotii colorem attinet, Scholæ ajunt, urinam aqueam, tenuem, pallidã, eſſe ſignum deficientis digeſtionis, prout flavedine manifeſta tinctam, bonæ digeſtionis indicem, Galeni eſt. A media nocte reddo lotium, quod dum cerno nondum debita flavedine tinctum, ad ſomnum redeo. Ac poſt duas tresve horas abinde experrectus, iterum mejo, & urinam debito ſaturatam colore reperio. Unde conjicio, abſolutam digeſtionem, & flavam bilem felleam, lotio jam affuſam. Hæc Scholarum moderna etiam doctrina eſt.

7. Ego tamen adhuc dubito, an lotii flavedo uni ſemper tribuatur cauſæ: cum inconſtanter, nunc digeſtioni peractæ, nunc verò miſtæ tribuant flavæ bili. At ne errent, utrumque junxere. Ego itaque cùm neminẽ reperirem, qui ſe in hoc diſtinxerit, utrũq; explicare cogor. Etenim urina febricitantis flavior, quàm bene valentis: hujus tamen digeſtio longè eſt vegetior, quod extra controverſiam eſt. Ergo ſola urinæ flavedo, abſque eneoremate laudabili, fallax digeſtionis bonæ ſignum eſto. Deinde ſi unica ſaltem fellis gutta in duabus libris lotii fuerit, tota amaricat: atqui urina etiam citrinans, & crocea nunquam eſt amara: ergo non recipit fel ſibi admiſtum, nec ejus tinctura eſt ex felle.

8. Equidem ſi Scholæ, per ſapores, de rebus judicant: cur tam parum ſolicitæ, quod nunquã id de urinis tentarint? An enim ſola ſufficit flavedo, ut fel in urina judicetur? Vel an Medico decentius eſt, falſa docere, & aſſerere mendacia, in perniciem ægri, quam propriam urinam ſemel degustaſſe? cum nec quidem ſaturatiſſima urina Icteri, quicquam amaroris præferat. Fastus ergo detegit juſtum Scholarum errorem.

9. Saltem ex verbis harum indubium eſt, quin lotio tinctura ſub finem digeſtionis addatur. Quod ſi ita ſit, cur exin ſaltem non agnoverunt, flavedinem lotii non à bile, aut felle; ſed aliunde, advenire? Quia ſi bilis in ſanguificando fieret, unà cum cruore, & urina, & ab initio ſimul urinæ connata, & inſperſa, urinam tingeret: nec bilis eſſet ultimum conſtitutum in Jecore, ſi eſſet pars cruoris conſtitutiva, ejusque ſuperfluum confeſtim emungeretur cum urina, nec ſeparatum ſibi ad tempus faceret hoſpitium. Aut ſi id ratum ſit, deberet ſaltem iſtud hoſpitium nominari, & per anatomen occurrere, ac inveniri. Sed cùm flavedo, in lotio Galeni, ſit poſterior lotii corpore, denotatur locus ultimi Ilei, ubi cum jam cremor incipit ſtercoreſcere, aliquid ſtercoris liquidi inde trahitur, per venas Meſenterii, in fine Ilei, quod lotio inſpergitur ad ſuos fines (prout ante de febribus, & alibi de Lithiaſi utile,

10. Quod autem flavedo lotii ſit ſtercoris illius liquidi, & nullatenus fellis; nedum guſtus lotii; ſed & diſtillatio, manifeſtè comprobant. Siquidem fætor illius emergit diſtillando. Quorſum autem ſtercus liquidum conveniat lotio, locis citatis docetur. Sufficit modo, quod vel tenuiter diſrupto felle avis, aut piſcis, utcunque optimè eluatur; attamen amaror remaneat. Itaque ſi tantillum fellis ineſſet urinæ, vel latici, qui cruori innatat extravenato, inexcuſabilis eſſent amaroris. Sed conſequens eſt falſum: Ergo & Antecedens.

11. Itaque tripliciter in hoc erraruntScholæ. Primo, dum flavum & liquidum ſtercus, lotio miſtum ignorantes, bilem putant.

12. 2 Quia ex flavedine ſola, & ſubſcribendi aſſuetudine, bilem conjecere. Quaſi nil croceum, quod non etiam in nobis eſſe debeat felleum. Probant nimirum idem per ſe ipſum, Bilem nempe in natura, eo quod ſit manifeſta in lotio. Et iterum; Quod flavet in lotio, id debere eſſe bilem. Eo quod nil ſecus, quam flava bilis, flavi eſſet coloris penes nos. Tertio tandem. Nam errante judicio, de colore ordinario, ideoque de ipſo urinæ contento, neceſſe eſt, ruant prognoſes de urina, quotquot coloribus &

con-

contentis innixæ ſunt hactenus. At ſaltem, cum jam conſtet, urinæ flavedinem non eſſe bilem, ſed excrementum ſtercoreum; non mirum, & in ſtomacho aliud flavum, quod etiam ſit amarum excrementum, alio longè, & proprio ſibi errore fermenti gigni, quod proinde non debeat eſſe de familia fellis.

13. Porrò, cum in febribus flavæ urinæ repente palleſcant, deſignetùrque delirium futurum: idque à Scholis ſic interpretatū fieri, quatenus bilis rapitur in cerebrum. Elenchus eſt non cauſæ in cauſam. Sufficit namque demonſtratum jam, iſtud delirum non naſci ex bile, rapta in cerebrum; ſed quia ſtercus liquidum, quod cum urina ire erat ſolitum, jam detinetur in Hypochondrio: nec lotio, pro ſolito, admiſcetur. Ideo delirium ex illa ſede, unde amentiæ omnes originem deſumunt: ut ſuo Tractatu doceo, Etenim & hoc ſolo titulo, quædam dementiæ nuncupantur ideo Hypochondriacæ.

14. Alioquin enim, quis eſſet ille raptor bilis, qui hanc in cerebrum meram, & à cruore venarum, per quas deferretur, vel à lotio ſeparatam duceret? Quorſum enim raperet illam, cum nil abſque objecto, ſaltem apparenter bono, fiat? quomodo per cruorem, citra contagium, ad cerebrum deferret? Quomodo rite à cruore ſeparetur: ſiquidem cruori extravenato, non ſupernatat putata bilis, niſi mortuo, & coagulato prius cruore? qui tamen nunquam in venis, (ne quidem cadaveris) coagulationem cogitat? In quem denique cerebri ſinum tandem, iſta bilis urinacea effunderetur, in quo feſtinam mortem non efficeret? Quis denique ille Separator fuerit, qui bilem, ad urinam tendere ſolitam, è folliculo fellis nunc ad caput detorqueret? Et qua via id fieret? An ipſamet materia morboſa ſponte adſcendet ad cerebrum, eritque motrix ſui ipſius? Tunc ſaltem præter imenſas abſurditates, neceſſe foret, febrim ejuſmodi omnem conſiſtere non extra fellis folliculum, quod nemo adhuc hactenus eſt ſuſpicatus. At cujus finis ergo, febris (quam putant merum accidens) bilem ad caput citaret? An optimum fuerit in natura judicatum, materiam morbi, dudum in præcordiis latitantem, nunc tandem in caput relegaſſe? Quidve, ſi vaga in venis fluctitet, à cruore ſeparata, ſurſumque ſponte ſcanderit, cur potius non proſcribitur foras, via ſolita? An jam natura humana, contra univerſalem niſum rerum, ſui internecionem procurabit? An ejuſmodi demum furor aptus erit ſequeſtrandæ bili, quæ non niſi ſedato vigore eſſet ſeparabilis? An forte fel, peregrinationis avidum, ultrò ac ſpontè ſeſe ſeparet, & ad caput conſcendet.

15. Quo tandem utre latitat fel in capite, ut amentiam febrilem concitet? An in ſinubus cerebri? an in arteriali mentito plexu Galeni? At utrobique ſtatim eſſet lethalis; felque delitis naribus ſtillaret. Denique ſi poſt flavas urinæ aquoſæ, in febribus, deliria tuta, cum riſu cedant. At certè juxta Hippocratem, tum hujuſmodi deliria non ex felle erunt. Adeoque nec urina colore flavo jam ſpoliata, habebit, cur bile privetur, nec quo raptam bilem deponat. Siquidem deliria cum riſu, bilē omnē excludunt.

16. In Ictero ipſum tandem cerebrum flavet. Quid ſi ex bile eſt Icterus, cur eſt ſine delirio? ſine viſcerum cunctorum eryſipelate? Sin verò non fel ipſum; ſed ejus (inconſideratum ſubterfugium) vapor in cerebrum, deliria hæc febrium concitet: cur igitur Scholæ volunt fel, in urina materialiter, & juxta tincturam, deficere?

17. Ergo aquoſa urina poſt flavas, in febribus denotat tincturam urinæ, ſive ſtercus liquidum, (liquor eſt ciborum in Inteſtinis, immediatè, antequam ſtercoreſcant) detineri in præcordiis meracum. Vena namque, fortiter in hypochondrio pulſans, denotat amentiam futuram juxta Hippocratem. Quatenus ſtercus liquidum, non rite purgatum, tumultuatur in hypochondriis.

18. Mera ergo ſunt ſomnia, quæ de urinæ colore hactenus tanquam è tripode prophetantur Scholæ. Effectu quidem, & obſervantia didicêre; quæ ſe ſolent mutuo conſequi. Delirium nempe in febri, à lotio claro, poſt flavum. Rectè quidem, ſi in nuda hæſiſſent obſervantia; ſed cum ad cauſas deventum, illaſque juxta ritum theorematum fictorumque principiorum juſſum, diſpoſuerunt, temere ſibi invicem hactenus ſubſcipſerunt omnes. Nulla eſt namque in natura bilis, nullum unquam

fel

fel in urina: multoque minus, quod inde ſeparetur, atque feratur ad caput. Nulla bilis in toto corpore, quia nulla fuit unquam in natura. Nec fel bilis eſt; ſed ipſe liquor fellis viſcus eſt vitale, magni momenti, cui cum rene & cerebro nil commune intercedit. Nec eſt via ulla, nec apta ſocietas fellis cum lotio. Nec ad fel attinet, ſive urina ſit aquoſa, ſive flava & ſpiſſa.

19. Cyſtis fellis venam non habet ad caput. Sin velint per cavam venam fel ferri, quomodo fel non permiſceret ſe cruori? cruor febrientium totus non eſſet amarus? quo canali ergo, ad caput feſtinabit? Quis ductor fel ad caput ducet? quis ſeparabit à cruore, ut in itinere non detineatur? Quorſum natura moliretur ejuſmodi impertinentias? quomodo cruor manebit ab exotico felle circa contagium?

20. Aſcenſus iſte aut erit motus ſpontaneus, aut miſſio, aut tractus. Somnians ſic olim anus, dixit ante, & Scholæ eam ſunt ſecutæ. Nam ſi bilis fellea ſcandat proprio motu, jam erit cuivis homini delirium continuum. Sed quorſum vena cava fel ad cerebrum miſerit? An ſic febrim curaverit? An ardorem minuet? At certè concluſa manet materia febrilis, ſive ex lotio bilis, ſive è folliculo fel rapiatur in cerebrum, ſive non. Quorſum etiam cerebrum bilem ad ſe alliceret, ſucco vivido, & longè meliori, ac propinquiore madens? Idque etiam cum deſtinatione hepatis pugnat. Nihil namque mittitur, trahiturve, ſaltem citra electionem, finem atque deſtinationem Archei. An ergo bilis, à reliquorum trium conjugio, fertur in cerebrum, vel ab hoc trahitur? Sane, cerebrum ſic jam ante, & non poſt bilis adventum dementabat, nec opus habebat bile ad delirandum. Demum cur urina aquoſa potius delirium arguit, in febri continua, quam in interpolata? quam in potatore? quam in lithiaſi? quam in vitiata ſtomachi coctione? niſi quia mors eſt in hypochondrio, ubi febris etiam tum? Vanum eſt ergo, Scholarum de flava bile in urina, & ad cerebrum, itineris commentum.

21. Cæterum cum jam nubecula in urinis apparet, confeſtim Medicus conclamat, & quaſi ipſe viciſſet, inquit, Scholarum ſuffragio, & obſervantia, quod humor morbificus ſit coctus; quodque tum tuto ſit purgandum deinceps.

22. Dicam primum, quid iſta ſit nubecula. Exin demum judicabit quilibet, in præfatis nil præter mera ludibria contineri. Eſt nimirum iſta nubecula ſignum digeſtionis ſtomachi; non autem materiæ morbificæ. Digeſtionis autem ſignum eſto; quod fermenta ſtomachi, fellis, & hepatis redierint, quæ antea erant præpedita, concluſa, &c. Unde vires recuperatum iri, eſt in ſpe. Alioqui materia, quam dicunt morbificam, non intentatur coqui unquam. quia natura non intendit coquere, nec coquit quiſquam, niſi univoco fine & modo, ut ſcilicet in ſuum alimentum redigat, & non alio fine; ſed fermenta (quorũ intereſt, res transmutare duntaxat) jam reſtituta, digeſtionis hoſpitiis ſubigent materiam morbi, ſubter ferulam, illamque ad placitum exterminabunt. Etenim docui de digeſtionibus, aciditatem in ſtomacho non eſſe ex ponticitate aſſumtorum; ſed ex ipſo ſpecifico ſtomachi fermento acido. Atqui, prout acido eſt proprium, coagulare lactea: idcirco de cremore ſtomachi, non poteſt tam exactè, quidque in ſe eſt lacteum, ſeparari in Jecore, quin ejus tantillum non rapiatur cum lotio, ibique nubeculam faciat.

23. Ergo nubecula ſignum eſt fermenti reducis in ſtomachum. Nec enim iſtud eneorema eſt de natura, aut materia febrili: neque eandem accuſat, vel excuſat. Nec demum iſta nubecula ſignum eſt fermenti proprii fellis, (hoc nempe non eſt acidum, ſed ſalſum, ac de guſtu ſpiritus vitalis, prout alibi de vita longa) ſed lienaris fermenti: quod nimirum Lien ſpirat in ſtomachum, cujus tutelam ſuſcepit. Ideo namque in quartana ſæpè iſta nubecula apparet, iterumque ſæpe diſparet. Dum appetitus, ac digeſtio reſtituuntur, iterumque ſecedunt, perſtite interim ſemper eadem quartana. Alioqui ſi iſta nubecula ſignificaret materiam morbi, velut objectum, aut efficientem; certè, conſtans perſeveraret ſemel nata; cum materia ſemel cocta, regulariter iterum non reincrudetur. Ergo pro ſua œconomia, propriaque viſceris digeſtione, Splen, vitale fermentum, ex inſito ſibi, genialique ſpiritu obtinuit. Ideò namque de proprietate,

tate, odore, guſtuque ſpiritus vitalis eſt. Qui cum ſit ſalinus & balſamicus (prout de vita longa) debent etiam quartanæ materiam ſubigere & vincere Sed viſceri huic data eſt cura ſtomachi, digeſtionique ejus hactenus præſidet: Ideoque ad hoc jure obtinuit aliud fermentum acidum, quod niſi in ſtomachum debita inſpiretur doſi, oriuntur inappetentiæ, cruditates, imò & ipſe boulimus.

24. Itaque ſi hoc tutelæ ſtomachicæ decus fermentum, in Splene exorbitet: fiunt cruentæ, & atræ exſcreationes in ſtomachum, quas Scholæ cenſuerunt atram bilem. Cum alioqui non ſit niſi expurgatio, ac renovatio cruoris alimentarii, ab ipſo Splene.

25. Ergo acidum ſtomachi, etſi ſit cauſa nubeculæ, totuſque cremor acidus, in ſalſum ordinario, ſubter fellis dominium convertatur, (ut de digeſtionibus alibi) perſtat tamen nubecula, ab acido genita. Cujus ergo notandum, quod ablata cauſa, tollatur effectus de futuro, non autem de præterito. Quia effectus de præterito eſt productum, jam per ſe ſubſtans: ſæpe quoque non amplius comitantia priorum cauſarum opus habens. Id quod nunquam hactenus in Scholis fuit conſideratum, ut neque diſtinctum.

26. Sæpè ergo urina confuſa mejitur à calculoſis, itemque in cordis palpitatione, & alibi. Alia verò, etſi clara, mox ſponte tamen, turbatur in aëre. Ac quidem omnis turbida urina, latens acidum continet, ejuſque minus, ſi ſemel ad ignem claruerit, nec turbetur deinceps. Saltem fermenti fellei defectum indicat. Quippe deſignatur, quod tantillus tepor acidum relictum coxerit, & vicerit. Sic nempe poma, nondum matura, Sole dulceſcunt.

17. Quoties etiam fermentum folliculi, ſive viſceris fellis, peſſundat ſtomachi fermentum, atque pylorum vitiat, toties digeſtionis cruditas, adeoque & lotium, abſque nubecula eſt. In ſtomacho etiam eſt ſubinde amaror, ab errante digeſtione, ejuſmodi recrementum parturiente.

28. Sin autem illius viſceris fermentum ſupplantatur, eſt urinæ ſedimen craſſum, & album, nec unquam abſque ſtranguria: quæ ideo in ſenibus difficilis curatu. Aciditas autem iſta lotii, in ſtranguriis, quanquam non ſit guſtui manifeſta: quantulacunque tamen, ſufficit ad præfatos effectus doloris. Quod patet in urina novellæ cereviſiæ, ponticitatem ſuæ cereviſiæ imperceptibiliter adhuc participante.

29. Dum autem hepatis fermentum nimium ſuperat ſtomachi, & fellis activitates: ſedimen bolare, in urina turbida, & fulva. Quaſi optaret ſanguificari; quod iſti deſtinationi eſt ineptum. Rubeum autem ſedimen in urina flava, quodque per ignis calorem facile liqueſcit, denotat fermentum hepatis peregrino impedimento exaſperari. Quæ fermentorum hiſtoria, Tractatu de digeſtionibus conſcribitur.

30. Sunt & poſtremo errores, & pigritiæ multiplices, circa ortum contentorum; quos Tractatu de Lithiaſi ex profeſſo expendi.

31. Tuta eſt interim methodus, examinandi urinas per pondus. Unica nimirum, pendeat 600. grana. Vas autem vitreum habui, anguſti colli, pendens grana 1354. Repletum autem aqua pulvia, pendente inſuper grana 4670. Inventa eſt urina ſenis, pendere eodem vaſe, 4720. grana. Sive ſuperare pondus aquæ pluviæ, 50. granis. Urina autem mulieris ſanæ, ætatis, annorum 55. pependit 4745. grana Urina juvenis ſani, annorum 19. pependit grana 4766. Alterius autem juvenis paris, abſtemii à potu, pependit 4800. grana Juvenis 36. annorum, tertianam tolerantis cum tuſſi, pependit 4763. grana Præfatus autem juvenis 19. annorum, cum tertiana duplici, nocte præcedente, parum biberat: pependit autem urina ejus 4848. grana. Quod fuit 82. granis amplius, quàm dum ſanus eſſet. Virgo, cordis palpitationem paſſa, minxit inſtar aquæ pluviæ, quæque ideo æquiponderabat aquæ pluviæ. Urina tepens, ſemper ſeipſa frigida, paucis granis levior, ut & extenſior. Sitque idcirco vas colli brevis, & acuminati, ut fere in puncto urinam dimetiatur. Plura alius addet, & meditabitur. Eſtque longè facilior methodus, quàm quæ ponderando integrum hominem, in Aphoriſmos eſt redacta. Ego ſemper circa morbi eſſentias, remedia & applicationes, ſive in ſanationem, anhelavi: quique auram vulgarem odi; odi etiam prognoſin, quæ prædictionem & præ-

præſcientiam divinationibus eſſet familiaris. Mage gaviſus ægrum ſanare, quàm multa amphibologicè prædixiſſe.

ICTERUM, NON A BILE FLAVA.

CAPUT V.

1. *Suppoſitio Scholarum hoc caſu.*
2. *Reſponſio appoſita.*
3. *Subterfugium ordinarium atque ridiculum.*
4. *Aliud ſubterfugium.*
5. *Per Anatomen docetur Icteri cauſa.*
6. *Implicant ſibi Scholæ.*
7. *Ab impertinenti.*
8. *Duplex in Ictero vitium.*
9. *Oblivio Scholarum.*
10. *Abſurda ad cauſas Icteri humoriſtarum.*
11. *Quatuor Abſurda.*
12. *Quod oris amaror non arguat bilem.*
13. *Icterum non ab obſtructo felle.*
14. *In Ictero ſemper aliquod virus.*
15. *Colores, ſi inordinati, in excremento, non fieri à cauſis ordinatis in natura.*
16. *Probatur, à remediis propriis.*
17. *A juvantibus & nocentibus non deſumi indicationes curativas.*
18. *Cauſa adæquata Icteri.*
19. *Icterum non naſci, niſi à cauſis univocis.*
20. *Non ſanari Icterum per flava remedia, ut talia.*
21. *Hiſtoria in ſtranguria ſenili.*
22. *Bos illudit cauſas Icteri traditas ab Humoriſtis, & uſum radicum graminis.*
23. *Bilem non mitti ad tingenda alvi recrementa.*
24. *Pallens ſcoria inteſtini non tam accuſat fellis abſentiam: quàm transmutandi errorem.*
25. *Contra poſſibilitatem obſtructi fellis in Ictero: Propter ignoratam morbi quidditatem.*
26. *Aliud argumentum.*
27. *Tertium.*
28. *Ab impertinenti.*
29. *Ab impoſſibilitate tincturæ.*
30. *Ab amarore.*
31. *A diſproportione tingentis, & tincti.*
32. *Generatio anonymi veneni in Ictero.*
33. *Abſurda aliquot proponuntur, Humoriſtis conſideranda ſerio.*
34. *Concluſio è præmiſſis.*
35. *Nidus Icteri.*
36. *Error Medentum, circa bilis tranſitum in Piſcem.*

1\. ANteſignanum argumentum, quo Humoriſtæ credunt, ſe ex plena neceſſitate confirmaſſe bilis flavæ exiſtentiam & generationem, quodque anchoræ vicem ſupplet, eſt Icterus. Cujus favore, contendunt cyſtim fellis, in ſui exitu verſus jejunum Inteſtinum, obſtipatam. Bilem ideo quotidie generatam, moxque à ſui nativitate regurgitari, atque diſpergi in totum corpus. Quapropter uti ordinariam: ſic & neceſſariam bilis, ſive fellis generationem, quotidianam proſcriptionem, & ſeparationem ſupponunt. Meatum autem fellis inferum, conſtipatum probant. Quia alvi excrementa ſunt felle deſtituta, ideo & cinerei coloris, nec flava. Quapropter lotium viceſies plus juſto tinctum occurrit: atque indies meracius. Ergo tum veſicæ, quàm alvi excrementa, ſuam deſumunt tincturam à felle.

2\. Primo. Nondum probarunt ſuperum aliquem introitum fellis, ad folliculum: ut neque is hactenus per exquiſitam anatomen eſt repertus. Ergo vel per inferiorem, fel excrementoſum quotidie intraret, vel inſenſibiliter. Non hoc modo, ubi tanta eſſet quotidiani fellis abundantia. Nec etiam priore modo, cum iſthac fruſtra intraret, qua ſtatim egredi deberet. Itemque ſi iſthac ingrederetur, deberet per inteſtinum ſurſum intrare, nec ſic unquam deficeret tinctura ſtercorum, fellea, etſi aditus inferior eſſet occluſus. In limine itaque hærent Humoriſtæ, in probanda quæſtione, an ſit. Ac deinde deficiunt in ductu, & ſeparatione fellis è Jecore. Tertio. Saltem ex diſproportione, facile colligere poſſent, ſe deceptos. Nam ſi Ictericus biberit libras octo uno die, tantundem flaviſſimi

lotii

lotii propemodum eſt redditurus, cujus ſaltem libræ quatuor eſſent meri fellis, & quo infirmiores ægri fuerint, mortique viciniores: eo urinæ in flavedine, erunt quoque inten ſiores; ne quicquam tamen amaræ. Dimetiendum ergo erat, quantum flavi quotidie per lotium, & per cutim expellatur Ictericis: an videlicet, tantundem fellis quotidie per alvum pellatur ſanis, præcipuè quibus rarus eſt ſeceſſus. Quod ſi non: Ergo non eſt fel, non bilis, aut de naturalibus humoribus, qui fit in Ictero; ſed planè virus excrementoſum. Et per conſequens, Icterus non probat ſe è felle oriri. Tandem Humoriſtarum argumento, per ſuppoſitionem conceſſo, ſaltem eo ipſo fatentur; nullam in natura bilem, ne quidem quæ unà cum cruore in virus fluctuare creditur, ex naturæ ſcopo, ſive ob nutritionem fieri; ſed ſemper utcunque ſumatur, eſſe excrementitiam, & productum aliquod, quod tam ſui quantitate, quam qualitate, ſit præter naturam, & ſanguificandi ſcopum. Per conſequens quoque, bilem nec eſſe de cruoris compoſitione, ut neque de naturæ intentione, quam habet in generando cruorem: Id eſt, Bilem non eſſe humorem noſtri conſtitutivum, vel partem cruoris integralem.

3. Quod ſin autem reſponderint: Bilem in Ictero quidem eſſe humorem morboſum ideoque excrementoſum; non autem proinde & ordinariam bilem. Atqui, ut illis fiderem, prius probare debuiſſent utriusque bilis radicalem differentiam. Cum aliqui ſola fellis obſtructio ſit cauſa Icteri in Scholis. Quæ ſpeciem bilis mutare nequit: cum ipſa obſtructio meatum; non autem bilem, aut fel reſpiciat. Denique, ſi Icteri cauſa ſit excrementum morboſum, atque aliud longè à bile, cruoris conſtitutiva. Nec ordinaria, ac naturalis alioqui bilis: ergo ad minimum, eſt impertinens argumentum Scholarum: per fictum atque excrementoſum, velle naturalis humoris neceſſitatem intrudere, atque neceſſariam confirmare. Quemadmodum glarealis aqua etiam non probat nutritionem oſſis, aut oſſificationem in poro, fracturis increſcente. Uti nec pus probat carnis generationem.

4. Quid ſi dicant, vel non qualitate, at ſola quantitate moleſtum in Ictero: quæſo reſpiciant quoniam vel prima die, imò & ante manifeſtum Icterum, malè ſe habent Icterici. Denique non ſola moleſtat tum quantitas, ac impedit; ſed & longè arctius nocet ipſa qualitas. Sunt nempe Icterici anguſtioſi, & ſuſpirioſi; à prima die in ſtomachi orificio queruntur anxietatis, dejectæ quam primum appetentiæ, anxii, velut perpetua febricula conquaſſati, & verè morbidi, cum pulſu duro, inæquali. Quibus qualitas potius nocua, quam quantitas deſignatur.

5. Equidem duo cadavera icterica diſſecta memini me præſente. Neutrius tamen orificium felleum erat obſtipatum (curioſe namque totum perluſtrabam) Sed venæ Meſenterii (infra Jecur nempe, ac procul remotæ à felle) cruore flavo, ac ſtercoreo, ſcatebant. Fel nempe adeſſe putabatur, antequam à Jecore fieri potuerat. Atque excrementa alvi, inde abundanter tingi potuiſſent, niſi ordine inverſo, ſtercus liquidum atque flavum, quod infernè deſcendere debuiſſet, in Meſenterio detentum eſſet: atque aliud virus, à cauſis peregrinis, ſupernè natum fuiſſet. Eſt namque iſtud ſtercus liquidum, ſecundæ digeſtionis proles, rapiturque frequenter ſurſum: & quanquam Ictericis ſubinde ſit oris amaror, non tamen illorum urina amaricat. Sed jam de bilis mentito vomitu ſat explicatum, eſſe peregrinum efficiens, quod virus peregrinum, cum multa anxietate in ſtomacho primordialiter, & non è Jecore, repetitum fel generat. Nec eſt inquam ſtercori flavo, & liquido, amaror ullus. Cum nec lotium, inde flavum, amarorem agnoſcat.

6. Triſtitia non raro ortum dedit Ictero. Triſtitiam vero Spleni nuncupant Humoriſtæ, non ergo triſtitia erit cauſa antecedens, immediata, atque continens oppilationis fellis.

7. Stercus quoque liquidum, nedum digeſtivæ errore multiplicat Icterum; ſed & vitio diſpenſativæ, ordine retrogrado, rapitur in venas: quodque in ferne purgari debebat, ſurſum vocatur mitti turve. Ex altera inſuper parte, ipſum Icteri efficiens virus parit, domeſtico vitio, non ſecus atque obſoleta ſtomachi digeſtione, demonſtravi, virus naſci, quod

per vomitum expellitur. Etenim frequenter in Ictero ani ſordes pallent, ac penè albicant, cras deinde rurſus flavent, iterumque mox inde pallent cinereè, ut pridem. Quod fellis obſtructionibus ſic alternatim minimè contingit: nam ſemel ſolutis, & apertis, non eſt recluſio, aut clauſura tam facilis, vel imminens atque interpolata.

8. Duo itaque in Ictero ſimul concurrunt, Unum eſt, alienatio ſecundæ digeſtionis, quo chylus pervertitur, tam qui regulariter bonus eſſet, & in cruorem mutandus, quam qui alias naturaliter, in ſtercus liquidum, intra Inteſtina faceſſit. Altetum autem eſt alienatio diſtributivæ ac digeſtivæ ſtomachi. Sæpè nempe à crapula eſt copioſus vomitus flavus, prout & dejectio talis à poculo ſolutivo. Jam namque ſuperiori capite oſtenſum eſt, in ſtomacho, errante digeſtione, tale amarum gigni, itemque & in Inteſtino puerorum, vitulorum, &c. Nam ſtomachi & inteſtini propria eſt flavedo, quæ ſubinde etiam à digeſtivo errante amaricat.

9. Ubi autem cum errore digeſtivæ adeſt vitium diſtributivæ, Icterus jam confluit: eo quod præter naturam, quod naſcitur præter naturam, in venas & corpus diſpergitur: quod alias nec naſci, nec iſthac deferri debebat, ſed per ſua emunctoria urgeri. Quæ diſtributiva à Scholis hactenus eſt neglecta. Cujus tamen errore, varii fiunt morbi: nimirum fluxus ſymptomatici, apoſtemata, ariduræ partium, œdemata, &c. præſertim in terminis Icterus. Stercus enim liquidum, quod naturaliter poſt ſeparationem purioris chyli, alioqui circa finem Ilei generatur, poſtremo, & ante merum ſtercus in Colo inteſtino, jam præcociter, à Jejuno inteſtino incipit, ac præter naturam vertitur in flavum iſtud excrementum (non tamen amarum, quale in ſtomacho naſcitur) unde illi fas, ſcandendi in venas Meſenterii, naſcitur. Sunt ideo excrementa alvi, coloris cinerei, orbata ſtercore liquido ſibi naturali, & tingente flavedine.

10. 1. Scholæ etenim intelligunt fel, & bilem, eſſe ſynonyma. 2. Cyſtidem fellis, in Ictero clauſam, qua ad duodenum Inteſtinum tendit. 3. Idcirco alvi ſordes, debita fellis portione privatas, palleſcere. 4. Fel ergo, quod per anum ſecedere debebat, urinæ ſupra proportionaliter & immoderatè commiſceri, ſolius itineris errore. Quæ credulitatis ſtupiditates medendi fundamenta transverti fecere, magnamque mortalibus cladem attulere, non minus quam inconſideratas manifeſtarunt temeritates.

11. Nam inprimis conſtat (quod alibi probavi de digeſtionibus) quod ſtercus humanum, etſi flavet parum, aut multum, non ſit amarum tamen proinde, ut neque urina icterica. Canes enim edunt, flavum ſtercus infantium, quaſi adhuc lactis ſaporem illis referat. Sin autem guttulas alicujus fellis huic flavo ſtercori commiſceatur, à cane nequicquam lambitur. Ergo Scholæ fatentur bilem, ordinarium, atque neceſſarium cruoris excrementum naturale. Cujus attamen generatio non intenditur à natura, ſed præter vitalis naturæ inſtinctus, ac per accidens, morboſa eſt.

12. Quid ſi os Icterico amaricet, an proinde bilem arguit? In Ictero urina flaviſſima non amaricat: ergo felle & bile orbata eſt. Os in timore mox amaricat, cum ſalſedine. Timor autem nil quicquam imperii ſuper fel obtinuit, ut concepto pavore effundatur in os. Etenim ſi in Ictero, cyſtis fellis ſit infernè ſic clauſa, ut nil bilis in duodenum fluat: ergo nec os in Ictero amarum eſt à felle, ab duodeno ſive jejuno inteſtino, ſurſum tracto: cum non ſit alia alioqui via, qua fel in os aſcendere poſſet.

13. Sæpe etiam in Ictero, poſt cineritia alvi excrementa, redeunt flava: cur ergo Icterus non deſinit, ſi ejus cauſa jam deſiſtat? Quid ſi in Ictero, aſſumto rhabarbaro, vel cholagogo alio, quicquid dejicitur, flavæ bilis teſtimonia dederit: cur ergo ſumto cholagogo, non terminatur Icterus; ſi bilis per inteſtina, ad Medentis nutum, delabatur?

14. Quid ſi exoticum fermentum, aut virus, non raro totum cruorem, & carnes ipſas, per diarrhœam, in fœtidum atque flavum liquamen transmutat, & dejiciat, quodque Scholæ bilem abſque controverſia dicunt: Si inquam etiam à ſerpentis cujuſdam morſu repente quis Ictero ſuccumbat, an proin confeſtim fellis folliculus claudetur? Quis potius exin non cenſuerit, in omni Ictero aliquod conſimile virus patrans latere:

tere: quod digeſtivam & diſtributivam alienet?

15. Adeoque bilem naturaliter non ab igne, ut neque à recta digeſtione, multoque minus à nativi caloris fœcunditate; ſed vituperoſo planè titulo in natura fieri. Ideoque excrementa palleſcere, flavere, rubere, & nigricare, non aliunde, quam ex vitio, tam digeſtivæ, quam diſtributivæ? Infantum nempe ſtercus, flavius eſt adultorum; non tamen cenſentur in Scholis propterea bilioſiores. Eſt itaque flavedo excrementi, ex propriæ putræfactionis vitio oboriens.

16. Quid ſi ergo Icterus non ſit ex oppilatione fellis: nonne conſequenter fellis deoppilativa erunt fruſtranea? Sic nempe, ut ſerpentes aliquot ex proprietate faciunt Icterum: Ita & inſecta aliquot Icterum ſanant viciſſim, ut & quædam ſimplicia, foris alligata duntaxat. Quatenus nempe virus tollunt, quod præfatas facultates alienat; non autem, quod ejuſmodi vermes, aut ſimplicia ſtatim cyſtim fellis obſtruant, aut deoppilent.

17. Meminerint ergo à juvantibus ac nocentibus, non aptè ſumi indicationes curativas; ſed aptius, diagnoſticas, quodque alibi ex profeſſo plenius patefeci.

18. Itaque efficiens Icteri, eſt fermentum præter naturam virulentum: quod pylorum ſic malè affectat, ut digeſtiva, ſimulque diſtributiva alienentur. Sedetque virus iſtud vel in duodeno vel longius ab Ileo communicatur. Sic ſubinde à ſerpente demorſus, confeſtim ab Ictero affligitur. Non autem quod ictus ille in pelle, ſtatim occluſerit meatum fellis in jejunum inteſtinum.

19. Proinde Icterus, per appoſitos flores chryſanthemi, dentis leonis, aliorumque multorum ſimilium, non raroquoque per antidota quædam pyloro congrua, ſanatur. Quales ſunt millepedæ, lumbrici terræ, flavi vermes inter aſſeres, & quæ valenter abſtergunt primam corporis regionem.

20 Nec etenim rhabarbarum, crocus, curcuma, lapathum acutum, &c. curant icterum quatenus flava; ſed illorum flavedo potius indicat deſtinationem ſibi eſſe, ad deterſionem veneni. Signaturæ enim produnt craſin internam rei; non autem ipſa craſis rem detegit.

21. Octogenarius quidam, & ſocer Medici Bruxellenſis, per biennium continua ſtillabat ſtranguria. Cenſus ideo, habere calculum in veſica. Diſſecto tandem ejus cadavere, fuit repertum à calculo immune. Mox Medicus iſte, ſe calculum ſoceri confregiſſe, oblatis ſaxifragis, jactitabat. At non à ſtranguria ſtillante. Fuit autem ejus fel, grumis aliquot refertum, abſque ictero; defectus autem Splenis ſtranguriam ſenum cauſat. Ut alibi probavi de digeſtionibus.

22. Judæi enim conqueruntur plurimum de atra bile, atque moerore. Utuntur autem lapide, qui quandoque in felle bovis reperitur: ſubflavus eſt, & natat in aqua ſubinde, quanquam ſubinde durior & ater. At bos, non Ictero; ſed malleo perit, nec malè valet à flava bile, licet cyſtis fellis, calculo ſatis amplo ſit occluſa. Denique bos continuo paſtus gramine, felle oppilatur. Ergo tantus radicum graminis uſus, in apozematibus ſingulis, totus eſt ridiculus.

23. 1. Antequam ergo concedam, fel ad tingenda alvi excrementa quotidie demitti, prius conſtare debet, quod eſſet bilis in rerum natura. 2. Dein, quod humanæ ſordes inſigni amaritudine ſint præditæ. Quod tamen alibi de digeſtionibus falſum probatur. 3. Conſtare deberet, quod idem pigmentum, tingens urinam, & alvi ſordes, non generetur naturaliter in ipſo membranarum ductu, qui Inteſtinum dicitur: prout ſupra de vitulo conſtare feci. 4. Si ergo lotium, & ſtercora ordinario atque naturaliter flaveant, non tamen ſint amara: ergo non à felle, aut bile. Ergo nec mirum, ſi errante ejuſmodi efficiente naturæ, copioſior fiat ejuſmodi tinctura, adeoque intenſiore Ictero, intenſius quoque flaveſcere quotidie lotium, in Icteritio. Nec mirum quoque, ſi ab errante cauſa efficiente, & diſtribuente, per totum corpus ejuſmodi excrementa flava deferantur. Icterum, atque tandem & mortem ſubnaſci. Etenim ſi in crapuloſo ſtomacho flavedo amara fiat, ab errante digeſtione: idque tam extra, quam intra Icterum, tam in ſano, quam febriente; tamque in obſtructo quam patulo felle. Denique ſi in obſtructo felle appareant lapides grumi, &c. abſque Ictero. Si in Ictero, urina ſit intenſiſſime flava, & tingens, abſque amarore, & felle: Hæcque cuncta

ſub ſolius digeſtivæ errore, & diſtributiva peccante. Non eſt mirum excrementa alvi, utriusque facultatis vitio pallere. Siquidem ejusdem facultatis, eſt bene valentis, patrare hoc aliquid & male valentis, hoc aliquid facere vitiatum.

24. Tandem, pallens alvi excrementum, & urina ruſo rubea, in Ictero, non quidem fellis, ut neque bilis commiſtionem accuſant, ſed errores transmutando, & diſtribuendo commiſſos.

25. Nam remedia ſpecifica Icteri, exigua præſertim quantitate (ut aſſolent) data, non juvarent, ſi ſit (quod ſupponitur) infernum (id eſt unicum) fellis orificium adæquatè, atque totaliter clauſum (nam quicquid non eſt totaliter clauſum, ſat patet transfluenti felli) nam emunctorium ſic clauſum, ut nullatenus ſit expulſivum ſuarum ſuperfluitatum: multo certe minus erit remedii peregrini, priusque in ſtomacho transmutati, attractivum, vel admiſſivum. Ideoque ergo planè fruſtraneum.

26. Denique ſi aliquod cyſtidi ſit os ſuperum (quod nullum: nam non reperitur tranſitus niſi inferne) illud ſane aptum minimè eſſet, ad trahendum bilem: multoque minus in tanta copia bilis, quanto ſupponitur in Ictero. Deberet ergo bilis trahi per Jecur, nec tantæ dimitterentur ſordes, trans ipſum fellis folliculum qui poris expers cenſetur ſuperne? Adeoque non eſſet, unde inferus canalis obſtrui poſſet.

27. Tum denuo hinc ſequitur: Si bilis ulla eſſet, eaque non transmitteretur, ſupernè trans cyſtim fellis: remedium quoque contra Icterum ſupernè in cyſtim labi nequeat: neque infernè pariter admitti (quippe exactè ſupponitur occluſum) neceſſariò quilibet Icterus ſemper erit, abſque ſpe ſanandi, quia citra remedium.

28. Tum demum aliunde patet, quod liquor fellis ſit merum viſcus vitale: non autem bilis, aut quotidianæ hepatis ſordes. Itaque ſi nondum conſpicuus, nec dumque probatus meatus à jecore trans cyſtim ſit inventus: quare ergo occluſo inferno meatu, folliculi, mox totum corpus, felle regurgitaret? Siquidem hoc præſupponat tantundem fellis, prius ab hepate parati.

29. Porro ſi bilis flava, quam cruori extravenato putant ſupernatare, tam tingat excrementa alvi, quam veſicæ, eaque, bilis vix ſubpallide flaveſcat: certe illa nunquam poterit urinam Ictеritiam tingere, in tam ſpiſſam atque ſaturatam coloris flavedinem. Cum id, propter quod unumquodque eſt tale, debeat eſſe magis adhuc tale. Longeque abeſt, quod mera bilis, quam ſimul cum cruore ſibi cognato ordinatim generari dicitis, eſſet coloratior, quam lotium Icterici, quod nedum non eſt bilis; ſed vix quinquaginta ſeri partibus, una bilis cenſetur adjecta. Nec interim vix lotium Icterici, in quinquageſima parte ideo aſcendit ad meræ bilis tincturam. Itaque ſi urina (qua materialiter potum, ſui corpore ubique, & ſemper repræſentat) adhuc ſuum colorem à felle & bile mutuet. Ipſa urinæ Icteritiæ tinctura, debet ad minimum trigecuplo, ſuo corpore tincturam fellis, imò & croci, ſuperare, eſſetque fel ſpiſſum, inſtar vitelli ovorum. Quod cum non ſit de natura bilis, aut fellis, ergo nec poterit urinæ Icteritiæ tinctura unquam eſſe à felle. Eſtque hæc argumentatio à numero, extenſione, menſura, & ſpiſſitudine. Itaque deberent Scholæ retroſpicere ad ſuas theſes, de obſtructione fellis: ac facile reperient, non eſſe ſub centeſimam fellis aut bilis propoſitionem (etſi ponatur folliculus fellis obſtructus, & fel non ad ani excrementa detrudi) quotidie ortæ, ad eam quæ ſola urina excernitur. Deinde, non eſſe cur ingraveſcente Ictero, quotidie lotium & habitus colos ingraveſcant, & augeantur, cum minor alioqui ſanguificatio, felliſque contingat indies inſtante morte generatio.

30. Quodque magis eſt. Urina Icteri non eſt amara (quod unica ſaltem guttula, in apice linguæ ſat lucide notari poteſt) eſſet autem felle longè amarior, ſi ab hoc deſumeret tincturam: aut deberet fel in omni lotio naturalem ſuum perdere amarorem. Quorum utrumque æquè eſt abſurdum. Cumque alias omnis amaror, à cæteris omnibus urinis exulet (Abſurdiſſimum autem omnem totius urinæ flavedinem, à ſolo felle, ſive bile, mendicare, nec lotium tamen interim ullum ſit amarum) eſſet ſaltem amaror in urina Icteritia, peregrina admodum qualitas, nec à bile oriunda. Quod eſt dicere. Ab exotico excremento, in ſe amato (quale eſt ſubinde per vomitum, quod rejicitur tam ſanis, quam ægris) non autem à bile naturali.

31. Ad menſuram cogendo Scholas. Color flavus, quo unica ſaltem die lotium Ictero tingitur, poſſet

poſſet tantundem ſtercoris ſaturato colore inficere, quantum quadraginta diebus per alvum ejicitur. Sufficeret autem tantundem coloris exuberare in lotio indies, quantum ſingulo die, bilis, ſtercoris inficiat. Ergo obſtructio fellis nequit in cauſa eſſe, cur quadragecuplo plus tincturæ & fellis generetur, ſi urinæ tinctura, totiusque flavities corporis ſpectentur ſimul.

32. Imò, quando cætera abſurditatum caterva excuſari poſſet, per icterum, quotidie plus rufæ bilis (ſic fæcem iſtam nunc per licentiam voco) trans habitum corporis diſpergitur, & ſimul per urinam, & decuplo plus fellis quotidie ſic expellitur, quam gignatur cruoris. Ergo ſaltem Scholæ docere debuiſſent, cur fellis detentio & obſtructio multiplicet fellis generationem, ſi nolint unà concedere, iſtam ejusmodi fellis, & omnis fictæ bilis alioqui generationem eſſe excrementoſam. Adeoque fictam eſſe bilem humorumque quaternarium. Sed quicquid horum generatur, eſſe partim anonymi veneni, quod bilem falſo credidere, deluſæ per Icterum, ac præcedentium capitum caſus.

33. Indaginem itaque Icterici veneni fruſtraneam cenſuere, cum bilem iſtam putarent ſola quantitate abundantem, & naturalem alioqui cruoris compartem. Ah! utinam examinaſſent prius, quod bilis flava (qualem cruori extravenato ſupernatare oſtendunt) nequeat altius tingere urinam aqueam alioqui ex ſui ſeri natura) quam ipſamet bilis eſt ac longe adhuc minus. Quodque urina ordinaria; mediocris flavedinis, atque temperata, ſit tamen altius tincta, quam ſit ipſa ſupernatans præfata bilis. Quod in Ictero ſit color quadragies plus ſaturatus, & tinctus, quam qui à præfata bile tingi ſperetur. Quodque quò morboſior, mortique vicinior Icterus, eò urina eſt quoque rufa flavedine ſaturatior. Nec tamen ſit ratio, cur plus bilis generaretur quotidie, dum ejus eſt minor neceſſitas, minorque calor naturalis in hepate. Plus eſſet inquam ignis elementalis, quo mors eſt propinquior, & ignis, ſi quis foret, ſuæ præfocationi vicinior.

34. Quodque dum dicant temere totum mel in bilem ac fel verti, in conſtitutione bilioſa, forti, ignea, virili ac forti, quod alias in ſanguineo totum fit ſanguis. Adeoque & propria, invitaque confeſſione coactæ, non cernant, quod ſuæ fictæ bilis generatio procedat utrobique áb aliqua corporis virulenta indiſpoſitione, quæque tandem aucta, multo fœcundius ejusmodi ſordes profert, quàm cruoris, imò quam ſolet paulo ante. Cum interim nulla ſit ejusmodi bilis neceſſitas: plurima autem cruoris, in Ictero. Non videant inde concludi, 1. Quod natura in ſumma ſui ſanitate ſemper erraret in ſuis finibus. 2. Adeoque & creator ejus erraſſet. 3. Quodque non ceſſaret, fel copioſiſſimum facere, dum illud maximè horret, eoque minimè opus haberet. Quod bilificatio in Scholis ſit ex cauſa morbifica; non autem ex integritate naturæ. Quod quicquid vocant bilem, nec bilis ſit, nec fel, nec unus de quatuor fictis humoribus, noſtri conſtitutivis; ſed excepto felle, bilem eſſe merum ſemper excrementum ſtercoreum: ſi non ſimul etiam defectuoſum, atque virulentum. Non ergo unquam bilis exſtitit in natura. Fel verò eſt viſcus præpotens, in natura liquoris primigenii, apprime vitale, & ſummè neceſſarium. Deeſt itaque bilis in natura univerſa, ergo & pro Ictero. Cholera autem quicquid ſuo attingit fermento virulento, inquinat, & in virus transmutat, absq; ceſſatione. Eſt tota itaque bilis inventio futilis, mendoſa, & pernicioſa.

35. Nidus autem ſive officina Icteri, eſt apyloro, usque ad finem duodeni.

36. Memini enim Lucium piſcem, quandoque vivum, in dorſo, à capite in caudam apertum, ſuperligatum transverſim in regione ſtomachi, infra paucas horas fætuiſſe putidum cadaver, totamque ejus carnem, quæ ante erat albiſſima, flavam evaſiſſe. Vulgus Medentum rebatur, ſe traxiſſe bilem ab Icterico. Ego verò ratus ſum, vivum piſcem calore Icterici putruiſſe, ſuamque flavedinem à corruptione mutuaſſe. Excrementum pelli intinctum in Icterico, non ſecus, atque carnem piſcis, cadaveroſum virus eſſe. Erat namque tam putidus piſcis, quod à fele ſperneretur. Ego itaque virum ſanavi per quædam calcinata alcalia. Hæc de falſitate humorum, & humoriſtarum miſera decipula, dixiſſe ſat eſto. Reliqua autem, quæ de humorum decubitu huc ſpectantia occurrere poſſent, alibi particulari Tractatu de catarrhi deliramentis ad unguem explanabo. Poſtremò autem quod

pro

pro atra bile, hæmorrhoides, menſtrua denique, atque carcinoma uberum incuſare ſolent. Id ſane ſub ſilentio, velut reſponſione indignum, & tanquam inutiles næntias ſperno, in magna credulitatis proximorum commiſeratione, nec non cæcitatis Scholarum. Siquidem recedunt in hoc à terminis ſibi propoſitis, tam in ſanguificando, & ad Lienem delabendo, quam in commigrando à bile flava in atram. Quoniam hæmorrhoides, & venæ uteri, non ſemper, quotidie aut ubivis; ſed duntaxat circa venarum exitum, cruor bonus alioqui malignatur, deturpaturque iis locis, & non antea: non autem quod in Splene jam antea degener eſſet, ac in ultimum ani mittatur. Perinde etiam quicquid de Coryza, Tuſſi, Aſthmate, Apnœa, Pleuritide, Odontalgia, &c. commentantur Scholæ pro pituitæ ſtabilimento: Id totum pro ridiculo ſomno paganiſmi demonſtrabo Tractatu de Catarrhi deliramentis, ſuo loco mihi autem nunc ſat viſum oſtendiſſe, pituitam nullam in conſortio quatuor humorum contineri: idque, quod à cauſis morboſis eliditur, quod mucoſum, atque hactenus pituitæ inſtar perſuaſerunt, ejici: ſufficit oſtendiſſe nunc, titulum excrementi illud ipſum ſubiiſſe, nec ullatenus familiæ humoris vitalis adſcribendum. Sit Dominus JEſus inter me, & horum Interpretes.

IN ARGUMENTUM

Libri ſic luſit Poëta contra Humoriſtas Chriſtiani ſanguinis ſitibundos.

Quid multis fidis Medicis, Dux optime? multum eſt
Si fidas uni: cætera turba nocet.
Nonne vides toto vacuari corpore venas?
Hic ſecat, hic urit; creſcit ab arte malum:
Quiſque aliquid gipſi Galleni conſulit: omnes
Oppugnant unum corpus, & arte necant.
Induperatorem medicorum turba peremit;
An Medicos medicam credis habere manum?
Sanguine Belga fuit Princeps, medicatur Ibero
Turba modo: Belgas non juvat iſte modus.
Pauca dabo tumulo: Jacet hic Dux optimus; in quem
Nil potuit Mars, dum corpore ſanguis erat.
Quod Mars non potuit, Medici potuere ſecando:
Sic Mavors ipſo fit minor Hippocrate.

TUMU-

TUMULUS PESTIS.

Lector, titulus quem legis, terror lugubris, foribus affixus, intus mortem, mortis genus, & hominum nunciat flagrum. Sta: & inquire, quid hoc? Mirare. Quid ſibi vult

TUMULI EPIGRAPHE PESTIS.

Sub anatome abii, non obii: quamdiu maleſuada invidia Momi, & hominum ignara cupido, me fovebunt.

ERGO HEIC

Non funus, non cadaver, non mors, non ſceleton, non luctus, non contagium.

AETERNO DA GLORIAM.

Quod Peſtis Jam deſiit, ſub Anatomes proprio ſupplicio.

JOANNES BAPTISTA VAN HELMONT BRUXELLENSIS.

PHILOSOPHUS PER IGNEM, TOPARCHA IN ROYENBORGH, PELLINES, &c.

Salutem & gaudium Chriſtianis.

CHARE LECTOR.

SEMPER, *vel à puero, inquiſivi veritatem, ſuper omne delectabile; quia paſſim inveniebam omnem hominem mendacem: adeoque ex ſeculi impietate, cuncta mendoſa, ignara, commenta, fallacia, & impoſturis plena, inventa. Cumque omnes ſtatus, religiones, & conditiones opportune inveſtigarem per individua: vidi quidem in numeris, atque menſuris, veritatem, certam ac immutabilem. In rebus creatis denique, eſſentiam quidem, & proprietates rerum veras, atque bonas: ſed ipſam veritatem, utut apud homines inquirerem, nuſquam inveni. Dolui magnopere, quod veritas ſe abſcondiſſet à captu meo; neſciens, vitium iſtud meum eſſe, non autem rerum. Tandem, cum conſideraſſem, quod Deus ipſe eſſet nuda veritas. Evangelium ſumſi ad manus. In quo etſi ſingularem veritatem ubique notarem; attamen interpretationes offendi, ad carnis lubitum. Imo hodie, ſtudioſos ſedulos aliquot notavi, ad excuſandas excuſationes in peccatis præcipuè Magnatum. Adeoque Evangelii veritas cenſetur eſſe profeſſa: at non acconſentita, ut decebat. Nam nemo eſt, habens duas tunicas, qui unam exuit; ut pauperem, tanquam Chriſtum præſentem, illa induat, ex mero amore. Nemo genam alteram verberanti offert. Adeoque Evangelica veritas, ſtudio quorundam, hodie obſoleta eſt inter Chriſtianos. In qua conſideratione, dum ſemel fere pernoctaſſem, poſt annorum aliquot ſtudia & anxietates plurimas, reſolvebam mecum, quod Peſtem, quæ tum noſtrates invaſerat, quamque omnes fugiebant, gratis ubique aderirer. Et quanquam ex libris undecunque remedia ſelectiſſima in compendium contraxiſſem, ſimulque remedia, ab aliis deſcripta, ad manum haberem: irrita tamen cuncta, languida, atque vana expertus ſum. Derelicti namque, atque pauperes, ſæpe ſuos vomitus ac ructus ſuper me offerebant, animamque inter brachia efflabant, me anxio: ſed Deus ignarum atque inutilem hunc ſervum præſervavit. Atque tandem comprehendi Peſtis naturam, progreſſum, & proprietates, longe alias, quam hactenus Scholæ intellexerant. Quoniam ipſimet Doctores, & ſcribentes, primi aufugiunt; & quæ hinc inde è variis authoribus compilarunt, aque ignaris extollunt, atque commendant, tanquam longe optima, quæque ex ſua inſcitia ſic æſtimant. Adeoque omnis illorum doctrina fundamento putationis innititur. Interim tamen cognitio veneni peſtilentis deſideratur, hactenus jejuna: ac remedia expoſcuntur, quæ immutato in prioribus officinis ſui dono, ſuperare queant veneni labem: De quibus nil per Scholas ſomniatum hactenus.*

Cujus

Cujus generis ſit Peſtis.

OBvenit mihi ſomnium, poſt anxiam pernoctationem atque dum nox nocti indicat ſcientiam, exiſtimavi ſomnium continere ſcientiam. Itaque ſomnia mea, Lectoris judicio lubens ſubſtituo. Conſiderabam enim me in cryptis extra Urbem (Grottas vocant:) vidi labyrinthos Dædalicos, fornices alicubi rimam ruinamque minantes. Porticus Plutonis dixiſſem, quibus tenebræ inveteratæ, aër ſpiſſus, longâ quiete feſſus, lumen candelæ eminus lucere, non permittit. Etenim aëris denſitudo, Gas terræ, obviabat ſic, quod paucis abinde paſſibus, vix flamma cerei micaret. Vox namque, offuſcato ſonitu obmuteſcit ſic, quod non procul inde clamor non audiatur: videaturque obtuſior tonus, non vocem, ſed vocis umbram referre. Nil enim ibi vitale excepta veſpertilionum turba, attextis nidis in fornice conglomeratorum, Heu triſte ſpectaculum, æternæ mortis imago, ubi tenebrionum ſedes. In qua ſi incolarum unum fortè læſeris importunum: candelis privaris, & mox vitâ, niſi extincto lumine, te ſternas humilem, ac velut mortuum finxeris Tenebriones enim, obſcuritatum indigenæ; à nemine peti, aut corrigi ſuſtinent; multoque minus à ſede abigi. Injuriam vocant, allatum contra ipſos lumen: quia penes ſe, lumen nec habent, nec amant. Sub doctrina & correctione, non ex ipſorum nidis emanante clamant vindictam: in eamq; conjunctis votis inhiant. Quam fortes enim, quia, & quando plurimi? Quam audaces, in tenebrarum ſeculo, & regno? quamque immites, ubi votis & volatibus ſuorum favent omnia? Anhelitus enim noſter tantam ibidem olet ſracedinem, ut mox nos pallore, mora tingat. Enimvero metallicis cuniculis eſt familiare, ut niſi frequenter ſolium pertundatur, novuſque de æthere aer adſpiret, certè Montani, cæco Gas pereunt; ſin autem non pernoctaverint, ſaltem morbum contrahunt, in vitam uſque deplorabilem. Solent enim proinde, ut vitæ montanorum conſulant, per machinas, novum aerea inflare, noxiumque exſufflare. At in cryptis Romanis non quæruntur mineralia, ideo & Arſenici Gas carent. Inveniuntur nempe ibidem frequentia ſepulcra, quæ Chriſtianorum martyrum glorioſe mortuorum putantur. Dibitare itaque ſominans cœpi, an profuga, nec reperibilis hodie veritas, ibidem ſibi tumulum feciſſet cum martyribus? arriſit dormienti quæſtio. Etenim de terra Medicum, ut medicinam, creavit Altiſſimus. Exiſtimavi itaque medicinæ veritatem, ac Medici ſcientiam, in naturæ fundamento ſtabili, abditioreque ſepulchro ſe occultaſſe, ab indigno contaminatoque mortalium contuitu, noſtrumq; refugiſſe commercia, multis ſe labyrinthis & anxietatibus obruiſſe: Ita ut pro luminis exiguitate, quod nobis ex natura ſociale eſt, maneat veritas tenebris obtecta, & obſepta difficultatibus. Ac peſſimum hic tandem occurrit: quod hoc veritatis ſepulchrum, non à bono genio; at infauſtis nocturnis avibus cuſtodiatur. Ideo ſpiritibus tenebrarum ſit ſupplantatum. Quiſquis autem ille eſt, qui molitur, quod iſtis cuſtodibus minus applaudit, violentum mox experitur imperium illorum, qui ſpecie pietatis ac quietis, hæc regna Plutonis cuſtodiunt, quaſi ſua. Ac cum ipſi in lumen veritatis non veniant, etiam alios intrare non ſinunt, niſi ſe ſibi ſternant humiles. Circumcingitur enim mox alius quilibet, à poteſtatibus tenebrarum, hoſtibus primæ veritatis, qui ſpecie pietatis, legata ſuorum ſepulchrorum ſibi vendicant: quia penes ſe regnum veritatis jactitant Ideoque ſibi delegatum imperium literarum, ſcientiarum, & Magnatum poteſtates. Hi enim nec aves, nec mures, ſortiti medium ac hermaphroditicum genus, inceduntque ut eſt Lucæ 20. Penetrant domos, atque poſſeſſiones viduarum, abducunt poſt ſe mulierculas oneratas peccatis, &c. Certe ejuſmodi omne negotium perambulat in tenebris, & cum dæmonio Meridiano, omnis eorum conatus Equidem non cernebam medium aperiendi ſepulchri veritatis, niſi longo cum otio; hoc autem oſores ſpiritus, vel à diebus Ariæ Montani, non permiſerunt probis. Quapropter ut opportunè, & cum utilitate proximi, id factitarem, decrevi me vulgo ſubducere, & fornices naturæ, frequenti foramine, ſubter lucem pertundere. Ac ne fruſtra laborarem, ſub luce pelves vitreas diſpoſui, ut muto ſonitu, naturæ cameram ſuptus de prehenderem. Securi, unco, igni, & liquore acri, ſaxa diffringere, 40. annorum indefeſſis laboribus, & impenſis

ſis ſtudui, ut lumen cœlitus influat, utque nocturnæ volucres, quæ ſe claves ſcientiarum & Veritatis angiportum cuſtodire præſumunt, evaneſcant, vel ad angulum ſe recipiant, extra aulicismum, & urbanitatum venationes: Vel ſaltem mortales, Veritatis indagatores, poſthac non impediant amplius. Hoc enim mixtum monſtri genus obſtrepit, ſe omnibus avibus præſtantius: quia non ex ovo, aliarum avium ritu, incipiunt; ſed fœtus longiori ad mammas ſuctu enutriunt, ejiciuntque è nido, quos ſibi non ſat proficuos putant. Se inquam avium proinde perſpicaciſſimas gloriantur: hoc quia etiam ſub tenebris clariſſimè cernunt. Eheu ſic ſeculo imponitur per tenebras! Veritatem autem in umbra intra ſuas cryptas mentiuntur, & perſuadent vulgo. Qui interim ſemper diſcentes, nunquam ad charitatis ſcientiam perveniunt. Quia lumen à ſola ac nuda charitate edoctum non tolerant. Ideoque technas tenebrarum, telasque ſibi ſemper texunt. Profecto fuit mihi neceſſarium, terræ viſcera lacerare, ejusque cranium pertundere. Siquidem viſus eſt mihi Galenus intraſſe in cryptas, tenui lampade; qui mox in veſtibulo terrefactus ceſpitavit, ad primum ferè limen cecidit. Itaque effuſo oleo, rediit ad ſuos, multaque confuſè de ſepulchris narravit, quæ non viderat, nec noverat; nec crediſſet, etſi vidiſſet. Omnes exin, multa temere apud ſuos ſtentantur ſe ſcire, qui nec quidem limen naturæ, niſi Galeni relatu, eminus ſalutârunt. Avicenna denique cum ſua cohorte, luſtratu Galeni, etſi cautior factus; non tamen multo profundius intravit: quin retro, circum, ac surſum aſpiciens, vertigine captus, offenſo ad ſilicem pede, præceps ruerit; rediens autem, ſe prædeceſſoribus longè ampliora vidiſſe, jactitat idiomate peregrino. Quod cum ſequaces intelligerent, hærerentque quemnam pro Anteſignano eligerent, pugnare pro Principis jurati gloria ſinguli maluêre, quam ipſimet adyta intrarent. Quaſi humana mens libera, clientum inſtar prona, libertatem adjurâſſet. Itaque nulli deinceps intrare conati, primisque ſtentoribus contenti, ſeſe in pugnam, pro gloria, & trophæo nondum cognitæ rei, ſuis centuriis præfixere. Quotquot autem ad limen venere, velut primario patrono factioſe addicti, veſtigiis priorum inſiſtentes, illico corruerunt. Somniârunt ſe ingreſſos. Saltem lumine & ope privati, ad tantæ molis removendas tenebras. Alii quoque deinde verſus cryptas properarunt; ſed lumen ſecum non attulerant, extinctum atque abreptum ſenſere oleum, per hoſtes primæ Veritatis & humanæ ſanitatis, ac tenebrarum incolas. Tandem Paracelſus, magna face ingreſſus, funiculum circa primos paſſus parieti affixit, quem ſequeretur comitem, ac viarum reducem, aſpirans penetrare, quo nondum veſtigia mortalium iter fecerant. Ad tantam mox lucem ſtupet volucrum turba, Prometheum intraſſe autumat: extinguere facnlam non audet, non valet; tentat tamen clanculum. Plurima monumenta hic homo videt, diutius & liberè exſpatiatur, porticus fumo replet, & dum Veritatis ſarcophago intentus, vires deficiunt, fax cadit, lumen medio curſu extinguitur, & fumis velut ſuffocatus eſt. Ego miſellus, tandem intravi minimo laternæ lumine, & ne quid obeſſet, quodque manum ab opere detineret, funem quidem recuſavi, & laternam ad zonam ſuſpendi: ſed à tergo unicus ſequebatur, orbitam faciens, reditus normam. Itaque meis tantum inſiſtens veſtigiis, vidi ibidem longè alia, quam præcedens avorum cœtus deſcripſerat. A quia ſolus eram, ad tam ardua pondera vires deerant, multaque conatus, adverſante veſpertilionum turba, tandem priorum more, abſque fructu exivi. Imo longè deterius. Quia diutina mora lumen mihi offuſcatum erat, & oculi deinceps aliam porro lucem omnem ferre recuſabant, utpote quia jam tenebris nimis aſſueverant. Usque adeo niſi à pertinaci intento penitus abſtinuiſſem, cœleſte mihi diei lumen nil omnino proficuiſſet. Hoc ſaltem unicum atq; veriſſimum didiceram: quod omnes, humanis duntaxat freti auxiliis, ambularemus in denſis tenebris, per vias ignotas, difficilimas ambages, & ſemitas noctis, paucorum maleque fidorum induſtriam imitantes: nec quicquam tandem inde fructuum ferremus, præterquam malè conſumtum lumen, offuſcatos oculos, pallentes canitie genas, confuſiones men-

mentis, præſumtiones vanitatis, noctiſque inſtantis imaginem terrore ac deſperatione plenam. Deprehendi inſuper omne nebulonum & meretricum genus, deceptores, Judæos, & carnifices, ubi ſemel propria temeritate ſe intruſiſſent, mox audendo graduatos. In nullo enim majorem licentiam, temeritates ampliores, credulitates crudeliores, tenebras denſiores, ac confuſiones frequentiores offendi, quam in munerum nobiliſſimo: in quo cuique eſt liberum occidere, ſi homicidium ſubſidii pallio ſit involutum, & occiſus terra tegatur. Rogavi itaque Deum, limitem in nequitiis tam ſceleratis, quæ contra divinum majeſtatis ſuæ ſimulachrum faciebant, dignaretur ſtatuere. Verum mox inde vanitatem deſiderii mei deprehendi. Siquidem quamdiu proprium commodum ſuperioritatem tenet, & medicina ut aratrum exercetur, fruſtra contendunt, qui Chriſtum meum, patrem pauperum, cum Mammona componere ſtudent. Laudabam olim civitates, quibus non erat licitum, inconſulto Medentum collegio, in ſanitatem proximi debacchari. At dein meam riſi ſtoliditatem, quia excipiebantur, qui gratis curarent. Unde didici, quod lucrum Medentum iſtam ſibi caverat legem, & proprium lucrum ubique leges charitatis vitiaret, ſpe certa, neminem inventum iri, cui iſta exceptio quadret. Vidi itaque in legum conſuetudine, ſupercreviſſe defectus, legeſque reddidiſſe ſucco effœtas. Ac fuit certè mea ſtupiditas tantò major in hoc, quod nuſquam admittantur in curando errores craſſiores, quam quos Medentes, etiam Cathedralici, piabili ignorantia committunt: prout toto opere anniſus ac paratus ſum oſtendere, Mechanicè per ignem, practicè, omnique genere demonſtrationum. Enimvero ante pauca ſecula, Chirurgum à Medico ſequeſtrarunt arrogantia, ignavia, & charitatis extinctio. Quare dein miniſtri tractarunt manualia: quaſi Chriſtianum dedeceret, proximum manibus juvare. Interim nobiles matronæ aliquot, propriis manibus plures defectus ſanabant, à Medentibus deſperatos. Profecto, poſtquam ambitionis & lucri ſtudia exculta ſunt, refrixit charitas, miſericordia extincta, ars periit, Datorque luminum ſubtraxit dona, calamitatum noſtrarum numerus crevit, & Medentes fabula vulgi facti ſunt. Veritas in ſepulchro ſcientiæ ſepulta manſit, & ejus vice ſurrexit confuſum rixarum genus, ſermocinale, pro doctrina reputatum. Etenim Medici deſcripſerunt, & ad ſe traxerunt totum morborum exercitum, dolentes propemodum, exiguum adhuc illorum eſſe catalogum. Artis namque Galenicæ facilitate allecti, promiſerunt geometricis demonſtrationibus graduum caloris & frigoris, metiri omnes, ac mederi omnibus. Chirurgi quoque horum imitatione, ac æmulatione, tam moderni, quam veteres, largè latéque tractarunt promiſcuè de omnibus, ſub ſe rapientes omnium ſanationes, in aſpectu, ac deſpectum ſuorum pridem herorum. Quoniam initio, ac radice deſtinationis Medicæ, omnia ſolis duntaxat Phyſicis curanda competebant: Chirurgis vero dein, ſolo permiſſu, & ex gratia. Ambo ſub lite manſere confuſa, quam nec terminare poſſum, nec intendo, certior factus * *Quod electum divinitùs Medicum ſua ſequentur ſigna, & prodigia pro Scholis. Is enim ad honorem Domini præparabit dona ejus, ad ſolamen proximi: ideoque commiſeratio erit dux ejus. In corde enim poſſidebit veritatem, & ſcientiam in Intellectu. Charitas erit ſoror ejus, & miſericordia Domini illuminabit vias ſuas. Ille enim erogabit gratiam Domini, & non erit ſpes lucri in cogitationibus ſuis. Dominus enim eſt dives, & liberalis, dabitque centuplum in menſura cumulata. Sua opera fœcundabit, manus ſuas unget benedictione. Replebit os ſuum conſolationibus, & tuba verbum ejus, à qua fugient morbi. Longitudine dierum implebit vitam, domum ſuam divitiis, & filios ſuos timore Domini. Veſtigia ſua adferent felicitatem, & morbi in conſpectu ejus, tanquam nix in meridie æſtatis, valle aperta. Maledictio & punitio fugient, & ſanitas ſequetur eum à tergo. Hæc ſunt promiſſa Domini, Medentibus quos elegit, hæ ſunt benedictiones eorum, qui ambulant in ſemita miſericordiæ. Quia Dominus amat miſericordiam facientes; & propterea illuminabit illos, per conſolatorem ſpiritum. Quis*

* *Signa veri Medici.*

enim eſt liberalis ut Dominus , qui gratis dat multa, & pro aliquanto dat omnia. Benedictus eſt Dominus, qui ſolum miſericordem ſalvat , & ſalvandum ſalvat gratis. Conſolatio autem in via ſpei, ob viabit miſericordi : quia fidelem elegit Dominum. Enimvero Græci, mox dein Arabes, inſtituerunt ſanationes infirmitatum, ſine diſtinctione perſonæ Chirurgi à Phyſico. Ac Gentiles iſti, à morte reſurgentes , Chriſtianos Medicos quandoque ſocordiæ , avaritiæ , & arrogantiæ confundent. Etenim Deus electionem Medici ſibi reſervat. Scholæ vero hac operâ , Deum ſublevare volentes , diſcipulos aſſumſere inſtruendos , quoslibet ac ſine diſcrimine, propoſueruntque illis artem, in librorum lectione aſſidua & diſputationibus ſitam. Quapropter legerunt libros Galeni , Avicennæ , & Interpretum : deinde Herbarios evolverunt , depictis ad vivum iconibus Herbarum. Quasque inde ſi nondum proin noverint, dimittuntur Studioſi ad officinas , & ſimplicium collectores. Cum mandato ; quod dum probè effigies ſimplicium cognoverint , redeant ad ſuas lectiones, quas ex variis Authoribus multo longoque ſtudio collegerunt , ut ſimplicium & compoſitorum poteſtates, ſimul & applicationes diſcant. Videbitis interim forte cadaverum diſſectiones , audietisque (ut ajunt) methodum medendi Galenicam , uſum partium , differentias pulſuum. Item noſtra commentaria ad nonum Almanſoris, juxta tritam practicantium normam. Interim diſcite , argute ſuper qualibet propoſitione , problematicè diſputare. Sicquid intra triennium, in viros doctos tranſmutabimini. Scholæ interim velut pudibundæ, nomen Medici deponentes , altius aliud , exacto triennio, ſuis ſpondent tyronibus. Quod eſt Doctoris. Itaque poſtquam Ars eſt erecta in facultatem , religionem ac profeſſionem , faſtus irrepſit, avaritia intruſit lucrum, unde & mutuum Medentum odium : quæ omnem in ægros inclementiam ſecum adduxere. Litera porro , & lucro inflantibus , tandem faſtus ſupereminuit plerumque avaritiæ. Quapropter Medicus famulum , qui barbam pectere ac tondere noviſſet , in Chirurgum promovit : ſibi turpe cenſens, qui tot libros evolviſſet, ulcus deligare, aut fractum os reponere. Id namque habent vitia cuncta, ut pudore ac metu ſe aſſocient, & crimen decentiæ umbrâ tegant. Ideoque & faſtus ſenſim ignaviam comitem ſibi delegit , quorum copula inſcitiam mox generavit. Ita nimirum Doctor , ad externos Eryſipelatis ſqualores vocatus , genus & nomen affectus ignoravit : Quæ dum cautè à Chirurgo reſciviſſet, ſero aliquot libros evolvit, ut ſequenti manè multa de affectu declamet. Itaque venam aperiri jubet, ſerum cum aceto roſaceo , vel ſapone , ad deliniendos ardores adponi jubet , ac in ſequentem diem poculum cholagogum deſcribit. Obridet Chirurgus , quoties eventus non reſpondet pollicitis : & Doctor , externos morbos ſenſim exuens (quia neſciens contentus præeminente titulo) quod plurima in ſcriptis Chirurgicis legiſſet , & longè ampliſſima apud plebem declamare poſſet , connivente Chirurgo. Qui interim, inconſulto Medico, ſuos aſſumit diſcipulos , qui modo dentem evellant, venam pandere norint , baſilicum ac diapalma extendere , ac vulnus deligare triennio didicerint, cenſentur liberi Chirurgiæ Magiſtri, invitis Scholis. Doctores autem ſero didicerunt fabulam ejus , qui ſerpentem frigere congelatum ſinu ſuo donaverat, & ab eodem perforatus, miſerè periit. Idque hodie eo eſt protractum , ut Chirurgi deinceps, inter ſe, ſuos habeant Doctores , Profeſſores, & ſcriptores vernacula lingua. Tunc inquam, ac ſero reſpexerunt Scholæ, adeò ut qui prius os fractum aut diſlocatum repore erubeſcerent, ac poſtmodum neſcirent , jam gaudeant urinam refundere, atque olidum ſtercus baculo agitare, ut ſuos ariolentur ibidem fugatos humores. Idque ni fecerint, ſciant utique, ſe domi deſides, juxta libros fraceſcere debere. Interea namque aucta eſt penes Medentes, Chyrurgiæ inſcitia. Faſtum equidem ubique punivit Deus, per ignorantiam , aut dementiam. Galenus quidem libros Therapeutices ſcripſit , quod methodum medendi interpretantur. Sed quis eſt, qui neſcit , quod Therapeuta famulum ſonet ? Adeoque humili famulitii titulo , naturæ & ægris ſerviendum fore ? Ac

glo-

gloriabimur in Domino, qui ſervi naturam aſſumens, voluit, quod ſui Medici, in hac humili vocatione, nobiliſſimæ totius Univerſi ſcientiæ participes eſſent. Enimverò quandoque interrogavi Canonicum, cur horas non concineret, qui ab inſtituto erant laudum divinarum cantores, angelorum æmuli; non autem capituli, aut Hierarchiæ eccleſiaſticæ directores; Reſpondit; Cantare magnis Canonicis indecens fore, ſe habere minores beneficiatos, ac ſacellanos. Unus enim poſſeſſione largioris eleemoſynæ, denegat Deo ſuas laudes, tanquam rem ſibi vituperoſam: Alter verò ſibi reputat foro indecorum, membra Chriſti lacerata contrectare, mundare, deligare. Ego autem certus ſum, Dominum infra paucos dies ambos dicturum: Niſi fiatis tanquam unus ex hiſce parvulis, vos lampigeros ſine oleo neſcio. Quapropter vos fratres adhortor; Tollite lucrum, ejusque loco, imbibite charitatem: & ſentietis omne opus bonum, quod vobis nunc videtur vile, eſſe nedum laudabile, honeſtum ac nobile; ſed etiam ſanctificare, & nobilitare ſuum operatorem. Nonne magnus Judæorum Pontifex, princeps erat? lanio armentorum? gregisque occiſor? manus cruentas habens? At longè decentius eſt, ulcera pauperum deligare, quàm fuit olim victimas cedere. Nullum enim opus bonum, in charitate, poterit unquam reputationi quicquam detrahere. Lucrum ergo & faſtus, per Satanam introducta ſunt. At dices, Operarius eſt dignus mercede. Si operarius es; te ergo tuæ non pudeat operæ. Sapiens ait, Medicus à Rege (non à paupere) donum accipiet (non ſtipendium, aut mercedem) Itaque ſi pura operantis ſit intentio, providebit Deus juxta promiſſum, qui neminem decipit, promittens centuplum hoc ſeculo, & vitam alterius. Quare hiſtoriam vitæ meæ, & Domini magnificentias, obiter deſcribam: imitemini, ſi quid fortè boni in ea occurrerit. Equidem heluo librorum eram: notabilia cuncta in locos communes collegeram, ſic ut pauci me ſuperarent diligentiâ; plerique autem judicio. Anno 17. meæ adoleſcentiæ prælegebam lectiones Chirurgicas in Collegio Medicorum Lovanii, à Profeſſoribus Thoma Fyeno, Gerardo de Villeers, & Stornio conſtitutus. Eheu præſumſi docere, quæ ipſe neſciebam. Holerium, Tagaultium, Guidonem, Vigonem, Æginetam, totamque Arabum turmam adaptabam. Qui ſanè omnes ſimul, apicem Chirurgiæ non intellexerunt. Poſtea deſtiti, demiratus temeritates & incogitantias meas, quod ſola librorum lectione docere præſumerem, quæ non niſi viſu, atque manuum contrectatione, longo uſu & acri judicio addiſcuntur. Inflabat enim me inconſiderata præſumtio, quod ad hoc ſponte delectus eſſem, meosque Profeſſores, etiam auditores, lectionumque mearum cenſores haberem. Fidebam enim ſcriptis, ut pueris contingit, de Bajardo, & Malegigio legentibus. Tandem ſtupefactus mecum comperi, quòd eventus non reſponderet doctrinæ, quodque Profeſſores mihi non plus lucis darent practicando, quàm antiquorum ſcripta. Sæpe interim in mentem veniebat, quod Scholæ ex Avicenna intonant. Nimirum ægris confidentiam in Medicum majoris eſſe ponderis, quàm ſit Medicus cum cunctis ſuis inſtrumentis. Suſpicabar itaque, debile eſſe Medentis ſubſidium, cui imaginarium confidentiæ auxilium anteferretur. Nam ſi quis lætus per riſum ſanetur: Ridicula ſaltem eſto medela, ubi Medicus ridendo; vel confidendo ſanaverit ægrum. Non eſt enim iſta medela, quam Omnipotens de terra creavit. Ridiculum quoque tum axioma Scholarum apparuit, perhibens, A juvantibus, atque nocentibus, ſumi capitalem curandi indicationem. Eò quod iſtud axioma præſupponat ordinariò, pharmaca incerta & nocua plerumque præmitti ſolere. Juvantia quoque, ſi qua data fuerint, caſu absque cognitione data eſſe: quæ ſanè, invitis Scholis, medicinam definiunt, artem conjecturalem, morborumque cognitiones atque ſanationes, incipi à poſteriori, ab erroribus, ab incerti tentamine, & conjectura. Imò id quod deinceps exploraretur, æquè fore incertum. Axioma iſtud Medicum meritò Poëta maledixit.

—— —— Careat ſucceſſibus opto,
Quisquis ab eventu facta notanda putat.

Dolui ergo me iſtam artem didiciſſe. Indignatusque mecum dolui, qui nobilis eſſem, quod

invitâ

invitâ matre, & inſciis agnatis, primus in noſtra familia medicinæ me nuncupaſſem. Deflevi dudum peccatum inobedientiæ, tæduitque annorum atque laborum in electa profeſſione impenſorum. Ac mœſto corde ſæpe ſupplex oravi Dominum, dignaretur me ducere ad vocationem, non qua mea ſponte ferebar; ſed in qua illi complacerem potiſſimum. Votumque feci, me ſecuturum, & obſecuturum pro poſſibili, quocunque me vocaret. Tum prius, ut pomo vetito paſtus, meam agnovi nuditatem. Quia nec veritatem, nec ſcientiam, in putaritia doctrina mea reperi. Ratus inprimis crudele, ex alienis miſeriis numeros accumulare. Indecens quoque, artem in charitate fundatam, & ſub conditione miſericordiæ exercendæ elargitam; tranſſumere in lucrum. Cum nobilitas charitatis, ſtipendio alienetur, quæ precio extra ſe caret, quia omni precio eſt major. Quapropter ſtatim hæreditatem meam viduæ ſorori inſcripſi, & dono inter vivos tranſtuli: eò quòd opportunè illa carere vix poterat. Juvenis ego, rebus cunctis prorſus inutilis, homo non frugi, & qui ſe perperam ſtudiis applicuerat, Deo me commendavi, cum intentione proficiſcendi peregrè, medicinam deſerendi, atque in patriam redeundi nunquam. Quia clarè inſpexi tum penitiſſima mei; vanitates prioris præſumtionis, & literalis Doctrinæ detexi, atque repudiavi. Ad exteros itaque incertus pergo, ſub ſpe, quòd Dominus curſum meum clementer dirigeret ad finem ſui beneplaciti. Sed quò magis medicinam deteſtarer, ac velut impoſturam procul à me abjicerem, eò nempe major me in vaſit meadendi occaſio. Idiota namque ſe mihi aſſociabat, qui pyrotechniæ manualia ſaltem noverat. Mox ego, ut penetrale quorundam corporum per ignem inſpexi; comprehendi multorum ſeparationes, tum libris nondum traditas, ac hodie aliquot incognitas. Dein indies crevit ſciendi ac operandi aviditas. Non enim multò poſt bienrium, ejuſmodi mihi ſuppellectilem comparaveram, qua apud infirmos, etiam juxta Electorem Colonienſem Erneſtum Bavarum, abſens magni fierem, ut me ad ſe evocaret. Tunc enim adhuc magis me puduit nuperæ, & doctæ meæ ignorantiæ. Quapropter ſtatim abdicavi omnes libros, & ſenſi me per ignem plus proficere in conceptibus orando acquiſitis, quàm libris quibuslibet, cantum ſemper eundem cuculi canentibus. Tuncque dilucidè cognovi, me veræ Philoſophiæ aditum vitiâſſe. Undique obſtacula, difficultatumque obſcuritates apparuerunt; quæ non labor, non ætas, non vigilia, non denique nummorum diſpendia, diſpergere potuerunt ex condigno: Sed duntaxat unica & mera Dei bonitas. Etenim nec Venus, nec ſympoſia, vel unicam mihi horam ſubtrahebant; ſed labor continuus, & vigilia, fures mei temporis. Sanabam namque lubens pauperes, & mediocris fortunæ, concitus plus humanâ commiſeratione, & affectu morali erogationis: quàm ex pura reflexaque univerſali charitate, in fontem vitæ. Contigit enim, quòd Conſul, aut vir Patritius, meâ quandoque operâ libenter uſurus, eam denegaverim præſentialiter exhibere, nolens deſerere plures pauperiores; ne cenſerer plures, propter unum, neglexiſſe. Attamen Deus hanc ſuperbiam, ex ſui beneplaciti chariſmate, in bonum vertit. Pudebat enim me nummos, niſi à ditioribus, recipere. Adeoque ut me Confeſſarius coëgerit cujusvis offerentis pecuniam admittere, ne ſecus faciendo fores præcluderem, qui pudore præpediti, non auderent ſubſidia ulteriora petere. Dicebat enim, quæ recuſas munera, da indigo: quæque ſi non receperis, per ſuperbiam detrahis pauperi, quod ſuum erat futurum. Dabam quoque libenter medicamina à me præparata. At quia majus gaudium ſentiebam, dum à primate aut divite advocarer: indignatus mecum, ac confuſus, reſtiti dudum, & laboris inſumſi plurimum, ut ſuccreſcentem natæ in me avaritiæ ſurculum evellerem. Itaque in me plus ubique arrogantiæ, & elationis, quàm pii affectûs, exploravi. Finaliter, Deus præſcidit mihi media, tam in Eccleſia, quàm apud Magnates; adeoque & apud Rudolphum Imperatorem amplæ fortunæ mihi videbantur promitti, animæ verò periculum incurriſſem. In quorum commutationem, uxorem piam atque nobilem mihi dedit, cum qua Vilvordiam me ſubduxi, per ſeptennium Pyrotechniæ me immolavi, ac pauperum calamitatibus ſubveni. Reperi,

peri, ac ſanè comperi, neminem à Deo deſertum iri, qui pio affectu, firmaque fide, Medentis munere fungitur. Etenim omnium quanquam ineptiſſimus, oculariter deprehendi, Deum, ipſam eſſe in miſeros charitatem, ideoque ex ſuamet charitatis effluenti bonitate, ſemper mei curam geſſiſſe. Auctæ ſunt namque uxoris hæreditates, & ampla meæ familiæ devenere patrimonia: nam etſi litibus ſuccumberem ex hominum livore; attamen victor evaſi per aliquot reviſiones: ſic ut miſericordiæ Dei palàm circa indignum apparuerint. Quin imò depreſſit præpotentes, qui me ad infamiam, & occultam necem, ſub pietatis involucro, perſequebantur. Et ſagittæ in ſuos percuſſores ſunt reflexa, adeò ut modò ipſos plus pudeat, quàm pœniteat, manifeſtatorum criminum. Interim quotannis aliquot myriades infirmorum ſanare meis remediis non deſiſto, nec proinde minuuntur mea pharmaca. Didici ergo, inexhauſtum eſſe Sapientiæ theſaurum; ac quotidie experior heſternam ignorantiam hodie illuſtrari. Redeundo autem, unde digreſſus ſum, reperio Scholas nondum diſcernere potuiſſe, qui defectus Medicum, & quinam Chirurgum reſpiciunt. Quæ ſi licet mihi determinare, declaro ſola Suſcepta tangere Chirurgiam. Quæ tomo de novo ortu Medendi ſat explicui. Sunt autem Suſcepta, vulnus fodicatum, cæſum caſu, morſu, contuſione, ambuſtione, aut congelatione factum. Item omnis tumor, à caſu, ictu, &c. proveniens. Item laceratio, divulſio, hernia, oſſifragium, & diſlocatio. Ut etiam externè hauſta contagia ſcabiei, herpetis, &c. & nil amplius. Medicos verò, præter internos Retentorum defectus, curare attinet ulcera quævis, apoſtemata, & quæcunque externa, ab interno procedunt initio. Qualia ſunt Cancer, Lupus, Lepra, Podagra, Paneritium, Iſchiatica. At hodie rixa mitior inter utramque profeſſionem, quia Medicorum plerique methodum, medelam, & auxilia ignorant, non ſecus atque Chirurgi. Ideoque etſi manus conſerant, & & ægri ſic loculos exhauriant; tamen tandem ad meram deſperationis feſtinant. Suntque in propoſita quæſtione de Peſte ſatis unanimes. Medicus nimirum recuſat peſtem, eſſe de ſibi ſuppoſitis; quia Anthracem, glandes, bubones, eſcharam, ampullas, & ſtigmata præ ſe fert. Saltemque cum Chirurgo condeſcendit, quòd promittat undecunque ex claſſicis & anteſignanis authoribus, ſe corraſurum optima quæque Alexiteria, ſi non curativa externorum; ſaltem præſervativa contra atrox venenum. Imò ſi Theriaca Galeni non ſufficiat, quæ duntaxat juxta Andromachum 66. ſimplicia (id eſt, finalem partem nominis Antichriſti) continet, ſpondet herbariis, ſe ſuperadditurum plurima, quæ Peſti profligandæ ſunt ſatis: utque ſi non vi ſufficiente pollent, ſaltem in multitudine, per numerum, cum Peſte certare queant. Si autem Doctor à civitate conductus ſtipendio fuerit, nec aliis infirmis ſuis metum (ſic metum ſuum alieno pavore cooperit) cauſando obſit, aut deſit, ſpondet ingenuè, ſe calamo oſtenſurum, rem ægrotantium ſibi eſſe cordi. Adeò ut & librum concinnet ex præclariſſimis undique authoribus, quem Communitate nuncupare promittit, ſub ſpe ſcil. inſumti laboris vani, præmium rependendi ſcriptori. Etenim in illo Tractatu, victum, exercitia, facienda, cavenda, everrendaque media, præter remedia, ac præſervativa, ita ſe pollicetur diſtincturum, ex omnibus authoribus, quòd ipſamet Peſtis eo viſo, de neceſſitate morbida fiet. Chirurgus denique ait, quòd Peſtis, quatenus febri ſociatur, ſuis non ſtet regenda arbitriis. Atqui, utut res quandoque feliciter ceſſerit ſibi: ſex ſaltem ſeptimanis abinde, ſe forcipe, ſcalpro, novaculâ, vel phlebotomo, nemini fore utilem. Quid aget ergo Peſte correptus, utroque deſertore deſtitutus? quidve aget Magiſtratus, per ſuos ſtipendiatos deluſus? utpote qui nil præter lucrum, unicum totius vitæ ſcopum, reſpiciunt? Medicus ergo remittet ægrum ad impavidas moniales, quibus ut Medico, & tortori, & militi, occidere lubido eſt. Chirurgus verò ſpondet ſibi notum imperterritum ſocium, poſtquam inſigniter potaverit: qui quamvis nec veram pandere nôrint (hoc enim apex exiſtimatur inter eos) nec dignus ſit ipſius famulitio, attamen ſæpe è ſylva, vel montibus ſimplicia attulit, atque ideò gnarus eſt cujuſdam ſimplicis, quod an herba, frutex, vel arbor ſit, vel animal hactenus dicere detrectavit. Indubiè tamen

aſſerit, valere contra Peſtem; ſuaderque lubens, illi committendum contaminatorum negotium. Geſtiens conſentit dominus Doctor, laudatque tonſoris ſubtile inventum, & curam pro Republ. Adeoque convocato ſocio iſto, datur illi eſcharoticum lixiviale, baſilicon, & diachylon gummatum, ſimulque magiſtralis confectio præſervativa, à Medente deſcripta. Quibus jam inſtructus, evadit Civitatis ſtipendiarius, ipſique committitur calamitoſæ plebis vita, ac Reipubl. antenna; hac tamen ſub conditione, ut ſi ſinat ſe ab Alexianis & ſororculis gubernari, tanquam ſuperintendentibus, longâ poſſeſſione in ægros debacchantibus, annuam mercedem ſit recepturus. Miſeri ſanè ægri, miſerior Magiſtratus, longeque miſerrimus Doctor, quibus oves ſuas commiſit Magiſtratus, quas lupis tradunt. Quia hac in parte, homo homini pauperi, & contagioſo, verè lupus eſt. Quandoque autem ſtrictus Judex ab illis vitas, animas, pupilloſque deſertos exiget. Quid enim Rex facturus, ſi timoratus Dux multum æris à ſe & populo emunxerit, magnamque ruſticorum cohortem ſuo albo inſcripſerit, ſe verò cum ſignifero in arcem munitiſſimam receperit, ſcripſerit autem ad Tympaniſtam, & aliquot annonæ venditrices, ut alacriter cum tyronibus hoſtem adoriantur? Rex enim nonne à Ducibus ſuis exiget perperam cæſum militem? deſtructumque ab hoſte oppidum? Reſpicite ergo Patricii, & Medentes, quid non immane vobis imminet. Quia morte, & Judicio, nihil eſt certius. Ex commiſeratione enim veſtri, & ægrorum, hæc ſcripſi: à vobis auſpicor, ſit mihi Deus propitius! Saltem hactenus Magiſtratus neſcivit, cujus generis eſſet Peſtis.

Infans Peſtis.

Artaxerxes per epiſtolam mandabat Peto, ad ſe veniret, ad curandum morbum (adhuc anonymum) qui ſuos cives & milites interimebat, eò quòd acceptis muneribus in hoc devinctus eſſet. Reſpondit illi Petus, more hodierno Medentum. Naturalia auxilia popularem graſſationem non ſolvunt. Qui enim ex natura fiunt morbi, eos natura judicans ſanat. Sed Hippocrates curat malum, ex populari graſſatione. Quia divinâ naturâ hic præditus eſt, & ex parvis ad magna medicinam evexit. Eſt igitur divinus Hippocrates, nonus quidem à Chryſamide Rege; decimus autem & octavus ab Æſculapio; vigeſimus verò à Jove. Ex matre verò Praxithea, ex familia Heraclidarum. Quare ex utroque ſemine, à diis ortum habet. In re Medica initiatus eſt à proavis, quantum credibile eſt hos noviſſe. Univerſam verò artem, ipſe ſeipſum docuit, divinâ naturâ uſus. Et in tantum animi induſtria progenitores tranſgreſſus, quantum etiam artis præſtantia ipſos ſuperavit. Tollit autem nedum beſtiarum genus; ſed ferorum atque agreſtium morborum permagnam terræ ac maris partem Æſculapii auxilia (quemadmodum Triptolemus, Cereris ſemina) diſpergens. Proinde juſtiſſimè in multis terræ locis divinos honores conſecutus, & iiſdem donariis cum Hercule & Æſculapio, ab Athenienſibus factus dignus. Hunc accerſe, & quantum auri voluerit, dari jube. Hic enim non unum modum curationis hujus morbi novit. Hic eſt ſanitatis Pater, ſervator, & dolorum curator. In ſumma. Hic divinæ ſcientiæ Princeps eſt. Artaxeres itaque ſcribit Hyſtanidi, Helleſponti præfecto. Hippocratis Coi, ab Æſculapio originem ducentis gloria, ad me pervenit: Ipſique da quantum auri voluerit, & reliqua abunde: nil divitiis parcens. Nam optimatibus Perſarum fiet æqualis. Viros enim, qui conſilio præſtent, invenire, non eſt facile. Hyſtanes porrò ad Hippocratem ſic ſcribit. Magnus Rex Artaxerxes te opus habet. Jubens aurum, argentum, & quæcunque voles, dari, fore te Optimatibus Perſarum æqualem. Tu itaque citò adſis.

Hippocrates Medicus, Hyſtani Helleſponti Præfecto, gaudium.

Remitte Regi, quæ dico. Quod victu, veſtitu, domo, & omni ad vitam ſufficienti opulentiâ, fruimur. Perſarum autem divitiis uti, fas mihi non eſſe: neque Barbaros à morbis liberare, Græcorum Hoſtes, Vale.

Hippocrates Demetrio, ſanitatem.

PErſarum Rex me accerſivit. Ignarus, quod apud me major eſt ſapientiæ ratio quam auri. Vale.

Regi Regum, meo magno Domino Artaxerxi, Hyſtanis Præfectus, gaudium. Quam miſiſti epiſtolam, ad Coum Hippocratem, ab Æſculapio oriundum, demiſi: ſed ab ipſo reſponſum tuli, quod ad te tranſmitto, cum ejus latore Gymnasbe. Dieutyche. Vale, Rex Regum Magnus Artaxerxes, Cois hæc dicit. Date meis nunciis Hippocratem, malis moribus præditum, in Me & Perſas petulantem. Sin minus; cognoſcetis vos peccati pœnam daturos. Urbem enim veſtram devaſtatam, & in Inſulam diſtractam, in pelagus convertam: ut in poſterum nemo ſciat, an in hoc loco inſula fuerit, aut urbs Cos.

Coorum reſponſum.

VIſum eſt populo, reſpondere nunciis Artaxerxis, Coi, nil Merope, neque Hercule, neque Æſculapio indignum facient. Omnes cives, non dabunt Hippocratem: etiamſi peſſimâ morte ſint interituri. Quam Darius & Xerxes, terram & aquam à patribus petiverint, populus non dedit, cum Eos ipſos ſe impotentes, velut alios homines, mortales eſſe videret. Nunc idem reſpondet. A Cois diſcedite, & renunciate, quod dii ipſi, noſtri negligentes non erunt. Quoniam Hippocratem in manus veſtras non dant.

Hæc ſic ad longum deſcripſi, quo conſtet veritas famæ Hippocratis, quodque popularem Peſtem, per Græciam, curaſſet. Enimvero morbus iſte, adhuc embryo, vix cognitus, vix nominatus, jam perfecte curabatur: Nunc vero ſat ſuperque cognitus, relinquitur infimæ ſortis impoſtoribus. Refrixit charitas: itaque ereptum nobis eſt lumen ſcientiæ, ac Intellectus, & cum Hippocrate certitudo curandi ſepulta eſt. Quanquam ingens volumen ſuo nomine circumferatur: hanc tamen curandi ſecuritatem ſuppreſſit (permittente Deo) metu Barbarorum, vel zelo ſervandæ vanitatis, quod ſtemmate deaſtrorum oriundus: vel quod dierum viciſſitudine, ſua perierint monumenta, relictis ſuppoſititiis Utut eſt, Dei permiſſu, hactenus præfata ſcientiæ amplitudo, ſecuritas curandi Peſtem, evanuit. Legi centum fortaſſis Authores de Peſte, tranſſcriptores ſanè omnes, eminus ſcribentes, metuque mortis inexpertos ac conjecturales. Id ſaltem ſcium: Diebus Hippocratis, nondum remedia optima morborum enotuiſſe. Tum enim ſolis ſimplicibus, & crudis ſanationes inſtituebantur, præparationibus illorum nondum excogitatis. Galenus vero, plus quinque ſeculis junior, commentaria ad Hippocratem ſcribere anniſus, & ad lubitum abduxit. Nunquam quippe argentum vivum, nunquam roſaceam, vel aquam vitæ viderat. Et quanquam rude eſſet Hippocratis ſeculum; tamen ſanationes ipſi parebant, quæ nec Galeno hodie, nec ſuis ullatenus obediunt. Hippocrates minus garrulitatis, plus candoris autem, ſcientiæ, ac cœleſtis luminis habebat: ita ut cum ruditate, viſa ſint ſecula exuiſſe puritatem, ac donum Dei. Quare noſtra perverſiſſimorum morum & ingeniorum fuit feraciſſima. Placuit igiur Deo, veram & exquiſitam Peſtis ſanationem, & præcautionem, unà cum Hippocrate, obdormiviſſe. Saltem ab ætate Noæ, ad piaculum Davidis, nil de populari Peſte iter Judæos legitur. David tamen Peſtem fami, ac bello, non prætulit, niſi præcognitam. Inter Perſas vero & Græcos, præter commemoratam tabem, ætate Hippocratis, hoſtis humani generis, ac princeps mundi, Peſtes aliquot ferocire fecit, permiſſu divino, quas humanis victimis piari ſibi Satan juſſit. Forte, quod iſtud non eſſet conceſſum, ut principi tenebrarum: quantum quod futuræ Peſtis præcognitionem haberet, ſimulque & termini ſedationis ſuæ: unde ortum, occaſum, & poteſtatem ſedandi, ſibi violenter, fabuloſe, & deceptoriè, vendicaret. Apud Romanos rara Peſtis legitur. Et ante pauca ſecula, Peſtis obſoleta ferè memoria. Demum per ſecula rediit, ſævitque ſeptuageſimum, mox dein per annum quinquageſimum graſſavit. Ita ut annus Jubili, nubilis fieret, & atrox. Jam Peſtis, trima eſt Bizantii Turcæ, à peſtifera contagione, ſibi non ſolent præcavere Ideoq;

Chriſtianos irrident, tanquam divinæ ordinationi reſiſtentes, luemque declinantes, irrito plerumque conatu. Vindictæ divinæ gerendum morem, quæ cuicunque deſtinato, ex neceſſitate eveniat. Septenis quibuſque annis, Peſtis in Ægypto variat. In tertium plerumque annum durat hoc modo, ut teſtatur Polonus Princeps Radzivilius. Primo anno leviter inchoatur, cum Sol libram ingreditur, ſævitque maximè in Decembri uſque in Martium. Quo tempore calores ſunt mitiores: ubi verò invaluerint, cum Sol, anno ſequenti, Leonem ingreditur, ſtatim ceſſat Peſtis; & quidem ita: ut ſi quis apoſtema peſtiferum intus habuerit, & ad horam prædictam præfati ſigni cœleſtis ſupervixerit: omne periculum evadat. Quemadmodum apud nos frigora: ita hic, calores Peſtem profligant; & duobus menſibus ſecurè vivitur. Poſtquam verò Sol libram fuerit ingreſſus, rurſus ſenſim Peſtis inchoatur, & durat ad Solis ingreſſum in Leonem. Tertio anno, eandem ſervat rationem, niſi quod de acerbitate magis remittit. Poſtea, ſi contagio aliunde non fuerit illata, quatuor anni ſequentes à Peſte ſunt immunes. Quandoque longiores etiam fiunt induciæ. Sed plerumque malum ſeptennio recurrit. Meſſis ſub finem Martii inchoatur. Ante extremos Aprilis dies perficitur. Nam per Majum venti meridionales ſpirant, qui cremando redigerent fruges ad nihilum. Hæc Princeps ille, ibidem ſic edoctus, omniaque credens, ſcripſit. Quibus ſuo ſatisfaciam loco. Saltem hæc non commemorat ſacra Scriptura, olim accidiſſe Ægypto, etſi Sol ac cœlum volvantur nunc eadem orbita, qua olim Parentum enim meorum memoria, de Peſte, velut de rariſſimo monſtro, ſermo. Apud nos, nuper per quindecim annos viguit. Ceſſat modo. Bruxellæ tum exſtructæ ædes, pro contaminatis pauperibus, ipſaque mœnia fuère pertuſa ad foſſam Aquilonis. Quibus ædibus dudum patria carere potuit. Culpam autem in nos refero. Præceptum charitatis erat: Bovem aut aſinum proximi, luto extrahe, ad herum deducito; nec ſecus tranſibis per viam. Nunc autem pecus proximi non ſolum non liberatur: ſed ipſi deprimimus; Imo fratrem [Templum DEI] in maximis neceſſitatibus, & lethalibus morbis, ipſi deſerimus, aufugimus, aureſque ad ejus ejulatus obturamus. Quiſque, inſtar Sacerdotis & Levitæ tranſeuntium, ſe excuſat ab opere charitatis: tanquam ſi bene operari, ſuæ non eſſet profeſſionis; mendaxque textus. Quodcunque minimo ex hiſce feceris, Mihi factum reputabo. Non mirum igitur, ulceroſis hiſce dierum quiſquiliis, DEUM minitari perverſiſſimi populi internecionem: & urbes, tanquam ager, arabuntur. Sæpe enim mecum horrui, illud anteſignanum futuri excidii Univerſi ſignum. Erunt Peſtes. Deſperabam enim exinde, neminem ab Hippocrate venturum, qui amplius popularem Peſtem ſanaret. Sed aliunde ſperavi, quod ſicut quæ optamus, ſperemus facile; & ſperando, etiam credamus: ita quoque fore deſperamus, quæ plurimum formidamus. Credidi itaque, & ſperavi, hanc ſecuritatem ſanandæ Peſtis detectam iri, iterumque ante extremam mundi ſcenam occultatum iri omne auxilium. Saltem autumo, alias fore Peſtes longè horribiliores, quam antehac unquam, quibuſque cuncta alexiteria erunt vana. Siquidem Peſtis noſtra hodie bruta non affectat. In extrema verò dierum amurca Peſtes, nedum homines, ſed & feras, imò piſces & arbores, delebunt. Eruntque Peſtes; non autem Peſtis ordinaria. Alioque hoc ſignum futuri interitus eſſet incertum. Erunt nempe Peſtes à manu DEI, ab inverſione ampullarum, ut habet Apocalypſis, contra illas autem, non eſt clypeus in natura futurus. Pollicebar ergo mihi, priuſquam hæc ſcribere attentarem, Peſtem ſanabilem uſque ad illam temporum faciem, verumque remedium illius, ex Hippocratis ſepulchro, ſeu potius à Patre luminum, deſurſum petendum eſſe. Dicam, quæ didici in poſterorum utilitatem.

A labe noſtra immune, ut & innocuum cœlum.

AB Antiquorum ſcriptis, ne minima animæ, ſciendi avidæ, conſolatio, aut ærumnoſis, deſertiſque apparuit ægris. Inprimis fidei eſt, Stellas eſſe in ſigna, tempora, dies

dies & annos, nec hominem poſſe ullatenus officia ſtellarum alienare, aut ad alios ſcopos declinare. Quòd opera manuum Domini, ſint cœli; Quòd Deus non creavit mortem. Ideoque nec cœlum contineat mortem, morbum, venenum, diſcordias, corruptiones, aut cauſam effectivam horum. Siquidem non ad cauſam; ſed ad ſigna futurorum: ac duntaxat in temporum, ſive meteororum mutationem, dierum & annorum ſucceſſionem deſtinantur. Officium ergo cœlorum, non eſt malum generare, cauſare venena, ſpargere, aut influere, bella ſerere, ac mortes ſuſcitare. Quia cœlum nequit excedere limites ſuæ deſtinationis, cœli enarrant gloriam DEI, in cujus honorem, & humanitatis ingratæ uſus, creatum eſt. Ideoque in ſe potius continet vitam, lumen, gaudium, pacem, ſanitatemque, cum ordinato continuatoque motu, Cœlo nulla, à tranſgreſſu Adami, legitur communicata maledictio, nec infuſa exſecratio, ut nec labes inſperſa. Terra quidem profert tribulos, & ſpinas. Quia ſubter Lunam, eſt cacodæmonis, mortiſque (quia peccatorum) feudum, imperium diſcordiarum, atque viciſſitudinum. Terra nobis evaſit noverca; vallis ideò miſeriarum, peccatorum labe & ſarcinâ prægnans. Quia Deo placuit, non aliam fore ad quietem viam, niſi per tribulationes. Imò oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam, non quidem alienam, ſed propriam; eo quòd formam ſervi aſſumere voluerit. Credo verbo Dei, nequaquam autem vanitatibus Augurum cœli: reorque, qui Peſtem à cœlo oriundam ſcribunt, adhuc deceptos, gentilium erroribus ceſpitare. Cœli enarrant gloriam Dei; & opera manuum Domini, annunciat firmamentum. Cœli ergò annunciant dulce, ac amarum venturum; non autem cauſant illud. Imò nec amara nobis licet vocare mala: nam Deus omnia ad bonum finem direxit. Ergo cœlum futura annunciat; non autem cauſat: & ſtellæ ſunt nobis ad ſigna futurorum duntaxat, eruntque ideo ſigna in Sole, Luna ac ſtellis. Cauſant etiam duntaxat ſtellæ, per nativum Blas, viciſſitudines temporum, in aëre, aquis, terrâ. Unde conſequenter pendent mutationes, ac maturationes, tam in fructibus, quàm in corpore humano, potiſſimum ægrotante. Intelligo quoque aſtra hactenus nobis eſſe in tempora, per Blas motivum, & alterativum illorum. Neque enim cœli proin ſunt venefici, aut venenorum coctores, bellorum incenſores, &c. Recognoſco omnino illos, tanquam viciſſitudinum alteratores, in qualitatibus elementalibus, quo ad ſtationum alteritates. Quocirca ægros variè alterari contingit, in promotione & maturitate conceptorum in ſe ſeminum: eo quod noſtræ vires vitales ſuum omne Blas concitent ad normam generaliſſimi motus aſtrorum: non quidem velut ductorum violentium; ſed præcedentium, aut comitantium. Etenim liber Apocal. non tribuit cœlis vel minimam ullam vim punitivam; ſed eandem in Angelos divinitus diſtributam. Quique proin percutientes, & miniſtri ſpiritus, dicuntur, Judicis imperia facientes. Peſtem itaque, non credam facilè, temporum importunis mutationibus ſuum debere ortum. Quod & Eudoxus apud Fernelium ſenſit. Nullaque ratione inducar, ut credam, cœlos dare accretionem, formam, figuram, vires, aut quidvis aliud, quod ex ente ſeminum proficiſcitur. Nam & ante ſtellas natas, herba pollebat ſemine virenti. Adeò, tametſi aſtra nulla eſſent; attamen vi Verbi, naturaliter omne ſemen, ex ſe, eſt producendo ſuum conſtitutum: Invitiſque ſtellis, ac anni ſtationibus, imò & climatibus, per artem producuntur multa ſemina atque fructus peregrini. Quapropter Hippocratis epidemica, commentario Galeni illuſtrata, nomineque Authoris indigna, continent plurima. Non tantum quia anni ſtationibus morbos, & non ſuis quoſque ſeminibus variaſque infirmitates uni radici (id eſt, primis qualitatibus aeris) attribuit, adeoque effectus diverſos injuſtis cauſis copulet: quam, quod contineant plurimas nugarum abſurditates. Soleo enim in hoc judiciarios Aſtrologos Empiricis comparare, qui nacto unguento, pulvere, aut alio quopiam, eadem extollunt ad omnes propemodum morbos, pluresque adhuc alios, valere. Sic multi ex illis, non contenti aſtrorum annunciatione, cogunt, illa eſſe fabros, deaſtros, ac patronos abſolutos omnis fortunæ

tunæ, & infortunii, vitæ ac mortis futuræ conſcios, fabricatores, conſiliarios denique, & Judices cogitationum, quæſtionumque interrogatarum. Si itaque non contineant mortem, bella, venena, Peſtem: utique nec ejusmodi flagra ſuper nos poterunt depluere, cum dare nequeant, quæ non habent, non continent, non cauſant, neque generant. Non enim nuncius, bellorum præco, horum imperator eſt, vel cauſa. Si enim Jeſuita Trigantius vera narrat, Sinarum latiſſimo totoque imperio Peſtis eſt inſolita, & viſa nunquam: cui tamen idem Saturnus, idemque Mars, & æquè potenter qui nobis, præeſt. Denique ſi quibusdam terris certo Peſtis ſæviat termino, recurratque præcognitis ſtationibus, quibus tamen olim Peſtis admodum erat peregrina: Conſequens eſſet ſanè, vel illas provincias non ſubjacere ſtellarum influentiis, vel non iiſdem quibus olim; vel illas Peſtes eſſe adulteras, vel ſaltem (ut opinor ego) non provenire cœlitus. Cum nimirum ibidem non ſint conciliabula ſtellarum, quæ annuatim dies ſervent ſtatutos comitiorum. Quid ſi enim Peſtis, in una civitate, maximam mortalium partem deleat; fruſtra profectò erit omnis Magiſtratûs providentia, ſi vicina loca ſubter eundem Meridianum vel angulum cœli ſita, nequeant præſervari intacta. Cumque ſtellarum influxus, vel irradiatio, ſed univerſaliſſima, utcunque inſaniant alii; non eſt tamen credendum, poſſe cœlitus Peſtes ab aſtris influere ad deputata loca, urbes, & pagos. Nam ſi ſtellarum influxus eſſet peſtiferus, aut erit aër, vel Gas ſupernè ad nos dimiſſum ipſa Peſtis, aut mera nuda qualitas per aërem deſcendens, quæ ad nos pervenit abſque illo corpore; eritque vel concepta in ſtellis, vel generata in aëre nobis vicino. Si primum horum; neceſſe foret ſimul omnes mundi angulos infici, niſi in aëre, & per aëra, canalem vel tubum, à cœlo ad nos usque directum, & immotum ſupponamus: per quem etiam, nec ſecus, aer peſtiferus ad nos deferatur, ſtellarum fuligines ac inquinamenta deducens. Etenim cum diſtantia ſtellarum à terra ſit multarum millenarum diametrorum terræ; non eſt cogitabile, quod aliqua ſtellæ fugilo ad hoc centrum pertingat ſoſpes (minusque ad aliquam provinciam ejus) quin univerſali ſimul tabo inficiat totum terræ mariſque ambitum, unius centri minimi ſpatium vicemque ſubientem. Itaque ſi terra ſit minimi puncti inſtar, huc ſpectant quæ alibi dixi, de aeris regione, qua nec venti, nec ros unquam, aut pluvia decurrat, nec meteora ſuas ludunt tragœdias. Multoque minus è profundo cœli quicquam perpendiculariter defluit, aut ſi deplueret, non ſufficerent decades aliquot ætatis Neſtoreæ, priusquam nobis advenæ eſſent. Sin autem aſtra ſaltem dimittant meram nudamque qualitatem. Illa, vel tanto loci & diætarum intervallo, aliquoties, & aliquot annorum itinerario degenerabit, atque deficiet, adeoque antequam ad nos perveniat, nil priſtini habebit ſibi ſimile: nec poſſet ejusmodi peregre adveniens qualitas locum certum inficere, niſi velut in pyxide, per angelum deferatur. Si autem per Angelum; jam ceſſat quæſtio naturalis fruſtraque cœlos facimus peſtiferos, veneficos, ſi Angelus ſit ipſe peſtifer. Qui alioqui longè promptius, venenum peſtilens, prope terram, aut in nobis, quam quod à puris atque inſontibus cœlis id ſecum ferat. Qualitas denique peſtifera, cœlitus delabens, ſi non in aere incluſa ſimul deſcenderit, aut migrabit de ſubjecto in ſubjectum (quod Peripathetici recuſant, & Scholæ modernæ) vel per millenas ſpecies ſui, totieſque degeneratas, velut peregrina tota, ab ortu ſuo ad nos deveniet. adeoque fruſtraneum erit cœlorum venenum. Sin autem putetur in nubibus prope terram generari: ergo cœlum immune, atque inſons, falſò accuſatur. Oſtendi ſiquidem alibi, cœlos duntaxat operari per Blas motivum locale, & alterativum caloris atque frigoris, Nequaquam autem per venena. Utpote quæ ſunt ſublunarium duntaxat proprietates formales, ac fermentales ſeminis alicujus. Admitto quidem lubens, telum igneum ſubinde viſum, telum igneum ex aëre, ad locum aliquem vibratum, cecidiſſe: quodque Peſtis ſubinde ſit inſecuta. Atqui iſtud prodigium inprimis, non ex profundo cœli ſinu delabitur: ſed è propinquiori

nube.

nube. Forte Satan, tonitrui comes, telum ejuſmodi dimittit, quo Peſtem ſcit minitatam: (unde antiquitus Dei honores ad ſe rapuit) at non proinde telum iſtud, eſt cauſa Peſtis. Alioqui ſanè ad unamquamlibet Peſtem, telum æquè neceſſarium vibraretur. Præſertim quod Ignis proprium ſit, conſumere Peſtem, atque venena: non autem generare. Itaque Ignis naturaliter nunquam ſignificat Peſtem, cujus deſtructionem continet. Eſtque ideò ejuſmodi igneum telum, portentum rariſſimum, à ſpiritibus ad terrorem dimiſſum: illi, qui ad vitæ ſuæ emendationem illud retorſerit, eſtque profectò ſcopo noſtro impertinens, ac longè magis frivolum, ſi exinde cœlum notemus peſtiferum. Sunt nempe portenta quævis incerta, ac fundamento Medico inepta. Sed ſeculum ſi hanc peſtilentem mercem protruderet (creditum enim ſic eſt hactenus, maleque gentiles noſtras Scholas deceperunt nomine epidemico) quorſum ergo tot Scriptores? quæve hactenus fuere excogitata media contra ſtellarum importunos iſtos influxus? Quis enim impedivit hactenus, ne medulla menſtruatim creſcat in oſſibus? Itaque falsò accuſarunt cœlum. Sat Scholis viſum eſto, cœlum, authorem Peſtis feciſſe, & remedia, ſuamque ſcientiam, ſub deſperationis ſilentio ſepeliiſſe, ſolius ſuaſu ignorantiæ, metûſque terrore. Ergo cœli accuſatio, ubique manifeſtam ac neceſſariam involvit inſcitiam. At tandem poſtquam ſtudiorum omnem contraxêre nervum, ſuadent vitanda loca, quibus plagæ vigent, utendum cibis euchymis, bonum ignem ſtruendum, cavendum à ſordibus quibuslibet. Utendumque frequenter Theriaca, cui, cum nondum ſat ſimplicium ſit ingeſtum, quiſque pro lubitu novas cumulatim centurias addit, adeoque præſtantiſſima cenſetur antidotus, quæ mille ſimplicium congeſtum continent acervum; utque unum de mille forte juvet, ſaltem non nociturum ſperant. Iſta nempe ſunt Alexipharmaca magiſtralia, ut ſi interim pro voto, res minus fauſtè ſucceſſerit: culpâ ſaltem careat, qui tot ſimul ſelectiſſima, multiſque claſſicis Authoribus commendata, compilavit. Præſcribunt quoque grata ſuffumigia aceti, aromatumque odores, malè mendaciorum ſuorum memores: quaſi languida ejuſmodi remedia contra ſua illorum principia facerent: id eſt, contra cœlitus per totum aërem, diffuſa venena. Etenim ſi propter ejuſmodi odores, vel barba, vel unguis, vel denique medulla, ceſſat accreſcere, aliquam poſſet ſpei fiduciam ingerere, quod ſemen peſtilens lurido remedio ſuperari poſſet. Itaque ſi ulla eſſet ratio cauſativa Peſtis, in cœlis, ea potiori jure homini competeret in cœlos; Si ſapiens dominabitur aſtris; non autem aſtra, ſapienti. Nam poteſt Sapiens ſignificationes aſtrorum aliqua in parte mutare, quanquam non ſtellarum motum. Sed iſtud hoc loco, eſt impertinens tantopere, quantum eſt falſa cœlorum accuſatio. Siquidem ſi ſtellæ cauſativè in nos agerent effectum ſuum, utique ſapiens mitigare poſſet, falſoque per cœli accuſationem ſe Medentes excuſare nituntur, propter adynaton. Non eſt inquam ulla in nos ſtellarum actio præter meteoricam. Aſtrologi enim multa fingunt, quæ norunt eſſe falſa, imo & impoſſibilia. Quæ in theoricis planetarum utrobique ſunt obvia. Veruntamen nec natura, nec proinde medicina, regulam falſi admittit, ut neque ſuppoſitiones Algebræ. Itaque finaliter, ſi popularis Peſtis è cœlo laberetur, foret neceſſe cœlum impugnare, & impedire, ſi ad radicem eundem, & non ad productum poſterius: adeoque tota medendi ars, non niſi fruſtranea prorſus, præſcriberet pro præcautione Peſtis. Atqui, tantum facinus non ſibi Scholæ fidunt, ruuntque libentius ad adynata, ut ſuæ clypeum faciant inſcitiæ, queantque in Peſtem mittere quoslibet ignaros potatores, temulentoſque mortalium tortores. Patet ſaltem hinc, quod cauſas Peſtis hactenus non à fronte adoriantur: ſed à tergo, & ad effectus tantum reſpexerit. Adeoque quicquid de præcautione dictum eſt, meras habere proximorum impoſturas. Imitantur enim ruſticum, conantem exhaurire rivum, qua prope littus in mareſeſtinat, non autem fontem obturando. Itaque vel non credunt Peſtem, cœlo oriundam: vel eorum remedia ſunt deſperatione

tione ac deceptione plena. Porro ſi cœlum, tanquam parens iratus (ut Paracelſo ſomniare placuit) noſtra notet crimina, contamineturque noſtris impietatibus, noſque ſuis ideo jaculis vulneret vindex, tamque calamitoſe nos interimat: certè, vel de aſter aliquis erit, vel animal ſenſitivum, ſibi Dei officium arrogans, & Angelorum percutientium muneri invidens, docet nos, invidiam rem cœleſtem eſſe, ut & vindictam creaturæ, in hominem. Sed cur notet noſtra crimina, ſit notando polluatur? & quomodo polluetur, ſi peccatum ſit merum non ens? Quomodo iſte ſagittarius perſentiet merum nonens? quomodo abſceſſum voluntatis humanæ, à Deo judicaverit? etenim ſi nobis iraſcatur, & in ultionem accendatur, propter illud nihil: quomodo non magis nobis indignabitur, ubi ſenſerit nos ſuas imitari actiones, & præpedire? dum ſcilicet placato cœlo Peſtem nobis formamus noſtris terroribus? longeque acerbius ferret, quod homo, invito cœlo, mederetur Peſti, ſuperet ſua vulnera, ſuaque munia in cœli deſpectum antevertat, aut impediat. Peſtis denique, ſi ordinato aſtrorum motu, annunciativè, ac velut annuatim prædici poſſet (prout de Ægypto aliorum informationes jam ante narravi) piacula autem noſtra, ordinato die numero, & menſurâ, careant. Peccata namque pendent ex corde hominis, liberoque arbitrio: ergo iſta cauſa non eſt ſuo effectui condigna, ejuſque ſigno. Negant autem Theologi effectus futuros liberi arbitrii præſciri à ſtellis, adeoque nec ſcientiam, nec intellectum, habitare in cœlis, corporibuſque inanimatis. Ergo nec quidem denunciant Peſtem, bella, &c. ventura, a peccatis præcognitis. Sat eſto, Peſtem denunciari, non tanquam ob cauſam incitatricem: ſed quia Æterno placuit. Conſcius ut quiſque ſeipſum examinet, ac emendet. Nec opus eſt mentitas pravitates, & malevolentias, fingere in Saturno vel Marte: ſi peccata noſtra ſint cauſa effectualis contagii. Adeoque ſibi contradicunt Aſtrologi, atque ariolatores Medici. Nec enim alioquin eſſet neceſſe tortorem reo iratum fingere, etſi eundem interimat. Sodes, cur noſtræ iniquitates potius Saturnum ac Martem quam Lunam millenis aliquot milliatibus viciniorem inſtigaverint? Cur remotiſſimus Saturnus, criminum noſtrorum potior vindex eſſet, quam Luna? Nam ſi aliquod aſtrum eſſet peſtilens, certè eſſet potiſſimum illud, quod præeſt nocti, quieti, & reductioni in primam materiam. Denique ſi Peſtis, tanquam punitio, nos invadat, aut per angelos nuncios, orbium motores, mittatur: Sanè nulla erit naturalis, ſidentque ſponte Scholarum præſcriptiones ac regulæ, tam ad præcautionem, quam curationem. Cœlum prænunciandi ergo futuri præſagium eſt, datque ſigna Peſtis, quæ ſuis revelat Deus. Non autem cœlum præſentis Peſtis effectivum, ut neque præſciens. Errarent ſiquidem alioqui tam cœlum, quàm directrix Intelligentia Angelica, quoties puerum inſontem Peſte piaret, pro peccatore, nec piorum habitacula Peſti unquam ſubeſſent. Ac Deus prætorem injuſtum conſtitueret, qui bonos Peſte necaret crudeliter, quæ nefarios non apprehenderet. Bonos inquam, pro delictis non cogitatis, necare. Vel hinc ſaltem liquet, Peſtem ſuam habere cauſam in natura. Demum, ſi Peſtis, cœleſtis lucis proles ea certe in inſtanti ſemper exſurgeret: cum aſtrorum aſpectus ſint per minuta momentanei. Quare Peſtis, antequam veneno aliunde nato ad nos deveniret, primo vento diſpergeretur, primâ pluviæ irroratione ablueretur, noctiſque ac nubium frigoribus pacaretur, priuſquam ad nos devenerit: & punirentur urbes, quæ minimè peccâſſent. Tum eſt & in Paracelſo ridiculum, quod ſagittarius Peſtis, ac notator noſtrorum criminum, habitaret in Sole (in quo Deus poſuit ſuum tabernaculum) tanquam iratus ac vindex parens, propter impuritatis contagium ſuſceptum. Saturnus tamen ac Mars (alibi ſic inconſtans ait) eſſent criminum ultores. Itaque quocunque modo ſumatur, providentia punientis cœli patitur injuriam; & Deus, blaſphemiam. Adeoque dolus Paganiſmi includitur, ſive dixerint, peſtilens venenum à ſtellis cudi, vel in vindictam criminum mitti: ſive etiam naturali aſtrorum curſu fabricari, per qualitates elementales annuas, vel extraordinarias, aut indirectas, ac portentoſas, à Satana directas:

Utro-

Utrobique in atheiſmum paganorum impingunt. Nam nec cacodæmon illam, quam gentiles putant, poteſtatem in nos habet; nec legitur in Peſte Deali alius ſatelles, præter Angelos Lucis; adeoque a Sacrorum veritate eſt abſceſſiſſe, ſtellis, aut diabolo, vim Peſtis generandæ tribuiſſe. Præcipuè ubi de Peſte naturali, & non Deali diſputatio occurrit, deque remediis, cauſis & obſtaculis eſt inquirendum. Nam inprimis, non rarò, Peſtis unico ab individuo incipit, puero nempe inſonte, adeoque cœli, piaculo hujus pueri, integram familiam, oppidum, & provinciam tandem, innocuum nempe pro facinoroſo, feriiſſent, per modum Seplaſiæ, quid pro quo ſubſtituentis. Denique dum Peſtis ſerpit ſuo contagio ab uno in alium, ſaltem in ſecundo, tertio ac decimo, non erit amplius venenum à cœlo propinatum, aut vulnus a cœlo inflictum: quaſi tota ira, aut vindicta cœli, concitaretur culpa primi inſontis, denique Peſtis, ſolo terrore pavidi concepta, cum in ſpecie ſpecialiſſima (etenim nulla alia exſiſtit actu in individuis) non differat à qualibet alia, quæ è cœlo mitteretur veneno aſtrorum. Ergo neque ulla prorſus erit naturalis è cœlo, ſi aliunde nuda erroris imagine concipiatur, nec cœli ſit indiga ſui origo. Nam alioquin unum individuum non conſtituitur à parentibus, toto prædicamento diverſis. Etenim ſi Medicum, & medicinam de terra creaverit Altiſſimus; & Peſtis ab aſtris formetur: vereor ſaltem, ne tanto veneno impar omnis ſit futura medicina. At ſaltem Dominus non potuit erraſſe, quod medicinam terra, & non de cœlo miſerit. Enimverò libri Regum, & Apocalypſeos, ſanctis Angelis Peſtem attribuunt, quæ divinæ ſit ultionis pentaculum. Nec licet a Sacris recedere ad cacodæmones, & aſtra, venenorum peſtilentium exordia. Denique Paracelſus Peſtem cœlitus, velut à ſagittario, duntaxat in tria loca, nimirum ponè aures, ſubter axillas, & in Inguina diradiari ſcribit. Quapropter aliis membris oborta Peſtis, vel Peſtis non erit, vel alterius generis, & cauſatum diſparatarum, quàm quæ vulnus cœleſte eſſet. Vel denique cœlum ſagittando erravit, vel ſaltem Paracelſus audendo temere erravit. Itaque ſi alienæ cauſæ Peſtem fabricent, abſque cœlorum ope: neceſſe eſt, hos ſua poſſeſſione & putatione privandos, cœlumque poſthac petitorie, litem aggredi debere. Si denique Peſtis vulnus eſt; ergo eſt de ſuſceptis externis: non febris, aut morbus, conſtans ſtatuto ſemine, & per conſequens, quicquid diaphoreticorum in Peſtis ſubſidium hactenus decrevere, falſum atque deceptorium eſto. Magiſque opportuna erunt incarnativa, & vulneraria. Et longè eſt vaniſſimum diaphoreticum pro præcautione, ne quis à ſagittario cœleſti vulneretur. Eſſet enim ſudoriferi ignavus clypeus, contra ſagittam tam virulentam, tam potenter, procul rectâ, tantoque otio vibratam, ſecuriſſimeque ductam per tot millena millia ſtadiorum pergente telo. Decebat enim Paracelſum; ſciviſſe carbunculum, glandulas, bubones, atque parotides: non quidem ipſam eſſe Peſtem, imò nec ullatenus eſſe vulnera: ſed ſigna, productum, & effectus peſtilentes. Quippe nam & Peſtis aliquot ſignata, frequenter non niſi à morte, viſuntur. Quapropter cœleſtis ille fundarius, non Peſtem; ſed Peſtis effectum, quoties vulneraret, immitteret. Seroque nimis veniſſet, ut *Peſtem*, ſive vulnus, illis partibus infligat ei, qui jam antea per *Peſtem* obiiſſet. Quidam nempe continuo vomituriens, cum cephalalgia, moritur ſub continuis deliquiis, infra horas ſeptem, ab invaſione ægritudinis. Mox autem circa obitum tingitur ſupra umbilicum, uſque ad claviculas, frequenti ſtigmate, ſeu vibice nigro. Curioſitatis ergò, cum Anatomicus deficeret, diſſecui eum, ac inveni os ſtomachi, eſchara nigra jam cauterizatum. Denique vibices non ſunt vulnera, prout nec glandulæ, veſiculæ, bubones, &c. ergo ſaltem cœlum non vulnerat in Peſte. Quæ ſi aperiantur, ulcera vocas *Paracelſe*, & diſtinguis contra vulnera, ac temetipſum. Fabuloſe ergo nimis cœlum noſtra labe inquinatur, harumque eſt injuriarum vindex, prout & criminum noſtrorum Graphiarius & vulnerator. *Paganiſmi* id fuit olim inventum, ut cœlos, atque deaſtros, in cultum blaſphemè attolleret. Blaſphemè quoque atque ſtultè, à Paracelſo quatuor elementa ingeruntur, qui eorum Relolleum ridere aſſolet. Potiſſimum

quod in ortu medicinæ noſtræ, quaternarius elementorum ſit ſublatus, tam in natura Univerſi, quàm miſtorum conſtitutione. Etenim quam inſcienter adæquatur quaternarius elementorum, ternario emunctoriorum præfato? Paracelſus enim, arcanis potiùs, planè heroicis, pro morborum ſupplantatione, deſtitutuſque ſcientia Medica, è Patre luminum deſcendente, titulumque Monarchæ arcanorum, ſibi ultro aſſumens, hocque auſu principatum medendi invadens, de Peſte, tanquam ſibi ignoto hoſte, tractavit. Proinde Peſtem quandoque cœlo, aliàs Solis, Soliſque quandoque elementis, ac non rarò ſolis Pythoniſſis, ſagis, ac ſpiritibus tam infernalibus, quàm elementalibus Deaſtris adſcribit, plerumque oblitus doctrinæ ſui Paramiri: ubi Peſtis entis naturæ, entis veneni (quaſi aliqua exſtaret veneni expers, aut venenum aliquod non eſſet naturale) entis aſtrorum, (quaſi aſtra ſupra naturam, aut extra eam eſſent) entis ſagarum (has Incubis, lemuribus, ſylphis, &c. tribuit, contra ens etiam aſtrorum diſtinguit, ne ſagæ ſint fortaſſis ſapientes, qui dominari dicuntur aſtris) & entis Dealis proponit, ſuique ibidem oblitus, & entis imaginativi, cujus tamen præ cæteris memoriam habuiſſe debuiſſet. Niſi fortaſſis malit, ens imaginativum non poſſe cauſare morbos, aut nuſquam vigere, niſi penes ſagas. Enimvero, ut Peſtem divinam arbitror ſpernere remedia naturæ: ita quoque, ſi qua Dæmonibus aut ſagis propria (quod non eſt credibile) at ſaltem ſuam cœlo originem neutiquam deberet. Etenim alias ſi Peſtis ſagaria eſſet, ſolitis eſſet longè immanior, propter adjunctum virus externum, & agendi, promtitudinem, ira cacodæmonis acceleratam & ampliatam. Frater P. Boucher, Minorita, in ſuis orientalibus peregrinationibus, ut teſtis ocularis, narrat. Quod quantumvis Ægyptus, ſit alioqui Peſti valde obnoxia: pridie tamen inundationis Nili, quotannis decidere rorem ſingularem, quem Elthalim vocant, cujus adventu promtè & univerſaliter ſanantur, quotquot Peſte decumbunt, ac ſani præſervantur ab ea, eodem rore. Etenim ſi hoc verum, nec ſat à principe Radzivilio inveſtigatum: nil quicquam tamen exin deduci poteſt, quo Peſtem cœlitus cauſari naturaliter ſciamus. Cum exin ſaltem ſequatur, meteororum quædam eſſe ſana, alia verò quibuſdam noxia. Quod hactenus nemo negavit. Etenim quamvis Sol, pridie inundationis Nili, ferè ad locum eundem quotannis redeat: non tamen ſimul eædem ſtellæ comites recurrunt. Dein, Ros ille non eſt cœlorum aut ſtellarum proles, neque ex Blas cœleſti meteorico: ſed pridie inundationis: jamdudum inundata eſt terra altior Abyſſina, calida, & auſtralis magis: quæ magnum de ſe vaporem nitro refertum emittit (eſt namque tota Nili aqua nitroſa) qui vapor in rorem nedum reſolvitur (Ros, alibi mella, tereniabin, manna, entali, ac laudanum velut gummata plorat: atque apud nos, quotidie res majalis ſale ſaccharino ſcatet) currentemque comitatur Nilum: ſed totum aerem Ægypti, etiam humectando abluit, ægrorumque corpora reficit, non multò ſecus, ac imber terram, poſt longas ariditates. Saltem ego, Sacris admonitus, ſperno Augures cœli. Itaque ſi cœlum ſit Peſtis graſſantis cauſa: deberet eſſe pariter cauſa alterius cujuſque Peſtis. Quia idem ſpecies ens, eaſdem ſortitur cauſas conſtitutivas, à quibus ipſa ſpecies ſuam recipit identitatem. Itaque conſtanter nego; virus peſtilens cœlo naſci, aut à ſtellis dimitti: Peſtes verò omnes, quæ non ſingulariter pro flagro divinitus mittuntur, ſunt vel endemicæ, vel terrore quodam fabricatæ. Quæ autem contagio hauſtæ mutuantur, ſequuntur ſemen atque fermentum ſuum. Peſtis autem endemica, licet hauriatur forinſecus occaſionaliter, non eſt tamen Peſti adſcribenda, niſi Archei noſtri terror, Idem virulentam pavoris, ab ente endemico concepti, prius fabricet; uti mox conſtabit. Nego inſuper, ullam Peſtem eſſe epidemicam. Nam tametſi aër, multorum corpora ad varias putredinis confuſiones invitet: nullatenus tamen eſt Peſtilentis veneni cauſa primordialis. Nam ſicut omnis putredo à Peſte differt: ità viciſſim quoque venenum Peſtis, à quavis corruptione, filia meteori. Quod niſi ritè atque perfectè ſit cognitum; nullatenus quoque poterit intelligi natura Peſtis: multoque minùs ejuſdem radicalis ſanatio promoveri.

Ad hujus capitis calcem addam argumentum, quod à ripa fluminum deſumitur. Vidi nempe, qui ut Peſte infectas vitarent ædes, Antverpia diſceſſerunt; alios, qui fugerent ab variolis, quibus ante biennium, adhuc vultum cicatricibus maculatum circumferebant, in Scaldi ipſo percuſſi ſunt morbis, quos vitaſſet, præſumebant, ſeque ut ſanos ſubduxerant. Memini quoque me quandam puellam leproſam curaſſe Vilvordiæ, quæ dum jam per 7. hebdomadas ſanata putaretur, & Antverpiam rediret, confeſtim per totum corpus in ipſo fluvio, ſibi lepram repullulare ſenſit. Quæ demum ad me rediens, ſanataque, per ſemeſtre, Vilvordiæ eſt morata, attamen eodem die, quo domum rediret, in Scaldi rurſus repullulavit occultata Lepra. Mulieres quoque in abortum proclives, etſi rheda rus pergerent, feliciterque ceſſiſſet iter; attamen in fluvio, ſeditionem in utero ſenſere, domumque à ripa per rhedam vectæ, illa in cruentum profluvium lapſas, ſcivi. Adeoque fluvius, cœli æmulus, planetis creditum honorem ſuffuratur. De æſtate loquor; adeoque nec frigus in fluvio, tum aliquod ſuſpectum, incuſandum. Frigus etiam autumni, rus pergendo, non obſtitit, quantum menſe Auguſto; fluvius, nec concuſſio rhedæ, quantum quieta navigatio, noxæ attulit. Non demum vapor aqueus, in fluvio oberrans Siquidem diebus pluviis, rus itinerando, calamitates narratæ non obvenere. Ut neque degendo circa paluſtria loca: ſed in fluviis, fluxui ac refluxui opportunis, paucułæ horæ; has moleſtias Peſtis, ectymatum, lepræ, & exanthematum, invexere, quæ in terris non oboriebantur. Argines enim, ac ripas, bis quotidie aqua deſerit, fœtetque olidus fracedine fundus. Quapropter fluvius tacendo loquitur, probatque fracidi odoris nocumenta, quæ mox dicam. Idque enim proin non tam littori maris, quàm ripis eſt vernaculum. Nam ad ſalſum mare, arenamque fundi, nulla eſt fracedo, qualis in ſemidulcibus fluviis; quare aquæ vix unquam prorſus nitidæ ſunt, carentque odore ſibi proprio. Cœlum ergo à labe noſtra eſt immune, ut ab accuſationibus ignorantum inſons, culpâ caret vindictæ. Reliquiæ ſunt paganiſmi, quas niſi Schola Medica devitarit, ſciat Datorem luminum, beneficia ſua non illis porrecturum.

Peregrina Lues nova.

NOn omnes morbi venêre ſimul in palæſtram. Felicia ſanè Atavorum ſecula, quibus paucæ infirmitates ſtrinxerant gladium in humanam imbecillitatem. Productumque deinceps tranſgreſſionis Adamicæ, ſenſim nobiſcum naturæ primordia aſſociavit: Aſtrologi enim adhuc hodie confugiunt ad determinatas ſiderum poſitiones, iras, incompatibilitates oppoſitionum ac luminum malignorum congreſſus. Quibus prima febris, prima Apoplexia, primave Peſtis, nata ſit. Etenim quanquam non ſoleam indagare præterita, quæ non proficere, ſed obeſſe poſſunt: multoque minus aſſueverim inquirere, quorum adipiſci, dare, facere, aut ſperare non poſſem demonſtrationes: attamen non potui non irridere paganiſmi futilitatem in Aſtra relatam. Aſſentiret namque facilius Aſtrologis, ſi nata ſemel febris, obortaque apoplexia, ceſſaſſent, ceſſante illa conſtellatione. Demonſtrare quoque ſi poſſent, quonam interim hoſpitio febris habitaret, diſtracta ſemel ſtellarum febrilium diſlocatione. Quapropter libro de vita longa, morborum omnium, mortiſque introitum in naturam humanam, primus, ex ſua origine deſcribere, coactus fui. Adeoque dilucidè intelligo, ac opticè cerno, reliquias eſſe ex paganiſmo, quicunque auſus eſt, ſtellarum officia & deſtinationes extendere ſupra textum Sacrorum, qui dicit, quòd aſtra ſint nobis in ſigna duntaxat, tempora, dies, & annos. Etenim ſi Aſtrologis aſſentirer judiciariis, arbitrarer febrile; aut Peſtilens ſemen, ſemel natum, deinceps intraſſe in naturam: nec quidem, ut maledictionis cujuſpiam, ſed creationis deinceps prolem, continuare ſuam generationem. Sed cum morborum plerique tandem in ſanitatem deſinant, ſi ſaltem non cum ægris ipſis oppetant, ac plerumque citra novæ prolis ſuſcitationem: neceſſum eſſet, ſi propter infauſta (ridiculum, aut blaſphemum Chriſtiano verbum) quandoque lumina

incepiſſent: nec hodie ſine illi incipere poſſe, ſi lumina illa, ſic congreſſa, æſtimanda ſint cauſæ morborum efficientes. Credidi itaque, poſtquam penitius abditorum corporum analyſes per Ignem explicuiſſem, quod eadem morborum ab initio fuerint, quæ & hodie principia, atque radices. Quod ſatis clarè demonſtravi in tomo de origine medicinæ, Tractatu de morbis in genere. Crediderim quoque, aliquot morbos initio fuiſſe, velut in ſui infantia, leniores, celerioresque habuiſſe progreſſus, & faciliores quoque extinctiones, ob priſtinum naturæ humanæ robur. Aliquot tamen morbos, ſui initio ferociores fuiſſe, qui nempe non ita adhærent radici humanæ fragilitatis; ſed ſui ut peregrinæ conſocii acquiruntur. Etenim ut olim naturæ erant robuſtiores, quæ ut ſuſceptrices, ita & medicatrices ſunt morborum: ſic modò, experior ſemina morborum indies proficere, robuſtius incidere, ac incaleſcere, noſtramque naturam, quò it longius, proceditque intempeſtivius, eò quoque negligentius remediis auſcultare. Enimverò patrum noſtrorum diebus, ſurrexit eatenus incognita lues Veneris, cum pediſequis & aſſeclis. Notatur autem annus 1424. & Parthenoplica obſidio, ætas luis, ejusque prima nativitas. Quicquid demum ſemel penes nos adolevit, quanquam in illis individuis pereat: ſpeciem tamen deinceps ſervat, & vix interire ſcit, quamdiu perennat mandatum ejus; qui labem in carnem mittit. Ut Scorbutum, Peſtis Hungariæ, &c. noſtris abavis ignota. Noſtræ autem plagæ creſcunt indies, quia & impietates multiplicantur. Mutantur quidem morbi, larvantur, augentur, degenerantque per ſui copulam. Itaque animo majore, deinceps de remediis altioribus penſitandum. Ex morborum deterioratione autem, conjeci ſecuriorem medendi artem, quam quæ hactenus per frequentem phlebotomiam, & venenoſam reſolutionem laxantium, conſertis vinculis, mortales in cœmeterium præcociter trahit, ſurgere debere. Omnior enim, quia cerno luem Veneris, cæteras ægritudines, mutaturam in ſui obſequium: & Peſtem quoque hactenus fore degenerem. Enimverò legi quandoque in revelationibus S. Brigittæ, item in vitis S. Dominici, Vincentii Farrerii, Colettæ, &c. unanimi apparitione illos vidiſſe, ſuccenſum velut mundi Salvatorem ſuper mortalium impietatibus, minatumque exitium generis humani, tribus jaculis. Cujus apparitionis ergo, B. Vincentius, ordinis S. Claræ reformatricem Colettam, ut Valentiis Hiſpaniarum, ſuperintellectuali raptu, viderat genubus proſtratam, ante ſacroſanctam Trinitatem, quod exoraret auxilium Deiparæ virginis. Ut Chriſtus Dominus averteret piaculum, comminatum pro commerito ſupplicio. Deſertaque patria Valentia, Gandavum venit Colettam viſiturus: quam ſtatim agnovit eandem, quam in raptu præfato viderat, & quærebat. Pro Avaritia enim, erat ſagitta bellorum, quibus malè parta maléque reſervata auferuntur. Pro Superbia, erat in manu Omnipotentis jaculum inediæ, famis. Eccleſiaſticos autem, quos hujusmodi peccata utplurimum tangunt, minatur fugare utraque lancea, à poſſeſſionibus, contra vota accumulatis, maléque uſurpatis. Ac tandem contra luxuriam, ſagittam contagii in manu gerebat. Non equidem David caſu; ſed altiori ductu, Peſtem pro bello & fame elegit, Quia totus populus, Regis ad exemplum, fornicator erat. Singulare id ſaltem in præfata viſione, quod diverſis ſanctis, & annis apparuerit, & quidem ante luis adventum. Quoniam non eſt verbum, quod Dominus non revelaverit ſuis Prophetis. Poſtremo, ſub dierum plenitudine, ſub maturitate, & completo peccatorum numero, immiſit longanimis Deus unam trium ſagittarum in medium carnis, ac confeſtim apparuit Lues Veneris, planè atrox, virulenta ac feſtinanti putredine necans. Deinceps autem aliæ ægritudines, imò & ipſa Peſtis, labem ejus contrahit. Nec veteres morbi reſpondent amplius deſcriptionibus avorum, nec conſuetam feudi obedientiam remediis exhibent. Nam olim ingentes exercitus, citra ultraque Europam in Aſiam, & Africam ducebantur, abſque notabili contagio, idemque utrobique ferè militum cenſus inveniebatur. Aſt jam, mox ab incepta obſidione, moriuntur intus præſidia; & ſimul obſidentia caſtra, acceleratamque expugnationem, confeſtim popu-

popu-

populaɾis Peſtis ſubſequitur. Vix enim unica præſidii cohors foras proficiſcitur, quam non ſequantur currus, ægrotis onuſti, etſi poſt ſe noſocomia oneraverit. Præcipui Chirurgorum cum admiratione plangunt, quod non ita pridem, minora quævis vulnera vix ſolitis obediant amplius medelis. Porrò lues iſta primum viſa legitur in obſidione Neapolis, anno 1494. Medentes quoque ortum ejus per conjecturas attentant. Aliis enim placuit luis nativitatem, Indiis occiduis tribuere, quodque ibidem eſſet vernacula atque ſolita. Aliis verò placuit orientalem plagam accuſare. Veruntamen occaſus Indias immunes fuiſſe, teſtatur ipſe Ferdinandus Corteſius, earundem expugnator, quodque poſt adventum ſuum nondum ibidem encuiſſet; ſed eò advectam luem, cum Æthiope, mancipio Pamphili de Narvaez; Forte enim ille recens ab obſeſſu Neapolis eò appulerat, ſecumque attulerat. Etenim cum ibidem primum lues videri cœperit, diſputatum inter nationes, an Gallo, an Hiſpano, an verò Neapolitano, cedere debeat in triumphum. Interim nemo unquam Luſitanum accuſavit, ac per conſequens, Indiæ Orientales immunes erant. Nam Luſitanus in obſidione Neapolitana non erat, qui veteri odio bella Caſtellanica lubens promovebat. Solus tamen Luſitanus cum excluſione Hiſpanorum, eorum luſtraverat, ſibique ſubegerat. Nec his obſtat, quod ab olim Lues Sinenſibus ſit aſſueta. Nam inde nemo ad bellum Neapolim advenit. Ergo ſi verum ſit, quod Lues in Sina, antiquitate vincat: potuit ibidem iiſdem initiis incepiſſe: prout catapultas & typographiam ante nos habuerunt. Saltem Lues nuſquam ab Endemicis: nec ab aëris infectione. Hinc etiam non paſſim popularis. Quod autem non à Sinenſibus ad nos ſit delata Lues, patet ex guajaco, cujus uſus apud Europæos 80. annis ſenior, quam radicis Chinæ. Dein, quia introitus in Chinam ſub pœna capitis omnibus exteris vetitus. Nunquam Lues tum viſa in oris extra Chinam, quorſum tamen Sinenſes propter commercia quotannis excurrebant. At guajacum ab occiduis terris venit. Alii forte proinde contendunt, hanc Luxuriæ luem incepiſſe, eo quod annonæ caritas, mactatorum carnes cadaverum ſuffurari, & clanculum coctas divendi, ſuaſiſſet. Sed cum anthrophagis Indis hæc Lues, ante adventum Pamphili, fuiſſet ignota, non recipitur horum allegatum. Aſtrologi quoque, quibus omnium contingentium cauſæ referuntur in ſiderum aſpectus, & rotationes: ne quid citra cooperationem aſtrorum fieri concederent? peregrinum tum ſtellarum ſitum, duntaxat ſuper Neapolim influxiſſe ajunt, quem multâ anxietate quærentes, nondum invenerunt. Quaſi idem aſtrorum ſitus nunquam fuiſſet antea. Refragantur enim Sacra Aſtrologorum huic opinioni; ut ſuprà jam probavi. Paracelſus tandem Luem, multis libris & additamentis inconſtanter indagans, copulam leproſæ meretricis cum ſcabioſo milite Gallo incuſat, ac deteſtatur. Quaſi vero antea nulla leproſa, Gallo ſordido commiſta fuiſſet? Ad refellendum autem ſufficit: quod Paracelſus etiam in hoc ſibi ſit inconſtans. Negans pluribus libris luem Veneris, per ſe, eſſe morbum, ſed aliis morbis permittit duntaxat aſſeclam. Attamen omnis contagio, ſive ex Lepra, ſive ex peſte, vel aliunde contracta, verè & actualiter in ſe eſt morbus. Nec mirum quoque, cauſam Luis hactenus neſciri ab iis, qui ad naturæ ſolius contingentias reſpexerunt. Credo potius, tot apparitiones Sanctis non fuiſſe fruſtra, ac ſine ſcopo oſtenſas. Credo itaque, initia luis, ex vibrato jaculo Iræ divinæ, hauſta fuiſſe, & in naturam inſita, non ſecus, atque lagenarum inverſione, tertia quandoque periibit mortalium perſona. Non quidem, quod velim luem libidinis reputari, ſui principio miraculoſam penitùs, quia à piaculo incepiſſet. Scio namque, ut in natura habet modo: ita & ſui initio fermentum, atque radicem reperiſſe. Enimverò Laicus quidam, & vir ſanctus, ad quæſtiones arduas aliquot, ſolitus viſiones ſomniales, ac non rarò quoque per mentis abſtractionem, notiones intellectuales ſuſcipere: nimiâ forte curioſitate has indagavit quæſtiones. 1. Cur iſta Lues præterito ſeculo, & non antea erupiſſet: cum anteactis paganorum diebus, ſcelerata quælibet ſcurrilitas nunquam defuerit?

fuerit? 2. Unde, ſi non ab Indis, in Europam venerit? 3. Quæ cauſa ſit continuitatis, & mitigationis, ac mutationis, ſi divinitus immiſſa? Nam miracula raro per contagium tranſeunt, ac niſi tradito mandato, ſuam in natura cauſam nanciſcuntur. Sed neque Deus inſontes punire ſolet, prout innocentes ſæpe Lues Veneris inficit. Dixit itaque laicus, ſibi in viſione intellectuali viſum jumentum, quod penè difflueret ulcere fœtido. Qui morbus equinæ ſpeciei proprius, noſtrates **den Worm**: Galli vero *le Farcin*, vocant. Unde ſenſim equi purulenta carie pereunt. Hoc autem jumentum vidit, velut canibus in eſcam deputatum, totum tergus vitiatum habens, etiam circa vas naturæ. Nec præter iſtam viſionem, aliud reſponſum habuit. Quapropter ſe ſuſpicari dixit; Quod in obſidione Neapolitana, (qua primum dira hæc lues emerſit) nefando aliquis peccato, congreſſum cum ejuſmodi jumento habuiſſet. Saltem inde conjicio, non antea viſam raritatem morbi, quippe non credam facilè unquam ejuſmodi peccatum in talibus terminis ab origine mundi commiſſum; eſtque morbus, lui Venereæ ſimilis, & equinæ naturæ affinis ac familiaris. Potuitque ideo ſuum fermentum (permittente Deo vindice) in humanam familiam naturaliter tranſplantaſſe, divinitus quanquam antea comminatum. Miſcuiſſe inquam contagium equinum, infandæ libidinis actu tum (perinde atque hodie à meretrice ſordidâ uſque in teſtes maris, attrahitur ipſa Lues) gonorrhœam, carcinoma, atque bubones venereos, &c. propagans. At curioſus eſſe deſino, quoties res ſcita nulli eſt uſui. Niſi forte mavis hinc meditari, equos ſic ulceroſos curari remedio Luis; & vice verſa, per Hydrargyrum optimè præparatum. Servit ſaltem conſideratio Luis degeneri ac multiplicatæ Peſti hodiernæ, & quæ plures ſub adventum Antichriſti, minatæ ſunt in Sacris. Addo. Quod ſit infamis, infeceritque omnem mundi angulum: effectu quoque palam oſtenderit: quod ſit commune carnis piaculum, ſerpenſque ad ulteriorem, & vulgo adhuc incognitum ſcopum. Enim vero primo exordio nedum dudum ignota ſtetit: Sed & ſui medela infeliciter tentata, & adhuc hodie vulgo ignorata. Unde conſequens, quod incertis & ferocibus pharmacis, mortalium vita indignata, humiliata modo ſit, vel ante cujuſque juventutem. Quæ debilitas, perpetuitatis quandam ſpondet perennitatem, ac in abſtemiis, ad quartam ſaltem generationis periodum. Imò licet ampla hominum caterva nunquam luem contraxerit: nihilominus, cum vix unquam Lues ſit bene curata, manſerintque reliquiæ: ſuperſunt ſanè, qui Medentum temeritates experti, ſeipſis ſunt longè facti infirmiores. Pars namque veneni, quæ permanſit penes illos radicalis, præter horridas unctionum, ſuffituum, & ſalivationum torturas: nec eſſe eſt eo titulo, illorum ſucceſſores, notabili debilitate diminutos. Eſt nimirum Lues, non quidem morbus, conſtans materia ex qua: ſed fermentum duntaxat venenoſum, ſolidis, vel liquidis noſtri partibus, odoris inſtar, affixum. Adeoque (quod Lui eſt ſingulare) nedum partibus conſtitutivis; ſed & excrementis, ſive aliorum morborum materiis, quas attingit, ſe incorporat; quia afficit, & commiſcetur. Cumque facilius ſit veneno contaminare materiam, jam recenter deſtinatam in excrementum, quam partem adhuc vivam, adeoque & hactenus reſiſtentem. Hinc fit, quod quicunque manifeſta, vel occulta habent quorumcunque morborum initia, Luem facilè contrahant; proinde ſe etiam in varias morborum larvas aſſociatione tranſmigrat. In multis namque ulcera, puſtulaſque; in aliis, oſſium caries erodit, dura excitat tubera, Bubones, item phlegmones, & purulenta apoſtemata facit, ut & vulnera curando pertinacia. Alibi quoque peperit paralyſes, podagricos inſultus, Icterum, Hydropemve, &c. Id enim Paracelſum decepit, putantem, quod Lues non ſit in ſe morbus, quia aliis morbis adhæreret. Nam maledictio jam naturæ, ab origine ſua impuræ, ſuperveniens, non procedit generatione conſuetâ: ſed ſuum corpus in corpore aliorum morborum reperit prædiſpoſitum. Ita ut paritas conceptus, nativitatis, ſubſiſtentiæ, & effectuum in alieno corpore (humano nimirum) prodant paritatem ortus Luis, & aliorum morborum, eo quod pariter à prævaricatione emanent. Morbi itaque, à Luis ortu deinceps degene-

generes facti, veneni alicujus ritum imitantur plerumque? nec ullus ſat horum cauſas inveſtigavit, quare nimirum plerique morborum, evaſerint contagioſi, atrociores, frequentiores, tardius difficiliuſque fugaces, quam olim. Indubie namque, Peſtis eſt ſolito frequentior, minimâ nos occaſione arripit, crudeliter inſectatur, faciliuſque diſpergitur, quia aſſociata novo toxico. Etenim plures, velut deſperantes, putârunt naturæ noſtræ vires, ſic ad ſui finem brevi decurrere. Sed Verbo DEI eſt ſtabile imperium. Non eſt ullus horum defectus, ſpeciei humanæ incorporatus. ſed per accidens, individuis tantum adhærens; cumque omne peregrinum adhærens ſeparationi ſit obnoxium, nullumque alienum ſit idoneum, ut ſimulacro DEI medullitus conjungatur in conſtitutivis principis; Idcirco omne peregrinum, ſui ortum, augmentum, aſcenſum, ſtatum, declinationem, ac interitum neceſſariò ſuſcipit, ac tandem etiam ſponte, per ulteriores propagationes, reſtaurationem exſpectat. Sunt namque Verbi, ſemina ac ſpecies, in ævum durabilia. Hinc conſequens, hoſpitem exoticum tandem cedere deberet è ſtabulo, in quod clanculario errore furtivè irrepſit. Eo quod Verbi poteſtas, nullis tempeſtatibus, longitudine motuum aut dierum, ut nec hoſtis technis, præſcriptionem patitur. Diluvium quidem terram cooperuit, quia homo viam ſuam corruperat: Ideoque & hodie ob peccata, penes nos infirmitas locum ſibi fecit, accreſcit indies nova, & comminatur alia inſuper. Anno 1540. ſub Paulo III. circa autumnum in Apulia prope Tarentum, prima apparuit Tarantula, monſtrum ab urbe ſic dictum Araneæ ſimile: ſed duplo majus. Quod deinceps manſit in ſpecie, & à Tarentino, in agrum jam Romanum quoque tranſplantatum eſt. Etenim apud Danielem omne monſtrum, in rempubl. excreſcens, à mari venit. Confirmantur hoc monſtro novi adulatores, qui homines à ſe demorſos dementant, & exſultando tripudiant, tanquam bene egiſſent, credendo adulatoribus. Anno 1550. in Auguſto, Galli primum viderunt Triticum, quod vocant toratum, ſive mellitum: in ariſta adhuc viridi, halecem fumatam odore referens: in matura verò, nil niſi fœtidum pulverem atrum: popularium utinam, non morborum plurium cauſam. Plaga eſt, quæ nobis magnam furatur annonæ partem: ſata nempe eſt zizania contra potentiores Prælatos. Quam utinam noſcerent ac præviderent! Anno 1556. noſtris oris maritimis primum apparuit Scorbutum, Veteribus ignotum, quod gingivas & anhelitum inficit, ac crura: quia & interiora obſidet. Deſignantur homines eodem anno in Belgio admiſſi, dulci contagio, intus & extra ſubvertentes, ſibi credulos. Non ita pridem febris caſtrenſis adorſa eſt noſtrates, contagio profundo; abſque ſiti, & calore enecans; denotanturque, qui, ſpecie pietatis, nova ſpargunt, & ſuſpecta dogmata inter domeſticos. At ſaltem nil, quod hoſtile eſt ſemel, deinceps in ſua ſpecie intercidit, quia ad flagrum immittitur, ac cæci non indagamus cauſam occaſionalem, medium lethiferum, finem, atque remedium. Hodie enim Caſtrorum impuritates, paludum, domorum, cum pauperie militum, velut inſolitarum ægritudinum cauſas incuſant, ac inter Medentes ſuper hanc aleam, tota vertitur præſervativa. Quaſi verò olim caſtra puriora, dum Peſtes, atque inſolitæ febres, nondum erant. Scio etenim, quoties febris de ſtemmate antiquarum cadit in corpus, quod actu luem Veneris patitur, aut quandoque habuit, maleque ſublatam, confeſtim iſta febris ſe aſſociet, venenoſæ Luis quiſquiliis, unde venena mutuat, quæ maligna & caſtrenſis dici cœpit; ſeſeque propaget contagio, etiam in inſontes à Lue. Eſtque videlicet ex febri mare, & Lue matre, tertium, ab utroque genitorum diverſum monſtrum, ex morbis ſpecie diſtinctis. Hinc nimirum tam febris, quàm Peſtis, larvata evaſerint, atque incognita. Sic namque Lues in chao febrili pergit diſpergi, fitque juris communis. Infelix nempe Luis monſtrum, utrique parentum diſſimile, proditorium venenum, Peſtis æmulum evadit. Peſtemque ipſam, novo putredinis fermento, truculentiorem parit ſolito. Non abſonum ergo hodierna caſtra, plures ægros, frequentiores mortes, & contagio maligniores ſuſcitare. Nec immeritò, caſtra faciliores ſequuntur infectiones, quam alioqui populoſiores urbes: quippe

miles

miles civibus. Luis eſt objectum propinquius. Peſtis itaque, fomitem pro favilla reperiens, facilè recurrit.

Opiniones Veterum.

Peſtis, omni ſeculo, in ſupplicium, ab iratis diis miſſum reputatur. Ideo Hippocrates omnem penitus contagii labem, divinum in morbis nominat. Gentiles adhuc hodie ad ſua transfugiunt Idola. Gentium dii, dæmonia. Chriſtiani verò, ad unicum æternum Numen recurrimus, ſubſidiaque Sanctorum imploramus; Quia glorioſus ac mirabilis Deus in Sanctis ſuis, qui impetrant, quæ nobis noſtra denegant demerita. Urbes enim ſunt in Belgio, quibus ſodalitas Sanctorum, in Peſte patronorum, hactenus immunes ſervavit cives ab olim, quotquot miſſi in auxilium & ſervitium Peſte contaminatorum. Nemo enim, miſſus à decano concive, ac ſodali, etſi infeſtiſſimo à Peſte inſerviret, unquam à Peſte apprehenſus fuit. Sic eſt. Capilli capitis cujuſque ſunt numerati. Non cadit frons de arbore, abſque permiſſu DEI. Multo minus nobis aliquid accidit, præter permiſſum & præſcientiam Domini Sic verum eſt. Peſtis quædam a manibus Domini venit, quam evitare eſt impoſſibile: quia venit ab eo, qui ſagittando errare nequit. Idcirco de hac Peſte nequicquam ſcribere decrevi: ut neque de ſanatione miraculoſæ. Nam ſi naturalis Peſtis per miraculum ſanetur, ea ad Medicum non ſpectat. Plurimi quoque noſtrum opinantur, Peſtem non niſi divinitus mitti, abſque concurſu cauſæ ſecundæ. Mahumetani quoque, cum Calviniſtis, credunt Peſtem inevitabilis prædeſtinationis ſortem. Nec ideò loca vitant aut infecta corpora, ut neque nocua quælibet. Malè ſibi conſtantes Siquidem fera nocere nequit, non conſentiente Domino, adeoque hac ex parte non ſit Peſte nocentior: à feris tamen cavent, ac ſe tutantur. Anglia quoque hactenus proprio Peſtis nomine caruit, quamque ab olim Plagam nominat. Quantum ad cauſas ejus attinet, Græci primum, ac dein Arabes, ac quicunque alterutris horum ſeſe dicarunt, Peſtem in duas cauſas convocant, Quarum priores catharticas, ſive præcedentes; Poſteriores verò, connexas, conjunctas, continentes, comitanteſque proximè, appellant. Enimvero cum cernerent, humanum corpus, ſua per individua, & habitationum loca, magna differre varietate; excogitarunt univerſalem cauſam pro Peſte. Cœlum nempe, per Aſtrologos ſeducti, culpârunt: quod noxio lumine, motuque ſuo, aëra diro tabe conſpergat, cujus proinde virus, epidemicum nominârunt. Ac tametſi viderent morbos, contagio infames, oriri occaſione ſtagnorum, antrorum, fundorum venenoſorum, mineralium, ſordium, montium, uliginum, vallis, aut ſentinæ, unde variæ putrilagines ſcaturirent: non tamen unquam horum morborum indolem, Peſtem æſtimarunt; ſed ſeparato nomine, endemicos vocârunt. Quæ diſtinctio mox dubium omne ſopivit, ac ipſimet in hoc ſopore ſtertuerunt, gaviſi in univerſalem culpam, ad cœlos relegaſſe ſuam inſcitiam: ſeque ſecuros autumârunt, ne quicquam diffidentes, quod ſe culpa, illos verò ignorantia, cœlum vindicaret. Separabant item mortuos, atque moribundos, ſuas obedientias deteſtando, non exauditum iri, neque accuſaturos Medentum incuriam, ac ignorantiam. Præſertim ubi primus ſemper Medicus aufugit, ſuum deſerens ægrotum in vitæ deſperatione. Quocirca Aſtrorum ariolatores in ſubſidium convocant, ut ſi horum errores mundus tueatur, conjunctâ criminatione cœlum infament, quod abſtracti luminis tabido veneno, aërem & aquas inquinet. Aſt prædeceſſoribus multò audacior Paracelſus voluit, labe noſtrâ cœlum infici realiter, peccata noſtra ſtylo notare, & invito ſe recipere, ideò ultorem eſſe, ac neces proritatum. Peſtem autem eſſe merum vulnus, ſagittari cœlitus; vulnerando aſtra, currendoque lædere. Quodque hæc vulnera, tribus duntaxat, neque pluribus locis, (neſciens hæc eſſe emunctoria noſtra) ponè aures ſcilicet, ſubter axillas, & in inguine. Alibi quoque non 3. ſed 4. Peſtes ſtatuit, juxta elementorum numerum; Quadruplici, multumque diverſo remedio, ſuperandas ſingulas. Alibi verò & quintam Peſtem excogitat, à

Gnomis,

Gnomis, Sylphis, Nymphis, Satyris, lemuribus, Gigantibus, Faunisve immiſſam, quod hos forte quintum autumaret elementum. Porro à civitate Stertzinga rogatus, pro ſelecto alexiterio: moſtellata atque elementata remedia priora deſerens, finaliter potui ex Theriaca, Myrrha petaſitide, terra ſigillata, ſpermate ceti, Aſclepiade pimpinellâ, Valeriana, & Caphura, cum optima aqua vitæ totus fiſus eſt. Per inadvertentiam ſcilicet, immemor abreptus in centum ſimplicium confuſiones, à ſe multoties, ac ſerio, mox ante deteſtatas. Denique nec ſimul convenit, quod alias elementum Ignis, ne quicquam à cœlo diſtinxerit ſæpius, & nihilominus quatuor Peſtes, ortu, cauſa, ac remediis diſtinctas tradiderit: quas uni dicaverat cœlo, quod alibi ſolum Peſtis authorem voluit. Vult etiam quod cryſtallus, Arles, itemque gemmæ, in aëre gignantur, ac cœlitus decidant, quæ alibi ſui immemor fructus aquæ nominat, volens criſtallum niſi meram eſſe glaciem, frigore conſtrictam. Tandem peſtis cum ſit malum cœli, & ex quarto gradu; tincturam autem gemmarum dicat optima iſtius vulneris ſolidativa: adeoque & remedium 2. gradus curare Peſtem quarti gradus. Inanem quoque defatigationem miſeror, circa remedia, quæ inter millenos Spagyros vix unus præparet. Frivolum eſt enim tot condere libros, ac tandem recurriſſe ad vix parabilia, in morbo populari, ubique obvio. Frivolum eſt enim, vagante Peſte, totam regionem alere carnibus ciconiæ aufugæ ſub autumnum, aut lingua leonina appenſa. Cuncta enim ejuſmodi ignaram detegunt jactantiam; non autem communem charitatem, in tam ærumnoſa ægritudine. Nec enim Hippocrates ejuſmodi remediis, Peſtem è Græcia fugavit. Alioquin enim pauper (ſi remediis, ac obſoniis pretioſis, Peſtis profligaretur) vitæ deſperatione, fortunæ inæqualitate, multo planctu, juſtoque dolore, Deum, perſonarum exceptorem, ſibique denegata remedia, penſitaret. Nunquam itaque credidero, Deum, in natura, minus ſolicitum, ſanando pauperem, quàm divitem. Hiſtoria Lazari enim, & epulonis divitis, mirificè pauperes confortat. Tandem Paracelſus libros Peſtis edidit à Pythoniſſis ac lemuribus generatæ: Lemures, inquam, ſatyras, &c. quos cacodæmones negat, in generanda Peſte, Sagis coæquat: remedia tamen, tantæ Peſti addere, neglexit. Quaſi titulo Monarchæ arcanorum ſibi præſumto, ſat eſſet, non calcâſſe priorum veſtigia, ac plurimum fumi: ac parum ignis ſuſcitaſſe, ſuique memoriam riſui expoſuiſſe. Nam libri de Peſte, de Tartaris, de mineralibus, &c. multum garritum, parùm fidi auxilii continent.

Diviſa Peſtis.

Paramirum Paracelſi, totum incumbit, ut perſuadeat omnem, abſque exceptione, morbum, ac nominatim quoque peſtem, totâ ſpecie, eſſe quintuplicem. Cauſis nimirum, ortu, proprietatibus, atque remediis diſtinctam. Primam autem ſpeciem vocat ens naturale, originaliter ex fructibus elementatis procedens, hancque Peſtem, libris de Peſte ac peſtilitate deſcripſit, quibus ſit ibi ſibi interpres. Aſt cum conſtet, fructus, quos Scholæ hactenus credidere miſtorum elementorum, eſſe ſolius aquæ: (prout de ortu Medicinæ alibi clarè demonſtravi) neceſſariò quoque ruit jam doctrina elementorum, pro Peſte ſaltem. Aliud dein morborum prædicamentum vocat ens aſtrale, tanquam è cælo ſtellato depluens. Proſequiturque multis libris de Peſte, hoc duntaxat entis genus, omiſſis aliis. Adeoque cum alibi cœlum, cœlorumque fructus, cum elemento ignis confundat; etiam rurſus coincidet Peſtis aſtralis, cum naturali, & elementali ignea. Tertium dein morborum genus generaliſſimum, vocat ens Veneni. Quaſi Peſtis alicubi eſſet quæpiam veneni expers: & quaſi ſuum venenum, extra, ſupra, aut præter ens naturale, Peſtis haberet: Sic itaque Aſtra, contra ens naturæ diſtinguit Idiotiſmo præpeditus. At ſaltem, quaſi naturalis, & aſtralis Peſtis, non eſſent venenoſæ? Quartum tandem morborum genus vocat Ens ſpiritale, cooperante ſcilicet cacodæmone, cum ſuis mancipiis. Revocat huc quoque exſecrationes, & deſperationes hominum; omittit verò inprimis ſuos faunos, lemures, nymphas, ſatyras, &c. niſi hos forte velit cacodæmo-

dæmonum ſocios. Saltem præcipuum negligit cardinem, propriam nimirum phantaſiam: cum non raram Peſtem ſolus terror generet. Putatque quin imò ens ſpiritale externum, eſſentialem Peſtis cauſam, per quam ſpecies duntaxat dirimendæ ſunt. Adeoque effectus duos, diverſos ſpecie, ſolis cauſis diſtinguit, externis occaſionalibus, & accidentalibus. Etenim certum eſt, ſive Saga, tanquam veneſica, peſtiferam labem alicui connecteret, ſive alio medio id fiat, ac proprio naturæ vitio, ſaltem Peſtis inde ſcaturiens, utrobique una & eadem eſt. Quintum poſtremò genus morborum vocat, Ens deale, ſive ſidelium, ſatis ſtupidè, Deum à morbis ipſis non diſtinguendo, prout alioqui liberum eſt, naturam ab effectu ſuo nequaquam ſeparâſſe. Peſtis autem Dealis nusquam, vel ampliſſimis ſuis ſcriptis mentionem fecit. Ad me autem quantum attinet, ens aſtrale non admitto. Licet id Paracelſus non uni tantum ex quinque; ſed ſibi inconſtans, omnibus univerſim peſtilentiis commune fecit. Similiter denique confundo Ens Veneni, cum Ente naturæ. Nam ſi non venenum: nec etiam ob id Peſtem continet. At cum Peſtis ſeparatum habeat ortum atque progreſſum, à reliquis morbis diſtinctum: Imaginationibus atque terroribus non parum alligatum. Hactenus omnem Peſtem facio ſpiritualem. Non quidem ſagariam ob id; verùm perturbationibus Archealibus tributariam, ac merè naturalem. Quod ſi verò cacodæmon collaboret pro excidio humano: tranſplantabitur quidem & incrudeſcet ferocius: non tamen ad hoc ſuperſtitione (licet aliter Paramirum ſentiat) opus, aut à naturæ devia eſt Peſtis; quippe ſuper naturam, ens ſpiritale evidenter, velit nolit, ſemper militat. Duas igitur ſpecie diverſas Peſtes agnoſco ſolum. Unam nempe, quæ immediatè ex manu Omnipotentis, per Angelum percutientem mittitur, ad execurionem occulti Judicii ſuæ Deitatis. Hanc etenim quanquam Peſtem etſi agnoſcam: eandem tamen Domino meo integraliter committo, dicoque reſignatâ mente: Fiat voluntas tua, Domine. Siquidem nec remedium opto, niſi pro tuo beneplacito. Finaliter itaque Peſtem naturæ tantum ubique attingam, ut Philoſophus. Eamque voce alteram.

Conjuncta cauſa Veterum.

IN morbis univerſim, citraque exceptionem, cauſam efficientem & externam, nullam, præter occaſionalem, quandoque de morbo in genere, diſſerendo, duntaxat agnovi. Nunc porrò cœlum, aditum dare ad Peſtem, juſte me negare oſtendi: licet interim Blas meteori, occaſionaliter queat diſponere ſubjectum patiens, ad faciliorem impreſſionem ſuſceptionis. Itaque ad connexas Peſtis cauſas attendam primum: quas à Veteribus, relatas in humorum corruptionem, & caloris accenſionem legimus, ideoque conſcripta præſervamina, per ſola humorum putredini reſiſtendæ deputata putata. At nondum Scholæ explicuere, quiſnam, quove nomine donandus ſit ille humor vitiatus, calore accenſus, qui in venis, viſceribus, vel habitu, ſit titio Peſtis. Nondumque noverunt, in Ægypto graſſantem Peſtem caloribus magnis, potiùs extingui, quam excitari. Prout apud nos, Peſtem plerumque magis autumnalem, quam æſtivalem eſſe. Quandoque enim Scholæ ad endemica recurrunt, tam domeſtica, quàm forinſeca, quæ quoquo modo putredinum incitare vel accumulare creduntur. Denique pro præſervativis, quævis corradunt ſimplicia, etiam calida, modo fide Herbariorum commendentur. Hæſitatio verò Scholarum, ut & remediorum infauſta incertitudo, tegitur ubique diverſarum ridiculo complexionum eventu. Quæ ſane fuit hactenus communis ac trita aptitudo, ad excuſandas excuſationes in nece. Tandemque Doctorum, ingenti Peſtis formidine, detegitur diffidentia Scholarum, ſuper legibus, & librorum pollicitationibus. Saltem infauſtas ægrorum obedientias demulcent, per unicum: *Sic ſtabat in fatis.* Ergo patienter ferendum, quod miſer ille, vel iſte, eſſet relatus in oppetiturorum catalogum. Interim opus Peſtis truculentum, truculentior verò, qui opem jactitat, nec adfert: Celer progreſſus Peſtis pro ignavia tanta Medentum. Toxicum in

in Peſte, unico ſaltem non feriatur momento, nec pacem admittit, quod inducias ſpernit. Si qui ergo eſſent humores, in facto eſſe, putredine in Peſte corrupti, cum nequeant retrocedere, ac reduci in priſtinum integritatis nitorem: ſitque naturalis morborum in Scholis indicatio prima, atque potiſſima, nocuum citiſſimè evellere, vanaq; eſſe cuncta auxilia, niſi quæ promptè penituſq; peccantem colluviem ſequeſtrent. Sequeretur, quod univerſalia præſidia (purgationes ſcilicet, ac venæſectiones) ſint potiſſima Peſtis auxilia. Quæ tamen multoties jam ſunt reperta mortem accelerare. Neceſſariò quoque corruit hypotheſis, quæ humores corruptos, in Peſtis cauſam proximam introducit. Nam revera Peſtis potius humores alimentaris inficit, quàm quod hi Peſtis cauſa ſint. Alioquin alibi ſat conſtare fecit, naturam, humores in cruoris conſtitutione, non agnoſcere, nec habuiſſe unquam. Quocirca nec hi quicquam cauſare valent; quia ſunt non entia. Denique ſi humores, in fieri eſſe putredinis, eſſent Peſtis connexa cauſa, ſaltem debuiſſent Scholæ nomen illius humoris edidiſſe, idemque modum ac proceſſum expoſuiſſe, quo iſti humores corrumpuntur, jamque corrupti ſint cauſa conjuncta Peſtis. Itemque, quo pacto celeriter ſequeſtrentur, cum impedimento ſuæ impreſſionis, in partes vitales. Debuiſſent denique locum deſignare, in quo, tanquam nido, prægreſſæ corruptionis peſtilentis conciliabulum eſſet; Nam ſi hoc centrum, ſint venæ vel viſcera (ubi prima excrementorum nempe contingit ſequeſtratio) prorſus damnoſus eſſet omnis ſudor: quippe qui à ſtomacho vel hepate, trans vitalia viſcera virus duceret, & non per conſuetas ſentinas propius effunderet. Sic namque Lues Veneris, ſola gonorrhœa, in teſtibus domicilium eligens, ſi per ſolutiva, à lotii officinis retrotrahatur, ut per venas in alvum recidat: neceſſariam Luem in totum ſpargit ſolo iſto tranſitu. Multo itaque magis Peſtis, ſi humores in propriis officinis inquinaſſet, tranſeundo per ſudores efferretur, infallibiliter totum; quicquid vitale intus eſt, contaminaret. Sin verò habitus corporis, locus ſit putrefactionis humorum peſtilentium: Jam ridicula erit Medentum diæta, quæ humorum putrefactibilium generationem creditur præpedire. Denique à quo, & unde putredo in cruore euchymo ante Peſtem in corporis habitu, vel etiam centro, orietur: nequicquam de his omnibus eſt determinatum per Scholas. Satis putantes, obiter dixiſſe, humorum corruptionem Peſtis eſſe cauſam conjunctam, eò quod Doctores profugi hanc non niſi ex obliquo ſemper adſpexerint. Cum enim adverterent, epoto laxativo, carnes & cruorem, illo toxico tabefactas, & humorem flavum, vel pallidum mucum, obſcurioremve cruorem, nondum plenè tranſmutatum effluere: aſſeruerunt, nedum cruorem, ſed univerſum corpus, conſtare quatuor ſpecie diverſis humoribus, in eoſque iterum reſolvi. Uſque adeò Peſtem in bile flava, igni comparata, vel in atra, ideoque melancholia dicta, terræ, Saturno, atque malignitati propinquiore, hanc putredinem pro Peſte inchoari autumârunt. Equidem licet alibi quatuor humores, ceu futile atque nocuum commentum, abunde demonſtraverim: donemus tamen jam per ſuppoſitionem falſi, quod cruor conſtaret ex illorum quatuor commixtione: attamen cum cruor jam eſſe deſiit, mutatuſque eſt formali tranſmutatione in alimentarium ac vitalem liquorem, qui ſingula membra immediatè nutrit, auget, & fovet; Saltem cum veritate Philoſophiæ pugnat, quod liquoris alimentarius, per formalem tranſmutationem, degener à ſanguine, nondum oblivioſus eſſet prioris ſortis ſuæ, ac compaginis. Puta ſi vinum, cereviſia, liquamen carnis, cum ſucco olerum, uno paſtu ſint bibita, mutataque in cruorem. Certè iſtud cruoris conſtitutum, non eſt unum, quamdiu ex quatuor illis diverſis, adhuc commiſtis, conſtat; verum quatuor duntaxat unum fiunt, dum per formalem tranſmutationem facta ſunt productum novum, qui eſt cruor. Pariter itaque, etſi cruor ex quatuor humorum connexione conſtaret: attamen cum jam ſint unum, & non amplius quatuor, non erit iſtud unum, amplius iſtud connexum, ex quatuor primævis liquoribus datis. Nec morbi inde reſultantes queūt aut ineſſe, aut in ſanando reputari humoroſi, non magis potentes retrogradi, in quatuor

illos fictitios humores (etſi dentur fuiſſe reales) quam ſemel factus ſanguis poteſt retrocedere in priſtinum vinum, cereviſiam, jus carnium, & ſuccum olerum. Patet ergo, quod Scholæ contra omnem Philoſophiam ignorent, formalem eſſe transmutationem, dum ex cibis cruor; & ex cruore fit liquor alimentarius. Patetque ex præfatis cæcitatibus, maximam morborum partem, inſcitiæ principiorum concreditam in Scholis. Ego autem ingenuè proteſtor, me in nullis avorum libris vel minimum unquam ſubſidii auxiliaris punctum reperiiſſe. Nam quamvis plures, velut opitulari, convaleſcerent: vidi nihilominus decuplo plures, qui ab initio invaſæ Peſtis, iiſdem remediis uſi fuerant, infeliciter periiſſe. Theriaca enim ab olim, ſemper juvamen pollicita, ejuſque aqua modo excellentior paſſim habetur, vanam quanquam opem continere ſciant, qui Peſtis norunt proprietates. Nam Alexiteria, quæ venena cohibent, nil certi habent contra Peſtem. Ideoque Medentes Academici, ſub infida Theriaces tutela, non audent ſe contagio Peſtis exponere. Eſt quippe venenum Peſtis, longe ſecretum à quovis alio. Religioſi autem quidam in Urbe, nil intentatum relinquentes, quo nummos vel æſtimationem comparent, ſelectiſſimam Theriacam magno profitentur vendere. Sed cum nemo militans Chriſto, implicet ſe negotiis ſecularibus, à pompoſis ejuſmodi ſtentoribus cuique apprime cavendum hortor: quippe non per oſtium, ſed ſupernè per tectum intrant, non vocati, in medicinam ſeſe intrudunt. Hi enim cum Tullio pene dicent; Populo impoſuimus & famoſiſſimi pharmacopolæ viſi ſumus. Etenim Theriaca Hippocrati, Peſtis domitori, adhuc ignota, triplum mellis, ad pulverum cunctorum copiam, recipit. Simplicia quoque ſexaginta, diſcordia, arida, dura, concluſa, cruda, excrementoſa, & plerumque à bimatu inveterata. Hæc inquam ſub cocti miſtione mellis, multum effœta redduntur. Mixtionem quoque, & digeſtionem, à debili febriente exigunt, præcipue veneno vitiato ſtomacho, & ab Archeo intus conſternato, ac confuſè, tumultuante. Quapropter parum auxilii, & conſolationis minimum præſtant. Nam Trochiſci de Vipera cocti, monitu Galeni, cum ſint capitale ſimplex Theriaces, facile docent, aquam theriacalem eſſe plane ridiculam. Nam ſi vipera, diſtillando, aquam theriacalem virtute ſtatueret: qnidni Trochiſci de vipera, prima ſui, ac Galenica coctura, omnem iſtam exuerunt medendi prærogativam? Quid igitur agam cum ſemper diſcentibus, & nunquam ad ſcientiam, quam docere profitentur, pervenientibus? Plurimi enim (teſte Seneca) ad ſcientiam iſtam non pervenerunt: quia putabant ſe perveniſſe. Tandem nec ſat fuit, tacuiſſe nomina humorum, quos putarunt putrere ante Peſtem, eſſeque hujus comitem cauſam: quin etiam transſiliendo tranſeunt ipſam corruptionis quidditatem, quæ paucis ſubinde horis ſuam abſolvit tragœdiam. Videntur enim Medentes ſuavi pulvinari cubuiſſe, paries dum proximus ardet, & elevato ſemel ſuper cubitum capite, dixiſſe arreſtum. Peſtis eſt morbus contagioſus, ex putrefactis humoribus, febri connexus, acutiſſimus, & valde periculoſus: quo dicto, caput rurſus reclinâſſe in ſomnum pomeridianum, opimè paſtos, qui ſomnus, ſub ranta luce, oculos illorum iterum clauſit. Mundus interim ejulat, videns effectus, hoc judicio notatos, non cauſas, ut nec denique remedia. Quare ruſtici comam in temporibus, utraque manu ſcabentes aliud arreſtum pronunciant. Non (ajunt) opus eſt multo ſtudio, nec tot libris, ut quis dicat Peſtem lethalem, & contagioſum, quod quiſque ſuo didicit malo. Præſtabit itaque fidos auxiliatores conſulere, non amplius ſomnolentos, à Peſte fugitivos, atque remediorum ignaros.

Præparata ſedes.

NOn ſufficit, Peſtis cauſas Scholis incognitas demonſtraſſe, niſi meas dicam experientias, Peſtis cauſam, diverſos ejus proceſſus, in fieri, peregrinas proprietates in facto eſſe, præſervationes, & ſanationem. Initio itaq; repetam, quæ alibi demonſtravi. Scilicet, in natura, duas ſaltem eſſe, nec plures cauſas. Materiam nimirum, & efficientem, quàm in Peſte Arche-

Archeum, Vulcanum, ſive ſemen appello. Pro materia ſaltem, non ſit aliqua indiſcreta Hyle, quæ nunquam exſtitit, nec erit in natura; ſervitque Matheſi, & non ſpeculatori naturæ. Materiam itaque peſtilentem ſpecto, in relatione ad efficiens ſibi internum. Materia ergo Peſtis, eſt ſilveſter ſpiritus, veneno tinctus. Materia autem iſta, tripliciter ad finem ſibi propoſitum tendit. Quoniam vel forinſecus adventat, totaliterque ac perfectè peſtifera, à peſtilenti ægroto, vel cadavere, locoque, vel utenſili, inquinata, exhalans: Vel cruda adhuc à fracido Gas terræ intro trahitur, quæ dein intus recipit fermentum appropriativum, ac gradatim tandem venenum peſtilens in nobis acquirit. Vel etiam totum intus noſtri exitium, materialiter & formaliter, abſque externo adjutorio ſubinde conficitur. Quod autem non ſint plures modi, quibus Peſtis fiat, patet ex diviſione. Nam vel tota intus generatur, ſine exotico auxilio: vel ab extra, incidit. Eaque eſt perfecta, in materia & forma veneni, ſolius appropriationis, & applicationis indiga: vel eſt adhuc cruda, imperfecta, ac velut embryo. Unde ſaltem inprimis obvium evadit, quod Peſtis non primario ſemper cor invadat. Nam vidi, qui tangendo peſtiferas chartas, eo ipſo ſenſerit dolorem velut pungentis acus, moxque peſtilentem Anthracem in Indice digito oſtendit, & poſt biduum occubuit. Porrò triplex præfata materia, utut prima ſit planè venenoſa: utrobique tamen ſe tenet intra numerum cauſæ antecedentis. Non ſecus enim atque toxicum, oretenus aſſumtum, non eſt ipſe morbus, aut mors: ſed tantùm cauſa occaſionalis ejus. Non enim quicquam corporeum, agit immediatè in vitam aut poteſtates vitales (utpote quæ ſunt de natura luminum cœleſtium) quin prius ſit receptum, redditumque velut domeſticum. Cumque venenum aliquod jam ſit factum civis noſtri diverſorii, deglutitum nempe vel attractum: nondum tamen adhuc poteſt ad occulta vitalium ſeminaria ingredi, vel admitti (quia eſt toto ſui eſſe, externum) quin prius venenoſa qualitas, agendo in vitam, ſuſcitet Archeum (omnium alioquin agendorum ſub ſuo imperio, author atque opifex) in ſui defenſionem. Etenim alioqui non agit Peſtilens venenum, inſtar enſis, qui omnes in eodem attactus, ſui momento, vulnerat æqualiter: Peſtilens autem virus quoſdam ferire non valet. Archeus itaq; cum ex ſui indole habeat animales perturbationes, paſſiones, confuſiones, atque alteritates, ſubitò de ſe profert imaginem ſuæ alterationis conceptæ: illamque Ideam, in particula propriæ ſuæ ſubſtantiæ, in qua concipitur, depingit. Quæ ſic inſtructa mortis imago, eſt ipſamet Peſtis. Siquidem Peſtem non aliquam nudam qualitatem exiſtimo, tametſi non alibi, quam in corpore, tanquam accidentia in ſubjecto inhærentiæ, exiſtat: ſed Peſtis eſt ens, naturæ virus per ſe ſubſiſtens in nobis, conſtansque materia, forma ac proprietatibus ſuis. Quod alibi tractatu de morbis penitiſſimè demonſtravi. Hic monuiſſe autem ſat eſt, quod vita nil operetur vicendo, aut perdendo, niſi per motus vitales animæ ſenſitivæ, quæ non eſt ſolita, niſi per Ideas operari in Archeum, motuum quorumcunque exſecutorem: prout nec Archeus aliter operatur in corpus. Quo circa hoc loco obiter notandum eſt, quod materialis atque immediata cauſa morbi interna, ſit ipſe morbus, non aliter quàm cauſa materialis, in homine, eſt ipſum ejus corpus, à ſemine in ſenectutem uſque perſeverans: non autem, quod aliqua ſit hominis cauſa materialis conjuncta præter ipſum ipſius corpus. Quod eſt ipſum generationis productum, ex cauſa materiali nempe, & ſeminali efficiente interno. Quæ hactenus Scholis fuerunt obtecta, adecque cauſas morborum occaſionales reputârunt internas, immediatas atque conjunctas, planè adhuc diſtinctas à producto. Quapropter hoc loco denique repetendum eſt etiam, quod in Phyſiologicis docui; Nimirum ſex in nobis eſſe digeſtiones. Etenim in tribus prioribus, ſua Retenta, ſuaque eſſe excrementa. Quæ cum ſingula in ſe, ſuiſque regionibus ſint moleſta, imò per complicationem atque extravagationem odioſa evaſerint, in Tranſmiſſa ac Tranſmutata degenerant, varioſque inde inducunt morbos occaſionaliter. In quarta verò, ac

quinta digeſtione, oſtendi, non admitti ullum perceptibile excrementum. At in ſexta, quæ eſt Tranſmutatorum, plurima occurrere ſtercora ſpontanea, errore vegetativæ: aliqua inſuper aliunde tranſmitti, ut etiam non pauca violento Suſceptorum imperio, degenerare. Quæ hactenus à Scholis neſcita, ideoque & neglecta fuere. Quæque ideò nomine proprio caruere, horumque effectus morboſi, ridiculè in 4 fictos humores hepatis fuère tranſlati, & adjudicati. Quocirca primus ego, quanquam Tartari cauſas morbificas expulerim, ne tamen videar cuncta, ex animoſitate, velle innovare; has ſordes, Tartarum cruoris hic vocabo: licet etymo improprio, quia veri nominis defectu. Excrementa ergo ejuſmodi, ſive aliunde in habitum corporis ſint delata: ſeu demum proprio facultatum errore, ſub tranſmutando facta, ſeu denique externorum violento imperio, ibidem degenerata: tartarum cruoris nuncupo. Non quod revera ſint tartari, in materia, ac modo, tartari, vini: ſed quia ex bono alimento, jam deturpato, quod antea fœcundum erat, atque vitale, poſt ens hoſtile evaſerit. Hæcque ideò præmonui, ut ſciatis Tartarum cruoris eſſe productum Peſtis, illumque facilè fieri à cauſis efficientibus peſtiferis. Quin imò nondum ſat eſt, dixiſſe tartarum cruoris, productum Peſtis eſſe; ſed inſuper oportet locum præfigere. Docebo enim mox, Peſtem eſſe venenum terroris: ideòque notavi, ſedem ejus, ſive nidum primitivum eſſe in Hypochondrio; ubi videlicet prima terroris humani eſt conceptio, ſive perturbationibus externis, ſeu demum ſponte conceptorum motibus, contingat. Quamobrem adſunt in Peſte, vomitus, delirium, dolor capitis, &c. quæ ſuo loco in Republ. Splenis depinxi. Itaque ſi Scholæ, tartarum hunc cruoris, pro cauſa conjuncta poſuiſſent, adhuc tamen ab invicem diverſi eſſemus. Quatenus quod penes illas cauſa connexa eſſet, Peſtis productum apud me eſt. Nam Peſtis, heteroclito modo, nos invadit. Nec ejus materia conjuncta, eſt aliquod ſolidum corpus, vel liquor viſibilis, ut neque idcirco conſpicua aliqua putredo: ſed ſolum Gas, ſeparatum, ac degeneratum ab Archei ſubſtantia. Quicquid autem viſibile, vitiatum in Peſte occurrit; non eſt de ipſa materia Peſtis, ſive non materia ex qua, ſed eſt vel materia occaſionalis, de qua ante, vel eſt productum, ſive fœtus, in quo Peſtis ſedet tanquam in nido. Quapropter Anthrax, bubo, aut eſchara, non ſunt materia primitiva Peſtis; ſed effectus ac productum, quod Peſtis ſibi paravit. Nam plerumque eſt Peſtis tam atrox, ac velox: ut ſimulatque in Archeum eſt introducta, nequeat obmittere, quin de humore alimentario partem aliquam non ſubjiciat ſuæ tyrannidi, habitetque in ea. Quocirca ſi putridus humor, cauſa immediata Peſtis eſſet, profectò putridus fuiſſet, antequam putruiſſet. Cum nempe ipſa Peſtis, ſibi paret vitioſum illud productum, quod Scholæ vocant humores, adhuc indefinitos. Fernelius enim, Scholis paulò ſagacior eſſe voluit, novitque ideò, Peſtem non naſci, vel conſiſtere è putredine quatuor fictorum humorum, ut neque ex aëris calore, aut frigore: ſed ex veneno aliquo, abditarum cauſarum alumno. Denique advertendum: quod cum tartaris cruoris, ſive ultimæ digeſtionis vitiatæ ſcoria, ſuſceperit fermentum Peſtilens, non minus, quam cætera tranſmutata, privilegium habeat exhalandi per poros, ſine ulla poſt ſe reſidentia, ſive reſiduo capite mortuo (ſic Chymici vocant reſiduam à diſtillatione fæcem) ſi nempe humores fuerint alimentarii: non autem ſi ipſa ſolidorum ſubſtantia, in eſcharam, aut Anthracem, ſit ambuſta. Sic nempe, multò duriora Luis Venereæ tubera, oſſibus, velut æqualia, arrepto reſolutionis concilio, penitùs evaneſcunt. Quanquam autem tartarus cruoris, præfata quoque gaudeat prærogativa, quoties extra vitæ œconomiam, ut infamis, eſt proſcriptus: attamen dum in pus, aut virus ſanioſum tranſmutatus eſt, pellem prius erodit in eſcharæ ſpeciem, quam quod vaporetenus tranſſudet. Idque ſcilicet ob impreſſam peregrini fermenti labem, qua degeneravit in tranſmutatum formale. At ſi odorem fermenti quidem hauſerit tartarus cruoris: ſed nondum ſit tranſmutatus: fiunt glandulæ, bubones, &c. quæ ſudoris profluvio, citra cutis apertionem non rarò terminantur: ubi præfata alia id nequeunt. Hæcque omnia

ferè

fere à Scholis in Catarrhos ſunt relegata. Totus ergo tartarus cruoris, domeſticus quidem partus eſt: ſed nothus, qui vi, deſtructione, & errore intruſus eſt. At cum remedia naturæ, ſint ſubnoxia tantis digeſtionum aulis: & corpora præſtantiæ tam eminentis, poſſideant violentiam atq; agendi robur, idemque ſordes admiſtas, aut feras difficiles habeant, non ſat profecto æſtimata eſt Pyrotechnia, quæ unum ſubinde ſimplex eo altitudinis graduat, ut omnes digeſtionum ſordes, in extimas usq; oras perſequatur cum vindicta. Alioquin in ultima digeſtione, plurimi occurrunt languores, inter incurabilia à Scholis relata, ob unicam ſolius remedii culpam, quæ defectum comitatur, & accuſat. Non ſecus atque Sagarum opera ſanatione deſtituuntur, quod negligantur remedia, quæ in mali radicem eant. Siquidem diabolica ejusmodi incommoda non tam corpus, ejusve ſordes apprehendunt, quam Archeum ipſum: qui cum ſit velut hominis lucida imago, ſequitur, quod dum ille ſpiritus, in aliquo ſui corporis organo, detorquetur; idem membrum patiatur Archei ſymptomata. Adeoque quicquid patitur ſpiritus, vitæ ſenſusque rector; neceſſe eſt, patiatur corpus: non autem contra. Neque enim uno crure mutilus, proinde mutilum generat. Quia ſpiritus non eſt defectuoſus. Nam quicquid corpus patitur, licet hoc idem ſentiat ſpiritus: non tamen hic contrahitur, niſi paſſio ad extremum vergat: Id eſt, circa vitæ radicem, ſive ſpiritum inſitum conſermentetur; prout de colica ſpaſmode alibi oſtendi. Tartarus ergo cruoris, non eſt mirum, ſi ab Idea Archeali concitetur. Quotusquisque enim eſt, qui neſcit, quod indignatio, confuſio, triſte nuncium, terror, &c. ſtatim appetitum edendi tollant: ſuſpiria, vel lachrymas concitent? & inſolitam ſarcinam præcordiis ſubtendant? quatenus nempe alimentum ſextæ digeſtionis, in ſtomacho degenerat, ubi videlicet ejusmodi paſſiones, proximè fabricantur? Hinc ergo cruoris tartarus, ſemel degener factus, hoſtis mox more infeſtat. Ac prout canis ſemel rabidus rabiem ſua morte luit: Ita tartarus ille, ſemel proſcriptus, inque ſordium numerum relatus, nunquam deinceps in gratiam redit. Quia quicquid Archeus ſemel deſerit, confeſtim moritur, quodque mortuum eſt, non amplius reviviſcit, nec pacem cum hoſte init. Itaq; vindictæ cupido & philautiæ indignatio, in primo naturæ fonte, radicitus connata ſunt, manifeſtius quoque inſurgunt in ſubjecto perfectiore: adeoq; in ſenſitivis, poteſtatis iraſcibilis thymoſin, ac gloriam ſibi vindicant. Quare tartarus ille cruoris, Peſte ſubactus, non paret amplius vitæ legibus, ſed priſtinæ obedientiæ ſuæ pœnitens, furoris libertatem effrænem ſibi arrogat, eoque nos truculentius infeſtat, quo fidentius ſemel ablita intus Archei conſilia receperit, quod ſymbolizare nominant Scholæ. Tum enim eſt fur domeſticus, cui viæ ad theſaurum, promique inteſtini, ſunt cogniti. Quam enim celeriter necant, paucæ puris guttæ, ſub cranio? quamque atrocitatem non minatur cruor extravenatus? Quam crudelis, vel unica ſpina in apoſtemate? non mirum itaque, morborum ferociſſimam Peſtem mox parere ſuum productũ, ſedemq; ſi non repererit, ſibi ſtatim faciat. Reſtat tamen ſanandæ Peſtis ſpes, quod tartarus ille, ſuumq; Peſtis diverſorium difflentur debito ſudoris exterminio. Quod intellige, quamdiu manſerit in ſpecie liquabilis tartari. Alioqui namque ſi partem ſolidam arripuerit, ſpes vitæ intercidit, niſi ipſa pars arrepta ſtatim ſequeſtrari queat. Ectymata autem, ſtribligines nigræ, aut vibices, Archeum denotant affectum. Pellis namque ſunt tincturæ ſuperficiales; quam ſi profundius apprehenderint, etiam cauterizant. Cumque Archeum immediatè penetrent, præ cæteris, celerrimo indigent remedio. Notatu quoque dignum, inſenſilem diapnœam, in Peſte, differre à ſudore. Eo quod diaphæreſis, ſive inſenſilis tranſpiratio, ſit materia alimenti, adeoque etiam tartari cruoris contaminati: ſudor verò eſt de ſubſtantia Laticis. Tranſpiratio autem, cum ſit continua, etiam citra ſudorem: Hinc fit, quod ſudor potiſſimum abluat, & ſicca tranſpiratio ob id raro ad Peſtis ſanationem ſufficiat. Abluensque ſudor copioſus, ideò ciendus. Ut dum peſtilens tartarus tranſſpirat ſua veneni nequitia, ſudore partim eluatur, partimque diſceſſus mora acceleretur. Hic liquet

difficultas à Scholis notata, & non diremta. Nimirum, cur aliquot defectus ſtomachici, non vomitu, aut ſeceſſu; ſed ſolo curentur ſudore. Eo quod conſiſtant in Retentis ſtomachi transmutatis in ſexta digeſtione; non autem in cremoris reſiduis. Peſtis itaque plerumque in ſtomacho incipit, ibique tartarum patrat ac inficit: in quem perturbationes Archei ſuos fecere mox impetus. Nam omnis imaginatio concupiſcibilis ibi ſuam ſedem habet, atque Ideam fabricat. Maximeque circa ſtomachi orificium, vitales vires celatæ ſunt: Ut alibi multoties ex profeſſo demonſtravi. Quia autem tartarus cruoris, forma eſt mucaginis; hinc Peſtis idea, lubens in glandulas protuberat. Stomachus namque ejusque Archeus, quia continuam imaginandi ſocietatem in cerebrum mittit, hinc parotides ponè aures. Per diaphragma verò in pulmones atque axillas penetrat, oriturque ſpirandi anxieras. Peſtiferi autem odores in ſtomacho parati (quod nos, odoribus carbonum ſæpè experti, vomuimus cum cephalalgia, ac dejecta appetentia) vomitus frequentes cum dolore capitis comitantur. Sin autem pergant ad hepar, Jam bubo in Inguine.

Imaginantur Mineralia & Herbæ, ſuo modo anomalo.

Quicquid per eſſe reale ſubſiſtit, quodammodo ſeipſum amat: quapropter etiam ſenſum amici, vel hoſtium; id eſt, ſuarum commoditatum, ac moleſtiarum habet. Quare Philautia cubat in gremio naturæ. Res autem, vix unquam eodem ſtatu, absque viciſſitudine permanent. Ergo aliquid tolerant. Sin ergo patiantur, viamque deſtructionis ambulent, neceſſe eſt utique, cauſam habeant, unde dolent. Quare ſympathia, & antipathia, etiam in Lapidibus (in magnete autem manifeſtiſſimè) notantur. Quæ tamen absque ſenſu conſiſtere nequeunt. Ubicunque autem iſte ſenſus eſt, licet obtuſus; contingit etiam ſpeciem imaginationis aliquam, ſubjecto ſuo conformem, comitari. Aliàs namque eſt penitus impoſſibile, aliquid ſibi conſonum diligere, appetere, attrahere, & applicare, vel aliquod adverſum fugere, niſi reciprocè ſenſus aliquis, cognitio, deſiderium, averſioque objecti adſint. Quæ cuncta claudunt in ſe obſcuram ſenſationem, imaginationem, ac ſelectionis aliquam imaginem. Alioquin enim, quo modo res movebitur, aut alterabitur ad objecti ſui præſentiam, niſi ipſum ſentiat ſibi adeſſe? Si ſentiat, quomodo alterabitur, niſi ſub conceptu paſſionis ſibi ſenſatæ? ac niſi ſenſatus ille conceptus aliqualem in ſe includat imaginationem? In hoc angulo (nota Lector) abſtruſa jacet omnis occultarum proprietatum cognitio, quam Scholæ à ſua indagine proſcripſere: deſiſtentes unde incipiendum erat, juxta axioma; Philoſopho auſpicandum, ubi natura deſinit. Deliberavi itaque exquiſitius demonſtrare, quòd inanimatis inhabitet ſpecies ſenſus, phantaſiæ, imò & electionis: analoga tamen ratione, juxta capacitatem & gradum cujusque. Non interim heic zoophyta commemoro, quæ probandi longinqua abſentia, viderentur multis ridicula. Noſtrum autem paradoxum offendet neminem, modificatè intelligentem. Inprimis indubitatum eſt, quin flores aliquot Solem comitentur, tam diebus lucidis, quibus Sol non ſplendet, quàm ipſis noctibus: Atteſtantes ſibi motum, ſenſum, & dilectionem Solis eſſe, utpote ſine quibus impoſſibile eſt, occultatum Solem comitari. Etenim prout ſerò Solem in occaſu amittunt (qui dum [illegible] ad ortum, non operatur apud nos, in umbra terræ morantes) attamen ſive interea nox caleat frigeat, ſerena ſit, aut pluvia, non ceſſant tamen flores æqualiter ſeſe ad ortum flectere. Quod inprimis deſignat notionem ortus, & circuitus ſolaris ſibi eſſe, qua parte ſit occaſurus, & oriturus. Voca inſtinctum naturæ, vel ut lubet. Nomina namque, rem non mutabunt. Res ipſa eſt facti; factum autem cauſam ſuam in flore habet. Hæc autem in plantis, vegetanter animatis ſic contingere, minùs mirum. Sed quod etiam locum in mineralibus habeant, ſic probo. Nihil fere in natura fit, absque motu proprio: nihilque ſponte, aut à ſeipſo movetur, niſi ob proprietatē, à Creatore ſibi inditam, quam Veteres amorem proprium nominant, voluntque hactenus Philautiam, natu-

naturæ eſſe primogenitam, pro ſui cuſtodia datam, atque innatam. Hæcque ubi adeſt, neceſſaria quoque eſt Sympathia, ac Antipathia, reſpectu diverſitatis objectorum. Sic nempe avium cæterarum plumæ, à pennis aquilæ cariem ſubire dicuntur: & pannus, è ſponte mortuarum ovium lanis, mox ſponte foraminibus, quibus pertunditur, velut carie reſolutus, quibus locis, fila mortuæ lanæ decurrunt. Quod non fit, ſi totus pannus pariter ex mortuarum ſponte pecudum lanis conſtruatur. Sic tympanum ex pelle ovina & aſinina muteſcit, ſi vicinum pulſetur ex corio lupino. Pellis Gulonis (animal voraciſſimum in Suecia eſt) homini quantumvis ſobrio, nec venatori, ſomnia ordinaria excitat de venatione, ac comeſtione: ſi dormiens eadem tegatur. Sed quid hæc ad mineralia? Vado equidem à vegetabili regno, per res mortuas, ſenſim ad Lapides, quibus Sacra magnam virtutem tribuunt. Enimvero lapides nec movere, nec alterare poſſent, ſi ſenſationem ſui objecti non haberent. Nec enim corallus rubens palleſceret, ſi carnem mulieris hyſtericæ geſtatus tetigerit, niſi ejus defectus ipſe ſentiret. Lapidum manifeſtiſſimus enim Magnes ſe prodit, qui ſe proprio motu locali vertit ad Aquilonem, quaſi vitalis eſſet. Non autem, quod à Borea trahatur. Quoniam ſi Magnes, averſa ſui parte, ponatur ad Septentrionem in pyxide lignea, ſuper vultum ſtagnantis aquæ, quàm citiſſimè pyxis ſe volvit, altero, atque oppoſito Lapidis angulo, ad Aquilonem. Ergo ſi id fieret per tractum Boreæ, & non ſpontaneo impulſivo motu ipſius Magnetis: mox pariter quoque pyxis, eodem tractu, ad ripam borealem concederet. Quod tamen non fit: ſed manet pyxis cum ſuo lapide immota, poſtquam lapis ſe cum pyxide retorſerit, requiſito latere, & motu. Clarum eſt ergo, quod Magnes ſponte propria ſe volvat ad Boream. Unde deinceps ſequitur, ſibi eſſe ſenſum, notionem & deſiderium ad Boream, ſimulque conformis motûs initium. Porro, ſi quis prope præfatam pyxidem, fruſtum politum chalybis teneat, ad latus auſtrale; confeſtim tunc Magnes Boream negligit, ac ſe ad aciem vertit. Sic ut nedum pyxis ſe vertat ad chalybem; ſed tota etiam natet Aquilonem verſus. Unde quoque obvium eſt, quod Magnes fortiori appetitu feratur ad ferrum, quam ad Aquilonem: ſitque illi chalybs minoris alteritatis, quam Septentrio. Conſequenter etiam patet, quod manifeſta polleat objectorum electione. Nonnulli circa hanc rem futile moverunt dubium. An videlicet Magnes ferrum trahat, an vero ferrum trahat ipſum Magnetem? Neſcientes utrimque eſſe reciprocum tractum. Qui non venit paulatim, ob multam familiaritatem, nec ſervat reſpectus, nec obſervat fines lucri proprii, fruitionis, circumſtantiarum, aut conſequentiæ. Nec iſte tractus eſt obnoxius adulatori, aut detrectatori: ſed eſt donum in Archeis, utriusque partis, à natura primordialiter ingenitus & charactere proprietario ſignatus, ab eo, qui fecit omnia, ita quidem ut ſi chalybs ſit magnete levior, trahatur ad Magnetem: ſecus vero, ſi lapis chalybe ſit levior. Eo quod tractus non ſit in uno, & obedientia tractus in altero: ſed unicus tractus mutuus inclinativus, & non trahentis, cum renitentis velitatione. Adeoque exhinc manifeſtatur, quod deſiderium ſit natura prius tractu, tractusque, ut aliquid poſterius ſequatur deſiderium: tanquam effectus ſuam cauſam. Si ergo teſtante Veritate, cuncta ex operibus ſint dignoſcenda, fructusque ſuam prodant arborem: profecto ejusmodi attractivæ inclinationes ſubſiſtere nequeunt, abſque teſtimonio alicujus vitæ comparticipatæ, ſenſationis, notionis & electionis. Porrò nec minus mineralium vita, quam vita vegetabilium, ſuam per vitam diſtinguitur à vita animali, atque eorum generationes invicem. Eo quod vegetabile, ac minerale, non operantur niſi unum, aut pauca propria: eademque adhuc præciſitate, alteritate, proprietate, inclinatione atque neceſſitate, quoties objectum proprium illis eſt præſens: Sed animal operatur plura, eaque nec coactè ut neque per accidens objecti: verum prorſus per deſiderium, complacentiam, appetitum, voluntatem, & electionem cujuſpiam deliberationis. Cum eorundem prima operatio ſit vita:

ſecunda autem appetitus, deſiderium, vel amor proprius, vel oblectamentum. Tertiò tandem ſelectio deliberativa, & objectorum diſtinctiva. Sic vidi taurum libidine ſaturatum, veterem vaccam ſpreviſſe; oblata autem juvenca, laſciviſſe mox ſtatim denuo. Obſcurè autem viventium prima operatio, eſt poteſtas, ad eſſentialitatem ſeminalem. Altera demum, exercitium poteſtatum, & proprietatum. Tertia tandem, major minorque inclinatio, motus, & notio. Quæ quidem non fluunt ex electione deliberativa, ſed ex poteſtativa alteritate, peregrinitate, ſimilitudine, appropriatione, puritate, aut objectorum ineptitudine. Quocirca fuit Veterum juſta opinio, omnia eſſe in omnibus, per modum recipientis. At poteſtates ejusmodi propter obſcuritatem ſui indiſcretam, & Indagatorum ſocordiam, vix creditæ fuerunt: à præcedentibus verò, atque modernis, non conſideratæ. Ac propter acceſſus difficultates, mundum vaga deſperatione, & nomine occultarum proprietatum circumvenere: ac ſeipſos ſua occæcârunt ignavia. Scopus autem meus hoc loco fuit; Quod ſi herbis ac mineralibus, hujusmodi notiones, proprietatum occultarum authrices, atque moderatrices inſint: eaſdem potiori longe ratione, & luculentiori modo inhabitare carni & ſanguini. Nimirum excellenter, cum particulari & affectatâ notione, motu, inclinatione, appetitu, amore, alteritate, hoſtilitate, & repugnantia: quam illa, quæ in nobis quinque ſenſuum miniſterio occurrunt. Usque adeo in carne & ſanguine, eſſe quandam ſeminalem notionem, diſtinctionem, imaginationem, amoris, convenientiæ, ſimilitudinis; itemque timoris, terroris, triſtitiæ, repugnantiæ &c. cum intuitu lucri & damni, noxæ & complacentiæ, ſuperioritatis inquam & inferioritatis, adeoque agentis ac patientis. Quippe quæ dependentia neceſſaria, neceſſitatis conſequentis, fluunt, & comitantur prædictas ſenſationes. Quæ ſanè in vitali ſanguine, altiori gradu ſunt characterizatæ propter innatum Archeum harum paſſionum quarumcunque authorem, ac fabrum: quam alioquin in toto genere non animantato. Deus namque à cadavere, extinctis viribus defuncto, quemlibet dentem hominis vivi, ſolo attactu, marceſcere, excidereque, quia ſperni a vita cogit. Quod non item præſtat dens è cadavere violenta nece interemto, vel acuto mox morbo extincto. Capillus pariter cadaveris, ſpontanea ſenſim morte ſublati, ſolo attactu, calvos facit. Verrucæ atque ſtigmata, à perturbatione prægnandis, fœtui inducta, attactu cadaveris, ſenſim ac ſponte mortui, donec pars ſtigmatis intimè refrixerit: ſponte etiam ſtigma ſenſim evaneſcit. Attende mecum, an hæc non ſint alterius ſenſationis teſtimonia, quàm ſolius frigoris. An inſuper in iſthac ſenſatione, non ſit connexa cognitio naturalis, atque mortis formido. Quæ adhuc cadaveri inſunt quoque. Siquidem Tetanus ad cadaveris, ſive rigiditas ejus, non eſt frigoris aliqua congelatio: ſed mera convulſio muſculorum, mortem horrentium, viventiumque etiam poſt animæ diſceſſum. Hinc nempe cadavera eorum, qui violentâ morte oppetunt, quia non omnino extinctis viribus carnis intereunt, Tetanum præfatum non niſi dudum poſt ſentiunt.

Animal phantaſticum.

Herbas & mineralia, inſtinctu quodam naturæ, id eſt, ſuo modo imaginari, ſic demum cruorem ac Mumiam, conceptus quoſdam nativos, habere dixi, in ordine, ac ſimilitudine ad hominem. Quæ ut ad ſcopum noſtrum de Peſte dirigantur, memineris, quo pacto perturbationes prægnantis, appoſita manu ad aliquod membrum, licet inadvertenter, incogitanter, citraque voluntatis concurſum, depingant in fœtu, membrum contacto correſpondens, imagine objecti illius perturbationis. Imagine inquam: non autem ſignatura otioſa. Sed, puta appetitum fuiſſe ad ceraſum: depingitur utique in fœtu, & in membro conſimili, quale prægnans ſibi manu tetigit ceraſum, quod virideſcit, flaveſcit atque rubeſcit quotannis, iiſdem ſtationibus, quibus arboris ceraſa, has colorum viciſſitudines acquirunt. Et quod eſt longe mirabilius, contigit fœtum ſic ſignatum, Majo, atque Junio has ſignaturas

turas colorum, in Belgio paſſim: qui poſtea, in Hiſpania Martio & Aprili, eaſdem exprimeret. Ac tandem rediens in patriam, rurſus in Majo ac Junio illas oſtentaret. Sub valida quoque prægnantis impreſſione, nedum nova ſuperinducitur ceraſi generatio: ſed etiam contingit, vetus eſſe immutari, cogitque loco cedere generationem ſeminalem: imò & Dei imaginem, jam vividam, vel in procinctu ſui adventus, non venire, ſubſtituique creaturam alienigenam atque monſtrum. Quorum contingentiis ſunt plenæ, quotidianæ, atque invitæ experientiæ. Quæ poteſtas prægnanti data conceditur. Non tamen quod proin aliis mulieribus, imagines conceptuum non deferantur pariter ad uterum, cui non inhabitat embryo. Docui namque ſingulari tractatu, hominum perturbationes, in præcordiis, circa os ſtomachi, fabricari. Viris nempe inde ad cor adſcendere, mulieribus autem proclivius mitti ad uterum. Eo quod mulier deſtinet naturaliter inſpirationes vitales ad fœtum. Adeoque omnis præcordiorum commotio muliebris continuò reſpicit uterum, ſive adſit foetus, ſive non. Quicunque ergo mulierem deliberato animo perturbat mœrore, &c. illi morbum volens immittit. Et qui gravidam infeſtat: matri, ac proli officere, ſe ſciat. Hinc puellæ circa maturitatis annos, ſi difficultatum conceptibus anxientur, ſolent vanis conceptuum Ideis uteri parietes continuò depingere, ut plurimum ac variorum ſymptomatum ſibi in malaciam authrices fiant. Quoniam uterus non impune fert, ſibi tranquillitatem auferri, per peregrinas imagines. Vir autem ſuas in præcordiis format imagines, tam concupiſcibilis facultatis, quàm iraſcibilis, ut non immeritò proinde amentia dicatur Hypochondriaca, idque non ſecus atque in muliere contingit: ſed conceptuum ideas ad Cor & cerebrum tranſmittit liberius. Quidam enim exſpectans manè, prætorem in ſuam ſupellectilem miſſum iri, totâ nocte ſedens mœſtus, capite in palmam manus inclinato, manè latus capitis canum habuit, qua parte manum tetigerant tempora. Adeoque manus prægnantis ſuas exorbitationes ad uterum, & viri manus, ſuor pavores usq; in pellem capitis traducit. Saltem hinc patet, pilorum eſſe veram accretionem, nutritionem, atque non inanem colorum ſignaturam, non autem innaſci per appoſitionem, à retro expellentem. Dein, quod perturbatio in viris, multum affinis ſit muliebri, licet longè infirmior. Docui quoq; aliàs, perturbationum energiam in Splene conſiſtere. Quapropter vetuſtas Saturnum, principium atque parentem Deaſtrorum, errantium quoque Aſtrorum ſummum, qui nempe deorſum in reliquos influeret, nequaquam reliqui ſurſum reflecterent, utpote ſtellæ ad ſublunarium commoditates conſpirare creduntur, non autem ſurſum. Saturnum itaque originem vitæ, & conceptionem, ſive generationum initium dixere: imò & devoratorem recentis pueri nominarunt, deſignantes per hoc, quod imagines à facultate cōcupiſcibili fabricatæ fœcundent ſemina, & digeſtionum in nobis hoſpitia: prout quando exorbitant, novellum ſanguinem conſumant, morboſque plurimos incutiant. Imaginatio igitur ſplenetica, primos habet impetus, qui conceduntur non eſſe in poteſtate noſtra. Saturnus ideo, velut citra initium fictus: Jupiter verò præcipua ejus proles, ſede parentem dejiciens, rationis fulgorem ſignificabat, primos imaginationis impetus ſubigentem. Imago verò, per imaginationem formata, mox in Splene veſtitur ſpiritu vitali, eumque aſſumit, unde Idea fortificatur ad operum exſecutionem. Quotuſquiſque enim eſt, qui non ſenſit ſubinde circa ſtomachi orificium (quâ parte Splen maximè ſenſitivus, ſicut & tactus in extremis digitorum,) perturbationes, anxietates, & ſuſpirandi occaſiones? nonne eſurienti mox tollitur appetitus, per triſte nuncium? Notabile heic eſto: quod licet prægnanti ſit plane ignota eſſentialis diſpoſitio rerum, ſub perturbatione apprehenſarum, eaſdem tamen penitus formet, atque figuret in fœtu, dum extra truncum arborum, in carne, ceraſum fabricat in inſtanti, continens internum eſſe, & ſeminalis ceraſi ſcientias. Non mirum eſt igitur, terrorem à Peſte fabricare Ideam Peſtis; unde Peſtis ipſa mox pullulat. Quamvis anima ſenſitiva hominis, Peſtis eſſentiam ignoret. Hic patet campus apricus, ad probandum cun-

ctarum rerum notiones ſive Ideas, in nobis formari vi animæ ſenſitivæ: jacere tamen obtenebratas in mente immortali, quas Adamo præſentes fuiſſe credimus, dum brutis juſta inderet nomina. Etenim ſi muliebris conceptus, exundatione perturbationis cujuſpiam illectus, internas plantarum animaliumve diſpoſitiones depingat (imò quandoque cum tota ſui fœtus transmutatione) neceſſe eſt in ipſa mente, tanquam divinæ imaginis ſculptro eſſentiali, rerum ſublunarium ſaltem notionem eſſentialem habitare, modo in naturæ impuritate & peccati originalis macula, depreſſam ac deformatam. Alioquin anima ſenſitiva res alienas facere non poteſt, quas neſcit & non habet: adeoque opus eſt, ad hoc confluere mentem immortalem, perturbationibus excitam. Obſcura atque difficilis admodum via, per quam Adepti, nulla librorum ope, priſtinam ſcientiarum lucem aliquam venari contendunt. Ideoque & Laborem Sophiæ appellant. Eamque Paracelſus æſtimat decuplo faciliorem, quam didiciſſe Grammaticen. Opinatur tamen Picus, niſi operator utatur medio, ipſum mox oppetiturum Binſica, ſive ariditate cerebri. Propter aſſiduitatem ſpeculationum, ſpiritum vitæ attenuatum iri. Quicquid id ſit, ſaltem cauſarum inſcitia neglexit plurima, fueruntque ægrorum opitulationes fruſtra exſpectatæ. Diſcuſſi autem hoc loco imagines, phantaſia genitas, quo conſtet, qualiter omne corporeum proveniat ex inviſibili ac incorporeo initio (quod antiquitus à mundo intelligibili peti affirmabant) per imaginationem. Anteceſſoris parentis, imitando quadam ſimilitudine, mundi creationem juſſu incomprehenſibilis Verbi (*fiat*) ex infinitudine Nihil, ſemel factum. Quæ deinceps ſuam nacta eſt continuationem ex dono Verbi, *Producantur ſemina.* Per prædiductam imaginationem ſcilicet, tam plantarum, quam animalium. Natura itaque, ſequendo infuſam ſibi poteſtatem, profert omne ſemen, ex imagine cujusdam conceptus. Eſt nimirum tam in animantibus, quam in plantis, imò & in ipſis mineralibus, ſua cujusque imaginatio, ſuo modo improprio, productrix tamen, utrobique fœcunditatis ſeminum, tam ad eſſe naturale, quam ſuperincidentium, & monſtroſorum, Imaginatio quippe condit rei conceptæ imaginem, quam ſuis à Deo datis donis convertit in medio, quod ſemen dicitur. Sine qua videlicet imagine, omne ſemen eſt duntaxat inanis ſiliqua. Non ſecus atque flos peponis, à tergo non habens promiſſum peponem, inane eſt oſtentum. Imago atque ſeminalis illa, prout in ſe gerit perfectam ſimilitudinem ſuæ iconis concipiendæ: ſic etiam liberam incorruptamqne cognitionem rerum ſibi agendarum ſubter generationis decurſum. Hoc tamen notabile in generationibus, quod ſicut prægnans non operatur propoſita mirabilia, niſi ſit perturbatione perculſa, ſilexque ſit concuſſus ad chalybem: Ita ſemina animalium deſinunt eſſe fœcunda, niſi conjuncta ſit libidinis perturbatio, faciens animam deſcendere in ſemen, ut illud illuminet. Quapropter herbæ mox à producto languent, completo ſuæ imaginationis ſive proprietatis ſcopo. At mineralia, quia non ſunt deſtinata, ut propaginem è ſuis corporibus excitent, eo quoque ſuos imaginationis fines longè obſcuriores habent: Cum ergo omnis generatio imaginem præſupponat, juxta quam ſuas diſpoſitiones exſequatur. Hinc fieri nequit, quod imaginatio terroris generet Ideam amoris. Nec phantaſia metus ab hoſte, phantaſma producat terroris à Peſte. Non immeritò quoq; loca, infecta Peſte, vitanda ſunt, ac nedum propter vitiatum jam atque contaminatum aërem: verum etiam, ut objecta vitentur, quæ ad terroris imaginationem conducunt. Jam eminus apparet littus, quorſum navigamus, & quo pacto terror ſit pater Peſtis. Pueros etiam contingit celerrimè imaginari, atque commoveri: illorum tamen perturbationes non gerunt ſemina in ſuis imaginibus, aut Peſtem ex terrore ſibi faciunt. Perinde namque his eſt, atque novello fidicini, qui primis lectionibus conceptam cogitationem, non niſi difficulter ad digitos tranſmittit. At poſtquam artis gnarus eſt, digitique jam aſſuefacti imaginibus tonorum, ac motuum: peragunt inhæſitanter mandatum phantaſiæ, torumque perſonant Hymnum, licet ſubinde attento colloquio mentem à muſica averterit. Neque enim ceſſant digiti ad finem percepti Hymni pergere.

Imaginata Peſtis requiſita ad Ideam.

SÆpe fidem experientia fecit, quod quis terrore ſolo, Peſtem abſentem ſibi atque ſuis paraverit. Quæ veritas oſtendit, quod imago phantaſiæ, ab incorporeo ſuæ nuditatis eſſe, & cogitationis ſimplicitate, ſe paulatim veſtiat, induatque vitæ ſpiritum, & in eo ſui productum ſeminale relinquat: ens ſane, ad magna atq; terribilia facinora promtiſſimum. Verum enimvero, ut ad executionem ſuæ deſtinationis nondum eſt ſatis. (Reperitur nempe, quod imago, ad viſcera perveniens, nihilominus non rarò flacceſcat) Idcirco declaravi in prægnante, manum inſuper requiri, organum organorum, ut externum & ſignum determinati membri, in quod eſt ſculpenda imago. Etenim perpetuo anima mediis utitur, ſuper quæ imago fertur ad eſſe, & operari. Delineare autem idcirco debui, qualiter anima operativas ſuorum conceptuum imagines, ad manum, nequaquam autem ad pedem dimittat exemplo fidicinis: & quo pacto, per conſuetudinem, ſuas ſtatim imagines tranſmittat, quæ alioqui præter conſuetum, moleſtiſſime eo pertingerent. Quocirca notandum, ſi prægnans fuerit dextera (ſiniſtra tamen manu aliquod ſui membrum ſub perturbationis inſultu attigerit, nihil inde ſuper fœtum ſignatum iri. Unde apparet, manum illam, quæ communis, ordinaria, & quotidiana eſt cogitatuum exſecutrix: ſit etiam directrix imaginum ad loca, & operationes. Vir ideo non perinde fortiter per phantaſiam operatur, atque mulier: nec alia quævis fœmina, perinde atq; prægnans. Neque etiam terror quivis Peſtem generat. Terror enim à lupo, colubro, aut cane rabido, non parit in nobis imagines operativas lupi, aut colubri: Imò nec quidem, ubi lupus viſibiliter adſit: prout tamen Peſtis, per terroris imaginem, nobis naſcitur. Dubium itaque ſubeſt, An territa imaginatio animæ, à Peſte, ejusque imago, ſit ſufficiens, & adæquata cauſa Peſtis? Serio inprimis attendendum, Imaginationem per ſe ſufficientem ad operandum, niſi alia inſuper concurrant. Inprimis namque in ordinariis prorſus omnibus, ſolitisque operibus, ex deliberatione electivæ animæ provenientibus, oportet adſit voluntas. Piſtor namque fruſtra multa, de panificio, intentéque imaginabitur, niſi manum voluntas, non quidem ad aliquod membrum, ſed ad paſtam, admoverit. Ego pariter de Peſte ſcribens absque terrore, in pleno velle, & conceptu cogitantis animæ, multa de Peſte meditor: non tamen ob id hanc mihi contraho. Nemo etiam, niſi forte deſperans fatuus, Peſtis generationem in conſenſu voluntatis intendit. Requiritur ergo voluntas explicata, in quotidiano ac naturali curſu actionum operativarum, in quibus velle deducit conceptas in deliberatione imagines, ad executionem operis. At nullatenus exigitur conſenſus voluntatis, ad generationem entis, aut tranſmutationem unius in aliud. Siquidem omnis tranſmutatio, licet monſtroſa, nititur tamen privilegiis veræ generationis: cum ſit reideatio in Archeo, ex victoria novæ imaginis, traducta ſuper ſeminalem, quæ prius erat concepta in Archeo. Ergo conſideratio tranſmutationis, non expendit conſenſum voluntatis. Denique neque nuda imaginatio, ſive imaginis productio, neque manuum attactus, ſufficiunt ſimul ad tranſmutandum: Sed (attende bene) omne opus imaginationis, quod in nobis novam generationem, vel tranſmutationem unius in aliud, producit neceſſariò, requirit alicujus fidei concurſum, colligatæ in eodem ſubjecti puncto, ipſius phantaſiæ. Nimirum, terror ab animali nocuo, non producit in nobis iſtud nocivum animal, neque ejus ſaltem venenum. Perinde etiam, uti mea attenta imaginatio, meditans mirabile virus Peſtis, non generat proinde Peſtem in me. Ratio itaq;, quare terror à Peſte magis Peſtem faciat, quam terror ab animalibus, venenum eorundem, in eo conſiſtit: Quod venenum Peſtis non ſolum fiat ex apprehenſione, & conceptu terribilium effectuum: Sed quod ſimul concurrat cum illis inſeparabilis quædam fides, per quam territus, ac pavidus quisque, timendo imaginatur, creditque tenuiter, ſe jam aliquid peſtiferi veneni

contraxiſſe. Unde (nec enim prius) Peſtis imago, per hujusmodi terrorem concepta, operans & fæcunda evaſit. Nam is terror, cum ſuſpicione credula, applicat animam ſic territam Archeo, ut hunc veſtiat imagine terroris concepti. Cujus quoque fidei defectu, etſi animalia ingentem terrorem conciperent, non tamen Peſtem humanam arripiunt unquam: licet ſuam tabem, ut naturale venenum, quandoque hauriant, unde etiam oppetunt. Eſt namque venenum fermentale, quod utut celerrimè cum iis tranſigat: vera tamen Peſtis non eſt. Quisquis autem rabientem, in ſe inſilientem viderit, & quantumcunque exinde territus fuerit, imò febrim concipiat, atque moriatur: nemo tamen unquam vel tenuiter credit, ſe rabidi venenum hauſiſſe, abſq; morſu. Quare etiam totus ſuus terror eſt ſaltem, ne mordeatur. Quod potius includit præcautionem futuri, quam fidem nati veneni. Terror igitur, occaſio Peſtis, vehit in imaginatione aliqualem fidem, timoremque, ſe aliquid contagionis, actu hauſiſſe, ſub incertitudine, & agonia ejusmodi. Eo quod venenum Peſtis ſit inviſibile, non autem rabidi morſus. Quæ particula fidei, cum perturbatione terroris, perficit actualem imaginem in Archeo, generandæ Peſtis ſemen. Eo quod imaginatum, apprehenſum cum perturbatione, & creditum, ſtent actualiter in eodem puncto phantaſiæ, proferentis imaginem, in Archeum, tanquam ens ſeminale. Alioquin etiam, nec quævis fides, ad hoc eſt ſufficiens. Quippe nemo eſt, qui non credat firmiter, quod Peſtis poſſit occidere, contaminare, advenire, &c. Sed talis iſta fides eſt languida, & velut mortua, nec proinde operativa, id eſt, non nocua. Niſi eſſentialiter in eodem identitatis puncto, ſit connexa terrori, apprehenſo cum perturbatione, ex hauſtu actualis veneni. Caſtra enim & arces, perſæpe pavorem panicum, ac lethalem terrorem arripiunt, ſimulatque cum timore perturbationum credunt, hoſtem proditoriè aut clanculum irrepſiſſe, aut inſperatam opem nactum, &c. Quæ cuncta ſub nocte opaca magis invaleſcunt, quæ fiunt inviſibilia, magisque horrenda, ac timenda univerſa. Somniales pollutiones quanquam fortem habeant imaginationem, abſque motu aut fornicationis illecebris, ſufficientem expulſioni; fidei tamen illius defectu, ſemen tantum ſterile ejiciunt. Etenim etſi imaginatio operetur dormiendo, non tamen fides operatur ſomniando. Quippe quæ non imaginationis, at ſolius eſt filia voluntatis. Somnus nimirũ ad hoc conducit peculiariter, ut transmutatꝰ liquor alimentarius, per appoſitionẽ, mentisq; informationẽ, omnino aſſimiletur. Quapropter adoleſcentib. annis, plus atque profundius dormitur, quam ſubſequentibus. Cumque materiæ vitales ſuas habeant imaginationes naturales, etiam quæ non ſunt imaginationes intellectuales: certè, ipſa ſanguinis imaginatio, ſubter ſomnum, potentiſſimè operabitur. Sed fides, cum ſit vis ſeparata, animæ ac voluntati allegata, neceſſario quoque ſub ſomno ſopitur. Eſt itaque imaginationis Spleneticæ actus propemodum inconcuſſus, ac indeſinens. Sed anima, ſemel credens unum aliquid, ceſſat dein, quieſcitque à credendi aut confidendi conſideratione, donec de novo objectum illi refricetur. Nec hoc loco loquor de fide Chriſtiana, ac dono Dei supernaturali; ſed intueor confidentiam: tam ſcilicet deluſionem credendo, quam rei veræ putationem. Catula enim quædam juvenis, & nondum laſciva, catellum quindecim dierum nacta, lambit, amat, & mammis apponit: dein infatuata, credidit ſuum eſſe fœtum, quæ adhuc erat incorrupta, mox illi mammæ tuberant, & vidi copioſum lac profudiſſe. Item media Hyeme ſi optes pullos, tepefac ova linteo calente atque interim depluma pectus caponis, pone ſuper ova, ut foveat, eumque ibidem conclude. Qui teporem ovorum, ac frigus pectoris inſuetum, ſurgendo ſentiens, incipit ova fovere. Incubando autem concipit falſam fidem, creditque ſe ovorum matrem, pullos omnes ad extremum uſq; educit, & crocitatu foventis gallinæ ſimili, convocat, pugnaxq; pro pullis gallũ fugat, atq; tandẽ ingens triſtatur, à pullis derelictus. Si itaq; falſa fides operetur tãta, quid non fundatior,

quæ-

quælibet, terrori Peſtis conjuncta? Ineſt ergo imaginatio quædam, ſanguini nativa, partibus animalis, imò & morboſis excrementis: adeò ut cruori extravenato, jam remedia magnetica, applicari cum fructu inceperint. Conſideremus etiam, ſextæ digeſtionis mucilaginem excrementitiam, adhærere intra harundines, (unico ſic etymo voco venas, arterias, inteſtina, & canales quoslibet:) ſua primum qualitate inſontem: ſed hoſpitii jus, quatenus indirectè advena eſt, violantem, ideoque per ſe, parti inſidiantem. Mox dein, ab Archeo, parti inſito, concipitur deſiderium expellendi illam: cujus conceptus Idea, in exoſam mucilaginem imprimitur. Quæ cum ſit ſeminalis, formam aliqualem vitam, itemque & hinc poteſtatem agendi, nanciſcitur, ac ſuam deinceps materiam moderatur, ad propoſitos ſibi, nactosque fines. Membrum autem, non valens ſubigere hoſpitem, ſibi invito connexum, majori flagrat niſu, appetituque expellendi. Nec enim appetitus iſte eſt amplius ens rationis, ſive imaginatum: ſed ſurrexit in ens quoddam ſeminale, propter conceptam ab Archeo Ideam, ſibi impreſſam, induitque materiam exoticam, in omnem morboſi ſeminis perfectionem. Non ſecus atque in ſaliva rabientis, ipſamet rabies ſeminalis, & in picto fœtus ceraſo, conceptus gravidæ. Sic namque poteſtate agendi, ditata materies, juxta imaginem indutæ paſſionis, incipit agere in membrum hoſpitale. Ineſt nimirum illi jam ipſe morbus, ſemine efficiente potitus. Qui tandem pertinacius connexus, ſæpe victor, vitalem facultatem illius membri in clientelam ſubigit. Mortificat nimirum, ſuoque contagio conformem partem, cui inſidet, reddit. Pars autem, cum ſit laſſitioni, hujusque termino, obnoxia; è contra vero character, ſive idea ſeminalis jam concepta, ſit indefeſſa: neceſſe eſt, velut convocatis viribus Archei, morbus ille proſcribatur per criſin, vel robore morbi ſponte exantlato, orbetur vi agendi, fiantque oppilationes, ac ſcirrhi: vel loco victa pellatur, fiatque abſceſſus: vel medicaminis præpollenti vi pellatur. Alias namque, natura habenas deſerens, manus vinctas morbo tradit, quatenus ſcilicet pars continens, à contento hoſte victa, reliquum totum ſibi ſimile reddit, non ſecus atque Gangrena minutula, totum mox mortificat, ita, & materia morboſa adhærens, partem cui adhæret infectans, totum integrale mox inficit. Neque enim ſemper ſunt ab initio innata ſemina morboſæ materiæ: quid ideo tantiſper tantum eſt materia occaſionalis. Quinimo utplurimum fatua, atque innoxia qualitatum proſapia, innocentiam ſimulant ſpinæ morboſæ. Noxia nunquam alioquin intro admitterentur, quia intimè ante admiſſionem, atque ſagaciter, ab Archeo examinari ſolent. Sternuntur enim in limine mox, quæcunque incapacia ſunt neceſſitudinis vitæ. Si ergo ſordes, proditorio errore intrò admiſſæ, per degenerationem ſubortæ, intus hoſtilitates recipiant, easque in nos exerceant, dum agendi robore fuerint qualificatæ ab Idea recepta: nec mirum etiam, ſi fermentum veneni ſubinde acquirant, eoque nacto, paratas in nos manus injiciant. Hæc eſt ſuccincta tartari cruoris, imaginumque morboſarum origo, progreſſus, atque hiſtoria. Porrò imagines venenorum ſic ſe habent: In beſtiis enim venenoſis, venenum fieri ex imagine iræ, proverbio docemur. *Morta la beſtia, morto il veneno.* Quod locum duntaxat habet in venenis propriis ſpeciei, non autem in cadaveribus, Peſte extinctorum, quod tam in hominibus, quàm falcone, quotidiè experimur: eo quod Peſtis non ex ira, pro more ſerpentum venenoſorum, naſcatur. Canis namque ludens, ſi dente icerit, vulnus, cito medicabile infligit: ſin autem irato dente, non tamen quam præcedens, profundius momorderit, jam vulnus fecit, veneni iræ particeps. Sin autem rabidus fuerit, jam non tranſiens venenum iræ, ſed rabiei ſuæ mortiferæ, atque amentis compar, communicat. Accenſa nimirum voluntate nocendi, per iram, imaginem, bellua, alias inſons, parit venenoſam, ac per dentem eandem tranſmittit. Multo id luculentius in feris fontibus. Sunt ideo venefici curioſi, ut prius iratis atque irritatis ſerpentibus, lethale virus mutuent. Catula luxurians, ſi manum pueri lambat, eandem veſicat. Equa verò luxurians, ſua pedum cornua, ſive ungulas, veneno imbuit: ſic

ſic nimirum, ut dyſentericis ſint præſenti toxico: quæ aliàs, à non luxuriante, ſi butyro frixentur pulveratæ, confeſtim dyſenteriam ſanant. Plantarum autem veneno propria, non ab ira aut pavore ſunt: ſed fermentum corruptivum ſeminali imaginationi nativæ, illarum continuandis ſeminibus à mundi Creatore eſt inditum. Nec eſt enim plantis hoſtilitas, aut voluntas nocendi nobis. Adeoque nec venenum, ex ſiccatis plantis commoritur. Eſt namque fermentum venenatum, plantis ab exordio mundi confermentatum, ad ſeminaliter propagandum, ob finis Creatori ter-glorioſo ſolicognitos. Rabidus autem, venenum per ſalivam, adeoque per dentem communicat. Deus namque rabido inſervit, quantum manus prægnanti. Denique Imaginatio plantarum, quanquam ſeminum ſuorum ſit formatrix: ipſa tamen non libera, aut arbitraria: ſed potius dos ſeminalis, propagativa ſui ſimilis, idque cum totali ſui proprietate. In quo quieſcit, non alienis perturbationibus, aut illecebris, alterabilis. Quapropter in ſe, monſtrum non concipit, nec facit unquam ſponte, niſi ab externo laceſſita, eſt itaque venenorum iſta differentia, origo, progreſſus, productum, & nocendi modus. Hæcque eo deduxi, ut intelligatur ſcilicet, ſi ex ira virulentarum ferarum fiat extemplo lethale venenum, poſſe etiam per terrorem, in hominis Archeo, fieri terrificum Peſtis venenum. Si namque triſtitia, amentiam, hydropem, aut caducum: Ira verò colicam, apoplexiam, ſpaſmum: denſaque anxietas, vel intenſa minus cogitatio, furioſum vel Lunaticum gignant: nec à ratione devium eſt, imaginem Peſtis intus fabricari, ex perturbatione illius Vulcani, in quo fabricantur primi impetus. Cujus paroxyſmi, ſæpe ut amentium tolluntur per ſplenetica auxilia. Animal exiguum, araneæ ſimile, Solifuga Solino dicitur, quod diem fugiat, Sardiniæ fodinis argentariis frequens, reptatque occultim, & per imprudentiam ſuperſedentibus, Peſtem facit. Quod venenum quidem non eſt vera Peſtis: ſed puſtula venenoſa. Nam ſubjungit, Calidos fontes vicinos eſſe, qui abolent ſtatim inſertum à Solifuga venenum. Sic nimirum lethales fodinarum halitus, non rarò peſtilentes vocantur, quia foſſores diutius morantes enecant. Experimentum autem hujus periculi facere ſolent: ſi dimiſſa ardens lucerna in cuniculos, confeſtim extinguatur. Nec mirum, ſi præter virus, etiam præfocent lumen vitale, ſi lumen igneum candelæ extinguant.

Fermentum Peſtilens.

Conſidera, qualiter canis mœſtus ambulat, cibum recuſat, porumque horret, quantos odii ſtimulos, ac invidiæ conceptus alat, ante rabiem. Denique, ut conceptus ſui, vis plenaria, non in ſalivam tantum: ſed in dentem (qui trans veſtes initide abſtergitur) tranſlata, ſolo velut odore, ſimplicique unius odoratus ſuffitu, ſufficit, ad excitandam feram ſeriamque rabiem, in demorſo. Minimus nempe tactus dentis, qua parte cutis patet, ſolaque epidermide hiat, utut ſaliente foras cruore, abluatur: nihilominus imaginem ſuæ rabiei ſic traducit, ut ſicut manus prægnantis depingit membrum fœtus: ita canis, per dentis ſui attactum, infra quadrageſimum diem, rabiem adferet. Neque enim duntaxat ad mortem, utut vulnus in ſola ſit epidermide, pergit; ſed pereunt ante mortem, principes mentis facultates, ſequunturque ut pediſequæ mox, quò per venenum phantaſticum abducuntur. Etenim is dentis odor quaſi merum nihil eſt, ens incorporeum, non ſecus atque fracidi dolii odor, vel odor pedis, novo calceo induti, facientis veſtigium. Canis etenim, dudum ab impreſſo veſtigio, herum novit, diſtinguitque iſthac tranſiiſſe. Sic odor veſtis, aut chartæ, peſtilenti tabe infamis, ſubtiliſſimo, imperceptibili, ac tenuiſſimo veneno, nos contaminat. Ac nedum lethali nos veneno imbuit, necatque: ſed & mentem loco dejicit, non ſecus atque rabidi dentis attactus ſubter pellem, rationem à ſua majeſtate deturbat, cogitque ſequi ad determinatam ſuæ rabiei normam. Pavet namque demorſus, ſtata periodo, ad liquidorum cunctorum conſpectum, concipit caninam invidiam, optatque viventes omnes poſſe perdere, ſuamque multiplicare rabiem. Narrant Scriptores, in vulnere ſuccreſcere vermes capite canino. Sal tem non diffiteor

ſuſpi-

ſuſpicandum, huic veneno ineſſe fermentum, ſpiritus imaginationum reſpiciens, & affectans: In quos, minima odoris comparticipatio, ſuæ imaginis introducit Ideam: cui phantaſia noſtra cedere cogatur, imò potius, plenè transmutetur in horridum iſtud phantaſma. Mirum nempe, quod canis venaticus, omnium ſuæ matris primogenitus, ſolus canem rabidum adoritur, & ſuperat. Dos ipſi eſt invictæ imaginationis, etiam, ut ſi à rabido demorſus, minimè tamen rabioſus fiat. Ubi interim reliqui omnes, per morſum, rabiem contrahunt, à rabido fugiunt, nec ſe contra hunc defendere audent. Eſt ergo iſtud venenum, rabiei diverſorium, imaginationis etiam peregrinus hoſpes, qui ab imaginatione pugnantis animæ ſuperatur. Ergo hinc novimus, omnia venena in ſe eſſe fermentalia. Quædam namque ſolam deſtruunt materiam, & ſpiritum ſimul imaginativum, unde morbi, amentiam connexam habentes. Alia verò duntaxat ſpiritum affectant. Qualia ſunt, quæ rabiem, quæque amentias & catalepſes adferunt. Quæ videlicet corpus non liquefaciunt, aut notabiliter alterant: ſolum autem ſpiritum ſenſitivum trahunt in perniciem. Tarantula nimirum vix unquam quieſcit, ideoque & hominem, quem pupugit, irrequieta turbat moleſtia. Aſpice enim, quam horrida effigie ſuas in hominem, cujus pellem vel tenui punctura pertuderit, imaginationes traducat. Vile enim, parvum, atque imbelle reptile, inperceptibili quantitate ſui veneni, totum inficit, ejuſque mentales poteſtates, ſubter ſuam clientelam ſtatim rapit. Bellè ſanè etiam quadrat odor veſtigii, ſimulatus Peſti. Nam licet edito ventiſque perflato loco, ædes aperiantur, & ventis cedat infecta domus aura: non tamen proinde ceſſat perendie Peſtis, quin ſufficiat tollendo totam plebem. Nec enim ceſſat odor veſtigii (quantitatis nihili,) in via ventis expoſiti, niſi pluvia lavetur, aut terra tegatur: ſuum ſemper cani refert herum. Memini etiam quod in Peſte Oſtendana, ipſamet fracedo peſtilens, ſolet crematas ſoleas parum olere, ſolebamque Peſte infectum odore illo prodere. Porrò ante prævaricationem, omne animans ſubjectum erat homini, tanquam hero: ſuaque vita media liqueſcebat, & peribat edendo, ante conſpectum noſtri Archei. Aſt jam, vel catulus prædominatur vitæ noſtræ, & liberas animæ mortalium poteſtates, ſubter ſuas infirmitates rabiei, cogit. Calamitoſum nempe eſt, imaginem Dei deinceps ſubjacere morſui inſectarum, variaſque ſectari debuiſſe imagines fermenti veneni cujuslibet. Deviumque eſt, ſervilia bruta, morſum ſuum, imagine iræ, veneno amenti, atque mortifero imbuere. Ah quàm penitiſſime, atque fortiter iræ imago ſigillatur? Quamque rapida celeritate ad ſalivam transmigrat? quantis infirmitatibus opportuna eſt mulier, ex occulto odore uteri? quam infandis enim intellectus exorbitationibus vexatur? Siquidem non rarò fracidus odor, communicatus è plantis pedum, ſuperbiam noſtri ſtaturam dejicit, privatque ſenſu, memoriâ & intellectu epilepticos? Quam promtè enim contagium excrementi hypochondriaci, ſubter ſeptum, mentem alienat, ſeducitque mœſtitia, horrore, furore, amentia, febrilibus deliriis, & lethargi differentiis, dum juxta imaginem, fermento ſuo innatam, nos alienant? Quam enim terribile terroris venenum momento unico, fulminis ictu imprimitur? in belluam quam icerit, adeo ut ejus carnium eſu, Peſtis deglutiatur? quod ſaltem in ſignum eſt, fulmen à portentoſo initio, terroris pleno ſagittari, unde nimirum Archeus, in momento extinctus, ſui terroris imaginem detegendo, perit ferre in momento. Sæpe namque ſomnus, imò ſopor, eſt in homine: ubi in Archeo eſt ingens Peſtis perturbatio. Sæpe è converſo, Archeus perturbationibus expeditus, atque ſecurus vivit: ubi homo miſerè ſuis conflictatur perturbationibus. In bellis & è bellis, nunc atrociores Peſtes, quàm præteritis ſeculis: quia bella pavore ſæviora, pluſque pavoris, & irarum minus habent, cum homo, in hominem impetu iræ motus, vindictæ ſtuderet. Nec mirum idcirco, quod propria urinæ potatio, Peſtem cohiberet ante acceſſum: non quatenus alexiterium, ſed quia perſuaſionem ac ſpem continebat, antequam ſumeretur. Memini namque, quod Anno 1635. dum Gallus Lovanium vicinum obſediſſet, plurima inde Peſtis, Bruxellenſes pavidos, terrefactaſque timore mulierculas, mox dein invaderet, quæque in pagos

omnes diſperſa, magnam ubique ſtragem attulerit. Etenim & comparticipatio vitæ in eduliis facit, ut citò vitalia fiant, arripiantque mox Archeum noſtrum, indignatione, furore & multiplici alioqui ſymptomatum clade ſubnoxium: Ita in *Magno Oportet*, clauditur nobis multæ luis neceſſitas, ac transplantatio. Atqui, ſi eſculentorum proprietates vitæ mediæ, aliquatenus in ſanguine remanere debeant, eatenus & carnes comedentium, varient ſaporem, pro ciborum diverſitate: neceſſe eſt, nos affici ab iis, quæ in nobis ſuum relinquunt ſymbolum. Equidem ſapores, proprietatum teſtes, tam cum externis, quam internis putrilaginum conſortis, fœtus pepigere, quæ ideo in nobis facilè ſunt participes injuriarum. Vita nempe media ciborum noſtris remanet in carnibus; piſcivoræ hinc nationes, ac Carthuſiani, cimicibus non infeſtantur. Carnes enim minus bene ſervatæ, ex ſymbolo vitæ mediæ nobis reſiduo, quamlibet facile putredinem nobis inurunt. Unde etiam formales corruptelæ in nobis in auſpicato ſurgunt initio. Dein carnes & piſces, etſi mactentur tempeſtive, ſæpe tamen in ſe, morborum tabes continebant, quibus ubi veſcimur, (præſertim ſi nidorem antea contraxerint) in ſui ſymboli conſortia, facile concedimus, nobiſque ſtatim nidores, ac fracedines mumiales ſuſcitant. Neque enim boves aut oves veſcuntur hominibus, nec noſtram in ſe contrahunt Peſtem: ſed nos bobus veſcimur, brutalemque haurimus Peſtem, juxta & noſtram. In ſolo quia homine multorum brutorum Peſtes, ſuam ludunt ſcenam. Quare nec inſontes ſunt cibi, non rite confecti, dum fermentum ſtomachi illudunt, quia in alienas ſuæ luis colonias, & putredines varias, facile tranſeunt. Hæc equidem novarum calamitatum alteritati in Peſte, quandoque futura cauſa erit noviſſimorum temporum indicatrix. Saltem nunquam in Scholis perpenſa ſunt, venenorum ac toxicorum fermenta. Sed horum actio æquivoca ideo rata fuit, cœleſtique impreſſioni comparata. Semper enim, ubi in inſcitiam labuntur, ſurdorum cœlorum opem, procul nimis diſſitam, implorant, ac Saturnum inſontem culpant. Vocant enim actionem æquivocam, dum agens non generat ſibi ſimile: Ut im cœleſtibus ac meteoris occurrit. At quam im proprie ad cœlos & actiones illorum æquivocas ſit recurſum, propter venena facile quiſque noverit, qui venena, ut agentia merè naturalia, atque domeſtica, nedum alterativa per modum meteororum: ſed tranſmutantia, & ſpermatica aſpexerit. Quid namque ſeminali generationi ſimilius eſſe poteſt, quam ſi exilè ſcorpionis virus, totum hominem interficiat, ſuique ſeminis proprietatem in totum propaget? Nec enim fermenta uſpiam æquivoce: ſed plane univoce operantur. Quoniam ſi Peſtis æquivoca actione pullularet, non eſſet utique contagioſa, cum ſibi ſimile non produceret. Patet itaque neglecta fermentorum indagatione, (quorum tamen commercio, omnis rerum generandarum transmutatio conſcribitur) venena hactenus, tam in fieri, quàm in eſſe, ac operari, ſint ignota. Maxime, quod proprietas veneni ſit, per deſtructionem Archei humani, ſuam imprimere imaginem ſeminalem, in vicem alterius. Quapropter etiam hujus veneni organum, eſt ipſum fermentum. Hoc autem de venenis intellige, quæ imagine ſeminali tenus, transmutationem moliuntur: non autem de meris corroſivis: utpote quæ non fermentaliter Archeum, ejusve imaginem corrumpunt: ſed eundem in furorem concitant, qui propriam dein materiam, ſive hoſpitium, devaſtat: ſub cujus alterationem, aut interitum, ipſe Archeus quoque loco cedit, cum integritate atque retentione ſuæ imaginis. Magnitudo enim, vehementia, robur, & celeritas venenorum, deceperunt Scholas, quæ neglecta fermentorum conſideratione, præterierunt unicum generationum organum diſpoſitivum præcedens introductionem imaginis ſeminalis. Sunt namque Scholæ ſolitæ opera naturæ metiri ad pedem artificialium: & ſic ubi quid eſſet, quod minus huic pedi quadrare ſibi videretur, verboſâ excuſatione, ad cœlos & occultas cauſas recurſum eſt, ut ignaviam, atque inſcitias, indagandi impoſſibilitate velent.

Forma atque materia Peſtis.

CUm morbus in nobis proprium perficere nomen & omen debeat, tanquam in ſuo domicilio, ſuique propriæ eſſentiales cauſæ maneant in producto, neceſſe eſt, quamdiu aliquid in aëre, aqua aut terra vagatur: id neque morbus in ſe eſſe poſſit, neque ejus cauſa continens. Imò quicquid antecedentium cauſarum nomine eſt inſignitum, non ſit niſi occaſionalis, nil per ſe: ſed per accidens, cauſans, nil citra appropriationem in nobis acceptam. Quapropter nec indicant, nec optant, nec præſcribunt curationem: ſed duntaxat cautionem ſive fugam. Occaſiones ergo Peſtis, conſiderandæ ſunt, quatenus quandoque hoſpitatæ morborum occaſiones, in cauſarum ſeriem migrant. Jam itaque ſatis inprimis docui, Peſtem non dimitti cœlitus. Cumque omnis effectus ſit fructus, ſive productum ſuæ, & non alienæ arboris. Idcirco quævis cauſa ſuum, & non alienum producit effectum. Peſtis igitur ſpecificam, propriam, & non alienam cauſam habet. Nec enim Peſtes diſtinguere per accidentia ſua, comitantia vel ſignata licet: quippe quæ fluunt immediate à diverſitate ſubjectorum, eo quod per modum ac naturam recipientis, diverſimodè varient juxta conſuetum entium naturæ. Quapropter etiam Peſtis, conſtans materia, forma, eſſentia, ſemine & proprietatibus, ſuam quoque poſtulat habere, unicamque ſpeciem, cum ipſamet rerum aut defectuum eſſentia ſit individuis proxima. Sin autem vel externe adveniat, vel intus generetur, perinde id eſt, cum inde Peſtis jam conſtituta. Denique ſi citius tardiusve contaminet, violentior ſit, celeriorque ejus exitus, varias partes invadat, aut diverſimodè corpus exagitet: id tamen proinde non mutat veneni ſpeciem. Sunt namque duntaxat ſigna quantitatis, commiſtionis fermenti, appropriationis, & inſcientiæ, in partes recipientes. Alioqui venenum peſtis, internum atque formale, quodque ejus quidditatem continet, eſt ſingulare ſemper, in omni individuo. Quoniam eſſe rerum conſiſtit in ſimplicitate ſuæ ſpeciei. Sicut utrobique eadem eſt ignis eſſentia, ſive magnus, ſive parvus, ſive quietus, ſive follibus agitatus, ſive denique flamma rubra, flava, viridis, vel cærulea fuerit. Peſtilens itaque remota, cruda, ac prima materia occaſionalis, eſt aër fracidus, vel potius fracidum Gas, quæ aëris fracedo, juxta ignis experientiam, quam Adepti promittunt, nondum habet 8200. partem corporis ſui ſeminalis. Quod facilius comprehendes, ſi conſideres, vas vini fracidum, doliumque jam exhauſtum, abſque ullo ſui pondere, corrumpere nova & vetera vina, cado infuſa. Tractavi nempe in meis Phyſicis, de fermenti fracidi natura, & quo pacto ex incorporeo fracidoque ſemine oriantur vegetabilia, ut hinc Peſtis proſapia diſtinctius eluceſcat. Terram inſuper, oſtendi fracedinis matrem: ut ſciamus Peſtes populares, à terræ motu caſtrorum, obſidionumque ſequelis, primam ſui occaſionalem haurire materiam. Ideo enim quantum terra diſtat à cœlo, tantundem quoque materia occaſionalis Peſtis à cœlo eſt remota. Voco autem materiam hanc primam, incorporale illud venenum fracidum, exiſtens in Gas terræ. Adeoque hoc venenum, tanquam materiam remotam ſubſterno, ſub alio viciniore veneno, diſponente materiam Archei, quo facilius aſſentiatur, terroremque peſtilentem in ſe concipiat: Ut tandem ad horum diſpoſitiones prævias ſuperveniat quidditas peſtilens formalis. Cæterum, ſi de aëris infectionibus debité philoſophandum, neceſſe eſſet, ipſius anatomiam repetere ex prælibata, in Phyſicis meis, elementorum doctrina. Aër itaque in ſe, eſt alterum ex elementis primigeniis, tranſparens, tamque levitatis, quàm ponderis expers, impermutabile, ac perpetuum, frigore præditum naturali, niſi ſituum & commiſtorum robore impediatur: Poris autem ubivis refertum, & hactenus extenſionem, aut compreſſionem ſui tolerans. Cujus poroſitates, vel replentur vaporibus, alieniſque exhalatibus; vel plane hiant, expertes corporis, in ſui integritate manentes, (quod alibi Tractatu de vacuo neceſſario demonſtravi.) Enimvero namque ſi aër eſſet abſque poris, omni corpore vacuis, non poſſent halitus

elevari, abſque corporum penetratione. Cum autem detur aëris dilatatio, & compreſſio maniſeſtiſſima (ut alias plenè demonſtravi) neceſſario datur & facultas. Sunt namque ejumodi poroſitates in aere, velut uteri, quibus aporrhoeæ fructuum aquæ reſolvuntur denuo in ultimam aquæ ſimplicitatem, unde provenerunt, ſpolitanturque quibuscunque priorum ſeminum ſignaturis. Sunt autem ejusmodi effluvia in aere, peregrina, per acidens & varia, juxta indolem concreti, unde exhalarunt. Inprimis ſunt vapores aquæ puræ atque ſimplicis: dein aquæ maris ſalſæ, qui pluviam condiunt vaporoſa ſui myria, & eatenus à corruptione præſervant. Secus namque, ob admiſtas variorum exhalatuum ſocietates, de neceſſitate, putrerent, ac foeterent aquæ pluviæ, non minus quàm nubes in montibus, & nebulæ pleræque. Partim ergo aeris hauſta venena, vaporetenus hoſpitantur in poroſitatibus ſuis: partimque ipſum aeris corpus conſpurcant, ſine corporea commiſtione, prout vitrum odores concipit. Quæ contaminatio jure, impreſſionis nomen habuit. Eſt mihi domus campeſtris, à meredie ſilva querna dives: ab aquilone verò amoena reſpicit prata: ad utramque porrò Solis domum, colles Cerere foecundos habet. Lintea autem ibidem lota, & fonte diluta, tabulato ſuſpenſa, nitidiſſimè albicant flante Borea, & hinc inde etiam, ab ortu in occaſum, vel viciſſim, ab occaſu in ortum. Solo autem ſpirante Auſtro, feneſtriſque auſtralibus apertis, inſigniter flavent luteo colore, è numeroſa nimirum quercu, eructatur halitus tingens in aerem, huncque à nobis inſpirari, ut & à linteis combibi, didici. Itemque ſic à quercetis, poſt ſolſtitium æſtivum, exhalat occulta aporrhoea, quæ inſuetum vultum, atque collum, pruriginoſa puſtula frequenti inficit, ac dein in cruribus, & alibi evadunt conſpicua. Sunt namque in aere quædam, quæ odore narium percipiuntur: alia denique, quæ per canes ſolos diſtinguuntur. Suntque & alia demum, omnis odoris expertia, licet non contagii. Siquidem veneni, ut talis, fermentum ab odore liberum eſſe poteſt. Proinde quævis patria ſuos parit patiturque languores. Solo quippe natura ſubeſt, nec omnis fert omnia tellus. Quia varii patiuntur in aëre vapores, pro ſoli varietate. Quæ penitius mecum trutinans, ſæpe ſum miratus, vitam noſtram ad tot extendi annos: cum tam multiplici ſtipemur undequaque hoſtium potentiſſimorum ſatellite, tam profundè eundem admittamus, imò & inviti attrahere cogamur. Nec ſolo id anhelitu; ſed etiam per magnetem, qui per habitum carnis, ſuo more ludit. Etenim qui carbonum fumis, aliarumque rerum odoribus ſæpe dudumque impavidus interfui, realiter ſenſi odoros iſtos, atque fumos, nedum in thoracem: ſed & inde ad ſtomachum recta deferri, ructusque noſtros ideo exprimere conceptas fuligines. Sic namque anhelitus, è pulmone efflatus, refert odores allii, & ceparum comeſtarum, etiam per nares collectus. Peſtis autem utrinque hauritur. Quæ autem non deforis: ſed intus ſpontanea Peſtis gignitur, in axillis, & inguine, rara autem pone aures ſe prodit. Nam hæc plerumque ab hauſtis odoribus Peſtis, proſilit. Quæ verò maculis eſt infamis: ex interno veneno, intus prius ſuffocato, atque ideo peſſimo, provenit. Quatenus fracedine ſuffocationis plerumque intenditur. Quæ vero Anthraces exhibet, vel eſt fortis expulſio, quæ longius, quàm in proximum emunctorium jacit, vel ab attactu rei contagioſæ, vel inſpirato Peſtis veneno, oritur. Etenim quæ ex contactu invaſit, etſi lentior ſit, quàm què alias univerſali de cauſa inſultat: plerumque tamen eſt lethalior. Quia inſitus membro Archeus hac Peſte interimitur. Et inde pars gangrænam peſtilentem trahit. Cui ſubveniendæ totalis Archeus eſt negligentior, de tutandis viſceribus cogitans, ſe intro fugiens, recipit, pergitque ſerpere mortalis iſta gangræna. Remedia quoque plerumque ſunt ignavia, eorumque intentio, ut exteriora, eſcharentur, & poſtmodum eſchara citò excidat. Huc nempe cuncta emplaſtra, & attrahentia adhibentur: rara autem ſunt adhibita, ut virus ipſum ſuperent. Peſtis autem ab extra, ut potiſſimum in artubus eſt formidanda: ita vice verſa, quæ ab intro foras ſagittatur, minus involvit diſcriminis. Enimverò intus nata, primariò Archeum terret, ideoque ſubitanea ac præ-

præpotens. Venenum autem Peſtis, tactu arreptum, poſtquam Archeo ſe inſinuavit. (Quippe qui primum vivens, ultimum moriens, rerumque intus agendarum ſolus rector eſt) rato demum venenorum more reliquum facile inficit. Siquidem ipſe Archeus ſemel infectus, ſtatim terroris peſtiferam imaginem concipit, eamque deſertis habenis regendi corporis, communicat conſociis. Denique etſi ſudor in omni Peſte conducat: minus tamen in illa, quæ externo contactu ſubintravit, nullatenus ſaltem propterea negligendus. Porrò in Peſte, ſingularis individui (à quo ſubinde tota communitas affligitur) illic fracedo plerumque intus incipit: qua ſemel arrepta, facilius inde terroris Archealis virulenta imago creditur. Celerior eſt Peſtis, quæ ab externa odoris fracedine intro trahitur, quia duos gradus (fracedinem nempe atque mumiale ſyngamicumque fermentum) ſtatim aſſociat: non eſt autem neceſſum, ut fracedo ſit naribus ſenſibilis cum averſione. Nam ſi canes, qui olfactu nos excellunt, fracedinem, aut veſtigium heri, in via ſentiant: ipſe Archeus noſter, longè facilius adhuc, quæ intus ſunt, olfacit, nequitque ideo fracidus odor nocere, niſi fermentum mumiale intus invenerit, cui ſe copulet. Jam tunc quidem eſt præſtò exotica materia, nihilominus adhuc contagii indiga. Idcirco oportet, ut materia ſit plenis numeris inſtructa, ac formalitate agendi. Nam ſunt hæc duo adhuc tanquam cauſæ occaſionales atque irritativæ. Denique de Tartaro cruoris ſat dictum eſt, quod ſit productum Peſtis, quodque hanc præſtolatur, vel fit extemplò, adventu Peſtis. Terminus itaque fiendæ Peſtis primus, eſt Gas fracidum, quod cum nequeat inficere, ſine appropriationis ſymbolo, requirit alium terminum correlativum, qui eſt fermentum mumiale (ſine quo non eſt appropriatio) nimirum Archeus, Peſtis ſuſceptor. Siquidem virulenta Peſtis materia, per contagium in nos traducta, non contaminat quenquam, niſi Archeus illam apprehenderit, & appropriaverit. In quo ſanè Archeus laborat improvidè. Nam exin Peſtis terrorem concipit propria phantaſia, non autem ex pavore humano. In qua nimirum terroris Archealis phantaſia, Archeus, venenum peſtilens parit. Quod eſt ipſa terroris concepti Idea, veſtita propriâ Archei chlamide. Eheu tunc Peſtis intus adeſt, totumque facile mox conturbat hominem. Imago ergo Peſtilens conſtat aura Archeali, ut materia continente, cui impreſſum eſt venum terroris Archei, tanquam efficiens immediatum. Neque enim ideo virus Peſtis quemcunque ſemper inquinat, etſi odorem ſibi conformem mox in nobis invenerit: eo quod ſermentum mumiale, quanquam internum: at nihilominus eſt tantum medium occaſionale, reſpectu contagioſæ applicationis ſive infectionis applicatæ. Quæ appropriatio proximè conſiſtit in reali & actuali congreſſu imaginis, per terrorem genitæ, quam Archeus concipit, ex præfata applicatione; exiſtimans hujus reſpectu, jam domi ſuæ potentem hoſtem, intra lares hoſpitatum. Qui panicus Archei terror, eſt cauſa immediata, imaginatione genitæ imaginis: (imaginationem proinde probavi, eſſe in Archeo, præter illam, quæ mentis conceptibus, tam in præcordiis, quàm in corde ac cerebro pingitur) quæ imago eſt cauſa adæquata Peſtis: Ipſiſſima inquam Peſtis, non ſecus atque pullus, nihil eſt, præter ipſum ovum, fotu maturatum. Purpureæ febres enim, venenum quidem atque contagium idcirco habent, præter prutredinem, & fermentū appropriationis (unde nimirum ſolos homines, non item belluas inquinant) carent tamen Ideâ terroris, quo Archeus, confuſione ac deſperatione plenus, regimen negligit, funeſtamque ac ſeminalem iconem peſtilentis veneni fabricat. Hanc denique ſui confuſionem facile ſuis transmutatis liquoribus alimentariis inſinuat, quibus ante invigilabat, jam in hoſtilem tartarum cruoris degenerat. Archeus enim, gubernaculum deſerens, inſtar hominis pavidi, præpoſtere ſurſum atque deorſum invertit omnia, & ipſemet profugus, hoſtem intus receptum conclamat. Fiunt tenebræ, appetitus ſternitur, incepta ceſſat omnis officinarum digeſtio. Quodque penè vel ſemidigeſtum erat, corrumpitur: quia triſtem mortalis veneni imaginem horret. Seditio itaque, murmurque eſt intus per membra, quia horum ſpiritus inſiti, confuſionem influxi

Archei perſentiunt: ſed compeſcere nequeunt. Etenim ſi nutrimentum ſemidigeſtum, in ſtomacho recens ac mite erat, ſopor oritur, itemque vomitus ac nauſea: ſin autem jam digerendo aridum, cephalalgia occupat hominem. Sin autem propemodum digeſtum, cum nidore putreſcit. Unde vomitus continui. Aberrant enim cuncta, putrentque ſub imagine veneni, & in terram mucaginem degenerat alimentum ipſius ſtomachi, quod & cauſticam acredinem non raro induit. Eſtque circa ſtomachum potiſſimum murmur. Utpote ubi primi & inordinati ſunt hominum conceptus, atque impetus; ibidem quoque de neceſſitate, prima Archei confuſio terroris, ſuboritur, fitque imago teterrima *Peſtis*. Etenim plerumque notavi *Peſtem* circa ſtomachum prima ſedilia locaſſe. Quidam enim continuo vomitu dejectus, dolorem capitis ingentem ſenſit, ac mox delirium, deinde & ſoporem per intervalla paſſus, ſedecim horarum ſpatio obiit, multis deliquiis præviis. Optabam autem ſcire, unde tam celeriter, tantoque ſymptomatum fruore oppetiviſſet, nec Chirurgus adeſſe cuperet, tandem cultro diſſectionem inſtitui, ac inveni ſtomachum illius triplici eſchara jam perfecta pertuſum. Qualiter olim videram ſtomachum ancillæ perforatum, quæ volens biberat arſenicum. Interim in quavis *Peſte*, ſurgit febres ab exordio; quia & minitata corruptio, in Archeo incepit. Vitalia ſanè cuncta terrentur, in naturalibus imaginum directionibus, pavida diſcordia, confuſione & deſperatione diſgregatis. Tartarus cruoris quoque, jam legibus ſolutus, in tanta totius confuſione, fruorem arripit, conceptis finibus ſuæ partis, cui adhærebat, reluctatur, & terroris confuſione omnem adauget tumultum. Hæc eſt ſcena *Peſtis*, quam aliquando per divinam clementiam vidi ſomnio intellectuali. Non eſt autem Archei pavor, fuga, deſperatio &c. ipſum venenum: prout neq; ira animantis, ejus eſt venenum. Sed venenum *Peſtilens*, eſt ens productum ex imagine pavoris, & veſtitum ſubſtantia Archei, ſicut ira ſerpentis, iræ imaginem in parte Archei deponit, illamq; ad organa executiva iræ, deponit in ſaliva, &c. Eſt autem virus peſtilens in ſe horridum, ac mortali contagio ſerpentum longè crudelius, quod ſcilicet per vitalem perturbationem (qualis eſt ira ſerpentis) in beſtiis producitur. Contagio enim peſtis ſerpit in adſtantes, nec cum vita animalis perit, ut ſolent alias beſtiarum venena. Eo, quod venenum Peſtis non inhæreat vitæ: ſed effumanti inde auræ inſit imago, & quidem Archeo infecto veſtita. Ut ſanies, cruor, & pus, adſperſo vitriolo, adhuc vitam vitaleſque actiones, in totum unde fluxerunt, retinuiſſe, hodierna docuit magnetica curatio vulnerum, ulcerum, & oſſifragii. Quin imo Peſtis propulſat potius à ſe fugitivam vitam, pavidum fugacemque Archeum. Et ſicut rabies canis, productum aſſumit ſuum, in ſaliva: ſic venenum terroris, in tartaro cruoris ſigillatur, prout etiam in auram atque odorem diſpergitur, peregrè abeuntem. Idcirco enim belluæ ſunt immunes ſpectatrices noſtræ calamitatis, quia univoci Archei defectu, ideoque & appropriatione carent. Quodcunque tamen ſubjectum, ſive aura fuerit, veſtis, vel aliud ſolidius, etiam pavoris neſciens, quod odore imbui poteſt, poteſt itidem eſſe ſubjectum, in quod productum pavidæ imaginis poſſit imprimi; non aliter quam terra odorem celeris veſtigii refert. Porrò tametſi Peſtis ſit unica ſpecie: diverſimodè tamen invadit. Semel namque adoritur popularis, quæ vulgata fracedine exſurgit, poſt terræ motum, ex antris; rimis, ſtagnis, fodinis, & cadaveribus tam belluinis, quàm humanis, virus fracidum eructantibus. Quod tamen nondum peſtilens eſt, donec intrò receptum, tum demum fermento appropriatum fuerit. Unde nimirum terrefactus Archeus, atrocem illam imaginem creat ſuæ confuſionis, atque terroris. Invadit quoque ſolo odore peſtilenti, ex infirmo, vel cadavere, vel loco, aut re inquinata hauſto. Qui quo ſubtilius ſubjectum inhæſionis ſuæ habuerit, eo quoque velociùs contaminat, celeriuſque Archeo approximat, ob ſymbolum. Neque enim ideo ſudoris halitus, tam præſto inquinat, atque Gas peſtilens, odore non perceptibile. Perinde enim atque carbonum Gas ſtomachum commovet, vomitum cit, dolores capitis, imò etiam ſyncopen: ſic Peſtes notavi, quæ ſubtili halitu alimentum ſtomachi

chi proximum infectant, vomitus continuos, ſingultus, ſyncopes frequentes, atque deliria, & mortem citiſſimam adferrent. Vomitusque ille remedia deglutienda recuſat; ſyncopæ vires dejicit, ut delirium, cibos atque remedia aſpernatur. Materia autem infecta jam, ſi per ſudorem auferenda, totam domum à ſtomacho ad pellem usque tranſeundo contaminat, niſi per remedia cohibeatur malignitas ejus. Nam etſi remedium, illam materiam infectam, promtè attingat, non tamen facile educit non libenter ſequacem. Siquidem nunquam antidotus aliqua, ſemel infectum, in priſtinum reſtaurat. Eſtq; ideo omnis antidoti cura, duntaxat circa præſervationem nondum infectorum, horumque mitigationem atque celerem expulſionem. Eſt & ardua popularis *Peſtis* occaſio, quod non vitentur loca, & corpora infecta. Quod in caſtris, & obſeſſis civitatibus, luculenter apparet. Legimus namque in Oriente, *Peſtem* à tribus militibus, ſepulchrum violantibus, incepiſſe, caſtra Romana contaminaſſe, & tertiam mortalium partem, per cognitas mundi oras, interemiſſe. Eſt namque ejusmodi Peſtis celerrima, ac ferociſſima: quæ nimirum cuncta ferè ſibi neceſſaria, ſecum intro adducit. Et enim cum venenoſa materia, jam nacta ſit fermentum, nòn debet paciſci cum Archeo, de ſui receptione, quam facile à turbato hoſpite impetrat: ſiquidem jam in ſe, Ideam à priore ſecum adducit, novamque intus conſimilem, in ſociam, ab Archeo acquirit. *Peſtis* verò, quæ citra externam opem, in nobis, totam ſui generationem orditur, ac perficit, fit ex præexſiſtente tartaro cruoris fracido, qui mox ſponte cadaveris odorem induit faciliimè. Unde perterritus Archeus, Ideam concepti terroris ſuſcitat: ſicque venenum *Peſtilens* ſuſcitatur: hujusque ſeminalis, atque infeſta imago illi excremento incorporatur: quod igitur ſæviendo, pergitque contaminando. Inſenſili enim aura nobis communicatur *Peſtis*, quam muſcæ, picæ, corvi, cornices, aquilæ, canes, lupi, &c. plerumque diſtinguunt. Notiſſimum nempe eſt, domeſticum animal canem, unumquemque odore dignoſcere, cujusve veſtigia, utcunque leviter impreſſa, dudum etiam potea diſtinguere. Eſtque Gas peſtilens, æquè ſubtile, ac odorabile. Acquirendæ ergo *Peſtis* differentes ſunt modi. Quorſum repetere oportet, *Peſtilens* venenum duntaxat unius ſpeciei eſſe, nec ejusdem rei plures poſſe eſſe parentes, ſpecie atque ſemine diſtinctos: Id eſt, ſemina nonpoſſe eſſe diverſa. Adeo ut ſcorpio, ab ocymo, & à parente genitus, non differat ſpecie: ut neque pediculus à lendibus proveniens, & ab homine prognatus immediate, identitatem ſpecificam projicit. Lendes enim, ſive pediculorum ova, ſunt in identitate Archei, cum materia, unde homo pediculos immediatè generat. Quoniam ſi duo ſemina, ſpecie diviſa, unicum idem in ſpecie conſtituerent, fruſtra ad rerum generationem, diſpoſitiones ſpecificæ in materia: ſed promiſcuè omnia ex omnibus, atque ſingula ex ſingalis, prodirent. Agentia igitur ſpecie diverſa, etſi aliquid ſub identitate ſpecifica conſtituant: Intelligendum tamen idem, ac ejusdem Archei ſemen, ab utroque formari. Sic homo facit excrementum vitale, unde lumbricus, pediculus &c. fotuque ſuo illam ſic diſponit, ut Archeum acquirat conſimilem, quem pediculus generans, ſuis ovis originaliter implantavit. Adeoque pediculus generans, eſt agens univocum, quod de ſe porrigit ſufficientem materiam generationi. Homo autem eſt agens æquivocum, quod materiam excrementitiam de ſe dedit, quæ labens, tandem in fotu, Archeum acquirit conſimilem. Sic cadaver in vermes, & hi ſexualiter iterum generant. Sicque mures è ſordibus, iterumque è parentibus. Idque totum in inſectis, quorum ſemina velut ſponte putreſcentibus corporibus eruuntur. Proxima ſaltem horum materia, & agens harum generationem, utrobique eſt ſimplex, uniformis, ac ſpecificæ identitatis. Ideo & ambo conſtituta, ſunt ejusdem ſpeciei, generantia poſtmodum ſibi ſimile, absque delectu: adeò ut pediculi, noſtris exhalatibus procedentes, congreſſus admittant cum iis, qui è lendibus per fotum egreſſi ſunt. proxima ergo materia, proximumque agens, in *Peſte*, ſunt utrobique ejusdem Archei ſeminalis, atque identitatis ſpecificæ. Nam

Nam ſive materia intus gradatim fiat, vel repente; ſive externè hauſta, actuetur in nobis: ſaltem nunquam venenum Peſtis fit, quin Archei terror imaginem iſtam virulentam pepererit. Terrorem autem voco, tam hominis primo impetu perculſi: quam ipſius Archei humani, ſanguinisque, ex antipathia ſuſcepti. Hoc pacto, vir audax ac ſtrenuus, ſæpe coram Peſte eſt pavidus: Imo qui Peſtem vix timet, Archeum intus habet, terriculamentis obnoxium. Sic namque infans timoris incapax, apprehenſionis neſcius, non tardius Peſte corripitur, quam timida muliercula. Nam etſi animoſitas valeat ad præcautionem: non tamen interimit venenum jam conceptum. Suntque diverſæ magnanimitatis audaciæ. Quidam enim intrepidus in monomachia, qui in conflictibus belli timidus. Alius imperterritus pugnando qui lemures inſigniter metuit. Tertius denique non timet hoſtes, armatos autem ruſticos formidat, &c. Gallenus putat bonam complexionem, ad pondus ſive æquilibrium elementorum, dare robur ad reſiſtendum Peſti. Is inquam, qui ſingulas partes atque viſcera in homine, differre ſola inæqualitate temperamenti elementorum, jam æqualitatem confluentium elementorum, ad pondus, concedit una ſpecie humana. Cum alioqui; ſi cor eſſet pars temperatiſſima, jam totus homo juxta quasvis ſui partes deberet neceſſariò habere conſiſtentiam atque duritiem cordis. Sed elementorum, commiſtionum, ac temperamentorum opinionem ut ſtultam ac totaliter falſam, firm,s demonſtrationibus primus rejeci, in volumine, de origine Medicinæ edito. Hanc igitur elementorum commiſtionem lubenter Galenicis cedo, lubenterque ignoro, quomodo ponderari queat aer, aut ignis, ut ad pondus aquæ ac terræ, collibrata ſimul, carnem, nervos, oſſa, cerebrum, cor, medullas &c. de ſe conficiant. Ah inane commentum, crudele facinus, in proximos explodens! Animoſitas porrò, quam laudo, non terretur morte, aut Peſte Archeum adornat, ut veneno reſiſtat, receptumque per accidens expellat (vincere autem aut interimere alioqui non poteſt) non ſecus ac terror poros claudit, naturæ motu ſibi obedientis. Quare, qui à Peſte ſurrexerunt, eodem anno, vix æque facile à Peſte inquinantur. Contrarium in aliis morbis, atque venenis. Siquidem hæc, nedum poſt ſe relinquunt debilitates, unde facilior eſt recidiva: verum etiam alia venena operantur. Peſtilens autem venenum terrificum, ſolum primario invadit Archeum, eumque perterret. Qui dum ſemel Hoſtem cognoverit, ac ſuperaverit, præſumit deinceps, audacior factus, non tam facile ſe ſuccubiturum, nec occaſione allati veneni, tam facile deinde terretur. Nec obeſt debilitas, quam Peſtis illi reliquit: quia ſufficit, quod non æquè facile terreatur, imaginemque terroris peſtilentem, in propria ſui ſubſtantia depingat Suntque ideo reliqua venena morborum longè craſſiora, quam imago hauſti terroris. Quædam namque non nocent, niſi ſub cute aperta: alia vero edi aut bibi poſtulant. Baſiliſci autem, aut catoblepæ rariſſimum virus, per imaginationem, viſum dirigentem emittitur. Sed Peſtilens toxicum, proprio Archei conceptu, intus fabricatur. Venena cætera, ſenſibili aliquo ſigno produntur. Sola vero Peſtis, inſenſili contagio communicatur perinde atque humani pedis veſtigium, ſui odorem ſervat. Ecce ut Imago triſtitiæ repentinæ, appetitum ſternat: rei nauſeoſæ imago creet vomitum: Imago condolentiæ, pariat lacrymas: Imago lentæ triſtitiæ ſuſpiria ſuſcitet: Imago pavoris, generet epilepſiam, atque ſubinde Paralyſim. Itaque non fruſtra alibi de morbis ſcribens. demonſtravi, lætitiam, metum, iram, odium, cæteraſque paſſiones, atque perturbationes, non ſecus atque terror Peſtem, actualem ſui imaginem propriam, atque ſingularem in nobis generare. Sed harum generationes ſunt nobis domeſticæ, magiſque ordinariæ proles: Aſt terroris peſtilentis imago, venenum parit immediatè Archeo inexiſtens, atque ab eodem deſumit ſui materiam. Ideoque ſenſus illam nequeunt concipere. Archeus igitur conſpecto cominus hoſte lethali, intus genito, vel peregrè allato, ſuo hunc terrore, pictaque de novo imagine, admittit, ſuique charactere atque ſubſtantia confirmat. Manus enim noſtra, cadaveri ſponte extincto admota,

mota, mox ita propter fugam Archei, friget, ut longo demum igni, vix recaleſcat. Attamen canes non ſentiunt iſtud frigus, dum cadaver vorant, prout non multum friget nobis, cadaver pecuinum. Fraudulentum itaque, & accidentale cadaveris humani frigus eſt, pluſque frigefacit, quam frigoris habeat. Pluſque cadaver ſenſim extinctum friget nobis, quam cadaver podagrici, aut acuta febre mortui. Cum tamen per machinam, qua metimur ambientis auræ gradus, utrumque horum cadaverum par frigus ſit. Scilicet Archeus extimeſcens mortem, quam appoſita manus, cadaveri, diutina infirmitate extincto, percipit, fugit, manum deſerit, nec facilè (quia memor) redit. Patet ergo Archeum mortem ſentire, fugere, etiam illam, quæ ante & extra ſe eſt. Magis adhuc fermenta putrilaginis (ut in rigore febrili) intus concepta genitave. Et quam maximè illa, quæ imagine tenus, intra ſui œconomiam recepta, tendunt in transmutationem formalem ſui eſſe. Quippe virus, per ideam terroris, ſummæ eſt poteſtatis actualis: Differtque imago timoris, etiam pavoris, ab imagine terroris: propter formalem activitatem concurrentis fidei: prout antea notavi. Quin imo, etſi Archeus mortem, atque venena perſentiat: terroris tamen virus non perſentit, quia putat ſuum eſſe terrorem, atque inanem paſſionem; donec prægreſſo fermento appropriationis cognoverit, virus iſtud ſibi eſſe peregrinum, quod in parte ſui reconderat, dum exoticâ iſtam formaret ideam, adeoque cum ſui aliquali perditione virus ſtatim à ſe explodit. Atq; utinam jam vis ſibi innata, non communicaretur per totum, qua via pergit. Sic namque venenum rabidi, nullatenus perſentitur ab homine, ut neque à ſuo Archeo, niſi poſtquam fermentum in Archeo ſibi ſtabulaverit. In qua tum rabiei imagine, cum ſit ſtatim mentis alienatio connexa. Hinc Archeus nullum ſibi concipit terrorem in furore. Ceſpitans enim in imaginatione, terrorem potius excutit, temerarius inſanit, & à rabido veneno dirigitur, ad Hydrophobiam. Finaliter itaque unicum peſtilens virus, unicum quoque habet terroris intuitum, unamque viam ad tumulum, vel ad convaleſcentiam, per bona, vel inepta remedia. Quæcunque autem hactenus de terroris peſtilenti Idea dixi, nolo interpretata licenter. Nam timor ab hoſtibus, à fure, à morbo, ab animali nocuo, à gladio, generant quidem pavoris imaginem, at non peſtilentem. Quam ideo terroris nomine deſignavi diſtinctam, à qualibet imagine formidinis conceptæ, qua pavet animans. Terror itaque peſtilens, non quemlibet, aut cujuſvis calamitatis pavorem, hic deſignat: ſed ſolum virus peſtilens horridum, in terrore conceptum tam ab homine, quam ejuſdem Archeo. In hac ergo Idea ſita eſt Peſtis eſſentia, omniſque hujus libri quidditas. Fateor quidem, quod imagines cujuſvis metus facile permutentur in Ideam terroris peſtilentis. Perinde ut gravida, in carnem illibatam ſui fœtus traducit imaginem muris, imo totum embryonem in horridum quandoque animal vel monſtrum transplantavit. Quia ut alibi de formis docui: imagines formales ſeſe mutuo penetrant, poſteriorque priorem facile in ſui obſequium trahit, quod Hippocrates vocat, ſemina duci, quo nolunt. Equidem elementorum diverſitatem, & congreſſum pro mixto, itemque complexionum, humorum, indeque natarum conditionum, inclinationum, ac ſtudiorum, climatum denique, angulorum, ætatum, proportionum, fortitudinum, magnitudinis, & alteritatum diviſiones, in ſubſidium ignorantiæ convocare, ut per hoc calamitates plures majores, difficilioresque efficiamus, incertitudines augeamus, inſcitias regamus, dubia patremus, impoſturas patrocinemur, & vitæ deſperationes promoveamus, non niſi eſt in vanum laboraſſe. Eſt namque lux perfecta ſcientiarum, ignis inſtar, quiſine delectu cremat omne combuſtibile. Talem olim Hippocrates nactus erat ſcientiam.

Proprietas Peſtis.

Demonſtravi pathemata animi, appetitum demoliri, ut & digeſtionem ſternere. Primos denique cogitationum motus, in præcordiis ſua ſortiri conciliabula.

Idcirco & os ſtomachi Mercurio dicavi, cui Ethnici tribuerunt ingenii acumen, ut & ſomniferum caduceum. Dixi quoque Peſtem originaliter ab hominis terrore concipi, & quæ adducta è corpore peſtifero in nos vehitur aura, primo ſui impetu, in Lienem ruere; qui eandem mox excutit, ac veluti per manum, orificio ſtomachi tradit. Hinc appetitus dejectio, vomitus, dolor capitis, deliria, deliquia, ſitis, ſopor, &c. Peſtis autem quæ in nobis fit, prout & quæ extrinſecus hauritur: ſua habent diverſoria, quibus ſingulæ furere incipiunt. Quamdiu autem Idea triſtitiæ ac metus obſident tartarum cruoris, in ſtomacho, ac quantiſper abeſt imago terroris Archei, nondum Peſtis adeſt. Fit quidem interim, ſi minùs accuratè ſe cuſtodiverint, quod tartarus cruoris, magis magiſque infeſtus, Archeum tandem terreat: ſibique cudat peſtilens virus. Sunt etenim Peſtes, ſolo terrore natæ, velociores, ac terribiliores multò, quàm quæ ex contaminata proveniunt aura. Multos etenim hic fortaſſis percellit, Quod ſtomachus, cum ſaltem membrana ſit, perturbationes tamen, primoſque impetus, vel in ejus orificio collocaverum, vel in Splene, illa ſaltem parte extrema ſui, quæ orificio ſtomachi incubat, hincque fermentum impertitur, ad digeſtionis neceſſitates requiſitum. Sed Scholæ ipſæ, os ſtomachi, cordis etymo appellant. Etenim vulnus illius loci, ac vulnus cordis, iiſdem ſymptomatibus, ac æquè celeriter interficiunt. Nam vidi plures, quibus apoplexia fortis, caput planè inſenſile ac mortuum fecerat: multas tamen horas poſt, calerent in præcordiis. Sponſa enim in rheda propè Scaldim, à ruranis moſquetariis ſalutatur, ejuſque tempora, glans moſquetti trajicit, cerebri non parum effunditur, & caput illicò moritur. Vilvordiam autem, quatuor inde leucis diſtantem, allata, pulſus adhuc vitæ teſtimonia dabat. Nonne & vitalis, totius quidam rector ſpiritus, in utero eſt? quique duntaxat membrana eſt, per modum ſtomachi? & longè majorum perturbationum ſedes, quam ſint jecur, pulmo & renes? Profectò membra in ſe, non niſi cadavera ſunt: ſpiritus autem eſt rector, qui vivificat illa, quem & qualem Deus plantavit, ubi voluit. Memini equidem ſæpius me vidiſſe, qui tartarum cruoris aliquali timore Peſtis: ſed ſine fine, aut præſumtione contractæ infectionis corruptum haberent; indeſinentem anxietatem, atque pugnam, diu noctuque ſuſtinerent, imo quamvis ſaperent, ſuaſque riderent anxietates: non poterant non tamen, quin conceptam timoris imaginem, diu noctuque, inſomnes ob oculos volarent. Erant namque ſimiles demorſis à rabido, qui velint nolint, ſequacem præbent imaginationem ſuam, ad veneni lubitum. Demum in ipſo cruoris tartaro, circa præcordia hærente, inveni propriam phantaſiam naturalem, quàm imago concepti, in Splene timoris, ſibi finxerat. Sic non ſemper laſciva ſomnia, ex prægreſſæ diei imaginatione, ſequuntur: ſed plerumque etiam ab ipſa prædominante paraſtatis materia: non ſecus etiam atque micturiens ſe continuo mejere ſomniat. Terror ergo hominis, eſt occaſio Peſtis: terrorque Archei, efficiens eſt imaginis, & veneni peſtiferi. Eſt enim velut pater Peſtis, qui patrata virulenta imagine, licet ceſſet, ſaltem Peſtis concepta eſt in ſui imagine. Nam ſi terror hominis eſſet ſufficiens cauſa Peſtis: neceſſario quoque ſemper terrorem peſtilentem Peſtis ſequeretur. Quod falſum. Prout etiam, in infante, omnis terroris experte, Peſtis pro lubitu recipitur. Unde ſat conſtat, Ipſum Archeum conterritum, eſſe primitivam cauſam efficientem imaginis peſtilentis. Peſtis itaque conſtat inquinatione, contagio ſcilicet, celeritate curſus, ſingularitate veneni, concomitantium terribilitate, præſervationis demum, ac curationis difficultate. Enimverò pone relinquo Peſtis inquiſitionem, quæ in ſupplicium propter occulta Dei judicia mittitur. Quæ licet planè ſit ſupra naturam: interim tamen ejus materia non eſt creatura nuper è nihilo facta: quia quodammodo fines naturæ ingreditur. Non enim Angelus percutiens ſtabat in monte, quem aëris præterfluens unda continua lambendo abluit. Neque ſtabat etiam in excelſa turri: quaque tamen peccatum Davidis, concupiſcendo, ortum ſuſceperat: ſed ſtabat in fracido atrio Auraunæ. Sic Angeli in Apocalypſi, ſuas effundunt lagenas, unde tertia mortalium pars quandoque

peribit.

peribit. Verbum, imò nutus Domini, cuncta facere poteſt, abſque atrio, vagina, gladio, lagenis, effuſione veneni, &c. Sed pietatis ejus tanta eſt ubertas, ut ejusmodi ſupplicia non det nuda per Verbum: fonte propter perpetuam Verbi ſui conſtantiam, & irrevocabilem firmitudinem. Nec etiam per cacodæmones, Peſtem ſupernaturalem mittit, ne vivos tradat in manus hoſtium. Peſtis demum, ſi qua per incantationes parta ſit, ſequitur naturam. Siquidem non valet diabolus ex ſe, vel unum culicem facere, niſi ejus aſſumat initia ſeminalia. Prout magi ſui non potuerunt, ex pulvere facere cyniphes, proles aquarum: quapropter & diaboli impotentiam confitentes, tum exclamarunt: *Verè Dei digitus hic eſt!* Si ergo diabolo quandoque permiſſum fuerit, formare Peſtem. Id ſane ex naturæ principiis deſumſit. Differretque Peſtis diabolica à naturali ordinaria, applicatione, & appropriatione. Applicaret nempe tenacius actuationem, & impreſſionem veneni, non ſecus, atque follis, ignem quem non fecit, ſaltem promovet atque intendit: Appropriaret verò cum præparatione prævia per imaginem terroris, à ſuis mancipiis hauſtam, ac mutuatam. Et licet ejusmodi Peſtes, eſſent ferociores: iisdem tamen cederent remediis naturalibus. Atrociores autem voco, ob celeritatem, ſuperaddita ſcilicet invidiæ truculentæ imagine, à ſagis habita. Attamen ejusmodi permiſſiones, adhuc eſſent determinatæ ad perſonas, ac numerum: imò facilius expiarentur per orationem & eleemoſynam, quàm Peſtes ordinariæ. Quo ſcilicet Deus, humani generis miſertus, magis oderit diabolicas artes, diabolumque tædere faciat divinæ mox miſericordiæ. Aſt eudæmones, Peſtis ſtructores, magna certè id compaſſione, ut non niſi ſub mandato obedientiæ, virga Domini & non Angelorum, vapulemus. Decorum nempe ſervat ubique Deus. Prætores ac ſatellites ſumit, qui nativam bonitatem habent, amicitiam ſervant, nec indolem diabolicam aſſumere poſſunt, cui ſciunt nullum in cœlis locum eſſe. Sodomam autem, antequam Diabolo traderet, privavit prius paucis inſontibus. Eſt autem Peſtis, quæ exſecratione oritur ptopter extremam paupertatis amentis anxietatem, derelictam exſecrantem parturientem, vulneratum, &c. Peſtis punitionis divinæ, quæ ſanè vix initiis naturæ innititur, facileque dignoſcitur: quia ſola loca exſecrata, ac perſonas tales invadit: Itemque divites, qui ſedent in cubilibus eburneis, bibunt ex vaſis deauratis, edunt vitulum de armento, & pinguem ovem de grege, nec fratris Joſephi incarcerati recordantur. Quoniam horum exterminationem adjurat Dominus, ut reliqui, velut ex ſpeculo intueantur, quid ſit Deo placuiſſe, & diſplicuiſſe. Peſtes autem, quæ caſtra ſequuntur, ac plerumque aliquot ab obſidione menſes ſæviunt, non ſunt militum immundiciis aſcribendæ: potiſſimum ſi dudum poſt captam civitatem (ut plerumque fit) inceperint. Nam & caſtra olim ſuas, & easdem militum impuritates habebant: ſed occaſio fracidi odoris cadaverum, mumiali fermento infecti: quippe quod hodie, non ut olim, nec ſat profundè ſepeliantur occiſi. Denique potiſſimum, quod lædantur ab inviſibili glande eminus, terrorem Archeo quæ majorem movet, quam dum haſtæ haſtæ, & gladius gladio animosè opponerentur. Neque enim fruſtra in Lege erat præceptum: Quod quicunque tangeret cadaver, impurus eſſet, & abluendus ſimul cum ſua veſte. Quodque Sol, ſuper corpora ſuſpenſorum non occideret, quæ ſanè literali ſenſu, pro Reipubl. bono, ſic ſunt à Deo præſcripta, ne fermentum mumiale fraceſcat; Deplorandæ itaque eſt cæcitatis, & temeritatis, corpora ſuſpenſorum oſtentari ad ſpectaculum, donec ſponte decidant (parvum nempe inde commodum, pro tantis malis) & perinde eſt ac ſi dixerit Judex: Deus quidem ſic inſtituit, ſed magiſtratus correxit propter melius. Quaſi Deo ignotum fuiſſet, quod ſpectaculum ſuſpenſi, malis foret horridum. Ergo ſic hoc ſcivit Deus, & nihilominus expreſſum mandatum ſepeliendi dedit: non eſt mirum, quod transgreſſionem comes ſequatur punitio. Ac ſequitur ſontes ultor à tergo Deus. Atque utinam ſolos in transgreſſores, converſum ſupplicium: Etenim ſepelire, opus eſt miſericordiæ. Oſtentare autem ſontes ſuſ-

penſos, non eſt opus, ad quod æternum ite, aut venite, quandoque pronunciabitur. Siquidem non minoris eſt miſericordiæ, condemnati caſaver ſepeliiſſe, quam principis. Hæcque miſericordia, non tam exercetur in mortuum: quam in proximos, ne fætor inſequens eos inficiat. Nec enim ſepulto prodeſt ſepeliri, ſed vivis. Scopus itaque divinæ bonitatis, non ſolum in ſepeliendo, at in ſat profundè inhumando, conſiſtit. Quæ clariora per exemplum fient. Etenim falco mortuus, pone ſentes abjectus, ac ſemiputridus, à vivo devoratur: at mox Peſte contagioſiſſima ſuæ ſpeciei corripitur. Quia virus terroris intrò aſſumtum Archeo ſuo incutit, propter ſymbolum mumiale, putrida fracedine infectum. Eſtque tanta falconis Peſtis: quod Peſtilens falco, per plateam delatus, inficiat alios omnes, qui triduò abinde iſthac deferuntur. Unde conjicies, quid humana cadavera, tam ſuſpenſorum, quàm incuriè ſepultorum, ſui odore faciant. Canis enim canem non edit, niſi infumatum, dum videlicet mortis mumia, horrorem, guſtus alienatione, præſervando à putredine, amiſit. Lupus autem lupum noviter mactatum, non autem putridum, edit. Unde ſuſpicio eſt, in lupo aliquid eſſe, appropriatione mumiali ſuperius. Putavit forte Paracelſus, id eſſe, in quo ſedet prima objecti applicati ſenſatio. Fortè & ob id linguam Lupi ſuſpenſam, Peſti adverſam putarunt. Quin imò militum cadavera, profundius hodie, quam olim ſepelienda ſunt. Quia glans bombardæ, ſine muſquetti, facit contuſionem, dein ſecum partem aufert, quare foramen parit patulum, ac tandem ſimul venenoſam fuliginis impreſſionem patrat; unde mox, caro circumcirca, gangræna quadam nigricat. Facileque venenum in ſe aſſumit: ſi non in vita, ſaltem mox à morte; dum nempe carnis feſtina putrilagine, in terram combibita, fracedo cadaveroſa oboritur. Quibus omnibus juncta eſt in morientis Archeo, idea ultionis, ad putrefactionem prona. Inde in aerem, Gas monſtroſum, effunditur in aera, quod archeos viventium, terrore percutit. Eſt enim cum cadavere, perinde atque cum fimo equino. Quin non fraceſcit quamdiu calet. Sed dum areſcit, & ſalpetræ inde migravit, tenditque fimus ad tranſmutatum iri, in liquorem terræ. Alioqui namque ſi fimus, urinæ equi aſperſione atque agitatione frequenti, à fracedine, cohibeatur: multum ſalis petræ profert. Etenim aſpice quàm potens nutrimentum, eſt fungus unius noctis (eſt fungus nimirum, fructus è ſucco Leſſas, coagulatus, primo enti vicinus: quod alibi oſtendi) ſed poſtquam fracedinem terræ aſſumſit, qum dirum ſuffocationi venenum proferat. Advigilandum itaque, ne fracedo ſurgat, in ultimæ digeſtionis reliquiis. Enimverò Peſtis, per pediſequam, domum meam ſubintravit. Illa ſtatim convaluit. Uterque filius meus, major natu, animo conſternatus, inconcuſſum oſtentat animum, tacuitque, ſe continuo ſuſpirii bello, ad os ſtomachi, angi: cumque præpotentum hoſtium meorum technis, ſtructiſque dolis, domi meæ, ſub cautione fidejuſſoria detinerer, noluitque uterque, me deſerendo, rus adire. Cumque alias obſervaſſent, natando ſe recreari, æſtate media, me inſcio ternatarunt: unde obſerata tranſpiratione, illicò in febrim devolutus uterque, cum dejecta appetentia, dolore capitis, & catocho, obiit apud moniales, jurantes, ſe mea remedia admiſſuras: ſed poſtquam filios meos recepiſſent, recuſarunt remedia aliena. Maximus quidem, abſque ſtigmate, aut ſigno, etiam poſt mortem, periit. Utpote refrigerata pelle natando, nil extrorſum apparuit. Alter verò, parvam duntaxat lividam puſtulam in lumbis oſtendit. Horumque jacturam velut præſentem, frequenter intueor, hujuſque Tractatus initium dediſſe putaveris. Relinquo Domino meo vindictam, quem ſupplex obteſtor hoſtibus meis parcat, & lumen pœnitentiæ largiatur.

Signa.

Scripſi hactenus paradoxa inſueta. Intellectus meus abſque Luna, erat tribulationibus immerſus, materia aderat terroris, horroris, atque difficultatum pleniſſima. Lector multos, optimorum incapax, brevitas initii tenebroſa, novitaſque odioſa, licet perneceſſaria. Quod autem potiſſimum nos in Peſte occæcat, eſt

eſt defectus ſigni exquiſiti, & inſeparabilis, cujus monitu nimirum, ſat tempeſtivè queamus per remedia occurere. Nihilominus quicquid creati ubivis eſt, ſua habet diagnoſtica ſigna per quæ à reliquis commodè diſtinguatur: quæque Peſtem præcedunt, comitantur, vel mox ſubſequuntur. Quæ enim præcedunt, in præcautionem faciunt: at quæcunque dein ſequuntur, aliis plus inſerviunt, quàm miſero ægroto. Sola autem ſigna comitantia ſanationem decernunt. Enimvero ſigna venturæ Peſtis, in cœlis depicta ſunt, ſi firmamentum annunciat opera manuum Domini, in terra. Signa ejuſmodi malè ab Aſtrologis, in dodecatemorion cauſarum relata eſſe, jam ante ſat manifeſtavi. Gafarel autem nuper Alphabetum Ebraicum, ex ſtellarum ſitu, & Rabbinorum authoritate, deſcripſit ſatis ridiculo argumento, quo Ebræi ejusmodi Iurita comminiſcitur. Quaſi Deus modo ſolos haberet ſervos ſuos Rabbinos, quibus ſecreta conſilia communicet. Non etenim conſiderant poſitionum iſtarũ turpitudinem Chriſtiani, qui hujusmodi libros imprimi permittunt. Neq; enim ſtellæ fixæ loca ſua mutant, ut nunc hæc, nunc alià ventura, deſcribant. Quod inprimis adverſatur toti Aſtrologiæ. Cometæ quoque, trabes, dracones, ſagittæ, cæteraque id genus portenta, non raro populares prænunciarunt Peſtes: ſed non per logiſticem, aut theoricas planetarum, multoque minus per Alphabetum Ebræorum. Exleges namque luces, regulis ſtatis haut obediunt. Et enim Aſtrologi Hieroſolymitani, artis ſuæ licet gnariſſimi; attamen ſignificationem, ut & apparitionem, Aſtri Bethlemici, penitus ignorarunt. *Non enim facit Dominus verbum, quod non revelarit ſervis, & Prophetis ſuis.* Amos 3. Sed horum nulla eſt artificum ſcientia. Nova quippe lumina ſæpe fuere funeſta, ſæpe è directo fauſta ſignificarunt. Portenta quippe, in manu Domini, ſecreta ejus judicia propalant, nec illa, niſi quibus vult, manifeſtat. Siquidem conjunctiones, oppoſitiones, quadrataque ſtellarum: Item eclypſes, retrogradationes, exilia, combuſtiones, receptiones, aliaque impedimenta: ſuppoſita ſunt ita regularia, quod ephemerides quandoque pro ſeculo ſint deſcriptæ. Peſtis vero eſt de creſcentibus extraordinariis, & non neceſſariis. Non eſt autem regulare medium, ex condigno adæquatum ſignum, pro effectu ab contingenti fortuito. Neque ideò ephemerides Brahæ, prædicere potuere Peſtem Longobardicam anni 1632. ex iniquo bello metuque horroris conceptam. Quocirca contingentia extraordinaria, cauſis contingentibus extra ordinariis tribuo. Credo equidem prænuncia eorundem ſigna, in firmamento eſſe depicta: at non in directionibus curſuum planetarium. Quare autumo ſigna eſſe irregularia, nec Aſtrologiæ ſubjecta: quippe illorum ſignificationes dantur privilegio extraordinario. Idcirco ſigna ejusmodi Peſtis, plerumque ſolis declarantur ſervus Dei: Ut legitur de Jona. Sed ſigna, præcedentia excidium Hieruſalem, erant nuncia verbi dudum antea prophetati, adeoque nec prænunciatum excidium impediri poterat, tantumque ad meram gloriam Dei, monitionem piorum, horumque fugam dirigebantur. Enimvero Iſrael mori, atque renovari per generationem in deſerto debebat, exceptis Joſua & Caleb. Nec ullatenus id præpediri poterat. Stat enim Verbum Domini immutabile, apud quem nulla eſt viciſſitudo; quia non eſt homini in hoc ſimilis. Portenta igitur, ſi conditionem in declarando non præſcribant (*niſi Ninive convertatur*) inevitabilem effectum à natura ſpondent. Aliis quoque placuit, monſtrorum nativitates trahere in prænuncia ſigna Peſtis. Prout Corn. Gemma de Coſmocriticis, ſeu divinis characteriſmis, nugando rapſodiat ſine baſi. Sed quis ille, qui monſtrorum prænuncia deſignata ſciet, vel interpretabitur? Peſte enim præſente, tunc nimirum, atque ſerò, quisque ſignificata ad lubitum trahit ſuum. Sunt &, qui ideo inſolitarum avium adventum horreant. Sed iſtud ſignum, vel deſinit eſſe naturale, vel coturnicum, Peſtem Iſraeliticam in deſerto præcedens, deſinet eſſe miraculum. Hocque impium & blaſphemum eſto: illud verò, impertinens ſcopo meo. Alii hoc ſignum interpretantur pro carnivoris avibus, in Peſtem futuram: quaſi miſſæ eſſent

ad devoranda cadavera, futura inhumanda: Juxta illud; Ubi cadavera, eò congregantur aquilæ. At non legitur textus pro cadaveribus futuris; nec aquilæ leguntur ad cadavera peſtifera volaſſe, eaque deguſtaſſe: cum præ ceteris, curioſiſſimè ſolita ſint ſepeliri. Rhodanus enim quandoque Lugdunenſis Peſtis abſtulit cadavera: ſed civitates inferiores contaminavit. Saltem Clerus Lugdunenſis per hoc declaravit, ſepulturam mortuorum, non tam ad animæ ſalutem, quam ad crumenam cuſtodiri. Adventus itaque avium, præda viventium, potius futurum defectum prædæ ſuæ, in natalibus provinciis deſignat, potiusque belli ſtragem portento denunciarent, quàm Peſtem imminentem. Alii autem, Peſtem occurſu inſolitorum piſcium ariolantur. Aquas tabo ſcilicet infectas, autumant, & hactenus monſtra marina, in fluctus aſcendere. Ridiculum ſanè. Nam ſi mare, in ſua ſalſedine fraceſcat, quænam tandem aqua, maris labem eluet? Curve unica balæna extra orbitam errans, infeſtum virus maris ſenſerit? nec gregatim omnes aut plures ſimul? Equidem ſcio, mare non ſubeſſe contagio naturali Peſtis, quodque portenta cœli, atque maris, eodem digito dirigantur, cujus judicii imperſcrutabilis ſint præcones, ſuis tantum ſervis explicata. Nam idem Dominus tam in centro terræ, fundo maris, quàm in cœlorum apice, eſt præſens. Equidem illi æqualiter auſcultant omnia, excepto ingratiſſimo peccatore. At certè magis vereor, inſolitas pluvias cruoris, macularum, aut ſcintillarum: Itemque funera per nubes delata, tonos lugubres in aere auditos, ut & ſonitus in cœmiteriis, &c. Quæ cum ſint divinæ bonitatis admonita, ideo extra naturam referenda ſunt, ut tempeſtivè quisque ſuis lampadibus oleum proſpiciat. Neque idcirco enim illa portenta, cacodæmonis (niſi inviti) opera autumo. Equidem gratuita ſunt, & ſupra naturam: neque ideo mei ſunt ſcopi. Paracelſus enim, ut in bufone atque ranis, ſingulare Peſtis remedium noverat: ita & hanc præſagiri ſcribit, quoties magnus ranarum acervus in cumulum aſſurgit, infirmum aliquem ſuffocaturus. Quo enecto, dein alium adoritur, donec ſenſim ſic diminuto numero, quæque ranarum tandem ſingulariter effugiat. Quæ ſi ſic naturaliter accidant: ut remedium, pro futura Peſte præparant: ita & deſignant. Etenim ex Galla, prout & pomo, quernis frondibus educto, ſcribunt tria plerumque erui animalcula. Nimirum ſi araneam contineat, volunt portendere Peſtem: ſi muſcam, bellum: ſin verò reptile, famem prænunciare. Sed cum quotannis unum ſaltem è tribus incluſum reperiatur, ſi non bina, vel omnia: non ſequatur tamen continuo unum ex illis ſuppliciis. Quapropter ejusmodi prædictiones inter aniles refero. Cenſeo itaque hujusmodi inſectas denunciare differentiam Leſſas in quercu, (Leſſas eſt ſuccus alimentarius plantarum) ſic ut vermis denotet præfatum alimentum fracidum: aranea autem, inſuper adjunctum venenum fracedini. Ideoque toto ferè terræ globo connexa quaſi, ac contigua eſt ubivis aranea: quæ in quercu, non extra arborem aliquid portendit: maximè quod in vicinis, conſitisque arboribus, nec etiam raro in ejuſdem quercus fructibus, diverſæ illæ ſimul inſectæ, eadem æſtate conſpiciuntur. Non tamen memini in eadem quercu inveniſſe araneam ſimul & muſcam. Quanquam muſcam quidem & vermem, vermem quoque & araneam. At abſit à Chriſtiano prophetare, ex quercu & therebintho: diris namque id minis, à Domino prohibitum legitur. At quoties terræ motum, novus antrorum, rarusque comitatur, inſuetusve fætor ſtagnis advenit: tunc ſigna endemica, vires habent occaſionales. Hæc de futura Peſte. Quod autem præſentem attinet, nunquam enim potui ex pulſu, vel urina, quantumvis etiam diſtillata, Peſtem noviſſe præſentem. Paracelſus equidem, eam inter morbos hepatis, ac tartareos, ſatque ridiculè numerat, prout alibi Tractatu, & figmento de tartaris expugnando, ex profeſſo proſecutus ſum. Hic vir, Peſti anonymum pulſum tribuit, quem quartum vocat. Ego autem quamvis ſerio, ſæpiusque attenderim; meam tamen ineptitudinem agnoſco, quod ejusmodi pulſum offenderim nunquam. At bene circa vitæ finem inæqualiter inordinatum, formicantem, ac tandem intermittentem notavi. Quartum autem, ſextumve, à reliquis diverſum, ex peculiari *Peſtis* proditione,

ne, nunquam inveni. Sed pulſus peſtilens, nequaquam mihi diverſus occurrit à febribus continuis malignis. Urina ergo, & pulſus, nunquam apud meam ruditatem, detexerunt Peſtem. Imo dum penitius Paracelſi ſcripta evolverem, cognovi illum, nunquam Peſte infecto, aut moribundo adſtitiſſe. Interim Peſtis judicium, gravat conſcientiam, tam reſpectu afflicti, quam familiæ ejuſdem: eo quod Peſtis, Prætorem in crimine, quadam ſimilitudine referat, petentem vitæ, atquæ bonorum jacturam. Adeoque temerarium de Peſte judicium crimen continet. Etenim cognoviſſe Peſtem, ex ſpecie inſolitæ febris, alteri ſit facile: mihi ſane perquam difficile fuit. Peſtis (dices) eſt cum febri, & dolore capitis: atqui iſtud familiare aliis febribus. Peſtem ſæpe comitatur vomitus, & ſopor; At alibi id non prorſus inſolens eſt. Sunt in Peſte bubones, parotides, vel veſiculæ: ea non infrequenter innoxis à Peſte febribus, ſunt vernacula. Sunt & Peſti maculæ nigræ, quas in mulieribus ex utero ſuffocatis vidi. Eſtque febris purpurea, itemque ectymata plumbea, citra Peſtem. Ut & Anthrax, ſæpe extra Peſtem obvenit; At quoties plura ejuſmodi ſigna concurrunt, non eſt difficile de Peſte judicium. Bubo namque veſiculæ, aut maculæ, ab initio ante multam Peſtis truculentiam, Peſtem denunciant. Sic & anthrax, aut bubo, tumorque tantillus, in Peſte eſt longe dolentior, quam alibi uſpiam, ac fere ante augmentum febris adſunt, anticipantque ſuſpicionem, ſe ex febri manaſſe. Adeo quod ejuſmodi pellis miſeriæ, in Peſte præcedant, quæ aliis febribus ſerius, tanquam producta adveniunt. Bubo peſtilens, adhuc minutulus, ſtatim, & ex tempore, abſque membri dolore, febriſque commitione atrox exſiſtit, doletque immenſum. At ſi bubo, poſt prævium membri dolorem emergat, inepti remedii vehit judicium. Ordinaria igitur jam hoſpitatæ Peſtis ſigna ſunt: ſi ante, vel mox ab initio febris, glandula, parotis, anthrax, veſica, puſtula, aut macula repente ſummoque dolore invaſerint. In aliis namque febribus, non tam inſigniter dolent: rubet quidem locus, tumetque ante natum malum: Quod non ſic ſe habet in Peſte. Confirmaturque Peſtis vomitu, dolore capitis excellent, ſopore, delirio, dejecta appetentia, ſi repente invaſerint. Peſtis enim peregre adventans à contactu veneni hauſta, tanquam dolor pungentis ſtyli intrat, partemque quam ferit, ſtatim tumore, puſtula, veſicula, aut macula, ſummo dolore ſignat. Prout & quæ per odorem intrat, ſtomachum, atque caput vibrat, dolore repentino, vel anxietate ſoporifera: vel ipſum ſtomachum tanquam calcar ad vomitum incitat. Sin autem ab interno ſcaturiat, ea præviam habet febrim, ad quam confeſtim præfatorum ſignorum aliquod ſubſequitur. Quæ autem correpto terrore irruit, feſtina eſt, ægrique teſtimonio dignoſcitur. Quæ vero aliquali Archei (non autem hominis) terrore, orta eſt, inque cruoris tartaro latet, in gradu quidem ad Peſtem eſt, tardiorque ſolito erumpit, facileque ſuperatur, niſi ægri obſtiterit negligentia, attamen longior in itinere ipſi mora eſt. Etenim plerumque ſat tempeſtive, ſigna Peſtem comitantia, cognoſcuntur, ut remedium quod promtum, quodque peremtorium fuerit, rite ſuo fungatur munere. Optatus attamen meus eſſet, Peſtem in fieri eſſe, agnoſcere. Nam quæ duntaxat à morte, ſua profert ſignata, magnum de medio tollit exercitum, multaſque depopulatur familias. Quippe lethalis jam evaſit, priuſquam ſe patefaciat, aut cognoſcatur. Eo quod penſum prius abſolverit cum ſingultu, deliquio, eſcharaque in loco nobili. Hanc nempe unius diei vocant tragœdiam; diariam ideo, ſive ephemeram. Non quod Peſtis propriam ſedem habeat, vitæ ſpiritum, quanquam nulla unquam Peſtis fuerit, quæ Archeum etiam non infectaverit. Adeoq; & illo titulo, quælibet Peſtis, continuo diaria eſſe deberet. Sed quicquid de Archeo victum eſt à Peſte, id conſequenter illico à vitali illo Archeo ſeparatur. Tandem & citiſſimam mortem adfert, quæ Archeum alicujus viſceris obſedit: quia continuo inde volucres mortis evolant, quæ reliquũ peſſundant Archeũ. Utinam enim atq; utinam, non ſero neq; ex eventu, Peſtem agnoſcamus; Nam velox interitus, etſi ſigna proferat ſua: prodeſt tamen magis in futurum, nil autẽ præteriti. Aliqui enim ad hoc, plantas pedum lardo inſulſo inungunt, apponunt catulum;

tulum, qui ſi lambat, perſuadent ſibi, caſum à Peſte immunem. Alii vero fruſtum lardi calefaciunt, ad pedes infirmi, ſubterve axillas aliquandiu fovent, vel in inguine. Hocque ajunt à cane non vorari, ſi Peſtis adſit. Quod nullam meretur fidem. Nam humana Peſtis non quatit canes, nec nauſeoſos facit. Siquidem tam canes, quàm lupi, non ſat bene ſepulta cadavera impune devorant, uti& picæ, atque corvi ſimiliter. Forte quidem eſuriens canis non edet iſtud lardum, ad heri ſui pedes affrictum: quia herum olet, quem mordere non audet. Germani enim Petaſiten, ſive majorem tuſſilaginem, radicem Peſtilentiæ vocant, eo quod ſicut Peſtis ſeſe pandit ante prænuncium ſignum: ſic petaſitis ſuos edat flores, ante folia. Peſtis quoque, non tam ſemine, quam radice Archeali, ſe propagat. Referunt etiam, Sapphirum ſaturare lazureum, vel Hyacinthum citrinum, ſi per horæ quadrantem, ſuper membro dolente moretur, ſic ut lumen, ex oppoſito gemmæ, locum infectum feriat, ibidemque radios colligat, locum attactum infra horam liveſcere, eſſeque infallibile Peſtis ſignaculum. Sin vero locus nequaquam colorem lividiorem aſſumſerit, infirmum à Peſte abſolvi. Ego autem ſemper in dubiis, bufone pulverato ſum uſus, pultiſque forma, in aquæ ſimplicis tantillo, decocto. Quo ſi mox abinde dolor in eſchara anthrace, vel bubone, miteſceret, ſecurè Peſtem adeſſe conjeci. Aliquando enim aſpiciens miſſam antiſtitum, & Abbatum, illorumque digitos gemmis ornatos, conjeci illos olim obligatos, ad viſitandum infectos Peſte: nunc verò adhuc gemmas geſtari gemmarum neglecto, atque neſcito uſu, quem ego conjicio.

Præſervatio.

PRæſervativa apud Veteres duplicia. Nam quædam debent impedire futuram Peſtem: alia quoque præſentem, ne progrediatur, ſuccidere. Pro priore enim, tam foris amuleta, quàm intus alexiteria excogitarunt. Sed cum Scholæ ignoraverint ipſam veneni quidditatem: quodque ſcilicet omnis Peſtis, ſive deforis allata, ſive demum intus genita fuerit, præſupponat imaginem terroris venefici: Idcirco nunquam propria præſervativa, ex fundamento cognita fuere. Itaque inter præſervativa 1. conſidero, ne ſpiritus Archei in nobis terrorem concipiat, neve ex terrore ſibi pariat, vel aliunde intrò allatum, virus terrificum. 2. Ne fermentalis ſymbolizanſque mumia, forinſecus allata, noſtræ mumiæ internum rectorem Archeum inficiet. 3. Ut interimatur, & abſcedat, quicquid jam in contagio, mumiæ particeps evaſerit. Minus proinde ſymbolum, quod nobiſcum commune habet, eſt tollendum. Quapropter cuilibet antidoto ſemper leve aliquod venenum ſolet admiſcere: ut ſcilicet hactenus applicatio, ſive approximatio tollatur: Archeus, à contagio ſervetur immunis, neve in alimentum mumiale decidat, ſibique inde tartarum cruoris fabricet. In hoc poſtremo tutelæ patrocinio tota antiquitas vigilavit, aliis verò non incubuit, quia ignotis. Licet hæc ultima præſervatio idcirco ceſſerit incerta, & abſque fruge: quia potius productum poſterius, ſive ſedem ſpectaverit, quam radicem, ſive cauſam præcipuam. Cum interim præſervatio à poſteriori: poſitis antecedentibus, prævertatur tanquam fruſtranea. Itaque ſi de præſervantibus, atque alexiteriis ex condigno ſit tractandum, in animo firmiter hærere debent, quæ jam de cauſis, proceſſu, ac modo fiendæ Peſtis expoſui. Itaque Peſtis, vel deforis intrat, locumque ſui introitus deforis ſignat: quia afficit primario: vel cum anhelitu attrahitur, ibique per diaphragma, ſive ſeptum transverſum, tranſit, preſſuramque facit & anxietates ſuper ipſum ſtomachi convexum: ibidem veſtit materiam. Quæ inde mox exhalat, & contagio fit infamis. Cumque in natura, omne agens initium habeat, augmentum, ſtatum, declinationem, ac tandem interitum: Neceſſe eſt pariter, quod quo corruptio diuturnior potiorque fuerit, eo quoque perniciosior efficiatur. Nam Peſtis incipiens augetur, cum diminutione, atque hominis interitu. Etenim dudum credidi, quòd omne Peſtis remedium ſanativum, ejuſdem quoque eſſet neceſſario præſervativum. Eo quod præſervari facilius cenſeatur, quàm ſanari. Quicquidve in eodem genere præſtat, quod eſt difficilius, faceret libenter, & id quod eſt facilius. Quapropter olim diſtentus fui, cura alexipharmacis

maeis indagandis, quibus videlicet tum tota mei penderet voti ſatisfactio. At poſtmodum alio diverti, & cogitavi, remedia ſanativa potius extractionem, ſive expulſionem mali ſpectare. Quodque ejusmodi non haberent locum, in præſervativis de futuro. Quod nimirum cum nondum ſit, etiam nondum expelli, aut extrahi queat; imò nequidem extingui. Siquidem inprimis, remedium contra terrorem imaginantis hominis, vel Archei: non tam in ſe eſt poſitivum, quàm negativum. Adeoque potus meracus ad hilaritatem uſque, præſervat de futuro. Quia nedum hominis: ſed & Archei imaginationem ſic regit, quod pereat vis formandi imagines. Sic enim nemo pauper eſt, aut defectuoſus, quamdiu ex potu hilaris eſt. Ideoque Sacra dictant vinum ad hilaritatem, non autem ad ebrietatem conditum eſſe. Quia potens eſt præſidium præſervativum. Adeo quamvis animoſitas viri excludat terrores ex imaginatione hominis: nequit tamen virilis animoſitas tollere terrorem Archei imaginantis. Nam præfata animoſitas admittit pugnam ex opinione contraria Archei: Hilaritas verò, per potum introducta, nec hoſtem admittit, nec agnoſcit, ut nec luctam ſuſcipit: ſed excludit. Eſt autem potus exhilarans, magis Peſti futuræ, quàm præſenti aptus. Admitto idcirco etiam præſervativa Peſtis, de præſenti, & ſanativa, eſſe ejuſdem cohortis, ac intentionis: non autem de futuro. Ita tamen, ut præſervativa Peſtis de præſenti, non ſerviant niſi in fieri eſſe augmenti: non autem in facto eſſe producti. Eo quod corrupti, non ſint amplius præſervativa; ſed duntaxat ſanativa per exſtirpationem. Non credendum itaque, cacoalexiteria, etſi venena eſſent potentiſſima, poſſe arcere terrorem, ut neq; terroris effectum peſtilentem. Siquidem virus peſtilens, eſt heteroclitum, ſecretumque ab reliquis venenis, in hoc, quod ex terrore Archei, velut ignis è ſilice, proſiliat. Nam ſi Archeus terrefactus, campo cedat, utique non poteſt corpus (quod in ſe conſiderando, merum eſt cadaver) confortationem ſuſcipere. Porrò, ſi ita Archeus recedere conſideretur, ut ejus loco virus intret, ipſumque Archeum hactenus ſupplantaverit: quomodo odoramenta, ac thymiamata virus præpedient: præſertim ſi ipſa aromatum præſtantiſſima, ſint peſtilentis contagii adhuc ſuſceptiva? Chriſtianæ ergo pietatis atque compaſſionis eſto, ſtudioſè contemplari mecum, quàm ſtolidè, atque inaccuratè, tot ſimplicia in acervum, præſervando, & curando ſint congeſta: quantumque illorum infida auxilia deluſerint hominum myriades, & exſpectationes. Quippe in vero remedio, ubique generi humano eſt ludificatum, ob denſam cauſarum inſcitiam. Enimvero curativum præſentis veneni præſupponit id, quod præſervativum de futuro anticipat. Curativum itaque proprium convenit duntaxat, quatenus productum (quod eſt ipſum virus peſtilens) in ipſa materia, cui inſidet, trucidando annihilat. Denique & aliud curativum, ſibi conjunctum, incumbit expellendo ſubjecto ipſius veneni. Quod per ſudorem eſt intentandum. Tertium porrò, quod coadaptationem cauſarum ad producta tollit, minuitque: quod etiam in ſe naturam præſervativi habet. Peſtis itaque, quæ extrinſecus ab infecto corpore, veſte, aut loco, hauritur: habet quidem in ſe abſolutum, & formale peſtilens venenum, quod nec præſupponit fracedinem præexſiſtentem, atque ideo nullis præcedentibus querelis repente invadit, & ſigna edit poſtera: ſed tantum appropriatione opus habet. Quale præſervativum in fieri, continet aeris rectificatio Hippocrati familiaris (de qua ſuo loco) non ſecus quàm in Peſte populari. Ut ſcilicet enecetur ipſum virus in aere, aerque ſimul originaliter ſic diſponatur, ut humorem alimentarium non ſinat mumialiter corrumpi, aut fracedinem arripere. Hæc de futuro. Alioquin ubi jam peſtilens virus intro receptum eſt, latitat, neſciturque, quin ſimul ſit aptatum & ſigillatum in Archeo: Idque propter ſingularem celeritatem ſui veneni. Atqui tum defenſiva ſolitaria tardè veniunt, niſi ſimul ſanativa ſint. Primo itaque cura omnis verſetur præſervandi, ut corpus caleat actu ſemper, ſerveturque in diaphæreſi: utque animus ad hilaritatem, terrori oppoſitam, ſit dipoſitus. Prout de vino è Sacris, jam ante citavi. Quod autem de aeris infecti rectificatione legis, non tam aerem, quàm poros ejus ſpectat, in quorum vacuitatibus nempe ſedet fluctuative aporrhœa contagii.

Porrò quæ ex aere fracedinem, viruſque; è mente vero, terrorem, & demum è corpore mumiales coadaptiones tollunt, ſunt hæc præſervativa. Suffitus namque Hippocratis nedum ambientem: ſed & intro attractum, imo & coagulatum halitum, à veneno, ſimulque & à fracedine liberat, non minus, quam quod mumiale fermentum applicari præpediat. Quorſum quoque faciunt alexiteria, zenexton, ſive amuleta externa, quæ poſſunt terroris imaginem, ac peſtilens virus, in proprio halitus, aut tartari cruoris ſubjecto, interimere. Atque hactenus quoque Archei terrorem avertere, atque præpedire. Sin vero Peſtis proprio intus errore concipitur, alia præſervativa requiruntur, quam ubi circa loca, aut perſonas infectas, eſt degendum. *Peſtis* autem formata, retrogrado ordine, à veneno formato, ad corruptivam aporrhœam, feſtinanti curſu eundem ſuadet. *Proinde* quoque nec amuleta circa inferiorem, ac remotam materiæ peſtilentis præparationem avertendam, occupantur: ſed ad ſuperandum formale ac ultimatum venenum, & adaptationem Archei, cum tartaro cruoris, in uno extremo, & in altero, cum veneno hauſto. Adeoque zenexton, indicationem curativam in præſervando, cuſtodit: attamen à ſanativo ſuperatur in hoc. Quod ſanativa non ſolum debeant interimere venenum: ſed etiam per ſudorem protrudere, Utramque nimirum indicationum, oportet concurrere in curativis, Fruſtra namque alias multo ſudoris madore corpus diffluit, ſi tartarus cruoris non reſolvitur: ſed potius continuato Archei terrore continuetur. Cognitis nimirum cauſis, tam conſtitutiva, quam occaſionali: ſolo dein rationis ductu, indicatio rerum agendarum conſurgit. Si namque fracedo initium dederit, primamque materiæ diſſpoſitionem fecerit, fracida loca, ut & alimenta facile putreſcentia vitanda. Aer apertus, ſanis ſanus, eo quod habeat conſumtionis elementalis poteſtatem: ſed aer quatenus talis, non minus contagio obedit, quam cætera corpora, ſuſceptumque contagium in ſuo aeris Magnali, quatenus cavitates habet, continet integrum. Quod tandem, non niſi ſponte plerumque, ſpatio 40. dierum ibidem tabeſcendo, emoritur, ac vi elementali, venenato fermenti ſemine, ſpoliatur. Nam ſemina rerum conceptarum, in aere paulatim deficiunt, quatenus concluſam aeris cavitatibus, tanquam uteris, ad ultimam corruptionis diſpoſitionem, primamq; materiæ aqueæ generationem, retrocedunt. Triſtia quoque univerſa, ſunt amolienda: nedum quia timori atque terrori vicina: ſed potiſſimum, quia circa os ſtomachi, extemplo ſenſibilem pariunt fracedinem, ſuſpiriorum matrem. Loca ergo & objecta triſtis recordationis, ut enim ejusmodi ſodalitia, vitanda non minus, quam nuncia atque hiſtoriæ confabulamenta dolorifica. *Bibenda* ſunt vina exhilarantia, & cereviſiæ fortiores, quia incurias, ac animoſitates cauſando, mœſtitiam & terrores excutiunt. Contaminatis autem, quoquo modo, imo meticuloſis, ac mœſtis, aer ac venti frigidi nocent, quicquidque exhalationi atque ſudori opponitur. Domus elota ſubinde fracedinem quidem atque contagium tollit: & nocet infectis halitus aqueus. Ergo prius exſiccanda eſſet. Dies 40. clauſuræ, licet fracedinem augeant: tamen virus peſtilens tollunt, quatenus ſponte illo intervallo perit. Quarentenas, ſive quadragenarias, ad quamcunque renovationem conſvetudo, forte ideo traduxit. Etenim licet natatio, aut venæſectio, fracedinem minuere videantur: attamen cum ſanguinem, natura in theſaurum repoſuerit, ſequitur, ut quoties ſibi cruorem demi ſenſerit: Archeus ad terrorem, tanquam proditionem timens, diſponatur, trahatque reſiduum ſanguinem intro ad ſe: ac per conſequens, etiam venenum peſtilens, una in penetrale vocat. Qui motus, cum ſudore, eſt diametralis. Ideoque tam venæſectio, quam notatio, funeſta ſunto. Omnis quoque ſolutio alvi laxa, vitanda: eo quod ſic crudior è meſaraicis cruor putreſit, per fermentum pharmaci ſolutivi (prout alibi libro de febribus) ad cujus nempe evacuationem, meſaraicæ à vena cava, & hæc à minoribus ramulis, cruorem repetunt. Qui motus ſanandæ *Peſti* eſt diametraliter oppoſitus. Quæ hactenus dixi, de numero ſunt præſervationum negativarum, ſive admonitoriæ regulæ vitan-

tandorum, nondum continentes ſanationem. Inter præſervativa autem poſitiva, primum locum vendicant ſimul amuleta, quod vim propriam ſortiantur, ſive ad enecandum virus, ſive etiam ad appropriationem mumialem Archei præpediendam. Utrumque ſcilicet eſt curativum in fieri. Denique ſequitur ſudoriferum. Quod eſt exſtirpativum Peſtis, & ſedis ſuæ per ablutionem. Denique Archeus mœſtus, atque terrefactus, confeſtim ſe intro recipit, velut ad arcem fugit, gignit triſtitiam ſuſpiriaque, & anxietates venenoſas, hoſte intus recepto, adauget. Foras ergo ad oblectamenta, ac per ſudorifera, evocandus. Sunt namque ſudorifera, cuncta ejuſdem intentionis, ac pene ponderis: at ſaltem in gradu bonitatis diſcrepant. Denique in adjuncto alexiterio, laudo potionem Hippocratis, cui addo gingiber, & baccas nigras hederæ; quia diaphæretica, ſtomacho grata. Sunt etiam Alexiteria, vino generoſo, & mox à paſtu danda, non quidem ut ſudet æger, quantum ut corpus ſervetur in diaphæreſi. Paſtus autem levis, ac paucus ſit. Nam in omni febre, magiſque in Peſte, digeſtio deficit; proinde cibi largioris vices, potus meracior ſubeat. Nam metum, curas, triſtitiam, atque terrores excludit. Ideoque & ſummum præſervativum, in confidentia ſtabilitur. Non equidem de fide Chriſtiana hic loquor (quanquam magni ubivis in ſpiritualibus ſit momenti) nam & qui animam pro ovibus ponunt, ſubinde Peſte opetunt, aliis incuriis, ſalvis permanentibus. Nam illorum confidentia, vel cariem intus habet, vel aliud obſtaculum. Non operante Domino miracula, niſi pro occultis judiciis ſuis. Fides ſive confidentia ergo, de qua hoc loco, eſt medium animoſitatis naturale, pugnax, ac validè reſiſtens terrori. Nec eſt iſta fides poſitiva. Credo: ſed prorſus negativa, non horrens, non timens, imò nec ideo credens ſe infectum iri. Etenim ut terror peſtiferus, adnexam fidem putativam ac timidam habet, ſe aliquid contagionis jam dum concepiſſe, aut fremitum ſentire: ſic ejus præſetvatio eſt fides, ſe nil concepturos. Neque ideo ſufficit, quod confidentia ſit non terrifica (quod eſt medium inter terrorem & animoſitatem) ſed requiritur ut ſit operativa, per non credere ſe infectum iri. Idque non rationis indunctione: at prorſus per animoſitatis poteſtatem liberam, ac meram confidentiæ matrem. Pueri alioqui, & amentes, quanquam nullum conceperunt terrorem: frequentius tamen Peſte pereunt, defectu operantis confidentiæ, quæ præſervativum ſibi fabricat. Non credere enim, ſe infectum iri, longè fortius operatur, præſumtione timoris. Non ſolum, quia negativum fortius deſtruit, quàm affirmativum adſtruat: ſed quia privationem unà complectitur, omni poſitivo fortiorem. Etenim qui procedimus ex infinito nihilo, idcirco natura noſtra fortius apprehendit nihil, quàm ipſum aliquid, unde & quietem ſibi adipiſcitur. Prout videre eſt in ſyllogiſmis negativis, in quibus concluſio negativum ſequitur, deſeritque etiam particulare affirmativum ſibi connexum, ut ſe, per negationem, in quietem dedat. Intellectus ſiquidem jam degener, naturaliter ſibi diffidens, intelligendo hoc aliquid rerum, ſemper mavult recubare in non ſcire, aut non poſſe. Iſtaque eſt ignaviæ cauſa in ſcientiis. Fides ergo requiſita in terrore, poſitiva, pro præſervando, debet ideo effectivè, actualiter, & efficienter ſtare: etſi cum ſpe, negativè concludat à debiliori parte. Vir bonus, inſerviendo affectis contagio, ſi propter pietatem operis ſperet, fidatque plus in bonitate operis aut meriti, quàm libera animoſitate in Deum fidem habet conjunctam ſpei, includitque ago, niam timoris, atque terroris. Itaque naturaliter infectionem ſubit, niſi præſervetur aliunde. Confidentia autem hujus loci, non tam croco aut ſtentorum exhilarantibus: quàm vini meracioris potu hilari, depromitur. Prægnantes etiam, puerperæ aut menſtruoſæ, quia tum plus coërcentur ſub uteri imperio, quam ductu Archei univerſalis, ideò periculoſius Peſte opprimuntur. Siquidem Archeus uteri, nequaquam rationi aut confidentiæ paret, qui totus confuſione, ac mœſta perturbationum turba, anxiatur. Conſolandus eſt itaque uterus oleo ſuccini, ſuccinoque in optimo vini ſpiritu ſoluto, ac ſuffitu ex verrucis crurium caballi, per tritorium adacto.

Zenexton.

QUam confidentiam, velut principale animoſitatis pignus, atque præſervationis Medium, ut excitarent Scholæ, excogitata fuere antiquitus Idolorum auxilia, expiationes, & Idolomaniæ immanes. Appenſa quoque, geſtataque fuere extrinſecus, quæ dein in omni religione, pro ſacris reputabantur, quæque vel falsò credebantur abſtruſa (quia incognita) bonitate, terrorem atque mœſtitiam repellere. Zenexton igitur, cum plerumque in Peſtis Præcautionem excogitatum ſit, partemque curationis etiam compleat: idcirco ſingularem conſiderationem meretur. Etenim Medici, pro cujusque voto, deſcripſerunt varia, ut inſervirent conſolationi ægrotis, dum auxiliatores fugitivi eſſent. Amuleta quoque ſuſpendenda decernunt: quæ etſi plerumque nil virium haberent; ſaltem aliis, ruinoſo fundamento, animoſitatem perſuadeant: fidem nempe, ſpem, aut aliqualem confidentiam. Pagani enim primum imagines, ac ſtatuas deaſtrorum, portari circa ægros juſſerunt: dein itum eſt ad characteres, verba, ſigilla, & Taliſmanica Gamaheu. Chriſtianorum dein primi Monachi, contra Peſtem, appendicula, colloq; periapta dedere: illoque fundamento, perſuaſum eſt vulgo, ut Peſtem, plagam à Deo immediatè miſſam, credat. Meditor ego omne opus naturale, in natura debere ſequi ſua media, quoties adſunt cuncta ad operandum requiſita. Inquiro itaque hoc loco, fixas, firmas radices, neceſſarias atque ordinarias cauſas, ad conſequendum ejusmodi cauſis correlativos effectus. Alii proinde Peſtem, interpretantes ſupplicium, geſtando nomina ineffabilia, ſcripta, ſignata, meris ſtipata vanitatibus, verbis quoque non ſignificativis polluta, propoſuerunt. Quibus forſitan verſiculum Davidis, Salomonis, vel alicujus Prophetæ nexuerunt. At Paracelſus has ridens vanitates, alias majores commentus, duobus præcipuè characteriſmis, imò & mendacibus ſigillis ornatas; conſentitque rurſus iis, quos alibi irriſit multo ſarcaſmo. Ego enim ex hujusmodi ſuperſtitionibus, non nunquam facilem lapſum in hypochondriacam inſaniam, frequenter notavi. Præter hos, ſunt qui nomina divina deſerentes, figuras, lineas, characteres, verba, numerorum typos, & ad lubitum Aſtronomorum, ficta ſigilla planetarum (erronum nimirum errores) ſub *Pythagoræ*, Salomonis Judæi, alteriusve nomine commendant, plus gentilium deliramentis adhuc, quam ſacris quibusvis imprecationibus, tribuentes. Etenim ſi forte aliquis, qui peſtilentem eminus ſalutaſſet, liberque à contagio manſiſſet, jam nugarum author, jus ſibi fecerat, bis mille deinceps ſuis næniis imponendi. Docui ſiquidem nil aſtrale in Peſte, tam in modo fiendi, quam ſanandi. Rejicio namque ſemper media infida, nugacia, ac potiſſimum quæ ſunt illicita. Nemo ſiquidem ſemifracto innitens baculo, à caſu, niſi caſualiter, ſervatur. Nam etſi vanis remediis terror humanus exuatur (quo infantes alioqui carent) non tamen ob id, terrore Archei privantur. Excludunt nimirum ſolum effectum privativè fidei quando plurimum: idque duntaxat pro parvo ſpatio, ſæpeque ſuos fidentes deſerunt, utpote cum nullius poteſtatis eſſe ſciuntur. *Paracelſus* etenim, magni ſemper fecit accenſam imaginationem, atque fortem confidentiam. Quæ ubi ſuper ſabulum fluctuans, laxum, & fatuum, fundata reperi, nequivi approbare, quodque fatuitates opem præſervandi à *Peſte* contineant. Tandem *Paracelſus* vix fidens mentalibus nugis, ſe ad Zenexton convertit, quod geſtantem indubiè á Peſte præſervaret. Aſt cum ad Stertzingum civitatem ſibi beneficam, illud non deſcripſerit, nobis fas voluit conjicere, an ingratus impoſuerit iſti civitati; an verò Zenexton iſtud ignoraverit. Mortalibus ſanè neutiquam eſt remedium occultandum in tanta clade: præſertim unde ſibi apud præſentes, atque poſteros omnes, honorem mereri ſperaret. Inſanitum eſt variè ſuper hac re. Quisque enim ſibi perſuaſit ſtentatum Paracelſi zenexton, auribus arripuiſſe. Idque tantopere placuit mortalibus, quod abinde Græcorum Amuleta, cum barbaro zenexton nomine, nomina commutarint. Permultis enim arſenicum, Auripigmentum, argentum currens, imò & ſublimatum, atque ejusmodi venarum venena,

venena, ad collum, venarumve pulſus portarunt: non ſecus ac ſi Peſtis, & pediculi, uno fugarentur remedio. Hujusmodi autem inventa, ex Italia, præſumtione, impoſturis, & calliditatibus, fertili, ad nos delata, adoramus, ſequimurque exteri. Etenim ut lubens poſteritas à Græcis, prima ſcientiarum ſermocinalium rudimenta, hauſiſſe gloriatur: Ita quoq; à nemine ſperavit diſcere promtius venenorum proprietates, ad necis varietates, dilationes, & larvationes, quàm à natione venenorum implorante frequenter opem. Credidit nempe, falſoque ſibi perſuaſit: quod porrigere venena, & ſanare Peſtem, cognationem haberent. Ergo Medentes noſtri, à Patavinis redeuntes, cumque cultu ac reverentia in ſuos ibidem profeſſores, ſentientes de ingenti horum doctrina, quidam argentum vivum, teſtæ avellanæ incluſum, collo ſuſpenderunt, ſeque ſalvos rati ſunt. Quos cum alii oppetere cernerent, hydrargyrum priorem Arſenico nupſerunt, addita aranea, vel ſcorpione, quorum nonnulli verba ſacra, trochiſcis inde paratis, inſcripſere. Ut ſi unum minus feliciter proſit, alterum ſaltem juvet. Vidi autem in Caſtris Oſtendanis, ad littus, multa virorum millia, cum ejusmodi Zenexton, Peſte ſublata. Imò & qui per quindenas ſingulas, ſibi coſtas veſicarent, per arſenici trochiſcos, byſſinis peris incluſos. Atque illæ ſunt tragœdiæ Medicæ, Italicæ impoſturæ, finales periodi. Judæi porrò, atque Ethnici: hi nimirum ex inſcitia, illi verò ex jurata in nos hoſtilitate radices, nobis credulis geſtandas, ſpe deluſis, carè vendunt: mentiunturque Moſen primo, ac dein Salomonem, ejusmodi arcana, per traditam Cabalam, patribus Rabbinis, ſucceſſivè tradidiſſe. Ut ipſe nequam Joſephus, de incantamentorum tot millibus libris, (*Lib.* 8. *antiq. Iud. c.*2.) à Salomone deſcriptis, inſigniter mentitur, non ſecus atque malignè ſubticet necem parvulorum innocentium ſub Herode. Denique noſtri poſtmodum eventuum, atque promiſſionum diſproportionem intuentes, ſuffitus ſuaves, ac odores gratos deſcripſere, in pomis, pulveribus, pulvinariiſque, & ſpongiis, continuò ante nares olfactis, ſperarunt ſe, velut per cribrum colaturos Peſtis auram, ab aromatum exhalatione, ſicque venenum interemturos, correcturosve plauſibili ſibi odore. Quaſi venenum deſineret eſſe, aromate ſaturatum! & non intraret penitius, comite grati odoris! ac quaſi ipſa aromata, non contagio eſſent ſubnoxia? Quaſi arſenicum, napellusve, ambari griſeo maritata, ceſſarent nocere! quaſi odoratiſſimum vinum, non ſtatim contaminaretur fracido cado! Meæ ſaltem animæ gratulor, quod ejusmodi puerilibus deluſionibus nunquam inviſcata fuerit. Quamobrem Zenexton fundatur non quidem in excitata imaginatione, aut fide; quippe quæ alterius ſunt Monarchiæ velites, ſed omnino in actuali dote, per conditorem, rebus collata. Inprimis itaque ex præmiſſis patet, aromata, aurum, gemmas, cryſtallum, & quæcunque odorem haurire queunt: poſſe eadem quoque lege Peſte contaminari. Non quidem, quod eorundem nondum infectorum pharmaca prorſus ſpernam. Abſit. Aliud namque eſt diſceptare, an aliquid ſuſceptibile ſit contagii: & aliud longè, an aliquid contaminatos juvet. Docui enim vinum à contagio futuro præſervare, quod aliàs ita in ſe eſt contaminabile, ut & peſtem, ſolo ſui attactu potuque adferat. Sed in Zenexto, alia prorſus methodus eſt, requiſita conditio, ac proprietas. Requirit namque Zenexton, ut ſit in ſe prorſus incontaminabile, ſi præſervare de futuro debeat. Eaque conditione à reliquis præſervativis diſtinguitur: unde nimirum cognoſcitur, quale Zenexton ſit eligendum, & quale ſit inſidum. Quæ ſic intelligas opto. Peſtis boum, non eſt canum, aut falconum: & nulla harum, eſt hominum. Poſſunt tamen pelles vel carnes brutorum, noſtrâ Peſte contaminari, ut nobis ſint peſtifera contagia, quanquam non illis. Quia Peſtis contaminat in appropriatione, ſive ſymbolo mumiali. Quanquam Peſtes ultimorum temporum nedum hominis, quadrupedes, aves atque piſces, ſed & arbores de medio tollent, eruntque ideo alterius & atrocioris indolis, quam peſtes modernæ, naturæ è gremio defluentes. Itemque per præfata inſtruimur: quod Archeus humanus & brutorum ſingulorum, pares habeant ſubinde pavo-

res, quodque horum characteres in peſtilens venenum, ſive Ideam virulentam formentur. Unde ſat manifeſtè apparet, Peſtem non eſſe venenum, cæteris par. Siquidem Napellus, vipera &c. tam boves quàm homines enecant. A lapidibus itaque incipiendo Zenexton. Sapphirus ſaturato colore cæruleus,& Hyacinthus fulvo colore prægnans, ſi circum bubonem, peſtilentemque eſcharam, in gyrum volvatur per moram, è regione Solis, vel luminis, tractim circumducendo, facit, ut idem circulus dein ater fiat, & iſthac reliquum virus, tanquam per caminum, foras exhalet. Etiam plures alibi ſi ſint glandulæ,hæ tamen ſimul ſidant, pereant, ſequanturque ad exitum tracti veneni. Ego autem Sapphirum præfero Hyacintho. Nec enim in ſacerdotis pectorali Sapphirus legitur fruſtra, excluſusque Hyacinthus. Antiquitus enim ſemper Zenexton gemmis fuit tributus, iiſque mox gentilitas figuras, numeros ac characteres inſculpſit. Sed cum gemmæ non eſſent pro pauperibus, quibus immenſa Bonitas præ divitibus, largo imbre tamen prævidit, ſeque patrem pauperum gratis obtulit, non facile inducor, has gemmas, verum Peſtis Zenexton credere, Chirurgus Hiſpanus, cognomento Guardiola, xenodochii infectorum in obſidione Oſtendana præfectus, oſtendit mihi fruſtum ſuccini rubentis, quod ſibi toto triennio dixit unicum fuiſſe Zenexton. Cujus arcanum erat. Quod ſcilicet ad ſeptem pulſus principales fuiſſet confrictum, usque ad calorem. Nimirum utrinque ad tempora, ad carpos, malleolos, & ad ſiniſtram mammam. Ego ſaltem vidi, illum ſemper præſervatum, cæteris coadjutoribus è medio ſublatis. Erat autem Peſtis arenoſo littore, ventoſoque plerumque cœlo, ac frigoribus infeſto, trux & atrox valde. Quod autem in ſuccino reperio, non prorſus ſpernendum, eſt inprimis vis tractoria ,affractu manifeſta, & excitata. Dein, eſt ſuccinum, licet in ſe transparens atque gummoſum, minus arctè tamen clauſum, faciliusque ideo noſtro calore movetur, & alteratur. Denique nec habet ſuccinum vim trahendi limitatam, qualem Magnes, ferrum, & non cuprum, alliciens, ſed generalem, & abſque electione, modo leve id id ſuerit: Scilicet, ut peſtilentem auram, atque virus trahat, ſufficit, ſi levia quæcunque ad ſe traxerit. Signatum ergo hujusmodi tractionis, denotat Zenexton in natura fundatum: eoque fortius, ſi mumiali fermento appropriationem ſit adeptum. Vidi ſic namque frequenter venenatorum vulnerum, diſſoluto in ſpiritu vini ſuccino, factas ſanationes,alioqui penitus deſperatas. Imò prout ſuccinum non liqueſcit, aliis reſinis, pinguedineve colliquatum (quod ſingulare aliquid ſibi domeſticum denotat) certè peregrinam Phaëtontis fabulam, & tumultum, nomenque electri, non fruſtra coincidiſſe demonſtrat. Rideat qui volet frictiones ſuccini, ad pulſus noſtros; recurrat ad Magnum oportet: & pomorum frictiones ad verrucarum abolitiones, non ſine fructu ſaltem admirabitur. Siquidem ſi linteum, peſtilenti buboni affrictum, contagium arripit atque propagat: quidni & in bonum finem, frictiones mumialem adferant diſpoſitionis coadaptationem? Quis quæſo ſuccinum Peſtilenti emunctorio affrictum, non ſuſpicetur: ſique venenum, cur pari etiam greſſu, etiam mumiale ſymbolum contraxiſſe, ſaltem non addubitet? Memini namque caſeo ſub axilla geſtato, & per canem deguſtato, in decipulam ſerviiſſe, herumque ſuum ita deſerviſſe, ut ſe crediderit, extero, per claſſem avehi. Equidem ſi bruta hanc mumiæ determinationem, velint nolint, ſentiant, eique pareant, multoque tamen liberiore electione fruuntur, quam quæ Archeali conceptu, in Zenexton cadunt; non video, cur eandem determinationem ſuccino tribuiſſe, nefas fuerit. Eſt etenim admirandum creſcens, olim in reſinam arboream delatum: aliis demum minerale creditum: Dantiſco tamen mari ſudatum. Nil ſaltem ſtomacho, inteſtinis,nervis, imò & cerebro eſt gratius,ſuccino in vini ſpiritu reſoluto. Mirari ergo ceſſa, tam ſingulare creſcens, tam ſingulari quoque vi confortativa ac præſervativa dotatum, tamque ſingulari tractrice ſignatum,Peſtem queat exſtirpare è locis membriſque noſtris, quibus conſolandis,ſingulari divinæ providentiæ bonitate, naſcitur. Nec enim hyperbolen ſapit,quod frictione ſuccinum trahat odorem: cujus ergo magis illi appro-

priatur individuo, quam alteri. Eſt namque gummi poroſum, ac planè volatile: Ideoque ſuſceptivum odoris mumialis, quem frictione ſuſcepit. Novi namque methodum, qua gemmis, vis herbæ, animaliſque, characterizatur: Ita; utcunque poſtmodum exactè abluantur: reſidua tamen atque ſoſpes, vis impreſſa perſtet. Etenim Topazius flavus, modeſto calore cinerum, ut flavedinem amittit: ita Solis ardore flavedinem recuperat, quam in cinere, ejuſdem caloris gradu, perdiderat. Corallum rubeum frictione ad mulierem, ex utero ægrotantem, pallorem contrahit permanentem: verum ad carnes ſanæ mulieris affricetur, priſtinum recuperat fulgoris ruborem. Denique vitra (ſolidorum corporum maximè clauſa) quibus eſſentiæ, vel magiſteria zibethæ &c. inerant, vidi repetitis tædioſiſque ablutionibus, odores illos peregrinos ſervaſſe: Imò & vitrum, magnetis vim tractoriam ſic ſervâſſe; eò quod magiſterium Magnetis in illo fabricatum fuerat. Si igitur hujuſmodi fiant in vitro, quidni etiam in ſuccino? Quod ſe habet, ob poroſam & volatilem materiam inſtar teſtæ, quæ recens ſemel imbutum reſervat odorem. Non igitur mirum, ſi carabe imbutos odores retineat, præſertim ſi geſtetur ab eodem, cujus mumiales exhalationes per frictionem ſuſcepit. Nec etiam multum refert, ſi narium teſtimonia repudiet. Nam & per veſtigium non dignoſcimus, cujus ſit. Etenim ſi Sacra, in lapidibus, magnam virtutem commendent. Id non intelligunt de lapidibus reſolutis (nam tunc nondum ars reſolvendi vulgo enotuerat) neque de pulveribus lapidum bibitis. Quorum virtus, non niſi parva mora, ſtercoribus commiſta, tranſeundo labitur. Ergo de lapidibus integris ſermo eſt. Quæ tam attractiva, quàm expulſiva mali eſſe debet: ideoque ad Zenexton commendabilis illorum vis. Si igitur lapis magnam habeat virtutem in uſum humanum, ipſæq; duriſſimæ gemmæ, Sapientis teſtimonio, virtute ſint fertiles: neceſſe id eſt contingere, irradiando in corpus quod attingunt, propemodum inſtar aſtrorum. Ideoque & ſuccinum, per irradiantem ſui tranſparentiam, effluendique proniorem obedientiam, nullatenus erit gemmis ſegnius: ejuſque vis, quæ alias velut ſopita dormit, non mirum ſi frictionibus & caloribus excitetur: præſertim quod adamas, etſi de ſe nil amittat, attamen fricando etiam paleas alliciat. Neque enim ſuccinum paleas aut feſtucas trahit, niſi prius fricetur. Eſt nempe ſignatum, docens, frictiones præcedere debere, ſi ſopita vis ejus, excuſſo ſomno excitari debeat, deſtinatumque auxilii munus, in nos influere. Teſtor ſaltem fruſtum ſuccini, ut gemmam refert, multo tamen facilius à paupere acquiri poſſe, pretioſis lapidibus. Enimvero Paracelſus excelſum gloriatur invento magnetis humani, quo inceſſanter putat auram peſtiferam introduci. Adeoque potiores vires pollicetur, in ſuo Zenexto trahendi foras, quam ſint ficti magnetis noſtri, trahendi intro. At ſane vir ille viſus mihi, ſuæ doctrinæ de Peſte, tot libris evulgatæ, parum conſtans, parumque expertus. Dum ſcilicet cœlum, ſagittarium Peſtis, hancque, non niſi vulnus cœli, irati parentis fabricat. Quæ ſi vera autumat: ſaltem virus iſtud non à magnete trahitur, quod à tot millenis milliaribus in nos ſagittatur. Magneſque vel immerito accuſatur, dum culpa caret, ac Zenexton, fruſtra contra magnetis ficti tractum, dirigitur & appenditur foris: aut cauſas appropriationis Zenexton, minimè intellexit, aut ſaltem ſurdas Peſtis cauſas, ſe dictaſſe exiſtimet. Quorſum ergo hoc loco conducit illius imagnetis recordatio? laus inventi iſtius? Si quidem Zenexton nil habet commune cum illo magnete, neque adverſus eundem? eſto, ſit enim Magnes (donemus ſupponendo falſum) in corde, & arteriis, qui citra diſcretionem, commiſtum aëri peſtiferum ſimul virus intra combibat. At hunc, ſi Zenexton tollat, vel impediat, jam homo neceſſariò ſuffocatur, aſſueta exſpiratione privus, ad cujus neceſſitates cor & arterias volunt indeſinenter fatigari. Quod ſi verò malimus, Zenexton, ſeparatorem auræ Peſtilentis, à pura: aliquid fabula dignum, vox iſta continet. Quia Zenexton ſaltem cribri, ac ſeparatoris, viceſque Archei ſubiret. Sin autem Zenexton efficiat, ut Magnes noſter non niſi licita trahat: eſſet tum Zenexton Archei pædagogus, atque ludimagiſter, ut ſcilicet ſuo

ritè fungatur munere, niſi forte mavis, zenexton ab Archeo, niſi ſolius officii nomine, diſtinctum, adeoque æqualiter cum Archeo inficeretur, Peſtisque contagium ſentiret, imo res externa, peregrina vitæ, virusque fortaſſis continens, jam Archei ritalis etymo aſſumitur. Eheu Paracelſe, longè aliter ſe res habet. Tædet namque Archeum ſuæ gubernationis: nec enim eſt pugnæ intentus, aut ſeparationi in Peſte. Qui ipſusmet eſt unicum veneni objectum unicusque faber. Sed accingit ſe fugæ, habenas disjicit, panico terrore plenus, memorq; ſuæ imbecillitatis, quod à venenis, vel minima odoris infectione, totus ſubigatur morſu viperæ, aut ictu ſcorpionis in digiti extremo. Delectum ideo recuſat, conſpectuque hoſtis territus, fores aperit, claves poſt ſe abjicit, ac quemlibet mox gubernare admittit. Adeoque, quæcunque poſt mortem in cadavere obveniunt, in Peſtis acceſſu, ſunt in fieri eſſe. Zenexton igitur inſervit duntaxat, non quidem ut Archeum admoneat ſui officii, atque deſtinationis, neque ut virus, ab innocuo, in objectis dividat: multo minus ut naturalem refocillationis attractum inhibeat: Sed ut necet, & annihilet ſpecificum virus, quod tam in aere externo, quam intus in Archeo, eſt conceptum. At ſanè nil horum magnete opus habet, nec magnetem ullatenus reſpicit. Ignotum eſt magnetis inventum, finisque, in zenexton, apud Paracelſum. Nam zenexton, in omnem eventum, ſi magnetem reſpiceret, non valeret, niſi caſu quo aura peſtilens intro per arterias trahitur, quod alibi ſat demonſtravi frivolum Tractatu de Blas humano) non autem ſicubi per anhelitum adducitur, ut neque ubi intus venenum oritur peſtilens. Igitur ignotum Paracelſi zenexton nequaquam neceſſitatibus naturæ, aut medendi finibus ſatisfacit. Hippocrates autem propinquius viſus eſt cauſas neceſſitatis ad zenexton aſpexiſſe. Volens, cœlum in nobis tres motus locales facere, intro ſcilicet, extra, & in orbem, cœlum, indiſtincto tum adhuc helleniſmo: pro vi vitali, nominans. Unde poſteri cogitarunt, cœlum in nobis continendum in motu extrorſum, per diaphæreſin, ut impediatur Peſtis peregrina per inſpiratum. Etenim aliquid dicunt, & ab immemoriali, ſervantur infectorum corpora, in diaphæreſi. At manes idem dubium & anxietas vetuſta, circa anhelitum, Peſtisque internæ, fabricam. Meoque judicio, zenexton nec debet ſerare poros, nec claudere fores anhelitus, ne hoſtis intret, nec luctari cum Archeo. Sunt namque luctæ, diſſidia, atque rixæ, ſi unquam antea, ſaltem Peſte flagrante, importuna. Dum præcipue Archeus ſua, deſpondens, abjicit arma. Denique neque zenexton, ſeparando, coquendo, aut præparando exterius puro ac impuro, intentum ſit oportet. Sed prorſus per modum antidoti, ſit contra venenum jam receptum. Non quidem proptiè contra venenum ipſum. Sed quandoquidem uſus ejus præcipuus ſit in præſervando magis, quam in ſanando: Idcirco vis requiſita in zenexto propriiſſimè conſiſtit, quod tollat appropriationem adaptationemq; mumialem: extra quam nullum fit contagium. Nec tamen alienum eſſet, ſi inſuper alexiterii poteſtates ſit nactum. Enimvero Paracelſus multa de ranis & bufonibus pro Peſte refert, confuſa tamen quælibet. Multorum interim aviditates, atque oculos aperuit. Etenim bufones mulieribus, prout & ranas, viris convenire aſſerit, & quidem baculo per caput transfoſſo, ſuſpendi atque ſiccari voluit. Menſem ad hoc nullum elegit. Promittit tandem bufonem ſic ſiccatum (de ranis autem, nil proſecutus) buboni appoſitum, ita in ſe, totum virus Peſtis tracturum, ut ſucceſſive in quartum quintumve bufonem uſque, omnes mirabiliter intumeſcant. Adeoque veneni quantitatem, per bufonum numerum conjicit. Vult & ſiccatum bufonem, prius macerari atque emolliri in aqua roſacea. Attamen vel eſt ſibi Paracelſus inconſtans, vel aliud ſibi, præter bufonem, zenexton delegit. Siquidem ſcribit bufonem valere ſolum in Peſte inguinum & mulierum. Ad alias autem Peſtes, aliis utitur attrahentibus: ſummumque incarnativum vulneris cœleſtis (ſic nempe Peſtem vocat) ait aurum & gemmas. Inprimis fateor, me bufones applicuiſſe bubonibus, & eſcharis, tam in pectore, capite mammillis, quam alibi tam in viris, quam mulieribus: ac ubique, non ſine promto juvamine, & doloris mitigatione. At inprimis nunquam vidi, applicatum bufo-

buſonem intumuiſſe tantillum. Quod & idcirco ridiculum deinceps duxi. Dein, æque frivolum eſt illud Paracelſi. Quod ſcilicet Peſtis nuſquam alibi concurrat quam pone aures, ſub axillis & in inguine: eo quod ſagittarius cœleſtes non feriat alias. Siquidem vidi veram ac lethalem Peſtem ubivis toto corpore ſe oſtendiſſe, nedum eſcharis, veſiculis, puſtulis & tumoribus: ſed etiam vibicibus, atque ſtigmatibus. Itaque putavit Paracelſus idem accidere bufoni exſiccato, quod vivo animali venenis aſſumtis, punctoque è ſerpentibus contingit, vel per venena plantarum & animalium interemto. Quaſi Peſtis humana venenum bufoni foret; hocque ſi contingeret, non bufo *Peſti*, ſed *Peſtis* bufoni imperaret. Nec etiam cadaver ſiccatum ſentit, quæ ſibi viventi erant venena. Nec tumet cadaver, ictum à ſerpente. Cadaver namque, ſi non ſenſerit, nec tumefaciendi energiam retinuit. Ignoraverit itaque *Paracelſus*, quod intumeſcere, ſit proprietas Archei vitalis, quodque non niſi occaſionaliter tumor à venenis procedat. Mirabar inſolentem *Paracelſi* hoc ſcribentis audaciam. Nam bufo exſiccatus utut ſex horis maceretur, ſemper tamen tumefactionis incapax. Mora enim macerationis, in celeri morbo, periculi atque jacturæ plenum eſt. Ego itaque maceravi tepida aqua paucula: qui loco dolenti appoſitus, mox dolorem lenivit. Equidem ſi quicquam è nobis, in cadaver bufonis exſpiraret, quod ibidem detineretur materialiter, eadem via quia intrâſſet in bufonem, exſpiraſſet. Ergo tumeſcentia eſt actio vitalis Archei, efficienter & effectivè: veneni autem eſt actio occaſionalis, quæque ideo in Archeum mortui ſiccatique bufonis nulla eſſe poteſt. Archeus itaque cum deſit exſiccato bufoni: non poteſt eſſe cauſa tumeſcentiæ in bufone. Nam venenum ceſſat eſſe venenum, in reſpectu rei mortuæ. Cum venenum dicat relationem ad aliquid vitale. Cognoſco *Paracelſum* nullam habuiſſe actualem praxin *Peſtis*; multa quidem parumque conformia ſcripſiſſe, pollicitus plurima, ex relatu aliorum hauſta credulitate. Hybernus Butlerus, me conſcio, Londini aliquot millia *Peſte* curaverat, hoſtium accuſationibus poſtmodum in arce Vilvordiæ detentus, me adjutore libertatem nactus eſt. Juſſerat enim bufonem magnum, menſe Junio poſt meridiem captum, tibiis ſuſpenderem prope focum, illique ſubtenderem patinam è cera flava. Tandem à triduo ſuſpenſionis, bufo evomuit terram, & aliquot inſectas, ambulantes nimirum muſcas; nitentibus alis ſubviridi calore quaſi deauratis. Mox autem à vomitu, bufo obiit: nec ante triduum evomuit, licet pronus penderet. Dixit autem mihi, quod ſat remedii haberem curandis 40. millibus Peſte correptorum, promiſitque ſe mihi oſtenſurum rei cardinem. Sed repente in exilium proſcriptus abiit. Saltem ego has ſordes vomitu rejectas, itemque exſiccatum bufonis cadaver, ſeparatim in pulverem tundi juſſi, & cum tragacantho trochiſcos formavi; quibus feliciter ſum uſus tam ad præcautionem Peſtis, quam ejuſdem ſanationem. Dein Julio menſe, decreſcente Luna, veteres Bufones cepi, quorum oculi ſcatebant albis vermibus: nigriſque capitibus prominentes, adeo ut uterque oculus totus in vermes transformatus eſſet, fortaſſis 50. numero, in ſingulo oculorum foramine vermes erant densè compacti, quorum capita foris eminebant; & quoties aliquis egredi vel prominere conaretur, ſtatim bufo: appoſita manu, egreſſum vetabat. Hos autem bufones ad vomendum coactos (ut dixi) per ſuſpenſionem, reperi dare excellentiſſimum zenexton. Vermes autem in patinam ceream deciduos, ſimulq; cum eo, quod per vomitum rejecit, in parvulos trochiſcos redegi, addito cadavere bufonis, & cerea patina. Geſtati autem trochiſci ad mammam ſiniſtram, arcebant contagium, & loco infecto alligati, ſtatim virus extrahebant. Erantque trochiſci promtiores, ac validiores, ſi in uſum aliquoties recidiſſent, quam recentiores. Reperi autem amuletum pro Peſte, longe validiſſimum. Nam ſi ſerpens comedat terram, omnibus diebus vitæ ſuæ, quia fuerat peccandi organum. Bufo comedit terram, quam evomit, omnibus diebus vitæ ſuæ. Teſtimonio autem adeptæ Philoſophiæ, gerit Bufo odium in hominem, adeo ut aliquot herbas ſuo tabo inficiat, homini uſuales: idque in

ſpem necis. In eo autem differt à ſerpente, quod viſo homine, terrorem immenſum concipiat naturali dono. Qui terror ab homine, naturalem energiam ſibi acquirit & imprimit, contra imagines territi Archei in homine. Siquidem terror bufonis interimit, & annihilat ideas territi Archei humani, eo quod terror in bufone eſt naturalis, & ideo radicaliter ac per totum illi, etiam mortuo incorporatus: Idea autem terroris in Peſte, eſt tantum accidentalis, & fluxa. Ergo bufo naturâ ſua timidus ab homine, odii ſui imagines auget, viresque intendit, ut ſaltem clanculum, ac Peſtis inſtar noceat. Hanc autem proprietatem ſigillarem odii ſimul & terroris, geſtat in capite, oculis, & loco concupiſcibilis poteſtatis. Caput itaque & oculi, adhuc vivo animali, in vivos ac veros vermes (quales caſeo innaſcuntur, niſi, quod extremum capitis nigricet nonnihil) transmutantur. Tandem namque cum vita, vermium tanta multitudo excidit, quod vivo adhuc animali tota cerebri theca, verminoſa fuiſſe videatur. Terribile ſanè atque ſigillare ſignatum, terribiliſſimo morborum dicatum. *Salutem ex inimicis noſtris, & de manu eorum qui oderunt nos* (remedium nempe.) Siquidem odium in nos, terrorque bufonis, præparant nobis ſanitatis medelam. Eſt namque noſtri odium bufoni ideo vernaculum, ac naturaliter incorporatum: quod totus per totum, odii ideam gerat: perinde ut ſaliva rabidi, per accidens Hydrophobiæ metum. Cæterum quo terror noſtri, odiumq; innatum in bufone, aſcendant altius, fortiusque ſui imagines imprimant, ſuſpenditur bufo eminus prope focum, in adſpectu noſtri. Creſcitque odium & terror ideo, in mortem usque. Quod autem bufo per conceptus ſuos, Ideas generet, mox oſtendam, per ipſius mortem repentinam. Nunc ſaltem dico, quod projecerim bufonem in lacunam, muro cinctam, qui ſequenti mane perierat aquæ innatans turgidus. Habebat autem dorſum, frequenti nigro ſtigmate conſperſum. Quibus ſignaculis conjeci, quod remedium gerat adverſus Peſtem etiam ferociſſimam, quæ nempe poſt celerem mortem ſua edit ſigna. Spemque addit, ſi pro ferociſſima, morteque velociſſima, remedium promittat, multò præſtantius pro quavis ignaviore dederit. Ut autem mecum tyrones agnoſcant, quantum imago odii in hoc arcano operetur, notandum ante omnia, quod Peſtis humana non attingat bruta, ut neq; vice verſa. Eò quod virus nullum operetur citra fermentum humanæ mumiæ ſive ſymboli conſonantiam. Etenim ſive fermentum iſtud fluxerit ex corpore infecto, veſte, charta, auraque peſtilenti: ſive demum è nobis oriatur, clauditurque ſub tartaro cruoris: Saltem utut ſumatur, Peſtis nequit inficere quemquam, abſque communione fermenti. Hæc igitur Icon virulenta odii, & operans imago, hoc denique terroris ſeminale ſimulachrum in bufone, enecat fermentum mumiale; ſine quo ſcilicet venenum Peſtilens conſiſtere, ingredi, ut nec appropriari, nobis poteſt. Hic inquam modus eſt operandi in Zenexto, quo ſcilicet impeditur Peſtilentis auræ communio. Quatenus tartarum cruoris excrementoſum, ac evaporantem, privat fermento mumiali. Atque in vicem ejus adfert fermentum ablativum veneni Peſtilentis, ſive Iconem necantem fermentum Peſtilens. Eo quod quaſi in momento interimat fermentum mumiale, contagii fontem, vel ſaltem fomitem, nimirum ſi jam ſit præſens, impeditque futurum, quo minus invaleſcat: ſicque interimit immediatum inhæſionis ſubjectum, ne coaptetur. Fermentum itaque facile intercidit, ſi inhabilitetur, ne ſuccreſcat ſedes Peſtis. Cum alioquin omne fermentum ſit mera cujusdam odoris tinctura. Neque enim Peſtilens virus atteritur à veneno bufonis, actione primaria deſtructiva aut debellativa: ſed actione ſecundaria, quatenus Idea odii aut terroris, Peſtilens, extinguit fermentum; quo mediante, venenum Peſtis ſubſiſtit, atque pergit inficere. Etenim cum venenum Peſtis, ſit productum imaginis, terroris Archei, in odore fracido, auraque mumiali ſtabulatum: tollitur etiam hoc fermentum copulans, medium appropriativum & immediatum ſubjectum veneni, manetque deinceps duntaxat ſubjectum fracidum, ut ante, ſudore tenus profligabile. Unde conſtat, quod Zenexton ſaltem præcaveat appropriationem primario, ſimulque tollat ſigillum, ſive quidditatem eſſen-

eſſentialem. Ideæ virulentæ terroris. Enimvero Domina de Rommerſwale, Toparcha in Ecchove, nobilis, affinis & proba matrona, mihi in candore retulit, ſe quondam toto promeridie ſpectaſſe duellum araneæ, & bufonis. Hic enim, dum ſe supernè ab aranea deſcendente ictum ſentiret, & capite, confeſtim ſe intumeſcere: confugit ad herbam, quam lambebat: ac celerrimè curatus, detumuit, unde iteratam pugnam aggreſſus, iterato quoque ictus fuit in capite, & ad eandem herbam properavit. Idque dum jam tertiò accidiſſet, Spectatrix, tædio affecta, plantam cultro (excidit erat autem plantago anguſtifolia) dumque eò quarta vice bufo rediret, nec iſtam herbam reperiret, celerrimè totus intumuit, & terrore percuſſus, mox obiit. Non autem ſe contulit, ad plantaginis ejusdem plantas vicinas, ac frequentes (etenim imago conceptus, metus atque triſtitiæ, mortem acceleratam parit, ſpes perit remedii celerrimi, in morbo furioſiſſimo) dum namque ſuam non reperit plantaginem, qui antea ſpe ſtatim convaleſcendi dimicabat: ſtatim metu, atque terroris Idea, deſperans, obiit. Patet enim hinc, hujus beſtiolæ pavor immenſus, magnitudo & violentia Ideæ pavoris, ex celeritate mortis conjicitur. Etenim confeſtim ſanari, intumeſcere, ac ſtatim perire, aperiunt, in hac inſecta fore momentaneum, ac præſentaneum in Peſte remedium, ut & toxico, fore ſuum cuique terroris conceptum, in Ideam formatum. Quippe Idea ejusmodi dualitatem cum vita ſervat, ideoque etiam illa hanc ſubplantat. Neque etiam bufo vivens, magni momenti Zenexton, experienti mihi præbuit. Oportet namque granum emori, ſi ejus fructum exſpectemus: terroremque in bufone augeri convenit noſtri, nam ut noſtra Peſtis non eſt bufoni lethalis, aut contagioſa: ita terror bufonis, terrorem Peſtis Archei noſtri, nequicquam auget. Ac niſi terror deſinat eſſe conceptus aliquis, ſicque redactus in Ideam activam, ut in Archeo non parit toxicum Peſtis: ita neque in bufone, efficit remedium. Ad hoc namque requiritur, nedum ut bufo præ timore toxici, aut deficientis plantaginis, moriatur, occidaturque à proprii conceptus terrifica Idea: verum neceſſe eſt, ut bufo præ noſtri terrore, languendo pereat ſuſpenſus prope focum, &c. Nam tunc terror ille lethalis, noſtro Archeo inferior, & confermentabilis, parit Ideam lethalem bufoni: nobis autem proficuam. Symbolizat nempe cum terrore noſtri Archei, in quantum participant terrores, in imagine terrifica. Sed quia terror bufonis non eſt noſtras; ideo toxicum fabricat contra toxicum peſtilentis terroris, ab Archeo formati, in Ideam virulentam Peſtis. Eſt nempe Zenexton in bufone optimum, à Patre pauperum homini ordinatum. Conſidera quæſo bufonem mecum, qualiter è fracido muco oriatur, inter rimas lapidum, ibidemque circa cibum vivat, adoleſcatque per annos plurimos: è ſaxis nempe confractis, non ratus bufo Pariſiis eruitur, qui forte per ſeculum ibidem detentus fuit. Nec enim edit, antequam reſpiret. Bibitaque ſemel aura, mortis demum ac demunitionis leges ſubit. Vixit etiam ſolo, ſuoque Archeo, antequam reſpiraret. Cætera creata fere omnia, in petra, putreſcunt. Bufo verò, in liquore fracido, nutritur, ac adoleſcit intra petram. Hinc conjicitur etiam, quod ſit animans deſtinatum divinitus, ut Idea ſui terroris, virulenta quidem ſibi, nobis, noſtræque Peſti, ſit toxicum in terrore. Nam ut ex præfatis ſat patet, quod bufo noſtræ contemperationi & adaptioni ſit maximè incongruus, ita terroris Idea in bufone, eſt ipſi terrori peſtifero, in nobis, valde peſtilens. Cum igitur bufo ſit inſecta, hominis aſpectu pavidiſſima, quæ in ſe tamen terrorem ab homine, ſimulque odium in hominem, format in Imaginem, ſive ens activũ reale, & non ſola confuſaq; apprehenſione ſubſiſtens (prout jam ante de Ideis prægnantis, itemq; canis rabidi, &c. nudè eſt demonſtratũ.) Hinc contingit oriri venenum ex bufone, interimens virus terroris peſtilens in homine, unde nimirũ Archeus invaleſcit, nedũ ſentiens, extinctã in ſe Ideam peſtilentẽ: ſed inſuper quia agnoſcit aliquid terrefieri, paveſcere, atque fugere, ſe longè inferi9. Sic namq; in omni bello, atq; duello, è pavore hoſtis conſpicuo, anim9 hoſtilis roboratur. Eſt autẽ bufo tantæ formidinis, ut ſi poſitus directo aſpectu, ante te, ipſum ali-

quandiu intuearis intentis oculis, per horæ quadrantem, nec aufugere queat, moriatur præ terrore. Bufo itaque occiſus, modo *Paracelſico*, absq; terrore mortuus, eſt Zenexton indignus. Reſumto ergo animo, Archeus pavorem abjicit, maximopere ubi natum ſui terroris virus interimi perſentit. Etenim non agit Zenexton, per modum aliorum agentium. Non ſecus atque virus *Peſtis*, eſt prorſus inſolens. Nec agit Zenexton materialiter: ſed actio ejusdem eſt ſpiritualis, ac prorſus ſympathetica. Si quidem ſymbolum activitatis, in quo conſiſtit ratio fundandæ ſympathiæ, eſt in concepto veneno terroris, tam in *Peſte*, quam bufone. Ac prout virus *Peſtis*, anomalum eſt, cum aliis nil habens commune: ita quoque Zenexton, activitate terroris alieni, atque peregrini exorbitans, noſtri terroris imagini *Peſtilenti*, fit manifeſtum toxicum, cum refocillatione, confirmatione, robore ac reſurrectione Archei. Quam ſanè Zenexton activitatem, Scholæ contemplari non potuêre, eò quod contemplari nequiverint iſtud Ariſtotelicum, nedum in Peſte: ſed & in venenis cæteris, eſſe mendoſum. Eſt nimirum actio Zenextonis, à victoria patientis ſuper agens. Memineris namque, quod terror atque odium in bufone, ab agente homine, ſuperante quidem, at nullatenus operante, impreſſa actuata proprio bufonis conceptu, & in gradum deducta, fiant agentia: quæ in præfata Idea, ſunt tanquam fugitiva animantia, ideoque terrefactum hominis Archeum reſtaurant, ac terroris virulenti imaginem enecant. Equidem in monomachiis ſpiritualibus, prorſus, atque longè ſecus certatur, quam per appropriata agentia corporalia eſt ſolitum. Quod alibi demonſtravi, removendo activitates contrarietatum à proprietatibus naturæ. Zenexton ideò eſt de natura magnetica, agens ſcilicet duntaxat in objectum proprium, dum intra limites ſphæræ, ſuæ activitatis, occurrit. Dubium videri poſſet aliquibus, cur Imago odii, in bufone, ſit remedium: Imago autem odii in rabido ſit toxicum. Ratio eſt in adjuncta terroris Idea, in bufone, quæ inferioritatem veneni parit. Nam unum ſuperat aliud, in animoſitate conceptuum; Ideoque & imaginum. Rabidus enim canis, audax, temerarius, ejusq; ſigillata imago, obedientiam ſuam injicit. Nec enim rabidus, in quantum timet: ſed timet aquas, quia rabidus. Prout nec timet aquas, quatenus odit animalia, bufo autem eſt animans noſtri timidiſſimum, utque ex odio ſibi innato in nos, eſt ſibi malè conſcius (ſic diſponente divina clementia:) Ita imagines illorum conceptuum penetrantes ſe mutuo, & comite, conferunt notam maximæ puſillanimitatis, intinctæ veneno odii. Hinc nempe necatur imago terroris peſtilentis, ab imagine lethalis odii, & Archeus noſter ab Imagine puſillanimis terroris, tanquam in ſpeculo, per applicationem Zenexton intuetur; ac ſuperioritatem, quam ante amiſerat, propemodum reaſſumit. Ideoque Idea terroris, in bufone, odit, ſimulque imago odii terret bufonem, unde venenum noſtro terrori ſuperinducit. Utroque ſcilicet medio, imaginem terroris peſtilentis, in Archeo perimit. Eſt nimirum in ſpiritualibus primitiva autophilautia. Cum originalis omnis monomachia ſenſitivorum, nonniſi ex præmeditatis conceptibus profluat: Uniuscujusque autem conceptus Idea formetur in phantaſia, ac entitatem induat ad aliquid deinceps agendum. Etenim ut imagines motuum faciendorum, deſinunt in motus: ſic & ſenſuum imagines deferentur primum intro, ad ulteriores conſiliorum deliberationes: moxque ibidem degenerant, in imagines apprehenſionum, paſſionum, vel perturbationum: atque inde feruntur ad aliquid agendum in corpore, vel extra ſe, labunturque ac gliſcunt juxta directiones atque inclinationes paſſionum. Hactenus nimirum ejusmodi imagines determinant ſpiritus vitales vel ipſas partes operativas viſcerum, juxta impreſſionem ſibi propriam. Quod clariſſimè enoteſcit in veneno rabidi. Qui, ſi nos formidaret, ut timet aquas, nos non impeteret, nec ejus morſus nobis venenoſus eſſet. Aranea namque, ſcorpio &c. ſunt animalcula iracunda, quæque ſi nos feriant, ſui veneni iram in nos deponunt: vel potius, iræ venenum. Ancilla quædam ſubinde veſcebatur araneis, nedum verſicoloribus vineæ: ſed & nigris illis, è ſpecubus, & locis uliginoſis, & inde vivebat ſoſpes.

ſpes. Quapropter conſideravi, araneam animal timidum, dum manu apprehenditur; nec ideo venenum parere, prout aliàs, dum iratum nos pungit. Hinc nimirum apprehenſus timidusque ſcorpio, medetur inflicto à ſe vulneri. Duo igitur in buſone occurrunt in ſummo gradu. Odii nimirum imago, virulenta ſui qualitate, exringuit, retunditq; fermentum appropriativum, nec Archeus induat combibatque partam terroris Ideam: Terroris autem imago in buſone, perterritum Archeum noſtrum revocat, additque animoſitatem, ut à fugiente fugans reddatur. Sunt, præter Zenexton, quædam attractiva. Quale eſt naſturtium aquaticum, cum ſucco foliorum raphani majoris. Itemque ceraſorum halicacabi, & ficuum ana. Quæ contuſa apponuntur, & aperitur cutis circulariter. Item Napellus, uva inverſa, Aconitum, prius aceto cocta, tum cum ficu contuſa, loco appoſita, attrahunt potenter, & cutim aperiunt. Cujusmodi plures claſſes ſunt.

Hippocrates redivivus.

HOmo quidam, cuſtodi angelo eudæmoni familiaris, oravit, ut à Deo impetraret remedium, per quod Hippocrates Græcorum Peſtem popularem curavit. Sperans miſeris Chriſtianis non denegatum iri, quod Gentilibus olim conceſſit Omnipotens. Dixit eudæmon: Hippocrates uſus eſt ſulfure, ſale & pice. Quod reſponſum poſt ſe relinquit obſcuritates priores. Hinc factum, quod homo ille poſtmodum dixerit, his temporibus, ſat dictum eſſe. Quare poſt anxiam indagationem, tandem mecum reſolvi. Quod ſulfur Hippocratis ætate, phlogiſton vocatum. Quo etymo, mox deinde Dioſcorides, optimum deſignari dixit, à ſua proprietate, quod ſcilicet integrum igni abſumeretur. Sed quia Hippocrates, quorumcunque morborum occultum virus, nuncupabat divinum in morbis, quodque per ſulfur, virus peſtilens (quod eſt venenorum, morborumque contagioſorum, ſummum atque anteſignanum) ſanaret, cœpit ideo vocare ſulfur τὸ θεῖον. Adeò ut hinc, in hodiernum usque diem, ſulfur non aliter ſcribatur, aut nominetur, quam nomine Divini. Eò quod medeatur Peſti, quæ uti à Diis tantum immitti credita ſit, ſic & divinum auxilium in ſe continere putetur antiquitus. Etenim cuncta univerſim corpora, etiam alexiteriorum, aerque ipſus, ſubjacent fracedini, & veneno Peſtis: ſuntque idcirco materia idonea occaſionalis ad Peſtem. Equidem Authores tædioſa diſputatione ſeſe verberant, an ſal ſit capax veneni peſtilentis? An epiſtola filo lineo clauſa, ſit contagionis particeps, non autem quæ ſtringitur filo metallico? Indolui ridiculum Italorum apologum, & rixandi ſtudium. Siquidem charta non eſt minus capax contagii, quam linum, undè fit. Argentum quoque, aurum, terſiſſimumque vitrum, atque ipſa antidotus, alienum virus peſtilens combibere poſſunt. Solum autem ſulfur, inter creata corpora reſiſtit fracedini, & Peſtis contagio. Quia ſolum ſulfur, inſtar ignis, omnem fracedinem, tam in doliis, quam locis ipſis arcet, deletque cujusvis attactus, & odoris veſtigia. Sulfur enim ſic quoque tollit omnem propemodum pellis ſcabiem; quia contagii inimicum. Quocirca neque mirum, ſi Peſtis, in pellem derivata ab interno initio, per ſulfur quoque extrahatur. Etenim cum in Univerſo, nil promtius ignem concipiat ſulfure, quia merus velut ignis eſt; non mirum, quod ſulfur demonſtret proprietates ignis, quæ ſunt omnia comburere, nec contagio infici. Equidem vidi in cataracta Gandavenſi, integram legionem. Neapolitanam Peſte periiſſe: erat autem ibidem cohors Germanorum, quæ pulvere pyrio ſua tinxerat induſia, ut lotrices, ſimulque pediculos excuſarent. Horum ſi qui perirent, id præ dyſenteria, non autem Peſte. Itaque Hippocrates τὸ θεῖον ἄπυρον (id ſonat ſulfur ſive divinum ignem non expertum) quod vivum nuncupatur in officinis, ſola fuſione, à ſuperflua terra ſequeſtrabat. Eſt autem flavum, quod ſemel accenſum, ardet porrò in finem usque, nec pellem in ſuperficie contrahit, ut neque fæcem notatu dignam poſt ſe reliquit: ſed totum avolat, ſemel accenſum, idcirco φλογιστὸν nominatum. Nondum enim ætate Hippocratis, modus enotuerat, ex pyrite, & marcaſtris,

extrahendi ſulfuris. Quapropter ſulfur Italicum præſtat noſtrate, Leodii nato. Nam pyrites, arſenicale aliquid exſpirat coquendo, quippe arſenicum ideo vulgo fumus metallorum dicitur. Juſſit itaque Hippocrates primum, domos Peſte infectas ſulfure ſuffiri. Enimvero ſulfur dum uritur, ſeparanturque ejus heterogenea, dat nigram fuliginem, eructatque aquoſum, & acidum ſalem: qui in liquorem cogitur, diciturque ſtagma, ſive oleum ſulfuris. Denique ex accenſo ſulfure, exhalat pars ſulfuris homogenea, aſſurgens quidem propter calorem: ſed nondum accenſa, ideoque cum fumo evolat, priuſquam flamma corripiatur. Sic nempe è lignis, olea nondum accenſa adſcendunt cum fuligine, & parietibus camini, fuliginem adhuc combuſtibilem affigunt. Sulfur autem ſic, cum fumo unà evolans, ut eſt in indole ſui priſtina: ita nec hoc loco alicujus valoris. At ſulfuris combuſti, cum omne ſemen per flammam deſtruatur, eo ipſo in Gas, ſive ſpiritum ſilveſtrem tranſmutatur. Quod ob proprietates ſui concreti, eſt Peſti antidotus. Nam cum pharmacum debeat morbo adæquatè reſpondere, nequeunt aqua, ſal, fuligo, aut evolans flos ſulfuris, verum Peſtis eſſe remedium: ſed duntaxat Gas iſtud ſubtile, ac penè incorporeum, noſtro Archeo proinde confeſtim commiſcibile. Proinde Gas iſtud hyſtericas olfactu recreat; non autem oleum, non tinctura, lac, aut flores ſulfuris. Quo pacto autem Gas iſtud ſulfuris, ab ejus aporrhœa diſtinctum agnoſcas, lychnium ſulfuratum accende in lagena vitrea: videbis confeſtim, totam albo impleri fumo, ac tandem flammam à fumo ſuffocari. Dein ſerva lagenam ſubere optimè obturatam; & videbis ad vaſis parietes, affixum ſulphur, & in ſuperficie aquæ, ſi qua in fundo ſit. Quod ſi vero poſt aliquot dies, lychnium idem accenſum collo lagenæ impoſueris, è veſtigio flamma extinguitur, propter Gas ſulfuris condenſabile. Non ſecus atque odor fracidus dolii, ſuffocat flammam lychnii ſulfurati. Hippocrates autem, omne vinum, quod in Peſte dabat, ſuffiebat hoc modo. Poculum ſtricti colli lychnio ardentis ſulfuris ſuffiebat, vinum ad tertiam partem affundebat, ac poculum arctè concluſum agitabat, dudum conquaſſando ſurſum atque deorſum. Donec vinum, omne Gas ſulfuris in ſe combibiſſet. Nondũ enim Periapta, Amuletaq; enoturant. Myracopa autem ſupplebat, ungendo corpus vino Græco, cui tenuiſſimum pollinem ſulfuris incoxerat. Sudantibus vero, eundem pollinem exſiccatum Sole, adſpergebat, & frictionibus juſſit applicari. Peſtis autem, cum nunquam careat febri, cernerentque Græci remedia Hippocratis, cœperunt primo Peſtem, dein omnem febrim, πῦρ ſive Ignem vocare. Non quidem ob febrium inſignem, atque neceſſarium calorem cauſticum, (licet ſic placuerit Galeno) Siquidem initium, frigus, rigores horroreſque, tam Pyr vocarunt, quam ardentem cauſum. Hippocrates enim ſulfur in cote lævigabat cum aqua & rurſus exſiccatum, ſervabat ad uſus. Dabat autem cum vino ſalito, & calente, grana ſulfuris 24. ut ſudores proliceret. Salem autem olla vitriata primum decrepitabat, mox dein aucto igne liquabat. Nam alias ſal ſordes in ſe continet, quæ primo crepitu evolant, dehiſcente, ac ſubſiliente ſale. Hi ſpiritus fraceſcunt facile, ac ſalẽ, contagionis metui ſubſternunt. Sunt namq; ſali admodum peregrini. Qui licet dudum ante ſalis fuſionem fugerint, inſtituit tam ſalis liquationem, ut per ignem abſumatur, quicquid exotici in ſale contineretur. Enimvero cernebat mox à Peſtis invaſione, conſternatum appetitum, dein & impuritates in ſtomacho ſuccreſcere fracidas, ac nidoroſas: unde cephalalgia, vomitus, nauſea, delirium, ſopor, &c. orirentur quæ ſanationem Peſtis impedirent. Sumſit itaque carnium communem balſamum ſalis: qui fracidum virus, atque putredines everteret abſtergendo, cum virium conſervatione: dabatque vinum ſalſum fervidum, non autem tepidum, ut nauſeas compeſceret, & ſudores potenter cieret: addebatque ſulfur, ut ſuo velut odore Peſtem interimeret. Quia ſal abſtergit, à putredine conſervat, & ſulfur, venenum cohibet. Hunc autem ſudorem, præſcribebat triduo ad minimum, ſæpe tamen in hebdomadam dilatabat. Quotidie autem ſudabant bis; & vicè ſingula, per diei ſextantem, ſi poterant. Primis diebus plus, ac deinceps conſequen-

ſequenter minus. Inter ſudandum enim, tollebat omnem potum: peracto autem ſudoris termino, hordei cremore cibabat, & pro potu vinum Græcum picatum, cui inerant pauca grana ſalis præfati, & ſulfuris. Folia autem Aſari, aceto macerata, calida ſuperponebat buboni, plantis pedum, atque manuum, quæ poſt horas 12. ſingulas ſepeliri juſſit. Quoniam immenſum ſætent. Factum eſt deinceps, quod Græcia uvas conſperſerit muria maris aliquoties, priuſquam ad torcular deferrentur. Suaſit nempe id Hippocrates, ut una ſic inſectæ ab uvis pellerentur. Hinc vina Græca, etiamnum ſalſa hodie, neſcita uſus hujuſmodi ratione. Ad grandes bubones, & ſtigmata, applicabat lintea calida, generoſo vino intincta, cui ſulfur, ut dixit, incoxerat. Præterea ſibi reſervabat arcanum, cujus obtuitu, ſibi divinos honores acquiſivit. Erat autem caro viperina, vel colubrina, quas mundabat. Abſciſſis nempe caudæ extremo, & capite, pellem excoriabat, inteſtina cum felle abjiciens: ſolum Cor & Jecur reſervabat: omnem vero cruorem, cum vena per ſpinam decurrente, extraxit. Carnem verò non bullivit more, quo Theriacæ inditur; ſed eandem, cum oſſibus, & præfatis viſceribus exactè contuſit, & tepido furno exſiccavit, donec pulverari poſſent: quem pulverem deſpumato, coctoque ſatis melle, inſpergebat, dum ſciret carnes, coquendo, virtutem, tam in Jure, quàm vaporibus, deponere. Huic autem electuario aroma patrium addebat, ad palliandum ſecretum: ideoque nec ab Angelo patefactum. Myſterium autem, ſanatio continet. Quod ſicut mors per ſerpentem irrepſit: ipſa quoque per ſerpentis mortem vindicari debuerit. Adam enim gnarus proprietatum omnium beſtiarum, non ignoravit quoque, quod ſerpens callidior eſſet cæteris animantibus, quodque in ſerpente balſamus præfatus lateret, remedium mortis. Quare ſpiritus tenebrarum, protoplaſtis imponere non potuit tutius, quam ſub pelle ſerpentis. Forte namque ſperarunt mortem à Deo minitatam, auxilio ſerpentis ſe evaſuros. Uſus quoque eſt Hippocrates vino picato. Quocirca conſideratione dignum, quod Hiſpania raro Peſte affligatur. Non quod deſint peccata aut ſordes, ubi nullæ propemodum latrinæ ſunt. Regio inquam caloribus æſtuans, Africæ æmula, atque contermina eſt. Nec etiam quia magnates, potum nive refrigerant. Quia ſaltem rurales, atque cives, Peſte ſua peccata piarent. Sed Ægyptus utitur aquis, & fructibus, unde in carne fracedo. Hiſpania vero utitur vino, & quidem picato: quia cum plerumque doliis careant, vina coriis picatis conſervant. Italia habet vaſa lignea; ideo nec pice utitur, coacta, frequentiuſque Peſte corripitur. Pix enim, anthracibus appoſita, ſolamini eſt, citoque aperiuntur. Pix namque, eſcharæ nigredinem æmulatur. Inter arbores notas, ſola Picea, Tæda fit, & præ pinguedine ſtatim moritur, ſi trunco parum terræ adjicitur. Deus namque liberalis eſt ſuis remediis: idque ſuæ Bonitati eſt vernaculum. Mors enim, arbori ſuperveveniens, mortem homini, facto, per arborē mortali remedio, deſtinari viſa eſt. Odor picis, ſuffumigio plurimis provinciis Peſte contaminatis, familiaris. Sic namque non unicum Hippocrati remedium contra Peſtem, Petus aſſerit: & ab Athenienſibus velut deaſtro tutelari, litatum. Cum ergo Græci cernerent Hippocratem uti remedio, ſibi duntaxat cognito, cui ideo vitam, ſanationem, & totam tribuebant præſervationem: ſenſim deſperantes, magis magiſque uſus ſalis atque ſulfuris, in oblivionem abiit, præſertim ſi aliquot anni à Peſte liberi, intercurrerent. Ac deinde quiſque Medentum cœpit varia ſeligere, ſperans ſuum, Hippocratis eſſe antidotum. Unde poſtmodum ſeges remediorum abſque numero collecta eſt, vacuis plerumque ariſtis. Tandem ex tenui olfactu viperinæ laudis ſurrexit Theriaces compoſitio, partim confuſione ſimplicium gravata, partimque inter præparandum diſſipatis odoribus, & in juſculis, abjecere meliores proprietates viperæ. Hodie magni fit antidotus Orvietani pro Peſte: quia is primus auſus fuit publico foro, deglutire ignotum ſibi quodlibet toxicum. Quod hodie Germani præſtant ſolo uſu colubri. *Parum* enim diſtinguunt Peſtem, à toxicis cæteris, parumque adnotarunt, invito Orvietani electuario, Peſtem nihilominus ſæviiſſe nuper per totam Longobardiam. Omiſſo

namque, quod radicitus Peſtis à cæteris venenis differat. Quercetanus, hujusque farinæ ſcriptores, in cacoalexiteriis; ac tyrociniis plurima (audacter, an temulenter, judicent alii ex ſuppoſitis Peſtis radicibus) dictant remedia: quorum unumquodque, non quidem ex ſcientia: ſed ex ſola putatione, concinnatum eſt, eorumque author commiſeratione, ſi non ſupplicio, dignus eſt. Ranzovius namque, de ſanitate tuenda, ad filium Saxonicam antidotum deſcribit, per me tentaram aliquoties: at fruſtra ſemper. Quia virus ſpirituali terroris imagine conſiſtens, nil habet in præfata antidoto, quod radicitus eandem ſuperet imaginem. Ideoque præ inſcitia cauſarum Peſtis, excogitavit quilibet multa, pluraque adhuc inconcinne connexuit, contra virus peregrine intrans. Univerſa nimirum confuſa, citra methodum, experientiam, rationem, & cauſarum notitiam. Nilque omnino contra Peſtem, ſtultâ terroris imagine, atque perſuaſione timiditatis ortam, excogitatum, deinceps ab ævo Hippocratis, quisque Medentum cœpit pro lubitu varia ſeligere, & connectere multa, ac multo plura, ſperans ſuum eſſe Hippocratis inventum. Interim numerus compoſitionum excrevit, ſenſimque incertitudo veritatem priſtinam ſupplantavit. Et quanquam antidotus, operans circa effectus producti veneni in corpore, magni pendenda ſit; dum tamen non operetur in Archei terrores, imaginemque inde productam: Profectò, nec opem Peſtilenti contagio adferre poteſt. Vel ſi cum iis quis reſurgat à Peſte, id non niſi inſido fit auxilio. Nam in Peſte, ipſe Archeus terrore atque mœrore propemodum faſcinatus eſt, ac pernicioſam imaginem in ſe cudit, quæ vera eſt Peſtis: à qua nec ſponte reſurgit, niſi vi naturæ ſingulari, ac gratia divina. Porrò, ut Tractatu ſingulari demonſtravi alibi, primos conceptuum impetus non ſtare in libera voluntatis diſpoſitione; ſed fabricari in Hypochondriis; ita exin deductis argumentis, apprime ſpectavi, terroris imaginem, Peſtemque videlicet ipsam formari circa ſtomachi ac Splenis ditionem. Id enim ſerio, longoque otio deprehendi, ac plurimis hiſtoriis obſervatione accurate confirmavi, quarum unam aut alteram retuliſſe, non erit ertra ſcopum. Adoleſcens quidam, cernens ſororculam ſtigmate nigro adſperſam, & extinctam, terrore perculſus, itatim ſarcinam circa os ſtomachi ſenſit, continuæ ſuſpirationis monitricem. Utebatur quotidie Theriaca, adjuncta Myrrha, & peraſitidis radice, edebat ac bibebat uſque in hilaritatem. Tandem 12. die ab obitu ſororis, febris, ac ſopor, ipſum apprehendit, & triduo inde obiit. Nobilis virgo couſimilem ſarcinam, atque terroris auxietatem paſſa, tandem dejecta appetentia, ſuſpiriis, compreſſionibuſque ſtomachi, inſomnes noctes, ac palpitante corde transegit, febris illam lenta atque continua apprehendit, cum lucta timoris & ſpei indeſinente. Fruſtraneæ erant enim, quotquot ſecum deliberationes animoſitatis, ac reſignationis liberæ, faceret. Spretis etiam cibis, vino tandem forti locus ſuperfuit. Idque eriam mox faſtidivit. Nec etiam tantopere mortem expavit, quantum futura deliria. Ridebat interim ſtultas anxietates ſive luctæ vanitates, ſuæque ſtultitiæ piguit ipſam. Medentes autem miſerant ſua ad illam Alexiteria. Sub quibus crevit animi duellum, non ſecus ac demorſis à rabido ſua Hydrophobia. Ac tandem lethali mœſtitia terroris peſtiferi, jam plane deſpondebat animo. Quippe quæ à tribus hebdomadibus, ſomnum nullum admiſera, tſub agonia perpetua, vitæ deſperatione, & plena tamen luctæ ſuæ ſtultæ recognitione ſecum anxiebatur: Adhibitisque opiatis, pejus ſe habuit. Tandem inter metum, ac optatum mortis, remedio Hippocratis, 6. horarum ſpatio plane convaluit. Interim fateor atque moneo, proteſtando, quod condum Hippocratici remedii manifeſtaverim ſatis aperte, ut ſolis artis filiis, veriſque Medicis ſit ſat patulum: ſoliſque pigris Medentibus lucro emancipatis, & invidis veritatis oſoribus, tectum futurum. Narravi autem 1. Hiſtorias præfatas, ut eluceſcant incipientes Peſtes, nondum veneno peſtilenti imbutas, nondumque ſufficienti imagine terroris comitatas. 2. Utque exin conſtet virtus remedii Hippocratici. 3. Quod impetus primi, confuſionis, terroris, atque imaginationis circa os ſtomachi, in Hipochondrio contingant. In liene nimirum, cujus emunctorium eſt prope os ſtomachi, adeoque ſcopus illius ſagittarii.

Nam

Nam in juvene ſano, quem Peſtis ſeptem horarum abripuerat, inſtituta anatomia, reperi eſcharam oblongam jam conſtitutam, ut prius vomitus motricem, ac dein ſyncopum continuarum authricem: ita & mortis repentinæ occaſionem dediſſe, prout in aliis, 16. horarum ſpatio, triplicem in ſtomacho eſcharam notavi patratam. 4. Quod animalis verſutiæ herus, cum caduceo ſomni, ſoporis, atque vigiliarum ibidem diverſorium elegerit. 5. Quodque omnis amentiæ atque delirii ſedes, ſit ibidem. Idque longâ demonſtratione alibi fundavi ex profeſſo. 6. Purgationes item, ut & myrrhatas antidotos peſtilentiales, non ſat tutas, aut confidentia dignas eſſe. 7. Quodque omnis ratio, deliberatio, animoſitas, reſignatio, conſolatio, argumentatio, omniſque verſutia humana, in contrarium, non niſi Æthyopem lavent in Peſte, prout & in Hydrophobia. 8. Quod opera præſervativorum ſit ignava, quoties & quamdiu perſtat ſigillum imaginis, à terrore fabricatæ. 9. Quod ejuſmodi imago continuos de ſe luctus excitet, phantaſiamque ipſam conculcet, nec minus ad ſe captivam trahat, quàm rabidi morſus nolentem hydrophobum parit, aut Tarantulæ ictus, delirium tripudiatorium. 10. Quod laxa ſit ſolius ſudoris conſolatio, in ejuſmodi terroribus. 11. Quod non devicta timoris Idea in viſcere, nec exulata fæce, cui iſta imago inſedit, irritum eſt, quicquid magiſtrales, aut officinarum compoſitiones, moliantur. Hydrophobi namque, licet ſubinde per intervalla disertè loquantur, præſentiant, prædicentque advenam inſaniam, non poſſunt tamen non adigi in inſaniam ſuæ imaginis. 12. Quod pernicioſa ſit natatio, & quicquid ſudorem cohibet. 13. Ptiſanæ, pultes, ſyrupos, atque Julapia, laxa ue frivola eſſe remedia tanto malo. 14. A Peſte notha perveniri tandem ad legitimam: ſæpius tamen ægros deficere ſub incipiente, antequam ſua edat ſigna, Quæ tamen mox ab obitu, proditoria emergunt. 15. Quod odores grati, ſuffitus aromatum, plumarum, aut calceamentorum, nullum peſti adferant præſidium, aut ſubſidium. Per exemplum enim, ſi fracidum cadum vini, aromatum, vel quovis alio odore, præterquam ſulfuris, imbuas: manet fracidum, novumque vinum, quod infuderis, mox contaminet, ut prius. Quare aromata, à ſemel terrefacto Archeo terrorem, terroriſque Ideam virulentam, nequaquam auferunt. Quia materiam veneni non tollunt, multo minus illud enecant, vel terrorem ab Archeo amovent: ut nec ſedem reficiunt, vel partem affectam ſolantur. Etenim Paracelſus, ad civitatem Stertzingam ſibi beneficam, commendat præ cæteris quibuſvis remediis, ſub lingua ſenſim liquatam myrrham: ac junioribus in præſervationem, pro 24. horarum ſpatio promittit audacter. Quam attamen doctrinam expertus ſum mendacem. Vidi namque adoleſcentes, myrrhæ uſu multo, Peſte interfectos. Myrrha quidem, etſi cadavera, balſami loco præſervet à putredine: procul tamen diſtat Peſtis à putredine. Non ſecus ac candentis ferri eſchara, à putrefacto cruore diſcrepat. Et licet jam demortuum ſubſequatur putredo, terroris tamen virulenta imago propriè non putrefacit: ſicut propriiſſimè Archeum vitalem occidit, ac in virus ſecum transmutat. Jubet enim myrrham ore detineri: Quaſi Peſtis neſciret intrare, niſi oretenus. Longè ergo conſultius, os clauſiſſe ſilentio. Equidem Peſtis horrebit myrrham, nec per nares intrare audebit, ſi myrrha ore detenta, liqueſcat. An odor forte myrrhæ impediet, quo minus imago venenoſa, non ſit venenoſa? ſit nocua? An enim myrrha in ore, repellet Peſtem ex Archeo? Eadem ratio æquè frivola ac inſulſa eſt, pro Theriaca, aceto &c. odoratis. Tandem ſciant mortales, in medendo, nil æquè damnoſum, ac credulitas, data abſque pignore, & veritate. Profecto accuſationes ægrorum, quandoque tonitruent contra negligentiam, falſitates, impoſturas, temeritates, falſaſque Medentum merces, quibus vita ſpoliati fuere. Ego autem ex libris, Paracelſum virum deprehendi, temerarium promittendo, inexpertum in Peſte, inconſtantem in remediis, Ignarum in cauſis, ut & ingratum, erga beneficam Stertzingam. Parcant mihi ejus cultores, quod in re tanti momenti, pro veritate candidè loqui cogar, ne quis ſe ſuis fidat in Peſte auxiliis.

Imago terroris ventilata.

HActenus inauditum virus Peſtis produxi. Scilicet animam, ejuſque vitalem Archeum pollere imaginatione ſibi vernacula. Imaginationis autem præfatæ poteſtatem eſſe, formare Ideas: non quidem quæ amplius ſint nudum ens rationis, ſive non-ens: ſed veram prorſus imaginis ſubſiſtentis entitatem actualiter habeant. Quæ nimirum imaginatio, cum ſit opus carnis, brutis etiam nobiſcum commune; hinc nempe fabricatur in externo homine, à quo nil niſi hoc aliquid, longè à ſpirituali conceptu diverſum, progreditur. Ad quam autem entitatem ſubſiſtentem, conſequendum, ipſe Archeus veſtit ſuum conceptum (qui mera & abſtracta adhuc eſt mentalis Idea) ſui involucro, ſive particula auræ ſuæ adeo, ut quod in ſe concepit abſtracto imaginationis conceptu, idipſum Archeus mox veſtiat, induatque vitali aura. Sic ut deinceps ſit ſubſiſtens ens, imago ſcilicet ab imaginatione fabricata. Porrò ut conceptuum, ac paſſionum variæ ſunt difformitates, juxta Prothei illius libertatem: ita haud dubie ſunt & iſtiuſmodi imaginum multiplices varietates, procul ab invicem ſegregatæ. Etenim ſic lætitia, atque triſtitia, è diametro ab invicem recedunt, harumque Ideæ, ſpititibus vitalibus indutæ, ſculptæ, ac uſæ, diametraliter in nobis diſſimiles operationes edunt. Suntque ideo imagines terroris plurimum virulentæ, atque potentes ad contaminandum, ſymbolizantem ſecum ſpiritum vitalem, tam in corde, ac arteriis, quàm in ipſamet ſolidorum œconomia habitantem. Quam ſcilicet imaginem, ejuſque efficaciam potentiſſimam, jam ante, ac pluries alibi, manifeſtavi, quantum potui. Dixi etiam, ac demonſtravi, eandem imaginem eſſe Peſtis eſſentialem, formalem, atque immediatam quidditatem. Quippe quod non infrequenter ex ſolo terrore, à Peſte Peſtis ſit febricata, licet non præexſiſteret cauſa materialis, unde hauriri poſſet. Tractavi deinceps obiter de præſervatione ac ſanatione Peſtis per Zenexton, & remedia olim temporibus Hippocratis uſitata. Attamen nondum pro præſenti ſeculo ſat dictum in ordine ad ſanandum. Siquidem plurimæ occurrunt difficultates, nondum ſat elucidatæ. Inprimis imago terroris unica eſt quidem ſua in ſpecie, ac proinde difficulter poteſt intelligi, quod Peſtis ex unica uniformique Idea terriculamenti, quiret tam diverſa, tam diſtinctis nedum emunctoriis: ſed per totum corpus tam diſtinctas partes æqualiter, pro ſuo lubitu affligere. 2. Deinde, quod eadem terroris imago quiret ſolo nutu ſuo tam diverſa à ſe invicem producta, cudere. Qualia ſunt Anthraces, Bubones, eſcharæ. veſiculæ, puſtulæ, tumores, vibices, &c. 3. Quod unica terroris Idea, nedum partes externas, ſed & ſtomachum invaderet, & obſideret, itemque caput, &c. 4. Quod unitas illius Ideæ, nunc acutiſſimum morbum, alias lentum ſenſimque nictantem, alibi ſenſim ſponte fatiſcentem produceret: cum ejuſmodi effectus potius veneni diverſitatem, quàm identitatem accuſare videantur. 5. Quod Archeus humanus, terroris venenoſa Idea pavidus, ac velut profugus, vires, atque animum haberet, eſcharam in pelle producendi inſtar ferri candentis. Imò & ſtomachum, ſive viſcus principale, eſchara perforet. 6. Quod inquam delirium, ſive vigiliæ, non ex eodem cum ſopore initio pullulare videantur. At omnem hujuſmodi anxietatem unica facile reſponſio delet. Nimirum omnis primus conceptus, primique conceptuum impetus, contingunt infra ſeptum transverſum, qui ideò negantur ſubeſſe rationi, aut eſſe in noſtra poteſtate. Quapropter Hypochondriacas paſſiones ibidem vigere, omnis jam ætas conceſſit. Deinde Peſtem, immediate à peſtilenti terrore frequenter introductam, nemo ambigit. Qui terror imaginatione illius loci ut fabricatur: ita & cuditur terroris imago, unde ſibi Imaginatio etymon deſumſit. Non eſt autem ejuſmodi imago deſes, aut citra operandi facultatem: cum plurimi morbi à perturbationibus nudis incepiſſe nemo neſciat. Denique terror, nedum eſt animæ humanæ, ac ſolius rationis pavor: ſed & Archeus ipſe terretur, iraſciturque naturali quodam fervore, ac paſſionum illecebris. Porrò terror cudit quidem imaginem Peſtis effectricem, confuſio-

fuſionis atque horroris genitricem: ſed venenum, imago iſta non aſſumit, ab indiſtincta confuſione terroris, terrore confuſo, metuque aut fuga deſertoris Archei: ſed ſicut omnis ſerpens, caniſque rabidus, venenum parit per conceptum iræ furibundæ: ita quoque Archei terror non ſufficit ad productionem peſtilentis imaginis: niſi furor Archei, imaginem virulentam pepererit, quæ ſimul penetret, & nubatur imagini terroris. Hinc nempe fit, quod Peſtis plerumque circa ſtomachum naſcatur, ſeſeque manifeſtet per nauſeas, vomitum, inappetentiam, dolorem capitis, febrim, ſopores, ac tandem deliria. Siquidem hanc ſuppellectilem verſari circa ſtomachum, alibi de febribus, ac Tractatu Duumviratus, ſatis amplè demonſtravi. Eſchara enim non fit in mortuo: ſed tantum in vivis, adeoque à vita, & Archeo ipſo (prout de ſenſationibus alibi) qui excandeſcens parit furoris imaginem, quæ nata eſt ſe ipſam, totumque ſpiritum Archei, ipſumque influum ſpiritum ſanguinis arterialis, commutare in corrodens alcali. Vitalis enim ſpiritus, qui primo ortu materialiter in digeſtione ſtomachi acidus fuit, ac digeſtionibus ſubſequentibus ſalſus fit, atque volatilis; formaliter degenerat, fitque ſal corroſivum, atque alcali volatile, efficiens cauſa corroſionis, & eſcharæ. Nam ad transmutationis tam peregrinæ, & exoticæ (à peregrina ſcilicet & exotica imagine productæ) rabiem, quicquid eſt vitale, in ipſamet ſolida partium ſubſtantia, id totum excandeſcente principio vitali irato, ac ſucceſo, accenditur, varioſque morbos [qui in pruno, igne Perſico, gangræna, eryſipelate, &c. obvii veniunt) parit. Patet ergo, ab eodem terrefacti, & in rabiem ſucceſi Archei, initio, contingere nunc in ſtomacho, nunc pelle, glandulis, emunctoriis, tum etiam ſubinde in ipſamet ſolida ſimiliarium, aut viſcerum œconomia ſuſcitari peſtem diverſimodè; unde lethales ſphaceli, eſcharæ, atque combuſtiones, contingunt, pro diverſitate partium, ad quas Archeus furibundus, ac terrore plenus, diverterit. Quod autem terrefactus, profugus Archeus, rediensque ac ſemifurens tam hoſtilis fiat partibus clientibus, quibus ſolus præſidet, non aliunde petenda eſt confirmatio; quam quod ſpina infixa, quæ axungia leporina, tuto abſque incommoditatibus expellitur, quatenus furorem Archei lenit iſtud remedium: quæ ſpnia alioquin ingentem furoris tragœdiam ſuſcitat. Parit nempe Archeus, ſuis clientibus venenum, ſuo furore, quod alioqui ſimplex vulnuſculum lubens ignoraret, puta, quam diſſimile eſt vulnus phlebotomi, & ictus apis. Itemque ictus phlebotomi, mundi, quantum diſtat à punctura immundi phlebotomi. Non mirum ergo, quod ſedes, qua primum imago concepti terroris, & combinatæ imaginis furoris penetratio, contigerint, hoſtiliter agitetur, furibundè exuratur: ſæpe tamen ab inſito vitæ ſpiritu, transmittuntur atque fugantur venenati turbines, ad habitum exteriorem; ad loca inquam, quorſum latex propria ſponte ſubter valetudinem gliſcit, ſive ad habitum externum corporis dimittantur. Ideoque quicquid in Peſte agendum eſt, id feſtinanter curandum eſt. Etenim quandoque imago Peſtis tantum veſtitur ſpiritu influo: tum facile ſudorifera ſubveniunt. Sed ubi ſolidis inhærens, innatuſque Archeus immaginem ſui terroris & furoris concipit, niſi ſtatim alimento ſuo ſpermatico reſignet, ac deponat conceptam imaginem (tartarum cruoris iſtud corruptum alimentum vocavi) tumoremque prodat, periculum eſt, ne in ipſam ſolidorum mox ſubſtantiam transmigret: quod inexcuſabile mortis detrimentum continet. Ideoque ne tenax intus hoſpitium, Peſtis ſibi ſumat, procurandum, ut imago non dudum intus fluctuet peſtilens: ſed tota ſupellex, foras per ſudorem proliciatur, & excidat. Carlina enim Imperatori olim ab Angelo oſtenſa dicitur, pro Peſte exercitus [fortè ideo carduus dicitur angelicus] quod primus ortus imaginis peſtilentis, circa ſtomachum ſopores, nauſeas, febrim, vomitum, & cephalalgias ſuſcitet; Ixia verò ſomnum arceat, multoque magis ſopores contra naturam. Ideoque extractum Carlinæ recentis, non fore infœcundum recenti Peſti ſperant.

INDEX
RERUM MEMORABILIUM
QUÆ IN TRACTATIBUS.
De Lithiaſi, Febribus, Humoribus & Peſte reperiuntur,

Primus Numerus Paginam, ſecundus Paragraphum notat, & Littera C. Columnam.

A

ABDOMEN turbatur in Calculoſis & quare 38. 16
Abbatiſſa Calculo oppreſſa, ex præſcripto Medicorum diuretica horrebat 33. 14
Abſtracto modo intelligere, quid ſit 29. 3
Ablata cauſa tollitur effectus 193. 25
Abſurditates Scholarum de intemperiebus corrigendis. 158. 9
Abſceſſus quomodo fiant 239. c. 1
Deſperati contingunt ſæpe naturæ ductu. 153. 12
Abuſus Medicinæ maximus 205. c. 1
Achates fit ex aqua non pure diaphana, concurrente metallico colore 4. 9
Actiones corporales ſequens 24. 11
Actio ſpiritus acidi rodentis 16. 7
Acidum adveniens liquori nutritio, illum diſſlationi ineptum reddit, ſicque ſynoviam producit 15. 15
Accidentia in febribus accuſant ſtomachum ejuſque vicina 148. 13
Acida non tranſeunt ad venas ſine noxa 47. 17
Acidularum vires 651
bib. modus 656
Aciditas vaporalis pervadit nos ſine Febri 103. 20
Acidus cremor Stomachi, in ſalſum ſubter Fellis Dominum convertitur 14. 12
Acidum coagulat & reſolvit caſeum 14. 8
Acidum ſtomachi Alcali lixiviale ſaturat 16. 25
Acidum vulnerum cohibetur ab Alcali vulnerarii 17. 27
Academici Medici notantur quoad arcana ab Authore tradita 54. 1
Acredo ex Alcali quomodo fiat inter digeſtionem 34. 18
Acus pungit, non vulnerat 84. 95
Adamas dat pulverem flavum 4. 9
fricando paleas ad ſe allicit 263. c. 2
Adoleſcentibus annis quare profundius dormitur, quam ſubſequentibus 238. c. 2
Adultis non accreſcunt membra primæ conſtitutionis 62. 2
Ægri ſub convenienti evacuatione melius habent ſecundum Hiprocraten 120. 5
Æthiops habet atrum cruorem & nullus melancholicus 163. 46
Ærugo quomodo fiat? 14. 10

inepte

ineptè dicitur Tartarus à parac ibid.
Aer novus per machinas ad fodinas inflatur, ne montani pereant 203. c. 1
anatomiſatur 243. c. 2. 244. c. 1
poris refertus ibid.
quando ſanus 258. c. 1
Affecta in morbis pars an per deſtillationem urinæ diagnoſci poſſit 16. 20
Ægrotantium mutatio unde 213. c. 1
Æternum venite aut ite aliquando pronunciabitur ad ſuſpenſos 252. c. 1
Agonia ſuis Ideis pares imagines parit 91. 37
Agens eſt anima 84. 96. 85. 108
calefactivum omne quomodo agit 97. 21
Albumen proprio glutine concreſcit 14. 7
Alkali cum arena, vel lapide, &c. tranſit in Vitrum 14. 8
ſpiritum ſalium ac ſulphurum acidum reddit terreum ib. 10
petræ deſtructivum 15. 14
lixiviale ſub digeſtione fit acre 34. 18
Alkalia intro aſſumta ſaturantur acidis 16. 25.
hinc non dantur in urinis ibid.
quia ſalis urinæ naturam inducunt in ſecunda digeſtione 17. 27
quomodo fiant per ignem ib. 27
concretis non inſunt ib.
Alkaliſati ſpiritus ſunt diuretici, ac vulnerarii, quin eorum acidum cohibent 17. 27
pro ſaxifragio inutilia ib. 26
in ſe combibunt acida 16. 25. 34. 17
quædam ſopiunt dolores 91. 137
quædam dolores creant ibid.
Alkaheſt eſt Paracelſi arcanum 54. 2
eſt difficilis præparationis 50. 23. 66. 27
Sanat lepram 66. 27
tædioſiſſimæ præparationis ib.
cuncta viſibilia penetrat usque ad ſeminale ens ib.
agit abſque depauperatione ſui ib.
eſt ſimilis Mercurio 25. 14
& fit ex Mercurio 17. 17
quomodo agit 140. 11
Alcis ungula rigorem Duumviratus compeſcit in Epilepticis 75. 54. c. 1.
Alienatio diſtributiva ſtomachi quid 196. 8
Alexipharmaca Magiſtralia ex 100. ingredientibus 257. c. 2.
Algebræ ſuppoſitiones Natura non admittit 215. c. 2
Alimentum degenerans in Synoviam ſextæ digeſtionis in ſtomacho quandoque degenerat ex animi affectibus 231. c. 1
ultima digeſtio quomodo degenerat 133. 5
Allium & ſpiritus vini ſopiunt dolores, etiam torturæ 65. 22. & 82. 86
non tamen apoplexiam ib.
Alhandal & Diagrydium binæ compoſitorum columnæ 115. 2. & 3
Aloes quomodo fiat 13. 6
ſola inter purgantia eſt lota innoxia 115. 6. & 165. 54
caſtrata 115. 6
Alkermes examinatur 126. 13
Altolizoim quid 49. 22
Altiſſimus Medicum & Medicinam è terra creavit 203. c. 2
Alumen quomodo fit 144. 20. 25. 13.
ejus præparatio ibid.
Alvus laxa ægrotat, piger laborat 124. 14
Alvi excrementa in ictero ſunt cinerei coloris, quia deeſt ſcoria 195. 5
Amara in Scholis calent notabiliter 83. 87
Ambroſius Paræus fœtum petrificatum excidit. 4. 12
Ambuſtionis actus in vivis fit efficienter ab ipſa vita, occaſionaliter ab igne 84. 100. & 101
Amens carebat 17. dies potu & cibo 39. 21
Amentes quare frequenter peſte pereunt. 259. c. 1
Amentia unde 69. 38. c. 2. 70. c. 1
quid ſit 80. 84
genus 122. 21
eam faciunt quædam ſimplicia 74. 54
omnis ex Hypochondrio 191. 13
Amygdalinum lenit ortam contracturam in colica 90. 132
humectat 43. 8
Ammoniacum quomodo fiat 13. 6
Amuleta præſervativa 259. c. 1
Ancilla veſcebatur araneis, ſine incommodo 268. c. 2
Andrea Veſalio teſte, nunquam Galenus vidit Anatomiam humanam 73. 50
Anginæ muccida ſaliva unde 8. 5
Anima eſt Simulacrum DEI 67. 32

humanis conceptibus impervia ibid.
differt à ſpiritu impetum faciente ibid. 31
& vita ſunt diſtincta, tanquam abſtractum & concretum ib. 32
ſenſitiva eſt pediſſequa mentis immortalis. ib. 33
us ſedes 68. 35
ſola lætari, triſtari, dolere poteſt 69. 36
concipit res ſenſibiles & quomodo ibid. 37. 38
ſibi concitat amorem, iram, &c. per applicationem 70. ib.
format in Archeo ſuo characteres ib.
ejus mandatum inſtantaneum eſt 81. 75.
ſolo radio luminis defertur, perinde ut objecta viſus percipiuntur ib.
ſenſitiva immediate ſentit objectum doloris 84. 95
ſuſcitat diſpoſitionem, explicat, & perficit pharmaca. 85. 104
confunditur à Scholis cum calore ib.
ſuſceptas vires ſibi applicat, & quare ibid. 106
primum dolet, tandem aſſueſcit 91. 137
in ſanguine. 108. 5
ſenſitiva in Archæo receptrix 148. 12
ſemel credens ceſſat, donec de novo objectum illi refricetur 238. c. 2
Animal putridum non eſt Animal 107. 1
Plantaſticum explicatur in Peſte 234. c. 2
abſque vita eſt cadaver 66. 28
Animalis ſpiritus ab ipſa vita illuſtratur 66. 28
ſemina non ſunt fœcunda, niſi cum perturbatione libidinis 233. c. 2. 234. c. 1
Animi paſſio digeſtionem ſternit 249. c. 2
Animans omne, ante prævaricationem erat homini ſubjectum 241. c. 1
Animantia quomodo ab initio creationis ab Aqua ortum ſuum habeant 3. 5
Annus ab Hyeme incipit per ver & æſtatem in autumnum 128. 4
Annulus contra Hæmorrhoidum dolores 102. 39
Anodynum apoplecticum fit per errorem ſextæ digeſtionis. 78. 64.
Anodyna ſimplica ex opio. &c. 79. 72
Varia, quæ dementant, & ſenſum tollunt. 82. 83
in Duumviratu cerebrum præcipitant, extra Duumviratum gangrænam & ſtuporem faciunt ibid.
non ſunt frigida, licet ſtupefaciant 83. 87
Antidotus non reſtaurat ſemel infectum à peſte, ſed tantum præſervat, mitigat ac celerem veneni expulſione edit 247. c. 1
leve venenum admixtum habet 257. c. 1
Antimonium & Mercurius ſi vomitiva, &c. venenum. 142. 6
laudatur, ſi recte præparetur, ut & Mercurius ib.
Antipathia & ſympathia in inanimatis docent ſeminalia principia etiam ab imaginatione quanquam analogice dependere 3. 4
Antrax, Bubo, Eſchara ſunt effectus à Peſte 230. c. 2
Anxietatis conqueruntur icterici in Stomachi orificio 195. 4
Appetitus rerum inſolitarum ſolvit frequenter lentam Febrim 159. 7
quid deſignat ibid.
Apicula pungit ac vulnerat 84. 95
Apocalypſis S. Johannis citatur de Peſte 212. c. 2
Apoplexia 122. 18
ejus ſenſatio 143. 7
Scholarum 71. 41. & 42
Paracelſi ib. 43
Privativa quando 72. 46
non eſt obſtipatio quarti ſinus cerebri 73. 49
recens curatur vomitivis ib. 51
incipit in præcordiis, & in cerebro non niſi per Deuteropathiam ib.
cauſam inquirit author 74. 54
ab Hypochondrio ibid.
poſitiva ac morboſa quæ 76. & 77. 59
præauguratur ex colli brevitate & quare 78. 64
Anodynum generatur occaſionaliter 79. 69
à quo confeſtim excitatur, & quare. ib. & 70.
Anodyni nativitatem præcedunt ſigna prænuncia. ib. & 71

præ-

prænuncia ſigna vertigo, nauſea ſtupor ib. 71
locus eſt in Archeo præcordiorum ibid.
quare non cedit à Medicis à ſeplaſia factis ibid. 71
ejus anodynum mitius, quam epilepticum ibid.
ſi acrimoniam acquiri ulcera parat ib.
virus ponticum eſt, & atrophiam minatur ib.
inſtantanea fit quandoque ex mineralium ſuffitu ib. 73
latet in Archeo actualiter 81. 76
eſt morbus hæreditarius ib.
graſſatur per integras familias ibid.
& Paralyſis varietates unde ib. 78
non eſt morbus privativus 82. 80
generatur occaſionaliter ex virulento præludio anodyno, in præcordiis concepto ib. 81
topicæ generationes ubi fiunt ib. 82
ejus anodynum fit per ſextæ digeſtionis errorem 78. 64
ejus venenum cauſat atrophiam 79. 71
Aporrhæa cupri 57. 16. ſeq.
Apoſtemata à vitio diſtributivo 196. 9
varia ſuſcitat alimentum degeneratum ſupra hepar 134. 15
ſtabiles dolores habent ex indignatione Archæi 115. 87
Apozemata Scirrhos vix ſanant 40. 23
(ex) Aqua omnia Mineralia oriri docuit primus Paracelſus 2. 3
(ex) Aqua omnia mixta oriri docuit primus Author 2. 4
Aqua ſtagnans in ſui fundo ex fracido odore Conchylia incruſta 6. 18
non Inſectas innatantes ib.
ſaxatilis Cancrorum productio 6. 18
Aquæ petroſo odore prægnantes cur inſalubres ac lethales. 6. 19
quomodo corrigantur 7. 19
Aquæ quare & quomodo ſuperatabat ſpiritus Domini in creatione mundi 3. 5
quomodo replet terræ vacuitatem fructibus Mineralium, Vegetabilium ac Animantium ib. & 6
Continet deſiderium imprægnandi ſemina, 4. 6
quia per aquam ſui beneplaciti Ideam diſpoſuit Deus ibid.
ſeminalia deſideria quare non fructificant more Plantarum ib. 6
quomodo autem ſuas proles producant ibid.
ſuſcipiendo eatenus fermentum à monte ſiliceo 4. 7
ſemina hæc non ſunt analoga, ſed vera ib.
pellucida, quæ continet cunctarum gemmarum cryſtalli ſemen 4. 8
concurrens colori metalli cujuſdam, fit gemma ib.
ſin autem aqua non pure pellucida, fit opacus, Jaſpis, &c. 4. 9
migrat in petram petroſo odore fermenti ib. 10
mutatur in ranas & cruorem 6. 16
ardens ex deſtillatione urinæ 13. 2
Aqua coagulatur frigoris formidine in glaciem 13. 6
quod fit in cæteris etiam miſtis tanquam aquæ fructibus ib.
vi ſeminis petrificatur ib.
poſt ebullitionem turbida eſt ac confuſa 39. 20
intumeſcunt utraque Lunæ ſtatione 74. 54
Regis ſpirat ponticum odorem, qui cordis palpitationem generat 79. 71
quare liquida ſit, ignorant Scholæ 84. 98
ſtillans è veſicatoriis eſt cruor transmutatus 123. 4
ſanguini permixta eſt, nec ſeparatè fluctuat niſi per corruptionem ib. 5
in cruore non eſt, ſed fit ſalſa ib.
ſimplex in oculo quare dolet, ſalſa vero, quæ oculo propria, non item 124. 8
herbarum deſtillatæ ſunt earum ſudores 125. & 126. 1
potus 137. 9
cruori ſupetnatantem flavam, bilem Scholæ vocant 159. 13
Pluviæ non continent tot liquores, quot ſunt creſcentiæ terræ 163. 39
in ſanguine eſt quaſi currus reſpectu hominis inſidentis ib. 46

Nili

Nili nitroſa 218. c. 2
Aranea animal timidum 269. c. 1
venenum non parit, ſi digitis apprehendatur ib.
iracunda feriens venenum communicat 268. c. 2
Araneam edit ancilla quædam abſque noxia 268. c. 2
Arbor è fructibus æſtimanda 162. 33
Arcanum corallinum 140. 10
Arcana febrium varia 154. 13
occulte præparantur: de quo lege totum paragr.
Archei aura in inanimatis ab Idea ſeminali, non ſecus ac ſi vita pollerent, veſtitur in productione ſui corporis 3. 5
Archeus morborum author 1. 1
eſt inviſibilis rerum Archeus ideo, quia regitur à mundo intelligibili 4. 6
in ſaxeam indolem diſponitur ex potu fontium petroſorum 6. 19
hujus præſervatio 7. 19
quomodo adducitur in morbis ad aliena opera 30. 5
quid ſit ib.
ejus reſpectu omnia rotunda, nihilque aut infrenum, aut ſuperum in corporibus 34. 19
quando in vena cava male afficitur 37. 10
ad eluendum hoſtem accerſit laticem 38. 16
omnia impura ad cutem propellit 76. 59
fugit ſentiens occaſionale venenum 79. 69
ſicque ideam cadaveroſam concipit ib.
per intervalla ſibi quietem imperat, ut poſtea reſumtis viribus hoſtem excutiat 128. 6
movet vitam, ut hoſtem excutiat 129. 10
iratus proprio timoſi accenditur ib. 16
quare æſtuat ib.
febrium in fine olidum ſudorem fundit ib.
quare ſuſcipit iram indignationis 138. 5
in prægnante metuente ſigillum rei in fœtum deportat ib.
ſi imaginem inductam habet, inutilis fit ad regendum corpus ib.
quare excandeſcit ib.
ſuas patitur perturbationes 148. 11
animæ ſenſitivæ diverſorium 148. 12
lege totum paragr. ad 14
luxuriat propria libertatis inſolentia 152. 12.
ſe componit ad tranquillitatem ſuperata febri 153. 10
ex ſui indole habet animales perturbationes, paſſiones, &c. 229. c. 2
per ſuas alteritates Ideam morboſam producit ib.
eſt velut hominis lucida imago, & patitur cum corpore, & non contra 235. c. 2. ſeq.
quicquid deſerit moritur & non reviviſcit 231. c. 2
ens ſeminale peſtis perturbatione terroris recipit 238. c. 1
expeditus perturbationibus vivit ſecurus 241. c. 1
primum vivens & ultimum moriens. 245. c. 1
rerum intus agendarum ſolus eſt rector. ibid.
olfacit facilè, quæ intus ſunt ib.
terrefactus ac fugitivus, corpus non ſe poteſt tueri poſtea 257. c. 1
Arenularum cauſa non eſt calor in lumbis, ſed hic ab illa 9. 8
fiunt ex urina, quod probant matulæ, in quibus arenulæ demum fiunt, non autem factæ minguntur, quod etiam in ſanis non calculoſis accidit ib.
Arena cum alcali tranſit in vitrum 14. 8
Arefactio in corpore vivo nunquam poteſt producere Duelech 9. 7
Argentum in Chryſulca diſſolutum ſoſpes perſtat 126. 10
Argentum vivum an principium conſtitutivum rerum aqueæ earundem materiæ ſimilis 15. 17
nondum ſat cognitum ib.
Argumenta Scholarum de humoribus 159. 13
Aridura partium à vitio diſtributivo 196. 9
Ariolator vel cruoris inſpector 169. 52
Ariſtotelis ſententia de calculi generatione 2. 2
negat internum calculi efficiens 7. 2
ſcientia 50. 23
Armentorum calcei ac ſoleæ ſunt de materia cornea 5. 13

Aro-

Aroma Philoſophorum 46. 14
Aromatum præſtantiſſima ſunt peſtis ſuſceptiva 257. c. 2
non præſervativa ib.
Aroph Paracelſi præſervat à lithiaſi 59. 23
Arſenicum biberat ancilla, quod ipſi ſtomachum perforavit 246. c. 1
Artem in charitate fundatam, [ut Medicinam] transſumere in lucrum, indecens 208. c. 1
Arteria ſub dolore indureſcit & relaxatur ſudore 90. 133
nullum ſuccum ſibi è ſtomacho trahunt 12. 11
trahunt ſpiritum inebriantem ib.
Artifex qui vitrum, teſtas, &c. per ignem coquit, nunquam elementa copulari poteſt 186. 18
Artiſta ab aquæ fortis odore patitur cordis palpitationem 130. 20
Aſcarides ex indigeſtis è ſtomacho dimiſſis cibis 125. 16
[de] Aſini Apulei umbra diſputabant quidem Medentes in præſcriptione cujuſdam remedii 33. 14
Aſparagus putrefacit urinam 34. 17
Aſa quomodo fiat 13. 6
Abſterſivi ſunt ſpiritus volatiles alkaliſati, & vulnerariorum 17. 27
Aſthma ſiccum membranam pulmonis contrahit 90. 131
quomodo ſanatur 139. 9
loca in quibus Aſthma familiare 31. 7
Scholarum ridicula cauſa 200. 36
Aſtris dominabitur ſapiens 215. c. 2
Aſtrologi multa fingunt, quæ norunt eſſe falſa 215. c. 2
Hieroſolymitani Aſtri Bethleemici operationem ignorarunt 253. c. 1
Aſtrologus quidam ſe ſuſpendit 72. 46
Aſtrologia prædictoria examinatur 255. c. 1. & 2
Aſtrorum æmulam lucem cur habent Metalla 3. 5
Attaxia materiæ quid 28. 30
Athletarum plethora 111. 27
Atrabilis Scholarum quid 193. 24
Atrophia ex apoplectico Veneno 79. 71
Attractivorum claſſes in curanda peſte 269. c. 1
Aves lotio & rene carent, non felle 160. 24
Aves petrificati 4. 12
Avicenna de confidentia ægri in Medicum 207. c. 2
Aura vitalis hoſpitium vitæ 147. 5
morborum faber Hippocr. 147. 9
Aurium ſordes amaræ, non autem bilis 184. 10
Aurum ex quatuor Elementis veterum doctrina 2. 2
ejus oleum 24. 8
deſtructionis duæ regulæ ib.
filus cur frangitur 28. 31
Horizontale 54. 1
quod fit ex Mercurio 54. 3
Authoris libertas 30. 4
hominis gratiam non cupit ib.
non medetur ſpe lucri 4?. 3
non curat utrum dormiverit æger nec ne in oblatione ciborum ac medicamentorum 123. 7
Author inſenſilitatis eſt glaciale venenum anodynum 65. 26
Authores morborum, vita, Archeus, fermenta 1. 1
Auxilia medentum 125. 1
Auxiliator non debet addere debilitates 111. 32
Axioma de introductione formæ in materiam diſpoſitam falſum 5. 15
Chymicum 56. 10

B.

Baſiliſci & Cataplebæ virus emittitur per imaginationem viſus dirigentem 248. c. 2
Baſilius Valentinus de Tartaro 23. 4
Baccæ nigræ hederæ ſtomacho ſunt gratæ ac diaphoreticæ 259. c. 1
Balſamus innatus urinam à putredine ſervat 27. 26
Baſchirdorum Horda quomodo intra Ruſſiam & Tartariam petrefacta 6. 18
Betulæ liquor laudatur in calculo 60. 25
Bezoar & ejus præparatio 144. 14

Bilis generatio examinatur 105. 8
educta olet cadaver, non ſtercus 117. 19
retorrida non eſt in corpore vivente 168. 71
atra quomodo differt à flava 168. 75
flava calida quomodo fit frigida 119. 73
ubi generatur 160. 21
utrum ſit humor igneus 176. 18
ex ignea recoquitur terreus humor ac atrabilis 182. 4
quomodo per cruorem citra contagium ad cerebrum defertur 191. 14
non eſt humor & de noſtris conſtitutivis 199. 34
Blas & lumen quid 158. 4
Bolus per ſpiritum urinæ degenerat in nitrum 14. 14
ſolvitur in urinæ ſpiritu 36. 4
ex urinæ terra volatili factus, apud ignem liqueſcit, nec in arenas majores excoquitur in noſtro corpore 39. 20
Borax quomodo fiat 13. 6
Bos non ictero ſed malleo perit 197. 22
Boulimus à fermenti acidi non debita inſpiratione è Splene in ſtomachum fit 193. 23
Brutis innaſcuntur lapilli, ſed non ex cauſis Duelech 59. 24
Bubo effectus peſtis, ac productum, non vero materia primitiva 230. c. 2
Bubones venereos à ſordida meretrice 222. c. 1
cauſa ſub axillis, &c. 232. c. 1
Bufo, licet innaſcatur ſaxis cur non petreſcat? 5. 14
recepit ſuum archeum à petris ibid.
an quia reſiſtit ſemini petroſo, medeatur calculo? 6. 16
Bufo peſti applicata non tumeſcit 264. c. 2. & 265. c. 1
ſtatim dolorem lenit ac juvamen dat 264. c. 2
fit zenexton 265. c. 2

C.

CAcochymia optat purgationem 108. 7
Cacoëtes ulcus 139. 9
Caco-alexiteria etſi venena eſſent, non poſſent arcere terrorem peſtis 257. c. 1
Cadavera petrificata in cryptis prope Pergamum 5. 12
quomodo id fiat 6. 16
tanquam petræ minerales nihil habent commune cum calculo 6. 17
cadaveris defuncti extinctis viribus dens vivum dentem marceſcit attactu. 234. c. 1. 2
abit in vermes, & hi ſexualiter iterum generant 247. c. 2
ſenſim extinctum plus nobis friget, quam cadaver podagrici, aut acuta febri mortui 249. c. 1
Cadaverum unum non eſt in ſe frigidius altero ibid.
Cadaver qui tangit fit impurus 251. c. 2
humanum ſuſpenſum ſuo odore peſtem generat ibid.
deberet ſepeliri, non in horrorem aliorum oſtentari in patibulo ib. & 252. c. 1
eſt ſimilis fimo equino, qui non fraceſcit quamdiu calet 251. c. 2
Caduci morbi loca 31. 7
venenum cum adſtrictione inebriativum 65. 26
[in] Caduco anima ſenſitiva inſenſitiva 69. 38
Caducus animæ poteſtates diſſipat 80. 74
Calcarius lapis propter ſal acidum vitro ineptus 14. 8
unde differt à cinere ibid.
quomodo vitrificationi aptus ibid.
Calcei armentorum ſunt de materia cornea 5. 13
Calculi materia Scholarum, pituita 7. 2
efficiens calor ibid.
Vulcanum gerimus nobiſcum 25. 14
impugnatur 8. 6
in belluis alia ſurgunt radice 25. 15. 59. 24
& ſunt nobis medicamina ibid.
quare naſcuntur 35. 21
tinctura & varietas veſicalis ac renalis unde 272
tincti friabiliores pallidis & quare ibid.
Calculus renum calorem parit 9. 8
veſicæ comitatur ſtranguria ibid.
acrimonia urinæ, dolor ardens, quia ab aciditate, non à calore 9. 9

nec

nec ſentiuntur in veſica, ſed præputio ibid.
in ictericis quieſcit 38.16
fit materialiter ex urina ſine calore 9.10
quia micta etiam in non calculoſis ac ſanis poſt aliquod tempus in matula etiam in frigore adhærent 9.10
ſora vero antea diutius in corpore nil arenarum exhibuit 10.13
quando & quomodo generatur? 15.16.&c.
renum frequentior veſicæ 26.22
renum quare fulvus ibid. & 27.23.
veſicæ quare albicans ib.
quare durior 26.24.
cum febri in Viro nobili 33.14
inſolitus 39.23
non duros in aliis corporis partibus congelata vocat Paracelſus 40.23
Fellis. ibid.
ejecto quare ceſſat dolor 38.14
ex cryſtallo trito & ignito non ſanatur 48.17
Calculus monſtrum domi natum 1.2
(cum) Calculo fœtus in utero Matris petrefactus nihil habet commune 6.17
Calculi cauſæ Materia ac efficiens 7.1
Calculus in veſica mucoſam pituitam parit. 7.45
fit in inſtanti 21
quæ effectus, non cauſa ejus 8.4
probatur ib. 5
Calculi generationem per tartari commentum primum ſe introduxiſſe vult Paracelſus, ſed male 11.14
Calculi natura anxie ab Authore inquiritur 10.12
Calculus vel arena eſt citrinior renum, quam veſicæ. 37.10
Calculi exſectio falsè inſtituitur in contractura veſicæ 9.132
Calculi curatio in Scholis latuit 10.11
ejus remedium diſſolutivum quomodo inutile? 14.13
Calculoſis male interdicitur uſus ſalis 15.18
quia præſervativus ibid
Calida putredini reſiſtunt 102.35
Calor in digito eſt à ſpina infixa 9.8
(Per) Calorem ac frigus natura noſtra non operatur transmutationes ſeminales 11
quomodo igitur iis idem opus habeat. ib.
Calor efficiens cauſa calculi ſecundum Gal. 7.
refellitur 8.6
Calor quivis mucum exſiccans, non calculum, ſed friabilem tophum produceret ib. 7
Calor in corpore vivo tantus exſiccans in veſica non datur 9.7. & 15.14
cum etiam frigore in matulis fiant etiam ſanorum cruſtæ ibid.
(ad) Calorem tamen foto lotio non affiguntur ibid.
Calor lumborum eſt occaſione calculi, non cauſa occaſionalis in renum calculo. 9.8
non idem in veſicæ ibid.
Calor in hac major requirerentur ob ejus calculi duritiem ib. 9
objectio ſolvitur ibid.
Calorem thermarum & calcis ignorant Scholæ 100.16
Calor non eſt febris conſtitutivum ſed conſequens 136.7
nativus ex lumine, via, motu & blas alterante 158.4
non eſt eſſentia Febrium 150.3
Calx viva caſeum areſactum liqueſacit 14.8
Calx in mediis aquis petreſcit 14.9
non tamen ut Duelech ibid.
calcinans hinc calor in noſtro corpore non eſt ibid.
Calx cum pulvere & mucilagine fit marmor 13.7
duo continet ſalia alcali ac acidum. ibid.
diſſoluta coagulat contigua ib.
Camphora in aqua forti ſoluta non mutatur 24.8
Cancri quare in ſaxatilibus locis reperiuntur 6.18
Cancrorum lapis abſterſivam reddit urinam 33.17
lapidum mira congelatio 53.32
Cancer morbus à Scholis incurabilis 64.20
eſt acutiſſimi doloris & continuæ exeſionis ibid.

Candelæ flamma comparatur animæ ſenſitivæ. 68. 35
Canis quomodo fit rabioſus 147. 9
edit flavum ſtercus infantum, lactis ſaporem habens 196. 11
ante rabiem invidiæ alit conceptus, mœſtus ambulat &c. 240. c. 2
ab impreſſo veſtigio herum novit ibid.
è nativis primo-genitus rabidum ſuperat. ibid.
olfactu nos excellit 245. c. 1
fracedinem heri in via ſentiunt ibid.
dum cadaver vorat, non ſentit frigus 249. c. 1
non edit carnem niſi infumatam, mortis munia amiſſa 252. c. 2
non edit lardum ad pedes heri confrictum. 256. c. 1
an exinde herus peſtiferus diagnoſci potuit. ibid.
comedens caſeum ſub axillis geſtatum deſeruit herum ſuum 263. c. 2
rabidi idea toxicum 268. c. 2
ludens ſi dente icerit, vulnus citò medicabile 239. c. 2
irato dente vulnus particeps veneni ibid.
rabidus amentiam communicat ibid.
rabiem ſua morte luit 31. c. 1
Cantharides acuunt urinam corroſivo veneno 33. 17
Caput accretionis fons, quod Gibboſi confirmant 75. 55
Caput vibrat peſtis, quæ per odorem intrat. 252. c. 2
Carbonum Gas ſtomachum ſubvertit. &c. 246. c. 2
Carcinomata quomodo curantur 139. 9
(pro) Carcinomate uberum atram bilem accuſant Scholæ 200. 36
Cardanus de Peregrino calculum ſanante 46. 15
Cardinalis Princeps infans tertiana decubuit 123. 2
Carnes ſale madentes penetrat fumus 6. 17
non bene ſervatæ facilè nobis putredinem inurunt 242. c. 1
& Piſces ſæpe morborum tabem continent ibid.
Caro & oſſa ex una ſimilari materia fabricantur. 16. 24
viva amburitur facillimè. 84. 100
excoriatur ab oleo bulliente 84. 101
mortua tardius crematur ibid.
ejus liquor in vivis per indignationem animæ ſenſitivæ celerrimè in acre liquamen convertitur. ibid.
Antequam corrumpatur, aceſcit 69
Caro toſta à cruda non ſolet diſtingui ſpecie 187. 21
Carni & ſanguini ineſt imaginatio amoris, timoris, &c. 234. c. 1
Carlina olim ab Angelo Imperatori oſtenſa pro remedio contra peſtem 275. c. 2
cur dicatur carduus angelicus ibid.
Caſeus innato glutine coagulatur 14. 7
acido moderato coagulatus liqueſcit ab eminentiori 114. 8
Caſtrenſes febres vix calent 132. 7
Catalepſis ab ore ſtomachi 131. 29
eam faciunt quædam ſimplicia 74. 54
Catalogus incurabilium eſt ignorantia 4. 1
Cathetera novum inventum 53. 34
Catochus ab ore ſtomachi 131. 29
Catarrhi relegantur 2. 1
Catulæ incorruptæ nondumque laſcivæ ex fatuato amore verſus catellum mammæ tuberant 238. c. 2
luxurians ſi lambat manum pueri, eam veſicat 239. c. 2
Cauſa occaſionalis 149. 16
Febrium 132. 1
vera rigoris 128. 7
Cauſæ violentæ quare dolent 84. 98
Cauſarum cognitio unde diſcenda 12. 1
Cauſis neceſſariis poſitis, ſequitur effectus. 8. 6
Cauſidicus quare non honoretur ut Medicus. 29. 3
Cauteria inutilia 33. 12
in Febribus exſiccant, nec ſolitum pus edunt. 108. 4
Cautela in adminiſtrandis diureticis 33. 16

Cepha-

Cephalgia ex arteriali degenerato alimento. 122. 18
Ceram non penetrat aqua fortis, nec diſſolvit. 147. 17. c. 2.
Cerebrum duabus regitur membranis, ſenſus acutiſſimi 80. 75
in delirio ſagittatur 134. 13
Cereviſia ex aqua ſemine petroſa corrigitur Dauci ſemine 7. 19
tenuis, vino nupta, pani cocto admiſceatur pro febricitanti 136. 6
non deponit melancholiam 163. 45
novella ſtranguriam cauſat 26. 20
Cholagogon Scholarum non ſanat morbos bilioſos 116. 18
Chelis continua viſcerum 68. 35
Chyli acidum tranſmutatur in ſalſum volatile 14. 13
per fermentum ſtomachi acidum perficitur, non tamen æque volatilis 16. 29
unde ſalia in urinis fixa ib.
Chylus ubi induit cruoris colorem. 39. 2
in canis ſtomacho ex oſſibus commeſtis 16. 24
ſimilaris è cibis fit in ſtomacho 158. 9
non ſegregatur in quatuor humores ib.
totus quomodo fit Scholarum pituita 161. 26
fit in urina nubecula 192. 22
Chymicus incidit in cordis palpitationes 79. 76
& ſanatur laudano 78. 71
Chymia vilipenditur ſarcaſmis. 11. 4. 1
laus 12. 9. 1
Chirotheca Imperatoris petrificata 4. 12
quomodo id factum 6. 18
Chiromantia monſtrat lineas Apoplexiam minantes 81. 76
Cholera mutat ſanguinem in liquorem pungentem 162. 38
Chryſulca diſſolvens metallum non facit æquabiliter volatile 16. 23
Cibus & potus aceſcunt in ſtomacho ibid.
non tamen æque volatiliter, quia per modum recipientis ibid.
inordinatus excitat ideas paroxyſmales. 151. 7
Cicurata remedia officinarum 115. 2
Citri ſuccus Duelech in vitro minuit 47. 17
aciditas calore dulceſcit ibid.
Claves ſapientiæ detinent Scholæ. 46. 14
Clyſter repudiatur 124. 8
belluinum remedium ibid.
nunquam aſcendit ad Ileon. 124. 9
purgans reſolvit cruorem in meſenterio ibid.
laſcivis hominibus familiaris. 124. 14
ex furfuribus & malua minus nocivum 124
Coagulans acutum ſuum compar eadem opera non diſſolvit 13. 5
Coagulo admirando ſpiritus Vini à ſpiritu urinæ concreſcit 14 9
Coaguli determinatio in corporibus non niſi à ſeminibus ibid.
Coagulatio rerum varia. 13. 5
Coctio non expectanda in morbis 118. 24
Coctio urinæ eſt ejus promotio 37. 10
in febribus eſt tenacis materiæ inciſio 134. 19
Colchotar vi medica dives 58. 20
Colica in Calculo à contractura 38. 15
ejus dolor eſt ex acido 91. 137
earum humor acidus 161. 30
Colocyntis larvatur Alhandal 115. 2
Colores non deſignant fictos humores, ſed imitantur vitæ mediæ proprietates 164. 49
dejecti excrementi ſunt effectus Pharmaci putati 164. 53
Coma ab ore ſtomachi promanat 131. 29
Comes & monialis ſpaſmo moriuntur 45. 11
Comitialis poſt 24. annos 122. 18
Complexiones elementales veterum 146. 4
Conchylia quomodo incruſtantur 6. 16
non ſexuali conjugio propagantur, ſed per fracedinem ibid.
Conglaciatus à frigore ad Hypocauſtum non defertur 110. 22
Contagium in Peſte dum vadit, in ſpiritum vix per horas 4. vivitur 129. 22
Continens cauſa quid ſit 135. 1
Continuæ febres ex ſcoria 134. 14
in eis acutiſſimus calor 150. 5
Contractura quomodo mitigatur 33. 16
in unoquoque dolore 87. 116
non dolet ob contracturam ib. 118

eſt ſenſationis effectus 87.118
mortalis in torminibus ibid.121
Interpolata in membranis omnibus 90.131
cauſa Scholarum eſt ventus, & humorum decubitus 91.136
indolens quæ ibid.
Contractura veſicæ ſæpe lithotomos feſellit 90.134
familiaris affectus partibus 128.7
Convulſione obliqua contrahuntur venæ & arteriæ 128.7
Coquendo non accreſcit potibus virtus 136.6
Cor quare non durior oſſi 31.7
ad ſplenem extendit 40. arterias 179.23
ejus palpitatio ex odore aquæ regis 79.71
Corallus lapidea planta quomodo fiat? 6.16
Corallorum & perlarum calcinatio 143.10
Corallus quomodo ſentiat hyſtericas paſſiones 233.c.1
Cornu calcinatum non habet ſal 17.28
Cerui neutrum inter lignum & os 5.13
cur decidat annue ibid
Cerui limatum dat lacteum ſuccum 144.16
Corpus ex ſe non ſentit 163.14
Corpora mixta cuncta ex aqua 21.4
hinc tanquam ejus fructus etiam à frigore conglaciantur 13.6
coguntur ſemine ſpecifico 2.4
non habent alkali, ut neque fixum 16.27
non agunt in corpora phyſicè. 24.11
tranſmutantur per ignem vel fermentum ib.12
ſalium ſuos combibunt ſpiritus 25.16
febrientium impura ſecundum Hip. 136.4
Corroſiva & venena evadunt dulcia 142.4
Corroborare per gemmas & perlas quando fruſtraneum 153.12
Coryza quid & unde 8.5. & 200.36
Cranium ſub trepano ſentit 71.45
Crampi ſunt muſculorum 90.134
Creta Podagrica coagulatur ex Synovia degenerante ſenſim per exſiccationem in tophum 15.15
differt à Duelech & calculo ibid.
Criſpatio cutis in dolore unde 87.116
Criſis negligitur 135.18
Cryſtallum tritum & ignitum fruſtra in calculo 48.17
Cryſtallus gemmarum ex aqua pure pellucida, fœcunda tamen fit 4.8
Crocus temperat ſtranguriam & quare 9.9
Cruor ex aqua 6.16
non coagulatur à ſpiritu urinæ 14.13
ejus terra volatilis 31.7
Theſaurus vitæ. 148.15
extravenatus fit cadauer ib.
& urina quando ſeparantur 39.22
nunquam orbatus ſale proprio 64.21
non mutuat ſal ab excrementis ibid.
utrum ab anima informetur 83.93
abundans vertitur in axungiam 161.29
cur non vertitur in bilem ib.
in Scholis non eſt compoſitum naturale 167.67
in contuſionibus variis coloribus depingitur 174.6
extravenatus ſenſim privatur vitæ ſodalitio ibid.
in venis manet fluidus etiam in cadavere 182.2
& lac ſunt integra entia exiſtentia. ibid.
finis ut ſolida nutriat. 188.22
pars optima Scholarum pituita 188.23
Cuſtos parat mucum ex latice 180.26
Cuſtodis errantis ignorantia 173.6
Cutis contrahitur levi injuria 90.132
Cynyphes ex pulvere terræ per miraculum. 5.16
aquæ ſoboles naturaliter ibid.

D.

DAuci ſeminis odor domat odorem ſaxeum 7.19
è lithiaſi præſervat 59.23. & 46.14
Declinationes inſolitæ ab Humoriſtis agnoſcuntur 153.12
Decocta quæ febrientibus nocent 126.3
Definitio rerum aptiſſimè à cauſis conſtituentibus petitur 133.3
Phyſica 138.1
Degeneratio fit admiſtione rei extraneæ 153.5
Delirium patitur anima ſenſitiva 69.38
agit citra capitis rotationem 75.54

futu-

futurum prædicit urina clara non tincta 38. 16
in Febribus ex Mania febrili 122. 21
& Febris ſunt in radice junctim ib.
& Amentiæ ſagittator habitant in præcordiis 122. 22
in Febri in lotio claro poſt flavum 191. 18
Deliria varia juxta ſortem veneni 151. 8
Demerſio quomodo necat 72. 46
Demorſus concipit caninam invidiam 240. c. 2
Dens cadaveris, hominis vivi dentem mortificat 234. c. 2
Dentis materia eſt neque os, neque petra, ſed media id eſt neutra 5. 13
Dens ideo ſuo tactu petrificat edulia adhærentia, etiam ad petrificationem indiſpoſita, ſolo odore ib.
Dentalis lapis cur non ſit Tartarus ib.
Derivatio ſæpè profuit multis topicis morbis 133. 40
in Febribus eſt impertinens ibid.
Deus non fecit mortem 29. 1. & 213. c. 1
creavit Medicum, non penurioſum, ibid. & 14. 9
fecit ſufficientia ſordium emunctoria 114. 44
ſolicitus tam pro Paupere quam pro divite 225. c. 1
[à] Deo quomodo dependeat Creatura? 3. 5
Deus omnibus rebus fœcunditatem fabricandarum idearum indidit ibid.
Deuteropathia in Apoplexia, & ſimilibus 74. 54
Dextrum vel ſiniſtrum non eſt in rotundo 72. 45
Diabetes mutat cruorem in lotium lacteum 162. 38
Diabolica incommoda ipſum Archeum infeſtant 231. c. 1
Diagridium & Alhandal binæ laxativorum columnæ 115. 3
Diaphoreticum Paracelſi, quod eſt ejus Mercurius, ſanat Apoplexiam 73. 51
Diaphæreſis vix ſufficit ad ſanandam Peſtem 162. c. 2
Diaphoretica ſunt anodyna, quamvis ſint ſomnifera 83. 87
Diaphoretica ſola ſunt febrium appropriata remedia 129. 17
Diaphragma notabili preſſura quandoque anguſtiatur ac contrahitur 90. 131
Diapnæa in Peſte inſenſilis differt à ſudore 231. c. 2
Diaria ſedet in ſtomachi cavo, ac à vomitu peracta digeſtione ceſſat 130. 23
Diarrhœa lethalis peccat, ut laxativa 165. 56
ſanguinem mutat in cruorem ac putidum lutum ibid.
cruor fit aqua ſalſa 123. 5
ex indigeſtis è ſtomacho deſcenſis cibis 125. 16
Digeſtio in Peſte & in Febribus levis & pauca 259. c. 1
quæ excernit ſunt excrementa, quæ morbus vindex fabricavit, minime vero humores 171. 84
ſextæ errore generatur apoplecticum anodynum 79. 71
ſextæ liquor carni aſſimilatur ibid.
liquor ſi errat, fit anodynum Apoplecticum ibid.
ſigna ex urinæ nubecula indicant, quod fermenta ſtomachi, fellis, &c. redierint 192. 22
Digeſtivæ ſecundæ & diſtributivæ vitium icteri cauſa 196. 8
Digeſtionis errore amarum flavum, quod bilem credidere, gignitur 196. 8
Digeſtio vitiatur læſo membro 8. 5
[de] Digeſtionibus animalium tractatus citatur 14. 13
Diuretici ſunt alkaliſati ſpiritus volatiles, inprimis vulnerariarum herbarum 17. 27
Diradiatio luminis, ab anima voluntatis imperium deferentis ad organa motus & ſenſus, author 80. & 81. 75
Diſcant Medici juniores, quod humores ſint mera deliria 120. 6
Diſcipulus quomodo non ſupra Magiſtrum 10. 12
Diſpenſationum vana pollicita à deſperata ſanatione procedunt 119. 1
Origo 143. 9

Diſputat

Diſputat author contra Scholas de loco febrium intermittentium 103. 6
de frigefactione per Venæ ſectionem 110. 24. ſeqq.
de venæ ſectione 107. 1. ſeqq.
Diſſectio Anatomica ob multiplicia vaſa ſub Pyloro difficillimum omnia 151. 8. c. 2
Diſſoluta Mercurii in vitrioli oleo mutantur in alumen 144. 20
Diſtillata recalcitrant Scholæ ob empyreuma 182. 4
Diuretica qua proprietate agunt 44. 11
per ſe calculi progeniem non reſpiciunt ibid.
Laus in Nephritide ib.
quomodo urinam pellunt ib.
ubi plura quoad Diureticorum examen 33. 13 ſeqq.
Dolor fervoris imago 39. 20
Nephriticus unde 62. 1
Scholarum triſtis ſenſatio, &c. ib.
quid ſit 69. 36
ac ſenſus fiunt immediate in centro injuriato abſque cerebri notione 83. 90
quare Lunæ inæquabilitati ac tempeſtatibus reſpondet ib. 92
omnis eſt convulſivus ac oblato lædente ſe contrahit 87. 116
differentia ib. 115
ejus proprium contrahere ac convellere 91. 135
omnium dolentium contracturarum author ib. 137
in labris vulnerum ib.
præſupponit exoſum hoſpitem ib. 137
à ſolo ſpiritu cauſaliter, à ſpina occaſionaliter 97. 28
Dolorum diverſitas in quo conſiſtat 87. 115
Dolorum variorum variæ cauſæ 91. 137
Domini Spiritus quomodo aquis abyſſi inſidens fœcundam ideam terræ ad producendum totum ejus contentum inſpiraverit. 3. 5
Domus clauſuræ Peſtem tollunt 258. c. 2
Duelech quare ſic dicatur 6. 18
Duelech non reſolvitur à ſale elicito ex reſiduo urinæ ſtillatæ 13. 3
non coagulatur cum ſpiritu vini ib. 5
quare non coagulatur, ut coagulata reliqua 15. 15
quare non ſortis calcineæ 9. 7. & 14. 9. & 15. 14
non dat lixivium 15. 14
non eſt de natura cretæ podagricæ 15. 15
quia concreſcit in mediis undis ib.
unico velut inſtanti ib.
ideo corporalia ſunt prorſus ſegnia ib. 16
ut & Mercurius ac Sulphur ib. 17
hinc recurritur ad Salia ib. & 18
fit ex materia diſpoſita ib.
è principiis urinæ ib.
quare à Paracelſo ita dictus ib.
caret ſale 18. 30
inviſibilis eſt in clara urina 19. 32. ſeqq.
combuſtam deſtillatum relinquit terram inſipidam 21. 35
compoſitio ib. & 36
ex meris volatilibus ib. & 42
proceſſus & modus fiendi 23. 12. ſeqq.
non eſt mucagini petrefactio 24. 10
ex ſpirituali & inviſibili initio 25. 14
ejus uterus 27. 22
diſpoſitio ib.
examen per deſtillationem 31. 9. & 36. 1. ſeqq.
reſolutum in corpore minima 40. 1. ſeqq.
ſanatio in quo conſiſtit 45. 12
non reſolvitur corroſivis 47. 17
non per gradus indureſcit 48. 19
in vitro diſſolvi poteſt per quædam, quæ illum in corpore non diſſolvunt 52. 28
propter ſingularem ab aliis petris naturam calculo tribuitur 6. 18
Duumviratus eſt ſtomachus, & lien 77. 61
Dyſenteria ſtillat proprium inteſtini muccum 8. 5
in ea os amaricat ſubinde 176. 14

E.

Ebur inter os & lapidem neutrum 5. 13
calcinatum non continet ſal 17. 26

Eſtimatum Vibices Archeum affectum notant 231. c. 2
Efficiens cauſa an ſit interna, vel externa? 7. 2
Electuarium juniperinum, egregium ſolutivum 121. 13
Elementa tantum tria 173. 2. & 3
non ſunt fermentabilia ob conſtantiam 269. 78
carent transmutatione ib.
ignis non eſt elementum 173. 2. & 3
Elementorum diverſorum fructus diſcrepantes toto genere, in unum non poſſunt coincidere 5. 13
Elemi Gummi quomodo fiat 13. 6
Elixirata ſalia referunt concretarum veram craſin 41. 12
Embryonis hirci veſica prodeſt in calculoſis, ut & Tauri 53. 29. & 30
Empyricus Galeni Præceptor Quintius 42. 3
Emplaſtrum quoddam quartanam centies curavit 140. 12. 154. 13
Emproſtotomus delineatur 88. 122
Emulgentes venæ 37. 9
Emunctoria circa aures in inguine & ſub axillis 224. c. 2
Endemicæ (febres) omnes citra ſitum necant pericatiores ſunt 132. 7
Ens primum lapidum ſuccus lacteus 49. 21
exiſtens in perfectione quid indicat 166. 65
Entia prima corporum 46. 14
quinque morborum Paracelſi 225. c. 2. 226. c. 1
Ephemera ſedet in ſtomacho, ceſſatque à vomitu 130. 23
Epidemico nomine Scholæ deceperunt 215. c. 2
Epilepſia ſingulare venenum, & anodynum habet 82. 86
Equa luxurians ungulas ſuas veneno imbuit 239. c. 2. & 240. c. 1
non luxurians prodeſt dyſentericis 240. c. 1
Eryſipelatis initio inſolitum frigus, non rigor adeſt 130. 18
ſanatur ſaponariis medelis 19
cum putredine adjuncta 99. 8
ex acido 161. 31. 176. 14
Eſſentiæ rerum ſunt ignotæ à priori 65. 26
Ethmoides os mucco obturatum coryzæ cauſa 8. 5
Evacuationes minorativæ pro Calculo ſunt Scholarum ſomnia 33. 12
Excrementitium vitale inobediens eſt pituita 81. 78
excrementum à ſubſequente digeſtione, defœdatum fit cauſa occaſionalis 149. 16
à vitio digeſtivo ac diſtributivo, vel ab inſpiratis aut febri producitur ib.
non ſubintrat eſſentiam febrium ib.
Excrementorum calores præter naturales unde 179. 15
Externa fomenta calculoſis proſunt 32. 16
Expertiſſimi per hominum mortes qui 41. 2

F.

FAlco mortuus & putridus à vivo devoratus peſte ſuæ ſpeciei corripitur 252 c. 1
Falconum peſtis non eſt eadem cum humana, &c. 261. c. 2
fame non fertur ad Ferrum aut glaciem 185. 13
Febris vel antecedit, vel comitatur morbos 95. 1
amentibus incognitus ib.
definitio Scholarum ib. 2
Caſtrenſis abſque calore necat ib. 5
non ſanatur per refrigerantia 96. 18
calor eſt productum poſterius ib.
hoſpitatur extra materiam febrilem ib.
eſt accenſus in impetum faciente Archeo ib. 19
radix eſt ipſa materia peccans ib. 19
materia ſi caleret febris non intermitteret 97. 22
poſt mortem calor cum vita perit ib. 24
exemplum ad cognitionem & ſanationem ib. 29

maligna adjunctam habet putredinem 99. 8
putredo in fieri, ſi propellitur foras, ſanatur æger ib.
putredo in facto mox mortem affert ib.
ſub finem ſpontaneus ſudor ib.
calor ab Archæo 100. 14
cruorem variformiter turbat 101. 29
non habet ſyngamiam cum aſtris 105. 15
curatur ſine venæſectione 109. 14
materia non fluctuat in ſanguine 114. 43. & 113. 39.
materia intus vaſis adhæret ib.
lethalis cum convulſione & intercalari remiſſione 120. 9
remedia quando ſumenda ib. 12
malignarum & continuarum notæ ibid.
continuæ rigent ab aciditate intus degenerante 130. 20
materia ſemel facta fluida non ſupervenit nova cruditas 135. 19
Diæta 136. ſeqq.
materia venis pertinaciter adhæret ibid. 7
exigit Diaphoretica quæ incidunt, &c. ibid.
Caſtrenſis profundum contagium abſque ſiti & calore habens, ac confeſtim enecans belgas invaſit 224. c. 2
purpurea venenum atque contagium habet 245. c. 2
caret idea terroris ibid.
245. c. 2
ab exordio in quavis peſte ibid.
ex aëreo & abſtracto corpore ſunt 148. 10
omnem determinationem mendicat à vita 150. 2
initio aſpernuntur carnes & piſces, & quare ibid. 3
ructus quare nidoroſi ibid.
ructus acidus nidoroſis ſuperveniens bonum ibid.
Febrium malignarum Caſtrenſium &c. eſt ſedes inſolita 152. 10
quomodo generantur ibid.
quare concitant amentias vigilias, &c. ibid.
quidditas febrium 149. 1
Febrile efficiens internum, eſt ipſa vita 146. 5
Febres omnes unico remedio tolluntur 139. 9
Fel debile non mutat acidum chylum in ſalſum 26. 20
nutritur cruore vicino 40. 23
terræ ludus Paracelſi, præparatus 49. 23
ejus vitale receptaculum ſeu ſtomachus ſunt inteſtina 27. 22
in piſce ſi rumpitur amaricat 134. 7
eſt balſamus vitæ & viſcus in forma liquoris 160. 24
Scholæ fel relegari in thecam ſuam contendunt 174. 7
eſt viſcus nobile 175. 8
non poſſunt carere piſces ibid.
viſcus vitale 176. 24
vices balſami explet ibid.
in nobis vitæ clavem detinet 180. 24
non fit ab Hepate 184. 10. & 185. 12.
ubi fit vide totum paragr.
non eſt bilis cauſa delirii 191. 13
introitus ſuperior fellis ad folliculum per anatomen non eſt repertus 194. 2
detentio & obſtructio fellis 199. 32
Fellis fermentum quomodo fit cruditatis cauſa 193. 27
ſi ſupplantatur urinæ ſedimen eſt craſſum ib. 28
& fit ſtranguria ibid.
Fermentum Mumiale Peſtis 245. c. 1
peſtilens 246. c. 2. ſeqq.
omnia transmutat ibid.
Fermenta & ſeminalia initia transmutationum quarumcunque Authores 1. 11
planè univocè operantur.
Fermentaceum odorem ſeminibus rerum in aqua contentis inſpirat Mons ſiliceus 4. 7
Fermentum in ſtomacho non eſt nuda aciditas, ſed dos vitalis 16. 24
Fermentorum eſt actio in habentia Symbolum 169. 78
non agunt in element. ibid.
cibum

cibum ac potum in chylum acidum, non tamen æque volatilem, convertens ibid. 23
oſſa reducit in canibus in chylum. ib. 24
Fermentales odores 30. 5
(ad) Ferrum Magnes ſe inclinat, neglecto polo 3. 4
Ferrum petrificatum 4. 12
Ferrum candens in vivis primario lædit animam ſenſitivam 86. 112
Ficta ſigilla planetarum 260. c. 1
Fides animæ ac voluntati alligata, ſub ſomno ſopitur 238. c. 2
non debet eſſe poſitiva 259. c. 1
Fides Teſtudinis quare in oleo ſervatur 89. 126
Filius authoris peſte periit 252. c. 2
Fixa cum cibis aſſumpta fiunt volatilia 16. 28
Fixum non datur in concretis, ſed fit per ignem 16. 27
Fimus equinus quare incaleſcit 99. 11. & 12
vaccinus quare non ibid.
equinus in fieri eſſe putredinis caleſcit, in facto eſſe ceſſat ibid.
ſi irroretur urinâ quotidie, non accenditur 100. 15
dum putrere incipit, exuit calorem. ibid. 18
quamdiu calet nitrum elici poteſt ibid.
Flammula quare veſicat carnem vivam, non cadaver 85. 103
& Ranunculus vim veſicantem diſtillando deponunt 142. 4
Flava bilis non differt ab atra niſi inſpiſſatione recoctionis 187. 21
Flavedo excrementi infantum proprio putrefactionis vitio oritur 197. 15
Flores ſolem comitantes tam diebus lucidis, quam opacis, imo & noctibus dilectionem atque ſenſum atteſtantur 232. c. 2
Fomenta externa & interna calculoſis proſunt 33. 16
Fœtus petrificatus teſte Paræo Pariſiis 4. 12
quomodo id factum ſit? 6. 17
(à) Fœtu exſpirans odor ſaxus uterum matris etiam petrefecit ibid.
Fontes aciduli, abſterſivam reddunt urinam 33. 17
Fontes ſemine petroſo prægnantes quomodo inſalubres ac lethales 6. 19
præſervatio 7. 19
Forma rerum, vel vita quid. 66. 29
neque eſt ſubſtantia, neque accidens ib.
& materia Peſtis 243. ſeqq.
Fortificantia in Febribus fraude plena 127. 14
Frigidus ambiens aër eſt narcoticus 77. 61
potus aquæ in remiſſo gradu admittendus in febrium ſtatu 137. 9
Frigus quomodo per gradus necat 92. c. 1
tollit ſenſum tactus, conglaciando & abigendo vires introrſum, ſicut lepra 65. & 66. 26
ejus cauſa, in Febribus 128. 7
Fracidus pedum odor ſuperbam noſtri ſtaturam dejicit 241. c. 2
Furni Chymicorum rerum cauſas radicales cognoſcendi certiſſimam ſcientiam, continent in earundem recluſione 12. 1
Funera per nubes delata ſunt figuræ futuræ Peſtis 254. 1
Fungus unius noctis potens nutrimentum 252. c. 2
poſtquam terræ fracedinem aſſumpſit dirum venenum profert ibid.
eſt fructus ex ſicco leſſas coagulatus ib.
Furit, iraſcitur, anxiatur, punit, timet 69. 36

G.

Galenus de mala inclinatione in morbis attolli poſſit 45. 13
ejus præceptor fuit Empyricus 42. 2
de nutritione immemor ſola vitali mucilagine partes nutriri, vetuit in cibis membranas ac tendines, ut mucilaginoſas 32. 11
penè exulare & puare 54. 1
rem herbariam è Dioſcoride deſcripſit 73. 50
ſpaſmi veras cauſa ignoravit 88. 121

Hippocratis binis cauſis, à repletione ſcilicet & inanitione ſpaſmum provenire, tertiam à virulenta qualitate addidit ib. ſeq.
Hippocratem de ſpaſmi cauſis differentem non intellexit 88.12
500. annis junior Hippocrate 98.32
multum chartæ maculavit 88.12
ſua dicacitate ſequaces ad ſe allexit ibid.
maximi ſemper fecit, quod fuit minimum ibid.
dicit ſanguinem cum putreſcit fieri bilem 100.20
refutatur ibid.
nunquam anatomen vidit 73.51. & 105.11
aliunde deſcripſit ibid.
neque argentum vivum ib. & 211.c.2
riſu excipitur 129.9
tremorem ſenilem quia dixit fieri ex lucta ponderis cum facultate ibid.
intermittentium ſedes in oſculis venarum extremis ſtatuit 130.22
continuarum febrium ſedem circa hepar ſtatuit ibid.
ſynochum per venam cavam circa cor. ibid.
Diariam in ipſo ſpiritu vitali & in corde ibid.
fabella de inſpectione ſuæ urinæ 134.20
laxativa eſſe mera venena convincitur. 117 21
de Pleuriſi intra 40. dies in tabem deſinente, niſi curetur 113.41
nunquam cadaver inſpexit quo Veſalius 106. locis probat 105.11
computat humorum generationem indies. 161.28
de melle an in bilioſis in bilem in ſanguineis in ſanguinem vertatur 166.63
bilem utramque ac pituitam rejicit in complexione hominis ib.
rejicitur ib. 64
inſpicit manè non tinctam urinam, &c. 157.11
ſoladigeſtione vel felle admixto credit urinam tingi ib.
refutatur ib. & 12
non vidit Chryſulcam 169.78
Ceſpitans ab Authore ſomniatur intraſſe in Medicinam 204.c.1
commentaria ſcripſit in Hippocratem ad lubitum 211
nunquam vidit Roſaceam, vel aquam vitæ 106.64
Gallæ quernis frondibus innaſcentes, ſi continent inſecta portendunt 254.c.2
Gallarum animalia unde ib.
Gamahen 760.c.2
Gangræna totaliter mortificat. 66.26
Gangrænas profunde ſcarificatas ſanat forte lixivio 130.19
à ſpiritu vitali alkaliſato 275.c.1
Gas ſylveſtre in fontibus ſpadanis 275.c.1
cæcum in fodinis 203.c.1
Gas piſtilentiale fracidum, communicativum æquiparatur dolio fracido 243.c.2
ſulphuris eſt peſtis antidotus 270.c.1
hyſtericas confeſtim recreat ib.
Geber putat, quod omnia fixa tandem cum vitrificantibus vitrificentur 14.8
Gemmæ quomodo fiant 4.8
& lapides quomodo reſolvantur & vitrificentur 17.28
earum operatio in corpore 144.15
Gemmis virtutem herbarum animaliumque characteriſari quomodo poſſibile 263.c.1
Gemmæ an in febribus corroborent 153.c.2
Gemellorum unus cur ſaltem calculoſus. 27. 27
Gibbus quàre accreſcit 75.55
Gingiber ſtomacho gratum 259.1
Glaciale venenum anodynum mortificans & communicabile ſe oſtendit in Lepra 65. 26
incipit ab extra ib.
Glarealis aqua unde 39.20
Glutina quomodo fiant 13.6
Gonorrhœa vaſa paraſtata contrahit& quare 90. 134
Gravida muris imaginem in fœtum traducit 249.c.2
& totum Embryonem in horridum monſtrum. ib.
Gray & Myria fontes ſalini 25.16

Gun-

Gumma gallica, vide Tubera
Gummi quomodo fit 13.6
Guſtus, in præcordiis probatur per ſcammoneatum virus 74.53

H.

Hæmorrhoides turgentiſſimæ citra cruoris effuſionem diſparent 153.13
depinguntur fœdo caractere ib.
Hæmorrhoides pro atra bile falſo incuſant medentes 200.36
Hæmoroſcopia deceptoria 164.51
Harundines ſunt canales humani corporis. 239. c. 1
Hauſtus diureticus ex ſucco millepedum & conchyliorum nigrorum 33.14
Helmont intravit cryptam 204. c.2
narrat hiſtoriam vitæ ſuæ 207. c. 1. &2
Helloboro ſumpto convulſiones oriuntur mortales 88.121
Hectica eſt quædam quotidiana Diaria & ſedet in ſtomacho 130.23
ſanatur à Paracelſo intra lunæ curſum 139.9
Hemitritæa febris unde 103. 2. 134. 14
Hepiala ib.
Herbæ vulnerariæ Alcalia volatile habent 17. 27
diureticæ, licet alkali amittant ib.
ſcopo imaginationis completo, mox à producto languent. 236. c.2
pollebant ante ſtellas natas ſemine virenti 213 c.2
Heterogeneitas cruoris quid indicat 159. 15
Hiacynthi citrini laus in Peſte. 256. c.1
Hibernus Butlerus Peſtem in Anglia ſanabat 265. c. 1
Hippocratis laus 43.6
de ſpaſmo 88.121
ejus doctrina ſanior Paracelſi 65.22
primus vocavit ſpiritum vitalem ad impetum faciens 147.5
cur artem curandi Peſtem ſuppreſſit. 211. c. 1
minus garrulitatis, plus candoris Galeni habebat ib.
ſemina duci quo nolunt ait 249. c.2
redivivus 269. ſeq.
Hiſpania raro Peſte affligitur 271. c. 1
Hiſtoria filiolæ piſtoris, qui cruentam minxerat 53.20
detentæ urinæ per horas duodecim. 10. 13
Cardinalis à ſcholis interfecti poſtea ab Autore diſſecti 109.16
Homo ſuffocatus odore petroſo transmutatur in petram, priusquam putreat 6. 16. 17. 18
facit excrementum vitale, unde lumbricos, pediculos &c. generat 247. c.2
Hominum perturbationes in præcordiis fabricantur 234. c. 2. &235. c. 1. & 2
unde viris ad cor & cerebrum; mulieribus autem ad eadem, & ad uterum mittuntur ibid.
Horatii Augenii Patavini crudelitas in inventione novaculæ novæ ad calculi exciſionem 48. 20.
de Morte ſancto, de plethora indicatrice phlebotomiæ 107. & 108. 4
Hoſpitalitas peregrina ab initio naturæ moleſta ſtatim eſt 76. 59
Humectat amygdalinum in calculo 43. 8
Humor alimentarius quis & unde fiat? 227. c. 2
eſt cauſa peſtis ib. c. 1
Humores, catharros, flatus &c. relegat Author extra naturalem & medicam conſiderationem 1. & 2. 1
non ſunt in Natura, neque in cruoris conſtitutione 227. c. 1
per laxativa educti, ſunt merum liquamen per virus laxativorum tabefactum 115. 9. ſeq.
putatitii veterum intrinſeca adraſtia peccantes ab Authore in principium vitale immediatum referuntur 146. 4
eorum quaternarius numerus figmentum 148. 15
introducti à Mendaciorum patre 163. 44
diverſos fabricat ſolutivum 164. 52
eductus non tamen remittit morbus 165. 56
cujus ſaporis ſit unus ex quatuor humoribus neſcitur hactenus 17. 14

quaternarius quomodo ruit 187. 21
Humorum corruptio Scholarum cauſa peſtis habetur 226. c. 2
refellitur. ib. & 227. c. 1
Humoriſtis Paracelſus primò nomen dedit 51. 25. & 194. 2
Hydropis cruor fit aqua ſalſa 123. 5
per paracenteſin non licet unica vice affatim educere aquam 110. 22
ejus ſanatio per præcipitatum diaphoreticum Paracelſi fit 139. 9
cruorem mutat in ſeroſum liquorem ſalſum 162. 38
Hydrophobia quomodo generatur 249. c. 2
Hydropiper acrimoniam diſtillando deponit 142. 4
Hypochondrium eſt locus conceptionis terroris omnis humani 230. c. 1
eſt locus atque nidus terroris etiam in peſte. ibid.
Hypochondriaca dementia ab Hypochondrio denominatur 191. 13
Paſſiones infra ſeptum vigent transverſum 274. c. 2
Hypochondriaci excrementi contagium quamvis ſubter ſeptum ſit, tamen mentem alienat 241. c. 2
effectus ſunt mœſtitia, horror, furor, amentia, &c. ibid.
Hyſtericam paſſionem ſentit Corallus rubeus, palleſcens ſi carnem hyſtericorum tetigerit. 233. c. 1
quomodo fiat ib. c. 2. & 234. c. 1
Hyſtericis quibusdam tendines ſponte diſſilierunt 90. 134
Hyſterici morbi unde 74. 54

I.

IAſpis unde fiat? 4. 9
Icon operativa in aquis haurit ſenſibilem atque ex fermentaceum odorem monte ſiliceo 4. 6
Icterus ſanatur cum ſale urinæ 13. 2
contrahit & indureſcit abdomen 90. 131
uno latere cruorem in flavum virus mutat. 162. 38
non à bile flava 194. 1. ſeqq.
eſt excrementoſum virus ejus cauſa. ibid. 2
non oritur ab obſtructione veſiculæ fellis 194. 2. & 195. 5
Efficiens cauſa quænam & ubi ſedeat 197. 18
præſervat à calculo 21. 37
à triſtitia 195. 5
Ictericus flavum habet cerebrum 191. 16
anguſtioſus ac ſuſpirioſus etiam prima die 195. 3
dejectus appetitus ibid. 4
pulſum durum & inæqualem habet ibid. 4
cauſa ibid. 7
à ſerpentis morſu 196. 14
remedia ab inſectis 197. 16
ab aliis ſimplicibus foras alligatis ib. 16
antidota ibid.
quo morboſior ac morti vicinior eò urina ſaturatior 199. 33
alcalia ſanant 200. 36
nidus à Pyloro ad finem duodeni ibid. 35
quieſcit calculus 38. 16
velut perpetua febricula ſunt conquaſſati 195. 4
Icterici anatomiſati quid Authori monſtraverint 195. 5
excrementa alvi pene albicant. &c. 196. 6. 7
ex qua cauſa 197. 15
Ictus capitis ſpaſmum infert 90. 131
Idea in inanimatis ſuo fungitur munere in veſtiendo Auram ſui Archei ac producendo corpus, non ſecus acſi vitalia eſſent, ſecundum fines à Deo cognitos 3. 5
Ideam ſeminalem fabricandi Deus omnibus rebus in ſeculum duraturam indidit. ibid.
Ideam fœcundam creandi, & replendi terram metallis, habebat Domini ſpiritus. ib.
Ideæ activæ fiunt per conceptum, ſeque veſtiunt ſpiritu vitali & fit impetum faciens 235. c. 2
cunctarum rerum in nobis formantur vi animæ ſenſitivæ 236. c. 1
jacent obtenebratæ in anima immortali ibid.
Adamo fuerunt cognitæ ibid.
omnes circa præcordia generantur 235. c. 2

Idiotæ ignorant experimentorum cauſas 11.16
Ieſtigatio eſt muſculorum motus involuntarius, ſenio ac potatoribus familiaris 128.8
Jeſuita moritur calculoſus, obneganti Medicis Diureticorum uſum &c. 33.14
Ignis Veneris utrum ſit ſpiritus vitrioli 54.1
non eſt 55.5
eſt ſulphur cupri volatile in forma olei viridis melle dulcius ibid.
proprium conſumere Peſtem atque venenum 215.c.1
eſſentia in omnibus ignibus 243.c.2
perſicus à ſpiritu vitali alcaliſato 275.c.1
Ignis liquefactiva expreſſio parit alkali 16 27
an poteſt conſtitui cap. N. 186.17
Ignorantia quadruplex in Medicinam intravit 29.&30.4
[ab] Imaginatione ſeu Idea generantis dependet in vitalibus ſeminale generationis initium 3.4
in inanimatis autem analogicè ibid.
Imaginatio Matris transmutavit fœtum in lapidem 6.17
Imago fervoris dolorem Authori ob oculos poſuit 39.20
æternæ mortis 203.c.1
mortis triſtitiæ repentinæ appetitum ſternit 248.c.2.
condolentiæ lachrymas parit ibid.
quæ vomitum creat ibid.
paruit Epilepſiam ibid.
timoris & pavoris differunt ab imagine terroris ibid.
terroris ventilata 272.c.2
Imagines à facultate concupiſcibili fabricatæ fæcundant ſemina 232.c.1
quando morbos incutiunt 235.c.1
quæ facilè mutantur in Idæam peſtilentem 248.c.2
Imaginatio concupiſcibilis ubi habet ſedem ſuam 232.c.1
fabricat ideas ibid.
terroris, non generat ideam amoris 236. c.2
puerorum quare non gerat ſemina? ibid.
peſtis ibid.
non ſufficit abſque voluntate 237.c.2.& 238.c.2
operat dormiendo non autem fides ibid.
ineſt morboſis excrementis ibid.
Imaginantur mineralia, & herbæ, ſuo modo anomalo 232.c.1
Imaginativam quomodo turbant inebriativa 75. 54.c.1
Immortalitas erat in puritatis ſtatu 147.8
Imperatoris Friderici Chirotheca petrificata 4.12
Impetum faciens neglexerunt Scholæ 148.11
producit ens ideale febrium ibid.
Impoſſibile ſive Non-ens nullam habet ſcientiam, neque conceptum poſitivum 45.12
Improvidi quare citiſſimè flent, rident, iraſcuntur 70.38
Inanimatorum ſemina imaginationi analogicè in generatione reſpondent 3.4
Inanitio & repletio an ſint cauſa ſpaſmi 87.120 ſeqq.
ſunt termini planè oppoſiti 88.124
non producunt unicam ſpaſmi ſpeciem ib.
Inclinationem malam tolli non poſſe, docent Scholæ 45.13
Inclinationem ad lithiaſin Author ſuſtulit in quibuſdam ib.&46.14
Incurii vix caneſcunt 75.55
Infantis vivi tormina contemplavit Author ac oculis vidit fieri per contracturam 90 132
Infidi ac ignari auxiliatores, medentum nomine, multos deceperunt 10.11
Inflammatio eſt à ſolo ſpiritu cauſaliter, ab infixa verò ſpina occaſionaliter procedit 97. 28
Inſectæ aquæ innatantes quare non petrificantur inter ipſum fermentum petrificum 16
an quia habent reſiſtentiam adverſus ſemen petroſum, medeantur calculo? ib.
Inſectæ ſaxis innatæ, cur non petreſcant? 5. 14
Inſomnia unde 69.38.c.2
Intermittentes Febres, potentioribus inciſivis egent, continuis 134.14

longio-

longiores, quia ex ultimo inſipido alimento glutinoſiori ibid.
comitatur atrocior ſitis, & majora accidentia continuis ib. & 150. 5
non ſunt adeo crudeles ut continuæ 134. 14
Inteſtini muccus in dyſenteria unde? 8. 5
Inteſtinum eſt Fellis ſtomachus 27. 22
habent ſenſum acutum 80. 75
ejus dolor in conſenſum trahit alias partes, paralyſin, vel contracturam adfert 87 90
inteſtinis in torminibus contrahendi competit Authoritas 90. 31
quod probat ibid. 32
cauſam adfert ibid.
Nervis, & cerebro ſuccinum gratum 262. c. 2
eſt receptaculum vitale ac coquens 27. 22
Ira ex anima ſenſitiva 70. 39
ſuis ideis pares imagines parit 91. 92. 137
Juriſperitus ex Aſparagi eſu affligitur lithiaſi 34. 17
Ixia ſomnum arcet 275. c. 2

K.

KArichterus incantamenta quædam ſolo mictu per ſcopas betulæ ſolvit 60. c. 2

L.

LAc univocè coagulatur à coagulo 8. 6
continet ſerum, caſeum & butyr. 159. 13
Lachrymæ à feſtuca in oculo 8. 5
Læditur nemo magis quam à ſe ipſo 68. 38
Lambetrinis oculis Doctores novelli incedunt 142. 3
Lampigeri ſine oleo qui? 207. c. 1
Lapides factitii quomodo fiant? 13. 6
minerales apti ad calculum reſolvendum ibid. 21
fructuum volatiles ib.
eorum ens reſtaurat ib.
vegetabilium, fructuum ſcil. nuclei continent virtutem Aroph. 49. 21
Lapides etiam habent ſympathiam ac antipathiam 232. c. 1
Lapides in felle unde 40. 23
Lapidibus, ſacra magnam tribuunt virtutem 763. c. 1
explicatur ib.
quomodo agant ib.
Lapis cancrorum lixivioſus, abſterſivam reddit urinam 34. 17
reſolvi debet in ſuccum lacteum 48. 20
Lapide in Felle Bovis, utuntur Judæi pro mœrore 197. 22
Lapilli in brutis non naſcuntur ex cauſis duelech 59. 24
Lapidum materia ac efficiens ſecundum Ariſtotelicos 1. 2
Lapidum diverſitas omnis ex aqua, in quæ Spiritus Domini ideam ſigillavit, producta 3. 5. & 6
Lapides quomodo indies novi per ſuum ſemen in rivis ac fontibus fiant 4. 7
Lapidicinæ ſal nitroſum ſtillantes monſtrant ſaxa in ſui primam materiam redire 4. 10
Lapis dentalis fit à dente edulia per odorem ſeminalem petrificante 5. 13
non igitur ex Tartaro ib.
non liquatur in aqua calida ib.
Lapidea ſtrata ſubter terram ex leſſas per odorem ſaxeum facta 6. 16
Lapis non calcinabilis & alkali faciunt vitrum 14. 8
Laryngis facultates muccum parientes nemo hactenus animadvertit 181. 26
Laſſitudinis cauſa in febribus 138. 5
Latex in Coryza unde? 8. 5
Latex fit urina dum in calculoſis Archeus hoſtem eluere conando laticem acceſſit 38. 16
eſt iſtud ſeroſum, quod cruori eſt permiſtum 40. 23
Scholis hactenus incognitus 176. 17
Laticis affluxu membra tument 74. 54 c. 1
eſt materia ſudoris, ac inſenſilis diapnoæ ib.
Laudanum ſanabat Chymicum ab aquis regiis varie moleſtatum 79. 71

Laxa-

Laxativa ab ipſis Medicis infamantur 115. 4
Laxativa omnia correctione opus habent 114. 1
correctione caſtrantur ib. & 115. 2
correcta ſunt inſtar lupi domeſtici ib.
Laxativorum binæ columnæ ſunt ſcammoneum, ac colocynthis 115. 3
Mitiora ib.
Laxativum exhibitum non eſt amplius in poteſtate Medici ib. 4
continent aliquid veneni ib. 2. & 6
[inter] Laxativa ſola aloë innocua ib.
Laxativis pilulis majalibus quidam periit ib. 7
humores non educunt, ſed tabidum quoddam liquamen ib. 8. ſeqq.
Laxativis infeliciter tractatus eſt à Medicis junior adhuc Author ib. 10
Laxativa Authori nauſeam erga totam medicinam commovere 116. 12
ſelectivorum fallacia 117. 18
ab ipſis Scholis impugnantur ib. 23. ſeqq.
Laxativorum virus reprimit Theriaca ib. 21
Laxativa ſi crudelius aliquid patrant eorum excuſatio 115. 5
eorum libertas furit tam in ſano, quam in ægro ib. 7.
indifferenter contaminant, quidquid attingunt 16. 12. & 117. 22
quare periculoſa 116. 12
eſſe mera venena ac putrefactiva cruoris indicat Galenus 117. 21
nocua ex confeſſo Scholarum 118. 24. & 25
ejiciunt cruorem corruptum 171. 84
in multis (quia aſſueti) non operantur 86. 108
Lazarus, ſi dormit, ſanabitur 124. 7
ejus Hiſtoria Pauperes mirificè confortat 225. c. 1
Leſſas eſt ſuccus vegetabilis terræ 6. 16
Leſſas aqueum terræ, in lapideo odore ſaxeo induratur 6. 16
quomodo in ligna induretur 31. 6
Lecti calor ſecundum Galeni efficiens calculi 7. 2
Lendes ſive pediculorum ova, ſunt ſimilia excremento vitali humano, unde pediculi ſine lendibus proveniunt 247. c. 2
(à) Lendibus provenientes pediculi non ſunt diverſi ab aliis ib.
Lepræ ſtupiditas unde 64. 18. & 19. ſeqq.
ſtupor in carnis habitu ſubjectivè 65. 28
effectivè in quodam glaciali veneno &c. ibid.
incurabilis in Scholis 64. 20
in carne indolens ib.
habet ſua ulcera ib.
reſpicit ſpiritum influum veneno anodyno glaciali calidum 65. 25. & 26.
quod in prima qualitate frigidum quamvis effectualiter 66. 26
non totaliter mortificat inſtar gangrenæ ib.
quare difficilis ſanationis ib. 27
ſanatur liquore Alkaheſt ib.
in lepra ſolus ſenſus tollitur 64. 19
Lepra an ſit univerſalis cancer 64. 20
an omni careat ſale ib. 21
eſt contagioſa 65. 23
Leproſa fuit primogenita Authoris 66. 27
quomodo curata fuerit ibid.
Leproſi non carent nervis, quamvis ſint inſenſiles 64. 18
ſequeſtrandi è cœtu hominum, ut jubent ſacra 65. 23
Lethargus ex hypochondrio mentem alienante 241. c. 2
Libros aliis donatos potius optat Author ut combuſſiſſet 10. 12
Ligamenta uteri diſſiliunt 90. 134
Lignum vitæ erat arbor 59. 24. c. 1
Nephriticum conſideratur ib.
Betulæ arbori & ejus ſucco refertur ib.
cujus deſcriptio ib. c. 2.
uſus in cereviſiæ compoſitione 60. 24
Effectus ac virtutes ib. 25
(in) Liene ſola quartana, hoſpitium continet ſuum 132. 6
Lien alitur ex venis & arteriis 168. 73
non vero vivit ex proſcripto excremento ibid.
non eſt cloaca peſſimi humoris ib.
non habet par viſcus in pulſuum vitalitate ibid.
ejus uſus ib. & ſeqq.
Ligna quomodo ex aqueo Leſſas indurentur? 13. 6
Ligari 60
Ligna petrificata 4. 12

Limacum teſtæ abſtergunt &c. 144. 14
Linea trivialis ſeminibus mineralium gravida 3. 6
Liquor Betulæ, quomodo extrahatur. 59. 24 c. 2
Liquor diſſolvens unicus in natura. 23. 6
carnis in vivis, per indignationem animæ ſenſitivæ, celerrimè in acre liquamen convertitur. 84. & 85. 101
Lithotomus, Michael de Montagnes Epiſcopum Pariſienſem fruſtra ſectum fuiſſe ait 26. 19
Lithoſpermon nomen ridiculum omen fecit Scholis pro calculo frangendo. 48. 17
Lixivioſum in urina non apparet 16. 25
quia ſaturatur ab acido ſtomachi. ib.
Lotium vide Urina.
Ludibrium Scholarum de præſervando ac curando calculo. 32. 10
Ludus Paracelſi non continet lixivium, ſed ſalem amarum. 17. 28
ſanat lithiaſim. 46. 14
Ludus quid & unde nomen habeat. 49. 22. & 17. 28
Calculum in veſica contentum pleniſſime reſolvit. 49. 22
præparatus dicitur fel terræ. ib.
locus natalis 49. & 50. 23
ejus præparatio. 49. 22. 23
quomodo agit. ib. 22
Doſis ib.
in ſalem vertere diſce abſque ullo reſiduo. 53. 29
Lues veneris veneno inquinativo infamis. 65. 24
inficit, cruorem veneno mordaci, putrefaciente ac purulento. ib. 25
ejus tubecula atque dura gummata ablato contagio evaneſcunt. 153. 12
vix unquam bene curata. 222. c. 1. 2
eſt fermentum venenoſum. ib.
facilè adhæret occultis aut manifeſtis morbis ibid.
in varias morborum larvas transmigrat ib.
Lues peregrina nova quoad peſtem explicatur 219. c. 2. ſeqq.
Lumborum calor eſt à calculo; non ejus cauſa 9. 8
Lumbrici ex vitali excremento humano generantur. 247. c. 2
generat, ut reliqui lumbrici proprio ſemine ibid.
Luna præeſt nocti & quieti. 216. c. 2
reducit in primam materiam. ibid.
Lunaticus gignitur à denſa anxietate, vel intenſa nimis cogitatione. 240. c. 1
Lupus Lupum, noviter mactatum, non vero putridum edit. 252. c. 1
Lupus continet aliquid ſuperius appropriatione mumiali. ibid.
Lupi lingua ſuſpenſa à Paracelſo putabatur Peſti adverſaria. ib.
Lupus, Cancer, ac phagedænica ulcera habent ſalem cauſticum de ſorte alcalium, non vero amarum. 162. 32
Lutum per ſpiritum urinæ degenerat in Nitrum 14. 14
Lux vitalis, ubique animam præſidem habet 83. 90
Lypothimia unde. 151. 8. 6. 22

M.

MAces temperant ſtranguriam. 9. 9
Machiavellus prohibitus 54. 11
alter vocatur Author etiam prohibiturus à Scholis ibid.
Magi Pharaonis digitum Dei agnoſcebant 5. & 6. 16
Magiſter veritatis intus ſupra quem non eſt diſcipulus. 10. 12
Magnes reſpondet imaginativis. 3. 4
ſentit poli ſitum proprie ſe ad ipſum dirigendo, non autem quia ad eum trahitur. ibid.
idem ſentiendo ferrum polo neglecto ad id ſe inclinat. 3. 4
per habitum carnis ſuo more ludit ac afficit. 244. c. 2.
humanus à Paracelſo inventus. 263. c. 2.

Magne-

Magnetis experimentum explicatur 233. c. 1. & 2
(in Magno oportet clauditur nobis multæ luis neceſſitas 242. c. 1
Majales pilulæ necauerunt ſecretarium 115. 7
Malignæ Febres aliquid putridi habent circa ventriculi orificium 132. 7
Malvæ mucilagines non tranſeunt ab ore ad ureterem in forma lenientis & mollificantis 43. 9
Malva, Althea &c. criſpationem demulcent 44. 10
Malus ægri ſtatus provenit è ſingulis defectibus 108. 7
Mania quare opiatis non compeſcitur 63. 84
Manus quomodo frigeſcit 92. 137
per nivem frigefacta magis incaleſcit per ſe quam ab igne 150. 5
admota cadaveri ſponte extincto mox ita propter fugam Archei friget ut longo demum igni vix recaleſcat 248. c. 2. 249. c. 1
Marcaſita vi ſeminum coagulatur 13. 7
lixivialis materia agit in acidum ſalem fontium inde calent thermæ 130. 25
Mare in ſua ſalſedine non fraceſcit 254. c.
ejus ſalſedo cur non intenditur à ſale, quod copioſis è fontibus in mare defluit 19. 32
Marinum ſal non nocet, ſed potius prodeſt calculoſis 15. 18
Marmoris factitii parandi modus 13. 7
Marmor fit ex aqua fæcunda minus pure diaphana, concurrente colore quodam metallico 4. 9
factitium quomodo 13. 7
Maſticot ſiue color flavus pictorum ex ſtanno paratur 4. 8
Maſtix quomodo fiat 13. 6
Materia calculi Scholarum 7. 2
Febrili non ſiſtit in vena ſupra cor. 111. 34
cui patri inſidet contrahitur in rugas & id ſentitur in præcordiis 128. 7
Febrium ubi reſidet 139. 3
excrementoſam vocarunt veteres peccantem 146. 4
adhuc præſente non raro Febris ceſſat. ib.
è Materiæ præexiſtente diſpoſitione neceſſario formæ introductionem fieri debere falſum 5. 15
Matris imaginatio fœtum mutavit in petram 6. 17
Medendi ſtudium ſuſpendere volebat author. 116. 12
ſcopus pro ablatione cauſæ occaſionalis febrilis 139. 7
ſtudium in venere unum remedium ad omnes febres ib. 18
Medicinæ profeſſio 29. 2
regulum falſi non admittit 215. c. 2
Medicamen vulgare nullum ad quartanæ ſedem pertingit 119. 2
Medicus quis 29. 1. & 2
quare & quando debet honorari ib. 3
à Deo creatus ib. 2
ſolus incertus in arte ſua 111. 33
nequit ſanare Podagram, Aſtma, Paralyſim 18. 2
criſes negligere debet 134. 18
quare nil certi ſpondere poteſt 165. 57
ſuorum humorum peculiares habet ſatellites. 164. 52
fatetur etiam à pulſu parum auxilii 165. 58
item ex urinæ & cruoris inſpectione ib.
octuagenarium liberavit à calculo, non autem à ſtranguria 197. 21
quos morbos ſanare debet 209. c. 1
à Rege non à Paupere donum accipiet 207. c. 1
Medici nomine indignus, qui febricitantem, quatriduo non reſtituit 136. 6
veri ſigna 205. c. 2
electionem ſibi Deus reſervavit ibid. & 206. c. 1
Medicos fefellit Hæmorrhoidum fluxus. 153. 13
ſpem omnem in hirudines collocaverunt. ibid.
eorum ſomnia ridicula 172. 1
Medulla ſpinalis quid ſit 81. 75
menſtruatim creſcit in oſſibus 215. c. 1
Mel in cholericis fit Bilis 166. 63
in ſanguineis ib.
in Anguillas quando ib. 65

Membra ſine rectore ſpiritu in ſe ſunt cadavera. 250. c. 1
Membranæ vitales ſenſus acutiſſimi 80. 75
Menynx duplex membrum acutiſſimi ſenſus 80. 75
Mens immortalis, tradidit regimen animæ ſenſitivæ, hinc mors & morbus 147. 8
Menſtruus ſanguis ſeparatur, archei manu 113. 39
à natura projicitur ibid.
Menſtruoſis mulieribus conducit oleum ſuccini, &c. 259. c. 2
Mercator cum urinæ difficultate 33. 14
Mercurius pro origine calculi nimis languidus. 15. 17
vivi proprietas nondum ſat cognita ib.
nihil in univerſo ei comparatur ib.
hinc nec rerum pars conſtitutiva dici poteſt. ibid.
quamquam Paracelſus rerum aqueam materiam eo nomine donaſſet ibid.
actio & vis 25. 14
fit Aurum horizontale 55. 3
ſudoriferi vis 73. 51
Mercurio Ethnici tribuerunt ingenii acumen. 250. c. 1
huic os ſtomachi dicavit Autor ib.
Meſeraicæ venæ ſunt conſperſæ per inteſtinorum ductum 133. 6
ſugunt ſcorias ſive ſtercus liquidum ib.
Metalla ex frigore conglaciata apud veteres 1. 1
incepere ante natam lucem 3. 5
vi ſeminum coagulantur 13. 7
duo habent ſulfura 55. 4
continent lumina aſtrorum æmula ib.
incepere ex aqua per Domini ſpiritum benedicta ibid.
eorundem ſemina in ſeculum duratura aquæ concredita 3. 6
quare à Moſe neglecta 4. 6
ſuas proles producunt ib.
ad productionem fermentum ex ſilicco monte ſuſcipiunt 4. 7
Semen hoc non eſt æquivocum ib.
Metalla pro potiſſima ſui materia non habent terram 2. 2
Metallorum calor purus obveniens aquæ pure pellucidæ in gemmam tranſeunti colorem eidem tribuit 4. 8
Metalla à ſtanno fiunt friabilia 4. 8
Metallum quamvis venis ſaxeis innatum, ſervat liquationem 5. 14
Metallum per chryſulcam non æqualiter volatile diſſolvitur 16. 23
Metallorum ſemina aquis inſunt 12. 6
Mezenterii venæ, continuo ciborum ſuctu diſtenduntur 178. 22
Milites quare profundius ſepeliendi 251. c. 2
Millepedes & ejus ſuccus non ſufficit pro calculo 6. 16
ejus vires 52. 28
Mille ſimplicia ægris propinant Medici 143. 9
Mineralia ante natam lucem incepere 3. 6
ſemina æque ſunt implantata ib.
examinare didicit author, & ex ſuffitu ſenſit apoplecticos inſultus 79. 73
obſcure imaginantur 236. c. 1
Mineralium materiam ac efficiens ſecundum Ariſtotelicos 1. 2
Mineralia ex ſola aqua oriri primus docuit Paracelſus 2. 3
Miraculum D. Virginis 66. 27
Myrrha cadavera memphitica præſervat, non plantago & Cichoreum 102. 35
Myrrha quomodo fiat 13. 6
Miſta omnia ex ſola aqua oriri primus docuit Author 2. 3
Mons ſiliceus quis 4. 7
Fermentaceum odorem ſeminibus in promtuario aquæ deliteſcentibus inſpirat ib.
Morbi moderni non reſpondent avorum deſcriptionibus 40. 1
omnes curabiles ſunt 42. 2
alimentarii qui 43. 5
ſenſim vires opprimunt 111. 28
non ſunt entia primæ creationis 183. 3
unde ortum mutuant 147. 9
hactenus à medentibus collocati inter nudas qualitates 250. 2
à luis ortu degeneres facti, veneni ritum imitantur plerumque 222. c. 2. & 223. c. 1
Morbis non ſatisfacit quaternarius humorum 1. 1
Morborum omnium cauſa Tartarus à Paracelſo fingitur 121

Mor-

Morborum occaſionales cauſas eſſe amara, acria, ſalſa & potentica 97.32
Morbos diſtinxit natura, juxta occaſionalem ſpeciem 88.123
Morbi ac pars affecta an per deſtillationem urinæ cognoſci poterit 16.20
Morbus & Morſante prævaricationem non aderant 146.1
Mors quare obvenit calculo hæſitante in via 44.10
Mortem Deus non fecit, ſed à peccato incepit. 147.5
Motum ad Muſculum defert nervus 87.120
ad extra, plerumque comitatur ſanitas. 99.9
Motus fit in Scholis, active 84.96
Muſculorum 129.9
omnis & ſanis & ægris fit ab Archæo. ibid. 11
occaſionaliter à cauſa ib.
Muccida ſaliva in Angina unde 8.5
Muccus inteſtini in dyſenteria unde ibid.
Mucilagines quomodo è corporibus in glutina fiant 13.6
cum pingui indurantur ib.
tranſeunt in tophos 13.7
quomodo fiant marmora ibid.
Mucilagine innato concreſcit ſanguis 14.7
Mucilaginoſa pituita ſecund. Gal. eſt materia calculi 7.2
refellitur ib.3.4.5.6
quamvis etiam interdum à ſemine petroſo commutetur ib.3
& à calculoſis excernatur ib.4
eſt effectus, non cauſa calculi 8.4
probatur ib.5
quovis calore areſacta non calculum, ſed tophum ficabilem dabit ib.7
ſicut & in ſynovia accidit 15.15
Mucilago excrementitia ſextæ digeſtionis conſideratur 239.c.1
Muccus, quem plorat veſica erat alimentum 27.24
Mucus in Coryza unde 8.5
Mulier ſuas perturbationes, quæ in præcordiis fabricantur, ad uterum defert 235.c.1
liberato animo non debet perturbari ib.
Mulieres quare cito iraſcuntur, flent, ridentque. 70.38
earum veſica ampliatur per dioptriſo 48.29
calculum majorem facilius emittere poſſunt. ibid.
Mundi ortus ex incorporeo eſt, & quomodo ex eodem ac inviſibili continuetur 25.14
Mus è ſordibus, hinc & iterum à parentibus provenit 247.c.2
ex induſio mulierum 166.65
Muſcus coraſlinus eſt planta lapidea, quomodo oriatur 6.16. & 87.119
Muſculus inſtrumentum executivum voluntatis 64.15
ſemper eodem modo in ſuo motu caudam verſus caput trahit 88.122
Muſculis ineſt motus duplex animalis ac naturalis, quorum hic rurſus duplex. 89.122
Muſculi jectigationes tremores febriles, &c. fiunt naturali eorundem motu per intervalla facto 128.8

N.

Nativitatis judicium falſitatis plenum 213.c.2. & 214.c.1
Natura non operatur ſimpliciter per calorem & frigus transmutationes eſt ſeminales 11.14
ex una maſſa os ac carnem facit 16.24
per venarum repentinam depletionem negligit hoſtem 111.34
Natura per ſe non intendit calculi augmentum. 8.4
Naturæ energia elucet in noſtra digeſtione. 16.24
noſtræ promptitudo 34.18
intentio, ſanare febres, per ſudorem 111.31
Duellum quid 146.3
ſunt morborum medelæ 151.8
non ineſſe contraria 158.6
Naturam expellas furea, tamen usque recurret 45.13
Naturalis agentis cujuslibet univoca atque ſimplex eſt actio 171.81
Nemo magis læditur, quam à ſemetipſo. 69.38. & 147.5

Nephriſis, quare recidiva 37.11.&12
quare ſociam Podagræ admittit 39.20
Nephriticorum urina aquoſa, prædicit mala. 36.3
contractura uterorum familiaris 90.134
Nervus eſt organum delativum, imperii arbitralis 63.15
intus medullaris, extra tegitur membranula ſua 80.75
motum ad muſculum defert 87.120
non eſt membrum, executivum motus 89.127
quoties illi accidit injuria contrahuntur 90.132
Nihil, fit nihil materialiter, ſed ideas quæ mox corporibus ſe inducunt 147.10
Nil tam occultum, quod non reveletur 49.22
Nitroſum ſal ſtillans in lapidicinis monſtrat ſaxa in ſui primam materiam converti 4.10
Nitroſum ſal ex bolo, luto, per ſpiritum urinæ fit 14.14
Nitrum volatile continent millepedes 33.14
Nobilis quædam, titulo caloris ſanata ibid.
Non quidlibet è quolibet fieri poteſt 185.13
Notabilia de ſpiritus vini congelatione 13.5
de Sale Urinæ 16.23
Nubecula, cum in urinis apparet, conclamat Medicus humorem morbificum eſſe concoctum, quodque tutò ſit purgandum. 192.21
eſt ſignum digeſtionis ſtomachi ibid.
Nutrimur iiſdem, quibus conſtamus 32.11
Nutritius liquor per acidum degenerat ex diaphano in opacum viſcidam, difflationi ineptam ſynoviam, quæ poſtea in tophos. 15.15

O.

OBſtructio veſiculæ fellis non bilem, ſed ipſum meatum reſpicit 195.3
Occaſionalis cauſa intus hoſpitatur 133.1
Occidere liberum in Medicina, credit quilibet Medicaſter 205.c.1
Ocrum, quomodo fit, in ſpadanis fontibus. 23.4
Oculi lachryma ſalſa oculo familiaris 124.8
Oculus in qua feſtuca plorat lachrymas 8.5
(ex) Ocymo fit Scorpius 247.c.2
Odor acidus teſtæ cogit lac. 30.5
veſtis aut chartæ peſtilenti table infames tiliſſimo & imperceptibili veneno nos contaminat 240.c.2
Odor non omnis, ſed fermentaceus eſt transmutativus 6.18
Odoramenta virus peſtilens non præpedient 257.c.1
Odore quicquid imbui poteſt, eſſe poteſt pavoris ſubjectum 246.c.2
Odores oleoſi abſtracti à ſuis concretis inquinant 121.16
Oleo diſtillata fiunt ſalia volatilia, temperata remedia 142.7
Oleum Scorpionum commendant Scholæ in calculo 43.8
Olera continent ſal volatile lixiviale 143.11
Ollæ quomodo fiant 13.6
Omnia ſunt in omnibus per modum recipientis 234.c.1
Omnipotens ſui placiti ideas per aquam diſpoſuit 4.6
Opiata non conveniunt in Mania 82.84
Omnia ſunt amentia ib.
Doſis in Maniacis decuplo plus quam alias. ibid.
præter ſoporiferum eſt aliud virus nexum. ibid. 85
lethalia à Poëtis decantata 82.86
Opopanax quomodo fiat? 13.6
Opus imaginationis omne requirit alicujus fidei concurſum 237.c.2
Origo Medicinæ 40.1
Pharmaciæ. 40.1
Ortus rerum à Miraculo incepit 4.6
Orvietani antidotus pro Peſte 271.c.2
is primus omne toxicum publico foro deglutivit ibid.
Os ſtomachi Mercurio dicavit author 250.c.1.
Os in canino ſtomacho fit chylus 16.24
pectinis contrahitur, atroci dolore 90.134
Os ethmoides oppilatum mucco, provocat laticem 8.5

Os

Os ſupra pubem & in lumbis, in parturiente contrahitur ſpontè ib. 135
Oſſa & Fibras carnis fabricat Natura ex ſimilari maſſa 16. 24
animalium, combuſta non retinent ſal ibid. 29
Oſſa quare ſub frigore facilius frangantur 13. 6
Oſcitatio in febribus juxta Galenum 131. 27
ab imaginatione ib. 28
eſt ſomni prænuncia ib. 29
quomodo fiat à ſegni ſtomacho ib.
facilè ſequimur, etiam nolentes & inviti 131. 28
Ova petrificata 4. 12

P.

PAlpitatio cordis terribilis in Chymico 79. 71
Panis petrificatus 4. 12
Panis petreſcit in natura 6. 16
Paracelſus totam Germaniam in ſui admirationem traxit 1. 1
malè tartarum in generationem calculi introduxit 11. 15
quamvis ſanabat Duelech abſque theoria ibid.
errorem per ludum reparavit 48. 20
reſolvit ſilices, ſaxa & ſimilia ib.
Duelech ſanando fuit felix 51. 25.
ejus error de Tartaro 14. 10
commentum de Mercurio 15. 17
error de materia calculi 30. 6
Epitaphium 47. 16
Inconſtantia de humano ſanguine 65. 22
Opinio microcoſmica in Febribus 106. 19
unico hauſtu quartanam ſanabat 139. 8
præcipitatus error de Ciconia, & ſerpente 167. 66
blaſphemia de Splene & Renibus 169. 77
cryptam ingreſſus magna face 204. c. 2
ſomnia de cœlo irato ſomniavit 216. c. 1
Paracelſus gloriatur invento magnetis humani heroicis arcanis potitus erat 263. c. 2 218. c. 1
Paracelſus omnia mineralia ex aqua oriri docuit 2. 3
Idem an mineralia ex quatuor elementis, an vero ex ſuis tribus initiis oriantur? ſibi inconſtans ibid.
quinque Peſtes ſtatuit 224. c. 2
Peſtem merum vulnus eſſe putat ib.
Pannus, è ſponte mortuarum ovium confectus, lanis mox ſponte foraminibus pertunditur 233. c. 1
Paracenteſis, ſeu apertio prope umbilicum vitam ad paucos dies dilatat 123. 3
[in] Paralyſi cur tollitur motus & ſenſus ſub læſione nervi 64. 19
anima ſæpè ad vitam fit inſenſitiva 69. 38
Paralyſis partium ſenſitivarum contractura 82. 82
non eſſe Apoplexiæ poſteriorem in duratione 79. 73
Pariſiis fœtus humanus petrificatus 4. 12
Parturiens, per intervalla contracturas patitur 90. 134
Paſtus in peſte ſit levis & paucus, ob digeſtionem levem 259. c. 1
à Patavinis Medici redeuntes argentum vivum avellanæ incluſum, collo ſuſpenderunt loco præſervationis contra peſtem 261. c. 1
Paulus vult, viduas honorari 29. 3
Pauper nemo eſt quamdiu ex potu hilaris eſt 257. c. 1
Peccatum non ens 216. c. 1
Pellis quælibet pars ſentit, non tamen ſub ſe nervum gerit 64. 17
Peponis flos mane eſt oſtentum 236. c. 2
[prope] Pergamum in cryptis aliquot cadavera petrificata reperta 5. 12
quomodo id factum 6. 16. 18
Perniones quare ulceribus forantur 66. 26
Perlæ in ſtomacho columbino ſolvuntur 126. 7
quomodo ſunt formatæ ib. 9
ovalis figura fit rotunda ib.
Perſicus ignis ex ſale cauſtico 162. 32
Peſtis quando popoſcit remedia 129. 12
à cæteris malignis diſtat, & ſedet in ſtomachi nutrimento 132. 8

Febris atrociſſima, & citra venæſectionem, purgationem ſoliſque ſudoribus, & vini potu ſolvitur 136. 7
fluctuat in Archeo ut venenum ib.
Peſtis adhuc embryo ab Hippocrate ſanata 211. c. 1
medela quare cum Hipp. obdormivit ib.
noſtra bruta non affectat 212. c. 2
in extremo die omnia animalia delebit ib.
non eſt Epidemia 218. c. 2
Hungarica noſtris abavis ignota 220. c. 1
Materia eſt ſpiritus ſylveſter, veneno tinctus 229. c. 1
non primario ſemper cor invadit ib.
in chartis ib.
virus quoſdam non ferire valet ib. c. 2
nidus primitivus in Hypochond. 230. c. 2
materia conjuncta eſt Gas ſeparatum, & degeneratum ab Archei ſubſtantia ib.
ſanandi ſpes, quando 231. c. 2
incipit in ſtomacho 232. c. 1
idea cur lubens in glandulis protuberat ib.
in ſtomacho vomitus, & capitis dolores facit ib.
ſpecificam habet cauſam 243. c. 1
cauſa remota, aer fracidus aut Gas ib. c. 2
non contaminat niſi Archeus illam apprehenderit 245. c. 1
quid agit Archeus 245. c. 2
quid ſit ib.
diverſimode invadit 246. c. 2
proprietas 249. c. 2
venturæ peſtis ſigna in cœlis depicta ſunt 253. c. 1
confirmatur per ſigna ſua 255. c. 1. & 2
Venenum eſt heteroclitum 257. c. 1
ex Archei terrore, velut ignis ex ſilice ib.
proprio errore intus concepta, alia præſervativa requirit 258. c. 1
ultimorum temporum qualis 261. c. 1
Petaſiten, Germani radicem peſtilentiæ vocant 256. c. 1
Petra non fit panis 6. 16
mineralis non eſt de materia calculi 6. 17
Petrificare quomodo dentes poſſint 5. 13
Petrificatio Scholis ignota 1. 2
Petræ deſtructivum eſt alkali 15. 14
Petræ ortus ex ſemine proprio 4. 7
Petra non componitur ex tartaro coagulabili 5. 13
Petrificum ſemen in multis excedit vegetabilia 4. 11
non ſolum petreſcit ex aqua, ſed etiam contigua petrificat odore ib. & 12
quæ ſc. contigua corpora in materia ſymbolizant 5. 13
quamvis materia ſit indiſpoſita ib.
quare inſectæ iſtis locis natæ non petrefiant 5. 14
an iſtæ inſectæ medeantur calculo ib.
ſubter terram leſſas mutat in ſtrata lapidea 6. 16
ſupra terram in Coralium 6. 16
cancros producit 6. 18
hoc ſemine imbuti fontes quomodo inſalubres 6. 19
quomodo corrigantur 7. 19
Petrificum ſemen conſiſtit in odore ib.
hinc corpora non petrificantur à ſemine petræ, ſed ab odore loci ib.
eſt ſufficiens in mundi terminum locis communicatum ib.
[in] Phagedænicis eſt ſal caſticum 162. 32
Pharmaca, quomodo agunt in nobis 85. 104
laxativa in robuſtis digeruntur, tanquam cibus ib. 106
in morientibus non appropriantur, & quare ib.
quando benè, aut male agunt ib. 107
eorum retardatio unde 108. 86
non indigent pro actione prægreſſo calore noſtro ib. 110
Pharmaci vires ſuſcipit anima ſenſitiva occaſionaliter 85. 106
poſſetque, ſi vellet, eaſdem negligere ib.
Pharmacia quomodo incepit 143. 9
Pharmacopæi ſancti Romæ 41. 2
cubat in gremio Naturæ 232. c. 1
Philoſophiam ſermocinalem deteſtatur Author 15. 18
Phyſiognomia monſtrat lineas apoplexiam minantes 81. 79

Phle-

Phlebotomia & purgatio examinantur 107. 1 & ſeqq.
ſeparat abſque electione 113. 39
eſt mera cruoris depletio ib.
Phlebotomi mundi ictus diſtat à punctura immundi 275. c. 2
Phlegmaticus ex rhabarbaro ſumpto flavum excernit 164. 52
minuſque tinctum, etſi ſcammoneata ſumpſerit ib.
à Colocynthide mucidum liquamen edit ib.
Phlogiſton Hippocratis ætate vocabatur ſulphur 269. c. 1
Pili eſt vera accretio, nutritio & non inanis colorum ſignatura 235. c. 2
Pingui ex mucilagine fit ammoniacum, aloe, &c. 3. 6
Piper, acetum non mutuant ſuas activitates, à calore noſtro 85. 105
Piſtoris exemplum de imaginatione & voluntate 237. c. 2
Piſcis lucius ictericus 199. 36
Piſcis petrificatus 4. 12
Pituita ficta 33. 12
Pituita quid 8. 4
Scholarum ſunt fibræ cruoris 180. 26
non ens ib.
non differt à cruore niſi tepore ac fotu 187. 21
probatur à Scholis cum mucco, ſordibus & ſcoriis 188. 23
ſtabilimentum ridiculum 200. 36
Pituita mucilaginoſa ſecundum Gal. eſt materia Calculi 7. 2
refellitur ib. 3.4.5.6.ſeqq.
etſi odor petroſus etiam exinde calculum faciat ib. 3
etſi calculoſi eandem excernunt ib. 4
eſt effectus non cauſa calculi 8. 4
probatur ib. 5
ea poſita cum calore, non ponitur calculus ib. 6
quia quovis calore non calculus ſed tophus friabilis fit ib. 7
Pix quomodo fiat 3. 6
anthracibus apponere, ſolaminis eſt 271. c. 2
eſcharæ nigredinem æmulatur ib.
Picea ſola tæda fit, & præ pinguedine moritur, ſi trunco parum terræ adjicitur ib.
Plantæ omnes ex aqua quomodo fiant 3. 5
Plethora nunquam in bono ſanguine 108. 5
Plevritici ſanantur ab Authore abſque ſanguinis miſſione. 101. 28
nunquam ſanguinem emittit 113. 41
remedium eſt ex ſtercore caballino ib. 42
Pleuriticorum cruor inſtar vini rubri cum lacteis grumis 101. 28
horum cruor non corruptus ib.
in 40. diebus qui non ſunt ſanati tabidi fiunt ib.
Podagrica creta ex ſynovia indurata in tophum 15. 15
calculi ſocia 39. 20
quomodo ſanatur 140. 10
humor acidus eſt ejus cauſa 161. 30
[ad] Polum magnes non trahitur, ſed propria ſenſatione ſe inclinat 3. 4
Polum negligit, ſentiens ferrum 3. 4
Pollutiones ſomniales ſemen ſterile ejiciunt, 228. c. 2
Pomum immaturum ſolis calore maturatur 47. 17. c. 2
rubrum non eſt magis ſanguineum pallidioribus 164. 48
tollit verrucas ſola frictione 262. c. 2
Pondus humorum eductorum 116. 13
Poplite à virgine in aquam dimiſſo, pituitam cum gaudio notarunt Scholæ 181. 2
Porphyrius unde fit? 4. 9
Portenta inevitabilem effectum naturaliter ſpondent 253. c. 2
Potentia omnis habet ens fovens &c. 148. 12
Potus vulnerarius è tilia ib. 26
Potus meracus ad hilaritatem uſque, & magis Peſti futuræ, quam præſenti aptus 257. c. 1
non eſt in febribus detrahendus 135. 3
aquæ in febribus examinatur 137. 9
Potus fontium, in quibus ſemen petroſum, inſalubris valde, & quomodo 6. 19
ejus correctio 7. 19
Præcordiorum commotio in mulieribus continuo reſpicit uterum 235. c. 1
Præceptor Galeni Empyricus 42. 2

Prædicator hæreticus in Anglia ſub novacula lithotomi extinctus. 21.40
Prædo, allio & ſpiritu Vini torturam cruciatus eluſit 65.22
Prægnans non operatur mirabilia niſi ſit perturbata 236.c.2
Præſervatio futuri præcautio 49.21
Præſervandi cura verſetur ut corpus caleat actu ſemper 257.c.2
  ut ſervetur corpus, in Diaphæreſi, animuſque hilaris ib.
Præſervativa non ſunt ſanativa 257.c.1
inter Principia 3. chymica quomodo Mercurius ponendus? 15.17
à Privatione ad habitum non datur regreſſus 14.13
Procedimus ex infinito nihilo 259.c.2
Producta degenera 174.5
Pruna ſubnigra non ſunt magis melancholica albicantibus 164.48
Pſora, veneno inquinante, infamis 65.24
Pudenda intra contrahuntur ad præputium uſque 99.134
Pueri & ſenes quare viris calculoſiores 26.18
  quare mejunt procul 87.117
  & amentes quare frequenter peſte pereunt 259.c.1
Puellæ, quomodo autrices ſymptomatum variorum fiant 235.c.1
Pullos, media hieme, caponis ope generari 238.c.2
Pulmo, in vivis, poris pervius 131.7
Pulmonum excreta Scholarum pituita 188.23
  ſunt ultimæ digeſtionis errores, à cauſis morbificis patrati ib.
Pulſus durus à ſolo ſpiritu cauſaliter, à ſpina occaſionaliter 97.28
  ratus, durus ac minutus frigoris index 128.7
  intermittens acutam Febrim deſignat 137.10
  in Peſti, ad peſtiſenſi eſt, ſicut in Febribus continuis, ac malignis 255
Purgantia quando, & qualia adhibenda 108.7
Purgatio titulus ſpecioſus dolo plenus 115.7
Purgationes reſolvunt carnes & cruorem 117.23
  venenoſa qualitas, non rarò partes muſculoſas convellit 129.9
Pus non una vice educere licet 110.22
  cruor, ſanies, aſperſo vitriolo vitales actiones retinent? 246.c.2
  non eſt pars cruoris 163.42
Puris paucæ guttæ, ſub cranio celeriter necant 23.c.2
Puſtula pruriginoſa in vultu ac collo ex occulta apporrhæa Querceti 244.1
Putamina lapidum vegetabilium, Perſicorum, &c. neutra intra lignum & lapides 144.15
Putrefactio præcedit radicalem ſolutionem 24.8
  non cauſant calorem 96.15. & 95.14
  in venis non contingit 100.21
  putrent excrementa in venis & quomodo ibid. 22
Putridum ſi non eſt tenax, non dat diuturnas Febres 139.1
Pylorus, janitor inferus ſtomachi 151.8
  officium ibid. c.2
Pyr, Græci appellant Febres & Peſtem 270.c.2
Pyrites & metalla ſeparantur à venis ſaxeis 15.14
Pyritidis color purus obveniens generationi gemmæ, colorem illi tribuit 4.8
Pyrotechniæ laus 30.4.12.1
  recludit rerum cauſas radicales ib.
  rudimenta didicit Author 208.c.1.&2

Q.

Quadraginta & unus ſeceſſus à ſcammoneo exhibito 116.13
Quadrupedia petrificata 4.12
Quaternarius humorum numerus non ſatisfacit prioribus morbis 1.1
Quartanæ cauſa quare aliquando relinquit ſplenem affectum 77.60
  docet ſanandi Apoplexiæ difficultatem 79.71
  non differt à cognatis febribus 118.1
  curatur ut reliquæ ib.
  nunquam à Scholis devicta fuit ib.
  riſui exponit Scholarum doctrinam ib.
  diſtinguit Pſeudomedicos à veris 119.4
  ſedet in arteriis 121.11

ſedet in ſplene & venis contiguis ſibi. 132. 6
ſæpe ceſſat ſua ſponte, & poſt menſem forte redit ab dormiente interim ejus materia occaſionali 149. 16
ſplenem ſe extendit 152. 9
Quaternarium Elementorum ſublatus 218. c. 1
Quercetanus rejicitur 272. c. 1
Quicquid in ſanis edit actiones ſanas id in morbis edit actiones vitiatas 97. 27
Quicquid in corpore ſemel corruptum eſt, nunquam redit in gratiam 102. 36

R.

RHabarbarum ad Icterum quomodo faciat. 197. 20
Rharbarbari color flavus indicat ejus internam craſin. ibid.
Rabidi dentis attactus, rationem à ſua majeſtate deturbat 240. c. 2
venenum non ſentitur niſi poſtquam fermentum in Archeo ſibi ſtabulaverit 249. c. 1
Rabies à morſu, ferit noſtram imaginationem. 147. 9
uſque ad 13
Radzivilius Polonus princeps 212. c. 1
Ranzovius de ſanitate tuenda ad filium ſaxonicum antidotum deſcripſit 272. c. 1
Raphael ſonat Medicinam Dei 180. 24
juſſit apportari Fel, non piſcem, qui facile putreſcit quod ſervit Authori in probationem, Fel eſſe viſcus vitale ib.
Rebus non ineſt calor nativus, niſi ex lumine, vita, motu, & Blas alterante 158. 4
Recepta Magiſtralia ex lucri dulcedine orta. 41. 2
Refrigerantia, morti ſimiliora 136. 8
Refrigerium facilius, abſque ſanguinis miſſione Author Scholii objicit 109. 19
Relollæum 158. 4
Rem ipſam conſtituunt materia & efficiens internum 138. 1
Rei definitio phyſica ex quibus conſtare debeat. 137. 1
Remedia officinarum per accidens quoſdam ſanat non tamen graviores 43. 15
in Lithiaſi 33. 14
adverſus Duelech, jejune adhibeantur. 52. & 53. 29. ead.
externa ibid.
Medentum, in Apoplexia, ſtupore, &c. 92. 137. c. 2
applicant Scholæ ad poſterius, non ad prius 96. 18. & 19
Febrium ſunt ſudoriſera, inſenſibiliter liquentia reſolventia, &c. 139. 7
morbos non tollunt vi contrarietatum neque ſimilitudinum 158. 7
ſunt obnoxia tantis digeſtionibus 231. c. 1
Remediorum requiſitum 14. 13
Remedium pro medentibus 42. 2
plauſibile menſuratur ab effectu 153. 12
Ren urinam tranſlabentem non retinet 9. 9
Ren alter uno latere calculos parit 32. 12
unus calculo obturatur ſæpe ibid.
ſeparat urinam à cruore, & mutat cruorem in urinam 39. 22
ſpirat fermentum lotii ib.
ejus fermentum recrementa coquit ib.
mittit fermentum ad portas jecoris ib.
Rene dolente nauſeat ſtomachus ac vomituriat. 83. 91
Renes cur non ſunt, uterus Calculi 30. 6
ſeparant lotium pro veſica 162. 34
Renum parenchyma durum 31. 9
dolores ſedant, crocus, Rabarbar, &c. 34. 18
Renum calculi calorem comitem habent, non ut cauſa, ſed effectus 9. 8
non eſt adeo durus, ut veſicæ. ib. 9
Rerum ortus à Miraculo incepit. 4. 6
jam cauſis ſecundis adhæret ib.
rerum Archei ac ſemina cur abſcondita, ibid.
origo non ex iis, in quo reſoluta mutantur. 167. 66.
Res, in univerſo quomodo condenſantur. 13. 6
eſſentiam & nomen aſſumunt, à termino tranſmutationis 163. 42
quæque æſtimanda ex operibus & proprietatibus 162. 33
abſque viciſſitudine vix permanent 232. c. 1
Reſina quomodo fiat? 3. 6

Reſiſtentia adverſus ſemen petroſum latet in vita ultima 6. 16
Reſolvimur in putridum ac aqueum liquorem. 163. 47
Reſponſio ad contumelias 139. 5. 6
Reſtauratio eſt ſuſceptæ inclinationis abtruncatio 49. 21
Revulſionis uſus in Febribus 114. 43
Ridere facit Archeus 152. 11
Ripæ noxa 219
Rigiditas poſt marem 234
Romæ Theriacam Pharmacopæi Cardinalibus ad diſpenſandum pauperibus obtrudunt. 41. 2
Rore ſuperno fovet ſemina Deus 55. 3
Roris varia genera mel, tereniabin &c. 55. 3
Ros Elthalcin in Ægypto peſtem ſanat ibid.
Majalis apud nos ſale ſaccharino ſcatet ibid.
Rotatio in ebriis 75. c. 1
Rotatio in vertigine 74. 54. c. 2
Ructus nidoroſus ex indigeſtis è ſtomacho deſcenſis cibis 125. 16
acidus quare bonus poſt nidoroſum 150. 3
Rupium ortus 4. 6
(intra) Ruſſiam & Tartariam quomodo Horda Baſchirdorum petrefacta. 6. 18. ibid. & hodie in ambulantes petrefiunt ib.
Ruſticus ſanabat vulnera lixivio tiliæ 16. 26
Ruſticorum 200. ſanguinem inſpexit curioſus Author 164. 50

S.

Sabulum rubrum urinæ non mejitur, ſed fit in matulis 9. 10
ex urina 10. ibid.
etiam in ſanis ac non calculoſis 15. ib.
Sacerdos ab opere charitatis ſe excuſat. 212. c. 2
Sagarum opera, quare inſanabilia 231. c. 1
Sal uno caloris gradu coagulatur & areſcit, altero vero fluit 2. 2
Nitroſum, ſaxi prima materia 4. 10
Examen 14. 11
Elixirata magnæ virtutis ib. 12
ſapores illuſtres 15. 17
ejus uſus calculoſis à Scholis male interdicitur. 15. 18
quia prodeſt calculoſis ibid.
excedit ſcopulos maris 16. 18
Salia poſt ſubactionem rodendi corporis coagulantur 13. 6
Sal urinæ acutum valet ad icterum. 13. 2
urinæ non diſſolvit Duelech ibid. 3
urinæ flavum & acuminatum ad veteres opilationes ibid. 4
urinæ coagulat ib. 5
urinæ diverſum ab aliis ſalibus 15. 17
duplex ex fæce extrahitur 16. 19
aſſumtum, ac proprium ib. 21
quorum differentia tam inter ſeſe ibid. 22
quam à volatili ib. 23
quomodo fiant in ſtomacho? ibid
quomodo ſalia granulantur & ſe prodant in myria ibid. 6
minerale terræ innatum uſtulatur in ollas. ibid.
fortiori vero igne fit vitrum ibid.
ut ex ſale alkali & arena, vel lapide non calcinabili 14. 8
Acidum & alkali ſe deſtruunt ibid.
ſic ſalis ſpiritus acidus cum alkali fit terreus. ib. 10
Salium omnium ſpiritus ſunt acidi. ib. 11
conditura palato arridet, & muccum reſolvit 18. 30
Sal Hiſpanicum fixum, & arcet putredinem. 19. 32
è muria Suilla optimum 19
Lotharingicum partim aceſcit in ſtomacho & quare ibid.
quomodo agit 24. & 25. 12
chyli acidum migrat ſub ſecunda digeſtione in ſalſum 14. 12. & 39. 28
petræ è lateribus quomodo diverſimode fiat 52. 28
fit quotidie ex inſipidis nobiſcum 64. 21
carnis vel cruoris non apparent niſi per ignem 65. 22
non agit niſi reſolvatur 130. 25
in cephalicis herbis eſt volatile 140. 12
Salia ex cephalicis ſunt diaphoretica ibid.
per ſudorem febres intermittentes ac continuas curant ib.
Sal Tartari volatile ſubſtituitur arcanis 145. 26

mirae

miræ virturis abſterſivæ &c. 172.89
Salem olla vitriata liquat & quare 270.c.2
abſtergit & à putredine conſervat ibid.
Sal nitroſus fit ex luto, bolo, ſaxo per urinæ ſpiritum 14.14
Salis corpora ſuos imbibunt ſpiritus 26.16
ſpiritus acidus non reſolvit Duelech 47.17.c.2
ſpiritus qua ratione calculoſis ſolamen. ibid.
marini deſtillatio 58.19
Saliva rabidi vide (rabies) inficit ideam formatricem ſeminalem 148.12
Saliva mucida in Angina unde? 8.5
Sanatio conſiſtit in præcautione futuræ ac reſtauratione præſentis inclinationis 49.21
Sanies, pus &c. adſperſo vitriolo retinent actiones vitales 246.c.2
Sanativa remedia malum expellere debent 257.c.1
Sanandum eſt malum, non per clyſteres palliandum 124.15
Sanguis glutine innato concreſcit 14.7
ſympatheticè ſentit 83.93
non putreſcit niſi in gangræna 100.21
eſt ſedes & theſaurus vitæ ib.22
diſtillatus medendo utilis 101.25
miſſus conſervatur, ut medicus ægroto viſitationem adnumeret ibid.26
miſſio in Peſte exitialis ibid.27
colores ſunt efferveſcentiæ aut turbulentiæ fermentalis ſigna ibid.29
per cordis centrum tranſiens fit purus 109.9
è cubito detractus eſt purior, relicto impuriori ibid.
quare miſſus refrigerat 109.15
fæculentus in meſataicis venis 114.43
defæcatus prope cor ibid.
arteriarum flavus 162.35.ſeqq.
quare infundo nigreſcit ib.37
& caro per purgantia in liquorem flavum liquata, ac per anum recedentia, an eundem humorem præexſtitiſſe monſtrent. 166.60
innato glutine coagulatur 14.7
habet ſalem mirabilem tam fugitivum, quam fixum ad medendum 17.28
Sanguis potentiſſimè operatur ſubter ſomnum. 238.c.2
Sanguificatio ſimplex ex unica hepatis actione. 159.16
Sancti ſunt invocandi 224.c.1
Sarcocolla quomodo fiat? 13.6
Sapphirus ſaturat Lazureum vel Hyacinthum citrinum 256.c.1
laudatur in peſte 262.c.1
Sapiens dominabitur aſtris 215.c.2
Sapientia ſpernit otioſos 21.34
Sapo quomodo fiat 13.6
Sardiniæ fodinis reperitur Soliſuga. 240.c.1
Saxa non ſunt terra calore indurata 2.2
Saxeus odor Leſſas ſubter terram mutatur in ſtratas lapideas 6.16
Saxorum ſemina in aquis 3.6
Saxa facilius quam lapides diſſolvuntur 4.10
ſponte, vel per artem in aquam redeunt ib.
pereunt ſponte in agrorum cerealia ibid.
propter ſal acidum, inepta vitro 14.8
per ſpiritum urinæ degenerant in nitrum. ib.14
ſaxifragia digna quæ 34.18
Scabies manuum eſt contagium pellis non hepatis intemperies ib.12
à chirotecis, contracta ſcabioſæ 115.10.ſeqq.
Scalprum quo profundius in aurem mittitur, minus ſordium deraditur 164.53
Scammoneum Diagridy nomine velatur 115.2
Scaldis Fluvius halitus nocivos emittit 219.c.1
Scholæ quare calculoſis ſal prohibuerunt. 17.30
electionem medentum ad ſe traxere 29.2
in cauſa calculi damnant inſontem ſtomachum & quare 32.&33.12
producta morborum in cura reſpiciunt 35.22.&38.18
cum Galenó contentæ 43.6
deſiderant remedium pro Duelech. ib.7
intelligunt in nervo ſenſationem ac principium ſenſus 63.14
doctrina de Apoplexia & Paralyſis 70.61.ſeqq.
quare deceptæ ex ſimplicium ſaporibus vires ariolantes 79.72

unius tantum anodyni meminerit 87.83
Author eas alloquitur non Galenum 103.6
non intellexerunt neque ſanitatem, neque remedia neque morbos &c. 167.67
volunt urinam à Felle tingi 175.11
neſciunt, quid ſit muccus vel pituita. 180.26
ſpondent nomen Doctoris non Medici 206. c. 1
quare cauſas morborum occaſionales reputaverunt internas conjunctas. 229. c. 2
opera naturæ ſoleat metari ad pedem artificialium 242. c. 2
Scholarum ignaviam admiratur Author 8.7
ſubterfugium in curatione calculi ibid.
craſſa ignorantia ib. 19
doloris definitio 62.4
Pituita tanquam cauſa Apoplexiæ refutatur, 78.64
docent Pharmaca eſſe inertia, niſi prius à calore apparentur 85.104
de calore meditatio 98.1
confugiunt ad remedia in Febribus calida. 99.6
de Elementis doctrina 171.84. ſeqq.
Bilis eſt alimentum alienatum 183.10
Scirrhi quomodo fiunt 239. c. 1
Scopus Medendi Schola non 139 5
Scorbuti loca, natalitia. 31.7
Noſtris ab anis ignotus 220. c. 1
Scrotum contrahitur cacaturienti 87.115
laxum corrugitur ſcoria labente ad ſphincterem 128.7
Scorpio fit ex ocymo 248 c. 2
ſi pungit iram ſui veneni communicat 268. c. 2
Scorpionis exile virus totum hominem interficit 242. c. 2.
Sedes Febrium 128.1
Semina rerum quomodo ſub lucem veniunt, quando corpora ad generationem diſponunt 3.4
Saxorum aquis implantata ib. 6
in multis excedunt vegetabilia 4.11
non ſolum ex aqua petreſcunt, ſed etiam contigua attactu petrifaciunt ibid.
etiam quæ non habent materiam diſpoſitam. 5.13
abſque etiam illorum figuræ ſolutione. ibid.
quomodo agunt 30.5
quædam citius, quædam tardius germinant, & quare 105.16
habent ideam actionis 3.4
ac ſpecies virtute Verbi in ævum durabiles, 223. c. 1
diſponunt materiam, &c. 166.65
Petræ duplex, proprium ac petrificativum, 5.13
Semina rerum abſcondita cur ſint 4.6
Semen in omni generatione materiam ad ens in potentia diſponit 3.4
in vitalium generatione ab imagine generantis dependet ibid.
in inanimatis analogicè ab imaginatione reguntur ib.
non ſecus ac ſi vita polleret 3.5.
quomodo auram ſui Archei veſtiendo totum corpus ſecundem propriam ideam perficiat ib.
ad fines Deo cognitos ib.
Semina omnium rerum Aquis indita 3.6
quare non ſunt analoga ſed vera 4.7
Seminales transmutationes natura per Calorem ac frigus non operatur 11.14
Semini unicuique vigor datus, moveturque ſeminis virtute 129.13
actione indurantur corpora 15.16
Seneca 228. c. 2
ejus ſententia 124. & 125
Senes quare mejunt prope 87.117
Senſationis teſtimonia ad attractivas inclinationes requirunt 233. c. 2
in actione & judicio vitali conſiſtit 86.109
non conſiſtit in paſſione ib.
Senſitiva virtus 86.108
Animæ Mens poſt prævaricationem regimen ſuum tradidit 147.9
Senſitiva non operatur in Archeum niſi per Ideas 229. c. 2
(non) Senſitivus Magnes ſentit Polum, & per electionem ad ferrum per ſcorias, ſe inclinat 3.4

Senſus

Senſus in Scholis fit paſſive 84. 96. ſeqq.
externi ſunt immediatæ vitæ effectus 67. 29 ſeqq.
ubi ſit 83. 92
Senſum tollunt quædam foris inuncta 74. 54
cur ſ. datur ac ſoſpite motu tollitur 80. 75
Sepelire eſt opus miſericordiæ 251. c. 2
Sericum toſtum, lana vermium bombicina caumate depravata 126. 13
Serpens comedit terram 265. c. 2
fuit peccando organum ib.
ex virga divinitus ac ſupernaturaliter fit 5. 16
aliquot cauſant icterum 146. 14
Serum lactis Aſparagi tenorem ſervat 34. 18
Seſqui altera febris ex degenerato alimento & ſcoria 134. 14
Sexagenarium ſalis marini largior uſus à Calculo præſervatus 17. 30
Sex digeſtiones in homine ſunt 229. c. 2
in tribus prioribus excrementa retenta in transmiſſa & transmutata degenerant, quæ in cauſam occaſionalem morborum ſe extendunt ib.
quarta & quinta carent excrementis ib.
ſexta erroris plena ib.
Siccitas eſt per ſe in Aere & Terra 158. 5
quomodo in Fructibus ib.
Signa futuræ peſtis 253. c. 1
præſentis peſtis 254. c. 2. & 255. c. 1
Silex in unicum & ſimilarem ſalem reducitur 159. 12
Silices quotidie in fontibus ac rivis fiunt 4. 7
ex aqua non pura diaphana, concurrente colore metallico 4. 9
Siliceus mons quis 4. 7
fermentaceum odorem inſpirat ſeminibus in aquis contentis ib.
Simplicia quædam quæ Febres ſanant 140. 12
Sinarum imperio Peſtis inſolita nec viſa 214. c. 1
Syncope dedit cauſam vertiginis Authori 75. 54. c. 2
Sitis fallax non à calore 69. 10
extinguitur acido ſulphuris 96. 11
Socordiæ poculum, ſeculum dementavit vel ab ipſo initio &c. 40. 1
Sol ſupra ſuſpenſorum corpora non occidere debet 251. c. 2
Solutio Alvi in Peſte vitanda 258. c. 2
Solutionem radicalem præcedit putrefactio 24. 8
Solutiva univerſa tabidum virus in ſe claudunt 115. 6
Solutivum Scholarum 164. 52
ſupra debitam doſim necat 165. 56
Somnia laſciva ex prægreſſæ diei imaginatione 250. c. 2
Somnus ſpontaneus amenti obveniens bonus 82. 85
laborem adferens [qualis ex opiatis] malus ib. 86
laborem adfert in Febri 152. 11
ſurgit è ſtomacho ib.
ad quid conducit 238. c. 2
& ſopor ſunt in homine, ſæpè ubi in Archeo eſt peſtis perturbatio 241. c. 2
Somniferum in opio, & aliis, ſpecificum donum creatoris eſt, non effectus frigoris 82. 88
Sonitus in Cœmeteriis 254. c. 1
Sophiæ labor quis 236. c. 1
Sordes aurium, bilis memoriam dant Scholis 164. 53
fuliginis ſpecie per aures exhalant ib.
Spadæ, fontes 23. 3. ſeqq.
plures curati à medicis neglecti, vel incurabiles habiti 27. 25
Sphaceli lethales unde 275. c. 1
Spaſmus Galeni 88. 121
eſt blas vitale muſculorum, ex Archeo innato ſuſcitatum 89. 128
quomodo contrahitur violento motu 128. 8
[ad] Spaſmum venarum ipſa inteſtina convelluntur 38. 16
à laxativo ortum negant Scholæ à veneno factum 88. 77
Ureterum Scholæ in Nephritide neſciunt 91. 134
Spaſmodes Colica 231. c. 1
Spina digito impacta, quare obducat pulſum &c. 91. 135. & 97. 28
in Apoſtemate crudelis 231. c. 2

Spina

Spina axungiâ leporinâ tuto extrahitur 275. c. 2
Spirandi anxietas unde 233. c. 1
Spiritus acidus cum alcali fit terreus 14. 10
cum ferro fit rubigo, ſcoria &c. quæ male à Paracelſo dicuntur Tartari ib.
urinæ nec eſt acidus, nec alkalizatus, ſed mere ſalſus 14. 12
promte coagulat alios ſpiritus ib. 13
Spiritus Vini ob urinæ humanæ Spiritu per veram transmutationem coagulatur in offam albam inter ſecedentem partem aqueam ipſam, ut foret in coagulationem Duelech 13. 5
Ol. oliv. ☽ ſolvit 19. 32
quod etiam faciet cum alio ſpiritu terreſtri ib.
in intra ipſam urinam ib.
quod non fecit mixtus cum pulvere Duelech ib.
Experimentum hoc ad Lithiaſin ib. 6
vitalis & cruoris ſalſus ib.
non agit cum ſpiritu urinæ tanquam excremento ſuo ib.
urinæ quare non coagulat coagulabilia lac & cruorem? 14. 12
urinæ non coagulat magis coagulata; ſed ea potius diſſolvit, ut lutum, bolum, ſaxa ib. 14
Spiritus urinæ equinæ non facit idem 14. 9
Volatilis alkaliſatus eſt vulnerarius, diureticus, acidum cohibens, licet ab eo mutetur 16. 27
ſalis prodeſt calculoſis 18. 31
quomodo fatiſcunt 25. 12
vini cum ſale tartari fit ſal 35. 20
urinæ quando coagulatur paſſivè ib.
urinæ quomodo patit Duelech ib.
ſi retrogreditur per jecur inſoldi fiunt calculi 39. 23
ſalis quare prodeſt calculoſis 47. 17
urinæ quomodo ſolvit Duelech 50. 23
ſalis laus & præparatio 52. 28
urinæ non coagulat, niſi per connubium aquæ vitæ 22. 43
Spiritus animalis illuſtratur ab ipſa vita 66. 28
abſque vita eſt cadaver ib.
opticus habitat in pupilla ib. 67. 33
opticus eſt ſpeculum diaphanum ibid.
ſenſitivus à dolore furioſè membranas contrahit 90. 134
impetum faciens Hippocratis 95. 16
qui ſanum calefacit in febribus æſtuat ibid. 17
meus attenuabitur, ergo dies mei abbreviabuntur 111. 30
baccarum juniperi, & aliarum vegetabilium 121. 13
Vitæ Hipp. primus nomen indidit, quod ſcil. ſit impetum faciens 128. 1
Splen durus 120. 9
obtuſi dolores, contracti viſceris ſunt indices 90. 131
non eſt Jecoris adjutorium in ſanguificatione 167. 69
per venulam ſpirat in ſtomachum digeſtivum fermentum ac vigorem vitalem 169. 76
in quartana vitale fermentum obtinet 192. 23
habet curam ſtomachi ib.
Sponſus ligatus per menſes quinque 60. 25
Stannum ut omne metallum friabile facit, demto plumbo, ſic & Adamantem tingit 4. 9
Stellæ tempora, dies. & annos deſignant 213. c. 1
cauſant viciſſitudines ib.
Stercus ſecundæ digeſtionis proles 195. 5
rapitur frequenter ſurſum ib.
auget icterum ib. 6
ubi generatur ib. 8
Sterzinga Civitas Paracelſi benefica 260. c. 2
Stigmata à perturbatione prægnantis fœtui inducta attactu cadaveres evaneſcunt 234. c. 2
Stomachi acidum quomodo eis cibuchylum, volatilis ac fixæ proprietatis conficiat? 16. 23. 24
facit ſalia urinæ fixa ac volatilia ib.
agit per modum recipientis ib.
acidum abſumit alkali 16. 25
Stigmatis à Diabolo ſagis impreſſi, locus ſenſu caret, per totam vitam 65. 22

Colum-

Columbinus reſolvit margaritas 47. 17
Stomachus, quando turbatur 38. 16
habet ſenſum acutum 81. 75
ſingultu & vomitu contrahitur 90. 131
eſt paleſtra certaminis febrilis 150. 4
vicem Cordis gerit 168. 73
non ſequeſtrat fel per vomitum 175. 9
non habet viam ad fel, niſi retrogado motu ib. 10
male ſe habens patrat amarum excrementum 183. 9
& inteſtina ex proprietate faciunt flavedinem 196. 8
quantum diſtat à Jecore 183. 6
Stomachi os, eſchara nigra cauteriſatum à Peſte 217. c. 2
quidam affectus ſolo curantur ſudore 232. c. 1
Stranguria ſanata ſucco betulæ 60. 25
ex aciditate 193. 28
Stranguriæ medela 18. 31
non ſemper indicat calculi præſentiam 26. 20
cauſatur à cereviſia novella, & quare? ib.
Strata lapidea ſubter terram 6. 16
Struthio cameli fermentum ſtomachi 47. 17
Stulta ſubſidia circa ſuperficiem, ubi centralia laborant 123. 2
Studentes multa laſſitudine fatigantur 138. 5
Studium & labor Authoris in Chymia 203. c. 2
Succus Citri Duelech in vitro minuit 47. 17
ſub calore dulceſcit ib.
Succus unicus clarificatus in herbis 159. 16
Succinum fuit zenexton 262. c. 1
in ſpiritu vini ſolutum ſanat vulnera venenata 262. c. 2
inteſtinis, cerebro, & nervis gratum ib.
Sudor eſt de ſubſtantia laticis 231. c. 2
abluens citandus in peſte ib.
in omni peſte conducit 245. c. 1
minus in illa, quæ ab extra intrat ib.
Sudorifera calida ſunt 136. 7
peſtis extirpativa 259. c. 1
in gradu bonitatis diſcrepant ib.
Suffitus, quo mulier apoplectica cadit 74. 54
Hippocratis 258. c. 1
Sulphur veneris glorioſum 55. 4
Vitrioli 83. 86
ſolum reſiſtit fracedini 269. c. 2
omnem pellis ſcabiem tollit ib.
Gas ejus peſtis antidotus 270. c. 1
hyſtericas confeſtim recreat ib.
grana dabat Hippocrates ad ſudorem 270. c. 2
venenum cohibet 270. c. 1. & 2
Sulphura vi ſeminum coagulantur 13. 7
Sus à ſtercoribus non abhorret 183. 9
non comedit ſtercora à pharmacis educta ib.
Suſpiria unde 23. . 1
ex triſtitia 258. c. 2
alleviant os ſtomachi aggravatum 131. 29
Syllogiſmus negativus 259. c. 2
Symbolizare Scholis quid ſit 231. c. 2
Sympathia & antipathia notantur in Magnete manifeſtiſſimè 232. c. 1
Sympathia & Antipathia docent, in inanimatis dona ſeminalia etiam ab imaginatione quibuſdam analogicè dependere 3. 4
Symptomatum ſublevamen fruſtraneum, ſi non adſit victrix medela 153. 12
Synovia eſt aqua glarealis, mucilago vivens ac ſpermatica 15. 15
ſemel acore infecta, ſenſim deſinit in tophum ib.

T.

Tabaci nimius uſus Apoplexiæ initium 81. 76
[in eo] anodynum inebriativum 82. 86
Tactus diverſus in homine 71. 45
& guſtus è præcordiis in membra diffunduntur 74. 53
Taliſmanica, Gamaheu, &c. 26. c. 1
Tarantulæ ictus 122. 21
à Tarento nomen retinuit 223. c. 1
primus ejus ortus ib.
vix unquam quieſcit 241. c. 1
turbat vulneratum irrequieta moleſtia ib.
aſpectu horrido imaginationem traducit ib.

ani-

animal vile imperceptibili veneni quantitate mentales poteſtates conſternit ib.
Tartarus ductore Paracelſo intravit in Medicinam 1. 1
Pruinoſus Paracelſi 26. 19
Cruoris ex bono alimento, jam deturpato 230. c. 1
eſt productum Peſtis ib.
fit à cauſis efficientibus peſtis ib.
eſt ultimæ digeſtionis vitiata ſcoria ib. c. 2
exhalat per poros ſine reſiduo ib.
non exhalat, quando in eſcharam vel anthracem ſit combuſta ib.
ſi hauſerit, fermenti odorem, neque adhuc ſit transmutatus, glandulæ & bubones ib.
quæ ſudoris profluvio non raro terminantur ib.
ſemel proſcriptus, hoſtis more modo infeſtat, ac nunquam in gratiam redit 231. c. 1
fit fur domeſticus ib. c. 2
liquidus exhalat ib.
forma eſt muccaginis 232. c. 1
Tartari commenta in gravatione calculi vana 11. 15
Hiſtoriam à Baſilio Valentino mutatus eſt Paracelſus 23. 24
compoſitio ib.
Tartarus vini quomodo fiat 13. 6
Taurus libidine ſaturatus ſpreta veteri vacca cum juvenca laſcivit 234. c. 1
Telum igneum, ſubinde ex aere viſum 214. c. 2
Terra quomodo initio erat inanis & vacua 23. 5
carebat mineralibus ib.
erat tum merum ſabulum ib.
per lationem ſpiritus Domini ſuper aquas benedictivam repleta eſt fructibus ab aquis ibid.
latet fermentum & determinatio mineralium ib. 6
Virgo quid ſit? ib.
antea undique continua & ſuſcepto ſemine in colles & rupes ſurrexit 4. 6
convertit ſalem, & in muccaginem indureſcit 13. 6
Terræ innatum ſal minerale uſtulatur in ollas ib.
fortiori igne in vitrum ib.
Terra in urina volatizatur fermenti odore 27. 22
figuli crematur in lapidem, ſine ſemine 31. 8
cruoris volatilis ib.
non eſt fermentabilis 169. 78
profert tribulos & ſpinas 213. c. 1
evaſit nobis noverca ib.
vallis miſeriarum ib.
fracedinis mater 243. c. 2
Terror poros claudit 60. 63
ſtatim appetitum tollit 231. c. 1
ab animali nocuo non producit in nobis effectum ſuum 237. c. 1
hominis eſt occaſio Peſtis 249. c. 1
Archei eſt efficiens imaginis, & veneni peſtiferi 250. c. 2
imaginem terroris & timoris generat 248. c. 1
Tertianæ initio, quæ ejiciuntur, veniunt non eminus ſed ab orificio ſtomachi 184. 12
Teſtæ quomodo fiant 13. 6
limacum, & conchyliorum abſtergunt ac ſunt diureticæ 17. 28
probatrices ſeu capellæ ex qua materia 16. 2
acidus odor lac cogit 30. 5
Tetanus 88. 12
in tetano à morte tenduntur muſculi 129. 9
non eſt frigoris congelatio 234. c. 2
eſt muſculorum convulſio ib.
Theoremata Scholarum per ignem deleta 17. 30
Therapeuta famulum ſonat 206. c. 2
Therapeutices Galeni, methodum medendi interpretantur Scholæ ib.
Theriaca ſi una cum laxativis aſſumitur, purgatio non ſuccedit 117. 21
calida cum aqua vitæ valet in peſte 136. 7
parum auxilii præſtat 228. c. 1
unde inventa ib.
Thermarum calores Scholæ ingnorant 100. 16
quare calent 130. 25
Theſes Scholarum, de ſanguine ex humoribus 174. 6
Thus quomodo fiat? 13. 6
Tilia exhibet potum vulnerarium per alkali 16. 26
Toni lugubres in aëre auditi, ſunt ſigna peſtis futuræ 254. c. 1
Tophi fiunt ex mucilagine & pulvere 13. 7
Torturæ dolores vincens remed. 71

Tor-

Tormina ventris contrahunt artus 80.74
infantis 183.8
ſunt acidorum ſympromata ibid.
movent, quidquid indigeſtum è ſtomacho labitur 124.16
Tormina ex aquæ petroſæ potu 6.19
præſerventur à quonam ib. 19
Transmutatorum non datur regreſſus 14.13
perit vita ultima rei ibid.
habent novam eſſentiam ibid.
Transmutationis notæ 15.16
regulæ 24.7
principium unde 31.8
Transmutationes ſeminales per calorem ac frigus natura noſtra non operatur 11.14
Triſte nuncium ſtatim appetitum edendi tollit 231.c.1
Triſtitia ſuis ideis imagines parit 91.137
non raro icteri cauſa 195.6
amentiam, hydropem, aut caducum generat. 420.c.1
quare non toleranda 260.c.1
Trivialis linea Paracelſi 3.6
Trochiſcorum Galeni præparatio inutilis. 218.c.2
Tubera duriora in lue venerea quando evaneſcunt 231.c.2
Tumor à laticis affluxu 74.54
à ſolo ſpiritu cauſaliter 97.28
Turcæ ſectionem venarum non admittunt. 109.14
à peſte ſibi non præcavent 211.c.2
Chriſtianos irrident, tanquam Deo reſiſtentes 212.c.1
Turnheiſer nugæ de urina, continente in ſe tanquam microcoſmo omnium ſimplicium ſpecies, ac per vapores è diſtillatione aſcendentes morbos patefaciente omnes. ib. 20
Tympanum ex pelle ovina muteſcit, ſi vicinum pulſetur ex corio lupino 223.c.1
Tyrocinii chymiatri ſcriptores decipiunt lectores, quoad ludum Paracelſi 31.9
Tyronibus ferculum offert Author 54. ſeqq.

V.

VAcuitas in Natura datur 244.c.1
Vapor nunquam craſſus 76.57
Vapores acidi & indigeſti quando ſuſcitantur 129.13
Variolis adjuncta eſt putredo 99.8
Vegetabilia putrefacta aquas meraciores ſtillant, non putrefactis 31.9
ex fracido ſemine incorporeo oriuntur. 243.c.2
Vegetabilia, quomodo ab Aqua, cui ſpiritus Domini in principio inſidens, per benedictionem fœcunditatis ideam indidit, ſint orta 3.5
Vegetabilia in quibus exceduntur à ſemine petrifico 4.11
Vegetabilium ſemina præexigunt materiam diſpoſitam 5.13
Vegetabilis ſuccus ab odore ſaxeo ſubter terram mutatur in ſtrata lapidea 6.16
quomodo ſuper terram planta lapidea, id eſt Corallarum fiat ib.
Vegetabilium elixirata ſalia magnæ virtutis, 14.12
Vena in præcordiis ſi pulſitat malum 191.17
Venæ non continent urinam 26.22
cruorem deferunt ad muſculum 87.120
quoties illis accidit injuria contrahuntur. 90.133
earum proprium, cruorem à concretione ſervare 92.137
conſervant ſanguinem fluidum, etiam in cadavere 100.22
repletæ, indicant evacuationem 108.4
ſtomachales non trahunt ad jecur 151.8
Venas deplere & generare ſauguinem novum ubi deeſt virtus digeſtiva, veſaniæ ſimile eſt. 136.5
Venis paſſim arteriæ aſſociantur 128,7.
Venæſectio quare à Scholis inſtituta 108.13
quomodo febrim tollit ib. 14
affatim demit Archeum influum 111.28
fraudulentum levamen adfert 111.33
quare incerta ibid.
occaſionalem cauſam tollit ib. 111.34
inſanum ſubſidium 137.39
in quibus locis non uſitata. 171.87
& natatio nocua & quare 258.c.2
Venenum non agit in vitam, quia prius ſuſcitet Archeum 229.c.1

oretenus ſumptum eſt cauſa occaſionalis mortis ibid.
Venena quomodo in nobis generantur 239.c.2
in Beſtiis venenoſis fiunt ex imagine iræ. 239.c.2
omnia in ſe ſunt fermentalia 241.c.1
corroſiva non corrumpunt Archeum fermentaliter, ſed illum in furorem concitant. 242.c.2.
collo appenſa pro peſte ridiculum. 260.c.2. 261.c.1
Veneni organum eſt ipſum fermentum 242.c.2
Venus immodica demit innatum cordis ſpiritum 111.28
Verba, figuræ, &c. inutilia pentacula 260.c.1 & 2
Verniſium innato glutine, coagulatur 13.7
Vertigo. 71.44
habet ſingulare venenum 82.86
ſternit hominem, inſtar apoplexiæ, ſed citra Paralyſin ib.
Vertigines unde 12.8
ab ore ſtomachi 131.29
Verrucarum abolitio cum pomo 262.c.2
Veſania Medicorum 136.5
Veſica non tolerat acida 47.17
tauri embryonis vires 53.29
contracta ſæpe Lithotomos fefellit 90.134.
& inteſtina gaudent ſarcina debitui vice unica 179.23
Veſica calculo obſeſſa in digeſtione oblæditur, unde pituita mucilaginoſa, quæ effectus, non vero cauſa calculi 8.4
probatur ib.15
(in) Veſica in vivis nunquam talis exſiccatio datur, ut calculus fieret 9.7
Veſicæ calculus non calore manifeſtus, etſi de acrimonia & ardore urinæ conquerantur ægri 9.9
eſt durior renali ib.
hinc non fit à calore ib.
Veſicatoria ſemper nociva. 123.4
Veterum cauſa Duelech 7.ſeqq.
Via ad quietem tribulatio eſt 213.c.1
Victus tenuiſſimus quid ſit 135.1
Victrix Medela confuſionem Archei ſedat 153.12
Videndi effectus ſuperat totam Naturam Elementalem 67.29
Vigilias continuas compenſant ſopores 151.c.2.
Vini ſpiritus quomodo cum urinæ ſpiritu coagulatur 13.4
Vinum in vappam quomodo vertatur. 30.5
dum vitis floret turbatur 101.29
Vino immodice ſumpto, cor palpitat 121.17
Vinum eſt plauſtrum conveniens medicamentorum 136.7
eſt nuncius, qui novit ib.
melancholiam ſuam ad fundum ſedimine non deponit 163.45
ad hilaritatem potandum 257.c.1
Virtualis proprietas ex ſeminum proprietate. 158.5
Viſcida pituita ut talis non eſt materia calculi, quamvis etiam a ſemine petroſo commutetur 7.3
quia nullo calore talis fit 8.7
Viſio, guſtatio, &c. ſunt effectus immed. vitæ. 67.29
Viſio Laici cujuſdam per mentis abſtractionem, de lue venerea 221.c.2.222.c.1
Vita Archeus, &c. morborum Authores 1.4
media alimentorum diverſitatum inclinationis parens 28.30
dolet in vitali ſpiritu 66.28
eſt lux in ſuo hoſpitio. ib.29
non eſt ſubſtantia ibid.
non accidens ib.
non eſt corporis proprie 67.ib.
eſt lux ſupra elementorum ſortem ib.
eſt agens ſenſationis 84.99.& 101
in ſanguine 111.30
ſedet & hoſpitatur in aura vitali 146.5
non valet morbum in alieno excrementorum ſubjecto ſtabilire 147.5
ſtimulatur in propriam injuriam à cauſa occaſionali ib.
mineralium & vegetabilium diſtinguitur à vita animali 233.c.2
& arteriis abundat ſplen 179.23
Vitæ abbreviatio à potu fontium petroſorum. 6.19
præſervatio ac remedium 7.19

Vitalis ſpiritus rector totius in utero eſt. 250.c.1
internus rector, qui omnia ad perfectionem promovet 3.4
ſubſtantia, quomodo vertitur in corroſivum. 85.103
ſpiritus fit alcali corroſivum 275.c.1
(in) Vitalibus generationis initium profluit ab idea generantis 3.4
Vitalis ſpiritus ſalſus, & balſamicus 193.23
Vitales vires celatæ ſunt, circa ſtomachi orificium 232.c.1
Vitia cuncta pudori, ac metui ſe aſſociant. 206.c.2
Vitriolum abſterſivam reddit urinam 33.17
album commendatur in vertigine 75.50
liquat cruorem meſaraicarum 117.20
aſperſum ſanguini, vitales edit actiones. 246.c.2
Vitrioli deſcriptio 56.11.&12
Veneris præparatio ib.
ſpiritus diſtillatio ib.
ſulphur ſomniferum ſaccharinum 82.86
Vitrum ex terra ac ſale minerali fortiori igne fit. 13.6
ex Alcali & arena 14.8
Magnetis vim tractoriam ſervavit, eo quod magiſterium magnetis in eo fabricatum fuerat 263.c.1
Vitulus ſtrangulatus etſi vertatur in apes, non tamen ex apibus ſuam deſumit materiam. 166.65
Ulcera vaca ſæpe carne ſenſitiva replentur. 64.17
tot ſunt ſpecies, quot ſalia ib.21
fundunt ſynoviam continuam ſalſam ib.
eorum dolores quare æſtuant 87.116
ſanguinem mutant in aquam pungentem rodentem 162.38
Ultio & Philautia intime feminibus inſunt. 91.137
Vomitus febrilis 129.15
amarus non eſt cauſa febrilis ſed productum excrementoſum ib.
flavus, porraceus, amarum à corrupto œconomo 150.3
recuſat deglutienda remedia 247.c.1
Vomituriens cum continua cephalalgia moritur 217.c.2
38.16
Vreter non ampliatur 71.45
ſentit, & caret nervis 7.4
Vrina mucoſa à calculo veſicæ 9.9
mordax & acris, unde ib.
ejus curatio 13.2
Urinæ examinantur contenta 13.2
ſponte fermentum concipit in ligneo vaſe 13.2.ſeqq.
hinc exhibuit ſalem urinaceum ib.
qui ſolvendo Duelech non aptus ib.3
putrefacta in fimo equino exhibuit cryſtallos ib.4
Vrinæ ſpiritus mixtus ſpiritui vini offam exhibuit albam, coagulando eum. 13.51
quod non faciebat cum pulvere Duelech. ibid.
facit idem cum ſpiritu terreſtri ibid.
etiam in ipſa urina ibid.
quam coagulatio eſt vera transmutatio ib.
equina caret coagulo 14.9
humanæ ſingularitas ibid.
eſt nec acida, nec alkalizata, ſed mare ſalſa. 14.12
Sal ejus ab aliis ſalibus differt 15.15
continet duo fixa ſalia 16.19.&20
differentia inter ſe ib.21
etiam in volatili urinæ ſale 16.23
caret alcali ib.25
hinc nec aſſumtum in potu alkali reddit ibid.26
Vrinæ ardorem extinguit ſpiritus ſalis marini. 18.31
oleum &c. 21.35
armentorum examinatio 22.42
non tinctæ cauſa 26.20
ortus determinatur à rene 27.22
odor à fermento ib.
fermentum volatizat terram ib.
citrinus color à ſcoria ib.
Vrina ſana, cur ſabulum matulæ adpoſuerat in frigore 27.26
à putredine intus conſervatur à balſamo vitali ibid.

continet ſemen Duelech 15.18. & 30.5
citius putreſcit in olida, quam in nitida matula ib.
incontaminata ſervatur à balſamo 31.6
continet terram, ut probat diſtillatio 31.8
in matula ſordida gravè olet ibid. 9
grato odore inficitur à therebinto 32.10
ſui vitio non putreſcit ab Aſparago 34.17
& cruor ſunt diſtincta 36.1
per renes feſtinus tranſitus ibid.
quando tranſit ibid.
Nephriticorum ib. 3
examen. ib. 7
coctio eſt ejus promotio ib.10
quare turbida à calculo 38.14
humana, quare ſalſa 39.21
non præſervat à putredine 100.16
ſalſa non mordicat veſicam, at decoctum licet dulce intromiſſum dolet intus. 124.8
quæ delirium prædicit in febribus continuis. 134.11
pars manet in cruore 158.17
non amaricat 175.13
pallidæ ſunt incontinentiores tinctis 187.20
aquoſa cur delirium arguit in febri continua. 192.20
nubeeula ib. 21
turbida latens acidum continet 193.26
cum ſedimine bolari, optat ſanguificari. ibid. 29
flava cum ſedimine rubro ib. 29
examinatio per pondus ib.31
propria potata quare Peſtem cohibet ante acceſſum 241.c.2
Vrina etiam diaphana, atque in ſanis in matulis, etiam in frigore cruſtam calculoſam exhibet, non item calore fota 9.7
hinc in urina continetur cauſa calculi, & arenatarum ib. 10
Vrinæ ſpiritus confer de ſpiritibus.
Vrina tot ſpecies, quot ſimplicia in univerſo, non continet, nec ejus vapores ex deſtillatione aſcendentes adeo diverſi, ut materiam ac partem morbificam in recipiente manifeſtent 16.20
Vrinoſcopia Authoris 21.34
Vronomantia 39.21
veterum 188. ſeqq.
Vterus petrificatus à proprio fœtu 6.17
Duelech 27.2
habet ſenſum per acutum 80.75
nunquam ſupra Diaphragma aſcendit 74.54
Vteri membrana inſtar ſtomachi 250.c.1
occulto odore mulier infirmatur 241.c.2
Vterini affectus unde 70.38
non raro generant Apoplexiam & Paralyſin. 73.51
Vulcanus ardens in natura unicus 23.6
Vulnera venenata ſanat ſuccinum 262.c.2
Vulnerum dolor ſuſcitatur ab aqua glareali. 39.20
dolores ſtabiles, quare æſtuant 87.116
Vulnerarius potus ex lixivio tiliæ 16.26
ejus Alkali abſumtum quamvis in ventriculo ſit, ſunt tamen diuretici abſterſivi, ac alkali cohibitivi 17.27
Worm eſt morbus equinæ ſpeciei proprius. 222.c.1

Z.

Zenexton. 260.c.1.& ſeqq.
Paracelſi cum duobus caracteriſmi falſum ibid.
quomodo agit ib.
Zona calidiore, ſal è Pelago exhalat. 28.31

FINIS.